

Derinlerde

Derinlerde

Derinlerde

“Allah O’dur ki yedi göğü ve yerde de bir o kadarını -benzerini-yaratandır. Şüphesiz bilesiniz ki emri bunlar arasında iner. Allah’ın her şey -e- -üzerine- kadir olduğunu ve şüphesiz ki muhakkak ilmi ile her şeyi kuşatmış olduğunu bilesiniz.” Talak Suresi 65/ 12

Derinlerde

İçindekiler Tablosu

<i>Yeniden söze başlarken</i>	7
<i>Yeniden derken dahi sözün içeriğine bağlı olarak farklı belirlenimlerde açıklanması söz konusu ise söze başlamanın zeminini edinme çabası kaçınılmazdı.</i>	13
<i>Herkesin gerçeğe dair bir hikâyesi vardı ve gerçeğe dair her hikâyeyi değerlendirecek bir gelecek vardı...</i>	23
<i>Birinci defterden alıntılar</i>	27
<i>İkinci defterden alıntılar</i>	207
<i>Hak edilmesi gereken varoluş içinde...</i>	395
<i>Kader bir son değil, hep yeniden bir başlangıçtı...</i>	407
<i>Son derken dahi yeniden başlamak...</i>	435

Derinlerde

Yeniden söze başlarken

Kim bilmeye yönelik merak, aşk, azim, sevinç ile varlığa tutunmaya çalışmaz? Kim rahmete dair özünden geleni ret edebilir? Kim varlığa ve varoluşa dair vücuda gelmiş olan hakkında konuşma hakkı olan insanı susturabilir?

Cahil, nankör ve zalim olanlar; varlığa tutunmaktan, rahmete nankör olmaktan ve varoluşuna dair hak sahibi olanı susturmaktan yana zalim olmaktan beri kalmazlardı. Buna rağmen ilim ile varlığa tutunanlar, rahmete dair özünden gelenler ile varoluşuna da tutunmuş olanlar, varlığa ve varoluşa dair söz haklarını cesurca ve özgürce kullanırlardı. Zalimler değil, gerçeğe tutunanlar her daim er ya da geç galip gelirlerdi.

Her soru, soru kalıbına (ne, nasıl, ne için, kim vb.) göre biçim kazanır iken içinde bulunulan dünyayı belli bir kalıp çerçevesinde -biçimsel olarak- okumaya eylerdi. İnsanoğlunun okuma serüveni, soru kalıplarında kaldığı aşama sürecinde okuma biçimine bağlı olarak belirli kılınmış bir dünyaya da bakmaya eylemekteydi. Soru kalıbı değiştikçe, farklı bir gerçeklik açısından varlık ve varoluşa dair olgusal olan ayrıca içinde bulunulan dünya yeniden değerlendirilmekteydi.

Anlamın; eril, dirimsel, biricik yani dolaylımsız olarak kendi ile özdeş sadece kendi olması ve öznellikte gerçekleşir iken yüklem almayan yüklem alınmış olması ile bakışma, iradeye, eyleme eyler olması doğası gereği ve süreciyle ile bakıldığında anlam öznelde değer yargısalı ve inanç belirlenimli bir dünyaya baktırmaktaydı. İnanç anlamın göstergesi olduğu nesnesini, gösterdiği yönde değer yargısal olarak bulur iken inanç belirlenimli bulmayı da olanaklı kılmış olmaktadır. Bu, bilginin en temelde öznelde gerçekleşir iken öznelde değer yargısal bakışma eylemiş olması ile beraber inanç belirlenimli

gerçekleştığı gerçeğinin de anlamın doğası sebebiyle -dolayımında nasıl- böyle gerçekleştiğini göstermekteydi.

Bunun, fizik doğada nesnel ve nicel belirlenimlerde nasıl gerçekleştiğini aşikâr etmek ise bilim insanlarının işiydi. Ancak, nurun nesnelliği üzerinden yükselen ve nesnellik zemininde gerçekleşir iken nesnellığe aşkın bulunan öznellikte -dil dolayımında içerilmiş olan- anlamın doğasını bilmek, deneyimsel anlamda anlamı takip etmek ve değişmez olan metafizik belirlenimleri ile anlamı konu edinmek ile olanaklıydı... ki bu dahi bilimsel perspektiften hareket ile felsefi anlamda metafizik yapmak anlamını taşımaktaydı.

Anlamın bakışıma, iradeye, eyleme eyler doğası doğrultusunda değer yargısal bakılan bir dünya, inanç belirlenimli bir dünya olarak bulunmaktaydı... ki bu, sonuçta gerçeğin inanç belirlenimli olarak öznellikte karşılık bulduğu anlamını taşımaktaydı. İrade de gerçekleşme erki gösteren her potansiyelin öznel belirlenimi -karşılığı- olarak gerçekleşir iken özne en temelde iradeyi kendi için iyi, doğru ve güzel olana yönelimli olarak bulmaktaydı... ki temel idealer ile yönelimsel olmasının bakışımında iken değer yargısal olarak inanç belirlenimli olmakta baktığı bir dünyaya bakmayı ve eyleme yönelik olarak öznenin kendini gerçekleştirmesini kaçınılmaz kılmaktaydı. Duygular da hem değer katalizörü hem de değer yargısal iken inanılıp da içinde olmaya eylenir olunan bir dünyada kılmaktaydı.

Anlam, irade, duygu belirlenimlerinin nesnelere ne olursa olsun, öznelde kendine özdeş sadece kendi olma belirleniminde dolayimsız -yüklemsiz- olma gerçeğinde var iken özneliğin doğası ile uyumlu oluş içinde yüklem alınmış özdeşlikte yaşamsal anlamda deneyimleniyor olarak bulunmaktaydı. Salt duyusal algıya bağlı olarak bakılan dünya dahi her ne kadar nicel belirlenimleri ile algılanan olsa da nicel belirlenimleri ile algılanırken dahi duyusal algıda gerçekleşenlerin eril doğası gereği ile özneliği yönelimsel kılması sebebiyle öznellikte değer

yargısal karşılık bulmaktaydı. Değer yargısal olanın inanç belirlenimli olarak öznelde gerçekleşmesi doğrultusunda ise inanılan bir dünyada kılınıyor olmak kaçınılmaz olarak bulunmaktaydı.

Özne yüklem aldıklarının doğası gereği, özne olmanın doğasını yüklem alınmış özdeşlik belirlenimlerinde bulur iken anlam, irade, duygu, değer, inanç varlığı olarak kendi olmayı gerçekleştirdiklerinde bulmaktaydı. Böylesi oluş içinde özde şahıs olanın, yüklem aldıkları ile özdeşlikte kendi olmayı gerçekleştirenlerin/ gerçekleştirdiklerinin öznesi olarak bulunduğu da gerçektir.

Anlatılanlardan gerçeğin, öznelliğin doğası gereği inanılan bir oluş içinde yorumlanıyor olarak bulunması, yaşanıyor olunması anlaşılabilir de gerçeğin ussal anlamda tasarımsal kılınıyor olarak gerçek olduğu - kılındığı- anlaşılmalıydı. Gerçeği açık edecek anlam, gerçekle buluşmayı olanaklı kılar iken ussal yaklaşımlardaki teorik çıkarımların yetersizliği, sabit bir değer skalasından hareket ile yönetsel oluşun korunması, çoklu gerçeklik içinde iken sadece bir açıdan gerçeğin değerlendiriliyor olması, bir belirlenimi ile inanılan gerçekliğin değişmez olarak kabul edilmesi, sanılar veya sanılara kapılmış olarak gerçekten kopuluyor olması, gerçek ile buluşmayı olanaklı kılan öznelliğin doğasında, gerçekten kopuşların yaşanmasına neden olabilmekteydi.

Öznellikte gerçekleşen inanılan gerçeklik, kendinde gerçek ve gerçekliğine dair belirlenimleri olanı, özsel ve öznel anlamda karşılayan anlam-değer belirlenimlerinde gerçek olarak bulmak ile ilgiliydi... Öznenin anlam-irade-değer-duygu-inanç belirlenimli yorumladığı gerçekliği, gerçeklik belirlenimlerinden saptırmadan buluyor olmak için böylesi bir oluşta olan bitene -talim ve tahkik içerikli- katılıyor olması önemliydi. Ancak, gerçek olduğu gibi açık edilecek ise gerçeğe böylesi katılıyor olanın sanı veya sanırlar doğrultusunda yanlış çıkarım yaparken gerçekten uzaklaşması da kaçınılmazdı. Ussal ve ampirik

olarak gerçeği tahkik ediyor olmak olması gerekendi... ki yoruma açık okunanın, öznellikte yaratıma tabi tutulurken olmadığı gibi yanlış anlaşılmasının önu kapatılmış olsun.

Öznenin anlam-değer-inanç bağıntısında özne olmanın doğasını buluyor olması, gerçeğe açılmasının olanağı olduğu gibi gerçeğe örtük bilinçte gerçekten uzaklaşmasının da nedeniydi. Bunun için olsa gerek ki gerçeğe dair sözü olan, büyük söz sahibi olarak sözünün eleştirel anlamda değerlendirilmesine de açık olmak zorundaydı... ki tarih olgusal olarak gerçek daha yakın bulunuyor olmuş olunsun.

Gerçeğin bilgisini edindikçe, yanlış olan fikir ve zihniyetlerin geride bırakılması, eksik olanların tamamlanıyor olması söz konusu olduğunda tarihsel anlamda gerçeği açmıyor olmanın gerçeğine de tanık olmak kaçınılmazdı. Bir öncekilerin gerçeğe dair yanlış, eksik veya doğru ifadeleri ne olursa olsun onların ardılı olarak yapılan her okuma, okumanın doğru yapılmadığı anlamını taşımaktaydı. Birini anlamaya çalışıyor olmak içinde onu anlamak doğru gibi gelse de yanlıştı. Bu anlamda okunan, yanlış anlaşılıyor olarak değerlendirilmekteydi. Bir anlam dünyasının içinde iken okunan öznenin kritiğinden daha çok anlam dünyasının kritiğini yapmak için okunan anlam dünyasının dışına çıkmayı olanaklı kılacak farklı bakışimlara haiz eleştirel yaklaşımlara ihtiyaç vardı. Anlam dünyasını tahkike dayalı olarak kritik edecek yöntemlere de uğramak elzemdi.

Gerçeğe dair doğru ifade edilen her ne ise onun değer olarak alınması ile gerçeğin tarih olgusal açıklanıyor olmasına katkıda bulunmak da olması gerekendi. Gerçek tarih olgusal olarak değişen zamanlarda yani değişen anlam-değer dünyalarında açıklanıyor iken doğru ifade edilen ile gerçeğin öznelde destekleniyor olması, gerçeğe tutunurken gerçekle yürümek, gerçeğe katılmak için önemliydi. Anlam sadece gerçeğe dair bilmeyi olanaklı kılan değil, eyler olduğu yönde dünyaya, gerçeğe de katılmayı olanaklı kıldı... ki bu anlamda gerçeğe

dair olan doğru anlamlar edinmek, gerçekleştirilenlerin sonuçları olan bir dünyada hayati anlamda önemliydi.

Tarih sanı ve sanrılarını sebebiyle batılı gerçek zannedip inanan öznelere hak olandan nasıl ve ne için koştuklarının ve olumsuz anlamda nelere sebep olduklarının örnekleri ile doluydu. Gerçek zannettiklerinin içinde iken gerçeğe örtük okumalarda -yorumlarda- bulunmaktan öte değillerdi. İnanışları anlam-değer dünyalarından çıkabilmek için gerçeğe yönelmeyi olanaklı kılacak eleştirel olmayı da unutmışlardı. Özellikle Hz. İbrahim'in kavmine ve Nemrut'a eleştirel tutumu, nebilerin kavim ve kavmin ileri gelenlerine eleştirel tutumları, zihniyet uykusundan gerçeğe uyanmanın yolunun eleştiriye dair değerlendirmelerde bulunmak olduğu gerçeğini işaret etmekteydi.

Zihniyet sadece anlam dünyası ile ilgili değil, değer-ahlak-karakter-kimlik bağıntısında ve iktidar olarak da vücut bulmaktaydı. Bu doğrultuda da batıl olan zihniyet, toplumda ortak değer olarak vücut bulan kimlik ve aidiyet belirleniminde gerçekleşir iken özellikle iktidar olarak da vücut bulmuş ise gerçeğe direnen oluş içinde kendini göstermekteydi. Gerçek olan da ortak kimlik ve aidiyet belirleniminde vücut bulması gerekirdi. Gerçek olanın, tektip kılmaya sebep vermeden iktidar alanında da galip düşünce olması gerekirdi ki gelecek nesiller gerçeğe adım atmakta değil de gerçeği barındıran bir zihniyet içinde doğmuş olsunlar.

Hakikat, herkesin ortak gerçeği iken özgün varoluşu olanaklı kılmış iken tektip kılan değil, özgünce varoluşu olanaklı kıldı. Bu anlamda gerçeğe bağlı biçimlenen her zihniyete dikkat edildiğinde kendileştiren değil, özgünce kendi olabilmeyi olanaklı kılmaktaydı... özgünce kendi olabilmenin önünü açmaktaydı.

*

Derinlerde

Yeniden derken dahi sözün içeriğine bağlı olarak farklı belirlenimlerde açıklanması söz konusu ise söze başlamanın zeminini edinme çabası kaçınılmazdı.

Söz; anlam-değere dair bitimsiz başlangıca sahip olsa da süreksizlikte sürekliliğini bulmaktaydı... ki söze başlarken dahi söz hem nesnesi hem de öznesi olanın -bir belirlenimi- görüngüsü olarak gerçekleşmekteydi. Anlam-değer yüklemeleri ile söz, yaratıcı etkinliğin öznel anlamda en temel nesnesi iken öznesini anlam-değer varlığı olarak görünür kılmaktaydı. Anlam ve değer varlığı olan insanı anlayabilmek için ise insana dışarıdan değil de yaşamsal anlamda ilişkilerinde yaşadığı dünyaya iniyor olarak bakabilmek ve tarihsel perspektiften kendisini tanıyabilmek ile olanaklıydı. İnsan sadece biyolojik yapısallığı ile doğada farklılaşmış/ farklı kılınmış olarak görünen değil, anlam-değer dünyaları içinde kendi olmayı kendi olmanın hem nesnesi kıldığı hem de öznesi olduğu yaratılmış dünyalarda bulmaktaydı.

İnsan; emeğin miras bırakıldığı varoluş içinde sadece hakikatten paye almış ve pay sahibi olmuş değil, mülkten de paye almış ve paye almanın dinamik kılınmış olmasında içinde bulunduğu dünyayı kendine göre sahiplenmekte ve biçimlemekteydi. Mülk, Allah ile var ve Allah'ın mülkü iken mülkten paye almanın olanaklı kılınmış olması içinde insan, kendini gerçekleştirir iken anlam-değer, emek-miras varlığı olmakta kendi olmayı gerçekleştirdiklerinde bulmaktaydı.

İnsan, hakikatten aldığı paye gereği diğer mevcudat gibi istidadı kadar hakikatin temsilcisi olsa da mülkten paye aldığı kadar kendini gerçekleştirir iken hakikate ait olup da kendisine dair kılınmış olan uluhiyet -tanrısal- belirlenimleri rububiyete dair yani terbiyesi gereğinde üzerinde galip sıfat olarak bulunduğu üzere kendi olmayı gerçekleştirmekteydi. Kendini gerçekleştirirken de hakikatin görünüşüne olanak veren oluş içinde kendi olmayı bulmaktaydı.

Hakikati yaşarken hakikatin görünüşüne nesne olan ve nesne olmaya aşkın olarak da kendi olandı.

Hakikatin böylesi görünüşe gelme oluşu içinde insan hem doğaya dair hem de Allah'a ait iken kendi olmayı kendi kılınmış olmakta bulmaktaydı. Anlam arayışı içinde hakikate açık, değer edinimi içinde kendi olmayı olanaklı bulmaktaydı.

Öyle ki mülkten paye alır iken olgusal anlamda sadece kendine ait tarihi yaşamakta değil, hakikatin de tarihi olmakta ve mülkün de eşya belirlenimli olarak tarihini yazmaktaydı. İnsanın tarih varlığı olmasının en temelde gerçekleşmesinin sebebi fitratı -yaratılışı- gereği hakikatten istidat bağlamında işlevsel anlamda kıvam belirlenimli olarak üstün derecede nasipli olmasıydı... ama insanın mülkten de paye alması ve yönemsel anlamda her şeyi araçsal kılabiliyor olması ile beraber miras (artı değer olarak birikim ve toplumsal düzeyde bellek sahibi olabilmesi) tarih varlığı olmasının en temel nedenlerindendi. Anlam-değer belirlenimli farklı aidiyetlerde gerçekleşen diyalektik oluş içinde ise değişen zamanlarda tarih varlığı olabilmesi gerçekleşmekteydi.

Doğaya dair kılınmış olan eşyanın geçmişi vardı ama insan ile beraber eşya da tarih sahnesinde olgusal kılınmış olarak tarih nesnesiydi. Nefsi emmarenin -idin- tekbenci doğası gereği bencilce kendi olan insan için eşya belirlenimli doğaya rağbet etmesi sadece temel ihtiyaçlarını gidermek için değildi. Eşyanın iktidar aracı kılınmış olması, eşyanın ruhlara nüfus eden cazibesinin olması, kullanılmasından öte güvende hissettirecek nesne ve tarihe araç tarih nesnesi olması rağbet edilmesinin sadece birkaç nedeniydi. Eşya ile duygusal bağ kurulmuş ise rağbet etmek sahiplenilmiş bir dünyada aidiyet bulmuş olarak kendini gerçekleştirme olanağı vermekteydi.

İnsan ile, eşya tarih nesnesi olarak tarihi olandı. Avcı insan için temel ihtiyaç belirleniminde eşya değerli iken göçebe insan için eşya sadece hayat mücadelesinde hayatta kalmanın gereği değil, emek verdiği, kendi tinsel dünyası ile harmanlayıp ortaya çıkardığı, duygusal bağ da kurduğu yoldaşydı. Toprak insanı için eşya, insan tını ile buluştuğunda kendi gibi kalamayan, hep yeniden yorumlanmış olarak insan tininde yerini almış olandı. Tacirler için eşya, karşılıklı değişim içinde kâr etmenin aracı kılınır iken iktidar nesnesi olduğuna dair gizli gücü keşf edilmek üzere olandı. Devlet için eşya, mülke dair çevrilmiş olanın iktidar hırsı ile korunması gerekendi.

İnsanın ayakları altına serilmiş, eli altında yeniden biçimlendikçe tarih nesnesi olması ile tarihi olan eşya, en temelde emekçilerin ve tacirlerin eli altında yeniden biçimlenen dünyanın nesnesi kılınmaktaydı. İktidarlar eşyayı her ne kadar sahipleri oldukları sanısı ile görseler de emekçiler ve tacirler eli altında eşya toplumlar arasında dolaşırken tarihin hep yeniden biçimlenmesini sağlamaktaydı.

Toprak, su, gümüş, altın, ipek, afyon ve daha nice insan tını ile buluştuğunda doğaya dair olmaktan alınmış, insan tininin bir parçası olarak tarihte yerlerini almışlardı. Tarih, insan tininde -anlam-değer belirlenimli yaratılmış dünyasında- yerini alan eşyanın yeniden biçimlenirken değişen zamanlarda insanın tarih öznesi olması ile görünüş bulandı. Eşya, insanın tarih öznesi olmasının en temel nesnesi olsa da insan ilişkilerinde insanın çıkarıcı, güvenilmez, zalim, iktidar hırsı, açgözlü olması, adalet arayışı vb. ile yön bulan bir oluş içinde biçimlenmekteydi.

Eşyanın emek değer karşılığına göre mübadele aracı kılınmış olması, paranın sosyal ilişkileri kolaylaştıracak mübadele eşyası kılınmış olması, eşyanın emek değer belirleniminde kazanç olarak değerlendirilmesi, işçi emeğin artı değer olarak kritik edilmesi, bunlardan öte, piyasaların faydacılığa göre eşyayı kazanç değer kılmış olması, tarihsel süreçte

eşya-insan ilişkisinde eşyanın insanlık tarihindeki rolünü görmek adına önemliydi. Sonuçta da eşyaya aşkın sermayenin finans belirlenimli ve insan yönelimlerine bağlı olarak eşyanın kaderini tayin ediyor iken insanın da kaderini tayin ediyor olması, tarihsel süreç sonunda insan tininde açık olmuş olmalı.

Eşyadan nefes alırken Cenabı Allah'tan hayat bulan insan, eşyayı değer kıldığı yönde anlam-değer dünyaları yaratmaktaydı. Eşyaya bağlı gelişim sürecinde de eşyayı tatma, haz aracı kılarken, kullanım nesnesi de kılmaktaydı. Eşyaya dair bilgisi arttıkça, eşyayı kullanma, istediği yönde manipüle etme olanağına da haiz olmaktaydı. Eşyayı kullanma becerisi, eşya ile gelişen tarih sahnesi edinmesini olanaklı kılar iken varlık sahnesi tarih sahnesi olarak insanın tinde gelişimine eşya ile nasıl açık kılındığını göstermekteydi.

Eşya ister toprak, su, hayvan, bitki, insan gibi doğaya dair Allah'a ait olanlar olsun isterse dil, para, zanaat aleti ve ürünleri, ev, yol vb. gibi doğaya ait kılınmış olup da insan tinine anlam-değer belirlenimi ile katılmış veya insan tininin bir yaratım ürünü olmuş olanlar olsun insanın tanrısal yönünden yana gelişimini tarihsel anlamda görünür kılmaktaydı. Tarih, olgusal anlamda eşyanın tarihi olarak yön bulmakta olsa da eşya dolayımında ilişkiler geliştiren de tarih öznesi olan insan tininin tarihiydi.

Buna rağmen eşya, tarih sahnesinde hakkı dışında kutsandır iken insan, eşyanın tabiatında kaybolmaya mahkûm kendisinin değerine örtünmüş olarak tarih nesnesi olmaktan öte durmakta değildi. Tarih öznesi olan insan, eşyanın uzantısında hep yeniden yeni olan dünyalar kurmak ile tarih sahnesinde yerini almaya devam etmekteydi. Bu anlamda tarih metafizik anlamda eşyanın, usun, nefsi emmarenin, ilme dair alanların, hukukun vb. olanların tarihi olsa da insanın tarih öznesi olmasının belirlenimleri olarak tarih varlığı olduğunun görüngüleri idi.

İnsan, Cenabı Allah'ın halifesi iken O'ndan paye almanın sürekliliği içinde pay sahibi olarak başkası kılınmış belirleniminde kendi olmakta iken doğaya dair ama Allah'a ait olarak önceliğini eşyadan yana değil, herkesin ve her şeyin üst ve ortak gerçeği olan hakikati öncelemekte bulması gerekendi. Eşyaya dair gelişen tarih sahnesinde kültür oluşturmakta ve medeniyetler kurmakta iken her şeyi ve sahiplendiği yönde fikirleri, varoluşuna nesne kılarak kendine varlık sahnesinde tarih öznesi olup da miras varlığı olarak alan açmaktaydı.

Ancak, varoluş ortak gerçeklik anlamında gerçekleşirken kendine alan açan öznenin, ortak hikâye içinde bencilce değil, hakkaniyet ilkesine bağlı olarak diğer varlara karşı duyalı, özverili ve hayra dair paylaşımcı olması gerekirdi... ki beşer olmaya aşkın eşrefi mahluk olarak insan olmayı bulmuş olsun. Bunun içindi ki varların (mevcudatın) sadece varoluş ilişkisinde değerlendirilmesi değil, ahlak biçimsel anlamda da varoluşun nasıl sürekli kılınabileceği ve ilişkileri yönetilebilir kılar iken ortak bir dünyaya, geleceğe nasıl adım atılabileceğini de bilmek ve kritik etmek gerekirdi.

Anlam-değer belirlenimlerinde ahlak biçimsel olmaya eylenenir olan özne için varlık sahnesinde var olmak, ahlak biçimsel olarak kendini gerçekleştirmek, tinsel anlamda da karakter ve kimlik nitelendirmelerinde kendini yaratıyor olmaktan öte değildi... ki evrensel anlamda varoluş ahlak biçimsel oluştan öte değil iken var olmak ve var olanlar, ahlak biçimsel oluştan uzak değerlendirilirken eksik yaklaşımda yanlış yargılarda bulunmak kaçınılmazdı.

İnsanın dünyası, doğanın dünyası olmaya aşkın tinin dünyası olarak biçimlenmekteydi. Doğa zemininden hareket ile tinine nesne edinen insan, doğaya aşkın kendine kurduğu dünyalarda yabancı olduğu dünyada kendini yansıtan dünyalar kurarken yabancılığı da geride bırakmış olarak dünyaya katılmaktaydı. Emek ve yaratım oluşu içinde eşyayı değiştirir iken, kendi için kılarırken, yeniden yorumlarken yani

yaratırken eşyaya aşkın kendi olabildiği dünyalarda kendine dair nefes alabilmekteydi. Eşyaya saplantılı bir biçimde daldıkça da özünden uzaklaşan, tekbenci olarak vahşileşen, imandan ve hayadan uzak nefsi emmresi için olan insan, insan denilmekten öte şeytanlaşmaya başlamış veya şeytanlaşmış olmaktaydı... ki böylesi iken kendi varlığından yana mutmain olmaktan yani kendi olmaya -varlığına- dair nefes almaktan uzaklaşmaktaydı.

Böylesi insan için çıkarıcı, açgözlü, tekbenci -bencil-, zalim ve nankör güvenilmez olan karakter belirlenimleri ile nefsi emmarenin doğası gereği kendinden ve rabbi olan Allah'tan uzak kılınmış olması lanetiydi. Kendi menfaati uğruna zalim iken menfaatine gerekçe olarak suçladığı, şeytanlaştırdığı mazlumların tarihi de vardı. Şeytan dahi insan tininin tarihinde bir olgu olarak takip edilebilir olgusalığa -nesnellığe- haizdi. Bütün olumsuz yönlerine rağmen insanlık tarihi; anlam arayışı ve değerli kılar iken anlamlı da kılma çabası doğrultusunda biçimlenmekteydi. Eşya, anlam arayışının ve değerli kılar iken anlamlı bulmanın bir nesnesi olarak insan tinine katılmaktaydı.

Eşyanın tarihine bakıldığında insanın anlam-değer yüklem edinimleri içinde değerli olmayı bulan eşya veya eşya kılınmış insan, insanın uç noktalarda ne kadar acımasız olabileceğini de tarih sahnesinde resmetmekteydi. Böylesi tarih sahnesine dikkatli bakılınca ilk bakışta insan değer biçen ve değer biçtikleri ile kendisine dünya kurandı. Ancak, dirimsel olmanın doğasında varoluşsal anlamda öznellik taşıırken yönelimsel olmanın doğası gereği değer yargısal olmaya eylenir olunması, varoluşa dair kendini gerçekleştirme erki gösterilmesini irade olarak bulur iken değer yargısal olunması, korku-kayı gibi duyguların var olmayı değer bulmanın öznel belirlenimleri olması dolayımından bakıldığında fitrat gereği olarak hakikatten paye almış her can, kendi varlığına kendi değer biçiyor olarak vardı.

Sevgi, şefkat, acıma veya merhamet gibi duygular ayrıca nefret, öfke, kıskançlık, açgözlülük vb. olumsuz anlamda gelişen duygular ise nesnelere değer yargısal bakıyor olmanın gerçeğinde nesnelere değer biçiyor olmanın bir belirlenimiydi. Hem fitratı gereği Allah'tan aldığı varlık hakkı gereği kendini değer olarak bulan hem iradeyi iyi-doğru-güzel değer yargıları ile biçimlenişte bulur iken değer yargısal baktığı bir dünyaya eylenir olan hem duygu belirlenimleri ile değer yargısal oluş içinde bir dünyada bulunan hem emek varlığı iken insan, değer kıldıkları ile kendine dünya kurandı. Değer biçtikleri ile de yakınlık bulduğu ölçüde yabancı olmadığı değer dünyalarında olmaya eylenir olmakta kendisine kendi için kurduğu, kendi için kıldığı, dünyalarda ortak hikâye, miras başka bir deyişle de bellek- edinmiş olarak değer kıldıkları ile değerli bir dünyada anlamlı kıldıkları ile varoluşa tutunma olanağı içinde kendi olmayı gerçekleştirdiklerinin öznesi olmakta bulmaktaydı... Tarihin olgusal anlamda birçok nesnesi olsa da insan, insanlık tarihinin ve olgusal olanın tarihinin hem nesnesi hem de öznesi olardı.

Anlam arayan ve eşya ile anlam-değer bulmasının macerasında insan, tarihi sadece eşya ile değil, insan ile olan ilişkilerinde de bulmuştu. İnsanın inanç varlığı olarak da tarihi olduğu da unutulmamalıydı. Vahiy bilgisi ile de eşyaya aşkın tinde kendi olmayı bulması gerektiği, eşyaya aşkın Allah'a göre insan olmayı bulması gerektiği, eşyaya tapar olarak değil, erdem sahibi olarak insan olunması gerektiği insana hatırlatılmıştı. Tarih, eşyaya tapar olup da iktidarın kılıcı ve gölgesi altında kaybolmuşların da tarihiydi. İnsan, insan ile kendi olmayı bulan anlam değer varlığı olmalıydı.

Hakikatten yoksun sadece eşyanın tabiatına göre biçimlenen tinsellik; nefsi emmarenin gölgesinde biçimlenirken huzurun her daim yitirildiği, selametın tehdit edildiği, haklara tecavüz edilen bir oluş içinde özüne yitik beşer -hayvan- olmanın tarihi içinde kaybolmuş olanların tarihi

olmaktan öte değildi. Anlam arayışı sadece doğaya dair eşyanın sahiplenilmesi ile yayılımcı olarak edinilen değildi. Anlam arayışı Allah'ın hakikatine dair hakikat arayışı olarak özün derinliğine yükselme olanağı için de gerçekleşen, gerçekleşmesi gerekendi.

Tarih: a) tarih öznesi olanın yaratıcı etkinlikte bulunabiliyor olması b) yaratıcı etkinlikte emek varlığı da olarak çeşitlilikte gerçekleşen varoluş, kültür ve medeniyet nesnelere ediniyor olmak ile beraber ortak anlam-değer belirlenimlerinde miras varlığı olunması c) nefsi emmareye bağlı olarak mülkten paye almanın/ alabilmenin oluşu içinde bulunulması d) anlam-değer yüklemeleri alan öznenin anlam ve değer farklılıklarında, karşıt belirlenimli diyalektik oluşta bulunulması e) anlam-değer yüklemelerinde öznenin konjektüre, ihtiyaçlara, inanca, bilgi edinme vb. durumlarına göre değişken oluş içinde anlam-değer yüklemeleri alınması f) Aidiyet belirlenimli olarak yaratılmış dünyalarda tarih varlığı olarak doğulması g) anlam-değer yüklemelerinin değişmesine bağlı olarak değişen zamanlarda olmanın kaçınılmaz olarak bulunması vb. belirlenimlerde gerçekleşmekteydi.

Tarihin, değişen zamanlarda bulunma olanağı olarak gerçekleşmesi, ben merkezli olmak kaydı ile değişebilen anlam-değer yüklemelerinin edinilmesi ile olanaklıydı. Tarih; tarih öznesinin, yaratım etkinliğinde yaratılmış dünyalarda bulunabiliyor olması ile hem nesnel hem de öznel belirlenimlerde biçimleniyor olarak yaratıcı öznenin tarihiydi.

Kültürel anlamda Arap, Türk, Alman, Çinli, İslam, Yahudi vb. ortak anlam-değer belirlenimleri edinmiş olmak ayrıca devlet belirleniminde ilkeleri (adalet, bilgi, şifa, güzellik, iyilik, doğruluk vb.) yapısal anlamda tesis ederken genele yaygın işlevsel kılmak söz konusu iken anlam-değer belirlenimlerinde yüklem alabilmenin değişkenliği içinde ve yaratıcı etkinlikte bulunmak ile tarih öznesi olmak kaçınılmazdı.

Yeniden diyerek yeni bir söz ile hem bireysel hem de toplumsal düzeyde ortak anlam-değer yüklemeleri edinilmesi ile ortak bir dünya kurulduğunda, öze -benliğe- yüklem almalara bağlı olarak değişen oluş içinde tarih öznesi olmak kaçınılmazdı. Yeniden derken hem kadim olandan vahiy ile gelen ve kadim olan ile kadim olmayı bulan evrensel söze hem kadim olanı değişen zamanlarda yeniden değerlendirebilecek ussallığa hem de olan-biteni hakkı gereği değerlendirebilecek metafizik yaklaşıma dair yeni bir söz ile yeniden demek gerekirdi.

Sözün aidiyet bağlamında içselleşmesini sağlayacak sanatsal, kültürel etkilerine ihtiyaç olduğu gibi eğitimde genele yaygın kılınması ve siyasi erk tarafından galip düşünce olarak kimlik biçimsel olarak -ideolojik anlamda- sahipleniyor olmasına ihtiyaç vardı... Sözün, tarihsel olması ve tarihin yazılıyor olması için kamu alanının her yerine nüfus ediyor olarak hayata geçirilmesi gerekirdi... ki tarih, sözün böylesi hayat bulduğu oluş içinde tarihin yazıldığı gerçeğini aşikâr etmekteydi.

Tarihsel anlamda elbette eşyanın (şeylerin) yani duyuşsal anlamda karşılığı olup da işaret diliyle değillemeden dil dolayımında anlam-değer yüklem belirlenimleri ile gösterilebilen görüngülerin veya ilke bağlamında olması gerekli olunması ve ussal olarak belirli kılınması ile olgusal olup da dilde kavramsal karşılığı olanların tarihi vardı. Ancak bu tarih; tarih öznesi olanın, kültür ve medeniyet belirleniminde gerçekleşen dünyasına, zaman içinde değişebilen anlam-değer yüklem edinmeleri içinde tarih nesnesi kıldıkları ile gerçekleşmiş olan tarihi... ki tarih öznesi olanın dünyasına katılmış olmak ile eşyanın, ilkelerin tarihinden bahsetmek olanaklıydı ama tarih öznesi olan da eşyaya, ilkeye dair tarih nesnesi kıldıkları ile anlam ve değer edinmeye dair değişen yüklem belirlenimlerinde tarih öznesi olmayı bulmaktaydı.

Bu neden önemliydi? Anlam-değer edinmeye bağlı olarak gerçekleşen değişen yüklem belirlenimlerinde ortak anlam-değer ve alanlar

ediniliyor iken değişim içinde ilkesel bağlamda olması gereken değişmezler edinmiş olmak ile kendi olmayı süreksizlik içinde kaybolmadan muhafaza ederek var olmak için önemliydi. Değişen mekân ve zamanlarda zamana zamansızlar ile direnir iken her zamanda gerçekliği olan evrenseller ile günde bulunabilmek için önemliydi. Değişen anlam-değer yüklemelerine göre tarih öznesi olunur iken daha güzel ve iyi olup da yaşanabilir bir gelecek olanağı var ise onu gerçekleştirebilmenin olanaklı olduğu gerçeğini görebilmek için de önemliydi.

Evrenselleri yani rahmete dair tanrısal olanları anlam-değer belirlenimlerinde yüklem almış olarak zamansızlığa tutunur iken daha yaşanabilir gelecek, bütün değişimlere rağmen olanaklıydı. Ancak, nefsi emmarenin tekbenci olup da güvenilmez, zalim, bencil doğası düşünöldüğünde bunun, gerçekleştirilmesi zor bir hayal olduğunu da görmek gerekirdi. Herkesin hak kılınmış olup da rahmete dair kendi için istediğini diğeri için de isteyip ve gerçekleştirdiği bir dünya elbette daha iyi yaşanabilir bir dünyaydı. Yeter ki değişen anlam-değer edinimlerine rağmen evrensel anlamda zamansız olup da değişmeyen ilkeleri genele yaygın hakkı gereği hem medeniyet anlamında nesnel hem de kültür ve bireysel anlamda öznel olarak tesis etmiş olabilelim.

*

Herkesin gerçeğe dair bir hikâyesi vardı ve gerçeğe dair her hikâyeyi değerlendirecek bir gelecek vardı...

Dergâh kültüründen yeni çıkmış olan yakın zamanlarda... gerçeğe uyanmış bir pirin şefkat kanatları altında, özünden gelen merak, aşk, azim ve sevinç ile ders gören genç bir derviş vardı. Genç derviş, meraklı gözler ile can kulağı ile sohbet dinler, geceleri zikir ve derin düşüncede nice düşüncelere daldı. Her sohbet ile nice soru gönlünde doğar, cevap arayışın peşinde soruları rehber olurdu.

Kimdi? Aidiyet bulduğu Allah ile varoluşunu bulan kuldu. Nereden gelip nereye gitmekteydi? Allah'tan gelip Allah'a dönmekteydi. Varoluş kendine dair ne anlam taşımaktaydı? İster nesnellikten isterse öznellikten bakılsın, varoluş anlam ve değer nitelendirmelerinde anlamlı bulunarak tutunulan ve yaşanıldı. Anlam bulan ve anlamlı kıldıkça varoluşa tutunan insan, varlığa ve varoluşa dair sözün bitimsiz olduğu bir oluş içinde yaşamaktaydı.

Genç derviş, bu soruların peşinde olmayı cevap buldukça geride bırakmıştı. Soruları aklında, cevap buldukça cevabını da -bazen soruları ile beraber- bir deftere not düşerdi. Artık onu ilgilendiren farklı sorular da vardı? Allah nasıl bir oluş içinde bulunmaktaydı, yarattıkları ile bağıntılı olarak nasıl bir oluş içinde her işi gerçekleştirmekteydi? Pirinin şefkat kanatları altında, Cenabı Allah'ın nuru ondan salınır iken Allah'tan beslenmekte, nurun gözünden doya doya beslenirken sorularına cevap aramaktaydı.

Bu sorularının muhatabı Allah olduğu içindir ki kendisine cevap verecek olan da Allah olacaktı. Onun için, Allah varlığına dair var mıydı yok muydu gibi sorular küfürden öte değildi. O kendisinden sonuç aldığı rabbi olan Allah ile kendi olmayı bulmuş, Allah'ın zatını merak eden bir talipti. Varlığa ve varoluşa dair var olan her ne ise onun üzerine

düşünme ve konuşma cesareti olan her insan gibi o da düşünmekteydi. Düşündüklerinin peşinden koşarken yoruluyor değil, Rabbi olan Allah ile can bulmaktaydı. Rabbine dair nefes almanın yolunu o da böylesi bulmuştu.

Bu meraklı derviş, sorularının peşinde düşünmekle kalmayıp, Allah'ın yardımıyla keşifler ile de cevap bulmaktaydı. Her cevap bulduğu gerçeği, defterine not düşmekteydi. Seneler boyunca soruları, deneyimleri ve düşüncelerini not ettiği defteri iki cilt olmuştu.

Yıllar geçmiş, pirinden sonra irşad vazifesini üstlenmiş, insanlara yol göstermekteydi. Nimete erdiği ölçüde, paylaştıkları ile yanına gelen gerçeğe yolculuk yapanlara himmet etmekteydi. Nurun salındığı bir göz olmuştu da kaynaktan ilme, irfana, deneyimlere dair ne akmakta ise hizmet eden hizmet ederken hizmeti kendi canına rahmet olarak bulmaktaydı.

Vakti saati gelip de kim bu dünyadan göç etmemişti ki o da göç etmesin? Ölüm ile davet edilmiş her can ölüm geldiğinde davete er ya da geç icabet ederdi. O da yaşam sevinci bulmuş olarak ölmeye değil de davete icabet etmişti. Yaşamın sürekli olduğu bir varoluş içinde ölüm, ötesinde bulunan gerçeğe taşınmaya araçtı. Ölüm eşliğinde, yaşama dair gerçeğin dünyevi yaşam ile sınırlı olmadığına tanık olmak da bir gerçektir. O ise ölmeden önce ölüp de yaşamın sürekliliği içinde nicelin dünyasına aşkın kendilik dünyasına taşınmış, Rabbinin huzuruna varmış olanlardandı.

Kendisinden sonra not defterlerini açan olmamıştı. Bir sandık içinde hatırası ve özelidir diyerek saklamışlardı. Bir emanet gibi saklanmış, kuşaktan kuşağa emanet edilmişti. On bir kuşak sonra soyundan gelen meraklı gözler sahibi bir zat, emaneti açmak için ruhuna müracaat etmiş ve defterleri okumak için izin istemişti. Kendisinden öncekiler içinden de bazıları defterleri okuma niyetinde bulunmuş olsalar da tarih

ile bağların kopmuş olmasına sebep yazının değişmesi sebebiyle okumaktan yana aciz dūřmūřlerdi. Bazısı da neler yazıldığını merak etmiş olsalar da meraklarında ısrarcı olmamışlardı.

Defteri okumaya niyet etmiş olan yeni kiři ise ceddinden mūsaade almış, defteri okumaya başlamıştı. Anlamadığı o kadar çok řey vardı ki eski dile vakıf bir arkadaşından yardım istemek zorunda kalmıştı. Geçmişin deneyimleri nelerdi? Nasıl bir dūnyada neleri yaşamaktaydılar? Eski dile vakıf kiři defterleri saygı ile kabul edip, en kısa zamanda kendisine tercūme etmiş olarak vereceğini arkadaşına belirtti.

Bulunduęu ev genişçe bir stūdyo gibiydi. Yapay zekâ olmaktan öte, bir özne olma durumunda bulunan yardımcı olan bir sim ile konuyu değerlendirdi. Beraberce emanet defteri anlaşılabilir olacak biçimde çevirmeye karar verdiler. Defterlerde yazılanlar sime yüklendi. Çalışmaya başladıklarında ise defterlerin hatıra defteri olmaktan öte, manevi deneyimleri içerdğine ve mektup gibi yazılmış olduğuna tanık oldular. Sim, yorulan arkadaştan daha meraklı olsa gerek ki o yatmaya gittiğinde defterleri çevirmeye devam etti. Defterlerin küçük bir özetini de çıkarmış olarak hazır kıldı.

Çeviri çalışmasını üstlenen arkadaş, sim ile defterlerin özetini değerlendirmeye aldı. Beraberce okuyacak zamanları olmadığından olsa gerek özeti üzerinden okuma yapmayı uygun buldular. Karşılıklı yorumlar eşliğinde, varlık ve varoluşa dair sorularının cevapları peşinde koşan güzel zatın defterini değerlendirmekteydiler. Sim, geçmişin tarihsel verilerine göre holografik olarak canlandırđığı ortam içinde defter sahibi ile aynı ortamdaymışçasına mekân algısı oluşturmuştu. Defterlerde yazılanlara göre simūlasyon yaparak, yazılanların daha rahat anlaşılabilieceği bir oluř içinde defterlerde yazılanları değerlendirmeye başlamışlardı.

Genç dervişin yaşamı boyunca tuttuğu notları kolay anlaşılacak gibi de değildi. Tarihsel gelişim, bilimsel katkılar ile anlama çabasında olarak defterler okunmaya başlamıştı. Güne göre olmaktan daha çok o gün yaşananların anlamı ve güne söyledikleri önemliydi.

Genç derviş defterlerde; seyri sülûk aşamalarında Allah'tan gelip de Allah'a dönüyor olarak kim olduğunu Allah ile bulduğunun gerçeğini dile getirmekteydi. İrşad vazifesinde hizmet etmenin bereketinde himmet bulduğunun gerçeğinin deneyimlerini ifade etmekteydi. Böyle olsa da Allah'ın hakikatine dair gerçekliği üzerine deneyimlerini de net olarak anlatmaktaydı. Kitabın özetinde de bunlara daha çok önem verilmiş ve bu doğrultuda okuma yapılmaktaydı.

Görülen o ki Cenabı Allah doğada zorunlu olanı önceliyor olarak varoluş eşiklerinde olması zorunlu olana göre vücuda getirmelerde - yaratımda- cebbarı. Ancak, söz konusu tin alanı ise öznelere arası ilişkide ve ereksel her yönelimde ilkeleri gerekli kılmış ve gönüllülüğü esas almış olmanın gereğinde latifti.

Doğa yani zorunlu kılınmış olanlar ve doğada olanlar hem yaratılmakta hem de tinsel yaratımın nesnesi kılınmaktaydı. Tinsel yaratım etkinliği de ilkeleri gerekli kılmış olmanın rahmet belirlenimi doğrultusunda doğa zemininden hareket ile doğaya aşkın gerçekleşmekteydi... ki her var olan hep yeni bir yaratım oluşu içinde varlık sahnesine, varlıksal belirlenimleri ile cebren yani zorunlu olan tümel ve yasa belirlenimleriyle var olmakta çıkar iken tinsel anlamda kendi -ben- olmak bakımından özerk anlamda çıkmaktaydı. Başka bir deyişle de hakikatten paye alırken pay sahibi olarak varlık sahnesine çıkmaktaydı... Uluhiyete ait olanların rububiyete dair kılınmış olması gerçeğinde kendi olmayı bulmaktaydı.

*

Birinci defterden alıntılar

“Cenabı Allah için gizlidir (El Batın) derler. Özde şahıs olup da nesnellığe aşkın özne, -zat- olandan bahsedilmekte ise yaratım ile beraber katmanlı varoluşta şahıs olması ile hep içerde kalan ve nur olan varlıksal yönü ile de hem içsel hem dışsal anlamda da kuşatıcı olan elbet gizlidir. Bu onun bilinmeyeceği veya öznel ve tümel belirlenimleri olan yani tanrısal sıfat ve isimleri ile kendini biriciklikte gerçekleştirirken görünmeyeceği anlamını da taşıymıyordu.

Dualarıma her daim icabet eden Rabbimin beni gördüğüne, duyduğuna, bildiğine yakinen tanık iken gören, duyan bilen, icabet eden, gerçekleştirdikleri ile nesnellığe aşkın tevhid beliriminde görünüş bulan kendisine tanık olmaktaydım. Gerçekleştirdikleri üzerinden sezgisel olarak kendisine tanık olsam da gerçekleştirdikleri üzerinden sıfat ve isim yani karakter ve kimlik belirlenimleri ile kendisine tanık olmak da kaçınılmazdı. Artık benim için Allah var mı ya da yok mu tartışması yoktu. Zaten O’na hep iman eden ruhumda -kendiliğimde- O var mı ya da yok mu diyerek bir düşüncenin içine düşmemiştim.

Benim için varlığından emin olduğum Allah’ı hakkı gereği bilmek ve olan biteni hikmeti gereği ne için olduğunun gerçeği ile anlamaya çalışmak ve nasıl gerçekleştirdiğinin oluşu içinde bilmeye çalışmak öncelikliydi. Zatı nasıldı, O neye benzerdi, nasıl kendi olmakta ve sınırsızca gerçekleştirdiklerini sınırsız varlığında nasıl gerçekleştirmekteydi? Bu gibi sorular düşüncenin derinliklerinde peşinde koştuğum, cevaplarını aradığımdı. Her cevap arayışında sorularımı cevaplayan Rabbimi keşf, ilham ile bulmanın neşesi içinde yola tutunmaktayım.

Geçen gece Elif, lam mim, ta... harflerini düşünmekteydim. Bu harfler işaret olarak art arda geldiğinde Cenabı Allah'a giden bir yolu işaret etmekteydiler. Elif, şahıs olması ile nicel belirlenimli tikel olmadan kendi olan zata işaret etmekteydi. Lam, tanrısal sıfat ve isim belirlenimleri ile kendini gerçekleştirmesine işaret etmekteydi. Mim, yarattıkları üzerinden tümel belirlenimli olan biricik olmakta gerçekleşen sıfat ve isim belirlenimleri ile görünüşe gelmesi, hikmet üzeri kendini gerçekleştirmesine işaret etmekteydi. Ta, ötelere atmış zihinlere uzak olsa da ötelere daha yakın olarak gerçekleştirdikleri üzerinden bulunabilecek, bilinebilecek olmasına işaret etmekteydi.

Böylesi düşünür iken uykuya dalmışım. Cenabı Allah'ın huzurunda sonsuzluğuna bakar iken kendisi olduğundan emin, kalbin yalanlamadığı oluş içinde ona bakmaktaydım. "Daha önce böylesi gelen olmamıştı" dediğinde yaşam sevinci ile beraber uyanmışım. Dua, ibadet, zikir vb. ile değil, düşünce ile huzuru ilahiye çıkılabileceği gerçeğine tanık olmanın sevinci ile uyanmış olmak, varoluşuna da uyanmış olmak anlamını taşımaktaydı. Dünyaya değil, olanaklar dahilinde hakikate uyanmak, olanaklar dahilinde neler yapılabileceğine de uyanmış olarak kendine de uyanmak anlamını taşımaktaydı.

Hz. Muhammed Mustafa efendim "Bir saatlik tefekkür bin senelik ibadetten efdaldır" derken düşüncenin önemine zaten dikkat çekmişti. Cenabı Allah'tan emin bir kul için düşüncenin derinliklerinde sadece bilmenin değil, öznel anlamda kavuşmanın da olanaklı olduğu bir gerçektir. Anlamı yaratan Allah iken doğru bulunan her anlam ile Cenabı Allah'ı yakın bulmak, O'nun ile kendiliğinden derinliğinde kendini özgürce gerçekleştirmenin -yaratmanın- olanağı olan düşüncede kavuşmak da olanaklıydı. Misli olmadan, fevri bir duruma da düşmeden düşüncede rüyetullahın gerçekleşmesi olanak dahilindeydi. Zaten anlam bulmadan görmek nasıl gerçekleşebilirdi? Anlam aranmayan, bulunmayan bir dünyada hakikate kör olmak kaçınılmaz değil miydi?

Burada kör olan ahiretinde de kör kalacak ise görmenin gereği olarak düşünmek bahşedilmiş iken hakikati düşünmekten geri kalmamak gerekirdi.

Düşünen için hakikate dair inen her anlam, vahiy kapısının açık kılınmış olması ile de ilgiliydi. Hakikate dair evrensel anlamda tahkiki yapılabilecek her bilgi -aracısız olarak- insandan inen gerçeğin bilgisiydi. Sanat gibi yaratıcı etkinliklerde, sahîh rüyalarda, gerçeğe dair ilham ve hatîr bulmalarda, sohbet gibi yaratıcı etkinlikte vahiy kapısı halen açıktı. Nitelikli bir biçimde düşünen her kişi için de Allah ile yürürken Allah'a gerçeğin bilgisi ile ulaşmak olanaklıydı. Yeter ki gerçeğe dair bilgi edinimi içinde gerçeğe açık düşünebilme duyarlılığında düşünölsün. Gelen bilginin de varlık ve varoluşta tahkiki yapıyor olarak gerçekliğine tanık olunsun. Ayet ve hadis kaynaklı da tahkiki yapıyor olsun. Hakikatten sonuç almak söz konusu ise meleke gelişimi ile bilginin kullanılabilir olduğuna da tanık olunabilsin. Gerçeğe dair yaşananın kavramlaştırılması ile de fevri değıil, evrensel anlamda gerçeğe ayna tutula bilinsin. Bilgi tahkiki yapıyor olduğunda gerçeğe kapı aralar. Gerçeğe kapı aralamak ise doğru bilgi ve bilgiden yana sonuç almalar ile olanaklıydı.”

*

“Dün her tarafım sanki kırılıyormuşçasına hasta oldum. Grip olduğum kesindi. Pirime bir şey dememiş, üç kişi kalmış olduğumuz odada, ihvanlar bir yere hizmet ile görevli kılındığı için tek başıyaydım. Yatağıın içinde Allah, Allah, Allah derken hastalığın verdiği sıkıntılara dayanmaya çalışmaktaydım. Hastalığın bereketiyle, yola verilen emeğın ne kadar değerli olduğunu da zorluk içinde öğrenmekteyim. Bir an gözüm uykuya daldı da kendimi yolun büyük pirleri ile yek vücud olmuş gördüm. Onların içine girmiş değıildim. Onlar ile yek vücud olarak onlar olmayı da deneyimler iken onlardan ayrı değıildim. Özsel anlamda nurda birlik sebebiyle gerçekleşen yüklem alınmış özdeşlikte birbirini

yaşarken kendi olmayı bulmak böylesi gerçektir. Özgün varoluşta ise farklılıklar olsa da özde birlik korunur iken biz olmak kaçınılmaz olarak bulunmaktaydı. Yolun üç büyük piri vardı ve ben onlar ile yek vücud idim, onlardan öte biri değildim. Birinin nuru yemyeşil, diğerinin nuru su gibi şeffaf grimsi, diğerinin nuru ise gök mavisi gibiydi. O an anladım ki aynılık, yaratımda değildi... özde nur ile yakalanabilecek, erilebilecek olan bir durumdu.

Uyanıverdim. Keşke uyanmasam da o güzel tecrübe içinde yaşam sevinci ile pirlrimi yaşamaya devam etseydim. Bu fakire, kendilerinden bahsettikleri ile can olmuşlardı. Hasta hâlim ile iki rekât şükür namazı kılayım dedim. Zor bela abdest aldıktan sonra namaza durdum. Namazın sonuna doğru secdede iken bir baktım ki karşımda beyazlar içinde birisi de beni kible edinmiş bana doğru secde etmekte. Gördüğüm ise kendimden başkası değildi. Aşağıda ve yukarıda yaratılmış olan insan, kendi özü, kendi olan ile böylesi yakınlık de kurabilmekteydi. Gördüğüm, beni ben kılan Allah'ın iç göklerde ben kıldığı, gelecek olarak bulacağım benden başkası da değildi.

Temsile dair varoluş içinde aynılık düzeyinde iki varoluş biçimi, göklerde ve yerde yaratılmış olan insanın çift olarak varoluşunun olanaklı kılınmış olduğuna tanık kılmaktaydı. Aslı ve gölgesi ile paralel olarak farklı zaman kuşaklarında bulunan çiftlerin buluşmaları da olanaklıydı. Niceliksel anlamda zaman ve mekân belirlenimlerinden öte, gerçeği taşıyan kişilerin varoluşu birbirine içkin kapsayıcılıkta katmanlı olarak buluyor olması da olanaklıydı.”

*

“Güneşli bir yaz akşamı, işten çıktığımda yüzlerce ışık tanesi gibi görünen cinin önümde aktığını gördüm. Belli ki ziyarete gelmiş, kim olduğumu merak etmişlerdi. Derler ki Allah aşkı ile gözyaşı dökenlerin sahibi olan Allah, kendi aşkı ile nurda yananları nuruna göz kıldığında,

gören canlar onları ziyaret edermiş. Öz kaynağa pınar olmuş gözlerden, gözlere görünmez nice canlı nuru seyre dalarmış.

Bu cin tayfası belli ki kötü niyetli değil, iyi niyetli olarak seyre gelmiş. Cenabı Allah sadece biyolojik yapısal değil, cevher kıldığı birçok nesneden demek ki birçok türden canlılar da yaratmaktaymış. Bu cinler haricinde bir grup cinin beni rahatsız ettiğini gördüm. İnsanı Kâmil Hz. Pir ruhaniyeti ile yani asıl olan kendiliği ile görünüp himmet etti de hepsi tarumar olup kaçtılar.

Demek ki insan kendinden büyük oluş içinde kendini koruyanlar ile yol gitmeli. Yolun nice tehlikesi karşısında bilenler ile yol tutup ilerlemeli. Bu tecrübeler de gösterdi ki sadece insana ait kılınmış bir oluş içinde değil, nice yaratılmış ile var olunmuş bir yaşamda bulunuluyor.

Görünen o ki nurdan, dumansız ateş denilen radyoaktif etki gösteren maddeden vb. nice madde belirleniminden yaratım gerçekleşiyor iken hakikatten paye alınması sebebiyle canlı ve şuurlu nice mahlukat yaratılmıştı.”

“Gece kimse yok iken sessizce zikir etmekteydim. Gözlerimin önündeki nurların fazlalığından dolayı dış dünyayı görmez oldum. Birçok farklı nur seyrediyor iken farklı büyüklükte olmalarına bağlı olarak büyüklükleri ölçüsünde kareleri kadar olan bir alanda -mesafede-birbirleri ile etkileşim içinde görünmekteydiler. Farklı renklerde, farklı büyüklüklerde tanecik durumunda bulunsalar da yek vücud etkileşim göstermekteydiler.

Dalga davranışından daha çok tanecik olma durumunda bulunan nurlara tanık olmaktaydım. Gözlerimden veya diğer vücud enerji kapılarımdan nur salındığında da dalga davranışında nurun salındığına da tanık olduğum olurdu.”

*

“Bugün, farklı bir nur deryasına daha dalınçtaydım. Baktığım her yerde aynı ölçüde tanecikler yeşil renkte görülmekteydi. Bunun gibi birçok renkte nur deryası seyir etmiştim. Sanki hareket yok, donmuş bir evreni olduğu gibi seyir etmekteydim. İlk başlarda nur deryasının hareketsiz olduğu kanısında bulunmuş olsam da sonradan anladım ki aynı hızlardan hareket ederken, özdeşlikte farklılık belirmediğinden ve genişleyen zaman içinde durağan görünmekteydiler. Aslında ise ortak ve eş zamanlı uyum içinde hareket etmekteydik.

Bunlar bir yana âlemlerin varoluşunu olanaklı kılan, kuark yapısallığında yeşil renk skalası ile görünen tutucu ve duyuşsal anlamda görülen maddeyi, mekânı varlık sahnesi olarak yapısal kılan ve aklın nuru da denilen, Cenabı Allah’ın bir nuruyla tanıştım. Eskilerin Nur-u Muhammediye dediği de bu nurdu. Âlemlerin gerçekleşmesini olanaklı kılan bu nuru hep sorgulardım ama ilk defa kendisini görme ve yakinen tanıma olanağı bulmuştum.

“Habibim seni yaratmasaydım kâinatı yaratmazdım” hadisi kutsisinde belirtilen de Cenabı Resul için kâinatın yaratılmış olmasından öte, onu kendisi kılan nur ile kâinatta yaratımın olanaklı kılınmış olduğu idi. Kâinattaki yaratıma dair her belirlenimde bu nurun, en temelde bulunuyor olması gerekli kılınmıştı. Eskilerin Nur-u Muhammediye dedikleri bu nur, evrensel bilincin ve yaratımın olanaklı kılınmasının en temel yapı taşıydı. Buna rağmen “Sen atmadın Allah attı” ayeti gereği bakıldığında ayrı değil aynı da değil oluşun içinde gerçekliğini bulmaktaydı. Kâinat alan beliriminin yaratıma dair her yerinde, bu nur öznel kılınmış katman belirimi ile bulunmakta ve yaratım eyleminde - bulunan- Rabbi olan Allah’a katılmaktaydı.

Her bir nur deryası katmanlı bir oluş içinde yek vücud yapısallıkta iş görmekteydi. Kaotik ve olasılıklara bağlı iş görülmekte değil, zatihi şuurlu ve hikmet üzeri amaçsal olarak ne, nasıl ve ne için olduğunu bilerek iş görülmekteydi.”

*

“Suyun özündeki nurlara bugün tanık oldum. Masmavi renkte, birbirinin aynı ölçülerde etkileşim içindeydiler. Sesleri hışırtı biçiminde o kadar tizdi ki içten itibaren titreşmelerinden dolayı böyle olduklarını fark ettim. Aynı ölçüde, aynı mesafe uzaklığında, birbirleri ile uyum içinde mükemmel bir yapıda bulunmaktaydılar. Bunlar suyun atomlarına can olan kuvvet taşıyıcı nurlardan öte değildi.

Aynı ölçülerde birbirinin kopyası (birbirine özdeş -aynı-) olan ve bir üst evre nurların kopyaladığı olarak var olan bu gibi nurlar alt evrelerde homojen (bütünlükte özdeş) özellik gösteren açılımlarda - yaratımlarda- bulunmanın özelliğini göstermekteydiler. Birbirinin aynı olarak kopyalanmış nurlar kendi evrenlerinde yekvücut olarak bir evre sonra görünecek oluş veya yaratım belirlenimini homojen kılmaktaydılar. Uzay bir oluş belirlenimi su vb. ise bir yaratım belirlenimi olarak homojen olmasını hem fermiyon hem de kuvvet taşıyıcısı bozon birbirinin aynı olan nurların yekvücut olduğu oluş sonucunda bulmaktaydı.

Sonradan öğrendim ki her fermiyon yapıda, onun canı hükmünde bozon olan murad edilen yönde etkileşime yön veren nurlar da bulunmaktaydı. Toprağın ruhu hükmündeki bozon nurlar siyah ve beyaz görüldüğü gibi toprak, farklı nur renkleri de barındırmaktaydı. Havada ise kuark denilen farklı nur tanecik durumları, yapılarına daha fazla tanık olunabilirdi. Her madde unsurunda da farklı yaşam biçimlerine tanık olmak dahi olanaklıydı.

Görünen o ki her ne yaratılmış ise Cenabı Allah ile canlı ve kaimdi. Nur tanecik gibi görünse de kendi büyüklüğün karesi kadar manyetik alan barındırdığı saf nur ile etkileşimde olarak yapılar oluşturmaktaydı. Nurlar arası etkileşimi sağlayan nurlar dahi vardı. Eskilerin “cansızların dahi ruhu, kendi olmasını sağlayan özleri var” demeleri aklımda hep bir

soruydu. Görülen o ki ruhları ile canlı olmaları da vardı. Kendi olmalarını sağlayan özsel bir yapı üzeri var kılınmışlardı.”

*

“Âleme düşünüyor olmak için mi geldik yoksa düşünmenin kendini gerçekleştirme melekesi olması doğrultusunda kendini bulmayı, kendi olmayı başararak yaşamaya mı geldik? Düşünen özneler isek kendini gerçekleştirme erkini kendini gerçekleştirme iradesi olarak bulur iken yaratılış gereği yüklenmiş olduğumuz tanrısal belirlenim olan düşünceden/ düşünmekten kaçacak da değildik. Görmek, duymak, düşünmek, bilmek, kavramak ve kavramlaştırmak kendini gerçekleştiriyor olarak kendi olmaya tutunur iken kendi olabilmek tarifsiz güzel ve yaşam sevinci verir iken düşünmemek, düşünülebilir miydi? Böylesi, düşünmeye tutku ile tutulmuş iken düşünmemek olabilir miydi? Olmazdı elbet. Düşünmeyi nasip etmiş Cenabı Allah’a hamd etmekten yana aciz kalmış olduğumu da bilmekteydim.

İradeyi, potansiyellerin gerçekleşme erki belirlenimi olduğu yönünde tanımlarken dahi fark ettim ki nesnel olan zeminden hareket ile nesnel zemine de aşkın olarak gerçekleşen öznelliğe de dikkat çekmekteydim. Öznelliğe dair tanımlarımız nesnelliğe ne kadar yakın, deneyimsel anlamda da gerçekliğine tanık olunabilmekte ise tahkike dair oluş içinde doğru tespitler ile diğer öznel olgusal belirlenimler ile bağıntılı oluşta daha gerçekçi olarak görebileceğimiz bir varoluşa tanık olabilirdik. Gerçek önümüzde durmakta, kendisi ile varoluş bulunmakta, kendisinden sonuç alınabilmekte olarak belirlenimlerine bağlı olmak kaydı ile ne kadar doğru deneyimlenmekte ve kavramsal kılınmakta ise o kadar görünür kılınmış ve yaşadığımız olarak bulduğumuz olacaktı.”

*

“Bu düşünceler ardından ne kadar gerçek olduğumuzu ya da gerçekliğin neresinde olduğumuzu sormadan edemedim. Gerçeklik, katmanlı oluş içinde çoklu gerçeklik belirleniminde var olmak iken nesnel anlamda neyiz veya öznel anlamda gerçekleştirdiklerimize, aidiyetlerimize bağlı olarak kimiz anlamında kendimizi hangi düzlemde ve düzeyde değerlendirmeliydik?

Bu âlemde olmakta süregelenler içinde varoluş eşiklerinde değişmezlerini koruyanlar bir sonraki ana kendi olmalarını koruyarak gelmekteydi. Öncesinde öyle kılınıyor olmanın gerçeğinde var olmaktadır. Tözleri ile aynı düzeyde özdeş olmamanın gerçeğinde başkası oluşta kendilerini kendi kılan değişmez belirlenimleri ile farklı oluşta gerçekleşmekteydi.

Nasıl bir oluş ve oluşum içinde farklılık belirlenimlerine göre var olunmaktaydı?

Onları böylesi oluşta oluşturur -var kılar- iken yaratım, katmanlı ve çoklu oluş içinde farklılık belirlenimlerinde başkası kılmanın gerçekleştirilmesi ile gerçekleşmekteydi. Yaratımın en temel ilkesi, katmanlı ve temsile dair olarak başkası kılıyor olmakta varoluşu olanaklı kılmaktı. Yaratıcı tözden yani öz cevher olan zeminden hareket ile varoluş gerçekleşir iken yaratılmış olanı yaratıcı öz ile aynı görmek ise yaratımın ilkesinden, kendinde gerçekleşen hikmet belirlenimden yani sonuçta beliren gerçekliğinden habersiz olmak anlamını taşır iken yanlış bir görüştü.

Yaratımda başkası kılmak, katmanlı varoluşta karşıt olmadan karşılıklı oluşumu ve varoluşu da olanaklı kıldığı için önemliydi. Yaratıcı özden hareket ile sadece yaratıcının var olduğunu söylemek, yaratılmış olanın ise asli gerçekliğinin olmadığı anlamında yokluk belirleniminde görüyor olarak hiçlemek, bu anlamda ne kadar doğrudu? Elbet de doğru değildi. Sadece doğanın var olduğunu veya doğanın kendisine özgü bir

doğasının olmadığını ifade eden görüş de yaratıcı tözden uzak olarak elbette yanlıştı. Yaratılışı sadece görünen doğa katmanından başlatıp doğa katmanında bitiren, ne yazık ki yüklemde kalan panteist doğa tanrı görüşü de yanlıştı. Panteist tanrı görüşüne inanmak, yaratıcı tözün kendine ait mahiyetinden uzak düşünüyor olmak ile beraber katmanlı oluş içinde ayrı olmadan aynı da olmadan yaratım, başkası kılıyor olarak gerçekleşir iken eksik bir görüş olmaktan ileri ayrı olmadan aynı olan bir doğaya yani öznesiz bir doğaya indirgenmiş tanrı görüşü olması ile yanlıştı.

Suyun su olmanın değişmez belirlenimlerinde katı, sıvı, gaz halinde (yüklemlerinde) dahi özünü yitirmeden kendi olması gerçeğini aynı olmaya örnek gösteren eskilerin kullandığı metafor da katmanlı gerçekliği anlamaktan yana yetersiz kalmaktaydı. Elbette su ve suyun yüklemeleri hâlleri vardı ama su yaratıcı tözü itibarı ile hidrojen, oksijen ve içerdiği bozon etkileşiminde bulunan nurlar ile atomlarının molekül düzeyindeki bütünleşmesinin yani katmanlı oluşun bu evresinde belirşinin bir sonucu olarak vardı. Kaldı ki suyun su olmasını olanaklı kılan su molekülleri katmanlı oluş belirlenimine bağlı olarak yaratıcı etkinlikte suyu homojen, akışkan ve diğer yüklem belirlenimleri ile var kılmakta iken su ile ayrı değil aynı da değil olmanın gerçekliğinde görünmekteydiler. Suyun kendisi de molekül yapısından farklı olarak ayrı olmadığı yaratıcı özülle aynı da değil olmanın belirlenimlerinde kendi olmanın gerçeğini, katmanlı oluşta beliren karşıt olunmayan oluş içinde başkası olmasında bulmaktaydı. Bu, demir, altın, nikel, lityum vb. diğer elementler ayrıca gaz, koku vb. molekül yapısı olanlar için de geçerli olan bir oluş durumuydu.

İnsan dahi doğa ile iç içe katmanlı oluşta var iken doğa gibi sebep-sonuç belirlenimine göre değil sebep-gerekçe belirlenimine göre değerlendirilmekteydi. Bedene dair olan yönü ile de doğaya dair iken sebep-sonuç belirlenime haiz olduğu yönleri de vardı. Tanrısal

belirlenimleri ile Allah'a ait yönleri ile özne olmayı bulurken de sebep-gereke belirlenimlerine haiz olduğu yönleri de vardı. Doğaya dair ve Allah'a ait yönleriyle insan, başkası kılındığı belirlenimleri ile çoklu gerçekliğe haiz olarak başkası kılınmış olduğu farklılıkta kendi olma çabası içinde gerçekleştirdikleri üzerinden kendi olabilirdi. Nur değildi ama nura haizdi. Doğa değildi ama doğaya haizdi. Hem nesnelliği hem de özneliği -içeren- kapsayan olarak kendi olmayı irade belirimi doğrultusunda gerçekleştirdikleri ve aidiyet duydukları ile gerçekleştirmekteydi.

Şu gerçektir ki katmanlı varoluşta yaratım, yaratıcı tözün yaratım etkinliğinde çeşitlilikte başkası kılıyor olmasına bağlı gerçekleşmekteydi. Öyle ise yaratıcı özü başkası kılınmış olmaya bağlı olarak bilmek, yaratıcı öze ermek, ayrı olunmadığı içindir ki hakkı gereği yaşamak olanaklı mıydı? Elbette olanaklıydı. Ayrı kalınmayan aynı da olunmayan yaratım oluşu içinde aynı olunmayan yönlerden soyunmuş olmak ve aynı olan yönlerde buluşmuş olmak ile yaratıcı töze yükselmek, yaratılmış özneler için olanaklıydı. Yeter ki ermenin olanaklı olduğu gerçeğine tutunmuş olarak yaratıcı özün yaratım etkinliğine yaratım etkinliğinde bulunuyor olarak katılmak da olanaklı kılınmış olunsun.

Ne idim veya kimdim? Doğaya dair, nura ait nesnel oluş içinde doğaya aşkın olarak nur ile özne olmayı bulan oluş içinde yaratım etkinliğinde buldukça kendi olmayı kendini gerçekleştirdikçe anlam-değer-inanç-aidiyet belirlenimlerinde bulan özneydim. Hermes'e ait olduğu rivayet edilen "İnsan ölümlü bir tanrı, Tanrı ise ölümsüz bir insan-dı- gibiydi" ifadesi katmanlı olmanın gereği gerçekleşen çoklu gerçeklik içinde doğru olarak ifade edilerek değerlendirildiğinde gerçekte karşılığı olandı.

Elbette Cenabı Allah kendine ait -uluhiyet belirlenimli- nitelikleri ile insan değildi ama katmanlı oluş içinde kendisinden paye almış olmak

ile pay sahibi olarak var olan ve bu neden ile tanrısal belirlenimlerini yüklemi kıldığı insanı ayrı olmadan aynı da olmamak gerçeğinde temsile dair varoluşta kendisi gibi kılmıştı. Ölümlü bir tanrı olarak insan, istidadı kadar paye alıyor olmanın gerçeğinde çeşitlilik içinde ve ilişkilerinde Cenabı Allah'ı yaşarken hak kılınmış olanı yaşamaktan öte değildi.

Yaratılmış olma belirlenimlerinde bulunup da Tanrı olduğunun kanısında olmak veya iddiasında bulunmak, yaratıcının marifetullah düzeyinde yani Cenabı Allah'ın varlık bilgisinden uzak tanınmamış olmasından dolayıydı. Allah'tan paye alarak var olması Allah olduğu anlamını taşıyamamaktaydı. Böyle olsa da Allah'tan sonuç alıp da Allah'a yakın buldukça istidat artışında Allah'a ait tanrısal sıfatları yaşama olanağında da bulunmaktaydı. Allah'ın mülkünde Allah'tan beslenirken var olan için hak kılınmış olanda hak ettikleri ile hakkı gereği Allah'ı yaşamak olması gerekendi.

İnsan, kendisinin yaratmadığı bir oluş içinde Tanrı olmaya meraklıydı ama süreksizliğe gebe olarak yaratılmış olduğunu görmemekteydi. Yaratmadığı âlem -evren- içinde yaratılmış olduğunun gerçeğinde haddini biliyor olarak kendini tanıması da gerekirdi. Hak kılınmış olanı hak ediyor olmak ile hakkı olarak yaşamak için ise kendisinden beklenen, bilme gayretinden bulunur iken bildikleri ile güzel ahlak sahibi olarak kendisini hakiki kılan duygu belirlenimlerinde Cenabı Allah'a yükseliyor olmak ta yaşamasıydı. Kendisini Rabbi olan Allah ile de biliyor olarak hak ettikleri ile hak ettiklerinin hakkını güzel ahlakta vererek yaşamayı bilmesiydi.

Buna rağmen doğası gereği nefsi emmareye ve sadece görünen doğaya ait olarak var olduğunun yanılgısında da kendini gerçekleştirerek, hakikatten yana sonuçsuz kaldığı bir oluş içinde kendi olmayı farklı bir yolda bulmaktaydı. Diyalektik oluş içinde ise sebep-gereçlerine bağlı olarak karşıt belirlenimlerde, "Hak geldi batıl zayı oldu" ayet gerçeğini

tarihsel anlamda deneyimlerken hangi oluş içinde kendi olmayı gerçekleştirmesi, bulması gerektiğini de öğrenmesi gerekiyordu. Tarihsel anlamda ilkeleri gerçekleştiren, tesis ederken gerçeğe tutunmak ile rahmet ilkesi gereği tekâmül eden, gelişen insan için her daim tanrısallığa doğru yükselişe dair umut vardı.

Şu da gerçektir ki yaratıcı tözden paye almanın gerçeğinde katmanlı oluşun varlık sahnesinde pay sahibi olarak varoluş gerçekleşir iken her var olan gerçek olarak var olmaktaydı. Yok değil, var olmuş olarak başkası olmakta kendi olmayı bulmaktaydı. Bu anlamda varoluşu yok ifadesi ile anlamlı kılmak anlamsızdı. Hakikatten paye alırken katmanlı oluş içinde gerçekleşen çoklu gerçeklikte temsile dair anlam-değer belirleniminde var olunurken anlamsız bir varoluş yoktu. Ayrıca hikmete dair erek biçimsel oluşta neden kılınmış olmanın belirleniminde ne için olunduğunun belirli kılındığı oluş içinde anlam-değer yüklemine varoluş gerçekleşirken de varoluşu anlamsız kılmak anlamında hiç kılma çabası da anlamsızlığa beyhude kürek çekmekten öte değildi.

Hakikatten paye alırken var olmak söz konusu ise yaratılmış olanın hangi belirlenimlerde yüklem almış, edinmiş olarak gerçekleşiyor olması hakikatten ayrı olunmadığı içindir ki gerçeklik belirleniminde gerçek kılınmaktaydı. Aynı olunmadığı belirlenimlerde yani tikel ve tekil olmanın belirlenimlerinde farklı oluşa bağlı olarak başkası olmakta gerçekleşen kendi olmakta ise hakikati deneyimliyor olmanın oluşu içinde bulunuluyordu. Hakikat sahibi Allah da kendinden yarattıklarını kendinde deneyimliyor olarak süreksizlik -süreç- içinde gerçekleşen varoluş belirlenimleri üzerinden bir sonraki ana taşımanın yaratım etkinliğinde yaratımı, hep olmuş bitmiş kılıyor olmanın gerçeğinde gerçekleştirmekteydi.

Yaratıcı, katmanlı oluşta yaratımın doğası gereği hem yarattığının öncesinde bulunandı (sebe-sonuç ilkesi) hem varlık kendiliğinde eş

zamanlı oluş içinde yarattığını var kılmaktaydı (eş zamanlılık ilkesi) hem de varoluşsal olarak zamansal olmanın önceliğinde yarattıklarının hep önünde -ilerisinde- durmaktaydı (sonuç/ erek sebep ilkesi). Böylesi döngüsel zamansal oluş içinde varoluş gerçekleşir iken kendini merkeze koyan insan, bunu yeri geldiğinde tümünden gelimci veya tüme varımcı olarak kavramlaştırmaktaydı. Bu durumda katmanlı varoluşta gerçekleşen sebep-sonuç, eş zamanlılık ve erek/ sonuç-sebeep bağıntısından habersiz ya tek zamanlı ya da çift zamanlı eksik bakışında zamansal varoluş değerlendirmekteydi.

Zamansal anlamda yarattığının hep öncesinde bulunan için, yaratımdan sonra zamansal anlamda yarattığının hep ilerisinde bulunması, yaratıcı özne olunması sebebiyle katmanlı oluş içinde kaçınılmaz olandı. Yaratımda zaman oku; yaratıcıdan başlarken yaratılmış olanın yaratılıyor olması oluşu içinde bulunmasının gereği olarak yaratıcının yarattığından zamansal anlamda hep ileri olması sebebi ile yaratılanlar için, etken neden belirlenimli olan yaratıcıdan, erek neden belirlenimli olarak yine yaratıcıya doğru gerçekleşmekteydi.

Katmanlı oluş içinde gerçekleşen zamansal konumlanma anlamında bu oluş durumu, karşılıklı varoluşu olanaklı kılmaktaydı. Katmanlı oluşta -karşit değil de- karşılıklı varoluş başkası kılmanın beliriminde gerçekleşir iken yaratan ve yaratılan arasında gerçekleşen zamansal konumlanma oluşu yani zamansal öteleme içinde gerçekleşmekteydi. Karşılıklı varoluşun olanaklı kılındığı bir oluş ve oluşun içinde de yaratılan yok değil, gerçek kılınmış olarak muhatap alınan/ alınabilendi.”

*

“Güzel ve güneşli bir gün... Bana göre güzel olanın başka canlar için olmadığının elbet farkındayım. Nur deryası seyirlerim art arda

gerçekleşmekteydi. Artık, gözlerimin içinde karanlığa değil, nurlar ile ışıltılı bir dünyaya bakmaktayım. Göz kapaklarım kapandığında da nurlar ile dolu derinliğine bir dünyanın içindeyim. Karanlığın arka fon oluşturması üzerine nurların hareketli oluşu derinliğine bir dünyayı görünür kılmakta.

Göz kapaklarım perde olarak kapandığında gözlerimin içinde nurların, kendinde canlı yaratımda bulunarak rüyetler oluşturduğunu görmekteyim. Bu iç görüler, nurun yaratımı ile gerçekleşir iken imgesel ve kavramsal içerikte görüler olup geleceğe, hikmete, olan bitene dair bilgilendirmek gayesi taşımaktaydı. Bunu da imgesel dilin içeriklerini öğrendikçe anlamaya başladım.

Bugün gözlerim kapalı bakar iken gözlerimde ışılan, salınan nurların tanecik özelliğini yitirmeden ipliksi bağlar gibi dokuma yaparcasına iç görü oluşturduğuna tanık oldum. Bir ara elektromanyetik olan nurdan bir kapı aralandı... Toprağına baktığım bir âleme bakınıyordum. Ruhumla dokunsam sanki orada olacaktım. İç dünyada içinde yaşadığın dünyalar var etmek veya yaşanabilecek dünyalara kapı aralamak zor değildi. Bunun gibi birçok müşahede ardı sıra devam etti.

Bu seyirlerin ardından gözlerimden ışılan, salınan nurları seyre daldığım bir anda melekut biçiminde yaratımlarda bulunulduğunu da görüyordum. İç dünyamda yaşadıklarımın bağlı olarak biçimlendirilen bir dünyaya tanıktım. Yaşadıklarımın sonuçları olan bir dünyanın içine doğmakta isem yaşadıklarımın dikkat etmem gerektiğinin farkındayım.

Allah'a hamd olsun gördüklerimin sanrı -halüsinasyon- olmadığını net olarak biliyorum. Gördüklerimin içerik olarak anlamlarını biliyor ve yaşamda karşılıklarını tahkik etmekte iken sanrılar görmekten öte, öznelliğe bağlı olarak nurda gerçekleşenlerin içinde aynalaşmaya dayalı ve nesnellik -nicelik- zemininden hareket ile nesnellığe aşkın derinliğine bir dünyanın kendisinde seyir etmekteyim. Öznel

deneyimlerim, gerçeğe dair bilgilenir iken kendinden emin, özgüven ile cesaret göstererek yürümem gerektiği gerçeğine tanıdım. Nebilerin sözleri gerçek iken onların davet ettiği gerçeğin gerçek olduğundan emin olarak içinde yaşamaktayım.”

*

“Nur seyirleri devam ederken fark ettim ki nurlar hareket halinde titreşimlerine bağlı olarak renk dinamiği göstermekte. Renk ve titreşim eş değer olarak gerçekleşmekte. Kimileri nur deryasında sesin olmadığı kanaatinde olsa da kelimeler Allah’a haiz iken nur deryasında sesin olmadığını belirtmek kanaatten öte değildi. Nurlar şuurlu hareket ederken titreşimleri gereği kelama içkin şuurlu oluşta sese haiz oluşta içinde bulunmaktaydı.

Titreşim ise yapısal olarak yapı içinde hareket eden nurların kendilerinde genişleme ve kapanma -kabz ve bast- hareket oluşu içinde gerçekleşmek ile beraber spinsel hareket biçiminde de doğrusal olarak görülmekteydi. Zaten nurlar kuvvet alanları içinde birçok spinsel -sarmal- biçimde hareket etme kabiliyeti göstererek hareket oluşunda bulunmaktaydı.

Titreşime bağlı ses ve rengin gerçekleşmesi ve ses ile renk dinamiğinin eş değer oluşunda anladığım o ki titreşime bağlı olarak nurun kendine dair rengi ve sesi vardı. Her rengin kendine ait sesi, sesin de rengi vardı. Nur, titreşime (harekete) bağlı olarak renk ve ses özdeşliğinde görünüş bulmaktaydı. Zaten Cenabı Allah, tanrısal olan kelam sıfatına bağlı olarak konuşmakta denilmekte ise bu, nurun kendinde sesi yaratıyor olması doğası gereği kaçınılmaz olarak bulduğuydu. Bu ifadeden, tanrısal sıfatların (özellikle subuti sıfatların) nurun yaratım etkinliğinde gerçekleşme olanağı buldukları da anlaşılmalıydı. Renk ve ses dinamiğinde kendi aralarında içerik oluşturarak dil biçimsel hareket etmeleri de olasıydı. Dil bağıntısında kelam ise nurun kendisinde

yaratmaktan aciz olmadığı bir gerçektir. Sadece ses dalgaları ile kelamın gerçekleşmediği, nurun her düzeyinde kelamın içerilmiş olarak hareketin gerçekleştiği görülmektedir.

Nur deryasının kendinde renk ve titreşime tanık olunduğunda, renk ve ses dinamiğinin şuurlu olarak gerçekleştirildiğine de tanık olunmalıdır. Bozon, foton, fermiyon gibi her oluş durumunda renk ve ses eş değerliğinin korunduğuna dikkat ettim. Nur deryasında doğrusal hareket olanaklı değil iken farklı biçimlerde spinsel -sarmal- hareket oluşu içinde bulunan her nur titreşimine bağlı olarak renk ile ses oluşunda görülmektedir. Bu anlamda fotonlar dahi spinsel olarak doğrusal hareket ederken yerelliğe bağlı mesafe olarak değilse de kendi evrenlerinde, mesafe bağıntısında tespit edilen ışık hızından daha hızlı ve daha çok mesafe kat etmekte olarak hareket etmekteydi. Işık hızının yeniden değerlendirilmesi, ışıktan daha hızlı hareket edilen bir varoluş içinde bulunuyor olunması da düşünüldüğünde $E=mc^2$ denkleminin eleştirel olarak yeniden değerlendirilmesi gerekirdi.

Özünde renksiz olan nur, hareket dinamiği sebebiyle titreşim ve hareket biçimlerine göre renk ve ses dinamiği oluşu içinde hep görülmektedir. Eğer hareketsiz bir nur evreni olsaydı renksizliğin ve sessizliğin hâkim olduğu bir evren olarak zifiri karanlık bir ortamda olurdu. Nurda hareket, yüklem alınmış özdeşlik değil de aynılık düzeyinde özdeşlikte olmazsa olmaz olarak doğası gereği vardır. Bu durumda hareketsizliğe bağlı mutlak bir karanlığın olmadığı gerçeği ile karşı karşıyaydım.

Öyle ise nurda karanlık ne anlam taşımaktaydı? Uzayın zifiri karanlığı, nedendi? Karadelikler neden karanlıktı?

Karadelikler ışığın kaçamadığı çekim kuvveti etkileşimi sağlamakta ise elbette kara idi ama ışıktan hızlı ne vardı ki kara görünmesine sebep vermekteydi? Güneş ışıkları 8,3 dakikada gelir iken 8,3 dakika önceki

güneşi görür iken bu düzeydeki elektromanyetik kuvvete kıyasen kütle çekim kuvveti söz konusu olduğunda eş zamanlı oluş içinde güneş bizlere uzak değildi. Organik bağıntılı nur deryasında nur renk ile ses dinamiği gösterir iken dolaşık özelliği de göstermekteydi. Nurun tespit edilen hızlarından daha hızlı olduğu tespit edilir ise eğer tespit edilmeyen hızlarda nurun karanlık doğasına tanık olunur. Algılayamadığımız nurani oluş durumları bizler için karanlık olmalıydı? Ru'yetullahta Cenabı Allah'ı görürken karanlık içinde görmem de bundan olsa gerekti.

Bu sorulara elbet cevap bulacaktım. Biliyorum ki Rabbim ilmi farz kılmış iken muhatabı kendisi olan sorulara elbet cevap verecektir. Zaten “sorun ki söyleyeyim” ilkesi gereği Mearic suresi var iken sorduklarımın cevabını er ya da geç bulacağım. “Bildiklerinizle amel ediniz. Bilmediklerinizi size öğreticiyiz” ayeti ile de bakınca, varlığa ve varoluşa dair soruları olanlar er ya da geç cevap bulmaktaydı.”

*

“Bugün $E=mc^2$ denklemini düşünmekten kendimi alıkoyamadım. Kavramlar ile aramın iyi olması kadar matematik ile de iyi olmasını hep dilerdim ama kavramlar dünyası anlayışa dair olarak bana hep daha cazibeli gelmişti. Nurun nesnellik zemininden hareket ile sınırsız hızlarda nura özdeş ve aşkın gerçekleşen şahıs olmanın ve öznelliğe ait belirlenimlerin de nur zemininden hareket ile nura aşkınsal gerçekleşmesinde görülen o ki varoluşun sadece kavramsal karşılığı olmayıp, matematiksel karşılığı da vardı. Varlık alanının her yerinde nurunda yekvücut olmayı olanaklı kılan hızlarda kendi olmayı koruyor olarak ve kuvvet etkileşimleri içinde yavaşlatılan hızlarda varoluş eşikleri var kılmak ile kendinden yaratıyor olmak da hesap işiydi... Ki “Her şeyi bir kader (ölçü) üzeri halk ettik” ayeti bu anlamda yoruma ihtiyaçlı ve tadında bir örnekti.

Söz konusu olan $E=mc^2$ ise kütleinin ışığın karesi kadar hız ile çarpılması enerjiyi veriyor olabilir miydi? Halen ışık hızı dahi mesafe belirlenimli değil de sarmal -spinsel- hareket belirlenimli olarak alan kat etme hızına göre hesaplanmıyor olduğundan dolayı yanlış hesaplanıyor iken bu denklem doğru olmayan bir noktadan hareket ile bilincimin önünde durmaktaydı. Ayrıca ışık hızında hareket ettiği belirtilen taneciklerin ışık hızında hareket ederken etkileştikleri alanlar içinde kendilerinde ışıktan kat be kat hızlı olarak kabz-bast titreşim biçimi de gerçekleşiyor iken sadece ışık hızında hareket ettikleri söylenemezdi. Bu doğrultuda, ışıktan kat be kat hızlı hızlarda nurun hareket etme olanağı da düşünüldüğünde bu denklem gerçekçi değildi. Zaten ışık hızı son hız olarak kabul edilir iken karesi kadar bir hız belirlenimin kabulü ile kütleinin çarpımı ne kadar doğrudu. Kütle en son hız belirlenimi ne ise içinde bulunduğu alan belirlenimli kuvvet alanı ile de bağıntılı olarak enerji yüküne sahip olabilirdi. Nur, ışık hızının karesinin karesi kadar hareket kabiliyetinde dahi hareket etme olanağı bulmakta ise $E= mc^2$ hız belirleniminin karesi kadardı.

Kanaatim o ki bu dahi eksik bir yaklaşımdı. Çünkü nur deryasında her bir nur, enerji yükü kadar tanecik olma durumu gösterir iken karesi kadar olan yüksüz enerji alanına da haizdi. Yüksüz enerji alanında kendi enerji yükü kadar kuvvet uyguluyor olarak vardı. Yüklü tanecik enerji -elektrik yükü- durumu ile yüksüz enerji -manyetik- belirlenimi içinde her bir nur varoluşunu böylesi elektromanyetik durum oluşu içinde gerçekleştirmekteydi. Nur, tanecik belirimli nurun enerji yükü ile karesi kadar yüksüz -manyetik- enerji alanı içinde eşit olarak dengelenmiş olmasında elektromanyetik kuvvet etkileşimi içinde var olmaktaydı.

Nurun elektromanyetik durum belirlenimi ile elektromanyetik etkileşim kuvvet belirleniminde bulunması iki farklı bir durumdu. Zaten nur, elektromanyetik durumu sebebiyle elektromanyetik etkileşim kuvvet etkileşimi ve diğer kuvvet belirlenimlerinde etkileşimler

gösterebilmekteydi. Seyir ettiğim her bir nur deryasında bu kuvvet oluş durumuna -biçimine- tanık idim. Elektromanyetik etkileşim kuvvet hızı ışık hızına eş değer olsa da nur evreninde nurun elektromanyetik durumunda kabz-bast, emme-emilme özelliğinde hız, ışıktan kat be kat hızlı gerçekleşebilmekteydi. Nur varlık alanı olan uzayda zamansal olarak yani uzay-zaman bağıntısında elektromanyetik etkileşim biçimindeki hızda hareket ediyor olsa da eş zamanlı olarak elektromanyetik durumunda kat be kat daha hızlı hareket edebilmekteydi. Bu bağlamda elektromanyetik hızda görülen nurların hem kabz-bast-, emme-emilme oluş belirlenimlerinde hem de iç dünyasında (üst katmanda) daha hızlı hareket kabiliyeti gösterdikleri bir oluş içinde bulunmaları da söz konusu olmalı.

Öyle ise enerji; tanecik yükü enerjisinin yine kendi ile toplamının ışığın karesinin karesi kadar hız ile çarpımın içerdiği değer oluşu kadar bir yükte gerçekleşmekteydi. Bu sadece enerjinin yük olarak belirlenimi değil, enerji yükü olan nurun, alan belirlenimli olarak ne kadar büyük bir enerji alanı içinde enerji yükü değeri taşır iken kendi olmayı bulduğu ve ne kadar geniş bir alan belirlenimine nüfus ediyor olarak da gerçekleşme gücü gösterdiği ile de ilgili bir durumdu... ki makro ölçekte etkileşimlerin nerede ise anlık olarak nasıl gerçekleştiğinin gerçeğini de bu bağıntıda anlamış olurduk. Her bir tanecik sadece kendi olarak var değildi ki onu kendi ile değerlendirme hatasına girmiş olalım. Enerji yükü, taneciğin enerji yükü ve yüksüz enerji alan yükü ile toplamının ayrıca ışık hızının karesinin karesi kadar etkileşim hızında gerçekleşen enerji bağıntısı alanında gerçekleşen kuvvet alanı içinde gerçekliği olmalı. Her bir nur, bulunduğu enerji katmanı ve enerji kuvvet alanındaki etkileşim bağıntısı kadar enerji alanında gerçekleşen hareket etkileşimi içinde enerji yükü dağılımı, yayılımı oluşunda nüfus edici enerji hareketi göstermekteydi.

Nurun enerji kütlesi, karesi kadar yüksüz enerji alanı olması ve bu enerji alanındaki yüksüz enerjinin kendi yüküne eş değer olması ile bakıldığında kütlelerin sadece kendinden ibaret değil, etkileşim gösterdiği alan içinde gerçekleşiyor olması da söz konusu olmalı. Söz konusu hız belirlenimlerinde etkileşim gösterilmesi ise yüklü enerji taneciğinin, kütlelerinin karesi kadar alan içinde yüküne eş yüksüz enerji barındırmasının toplamı ile beraber etkileşim hızının çarpımı, titreşim dalga boyları içinde gerçekleşen lokal enerjiyi vermesi gerekirdi. Taneciğin kuvvet etkileşimi gösterdiği alan içinde ne kadar kuvvet uyguladığı da bunun ile ilgiliydi.

Sarmal döngüsel hareket mikrodan makroya kadar görülür iken noktadan noktaya doğru kütle belirimli oluş içinde varoluş olanaklı kılınmaktaydı. Kuvvet alanları içinde hareketin genel prensibi sarmal döngüsel idi. Böyle olmak ile beraber kabz-bast, emme-emilme, çekme-çekilme ve itme prensipleri doğrultusunda hareket, gerçekleşme olanağı göstermek anlamını taşımaktaydı. Hareket, prensiplerine bağlı olarak ilkesel anlamda ussal gerçekleşmekteydi. Mikrodan makroya kadar hareket, nurun hareket doğası gereği biçimlenmekteydi. Kuvvetler de hareket biçimlerine bağlı olarak etkileşim belirlenimlerine göre yapısal ilişkiler gerçekleştiğinde görünür olmaktadır.

Yüklü-yüksüz enerji belirlenimlerine göre hareketin kabz-bast, emme-emlime, çekme-çekilme ve itme özelliğine göre gerçekleşmesi ayrıca doğrusal ve ters simetride döngüsel etkileşimde bulunması sonucunda üzerine kapanan ve kendi dışına doğru açılan-yayılan enerji, akışa uyan oluş içinde pozitif, negatif, nötr vb. enerji yükü belirlenimlerinde görünüş bulması; nurların ilke belirli hareket etkileşim biçimleri göstermesinde görünüş bulmaktaydı. Mevcudatın hareket kabiliyeti de Allah'ın nuru ile faal olmasından, yaratıcı etkinliğinden öte gerçekleşmekte değildi.

Katmanlı varoluş yani katmanlı boyutsal olmak içinde yaratım gerçekleşir iken katmanlı boyutsallık ve katmanlı boyutsal olmakta gerçekleşen noktadan noktaya prensibi de en temel prensiplerdendi. Katmanlı oluşta mikrodan makroya doğru noktadan noktaya olarak konumlanmak ve -süreksizlik içinde varoluş eşiklerinde- süreç belirimli zamansal var olmak da mekân ve zaman algısının en temel prensibiydi.

Böylesi oluş içinde makro ölçekte gerçekleşen gezegen ve yıldız hareketleri de kütle, kütlelerin karesi kadar kuvvet alanı, hız belirimli olarak gerçekleşir iken lokal etkileşimler ile bağıntılı olarak gerçekleşme olanağı bulunmaktaydı. Böyle olsa da siyah nur tanecikleri olan ilk nötrinolar ile kaplı uzay alanında her kuvvet etkileşimi uzayın homojen enerji alanını bükerken etki kuvveti, dalga dalga karesi kadar büyüyen çekim alanlarında kuvvetin karesi kadar da azalan çekim etkileşiminde gerçekleşmekteydi. Bu dahi ışığın karesinin karesi kadar hızda nur dünyasında yayılan etkileşim içinde birbirine tutunmayı olanaklı kılmaktaydı.

Büyüyen çekim alanlarında azalan çekim kuvveti etkileşimleri ışık hızı gibi hızlarda tespit edilir ise bu siyah nurlarda sınırsız hızda çekim kuvvetinin -aktarıldığı- gerçekleştiği gerçeğini değiştirmez. Çekim alanları ve çekim kuvvet etkileşimlerin iç dinamiğinde kuvvet hep daha hızlı aktarılıyor olarak gerçekleşmekteydi. Mutlak soğuğa doğru indikçe hareket yavaşlamakta değil, hareket titreşim hızlarında daha hızlı olarak gerçekleşmekteydi. Bu neden ile sıcaktan soğuğa doğru her enerji akışında soğukta olanın sıcak olanı daha hızlı bir biçimde kuvvet uyguluyor olarak kendine çekmesi söz konusu olmaktaydı... Ki ışık hızında veya daha aşağısında hareket eden nurlar kendi hız belirlenimlerinde görülüyor olsalar da daha hızlı gerçekleşen bir oluşun parçası olmak içinde bulunuyorlardı.

Işık hızı tespit edebiliyor ise en temelde daha hızlı gerçekleşen bir hareketin bir parçası olarak görünüş bulduğu içindi ki tespit

edilebilmekteydi. Her yerin nur ile kaplı olduğu ve nurani alanlar içinde nurların katmanlı gerçekleşme olanağı bulunduğu oluş içinde özdeşliğe yakın veya özdeş hareket beliriminde hareket sıfırlanmış gibi olsa da iç katmandaki hareket hep daha hızlı olarak gerçekleşmekteydi. Karadeliklerden kaçamayan nurlar, güneşten gelen enerjinin merkezden uzaklaştıkça daha sıcak ve hızlı bir biçimde yayılıyor olması da böylesi katmanlı oluş içinde gerçekleşen hız ve etkileşim oluşu içinde gerçekleşiyor olabilirdi.

Varoluşa zemin olan alanlarda aynılık düzeyinde özdeşlikler söz konusu ise bu alanlardaki hareketi tespit etmek zordu. Dünyanın içinde dünyaya içkin ve dışsal oluşun katmanlı oluşu içinde dahi dünyanın saatte bin altı yüz yetmiş kilometre hızla kendi etrafında dönmesini hissetmemek de normaldi. Her nesne bulunduğu katmanlı oluşu içinde bulunduğu alana göre zamansal oluş içinde bulunsa da bir üst zamansal oluştan habersiz olarak üst katmandaki -boyuttaki- zaman genişliğini hissetmeden var olmaktaydı. Yaratılmış olan her nesne, kendi varoluşuna dair zamansallığı olmak ile beraber bulunduğu alanın zamansal oluşu içinde görülen farklı hareket belirleniminde zamansal olmayı bulmaktaydı. E= demeye başladığımız her belirlenimde hareket, kütle belirlenimlerine bağlı olarak ve içinde bulunan alan belirleniminin hareketi ile ters orantıda süreksizlikte gerçekleşen varoluş eşiği (yasa, ölçü, yaratım) belirimleri doğrultusunda alanda gerçekleşen Zaman da = denilmiş olunmaya başlanmış olunmaktaydı.

Zaman, sadece süreksizliğe bağlı olarak gerçekleşen değil, süreksizlikte sürekli kılınmış veya sürekli olanlar ile varoluş eşikleri olarak nedenlerin belirli kılınmış sonuç belirime göre açık kılınan hareketin aralık belirleniminde belirlenmiş olmasından öte değildi. Özel zamansallık dahi geçmiş, an ve gelecek yönelimi bilincinde üç zamanlı oluşta yaşanandı. Kendiliği, gelecek yöneliminde gerçekleştirimin olanağında anın süreksizliği içinde gerçekleşenlerin geçmiş olarak -

bellek- yüklem edinilmiş olması sonucunda geçmiş deneyimler ile gelecek yöneliminde anı yaşarken sonuç belirlenimli nedenlerin belirlendiği oluş içinde sibernetik ussal -bilinçli- olarak öznellikte zamansal olmak bulunmaktaydı. Nesnellik zemininde gerçekleşen gerçekleşme erkinde beliren her türlü süreksizlik belirlenimi, varoluş eşiklerinin oluşturulması -yaratımın gerçekleşmesi- ile beraber öznenin ve öznelliğin zamansal oluşunu doğrudan etkilemekteydi.

Enerji= veya Zaman= demeye başladığımızda öznelliğin de nurun nesnel zemininden hareket ile nesnelliğe aşkın gerçekleştiğini anladığımızda, nur alanları içinde her bir nurun alanı içinde varoluşunu bulur iken özne oluşa haiz olarak kendini gerçekleştiriyor olmaktan uzak olmadığı gerçeği de deneyimlenebilirdi. Katmanlı oluş içinde de nurlar bir üst evreleri olan nurun ben olması belirleniminden paye almış olarak kendi katmanlarından yani boyutsal belirlenimlerindeki nur evrenlerinde -âlemlerinde- de ben olmakta kendi olmayı bulmaktaydılar. Bundan olsa gerek ki ben olmayı yaşıyor iken biz olmakta yekvücut olarak yaratım etkinliğine katılmayı olanaklı bulabilmekteydiler. Öyle ise Enerji=, Zaman= vb. derken Özne= de demek artık olanaklıydı. Bunlar denilirken de Üstünler= demek olmak ile beraber tanrısal belirlenimler ile öznellik belirleniminde olan nurları da artık üst gerçeklik olmaları ve özne olmalarına dair yeni bir (bağıntılı, izafi) belirlenimde bilmek olanaklıydı. Katmanlı alan belirleniminde ışığın karesi ve ışığın karesinin karesi kadar hızlarda yani sadece kendi katmanının gerçeği olan izafi (bağıntılı) hızlarda nur yekvücut olmayı buluyor iken ben olarak şahıs olmayı da kendine özdeş olarak bulmaktaydı. Artık, nurun nesnellik zemininden hareket ile nesnelliğe aşkın şahıs olmanın ve tanrısal özne belirlenimlerin gerçekleştiğini de görmek gerekirdi. Her nur, içinde bulunduğu katmanlı alan belirlenimin yekvücut oluşu içinde özne olmaktan uzak olmayarak yaratıcı töz olmanın bir parçası olmaktaydı.

Biz olmak vahidiyet belirlenimi olsa da ahadiyeti -ben olmayı- içeren vahidiyet belirlenimiydi. Cenabı Allah'ın Rabb-ül Âlemin nuru ile Nur-u Muhammediye arasında katmanlı oluşa bağlı olarak karşılıklı olmanın sağlanıyor olması ile aynalaşmaya dair gerçekleşen varoluş ilişkisi veya böylesi bağıntılı oluş içinde büyük meleklerin (Cebrail, İsrail, Mikail, Azrail vb.) varoluşu ve kuvvet etkileşimlerinde görevlerini icra ettikleri katmanlı oluş içinde her biri ben iken biz olmakta varoluş bulmaları da bunu örneklemekteydi. Öznel anlamda keşifler ile buna tanık olmak olanaklı olduğu gibi nura dair deney-gözlem-ölçüm verilerin artması ve öznelliğe dair verilerin kritik edilmesi ile de nurun öznellik/ öznellik içeren doğasına tanık olmak olanaklıydı. Kanaatim o ki nurun doğasında özne olmanın ve öznellik belirlenimleri ile iş görmenin gerçekleştiğine tanık olmak olanaklı olduğunda... Tanrı var mı yok mu, varsa nerededir veya nerede değildir gibi teolojik birçok soru veya özdeşlik ve yüklem almaya dair varoluşsal olan sorunsal durumları aşma olanağı da bulmuş olunurdu.

Bugün düşündüklerim içinde yanlış veya eksik düşündüğüm görüşler olabilirdi ama düşünmenin etkinliği içinde Cenabı Allah'ı bilmeye, anlamaya çalışmak ne güzeldi. Anlamanın zevki, bedensel haz duymaktan öte, ruhsal bir neşeydi. Elbette nurun nesnelliği zemininden hareket ile öznelliğin yaratılır iken yükseldiği bir oluş içinde bulunulmaktaydı. Bedensel oluş içinde de doğaya ait olarak özsel anlamda şahıs olmanın oluşması değil de öznelliğe yükseliyor olmak gerçekleşiyordu. Nesnellik ile öznelliğin doğrudan birbirini içererek gerçekleştiği oluş içinde yönelimler, deneyimler her türlü etkileşim sonucunda yaratılmış olmanın sonucunda yaşanıyordu.

Görülen o ki eskilerin sünnetullah dediği doğa yasaları (âlem-i ceberuta dair olan) nurun nesnelliği ile ilgili olarak görünüş bulur iken ahlakullah dedikleri gereklilikler yani ussal olmaları ile kabul gören makuller anlamında tanrısal olan ilkeler (âlemi ceberutun öznel belirlenimi olan

âlem-i emirde gerçekleşen) de nurun öznel belirlenimleri olarak görünüş bulmaktaydı. Nurun nesnelliğine bağlı olarak gerçekleştirdiği yasa (ereğe gerçekleşmesine bağlı neden olarak belirli kılınmış zorunluluk veya varoluş eşiği) ve öznelliğine bağlı olarak görünüş bulan ilke (ereğe bağlı neden olarak gerekli kılınmış olan) belirlenimleri bir varlığın farklı formasyonlarda kendini gerçekleştirir iken varoluşu olanaklı kıldığı belirlenimleriydi.

Nurun nesnel belirlenimlerine dair yaklaşımdan hareket ile parçadan tümele doğru bilim yapmak ile nurun hem nesnel hem de öznel ilke belirlenimlerinden hareket ile kavramsal yaklaşımda tümelden gelimci olarak metafizik yapmak iki farklı yöntemde bulunmaktan öte değildi. Söz konusu Allah ise zat, sıfat ve isim ilke belirlenimli tevhid yaklaşımı dahi olan biten zemininden hareket ile olan bitene aşkın olarak metafizik olgusal anlamda tanrısalardan üzerinden Allah'a tanık olmak ve Allah'tan öznel anlamda sonuç almanın metafizik ilmiydi.

Görünen o ki tüme varımcı bilimsel yaklaşım dahi tümel belirlenimlere vardığında olan biteni metafizik olarak anlamlı kılmaktan öte değildi. Zaten dil bağlamında matematik temelli yaklaşımda dahi nicel üzerinden bakılıyor iken olgusal olanın tanımlanıyor olması gerçeği tüme varımcı yöntemde de metafizik olgusal olmaktan kaçışın olmadığı gerçeğini görünür kılmaktaydı.

Her yöntemsel yaklaşım da bir düşünce nesnesi olması bağlamında kavramsal paradigması ile metafiziği içerirken metafizik olmaktan öte değildi. İlke veya yasa belirlenimli olarak tümenden gelimci felsefi yaklaşım da olan biteni zaten metafizik olarak ele almaktaydı. Tevhid dahi olan biteni olan bitene aşkın olarak tanrısal belirlenimler üzerinden anlamlı kılmak ve Cenabı Allah'tan sonuç alma odaklı eylemlerde bulunmanın ilmi iken sadece metafizik anlamlı kılmanın değil, ilkesel olanın deneyimleniyor olmasına bağlı olarak metafizik bir oluş içinde olan biteni -hikmeti yani sonuç belirlenimli gerçekliği

gereği- anlamlı kılmaktaydı. Yirmi beş seneden beri yapmak istediğim ise bu üç alan belirlenimini tümel belirlenimlerinden hareket ile tespite dair tahkiki, deneyimi yapılabilir bir oluş içinde ve metafizik dil belirleniminde buluşturmak ile gerçeğe hakiki anlamda kapı aralayabilmektir.

Çünkü üç alanın da en temelde metafizik olgusal anlamda buluşacağı son nokta, nurun nesnelliği zemininden hareket ile ve nesnelliğe aşkın öznel oluş içinde olan biten gerçekleşir iken hem nesnelliği hem de öznelliği içeren bir dil oluşu içinde olan bitenin bulunulması, kavramlaştırılması ve anlatılabiliyor olmasıydı. Nura bağlı olarak yeni bir özne yaratma olanağı gerçekleştiğinde, cansızların dahi can taşıdığı bulunduğu, tanrısal olanlardan evrensel anlamda her yaratılmış olanın istidat ölçüsünde paye almış olarak var olduğu kabul edildiğinde, nurun öznellik içeren oluş içinde yaratımın tözü olarak hem nesnel hem de öznel olarak gerçekleştirmelerde bulunduğu keşf edildiğinde... elbet bu üç alanın bulunduğu bir dile ihtiyaç olduğu da görülecekti. Fizyon değil de füzyon reaksiyonuna bağlı olarak nurun kaynaşması gerçekleştirebildiğinde sadece fazladan enerji açık edebilmek değil, nurun yapısal olarak yeniden nasıl oluşturabileceği de keşfedilir ise töze bağlı olarak yeniden yaratımın element, molekül, minarel vb. olanaklı kılındığı bir yaratım oluşu içinde de bulunabilirdi. Nura dair hem öznel hem nesnel yeni veriler edindikçe yeni bir dil oluşu içinde bulunmak kaçınılmazdı.

Dil aynasından olana bitene bakar iken temsile dair anlam ve değer yüklem edinimleri içinde yükleme dair özdeşlikte görü edinir iken metafizik oluştan kaçışın olmadığı gerçeklikte insan, yeniden metafizik demek zorundaydı ama bu defa sözde salt nicel belirlenimli dil yaklaşımı ile bilimin Cenabı Allah'ı olan bitenin dışına sözde itmek ile yaptığı hata yeniden yapılmamalıydı. Bilmediğimiz, anlamadığımız birçok olay ve olgu ile karşılaşılıyor olabilirdik ama olay ve olguların

değişmez belirlenimleri ile tahkike, deneyime dair tespitler ile yeniden metafizik yapma cesaretini göstermeliydik. Paradigma değişimleri ise yeniden kendimizi gerçekleştirmemizin olanağı olarak değerlendirilmeli ve en doğru biçimde gerçek olana bağlı olarak kendimize ereksel oluş içinde yön vermeliydik.

Bilmeye dair boşluklar ise insanın bilmesi ile dolar iken her bilinen ile beraber Cenabı Allah'ı bilmeye dair yol katettiğimiz de bilinmeliydi. Cenabı Allah anlama dair boşlukların tanrısı değil, insan için bilmeye, anlamaya dair boşluklar oldukça, anlamın yaratıcısı olarak boşlukları yine kendisi ile dolu kılan insandan görünüş bulmaktaydı. Bilmeye, anlamaya dair her boşluk böylesi dolar iken Cenabı Allah ile bilen insan, yine Allah ile boşlukları doldurmaktaydı. Bu anlamda boşlukların tanrısı olarak itikat edilen değil, boşlukları bilgiyi yaratması ile insan için doldurur iken insandan görünür olan olarak iman edilmesi -emin olunması- gerekendi. Bilgi, nurun yaratıcı öz olarak gerçekleştirdiklerinin tözü olması doğrultusunda nurun gerçekleştirmesi ile gerçek kılınmış iken bilmek, özde Allah'tan kaynaklı ve süreç belirleniminde tarih olgusal olarak gerçekleşmekteydi.

Öncesinde de dil sorunu aşılmalıydı. Kendi ahadiyetine bağlı olarak ötesi-berisi, içi-dışı, önü-arkası, altı-üstü vb. olmayan nur temelli ve nura aşkın fiziği ile kendinde yekvücut olan Cenabı Allah'ı doğru tanımak ve tanımlamak gerekirdi. Katmanlı gerçeklikte tanrısal belirlenimler ile gerçekleşen yaratım -tevhid- dilini kullanarak ayrıştırmalı, soyutlanmalı ve kavramsallaştırmalıydı. Milyarlarca senelik kendinde gerçekleşen bir yaratım ve kendinde katmanlı oluş içinde gerçekleşen yayılım sürecinin, son belirlenimlerinde tek yönlü olarak gerçekleşen bilimsel, felsefi veya tasavvuf yaklaşımlarında başlatılmış olan herhangi bir soyut düşünme dili aracılığı ile Cenabı Allah'ı anlamak ne kadar doğru ve gerçekçi olabilirdi? Nesnel ve öznel belirlenimlerden, katmanlı oluştan, ayrı değil aynıda değil

gerçekliğinden, çoklu gerçeklikte gerçekleşen geniş anlam yelpazesinden vb. uzak tek taraflı veya tek bir açıdan bakarken Cenabı Allah'ı -hakikati- doğru biçimde anlamak ne kadar doğru olabilirdi?

Varlıksal ve varoluşsal belirlenimleri olgusal anlamda kavramsallaştırıp genelleştiren dil yapısallığında, tüme varımcı dil belirlenimiyle gelişen bilimin, tümünden gelimci metafizik dil yapısallığı ile felsefenin ve tanrısal belirlenimlere bağlı olarak şahıs temelli görüş sahibi kılan metafizik dili ile tasavvufun yeni bir oluş içinde üst bir dilde (metadil-de, metafizik olgusal bir dilde) buluşmaları artık elzemdi. Sadece herhangi bir gerçeklik katmanının herhangi bir gerçeklik alanında benimsenmiş yaklaşım biçimine bağlı olarak gerçekleşen dilin, üzerinde uzlaşılmış sözcükleri, kavramları, benzetmeleri ve metaforları aracılığı ile hakikatin anlaşılabilceği iddiası gerçekten uzaktı. Bu dahi tarih olgusal olarak hakikatin üzerine konuşuluyor olunmasında görülebilecek olardı. Bütün alanlar dili gereği metafizik olmakta iken hakikatin üzerine değil, hakkında konuşmayı olanaklı kılabilecek olması ile fiziği, özcülüğü, özneliği, tanrısal belirlenimleri de içeren üst bir dil olarak metafizik bir dile ihtiyaç vardı. Öte yandan da hakikatin, sadece bir açıdan bakan herhangi bir sınıf tarafından anlaşılacağına, anlamlandırılacağına, kavramsallaştırılacağına, anlatılacağına ve sonuçlarının tartışılacağına inanmak, gerçekten uzak safdillik olurdu.

Özneliğin -tinselliğin/ ruhsallığın-, yüklem alındığı bir oluş içinde öznelik nura ait olarak nesnellik zemininden hareket ile nesnelliğe aşkın gerçekleşir iken nicel belirlenimleri ile de bilinebilirdi. Değişen koşullar karşısında nasıl davranışlar sergilenebileceği de öngörülebilirdi. Şahıs -ben olmak, öz kendilik- dahi nurun nesnelliğinden hareket ile nasıl gerçekleştiğine dair bilinebilirdi. Böyle olsa da sibernetik ussal olarak üç zamanlı oluş içinde öznenin bilinçli bulunduğu da düşünülürdüğünde, kendini gerçekleştirmeye yönelik hareket eden öznenin, öznel değişimleri olan anlam, değer, irade,

duygu, inanç, ahlak, kişilik, karakter, kimlik vb. belirlenimli varoluş çabası içinde anlambilim çerçevesinde kritik edilmesi de gerekirdi.

Nesnel zeminden hareket ile yüklem alınmış özdeşliklerde öznellik gerçekleşiyor olsa da nesnelliğe aşkın oluş içinde gerçekleşen öznelliği; anlambilim, değerbilim, duygubilim, ahlakbilim, karakterbilim, kimlikbilim, inançbilim vb. ile bilmeye ve anlamaya çalışmak, varoluş çabası içinde olması gerekendi... Ki varoluş kendiliğe dışsal belirlenimler üzerinden değil de kendiliğe içsel olan yüklemeleri ile hakiki anlamda yaşanıyor olması ile biliniyor ve anlaşılabilir olsun.

Nicel belirlenimli bir dünya, nicel belirlenimleri ile biliniyor olsa da kendiliğe dışsal içinde olunmayan bir dünyayı görünür kılmaktan öte değil iken içinde olunan bir dünyada olmak için anlambilime ve yan belirlenimleri olan değer, duygu, inanç, kişilik, karakter, kimlik, ahlak vb. bilime de ihtiyaç vardı. Demek ki özne olunan bir dünyada, olan biteni sadece nicel belirlenimleri ile bilmeye çalışmak eksik bir yaklaşım olup gerçekten kopardığı gibi öznelliğe yitik anlamsızlaşan bir dünyaya da eyleyebilirdi.

Eksiklikte ısrar etmek ise yanlış sonuçlarda gezinmeye ve arayışlara sebep verebilmekteydi. Anlaşılan o ki alan belirlenimi ile geniş yelpazeli, katmanlı oluş içinde gerçekleşen çoklu gerçekliğe haiz metafizik üst ve kapsayıcı bir dile her zamankinden daha çok ihtiyaç vardı. Yarının dünyasında alanların daha da fazlaştığı düşünüldüğünde bunun bir ihtiyaç olmasından daha çok herkes için olan evrensel bir gereklilik olduğu belki fark edilecekti. Gerçeği olması gerektiği gibi bilmek, anlayabilmek ve anlatabilmek için yeniden metafizik demek olması gerekendi.

Metafizik olgunun ilmiydi. Her ilmi alan metafizik belirlenimleri olan ilkeleri ve ilkelerinin öznel veya nesnel olguları ile insan tininde belirlemekteydi. İlkeler gerçekleşme belirlenimleri ile olgusaldı ve öznel

veya nesnel anlamda karşılığı olması gereken olarak gerçekleşmekte iken metafiziğin en temel konusuydu.

Metafizik, olgusal belirlenimi ile ilimlerin anasıydı ve en temelde olması, bilinmesi gereken ilim olarak tahsil edilmesi gerekendi... ki ilmi anlamda temel bir bakışım verir iken olgusal olana dair genel bir anlayış ile olgusal olanı kavramak olanaklı olsun. İlimler arası disiplin yapılacaksa da nesnelliği ve öznelliği içeren üst metafizik bir dile ihtiyaç vardı... ki senelerden beri yapmaya çalıştığım da bundan ibaretti.”

*

“Sonbaharın ılık havasında, erek biçimsel olarak yasaların varoluş eşiği olarak belirli kılındığı dünyaya bakınmaktayım. Hassas biçimde ayarlanmış olan varoluş eşiklerinde üst gerçeklikler zemininden hareket ile gerçekleşen diğer gerçeklik belirimleri ile varoluşunu bulan her olay ve olgu oluş içinde kendi olmayı bulmaktaydım. Allah’tan aldığı paye gereği kendi olan her can, aynılık düzeyinde değil de yüklem alınmış özdeşlikte varlık sahnesinde yerini almış. Kâinatta insan ereği söz konusu ise insan ilkesi gereği her işin, insanın vücut bulması ve gelişimine göre biçim kazandığı bir gerçektir. İnsanın doğadaki geçmişi ve tarih varlığı olması da bunun kanıtıydı.

Eskiler batında olanın zahir olması gerektiği gerçeğinden bahsederlerdi. Öyle ise zahir olanın da batında karşılığı olmalı değil mi? Görülen hayat, içerden hareket ile var kılınmakta ve her varlık kendi ile değil, paye almanın sürekliliği içinde Allah ile kaim olmayı bulmaktaydı.

O Allah ki Ahad’tı, Samed’ti. Ahad, yerelliğin olmadığı varlık durumunda noktayı kibriya yani dolayumsuz varlık olarak varlığının hem nesnesi hem de öznesi iken kendine özdeş sadece kendi olan, dışardan koşullanmadan kendi -mutlak- olan anlamını taşımaktaydı. Nedenini kendinde bulan varlık anlamını taşımaktaydı. Bu durumda zaten doğurulmayan olarak kendinde yekvücut olandı. O Samed’ti... Samed

olması gereği ile kendi ile dolu iken kendine yetendi. Doğurulmamış olmak ile zatında yaratılmamış olması ifade edilir iken doğurmamış olması ile de kendinden var ederek yarattığı ifade edilmiş olmaktadır. Yarattıklarını da kendi dışına koymadan kendinden paye vermenin sürekliliği içinde katmanlı varoluşta yaratır iken kendinden bir şey kaybetmeden zatı, subuti sıfatları -varoluş olanakları- ve karakter biçimsel kimlik belirlenimleri olan isimleri ile hem kendine hem de yarattıklarına yetendi. Bunun için ki kendinden doğurmadan kendi ile var edendi.

Katmanlı oluş içinde yarattığı, istidat gereği O'ndan aldığı paye gereği O değildi ama O'ndan ayrı da değil olarak var edilmiş olmakta kendi olmayı bulmaktaydı. Katmanlı oluş içinde karşıtı olmadan karşılıklı varoluş içinde varoluşu sağlar iken kendisinden alınan paye ile kendi olmanın yeterli kılınmış olmasında var olanlar dengi olmak anlamında benzeri de değildi. Katmanlı varoluşta O'nun ile var olunur iken dengi olmak da olanaklı değildi. Zatı vücudu ile de kendi varlığında kendinden başkasını bulmamış olarak benzeri, dengi olmadığını "Seslendim sesimi duyan olmadı. Baktım gördüğüm olmadı" hadisi kutsisinde de belirtmekteydi.

Katmanlı oluş içinde kendine dünya kurar iken kurduğu dünyalarda Allah, Rahman, Rahim vb. kendiliğe yüklem aldığı öznel karakter belirlenimleri ile de var olur iken kendine kurduğu dünyalarda kendini yüklem aldıkları ile yaşayandı. Kendini hikmet üzeri gerçekleştirir iken hikmeti gereği görünür kılar iken yarattıkları ile varlıksal anlamda değilse de varoluşsal anlamda ortak ilişki gerçekliğinde öznel -tinsel- oluşta var kılmaktaydı. Bu anlamda, anlam ve değer varlığı olarak özne olmanın gerçeğini bulmakta iken hem şahıs olması hem anlam ve değer varlığı olması hem de değer biçimsel olarak karakter belirimli kimlik belirlenimli olarak ahlak biçimsel olarak kendini gerçekleştiren metafizik bir varlıktı.

Metafizik olmak, gerçekleştirdiklerinin öznesi olarak özne olmanın doğası gereği kaçınılmaz oldu. Yarattıkları için tanrısal olan değişmez belirlenimleriyle Allah olmanın farklılığında kendi olmayı, zatında nesnellığe aşkın, sıfat ve isim belirlenimlerinde yarattıklarına aşkınsal olarak bulmaktaydı. Başka bir deyişle de uluhiyete -tanrısalığa- ait sıfatları, isim belirlenimlerini yarattıkları için de kılar iken rububiyete dair kılmak ile yaratıcı olmakta kendini gerçekleştirmenin, kendi olmanın metafizik oluşu içinde kendi olmaktaydı.

Kendi değişmezleri ile aşkın -Aliyy- iken zaten metafizikti (üst, evrensel, meta gerçeklikli). Değişmez olan sıfatları ile yarattıklarına ve nesnel belirlenimlere aşkın özne olması ve katmanlı oluş içinde hep içerde durması sebebiyle metafizikti. Tümel belirlenimli yani tanrısal olan, uluhiyete ait görme, duyma, sevgi, merhamet vb. sıfat ve isim belirlenimleri ile de yarattıkları üzerinde rabbi belirimde biricik belirlenimleri ile aşkınsal olan değişmezler ile metafizik oluşunu kendini gerçekleştirirken koruyandı.

Görmek O'na aitti... Duymak, sevmek, affetmek, setretmek vb. hep O'na ait sıfatlar iken yaratılmış olanın kendi olmayı bulması hep O'nun ile gerçekleşmekteydi. O kendini gerçekleştirme olanağı içinde yaratımda bulunuyor iken kendisi ile yarattıklarına biriciklikte kendi olmayı da bağışlamış oldu.

Nur, kendilik belirlenimini yani şahıs olarak ben olmayı sınırsız hızlarda varlık alanında bulur iken eş zamanlı oluş içinde aynılık düzeyinde özdeşlikte bulmaktaydı. Kendini ben olmakta bulur iken aynılık düzeyindeki özdeşlikte yani kendine özdeş olmakta gerçekleşen süreklilikte kendi olmayı -ben olmayı- kendi gerçeği olarak bulmaktaydı. Hem nesnesi ve öznesi hem de nedeni ve ereği kendi olduğu dolayısızlıkta -ve karşısızlıkta- nedeni kendi olan varlıktı.

Nur, kendilik alanını düşünce alanı yani kendini gerçekleştirme - yaratma- alanı olarak bulduğunda ise kendini gerçekleştirme erkini irade belirlenimi bulur iken yüklem alma düzeyinde gerçekleşen özdeşlikte kendi olmayı gerçekleştirdiklerinde, gerçekleştirdiklerini deneyimlerken bulmaktaydı. Her deneyim hem deneyim nesnesini deneyimlemek hem deneyimliyor olduğunu deneyimler iken kendini de olanaklarında -öznel belirlenimlerinde, yüklem aldıklarında- deneyimliyor olmak hem de deneyimledikleri -gerçekleştirdikleri- üzerinden kendiliğine tutunmak anlamını taşımaktaydı. Böylesi deneyim içinde başkası kılınmış olarak yaratılmış olan mevcudata dair yeni özneler ise Ondan paye almanın sürekliliği içinde O'nu tanrısal belirlenimlerinde -istidat ölçüsünde- yaşamaktan uzak değillerdi.

Deneyim, nurun kendi varlık alanında emme-emilme özelliği doğrultusunda gerçekleşir iken kendilik alanında iradeyi yaratırken irade ediyor olarak kendi olmayı bulmak yüklem alınmış özdeşlikte kendini gerçekleştiriyor olmak anlamını taşımaktaydı. Bilgiyi yaratırken biliyor olmak, değeri yaratırken değerde kendi olmayı bulmak, sevgiyi yaratırken seviyor olmak tanrısal -uluhiyete ait- ve başkası kılınmış anlamında yaratılmış olanlara da dair kılınmış evrenseller olarak gerçekleşmekteydi. Allah'ın kendinden yani nurdan yaratıyor olması, yaratılmış olanları kendi gibi kılar iken kendisi olduğu anlamını taşımamaktaydı.

Bu deneyimi dil düzleminde özellikle katmanlı varoluşta gerçekliği olan tanrısal belirlenime ait tevhid dili düzleminde anlamlandırmak gerekir ise yükleme konu olan fiilin katmanlı oluşta yüklem alınmış özdeşlikte gerçekleşen vahidiyet sebebiyle karşıtlık içermeden hem yaratıcı özneye hem de yaratılmış olan özneye ait olduğu hem nesnesiz kullanılan eylem hem de nesne ile kullanılan eylem olduğu söylenebilirdi. Bir başka deyişle tümcenin, dilbilgisi yönünden katmanlı gerçekliği içeren iki özneli ancak tek bir eylem içeren tek yüklemlili

olduğu söylenebilir. (“Atma” eylemini yaratır iken yaratıcı için etkin olarak “atıyor” olma ve yaratılan için de “attırılıyor olma” anlamını “(isim, sıfat, fiil) yaratmak, yarattığını yaşatmak, yaşarken yaşatmak” kalıbında dile getiren “Attığında sen atmadın Allah attı” ayeti kerimesi bu konuya yerinde ve tadında bir örnekti.

Katmanlı varoluş içinde yüklem alan özne ile yüklem alınmış öznenin varoluşsal belirlenimi de bu anlamda aynı eylem üzerinden ayrı değil aynı da değil oluş içinde gerçekleşiyordu. Bu durum, katmanlı gerçeklikte karşıtlık içinde değil, varoluşsal birlik içinde gerçekleşir ve katmanlı varoluş sebebiyle karşılıklı varoluşun da olanaklı kılınmış olmasına bağlı olarak gerçekleşiyordu. “Attığında sen atmadın Allah attı” ayeti, eylem birliğine rağmen karşılıklı varoluşun da gerçekleştiği hitap-muhatap ilişkisini de göstermesi adına önemliydi. Bu ayetin öncesinde ifade edilen “Onları siz öldürmediniz ama Allah öldürdü.” Ayeti de bu gerçeğe ışık tutmaktaydı. Var kılınmış olanlar arasındaki karşıtlık ise birbirini olumlayan karşıtlar (çiftler) yeni bir oluşa taşınmanın gereği iken birbirini olumsuzlayan karşıtlık belirlenimi de hak olana yükselmenin, hak olanın görünüş bulmasının, hak olan ile ilerlemenin belirlenimi olarak tinsel anlamda yaratımın araçsal - yöntemsel- kılınmış belirlenimleriydi. Yöntemsel olan ile hakikatte olan bu anlamda birbirine karıştırılmadan anlaşılması gerekendi.

Ondan olmak da O olunduğu anlamını taşımadığı gibi ondan ayrı olmadan istidat gereği var olunduğu anlamını taşımaktaydı. İşte, ayrı olmadan aynı da olmadan gerçekleşen yaratım etkinliğinde yaratılmış her ne var ise yüklem edinilmiş ve yüklem kılınmış özdeşlikte gerçekleşme olanağı bulmaktaydı... Ki kendine özdeş aynı olma düzeyinde özdeşliklerde süreklilik ve eş zamanlı varoluş an itibarı ile olanaklı iken yüklem alınmış özdeşliklerde ise süreksizliğe bağlı gerçekleşen varoluş eşiklerinde yaratılmış olmanın gerçeğinde zamansal olarak varoluşa geliş olanaklı kılınmıştı. Böylece kendinde ben olan için şahıs olarak zamansız oluşunda anda varoluş söz konusu

iken yüklem aldıkları ile yüklem aldıklarının zamansal oluş içinde değişkenlikte gerçekleşmesi sebebiyle zamansal oluşu da yüklem almış olarak kendini gerçekleştirme olanaklı olmuştu. Süreksizlik, süreksizliğe bağlı gerçekleşen varoluş eşikleri bağintısında zamansal oluş anda var olan şahıs olmanın gerçeği değilse de şahıs olanın öznel anlamda kendini gerçekleştiriyor olmasının gerçeği olarak bulunduğuydu.

Nur zemininden hareket ile şahıs olmayı bulan yaratıcı özne için kendiliğin kendine özgü bir belirışı olan öznellik -kendilik- alanının varlığında kuruluyor olması temelinde varlık alanı mekân-zaman belirlenimleri ile deneyim alanı olarak süreksizliğe gebe oluş içinde hep yeniden ve yeni bir oluş içinde gerçekleştirilmekteydi. Öznelliğin özsel belirlenimleri olan anlam, değer, duygu, inanç vb. belirlenimler yüklem edinilmiş, yüklem kılınmış oluş içinde gerçekleşir iken öznenin kendine ait ve dair kıldığı olarak gerçekleştirdikleriydi. Deneyimlenirken de özne olmanın deneyimlenmesinin araçlarıydı.

Sevgiyi yaratıp da yüklem edinilmiş özdeşlikte seviyor olmak zamansal oluş içinde gerçekleşir iken kendilik alanında ben olmak da artık zamansal oluş içinde gerçekleşiyordu. Yüklem alınmış özdeşliklerde öz benlik anlamında kendilik yani şahıs olan artık zamansal oluşa inerken kendi olmayı yaratıyor olarak kendini yüklem aldığı özdeşlik belirlenimlere göre inşa da etmekteydi... Ki sıfatı ilahi veya esmayı ilahi gibi sabit özsel ve yüklem alınmış özdeşliklerde öznel belirlenimlerden bahsedilmekte ise kendiliğin özsel anlamda şahıs olmasından değil de zamansal oluşa indirgeyerek yaratıldığı gerçeklikten bahsedilmekteydi. Bu sıfat ve kimlik belirlenimleri varoluşsal değişmezler -tümeller, evrenseller- olsa da zamansal gerçeklikte beliren zamansız kılınmış yani her daim gerçekliği olan deneyimsel -tinselliğin/ öznelliğin içsel belirlenimlerine karşılık gelen- ilkelendi.

Her yüklem alınan ise nurda yaratılıyor olarak kendilik alanında bulunan özsel deneyim nesnesi iken öznellik içerdiğinden dolayı

yüklem alınmış özdeşlikte deneyimlenme olanağı bulunmaktaydı. Özsel olarak aynı tözden yani nur zemininden hareket ile bakıldığında yaratımda gerçekleşen yaratıcı ile aynı olmadığı gibi ayrı da değil iken yüklem alınmış özdeşlikte deneyimleniyor olarak varlık sahnesinde varoluşsal belirlenimlere de haiz olarak gerçekleşmekteydi. Süreksizlik içinde sürekli kılınmış olanlar, değişim içinde değişmeyenler ile yani kalıcı olan varlığın geçici olan üslup ve tavırları olarak bakıldığında oluş içinde olgusal anlamda varoluş bulan her ne ise metafizik olarak gerçekleşmekteydi. Metafizik olanı ise metafizik yaklaşımda bulunarak kavramsal düzeyde bilmek, anlamak ve dile getirmek olanaklıydı.

Bu düşüncelerimi sınamak, onamak için bir seyre daldım... Rabbim olan Cenabı Allah'ı nurunda kendini gerçekleştirmeyi yani en temel de gerçekleşme erki gösterdiğinde görünüşe gelen iradeyi yarattığında irade eden, bilgiyi yarattığında bilen, sevgiyi yarattığında seven, görmeyi veya duymayı yarattığında gören ve duyan vb. olduğunu gördüm. Merhameti yaratır iken merhamet etmeyi bulan ve en derinde merhameti yaşarken yarattıklarına Rahman olarak merhamet eden, Rahim olarak şefkat gösterir iken kendine yükseltmeyi kendine farz kıldığını gördüm. Anlamı veya değeri yarattığında da anlam ve değeri yüklem almış olarak anlamlı bakan ve değerde yaşayan olduğunu gördüm. İlmi, sevgiyi, duymayı, merhameti, heyecanı, anlam ve değeri vb. daha nicesini aynılıkta ki özdeşlikte değil, yüklem alınmış özdeşlikte -vahidiyeti gereği- deneyimlerken yaşayan olarak buldum. Kendine ait kıldığı öznel belirimleri yaşarken yaşatanı, etkinliğinde etkileşimde olanı buldum.

Cenabı Allah'ın -nur sahibi olanın- nurundan yani öz kendinden yaratıyor olması, yaratılmış olanı O kılmakta değildi. Her yaratılmış olan O'nun varlığı ile kaim iken süreksizlikte gerçekleşen varoluş eşiklerinde değişime de sebep oluş içinde kendi olmayı bulur iken O kendi olmaktan bir şey yitirmeden yarattıklarını yüklem alınmış özdeşlikte

deneyimliyor olarak kendiliğın düşünce alanında kendini gerçekleştiriyordu. Katmanlı varoluş ve zamansal ötelemede gerçekleşen varlıksal anlamda değilse de varoluşsal olarak yarattıklarından ileri olmak kaçınılmaz olarak bulunur iken yarattıkları ile eş zamanlı olmaktan da ileri durmaktaydı. Ancak, eş zamanlı oluşa varlıksal birlik yani yüklem alınmış özdeşlikte gerçekleşen vahidiyet sebebiyle inmek, O'nun için olanaklıydı. Bin senelik bir günde göklerden yere işlerin Allah için önceden ama yaratılmışlar için gelecek belirlenimli olarak takdir kılınmış ve gerçekleştiriliyor olması, bazı özel gecelerde kullarına rağbet etmesi, mazlumun yanında durur iken acısına ortak olması vb. oluş belirlenimleri de bu gerçekliğe ayna tutmaktaydı.

Şahıs kendinde nur, diri, şuurlu, hareketli, gelecek yönelimli, bir şeye benzemez oluşta kendine benzer olmayı vb. iken bu sıfatları özneliğın gereğinde aynılık düzeyinde özdeşlikte mutlak belirlenimleri olarak bulmakta iken metafizik özellikleri olarak bulmaktaydı. Anlam, değer, duygu, ahlak, sonradan açık olan karakter ve kimlik belirimli belirlenimlerini ise yüklem edinilmiş özdeşlikte bulmaktaydı... Bu belirlenimleri dahi zamansızlar -evrenseller- yani tanrısal olan uluhiyet belirlenimleri iken metafizik bir varoluşun yüklem belirlenimleri olmaktan öte değillerdi.

Şahıs olmaya dair var isek özde O'ndan alınmış paye ile şahıs olmayı bulmaktaydık. Yüklem alınmış tanrısal sıfatlar ile var olmakta isek özde O'nda gerçekleşenleri aşikâr oluşunda kendimiz olmakta bulmaktaydık. Bunun için olsa gerek ki her olay ve olgu üzerinden kendini gerçekleştiren hakiki varlığın yüklem aldığı yarattıkları olarak kendi olmayı buluyorduk. Zamansal oluşa haiz iken zamanı da yüklem almış olarak öznel zamansallıkta (geçmiş, gün ve gelecek belirleniminde) kendi olmayı bulmakta yani zamansal oluşa haiz olarak

gerçekleşmekteydik. Üç zamanlı oluş içinde gerçekleşen bir zihne sahiptik.

Şahıs öz niteliğinde anda kendi iken zamansal oluş içinde kendini gerçekleştirdiği içindir ki kendinden bir şey kaybetmeden -yitirmeden-varlık olarak varoluş belirlenimlerinde kendini gerçekleştirir iken zamansal oluşu da yüklemleştirerek yüklem edinmek ile kendi varlık sahnesine nüfus etmekte, kendini zamansal oluşa bağlı gerçekleştirdikleri üzerinden görünüşe getirmektedir. Âlemlerde gördüğümüz metafizik anlamda değişmez, aşkın veya aşkınsal olan tanrısal -evrensel, zamansız- olan her belirlenim O'na tanık olmamızın belirlenimleriydi. Başka bir deyişle de her belirlenim, kendi olmayı nasıl ve neler ile bulduğunun ayet belirlenimleriydi. Yarattıkları ile var ettiği dünyada onlar ile Allah, Rahman, Rahim, Vedud, Adl, Kahir, Sabır vb. olmayı bulmaktaydı. Nesnelliğe aşkın özne olarak kendi olmayı kimlik belirlenimlerinde yaratırken kendini vücuda getirmekte olarak gerçekleştirmektedir. Mevcudat anlamında nesnel yaratımda ise yaratılanlara, kendine ait gerçekleşen yaratış yüklemelerinden paye vererek pay sahibi kılmak ile başkası kılmış olarak varoluş düzeylerinde varlık vermektedir... Vücuda getirmekte ve onları kendi ile gerçek kılar iken gerçekleştirmektedir.

Bu belirlenimler de göstermekteydi ki Allah sıfat ve isim belirlenimleri ile gerçekleştirdikleri üzerinden görünüş bulmaktaydı. Yeter ki metafizik karşılığı olan tümel -evrensel, zamansal ve konumsal-belirlenimleri hakkı gereği kavramlaştırmış olarak gerçeği görebilelim. Böyle olduğunda, gerçekleştirdikleri üzerinden eyleminde duamıza icabet ederken, söze dair olanı gerçekleştirmekte isimleri ile görünüş bulurken, yaptıklarımızın sonuçları olan bir dünya içinde hep var olur iken sezdiğimiz olmaktan ileri olarak O'nu bilmiş ve görmüş oluruz. İşte tevhid böylesi oluş içinde hem katmanlı varoluş nedeni ile O'ndan paye olarak var olduğuna için hem de temsile dair varoluştaki anlam ve değer

içeriğinde var iken aynalaşmakta olunan kendilik dünyasına ermekle Allah ile aynalaştığımız gerçeğini barındırmaktaydı. Tevhid, Allah'ı sadece ilah olarak tek bilmek anlamında değil, ayrı değil aynı da değil oluşu içinde yüklem alınmış özdeşliklerde aynalaşırken de bulmak, hakkı gereği hak edilmiş değerde yaşamak anlamını da taşımaktaydı. Bu anlamda tevhid, mertebeleri olan Tevhidi Ef'al, Tevhidi Sıfat, Tevhidi Zat vb. anlamlı kılmalar sadece bilme mertebeleri değil, Cenabı Allah'ı hakkı gereği yaşarken bulma mertebeleriydi. Eskiler ne güzel isimlendirmiş ve bize yol göstermişti.

Böylesi bir oluş içinde nur deryasında Cenabı Allah'ı, nuru ile sevgiyi yaratırken sevgiyi yüklem alınmış özdeşlikte yaşarken buldum. Sevgi o değildi ama O sevgiyi hakkı gereği yaşamayı tercih etmişti. Acılara dair deneyimlenen duygular da o değildi ama yarattıkları üzerinden Elim olarak acıları yüklem almış olmak ile de deneyimlemekteydi. Adalet, merhamet, gazap, rahmet vb. duygu, karakter, kimlik, anlam ve değer belirlenimi olarak kendisine -uluhiyetine- ait her ne var ise kendine yaşamayı da yüklem alınmış özdeşlikte hak -gerçek- kılmıştı. Bu bir eksiklik değil, varlığında tam olanın varoluşsal anlamda kendini gerçekleştirmesi, yeniden yeni oluş biçimlerinde olanakları dahilinde kendini yaratması, artı bir değer katması ile ilgiliydi.

Varlıksal anlamda kendi olmaya yeten varlık tinsel anlamda anlam ve değer varlığı iken kendini öznellikte varoluşsal anlamda karakter - kimlik- belirlenimlerinde yaratırken de kendine yeter gelmekteydi ama tinsel anlamda anlam ve değer varlığı olarak tinsel anlamda kendini yaratmakta ise demek ki varlıksal anlamda kendine yeter olsa da varoluşsal anlamda kendi olmayı yeterli bulmamaktaydı... Ki yarattıkları ile anlam ve değer dünyasında kendi olmayı bulmaktan yana kendini mutmain bulmak, tinsel anlamda kendine yeter olmak için olması gereken ve aranandı. Bunun içindir ki yarattıklarına rahmet sahibi olan, rahmet ederken kendine de rahmet etmiş olarak kendi

olmayı kulları ile ilişkisinde bulmaktaydı. Yarattığı dünyalarda seven, rahmet, merhamet sahibi olan Allah, Rahman, Rahim vb. olarak kendini yaratmak ile kendi olmayı kendine yeter bulmaktaydı.

Artık, âlemleri seyrederken ötelelerde bir Rabbim değil, hakkı gereği yaşarken bulmam, bilmem ve yaşamam gereken bir Rabbim vardı. Rabbimi keşiflerimde, dualarıma karşılık verdiğinde, isimleri ve sıfatları ile gerçekleştirdiklerinde, yaptıklarımın sonuçları ile bana döndüğünde, rüyalarımda gösterdiklerini gerçek anlamı ile gerçekleştirdiğinde hep görmekteyim. Benim için O'nu bilmek veya bilmemek de artık sorun değil... Bildiklerim ışığında O'na yolculuğum devam ediyor.

Asıl derdim ise zatına dair şahıs olmasına ait olarak nur, şuurlu, diri, hareket belirlenimli bakış sahibi ve yönelimli olması haricinde zatının nurlarında varoluşuydu. Yarattıkları ile kimlik belirlenimlerinde değer biçimsel ve anlam içeriğinde ayrıca duygu yüklemelerinde olarak ortak ilişki gerçeğinde Allah, Rahman... vb. olması ile nasıl Allah olduğu da değildi. Allah olarak kendinde nasıl Allah'tı ve bu kadar varoluş biçimini sınırsızca varoluştaki nasıl var etmekte ve her birine yetişiyor olmasını düşünmeden edemiyorum.

Bilimsel camiada ışık hızı sabitesi son hız olarak kabul edilir iken ışık hızı; sınırsızca yaratım içinde, kulları ile yönelimsel ilişki biçimlerinde, farklı zaman kuşakları var etmekteyken de Allah'ın Allah olmasına yeterli değildi. Öyle ise ışık hızından kat be kat hızlı hareket eden bir varlık olmalıydı ki nur olan varlığı ile O Allah olmalıydı. Kendine yeter olduğu gibi yarattıklarına da yeter olmakta Allah olmayı buluyor olmalıydı.

Görülen o ki yaratılmış her varlık da kendi olmayı kendine yeter donanımda bulmaktaydı. İnsan gibi varlıklar derde -varoluş krizine- düşmüş de soruların peşinde cevap arayışında ve Allah'a tekâmül

etmekte ise kendine yeter olmayı varlıksal anlamda aramaktan ileri varoluşsal anlamda aramaktaydı. Soruların peşinde sadece anlam arayışında bulunmakta değil, varoluşsal anlamda kendi olmaya dair yeter olmak da aranmaktaydı.

Anlaşılan o ki Allah'ın sıfat ve isimlerini hakkı gereği hak ederek duygusunda ve gerçek anlam içeriğinde hakiki anlamda yaşamak olanaklı olduğunda O'nun ile O'na yükselmek ile kendi olmayı kendine yeter görmek olanaklıydı. "Kalpler Allah'ın zikri ile mutmain olur" ayeti bu bağlamda daha net anlaşılmaktaydı. O Allah, Rahman, Vedud, Gaffar, Kerim, Rabb vb. karakter belirimli kimlik belirlenimlerinde kendi olmayı kendine yeter olarak başkası kıldığı yarattıkları ile rahmet ahlakında kurduğu dünyalarda yaşarken bulur iken O'nun ahlakı ile ahlaklandıkça tinsel anlamda kendine yeter olmak O'nun ile rahmet sahibi olmakta bulunmaktaydı."

*

"Bugün efendinin sohbetindeydik. O konuşurken etrafına yaydığı nurları seyir etmek ve feyizlenmek büyük bir bereket. Nurun akış içinde melek özelliği göstermesi ile taliplere can, nefes olmasını görmek de çok güzeldi. Bunlar gibi nice seyirde nurları temaşa etmek de büyük lütuf ama Cenabı Allah'ın zatına dair nurları müşahede etmek en büyük temennim. Her bir nur seyrimde zati nurlar ile buluşmanın heyecanını taşımaktaydım ama en derinlerde zata dair en yüksek oluş durumunda bulunan nurlara da tanık olabilir miyim diye kendime sormaktayım.

Karanlıkta bulduğum rabbim olan Allah'ı nurunun aydınlığında da bulmam olanaklı mıydı? Algılayamadığım bir hızda hareket eden bir varlığı karanlıkta görmem normaldi ama O'nu zati nurunda algılamam olanaklı mıydı? Birçok nur âlemi seyirinde bulduğum da O'nun nuru olmaktan öte değildi ama varoluşu olanaklı kılan nur hiyerarşisinde bütün nurları etkileşime koyan, bütünlüğü olanaklı kılan, böylece

yaratımı olanaklı kılmış olan bir nur olmalıydı? Yetmiş bin nurdan perdeler içinde bütün nurlarda olup da hepsini yekvücut kılan, yekvücut olan bir nur olmalıydı?

Günler günlerin ardı sıra yaşanırken, böylesi bir yakınlığe kabul edilecek miydim? Kendimi bildim bileli, yatmadan önce düşünmeden geçen bir günüm olmamıştı. Gün boyunca da günün büyük bir bölümünü düşünerek geçirmek adetimdi. Öyle ki görenlerin, “fazla derinlere dalma deli olursun” diyerek seslendiklerini duyar ama düşünmeye devam ederdim.

Allah’a tutunmayı olanaklı kılan ilahi aşk, aşkın şiddetinden dökülen gözyaşları ve düşünceden başka sermayesi olmayan bir kişinin severken sevdiğini düşünmesinden başka bir şey yapması olanaklı mıydı? Elbet zikirler, nafil ibadetler de olmalıydı ama ilahi aşk ve düşünmek bütün ibadetlere galip bir biçimde açık ara önde ibadet biçimi olmuştu. İbadet ise tapınmaktan daha çok, değer olarak bildiğine yakın kılan araçlardı. Araç değerinde ve doğru kullanıldığında yakınlığı olanaklı kıları.

Bir sene boyunca sadece zikri ilahide bulunarak Rabbime adandığım bir senem oldu. Zikir yaparken bedendeki üç yüz altmış altı adet nur kapısının açık olduğu da düşünülduğünde zikrin nurlanmaya sebep verir iken diri kılmasına tanık olmak kaçınılmazdı. Her bir zikir ile beraber Cenabı Allah’ın nurları ile tanışmak, o nurlardan yaratılan melekler ile yakınlık bulmak da olanaklı kılınılmaktaydı.

Zikir ile beraber ışımaya kuvvetlenince Hindistan’dan Budist bir rahip ile öğrencisi sabah namazından hemen sonra ziyarete gelmişlerdi. Rahman herkese Rahmandı... Onlar ile tanışmak benim için güzel bir deneyimdi. Büyük kutuplar, kadim veliler ziyaret ettikçe zikrin de ne kadar büyük bir ibadet olduğu daha net görülmekteydi. Rahmani olan iyi ruhlar ziyaret ettiği gibi rahmani olmaktan uzak olan şeytani kötü

ruhlar da ışığı görmüş olsa gerek ki misafir gibi ziyarete gelmekteydi. Hindistan'da büyücülük yapan bir şahsın ateşe bakarak derya kurması ile gözcülük yapmaya çalışması, evime kadar gelmiş olması unutulacak gibi değildi. Kara büyü ile uğraşan, kötü niyetli olan, Paris'te bulunan bir papaz ve öğrencisi de unutulacak değildi. Daha bunlar gibi cinlerden ve yaratılmış sayısız mahlukattan bazıları ile tanışmak bu günlere nasipmiş. 'Allah yok! Her şey tesadüfün eseridir' diyerek vesvese vermeye çalışan avare cin tayfası da unutulacak gibi değildi. Bir şahadet getirmek dahi vesveseleri ile beraber kaybolmalarına sebep vermişti. Her şahadette güneşler doğar denilmesi boşuna değildi. Zikir öncelikli geçen bir sene boyunca, olağan dünyada görünürken olağan üstü bir dünyada yaşamının olanaklı olduğuna tanıklım.

Allah'ın nurundan beslenir iken irfanın, ferasetin, basiretin, tasarruf etmenin artması her müminin hakkıydı. Hakkı olanı güzel ahlakta yaşamak ise olması gerekendi. Allah'ın nurlarından beslenirken Allah tarafından zatında kabul edilmek sıfat ve isim belirlenimleri ile gerçekleşse de halen zatihi kendisinde kabul edilmek bir umut olarak aşık müminlerin tutunduğuydu.

Tekâmül sürecinde nebi, melek, ayet, âlem mertebelerinde ilerlerken gelişim buldukça O'nu anlayacak yetkinlikte olmak belki de kabul edilmek için aranandı. Hakiki anlamda yaratana seven her can, yaratıcı tarafından elbet kabul edilmekteydi.

Zatını O'nun zatı ile kaim ve diri bulmak, subuti sıfatları ve kimlik belirlenimli karakter biçimsel belirimleri ahlak biçimsel olarak yaşarken O'na ait olanlar ile var olmak söz konusu olsa da varoluş yeterli kılınmış istidat ölçüsünde gerçekleşmekteydi. İstidadın artması ile anlayışın, kavramsal görünümün de artması söz konusu olduğunda şuursal anlamda yükseldikçe kabul edilmeye doğru daha yakın olunmaktaydı. Yeter ki güzel ahlak ve ilahi aşk ile Cenabı Allah'a tutunmakta -her türlü zorluğa rağmen- devamlılık gösterilmiş olunsun. İlahi aşk Cenabı Allah'ın zatına

yönelik bahşedilmiş iman (eminlik) hazinesiydi. Güzel ahlak da O'nu sıfat ve isim belirlenimlerinde hakkı gereği duygusunda hakiki olarak ve hak etmiş olarak yaşamanın gereği idi... Ki bu anlamda O'na ait olanlar ile O'na yükselmek olanaklı kılınmıştı.

İman, Allah'a manen tutunmanın gereği olarak O'na yükselmenin de özsel belirleyenlerindendi. Sabır da hakikatten, hak olandan yana tutarlılık göstermek anlamında hedef ve hikmet odaklı varoluşun gereği idi. Takva da hakikate dair değer olanı muhafaza etmek, değerini kaybetmekten yana korkmak, değer olanı aidiyet belirleniminde içselleştirmiş olmak anlamını taşımaktaydı. Allah'a iman öncelikli takva ile kişi, bir değer oluşu içinde hem kendini değer olarak inşa ettiği hem de Allah'ı değer olarak bulduğu bir oluş içindeydi.

İman eden kişi, takva ile değer yargısal, değer duygusal ve değer duyarlılığında yaratılmış dünyasını iman, takva, sabır ile tutunduğu Allah ile kurmaktan öte, Allah ile gerçekleştirdiğinin hakikatine de açtı. İman, sabır, takva vb. ussal anlamda ve anlayış (feraset, sağduyu, irfan) belirleniminde hakikate açık kılmak ile beraber hakikatten sonuç almaktan yana eylemler olan, ilkesel anlamda yöntem kılınmış olarak gerçekleşmesi gerekenlerdi... Tarihsel anlamda bakıldığında da yöntem kılınmış ilke belirlenimleri olarak gerçekleşenlerdi.

Yaratan ve yaratılan arasında "Yetmiş bin nurdan ve zulmetten perde" vardı. Zulmet perdeleri: Zorluklar, hastalıklar, fakirlik, hakir görülme, zulme uğramak, yoksunluk, yokluk vb. iken iman, vicdan, güzel ahlak, sabır (tutarlı olmanın korunması) ve takva ile aşılması olanaklıydı. Nurdan perdeler ise Cenabı Allah'ın nuru ile nurlanmayı olanaklı kılacak zulmetten perdeleri aştıkça ayrıca ibadet, zikir ve ilahi aşk ile nurdan beslenmeyi devamlı kıldıkça olanaklıydı. Nurlandıkça, O'na ait olan -nurlar- ile O'na doğru yükselmek olanaklı kılınmıştı.

Elbette nura varıldığında “kalbi yalanlamadı” ayeti gereği O’nun varlığından emin olarak O olduğunun eminliğinde -sezgisinde- O görülecekti ve O’na O olduğunun gerçeği ile bakılacaktı. Aşk ile bakılan cana ait gözlerden de gerçek değerinde olarak O müşahede edilebilirdi. Ancak, kavramsal anlamda ussallığın olması da gerekirdi ki görünen, her anlamda görünüşe taşınmış olsun.

Öyle ise nurlanmaya devam etmek, duyusunda değer olarak bulmak ile yol yürümek, ussal anlamda da düşünmeye devam ederken deneyimlerde tanık olunan gerçekleri kavramlaştırarak görünür kılmaya devam etmek gerekliydi. Kul kendisine düşen vazifeyi hakkı gereği yaşadıkça/ yaptıkça, Allah rahmetini esirgemezdi. İman, takva ve sabır ile Allah’a manen tutunanları Allah bırakacak da değildi. Takdir hep O’nundu.”

*

“Günlerden hangi gün olduğunu unutmuş, derin düşüncede dalıncılardayım. Varlıksal anlamda nurdan var olan ve ruhta kendi olmak ile öznel anlamda gerçekleştirdiklerinin öznesi olarak anlam, değer, karakter, kimlik, zihniyet ve ahlak belirlenimlerinde varoluşsal düzeyde kendi olmak iki varoluş biçimiydi. Ruhta varlıksal varoluş biçimi üzerine tinsel anlamda varoluş biçimi inşa edilmekteydi.

Duygular, düşünceler, sezgiler, ilhamlar, içgörüler ve içsesler sustuğu bir anda ruhta yani sadece kendi olarak kendi olmanın, şahıs olmanın bir şeye benzer olmadan gerçekleştiğine tanık olmak ne güzeldi. Allah’ın zatından paye almış olarak şahıs olma düzeyinde kendi olmaya böylesi tanık olmak vardı. Ancak, Allah’tan alınan paye karşılığı olarak şahıs olmakta misli olmadan benzersiz olarak bir şeye benzer olmadan kendi olmayı bulmak dahi istidat yani kendi olmaya yeter düzeyde kılınmıştı.

O Allah ki ruhlara, yani kendi olmaya yeter kılınmış olanlara, “Ben Rabbiniz değil miyim?” diye sorduğunda, yaratılmış tekil ve tikel belirlenimli olan ruhlara -kendiliklere- başkası kılınmış oldukları gerçeğini de ifade etmişti. Her bir öz kendilik -ruh- özerk anlamda Rabbi ile kendine yeten iken onlarda kendine yeten ve onlara da yeter olan varlık olarak Cenabı Allah her birinin rabbiydi. Yaratılmış olan her daim başkası kılınmış -özerk- olmakta kalmayıp, zamansal ötelemede de kendi olmayı hep sonra olmakta bulur iken yaratıcısı olmaktan uzak yaratıcısını yaşamaktaydı.

Ruh kendiliğe bir an döndüm ve zihindeki aynalaşma üzerinden baktım. Kendi olmak, temsil içerikli bir varoluşta O’nu her belirlenimi ile yaşamak düzeyinde olsa dahi yeter değildi. Temsil, nitelik, anlam ve değer dünyasında varoluş gereği kendiliği yeter bulmak nasıl gerçekleşecekti. Sorgulayan, arayan, çaresizce yakaran, aşkı gözyaşlarında yüzen düşünen özne için, kendine yeter olanda yeter olmayı bulmak tek çareydi.

İstedğin kendi olmak mı? Değil. Bütün kâinat mı? Değil. Bu sorular sorulduğunda cevap ‘değil’ ise istenen Allah’tan başkası değildi. İnsan tinsel anlamda varoluşunu, içinde bulunduğu dünyalarda yani yarattığı öznel nesnelere ile yarattığı ve varsayılan, anlam-değer yüklemli, inanç belirlenimli, ilişkilerde karşılığı olan gerçeklikte- bulmaktaydı. Ancak, uyuşturucu madde bağımlısı olduğu gibi varoluş nesnelere de bağımlısı olmak söz konusu olmaktaydı. Varoluş nesnelere hakkı gereği bulmak ve kullanabilir değerinde kullanmak, aşırı duygusal bağ kurmamak olması gerekendi. Mal, servet, kariyer hırsı insanı hakikate kör kılardı. Elbet mal, servet kariyer de olmalıydı ama hakkı gereği insanlığa hizmet amaçlı olarak rahmet gereği kullanılabilir de olmalıydı.

Kültür putları anlamında tarihsel kişileri değerlerinin hakkı dışında ölümsüz kılma çabası, idealde son nokta kılma gereksizliği ve sığılığı da insanı hakikat yolunda sınırlayıcıydı. Özgürce düşünmenin ve özgünce

yaratım etkinliğinde bulunabilmenin önünde engeldi. Her olay ve olgu yaratım etkinliği içinde Allah'tan başlayıp Allah'ta bitiyor iken tarihi kişiler hakkı gereği değer olarak kabul görseler de hakları dışında değer olmaktan öte kılınmamalıydılar.

Söz konusu Allah ise kişiler gibi olmak değil, Allah'a ermek önemliydi. Allah ile kendi olmayı bulan her can ise özgürce düşünürken özgünce yaratım etkinliğinde kendi olabilmeliydi. Varoluş nesnelere de tapınak olmaktan öte, hakkı gereği değerlendirilmeli, kullanılmalı, deneyimlenmeliydi. Varoluş nesnelere öte, kâinatı dahi verseler Allah ereğinden vaz geçmeden yola devam etmek gerekiyordu. Temsile dair varoluşta edinilen özel olanaklar -kerametler, keşifler, ermek ile bulunan mertebeler ve makamlar- dahi göze perde olmamalıydı. Hakikat, uzun soluklu bir yolculuğun da adıydı. Temsile dair tasvir edilmiş dünyalarda, katmanlı gerçeklik sebebi ile de gerçekleşen çoklu gerçeklikte hakikatten sonuç almayı olanaklı kılacak çok yönlü yaklaşım biçimleri -yöntemleri- edinmek de gerekirdi.”

*

“Tasavvuf arınmak ile de ilgiliydi. Söz konusu hakikat ise Kuddüs olanı kendi olarak bulmak için evvela en yalın biçimde kendi olmaya dönmek gerekirdi. İbadetler, güzel ahlak, zorluklar içinde iman ile Allah'a tutunur iken kendi olma çabasının korunması bu bağlamda önemliydi.

Hakikat ise sadece telkin ve vaaz edilen değil, kendisinden sonuç almaları bağlı olarak deneyimlenendi. Tarihsel anlamda kadim bilgiler, gerçekleşen rüyalar, keşifler, kavramsal düzeyde gereği görünür kılmalar, duaların kabulü, yaşananların sonuçları ile karşılaşılan oluş içinde bulunmak vb. tahkiki edilebilen bir yolda olmanın gereğini taşımaktaydı. Veli ocağında nice veli ile tanışmak da sonuç almış olanlar ile tahkiki yapılabilir bir yolda olunduğunun gereğini taşımaktaydı.

Esas; Allah'a ermek, Allah'tan sonuç almak ayrıca katmanlı gerçeklikte çoklu ve temsile dair varoluşta özneler arası aynalaşmanın gerçekleşmesi, kendilik dünyasında tevhibi yaşarken aynalaşmaya dair bulmak ise bu tasavvuf yolunda gerçekleşmesi gerekendi. Esas, usulde içerilmiş olarak gerçekleşmesi gerekendi. Böylece emin olduğundan emin olarak hakikati doğru, hakiki anlamda deneyimlemek olanaklıydı.

Yakin buldukça da nesnelere bağlı kendi olmaktan öte aslından aldığı paye kadarı aslı ile kendi olduğunu bulur iken en yalın biçimde kendi olan için, her can ile yekvücut canları kendinde yaşamak olanaklıydı. Diğer canların, öznelerin içine girmek ile değil, öz varlıklarını yakın bulmak ile doğrudan yaşadıkları varlık hâlini deneyimlemek olanaklıydı. Kartalın, kaplanın gözlerinden bakabilmek... Bir ağacın hâline ortak deneyimlediğini yaşamsal anlamda kendinde bulabilmek... Bir taşın, dağın ruh hâlini kendinde deneyimleyebiliyor olmak yaratılmışlar ile yekvücut seyir edebilmektir. İnsanlara bakar iken her cemalde yüzlerce tanrısal isimin duygusuna bağlı olarak canlanmasını kendinde yaşıyor olarak deneyimlenmesi de özden hareket ile bağıntılı bir varoluşta yekvücut olarak yüklem alınmış özdeşliklerde seyir etmektir.

Bu dahi yeterli miydi? Değil... Öyle ise yüklem alınmış özdeşlikte yaşananların, başka bir deyişle de süreksizlikte cereyan edenlerde değil de baki olup da sadece kendi olana ermek önemliydi. Aynılık düzeyinde mutlak özdeşlikte -ahad belirleniminde- bulunup da olumsuzlaması yapılamayan, koşullanamayan olana ermek olması gerekendi. Böylesi bir durumda Allah olumsuzlanacak değil, yüklem alınmış olan yaratılmış olanın kendini olumsuzladığı bir oluş içine girmesi hakikat yolunda kaçınılmazdı.”

*

“Sonbaharın ie döndürücü, hüzün dolu bir günüydü... Őehrin sokakları, caddeleri, ılık ama rzgr estiğinde kış hatırlatan havayla kaplanmış, esenlik doluydu. Sonbahar benim için hasta olma mevsimi gibi... Biraz ihmal, umursamazlık biraz da őttn m hastalığı davet etmeye yeterdi. Bir de hapşırdı ise biri yanında, hasta olmak kaçınılmazdı.

Akşama doğru bir őtme, hastalık nüksetti. Yatmak da zor... Hasta iken Őikyete düşmeden Allah'ı zikretmekte ne güzel. Bir ara iim geçmiş uyumuşum derin bir uykunun Őafađında bir ara uyanmış, derin murakabede iken Rabbim beni kabul etti.

En sonunda gün gelmiş olsa gerek ki Rabbim olan Allah karanlıkta görünmeyi geride bıraktı, karanlığın perdesini kaldırdı. Uçsuz bucaksız O'nun nur varlık deryasında'ydım... Nezdinde beni kabul etti. Artık, yetersiz ruhani algımdan dolayı öte -karanlıkta- duran, ruhumdaki istidadın artmasından olsa gerek ki karanlıkta görülmekte değildi. Őafađı anımsatan aydınlıkta seyir etmekteydi. Bana insanı ve ondan öncesinde yarattığı bir varlığı göstermekte, onları ne kadar uzun bir zaman içinde yarattığını ifade etmekteydi.

“Ol” dediğini kendi varlık zaman genişliğinde oluyor, oldu, olmuş kılar iken var olanlar için süreksizliğe bağlı varoluş gerçekleştirilir iken yaratılmış olanların zamansal anlamda var olması kaçınılmazdı. “Ol” denilenin Cenabı Allah nezdinde kendi zaman genişliğinde olması ile oldu kılınmış olarak zamansal süreç beliriminde gerçekleşiyor olması, Allah'ın kendi varlığında zamansal oluşa bağlı olarak iş gördüğü, yaratımda bulunduğu anlamını da içermekteydi.

Kur'an'da yerin ve göklerin altı günde yaratıldığı belirtilmekteydi. Kanaatim o ki dünya yaratılmadan önce dünyanın zamansal döngüsü daha gerçekleşmediğinden dolayıydı ki ayette kastedilen “altı gün”, dünya günü anlamında yirmi dört saat dilimli ardışık belirlenimli gün değildi... Allah'ın kendi nezdinde karara bağlamış olduğu bir referansa

göre ardışık gerçekleşen bir gündü... ki hangi referansa göre ussal anlamda belirli kılınmış bir gün olduğunu bilmesem de Cenabı Allah'ın zati kibriya nurları nezdinde bir günün altı milyar dünya senesine tekabül ettiği, Rabb-ül Âlemin nurları nezdinde bir günün dünya senesi ile bir milyar seneye tekabül ettiği ve dünya senesi ile de göreceli (bağıntılı, izafi) zamansal oluşa dikkat çekilmiş olunan hatıra, muhatap kılınmış olduğumu unutmamıştım.

Bu doğrultuda Cenabı Allah'ın, kendi nezdinde bir günü bir milyar sene olan bir günde -sürede- dünyayı (yeri ve gökleri) altı günde yaratıyor olması söz konusu olabilirdi. Bir günü altı milyar sene olan bir günde de dünyayı altı günde yaratmış olabilirdi. Varlık zaman genişliği içinde yaratımın gerçekleştiriyor olması ve yaratılmış olanların bunu izafi (bağıntılı, göreceli) zamansal oluş içinde buluyor olması artık benim için anlaşılır olardı. Dünyada gerçekleşenlerin geleceklerinin de yaratılıyor olduğu gerçeklikte, dünyanın kaç milyar senelik zaman diliminde bulunduğum ise benim için belirsizdi.

Zaman terimi sadece nicelik, süreç, vakit, dehr, zamansal oluş belirlenimli olarak konumlanma, hareket, ardışıklık terimlerine dolaylı bir gönderim yaparken böylesi varoluştan yana belirlenimsiz ve gösterimsiz içerikte anlağa yerleşik kullanılmakta iken gelecek zamansal oluş hep gayb olarak bilincin önünde durmaktaydı. Dünyanın varoluşundan bu yana kaçınıcı milyar senede bulunulduğunu belirten tahminler ise beni ikna etmekte değildi.

Kuramsal yönden bakıldığında, oluş belirlenimli varoluştaki mekân-zaman bağıntısında konumsal ve davranış biçimsel olmak, varoluşun olmazsa olmazıydı. Şimdi ve burada olan varlık, yüklem almalardaki değişimlerde gelecek yönelimli veya süresizlik sebebiyle gelecek belirlenimli varoluşa eylenir olmaktaydı. Ancak, yaratımın sonucu olarak olmuş kılınıyor olmakta kendi olmayı bulmak söz konusu olduğunda, gelecek hep yaratılıyor olarak sonuç belirlenimli

bulunmaktaydı. Öyle ise yaratıcı, varlıksal anlamda ayrı değil ama aynı da değil oluşta eş zamanlı bulunan olsa da gelecek anlamında yarattığının hep önünde duran zamansal varoluş biçimiyle yarattığının ne kadar önünde durmaktaydı? Hikmeti gereği var kıldığını süreç belirlenimli olarak nereye doğru götürmekte ve var olmasını istemekte ise o kadar gerçekleşen geniş bir gelecek zaman olgusu içinde var olmaya devam edecek olanın hep önünde duracak olandı... ama yarattığına kıyasen yaratıcı olarak ne kadar zaman yarattığının önünde olduğunu O bildirmedikten ve bizler de çözümlemedikten sonra bilecek de değildik.

“Ol” denilmiş olanın zamansal süreç belirlenimli olarak varoluş buluyor olmasını açıklayan dünyanın (yerin ve göklerin) altı günde yaratılmış olduğunu veya bin senelik bir günde göklerden yere emir kılınmış başka bir deyişle de oldu kılınmış işlerin, gelecek belirlenimli olması dolayımında önceden belirlenmiş olarak gerçekleştiriliyor olduğunu belirten ayetler; zaman genişliğinde gerçekleşen yaratımın, zamansal oluş ve zamansal bağıntılılık belirlenimde zamansal gerçekleştiğini anlamak için önemliydi. Kanaatim o ki nötrinoların gök katı -boyutu- ile bağıntılı olarak gerçekleşen bir günü bir milyar sene olan altı günde dünya yaratılmış olsa gerek. Gelecek zaman bağıntısı söz konusu olduğunda ise siyah nötrinoların gök katı olan boyutsal alanda bir günü altı milyar sene olan altı günde dünya yaratılmış da olabilirdi. Buna dair kesin bir bilgi edinmiş olmasam da zamanın böylesi nicel ve göreceli olması üzerine düşünmek dahi rahmettendi ve zevkti.

Allah, yaratım ve zamansal süreç belirleniminde varlık sahnesine gelmiş olmak bağıntısından bakıldığında, Allah dahi öznel zamansal (geçmiş, gelecek, şimdi ve burada olmak) oluş içinde nesnel zamansal belirlediklerine göre kendine vakit tayin etmekteydi. Elbette O, nesnel zamansal oluş belirlenimli ussal bakımında iken bitimli olmaya haiz olanlar gibi fani değildi. Ancak, zamansal oluşa bağlı olarak vakit tayin

etmekteydi... ki Kur'an'da Cenabı Allah "mühlet vermek" gibi bir tabir -ifade- kullanır iken vakte tabi olarak iş gördüğünü de belirtmiş olmaktadır.

Demek ki Cenabı Allah; eskilerin dediği gibi zamansal olmaktan beri, öte değildi... Bitimli -fani- olmak anlamında süreksizlikte gerçekleşen ve her varlığın süreksiz kılınmış oluş içinde varoluşunu bulduğu, yok olmaya haiz başka deyişle de ölüme dair belirlenimli zamansal olmaktan münezzehti. Yeri ve gökleri altı günde yaratmış olduğunun beyanı dahi vakit belirlenimli olarak zamansal olmayı ussal anlamda yüklem almış olduğu gerçeğini taşımaktaydı. Varoluşsal anlamda da zamansal oluş içinde iş görmekte olduğunu dahi "altı gün" vb. ayetlerde ifade etmiş değil miydi? Yaratılmış olup da zamansal olmayı fani olma belirleniminde bulanlar da varoluş eşikleri ile bağıntılı olarak gerçekleşen süreksizliğe -entropiye- bağlı olarak gerçekleşme olanağı bulmaktalardı.

"Ol" demiş olmak ile hep öncesinden oldu kılınan bir dünyanın içinde, Cenabı Allah'a göre geçmiş olan ama varlığında hazır kılınmış olarak bulunan zamansal belirleniminde, şimdi ve burada olmak yaşanıyordu. Yaratılmış olanlar için hazır kılınmış 'yaratılmış gelecek' belirlenimini, şimdi ve burada olarak yaşamak, yaratılmış olmanın kaderi olarak bulunuyordu. Olmuş bitmiş içinde kendi olmayı, Cenabı Allah'tan -hakikatten- alınan paye gereği -var olanlar olarak- eş zamanlı oluşta buluyor olsak da Cenabı Allah yaratıcı olma belirlenimi ile her daim yarattıklarının önündeydi... ki yaratıyor olarak kendinde zamansal ötelemede yarattıklarını olgusal anlamda var kılmış olsun.

Bunun içindi ki dünyanın geleceği olarak yaratılmış seneleri, her bin senede bir değişen oluş içinde ne kadar olduğuna dair belirsizliğini koruyordu. Bize göre olacak olan gelecek -belki de zamansal kuşak döngüsünde- şimdi ve burada belirlenimiyle yaşanıyordu. Süreç belirlenimli varoluşta geçmiş ise geleceğin izlerini yani nereye doğru

gidildiğinin evre belirlenimlerini taşıyor iken şimdi ve burada bulunmanın nedeni olarak bulunuyordu. Cenabı Allah'ın bizlere - yaratılmış olanlara- göre evvelde -öncesinde yaratıyor olarak- takdir kıldığını bizler gelecek olarak buluyor iken hep şimdi olmakta gibi yaşıyorduk. Varoluşu, olmuş bitmiş kılınan içinde yine O'nun yaşatıyor olması sebebi ile şimdi olarak anda yaşıyorduk.

Yaratıma dair böylesi zamansal olan gerçeklikten bakıldığında gerçeğe kör uykudaymışçasına yaşananlar içinde, koşullayan anlam-değer dünyalarında varsayılan gerçekliklerde -sanılardan- uyanmak da zordu. Varlıksal anlamda Cenabı Allah ile var olduğunun hakikatine ilmi anlamda uyanmak, varoluşsal olarak ondan alınan payenin sürekliliği içinde sonuç almalara bağlı olarak var olduğuna deneyimsel anlamda uyanmak, şimdi ve burada olmanın yaratılıyor olduğu - sanısal- gerçeğine, yaratımın olmazsa olmazı olması anlamında zaman bağlamında uyanmak, bilmez olmanın uykusundan uyanmaktı. Söz konusu yaratım içinde var olmak ise bilgidен yana uyanmış olmak, yaratılmış olmaya dair gerçeği değiştirmiyordu. Cenabı Allah'ın zatından -nurundan- yana sonuç alabilmek olanaklı olduğunda, uyanmak ile kalmayıp O'nun ile görülen her âlemde uykuda uyanık olmuşçasına iş görmek, kendini gerçekleştirebilmek de olanaklıydı. Nurda nurun kendisi ile özde uyanmış olarak kendi olmayı Cenabı Allah ile bulmak hem nesnel hem de öznel anlamda varlığa, varoluşa, izafi zamansal oluşa uyanmanın ve öznel anlamda bahsedilen olanaklar içinde kendini gerçekleştirebilmenin en temel gerekeniydi.

Bir nur seyrinde daha bulunmaktaydım ama Rabbim olan Allah ile seyir ettiğim/ edebildiğim bir oluş içindeydim. Rabbim olan Allah'ın görülen âlemi O'nun zati varlık -katı- alanıydı ve her yer O'nun ile doluydu. Ruhuma ilham edilen ise nötrino denilmiş olmasıydı. Turu Sina'da Musa'ya da görünen bu nurdu. "Korkma Ben âlemlerin Rabbiyim" derken bu nur Musa ile ateş biçiminde konuşmuştu. Nurlar arası

uzaklık ve nurların büyüklük oranı hep aynıydı. Farklı renklerde görünmek O'nun için sıradan bir durumdu. Musa'nın diline "Ben olan Ben" den gelmekteyim" veya "Ben olan Ben'im" ifadesi ile de kendini tanımlayan ayetini veren O idi. Nurun doğası gereği arı soyutlamada Ben olduğunu yani kendilik bilinci olduğunu, kendini böylesi tanımlamasından dolayı bilmekteyiz. Kur'an'da "...Ben âlemlerin rabbiyim" ifadesinden de bunun anlaşılması gerekirdi.

Ben olup da kendi kılınmış her can, ben olmanın idrakinde kendi olmayı kendine yeter durumda bulur iken aslında en derinde Ben olandan paye almış olarak ben olmayı istidat belirlenimleri doğrultusunda buluyordu. Ben olmak, kendini olumlarken arı soyutlamada kendi olmaktan öte değildi. Nur sahibi Allah kendi varlık alanının her bir noktasında kendi olmayı yani ben olabilmeyi koruyor olmanın hızlarında kendi olarak vardı. Nur, varlığının her bir noktasında varlık korunumu sağlayan hızlarda yekvücut olarak şahıs olma özelliği göstermekteydi. Eskiler, nurun hareket doğası ile şahıs olması bağıntısından habersiz, belki de dikkate değer görmemiş olsa gerek ki bu gerçeğe örtülüydüler.

Kâinatın farklı uçlarında veya derinliklerinde, uzayın başka bölgelerinde nur, hareket, şahıs olma özelliğinde Ben olur iken kendi olan, kendi -ben olmayı- koruyor olan O'ndan başkası da değildi/olamazdı. Nurun özde şuurlu şahıs olarak kendilik bilinci yani ben olması var iken nurun -harekete bağlı olarak da gerçekleşen- bu yönünü kaçırıyor olmak, yerellikten referans ve nicel yaklaşımdan hareket ile nurun varlık bilgi belirimlerini -verilerini- değerlendiriyor olmaktan dolaydı.

Standart modele göre tanrı parçacığı arayanlar görülen o ki daha öncesinde buldukları Tanrı'yı görmekten uzak, O'nu es geçmişlerdi. Nurun şuurlu ve kendilik bilinci anlamında ben oluşundan da yoksun bakıyorlardı. Olabildiğine sonsuz nur deryasının en derinlerinde en

pasif -nötr- gibi görülen aslında yaratımı kendi için olanaklı kılan en temel nurdu. Bütün nurlar O'nun varlık deryasında, kendi dışına koymadan onlara içkin olarak da var ederken içsel ve dışsal anlamda kapsayıcı katmanlı varoluşta dışlaşma oluşu içinde kendinden var ettiğiydi. Kendinden paye vermenin sürekliliği içinde kendi ile sürekli kıldığı yapısal oluş biçimleriydi.

Nurlar içinde o, O idi. Sadece tanecik olma özelliği göstermekte değil, her bir nurun etrafında karesi kadar alanda görülen biçimsiz salt enerjinin kendisine dönüşebilen ve yeniden toparlanabilen oluş içinde bulunmaktaydı. Bölünemez, parçalanamaz olup da salt enerji durumunda spinsel dalga davranışı ve tanecik durumunda da spinsel hareket oluşu içinde enerji biçimi dönüşümlerinde varlık alanının her yerinde bilgi işlevsel (fonksiyonel) olarak bilgi işlemsel (tasarımsal, yapısal, yüklem belirlenimli özdeşliklerde kuvve oluşsal) oluşta -ussal bağıntılılıkta- bulunur iken nötr görünmesinden öte, yaratıcı etkinliğin yegâne sahibiydi. Görünen o ki standart model bilim adamları, nurun doğasını tam çözememişken nötrinoların gerçekte nasıl bir oluş içinde varlık sahnesini zamansal oluş içinde görünür kıldıklarından habersizdi.

O Allah ki nurdu. Nur cevher olarak en temel töz, madde olsa da madde bildiğimiz toprak, su, hava vb. olmaktan öte cevher oluşa haizdi. Kendi varoluşu dahi kendi olmasının cevherini kendi olarak bulması ile ilgiliydi. Nur iken nur ve kendi varlığında sınırsız hareket kabiliyeti ile yek vücut olarak şahıs olma özelliği göstermekteydi. Vahdeti Şuhutçular her ne kadar şahıs vücuttan ötedir deseler de görülen o ki şahıs; vücut olma özelliğine, nesnelliğine içkin ama nesnelliğine içkin iken nesnelliğine aşkın olma durumunda bulunmaktaydı. Şahsın nur olması anlamında nesnelliğine içkin iken nesnelliğe aşkın olarak kendini bulması ise hareket hızında yek vücut olarak kendi olmayı bulması ile ilgiliydi. Nesnelliğe içkin nesnelliğine aşkın olarak varoluş hareketin kendisi ile yekvücut olmakta iken şahıs olma özelliği

göstermesi ile ilgiliydi. Bu anlamda şahıs olmayı nurun ötesinde zannedenler nurun şahıs olma özelliğine haiz kendi olduğunu düşüncede kaçırmışlardı.

O Allah ki nurdu... nur olmasında şahıs olmayı bulur iken nur, şahıs, hareket belirlenimlerini varlıksal anlamda mutlak özdeşlik düzeyinde aynılıkta bulmakta iken şuurlu/ şuurunda olarak kendi olmayı, kendi varlığında yekvücut olmakta iken bulmaktaydı. Kendi varlığında kendini gerçekleştirme erki -iradesi- gösterir iken gelecek yönelimli özne olmayı doğası gereği şuurlu olarak bulmaktaydı. Gerçekleştirdiklerinin öznesi olarak geçmiş belirlenimli iken kendi olmakta anı yaşamayı bulmaktaydı. Ussal anlamda geçmiş belirlenimli gelecek yönelimli anı yaşarken üç zamanlı bilinçli oluşta kendi olmayı bulmaktaydı. Bütün zamanların rabbi ve dirisi iken süreksizliğe aşkın olarak her daim anda bulunmaktaydı. Kendinde gerçekleşen değişim oluşuna rağmen değişmeyen varlık olarak var olmaktaydı. Süreksizliği ise varoluş eşiklerine bağlı olarak yaratımın gereği kılmaktaydı. Var ettiği ardışık zaman oluşu ise ussal anlamda vakit belirlenimli olarak kullansa da böylesi nesnel zamansal oluşa aşkın kendi olmayı bitimsiz zamansal oluşta bulmaktaydı.

Artık karanlık geride kalmış, Rabbim olan Allah'ın nurunun aydınlığı içinde varoluşumu bulur iken seyirdeydim. Bu varlık evreninde nurun tanecik durumu ve salt enerji durumuna geçişi anlamında harekette varlık göstermesi kendisinden var olanların varlığının devamlılığı için olmazsa olmazdı. Zaten kendi varoluşunu da kendi varlığında yekvücut olarak bulması da böylesi oluş içinde bulması ile ilgiliydi. Ahadiyet anlamında dolayimsız varlık olarak kendi ile özdeş kendi olan yani nedeni ve ereği, öznesi ve nesnesi sadece kendi olan; kendi varlığında yekvücut -dolaşık bağıntılı- iken yerelliğin olmadığı varlık katında - boyutunda-, ışıktan kat be kat hızlı hızlarda iş görüyor olarak kendi ile dolu kendi varlık sahnesinde yaratım etkinliğinde bulunmaktaydı.

Bizlerin halen O’nu ışık hızında tespit ediyor olması ise doğrusal yönden tanecik hareket hızına bağlı iken kendi varlık deryasında yekvücut oluşta yerelliğin olmadığı sınırsızlıkta hareket etmekte, iş görmekteydi. Böylesi iş görebilmesi, bütün zaman kuşaklarında bütün zamanların, yarattıklarının rabbi olarak var olabilmesi için ışık hızında hareket ettiğinin tespiti, illüzyon olabilir miydi?

Bugün dünya, mahşer, cennet, cehennem, geçmiş, gelecek ve şimdi vb. zaman kuşakları arasında bağıntılı olmayı, süreç belirimli varoluşu sağlayan nura tanık oldum. Gün ışığından daha aydınlık ve beyaza yakın ışıltılı parıldarken ışıktan hızlı titreşimi ile etrafına ışık saçmaktaydı. Demek ki onu yapısal kılan Rabb-ül Âlemin nurlarının salınımına da tanıktım.

Zamanın nuru da Allah’ın nuruydu. Ondan iş gören ve gelecek yönelimli olarak döngüsel zamanlar ve zaman kuşakları arası bağıntıyı kuran yine Allah’tı. Mekân içinde mekânlar, nesnel ve öznel bitimsiz oluş belirlenimde gerçekleşen mutlak zamansal oluş içinde görelî zamanlar var eden ve zaman kuşaklarının bağıntılı oluşunda her zamanın rabbi olan Allah’tı. Her daim yaratımda hem kendi olmayı korumak hem yarattıklarını kendinden var etmek hem onlara yeter olarak iş görmek hem onları kendine tekâmül ettirmek hem de her birine gerçekleştirdiklerinin sonuçları ile dönerken dünyalar kurmuş olmak yerelliğe aşkın ahadiyetinde sınırsız hızlarda yekvücut olmayı sağlar iken olanaklıydı. Buna rağmen halen bir şey eksik görülmekteydi. Rabb-ül Âlemin nurları olarak görünürken bu nurani oluşta kendini gerçekleştirme olanağı bulan üst bir oluş durumunun da olması gerekirdi... ki tespit edilen ışık hızından daha hızlı olarak ahadiyet belirleniminde yekvücut -dolaşık- olarak nasıl hareket edildiği anlaşılabilir olsun?”

*

“Müşrikler ‘bu kadar işi bir kişimi yapıyor’ diyerek tek ilah anlayışına karşı gelmekte ve Âlemlerin Rabbi olan Allah’a ortak koşmaktaydılar. Elbette olan bitene dair ne gerçekleşmekte ise Âlemlerin Rabbi olan Allah tarafından gerçekleştirilmekteydi. Yaratımda kendi dışı olmadığı içindir ki kendi ile dolu varlık alanında kendi dışında koymadan var eden için yarattığından referans ile yarattığını hem içkin hem de dışsal anlamda kapsıyor olarak kendinde gerçekleşen katmanlı varoluşta yaratım yapıyor olması kaçınılmazdı. Yarattıklarına yaratmanın sonucu olarak katmanlı oluş içinde mekân olan ve mekânlar içinde mekânlar var kılan da O idi. Hareketin yegâne sahibi O iken zamansal anlamda yarattıklarını zamansal oluş içinde görünür kılan ve belli bir ölçü, istidat üzeri zamansal oluşa tabi kılmış olarak da zamansal kılan da O idi. Geçmiş-gelecek zaman bağıntısında zaman kuşakları var edip de zaman kuşakları içinde farklı zamanlar -dünyalar- yaşatıyor olan, var eden de O idi. Gelecek yönelimli, geçmiş bağıntılı olarak kendini gerçekleştirme -erki- iradesi gösterir iken şimdi ve burada olmak ile anı yaşayanları öznel zamansal oluşta var kılan da hep O idi.

Müşrikler yerel olarak buldukları dünyada varlığa dair fazla bilgi sahibi olmasa da ‘Bu kadar işi tek bir kişi mi yapıyor’ derken ışık hızının dahi kendisi için, kendi olabilmesi için yeterli olmadığı -yaratıcının- Allah’ın varlık bilgisinden uzak nicel belirimli bir dünyadan bakıyorlardı. Bugün ise daha evrensel ölçekte, mikrodan makroya kadar her olay ve olgunun yaratıcısı olarak iş gören Allah iken bu kadar oluş içinde bir kişinin yaratıcı etkinlikte ‘Ol’ emri gereği gerçekleştirmelerde bulunuyor olması da inanılacak gibi görülmez.

Mikrodan makroya kadar gerçekleşen bütün ölçeklerde nicel belirlenimli evrene bakar iken anlam arayışı ilk bakışta anlamsızlaşır. Ancak, kendisinden sonuç alınan hakikat olarak Allah ile tanışmak olanaklı olduğunda, kendisinin varlığına dair var mı veya yok mu tartışmasını geride bırakmış olarak ‘varlığında bu kadar işi nasıl

yapmakta' sorusunu sorabiliriz. Nurun varlık doğası gereği kendinde yek vücud oluşunda şahıs olmayı koruyor iken bütün oluşları var ediyor olması, her işinde irade belirlenimli olarak değer biçimsel iş görmesi ayrıca hikmeti (sonuçta açık olacak gerçeklik, erek biçimsel iş görmek) başka bir deyişle de anlamlılığı gözetiyor olması, değer yüklemli anlam içerikli bir evrende bulunduğu gerçeğini taşır.

İşte, işlerinde hayret edilmesi gereken ve sonuçta kendisine hayran olunması gereken Allah iken nicel belirimlerde ve yerel bakışimlarda kaybolan insana bir çıkış yolu... Mikrodan makroya kadar varlık alanının her yerinde kendi olmayı korur iken kendinden var ettiklerine de yeter olarak onları var eder iken varlık -nur- alanının her bir yerinde sınırsızca ve yekvücut hareket etmek ile her şeyi yaratan, idare, idame, ikame eden ve gerçekleşenlerin sonuçları olan dünyalara yarattıklarını taşıyan O'dur. Kâinatın her yerinde sınırsızca hareket hızı korunur iken bu kadar çoklu varoluşa yetmek O'nun için zor da değildir. Özellikle siyah nur taneciklerinin (zatı kibriya nurları) sınırsız hızlarda titreşim gösterir iken hem şahıs olmaya dair kendilik korunumu hem yeni nur belirlenimlerinde iş görmesi hem de nur varlık alanında vahit oluşu koruyor olarak bütün kuvvet belirlenimlerinin (ruhsal algıda dahi etkisiz gibi görünür iken) etkileşimini olanaklı kılan hızlarda iş görüyor olması oluşu içinde mikrodan makroya her iş gerçekleşmekte iken tesadüfe yer bırakmadan yaratım gerçekleşir.

Yaratım emek değer iken kendinde anlamsızlığa da yer yoktu. Amaç varlığı iken erek belirlenimli nedenlerin belirli kılınması sibernetik ussal oluşu içinde de her neden ne için ise ona bağlı olarak anlam ve değer belirlenimli var kılınmakta iken anlamsız bir varoluş yoktu. Nurun doğası gereği yek vücud korunur iken her yerinde yaratım hızı/ hızları korunur iken hikmet üzeri iş görür iken kendinden var ettiği her oluş durumundan da ayrı olmadan aynı da olmamayı koruyor olmanın

ilkeselliği gereği mikrodan makroya kadar bütün işleri yüklem alınmış birlik -vahdet- içinde yapan Allah'tı.

Öznel kurumsal olan, yarattığı melekler üzerinden iş gören de O'dur. Yaratmada yarattıklarına yetişemeyeceği bir durum olsaydı yaratmayı orada bırakırdı. Ya da yaratımı yarattığı tanrılara bırakmış olarak iş bölümünde gerçekleştirdi... ki La ilahe illallah derken dahi böylesi görüşleri ret eden bir imana haiziz. Kendi varlık alanında gerçekleşen yaratım etkinliğinde yaratmak da kendisine zor gelmiyor ve kendisinden de bir şey kaybetmeden var olmaya devam etmek ve daim yaratım oluşu içinde kendini de gerçekleştirmeye devam etmekte ise nicel belirlenimler içinde kaybolmadan söylemek gerekir ki mikrodan makroya kadar bu kadar sınırsızca işi, belirlenimi, olan biten bir tek kişi gerçekleştirmektedir. Her bir meleke düzeyinde gerçekleşmelerde dahi melekleri -kuvvetleri, öznel olanakları, yetenekleri- üzerinden de ayrı olmadan aynı da olmadan iş gören, olan biteni gerçekleştiriyor olan kendisidir.

Milyar sene ışık yılı uzakta da O Allah olarak iş görendir. Burada da Allah olarak iş görendir. Kâinatın ötesinde sonsuz nur deryasının her yerinde Allah olarak var olup da kendi olan/ olabilen de Odur. Burada kendi varlık hareketi hızlarında nasıl ki Allah olarak iş görmekte ise kâinatın her yerinde ahadiyetinde yani yerelliğin olmadığı yerde iş gören, yaratım etkinliğinde bulunan Allah O'dur.

Eskilerin taayyün mertebelerinde taayyünü evvel dedikleri ama aslında taayyünü sâni olan mertebeyi Muhammediye dahi yaratım etkinliği oluşu içinde iken "Sen atmadın Allah attı" ayetinin asıllarındaki karşılığında dahi iş gören, ayrı değil aynı da değil oluşu içinde yaratım etkinliğinde bulunan O'dur. Demek istediğim ise katmanlı oluş içinde yaratım etkinliğinde bulunan Allah yarattıkları ile ayrı değil aynı da değil oluşu gerçeğinde karşılıklı varoluşu olanaklı kılmış olarak Allah olur iken çokluk belirleniminde vahdeti, aynılık düzeyinde özdeşlikte

değil de yüklem alınmış özdeşliklerde gerçekleştirmektedir. Bu oluş içinde de her yerde kendi olmayı koruyor iken yarattıklarına yetişme olanağını kendinde bulması sebebiyle Allah olabilmektedir. Ahadiyetinde yani yerelliğin olmadığı varlık alanında ışık hızından -kat be kat- karesi kadar hızlarda yek vücud olmayı koruyarak yaratıcı etkinlikte, yaratıcı etkinliğin her beliriminde iş gören Allah'tır. Varlık -nur- alanının her yerinde yüksek hızlar ile kendi olmayı koruması, yaratıcı etkinlikte de Allah olmak ile kendi olmayı değer biçimsel olarak kimlik, ahlak belirlenimli olmakta anlamlı kılması, hız ve ahadiyet belirlenimi olarak yerelliğe ve nicel belirlenimlere aşkın -ileri- düşünmek ile anlaşılabilir.

Allah'ım varlığını hakkı gereği bilmeyi, kati anlamda iman etmiş, emin olmuş olarak kabullenmeyi, hakkı gereği hakiki anlamda yaşamayı bize olanaklı kıl. Senin varlığında seni yaşarken sana gafil olanlardan kılma.”

*

“Bugün taayyün (beliriş, katmanlı dışlaşmada görünüşe gelme) mertebeleri üzerine düşünüyordum. Eskilerin taayyünü evvel dediklerinden önce, en küçük siyah nurların üçlü ilişki belirimi ile görünüş bulan siyah nurların görünüş bulduğuna tanıktım. Artık yaratımın en temelde olanaklı kılındığı nur belirimi açık olmuştu. İç hareket -dinamik- sebebiyle onlardan ışığıyan yüksüz enerjinin tanecik belirimli nötrinolar (Rabb-ül Âlemin nurları) olarak vücud bulduğuna da tanık kılınmıştım. Ardından yapısal özelliği olmak ile beraber bozon olup da kuark belirlenimli nurların kuvvet etkileşimini sağlayan yeşil nurlara da tanıktım... Ki bu nur, Nur-u Muhammediye dedikleri nurdu. Çekirdek, elektronlar, atomlar, moleküller oluşu içinde varoluşun katman katman alansal anlamda boyutsal olarak nasıl gerçekleştiğini artık bilmekteydim.

Böylesi görünüş bulma seyrinde Nur-u Muhammediye, taayyünü evvel de değildi. Eskilerin taayyünü sâni dedikleri de sıfat, isim, belirlenimi anlamında kullanılamazdı. Çünkü Nur-u Muhammediyenin -zamansal anlamda öncelik diziliminin- öncesinde dahi görmek ise kendini görmek, duymak ise kendini duymak, dil ise kendinde kendi kendine konuşmak anlamında yaratım oluşu içinde olanakların açıldığı ve yaratım gelişiminde kendilik alanında öznel belirimler olarak görünüş bulduğu gerçektir. Bilginin yaratımı ile bilginin yüklem alınmış özdeşlikte deneyimlenmesinde bilen olmak kaçınılmazdı. Kendini gerçekleştirme erkinin irade olarak bulunuyor olması kaçınılmazdı. Yönelime, seçimlere bağlı gerçekleşen iradeyi yaratmış olarak iradeyi yüklem alınmış özdeşlikte irade eden olarak bulması da kaçınılmazdı. Bilen olarak irade ediyor, görüyor, duyuyor, konuşuyor vb. olması da kendini gerçekleştirme dinamiğini/ edimini öznel yaratım etkinliği olarak buluyor olması gerçeğinde gerçekleşmekteydi.

Nurunda, nur varlık alanında kendi olmayı sınırsız hızlarda şuurlu, diri, hareket sahibi (kendini gerçekleştirme erki yani iradesi gösterebilme olanağı), bakış sahibi olarak var bulmak ile aynılık düzeyinde özdeşlikte kendini şahıs olarak edimsel kıldıklarıyla gerçekleşiyordu. Şahıs olmak, nurun doğası gereği gerçekleşen sınırsız hızlarda nurun yekvücut olması belirleniminde şahıs olmanın değişmezlerinin gerçekleşiyor olmasında gerçekleşendi... Kendi nesneliliğinin zemini üzerinden aşkın özne oluşta kendini gerçekleştiriyor olarak kendi olmayı bulmak düzeyinde edimselleşmeye de devam etmekteydi. Şahıs olmak yaratılıyor değil, nurun doğası gereği gerçekleşen oluş içinde, nurun yekvücut oluş belirleniminde kendinde şahıs olarak nokta olmakta gerçekleşendi.

Nur kendini şahıs olarak gerçekleştirilmekte, gerçek kılmaktaydı. Şahıs olmakta iken kendini gerçekleştirme etkinliğini de yaratım etkinliği olarak gerçekleştiriyor olarak sürekli kılmaktaydı. Varlık ve şahıs olma

düzeyinde olduğu gibi kendi olmayı bulan için, varlıksal anlamda kendini yaratıyor olmak değil de evvela kendini olanaklarında (sıfat, zati isim belirlenimlerinde) yaratıyor olmak gerçekleşmekteydi. Öyle ise ayrı değil aynı da değil oluşu içinde başkası kılmış olarak var ettiği yeni bir şahıs -özne- için taayyünü evvel demek ne kadar doğrudu? Nitelendikleri ile özne kılınmış olan için kendisinden önce biri yaratılmış değil ise kendisi özne olarak ilk yaratıldı. Başkası kılınmış olarak kendi olmayı bulan yaratılmış olan için varoluş, evveliyatta olmaması gerçeği sebebiyle ilkti. Kendisinden önce yaratılmış öznel belirlenimlerden dolaydır ki kendisine taayyünü evvel de denilemezdi. Olsa ki kendisinden sonra kendisi ile var olacak belirlenimlerin ilkidir demek daha doğru olacaktı. “Allah evvela akli yarattı. Evvela benim nurumu yarattı” hadisini de bu bağlamda değerlendirmek haktı. “Seni yaratmasaydım kâinatı yaratmazdım” hadisi kutsisini de anlatılanlar doğrultusunda anlamak daha doğrudu. Bu hadisi kutsi ‘Âlemleri senin yüzün suyu hürmetine yarattım anlamında değil, seni âlemlerin varoluşu için olmazsa olmaz kıldım’ anlamında anlaşılmalıydı.

Bu bağlamda zamansal dizilim ile konumsal dizilim ilişkisi irdelenmeliydi. Yoksa Newton fiziğinin uzay modelinin ve Kartezyen felsefesinin zaman modelinin kavramları ile ilerlenecek, kuantum alanının temel kavramı olan uzay-zaman modeline geçilemeyecekti. Uzay ve zaman özdeşliği ise aynılık düzeyinde değil, yüklem alınmış özdeşlik belirleniminde ele alınması gerekendi. Kuantum uzayı, zamansal oluşu hem nesnel hem de öznel anlamda varoluşun gereği olarak yüklem almaktaydı. Bu anlamda şahıs olmak değil, öznellik zamansal oluş belirimi olarak zamanın ve zamansal anlamda gerçekleşenlerin yüklem alınması ile zamansal oluş içinde özellikle geçmiş, an ve gelecek yönelim belirlenimlerinde gerçekleşmekteydi.

Özne olarak ilk yaratılan ile beraber ayrı değil aynı da değil oluşun katmanlı olması, hakikatten paye almaya bağlı olunması ve amaca bağlı

olarak anlam-değer yüklemine temsil nitelik varoluşunda benzerlik içeriyor olarak var olunması sebebiyle aynalaşılan bir oluş içinde karşılıklı varoluş da olanaklı kılınmış olunmaktaydı. Katmanlı varoluş; karşılıklı ilişkisi içinde gerçekleşen varoluşu değil, karşılıklı ilişki içinde gerçekleşen varoluşu olanaklı kılıyordu.

Şahıs olmak anlamında ben olma belirleniminde kendi olmanın nurda gerçekleşen sınırsız hızlarda gerçekleşiyor olması ve bilginin de sınırsız hızlarda işlevsel anlamda gerçekleşiyor iken gerçek kılınmış olması, “Ol” denildiğinde yaratılması istenenin yine nurdan ve nurun öznel belirimlerimden paye alarak gerçekleşmesi, vücut bulması, yaratılıyor olması gerçeğini taşımaktaydı. Yaratım bilgisi, yarattıklarının varlıksal ve varoluşsal belirlenimlerine dair bilgi artık nurun kendi varlık alanında işlevsel ve işlemsel kılındığı ölçüde gerçekliği olandı ve gerçekleşmekteydi. Bilginin sınırsız hızlarda işlevsel kılınıyor olması dahi nurun derinlerinde ışıktan kat be kat hızlarda iş gördüğü, yaratımlarda bulunduğu gerçeğini taşımaktaydı.

Görünen o ki vahdeti şuhutçu gelenek zatı öncelerken nurun vücuda dair oluş belirlenimini ötelemişti. Nurun nesneliliği zemininden hareket ile nesneliliğine aşkın şahıs olmanın ve öznellik belirlenimlerinin gerçekleştiğinden habersizlerdi. Vahdeti vücutçular ise Cenabı Allah’ın zatına dair konuşmalar da nur ve nurun hareket belirleniminde şahıs olmanın nasıl gerçekleştiğinden habersizdi. Ayrıca hem taayyün belirlenimlerini mertebelendirmekte eksik kalmış ve bu nedenle yanlışa düşmüşken hem şahıs olmanın nasıl gerçekleştiğinden yana bilgisizken hem eş zamanlı tanrı anlayışında sıfat, isim, halk belirlenimlerini aynılık düzeyinde özdeşlikte ele alır iken hakikate uzaktılar. Anlaşılan o ki buradaki problem semantik yani anlamlandırmaya dair de bir problemdi. Özne-yüklem ilişkisi içinde ya aynılık düzeyinde özdeşlik esasa alınmakta ya da öznellik esas alınmış olsa da özne yükleminden hep öte kılınmış olarak

konumlandırılmaktaydı. Bu anlamda katmanlı varoluşta aynılık düzeyinde özdeşlik değil de özne-yüklem özdeşliğinde gerçekleşen gerçeklikten öte, ironik duran ifadelere rastlamak kaçınılmazdı. Zamansal dizilim ile konumsal dizilim farklılığı da göz ardı edilmekteydi. Mertebelendirmeye bağlı gerçekleşen kavram dilinin de nur deryasında gerçekleşenleri anlamlı kılmaktan yana yetersiz kalması da sorundu.

Modern fizik biliminde standart model ise en derinlerde sicimlerin olduğu görüşünden farklı olarak daha gerçekçiydi. Ancak, nurun varoluş belirlenimlerinden, öznelliğinden habersiz, nasıl bir oluş içinde gerçekleşmelere haiz olduğuna da eksik ve teorik anlamda yanlış bakışimlarda, hakikate dair bilgi edinmekten yana yetersiz kalmaktaydı.”

*

“Düşüncenin yaratım etkinliğinde kendiliğe tutunurken insanın nasıl bir oluş içinde bulunduğunu da bilmesi gerekirdi. Varlığa ve varoluşa dair soruları olan insan, cevapların peşinden koşmaktan yana aciz değildi.

En temelde gerçekleştirdiklerinin tözü (cevheri) olması nedeniyle özü de olan nurun varlığında varoluş, nur varlığının her noktasında kendi olmayı korur iken kendi olmayı koruduğu hız belirleniminde kuvvet etkileşimleri açık ederken yapısal içeriğe haiz yeni nurlar var etmesi ile başlamaktaydı. Yeni nur belirimlerinin kuvvet etkileşimlerinde hız belirleniminin azalması olanaklı kılınca yaratım olanaklı kılınmış olmaktadır. Nur deryasında yeni açık edilmiş olan ve nur katmanları olarak yapısal belirlenimli olarak görünüş bulan her nur da katmanlı oluş içinde taayyün etmekteydi. Nurların saf saf ve safha safha belirşinde yaratım, katmanlı oluşta gerçekleşir iken her katman bir boyut olması gereği ile varoluş alanı olarak bulunmuş olmaktadır.

Nurun nötrinolardan, kuark, proton, nötron, çekirdek, elektron, atom, element, molekül, özdek ve görünür olan doğa nesnelere kadar uzanan hikayesinin her belirleniminde katmanlı olmak korunmaktaydı. Her bir üst katman alt katmanı kapsayıcı olarak içerirken özsel bağıntılı olmak sebebiyle de alt katmanlara içkindi. Her bir alt katman da kendisine içkin olan ve kendisini dışsal olarak da kapsayan katmana katılıyordu. Katmanlar içkin-dışsal belirlenimlerinde birbirini kapsayan oluş içinde bulunmaktaydı.

Üst katmanlardan aşağı katmanlara doğru yaratım farklı belirlenimlerden geçiyor olarak nüzul ediliyor olmakta gerçekleşir iken alt katmanlardan üst katmanlara doğru ise birbirine katılırken gerçekleşen dünyalar -evrenler- ediniyor olmak ve yaratılmış dünyalar -evrenler- içinde gerçekleşmekteydi. Yaratım, en temelden hareket ile çift kılınmış yani birbirini olumlayıp da yeni bir oluş belirlenime geçmenin olanaklı kılındığı karşıt belirlenimli nurların diyalektik etkileşimli oluşu üzerinden gerçekleşirken en aşağıda da çift kılınmışlar -birbirini olumlayan karşıtlar- ile yeni bir oluşa devinimde, tekâmülün doğrusal anlamda başlangıç olarak olanaklı kılınmış olması ile gerçekleşmekteydi.

Hak-batıl gibi birbirini olumsuzlayan karşıtlık belirimi içeren oluş içinde de yaratım; böylesi diyalektik oluşta gerçekleşen değişen zamanlar içinde tinsel anlamda tekâmül etmekte gerçekleşmekteydi... Yeni yaratım nesnelere ve öznelliğe dair varoluş nesnelere edinirken de değişen koşul ve ihtiyaçlar, hep yeni bir oluş içinde değişen zamansallığı görünür kılmaktaydı. Değişen zamanların öznesi olan için, yeni varoluş nesnelere yaratımı ve tinsel anlamda tipolojik (karakter ve kimlik) belirlenimli yaratım kaçınılmaz olarak bulunmaktaydı. Her nebiye gelen Cebrail aynı Cebrail'di ama geldiği insanlar aynı insanlar olmamak ile beraber aynı zamanın insanları da değildi.

Yaratımda çiftlerin diyalektiği yani birbirini olumlayan karşıtların etkileşim oluşunda inerken hep bütünlenen ama birbirini yadsıyan karşıtların diyalektiğinde ise yükselirken -hak olana çıkarken- çözülen, ayrılmaya neden bir oluş içinde tekâmül gerçekleşmekteydi. Tekâmül de yaratımın bir belirlenimi olarak gerçekleşmekteydi.

Çiftlerin diyalektiğinde hem o hem de o oluşu içinde bulunulur iken hak-batıl diyalektiğinde ya o ya da o oluşu içinde seçimde bulunmak kendini gerçek bulmanın bir gereği idi. Ne o ne de o denilebilecek diyalektik oluşta ise iki karşıt kıpırının da olumsuzlandığı oluş içinde bulunulması gerçek kılınmış olardı. Hakikate ulaşılabilecek ise batıla dair olanın uzlaştırıldığı, olumlandığı değil, olumsuzlandığı oluş içinde bulunmak gerekirdi. Ne cimri ne de müsrif olunmalıydı ama bunlara karşıt cömert olunmalıydı. Ne Hıristiyan teslisindeki gibi teşbih ne de Yahudi itikadındaki gibi uzaklara, ötelere atılmış bir Tanrı anlayışındaki tenzih İslam'da olumlanmış değildi. Bunun yerine katmanlı varoluşta ayrı değil aynı da değil oluş bağıntısında gerçekleşen tevhid İslam'ın esaslarındandı. Vahit olunması gereği ile ayrı olunmayan ve yüklem alınmış özdeşlik beliriminde yaratımın temel ilkesi olan başkası kılınmış olmakta aynı olunmayan bir oluşta temsile dair var olunur iken teşbih ve aynı olunmaması sebebiyle gözetilen tenzih ilkesi, tevhid akaidinin hangi çizgide gerçekleştiğini görmek adına önemliydi.

Çiftlerin diyalektiğinde yani birbirini olumlayan karşıtların oluş belirlenimli tekrarlanan doğrusal zamanda yaratım belirlenimlerine tanık olunur iken hak-batıl -birbirini olumsuzlayan- karşıt kıpılı oluş belirlenimli diyalektikte de gelişim, iyileştirme, tinselliğe ve tanrısal olanlara yükselme anlamında tekâmüle bağlı gerçekleşen değişen zamanlarda varoluş olanaklı kılınmaktaydı. En alt mertebe olarak eskilerin mülk âlemi de dediği görüngüler evreni duyuşsal algı, duygusal katılım ve ussal -olgusal- sınıflandırma ile şahadet âlemi kılınmakta

iken insanlık âleminde değişen zamanlarda yaşıyor olarak içinde bulunulan mekân-zaman bağıntısında yaşıyordu.

Böylesi katmanlı gerçekleşme içinde taayyün belirlenimleri, oluştta olgusal belirişler olarak gerçekleşir iken en üstten en alt katmana kadar üst katmanlar ile var olan ve en alttan en üste doğru da birbirine katılan, birbirini tamamlayan oluş içinde varoluş gerçekleşmekteydi. Birbiri ile uyumlu birbirini tamamlarken doğaya dair kılınan insan da Allah'a ait olarak Allah'a doğru tekâmül etmenin olanağı içinde kendi olmayı bulmakta ve gerçekleştirmektedir.

İnsan, doğaya yayılımcı, Allah'a yükseltici oluş içinde var olmayı bulmaktaydı. İnsan, en yukarı katmandan en aşığı katmana kadar gerçekleşen oluş içinde Cenabı Allah'ı, değişen zamanlarda yaratıcı etkinlikte çeşitlilikte gerçekleştirdikleri üzerinden hakkı kadarı ile yaşarken görünüşe taşıyan halifetullahtı. Allah'ta gerçekleşme olanağı içinde ne gerçekleşmekte ise insanda da Allah'tan olarak gerçekleşme olanağı bulundu. Bu neden ile Allah'ın varlığında insan, ayrı değil aynı da değil oluşun gerçeğinde yaratıma dair gerçekleştirdiklerinde nedeni kendinde olan bir tanrı olmaktan uzaktı. Allah'tan aldığı payenin pay kılınmış olması ile gerçekleştirdiklerini genel yaratım dairesinin içinde Allah ile gerçekleştirmekten fazlası değildi. Allah'ın mülkünde gerçekleştirdikleri, Allah'tan olarak Allah'tan beslenmesi ile gerçekleşme olanağı olandı. Kendi olmayı halifetullah olmasının gerçeğinde bulur iken erek-hikmet bağıntısında gerçekleştirdikleri, ilahi iradenin dışında gerçekleşmekte de değildi... Ki insan başıboş bırakılmış bir oluş içinde de bulunmamaktaydı. Önemli olan ise yaratım ve ahlak bağıntısında, Allah ile var olduğunun idrakinde olarak haddini bilmesi gerektiğiydi.

Cenabı Allah'ı hümanizm ile insanlık âleminde öteleyenler artık transhümanizm ile beraber teknoloji düzleminde yaratıcılığa soyunmuşlardı. İnsana daha iyi bir dünya vaat eden kapitalistler

transhümanizmi, yapmak istediklerini gerekçelendirmenin aracı kılmaktaydı. Ekonominin demirbaşı olan insanı vaatler ile manipüle ederken gerçekten koparmaktaydı. İnsanın yaratıcı etkinliğine dair ne gerçekleşmekte ise Allah'tan ve mülkü zemininden hareket ile gerçekleşme olanağı bulur iken insanın şükre dair eksikliği ve hadsizce, varoluşa hoyratça yaklaşımı insan haysiyeti sebebiyle kabul edilecek de değildi. Elbette insan bilim yapmalı, teknik anlamda kullanılabilir bir dünyayı daha kolayca yaşamanın olanağı kılabilmeliydi. Ancak, Allah'ın varlığından habersiz, hoyratça suni tanrılığa soyunmak söz konusu ise insan, Allah'a kör, hadsizce sapkın olmaktan öte değildi.

İnsanın halifetullah olduğunun idraki ile gerçekleştirdiklerine/gerçekleştirebileceklerine kayıtsız kalmamak gerekirdi. Ancak insan da ahlaki anlamda haddini bilerek yaratıcısına karşı şımaran, sapıtan, sözde düşman kesilen olmamalıydı. Kendi varoluşunu, öncesinde yok iken Allah'tan olarak Allah ile var olmakta bulan için ahlaki anlamda haddini bilmek ahde vefa adına dahi olsa önemliydi. Allah'ı nur varlığı ile tanıyan her can için, yaratılmış olmak içinde Allah olmadığının gerçeğinde haddini bilmesi, gerçek ile barışmanın bir gereğiydi. Katmanlı oluş içinde ayrı değil ama aynı da değil oluşun gereğinde yaratılmış olmayı başkası olmakta olanaklı bulanlar, varoluşu değer olarak bulur iken varoluşlarını borçlu oldukları Allah'a şükür borçlulardı.

Özneler arası ilişkide buluşmak, ermek nurlandıkça olanaklı olsa da Allah'a ermekte dahi yaratılmış olmakta bulunulmakta ise gerçek olanı kendine mal etmeden fakr olduğunu bilerek haddini bilmek yerinde olur. Hakkı gereği hakkı yaşarken güzel ahlak sahibi olarak Allah'a ermek ise aracsız buluşmayı olanaklı kılar iken Allah'a, hakikate dair söz ve hemhâl -duygu- akışı içinde nefsi emmareyi araya koymadan olduğu gibi yaşamak haktır.”

*

“Rabbim Allah bu gece buyurdu ki ‘İlk yarattığımda bulduğum duygu heyecandı.’ Bu hatır gönlüme öyle yazıldı ki unutmadım. Sadece bilmek ve öğretmek ile uğraşır iken varoluşun duyguya, anlam ve değer belirlenimli oluşa, karakter, kimlik belirlenimli ahlak biçimsel olmaya, inanç belirlenimli dünyalar içinde var olmaya da dair olduğu gerçeği güzelce hatırlatılmıştı. İlk yaratımda neyin yaratılmış olduğundan daha çok heyecanın da yaratılmış olarak yüklem alınmış özdeşlikte yaşamsal anlamda deneyimleniyor olması önemliydi.

Birçok anlam taşıması ile beraber bu hatır; özne olarak kendiliğın, duygularda hakiki anlamda gerçekleştiğini anlamlı kılması adına da önem taşımaktaydı. Heyecanı yaratıyor olarak heyecanı yaşıyor olmanın oluşu içinde, gerçekleştirilenin de öznesi iken hem kendiliğın hem de yaratımın değer olarak anlamlı bulunması elbette güzeldi. Yaratıyor olmanın heyecanı, yapıyor olmanın değerinde kendiliğın anlamlı bulmayı olanaklı kılmaktaydı. Yarattığını da değer olarak bulmanın olanağın veriri iken değer bulunanlar ile anlamlı kılınan bir varoluşa eylenir olmak da kaçınılmaz olarak bulunmaktaydı. Duygular ile kendini gerçekleştirmenin oluşunda, yarattıkları ile anlam-değer yüklemine dünya/ dünyalar kurmak da artık olanaklıydı. Yaratılmış dünyaları, dışında duran değil de içinde olarak aidiyet belirimlerinde yaşamak da duygular ile olanaklıydı. Yaratmak ve heyecan bağıntısında öznelliğın nasıl biçimlendiğini görmek de güzeldi

İlk yarattığında kendini de gerçekleştirme etkinliğı içinde olanaklarını keşfetmenin heyecanı da bulunmuştu. Yarattığını emek değer olarak bulur iken varlığını da yaratıcı olarak değer olmakta bulmaktaydı. Yaratmak ve heyecanlanmak ise Allah’tan alınan paye ile var olunur iken yaratıcı etkinlikte bulunan kullarına da nasip olan evrensel bir gerçektir.

Zatı ile kendi olma bilincinde bulunan bir varlığın, olanakları dahilinde kendini tanıması da yaratırken ve yaratmanın heyecanında kendi

olmayı bulurken heyecanda gerçekleşmekteydi. Bu anlamda heyecan, kendini değer olarak bulmanın, anlamlı kılmanın da belirimiydi. Bu gerekçeler ile bakıldığında yaratım oluşu içinde bu duygunun Azim ismi ile karakter biçimsel canlı kılınıyor olması, her an yaratıyor olmanın gerçeğinde yaratımın öznellikteki karşılığı gereği olması sebebiyle anlaşılabilirdi. Heyecan, sevgi, merhamet, adalet vb. duygular aynılık düzeyinde özdeş değil de yüklem alınmış özdeşlik düzeyinde süreksizlikte değişken oluş içinde ilişkilerdeki gelişen durumlar üzeri farklı açılımlarda yaşanmaktaydı.

Yaratıcı özne hem kendi varlığının nesnesi hem de öznesi iken kendi varoluşuna dair yaratıyor olmakta bulunduğu duygu belirlenimlerinin de hem var olabilmelerinin nesnesi hem de yaratıcı öznesi olarak yüklem alınmış özdeşlikte kendine ait belirlenimler olarak deneyimlemekteydi. Yarattığı mevcudat -var kılınmış olanlar- da yaratıcıdan aldıkları paye gereği pay sahibi olur iken duygu belirlenimlerini, uluhiyete ait iken rûbubiyet gereği kendilerine dair -evrensel- kılınmış olmasında öznel belirlenimler olarak deneyimlemektelerdi.

Yaratır iken heyecanlanmak, öznel anlamda hakiki varlığın kendini dirimsel düzeyde duyguda canlı bulması için de önemliydi. Demek ki heyecan bulunmak ve kendi olmanın olanaklarına tanık olmak söz konusu olmakta ise kendini deneyimlerken kendi ile gelişen bir oluş içinde de bulunulmaktaydı. Bu anlamda, Allah'tan gelip de Allah'a dönmekte iken kendi ile kendisine doğru yükseldikçe tekâmül bulanlar gibi, Allah tekâmül bulmakta değildi. Nedeni kendi olan yani varlığının hem nesnesi hem de öznesi iken başkasından değil de kendi olanakları ile kendinde tekâmül etmeyi bulandı.

Başkasından yana tekâmül bulunmuş olsaydı "La ilahe illallah" demeye de gerek olmazdı. O kendi varlığını yaratıcı etkinlikte yani düşünen özne olarak düşünce alanı kılıyor iken 'Ol' emri gereği bakıldığında kendi varlık alanında gerçekleşen zaman genişliğinde kendini de

gerçekleştirmenin olanağını bulmaktaydı. Düşünen özne iken duygu, anlam ve değer bağıntısında yüklem almalar gerçekleştiğinde, düşüncede kendini de yaratıyor olmanın olanağı içinde kendi olmayı bulması ile kendinden kendine yükselmiş olarak tekâmül etmekteydi.

Varlıksal anlamda kendine yeten, yarattıklarına da yeten Samed olduğu içindi ki böylesi tekâmül bir eksiklik değil, kendini gerçekleştirme olanağı içinde kendini tinsel anlamda yaratıyor olma etkinliğinde bulunmaktı. Allah, Rahman, Rahim, Vedud, Kelim, Mürid vb. daha nice sıfat temelli karakter belirimli kimlik belirlenimi sonradan edinilen tanrısal -evrensel, zamansız- özellikler yaratım sonucunda sonradan edinilmiş iken bir eksikliğin sonucundan olmaktan öteydi. Kendine yeterken eksiksiz ve tam olanın yarattığı öznel yüklemelerde kendini de yaratıyor iken kendi olmayı ahlak biçimsel anlamda karakter belirimli ve kimlik belirlenimli olarak yaratıyor olması tinsel anlamda kendinde derinleşen ve kendine yükselmiş olarak kendi olmayı belirli kılıyor olması anlamını taşımaktaydı.

Allah olmak, Rahman olmak vb. sonradan bulunmuş iken bir eksiklik değil, kendi ile kendi olmaya yükselmiş, kendi özünde kendi olmaya dair derinlik kazanmış olarak varlıksal anlamda ve varoluşsal anlamda tamlığını açmılıyor olmaktadır.

Önemli olan bir şey daha vardı ki o da kendi zaman genişliğinde yaratır iken varoluşsal anlamda yarattıklarının hep ilerisinde olarak zamansal ötelemede kendini bulan için kendini deneyimler iken kendinde kendi olmaya dair tekâmül etmiş olmakta bulması, yarattıklarına kıyasen hem açık ara önde hem de daha derin deneyim içinde bulunması anlamını taşımaktaydı. Bizler ve bizim gibi kendilik bilinci olup da tekâmül etme olanağı bulanlar için Allah'a yükselmek ile tekâmül etmiş olmaktan öte bir olanak yoktu. Zaten ayrı değil aynı da değil oluşun içinde Allah'tan alınan payenin sürekliliğinde tekâmül, O'nun varlığının

ve kendinde tekâmül ettiği varoluş belirlenimlerinin dışında gerçekleşecek de değildi.

Yaratım ve heyecan ile başlayan sorgulamalar içinde Cenabı Allah'ı bilmekten yana daha doğru biçimde anlamaya çalıştığımı görmekteyim. Sorgulamalarım bilmeye dair görünse de özgürce anlamaya dairdi. Bu doğrultuda belirtmek gerekirdi ki sadece salt tenzih ilkesi ile düşünür iken Allah'ı zamansal, mekânsal, nesnel gerçeklikten kopuk ötelere atmış inanç sahiplerinin düşüncelerini yeniden değerlendirmeleri Allah'a iman ediyorsa eğer elzemdi.

O'nu bilmeye çalışmaktan dahi korkmakta/ korkutulmakta isek anlamaya çalışmaktan yana ne kadar uzak olunduğu gerçeğinde O'na ne kadar kör olunduğu da bir gerçektir. Anlam ve değer bakımında gören özne için anlam ile bildikçe körlüğün giderilmesi gerekir. Anlam değer bağıntısında ve duygu oluşu içinde bakışım sahibi iken O'nu anlamaya daha yakındık. Tarihsel anlamda hep daha iyi, doğru ve güzele doğru tekâmül eden, ilkeleri de alan belirimlerine göre genele yaygın tesis ederken tekâmül etmeyi herkes için kılan bir oluş içinde körlük elbette kader kılınmış değildi. Kadim bilgeler -nebilir, veliler-tarihi ile de bilmekteyiz ki Allah'a dair körlük kaderimiz değildi. Bildiğinden sorumlu kılınmış us sahibi varlıklar olarak körlüğü kaderimiz kılma hakkına da sahip değildik.

Tarihsel anlamda sanılar ile biçimlenmiş salt tenzih ilkesinden öte olarak, özne olmayı zamansal oluşta bulan, yaratır iken mekânların mekânı olan, katmanlı yaratım oluşu içinde mekân içinde mekân belirlenimlerinde yaratımı süreksizlikte sürekli kılan, nur olması ve sonsuz varlık belirlenimli alan -uzay- sahibi olması ile nesnel gerçekliği olan Allah'ı daha doğru tanımaya ihtiyaç vardı. Uluhiyete dair zat, sıfat ve karakter-kimlik belirlenimli isimlerini rububiyete dair yaratım nesnesi kılar iken herkes ve her şey için istidat bağlamında gerekli ve evrensel kılar iken nicel belirlenimli görüngülere aşkın evrensel olan

tanrısal belirlenimleri ile gerçekleştirdikleri üzerinden fail olarak O'nu bilmek de tenzihin olması gerekiyordu.

İlahi isimler dilde temsil niteliğinde teşbihin, öznelde karşılığı olması bağlamında nesnelere aşkın öznellikte gerçekleşir iken tenzihin bilmeye dair olgusu olarak önemliydi. Cenabı Allah yarattıklarından farklı olarak acziyeti, fakrı, istidadı, eksikliği, cüzi olmayı, uykuyu, yeme-içmeyi, unutkanlığı, ölümü, zulmü, cehaleti, yalanı, batılı, kötülüğü, vb. diyalektik oluşta karşıtlık belirimlerinde görünüş bulan ve bilinme olanağı olan ilke belirlenimli olanların gerçekleşmesini gerekli kılan oluş için-de- yaratmış olsa da yaratıma dair olan bu sıfatlardan kendini men eden -uzak olan- rahmet sahibi olarak kendi olmayı buluyor iken tenzih; bu sıfatlardan yana öte duran Allah'ı hakkı gereği ile bilmek anlamını da taşımaktaydı. Bu anlamda Cenabı Allah'ın zatının mahiyetini, subuti sıfat ve karakter-kimlik belirlenimli isimlerini yani uluhiyete ait olup da yaratılmış olanlara dair kılınmış olanları hakkı gereği bilmek ile İslam teolojisinin bilgibilimsel bilme ilkesi olan tenzihi, yöntemsel ve içerik anlamında ilke belirlenimli olarak daha doğru kullanıyor olarak değerlendirebilirdik.

Öyle ise Allah'ı nasıl bilmeliydik? O'nu, varlığının hem nesnel hem de öznel belirleniminde aynılık düzeyindeki özdeşlikte bulunan nur ve şahıs olma mahiyeti gereği bilecektik. Varlık olmak; mekân olmak, mekânsal oluş içinde var olmaktı... ki bu anlamda O hem kendi varlığını kendine mekân bulan hem de yaratım ile beraber yarattıklarına mekân olan durumda mekânların mekânı olandı. Yaratım oluşu içinde üç zamanlı olması özne olmanın doğası gereği ile gerçekleşti. Değişen zamansal referanslara göre görelî vakit belirlenimlerinde iş gördüğünü de ifade edendi. Fail olması gereği ile zamansal anlamda kendi olmayı bulur iken varlığının hem nesnesi hem de öznesi olması gereğinde O'nu nesnel zamansallığa aşkın öznel zamansal olduğu gerçeği ile de bilecektik.

Yaratımda da O, kendini nasıl tasvir etmekte ise tasvir ettiği içerikte ilke belirlenimli olarak O'nu tasavvur etmiş olarak bilecektik. Bizlerin tasavvuru O'nun kendisini tasvir ettiği ve kendisini temsil eden anlam-değer nitelikli içerik-biçim belirlenimli oluş belirimleri ile örtüşmekte ise O'nu hakkı gereği biliyor olurduk. Yani O kendini Allah olmanın temsiline tasvir etmekte iken bizler Allah olmanın ilke belirlenimli olarak nasıl gerçekleştiğini bilerek O'nu, Allah içeriğinde hakkı gereği tasavvur etmeliydik... ki O kendisini nasıl tasvir etmiş ise öylesi tasavvur etmekte olarak O'nu hakkı gereği bilmemiz olanaklıydı.

O'nu nasıl bilecektik? Dua edenin duasına icabet ederken, fail olması gereği gerçekleştirdiklerinde ayet, sıfat, isim, fiil belirlenimli olarak görünüş bulur iken O'nun kendisini deneyim nesnesi kılması oluşu içinde bilebilirdik. Kendisinden ibadetler ile sonuç aldıkça da istidat artışında iken O'na tanık olabilirdik. Rabb belirlenimli sıfat ve isimlerini gerçekleştirir iken kendisinden beslenme olanağı bulmuş olarak hizmette O'na yükseliyor iken O'nu bulmanın, ermenin oluşu içinde de bilebilirdik.

Rüyaların dilini yani imgenin anlam içerikli gerçekleşiyor olması dilini biliyor isek O'nu anlayabiliyor olarak rüyanın gerçekleşmesinde O'nu yakın bulabilirdik. Yaptıklarımızın sonuçları olan bir dünyada sonuç veren hüküm sahibi O iken her sonuç O'nu fiilen görmemizin nesnesi olabilirdi. Bu ve benzeri örnekler O'nu deneyimsel anlamda bilme olanağının olduğunun göstergesiydi. Ussal anlamda da metafizik ve tenzih gereği O'nu hakkı gereği bilmek olanaklıydı... ki sibernetik ussal, diyalektik ussal, spekülâtif yani aynalaşmalı ussal, katmanlı olma belirlenimleri ve çoklu gerçeklik belirlenimleri ile O'nu daha iyi tanıyabilirdik.

Katmanlı oluş içinde yaratıcı, şahıs -özne- ve nur -töz- olma nesnelliğinde hep içerde olduğu içindi ki yaratım içerden hareket ile gerçekleşir iken Cenabı Allah'a dair yakın bulma yaratım oluşu içinde

bulunmak ancak O'nun öznel dünyamıza hakikate duyarlı olmanın merakını yaratması ile gönüle -bilince- dokunmasında olanaklıydı. Kişi; nefsi emmaresi, doğa koşulları, sahip çıktıkları ve aidiyet duydukları ile gerçekleşen anlam-değer yüklü yaratılmış dünyasında koşuşturur iken Allah'ın hakikatine, içinde bulunduğu dünyanın doğal koşulları ve insan tininde yaratılmış koşulları doğrultusunda örtüktü. Ayrıca kişi; hakikatten aldığı paye kadarıyla pay sahibi olmakta yani kendi olmayı Allah ile yaratılmış olmakta olarak varlık sahnesinde özerk bulmakta -özne olmayı bulur- iken hakikate, kendi özünden -yani hakikatten- hareketle kendi olma gücünü, iradesini bulmakta iken kendi -özerk- olması bakımından öznel/ tinsel anlamda örtüktü. Allah'ın kendisine olan muhabbet ve hakikate duyarlı kılan merak gönülde bir yaratım belirimi olarak uyandırdığında, varoluş krizi de denilen dert ile Allah'ın hakikatine, varoluşun hakikatine dair yolculuk başlamaktaydı.

Demem o ki Cenabı Allah inayet etmedikçe kendisine dair hakikate yol bulmak olanaklı değildi. Anlam-değer öznellikte iç dünyada yaratılır iken hakikate dair dış dünyadan öğrendiklerimiz dahi anlam ve değer yargısal bakış iç dünyadan hareket ile oluştuğu içindi ki hakikate dair yolculuk, iç dünyadan başlayıp iç dünyaya doğru gerçekleşmekteydi.

Yaratıcılık içerden başlarken ahlak dahi iç dünyadan hareket ile yaratılmış olarak bulunur iken Cenabı Allah ile uyumlu yaşamayı, kendisine yükselmeyi olanaklı kılan güzel ahlak da tinsel/ öznel anlamda yaratılmış olma belirleniminde gerçekleşmekteydi. Bu doğrultuda hakikatten sonuç almaya dair olarak gerçekleşen ve Allah'ın kendisini deneyim nesnesi kıldığı her oluş belirimi hem içerden hareket ile gerçekleşmekteydi hem de katmanlı yaratım içinde hep içerde kalınıyor olmanın gerçeğinde gerçekleşmekteydi. Böylesi oluş içinde Cenabı Allah, dilediğine hidayet eden Hadi idi, dilediğini de delâlete sürükleyen Mudill idi. El- Hadi ve El- Mudill olmakta kendini bu iki öznel karakter-kimlik belirleniminde yaratırken dahi yaratıcı bir

etkinliğin içinde yaratılıyor olmayı bulmak yaratılanlar için kaçınılmaz oldu.

Madem ki sapkınlık ve hidayet dahi bir yaratım belirlenimi olarak kendi olmanın özerk belirlenimi üzerinden gerçekleşmekteydi... Öyle ise dileyen iman ederdi, dileyen ise inkâr ederdi. Varlık sahnesinde kendi -ben- olmak özerk olmakta kendi olmayı bulmak anlamında gerçekleşir iken iman eden veya inkâr eden kendi iman ediyor veya kendi inkâr ediyor olmakta olmanın yanılığında yaratımın hakikatine örtük iken Allah'ın hakikatine de örtüktü. Yaratıcı fail, iman ve inkârı dahi yaratıyor iken her inkâr eden veya iman eden, kendi inkâr ediyor veya iman ediyor olmanın özerk belirleniminde yaratıcı etkinliğe tinsel anlamda katılıyordu.

Yaratır iken -oldu- kılıyor olmak ile mahiyeti gereği kendi olmak iki farklı durumdu... ki Cenabı Allah inkâr ve iman etmeye dair kılıyor iken yaratan-yaratılan ikiliğinde kendisi kendine iman ediyor veya kendisini kendi inkâr ediyor da değildi. Başka bir deyişle de “La ilahe illallah” demek yaratılmışlar için Allah için değildi.

Bu durumda varlık sahnesine başkası kılınmış olarak kendi olma anlamında özerk çıkan kişi için, özgür irade sorunsalı öncelikli bahis konusu değil, hakikat-yaratım bağıntısında varoluşun nasıl gerçekleştiği öncelikli olarak dikkat edilmesi gerekendi... ki böylece hakikat sahibi olan yaratıcı fail ile nasıl yaşanması gerektiğini bilelim.

Hiç yoksa yaşananların sonuçları olan bir dünyada yani yaratımın sonuç belirlenimli gerçekleştiği oluş içinde ne olacağımıza dair bir kanaatimiz olsun. Özgürlük özerk olmakta bulunur iken özerkliğimizi gelecekte sınırlamayacak oluş içinde bulunalım. Hiç yoksa yaratıcı ve yaratılanlar ile ilişkimizde belki şükre ermeye (hakikati öznel deneyim olanağında yakın bulmayı olanaklı kılan), tövbe etmeye (yeniden hakikate dönmeye araç olan), barışı (diğerine duyarlı olmayı, diğerini tatmayı

olanaklı kılan, yabancılığa aşkın huzur ve selamet içinde yaşanması gerekeni) nefeslenmeye kapı aralamış olalım.

Bu bağlamlardan bakıldığında hakikat-yaratım bağıntısında varoluşu değerlendirmek, hakikat-özgür irade sorunsalından daha çok önemliydi. Çünkü hakikat-yaratım bağıntısında varoluş, yaratıcı fail her daim Allah iken hakikate kıyasen özerk olunmayan ama varlık sahnesine özerk çıkıyor olmanın gerçeğinde gerçekleşirken yani yaratım gereği başkası kılınmış olarak kendi -ben- olmanın/olabilmenin gerçekleşmesinde gerçekleşiyorken, ussal anlamda hakikate kıyasen ne kadar özerk olmadığımızı bilsek de varlık sahnesinde kendi -ben- olmanın özerk gerçekleşiyor olmasında kendimizi gerçekleştirmeye devam etmekteydik. Öyle ise hakikat-yaratım bağıntısında hakikati önceliyor olarak varoluşu değerlendirmeyi öncelemek daha doğrudu. Bu önceleme, söz konusu yaratım ve gelecek ise hayati düzeyde önemli olup, özgür iradeyi sorgulamayalım anlamına da gelmekte değildi.

Âlemlerin Rabbi olan Allah'ı rabbi olarak kabul etmek söz konusu ise inkâr veya iman etmek dahi yaratım etkinliğinde özerk belirlenimli oluş içinde gerçekleşir iken gerçeğe, dolayısıyla da özgürlüğe açılan kapıydı. Nasıl yaratılmış olduğuna bağlı olarak kendi olduğunun gerçeğine varan için, hakikati kabul etmiş olmak ile hakikat ile barışmanın kapısını aralamış olmak özgürlüğe giden yoldu. Varlık sahnesinde özerk iken hakikate göre yaşam edinmek ile de nefsi emmarenin sınırlanıyor olmasında özgürlük, diğerleri ile varoluştaki ilişkilerin sürekli, sürdürülebilir ve yönetilebilir olarak geleceğe ortak adım atabilmekte yani selameti tesis edebilmekte edinilebilecek olandı.

Kişi hakikati rabbi olarak bulur iken kendi olabilmenin olanağını, Rabbini hakkı gereği ilkelerde yaşamak ile özgür olmakta bulmaktaydı. Kula kul veya nefsi emmareye kul olmanın, eliyle yaptıklarını hakkı dışında ilah edinmenin zilletinde değil, rabbini tanrısal

belirlenimlerinde yaşarken kendi olmanın, kendini tadabilmenin, kendi olabilmekten yana mutmain olmanın da yeterliliğini bulmakta hakiki anlamda özgür olmaktadır. Söz konusu yaşananların sonuçları olduğu bir dünyada var olmak ise Rabbi olan Allah'a göre yaşamak ile akıbet anlamında geleceğinde selamet bulmak ve ahiret anlamında genel kabul edilmiş olan ölüm sonrası yaşamında selamet bulmak ile özgürlüğü sürekli kılınmış yaşam içinde sürekli kılabilmek önemliydi... ki bu Âlemlerin Rabbi olan Allah'ın hak kılmış olduğu yaşamı, bahsettiklerini, güzel ahlakta hak ediyor olarak yaşamak ile olanaklıydı.

O ne güzel bir Rabb'di ki güzel olan ile özgürlüğe kapı aralamıştı. Ahlaka dair güzel olanı -rahmeti- ilke kabul etmiş olmak ile kişinin hem diğerleri ile ilişkisinde bütünlüğü hem de kendi olabilmenin içsel ilişkilerinde bütünlüğünü koruyor olarak özerk anlamda kendi olmasının/ olabilmesinin en temel belirlenimini de evrensel kılmıştı. Ereksel anlamda gerçek kılmayı, gerçeği ve rahmete dair olarak da güzel ahlakı kendine farz yani zorunlu kılmıştı. Tinsel anlamda kendi olmaya din olarak rahmeti tercih etmişti.

O ne güzel yaratıcı ve Rabb'di ki yarattıklarını kendi ile var kılıyor -yaratıyor- olmasına, kudretin yegâne sahibi olmasına rağmen varlık sahnesinde özerk kılmış olarak kendi olmalarını sağlıyordu. Katmanlı varoluş içinde karşılıklı varoluşu da olanaklı kılmış iken kendine muhatap kılacak biçimde var kılıyordu.

O ne güzel Rabb'di ki iktidarının gölgesi altında imana -hakikate- çağırın değil, imanda gönüllülük esasını yaratmış olarak hakikate, adalete, kendisinden yana sonuç almaya/ alabilmeye davet etmekteydi. Hakikatini unutan insana, gerçekte sonuç alabileceği kendisini yine merhametinden dolayı nebileri ile hatırlatmaktaydı.

Buna rağmen söz konusu olan insanın nefsi emmaresi ve nefsi emmarenin tekbenci doğası gereği ile çıkarıcı, güvenilmez, zarar verici,

bencil vb. olmakta kendi olmayı özerk olarak bulması ise insan, yaptıklarının sonuçlarını düşünmeden hem kendine hem de çevresindekilere zalim olabilmekteydi. Hakikat sahibi rabbine de nankör olmaktaydı.

Zalim ve nankör olmak dahi yaratılmış gerçeklikte yaratılıyor olarak bulunur iken hak olan karşısında eytişimin, gelişimin gereği olarak diyalektik oluş içinde değişen zamanlarda yaratımın olanaklı kılınabilmesinin hikmeti gereği gerçekleşmekteydi. Zalim olmanın eylemlerinde kim kendini özerk olması gereği gerçekleştirmekte ise zalim nitelmesi ile kendi olmayı bulmakta iken doğrudan kendine zalim olmanın oluşu içinde bulunmaktaydı.

Zalim olana göre adaletin tesisi, ilke gereği olması gerekenin gerçekleştirilmesi ve yapısal kılınması ise tarihsel gelişim içinde ilke gereği olması gerekene göre organize olan insan tarafından yeni bir yaratım oluşu içinde gerçekleştirilmekteydi... gerçekleştirilmek zorunda kalındı. Tarih zalimler ile yön bulur iken ilke gereği olması gerekeni yapanlar, kurumsal anlamda yapısal kılanların eli altında şekillenmekteydi.

O ne güzel bir Rabb'dı ki zalimliği dahi hikmeti gereği insan tinine dair kılmış olarak yaratır iken rahmeti ilke edinmiş olmakta zalim olmaktan beriydi. Dolayısıyla da kötülüğü hikmet üzeri ilinek kılmış olsa da amaç kılmamış olarak hep rahmete dair olanın tarih içinde tesis edilmesinde kötü olmaktan uzaktı.

İnsan nefsi emmare varlığı olduğu sürece kötü olma potansiyelini hep kendinde taşımakta veya kötü olmaktaydı. Buna rağmen kendine dair bütünlüğünü koruyarak kendi olabilmesi, ilke gereği rahmet sahibi olması ile olanaklıydı... ki tarih, insanın kötü olduğu yönünü görünüşe taşıır iken rahmet sahibi olabileceğini de görünür kılmaktaydı.

Bireysel anlamda vicdanda, toplumsal anlamda hukuk ve ilkelerin kurumsal anlamda genele yaygın tesis edilebilir olmasında rahmet, gerçeği gözetirken tesis edilmek zorunda kalınandı... ki insan tininde, insan tininin yaratıcı etkinliği dahi Cenabı Allah'ın Faili Mutlak olarak yaratıcı fail olması doğrultusunda gerçekleşmekteydi.

“Dilerse sizi giderir yenilerini getirir.” “Denizi sizin emrinize veren de O’dur...” “Sizi her türlü sıkıntıdan kurtaran da O’dur.” “Sizi rızıklandırdıklarımızın fazlasından infak ediniz.” “İşte yaptıklarından dolayı zalimlerin bir kısmını diğerinin peşine takarız.” “Başlarına iyi bir şey geldiğinde Allah’tan biliyorlar. Kötü bir şey geldiğinde ise sana isnat ediyorlar. De ki her şey Allah’tandır.” “Sana bir iyilik geldiğinde Allah’tandır. Kötülük geldiğinde ise nefsinden dolayıdır.” “Yemyeşil ağaçtan sizin için ateş çıkaran O’dur.” “O ki bütün çiftleri yaratandı size bineceğiniz hayvanları ve gemileri var kılandı.” Bu vb. ayetler; doğada ve insan tininde gerçekleşenleri birbirine sebep kılmış olarak yaratan Allah’a işaret etmekteydi. Yani bu ayetler hem sebepleri yaratan hem de sebepler üzerinden -dolayımında- sebeplere aşkın yaratıcı fail olarak yaratımı başka bir aşamada devam ettiren Allah’a işaret etmekteydi.

“Sizleri çocuklarınız, mallarınız ve canlarınızdan eksilterek korku ve açlık ile deneyeceğiz” denilirken de sebeplere aşkın yaratıcı failin Allah olduğu görülür. Nebi Muhammed Mustafa'nın (s.a.v) emsal gösterilmiş olarak böylesi gerçeğe bazı sure ve ayetlerde dikkat çekiliyor olması da önemliydi. “Senin göğsünü genişletmedik mi? Yükünü üzerinden kaldırmadık mı? Şanını yükselmedik mi?” ayetlerinde de sebeplere aşkın failin Allah olduğu ifade edilmiş olunur. “O seni yetim bulup barındırmadı mı? Şaşırılmış bulup yol göstermedi mi? Fakir bulup zengin etmedi mi?” ayetleri de sebeplere aşkın yaratıcı fail olan Allah’a işaret etmekteydi.

Kur'an'da bu gibi ayetler fazlasıyla vardı... ki doğada ve doğaya dair belirlenimleri ile beraber insan tininde insanın kendi ilişkileri veya emeği üzerinden gerçekleşenlerin, yaratıcı fail olan Allah'ın yaratım etkinliği içinde gerçekleştiği, böylesi ayetler ile net olarak ifade edilmekteydi...ki Allah'ın varlığında Allah ile var olur iken Allah'ın varlığı dışında veya O'nun varlığında olup da katmanlı oluş içinde içsel-dışsal belirlenimli kapsayıcılıkta gerçekleşen karşılıklı varoluşta, O'na karşıt olarak O'na rağmen iş görecektir, yaratıcı etkinlikte bulunacak ve genel anlamda fail olacak ne bir tanrı ne de bir yaratılmış olan vardı.

Buna, Esmayı Hüsna'dan olan Muzill-Muiz ve Mudill-Hadi ilahi isimleri de örnek gösterilebilirdi. Muzill-Muiz ve Mudill-Hadi tanrısal -evrensel- isimleri, karakter biçimsel kimlik belirlenimi olmak ile beraber fiilde gerçekleşirler iken Allah'ın yaratıcı fail olması gereğinde gerçekleşenlerdi... ki bu isimler ile Cenabı Allah, kişilerin hidayet veya delalet, zillet veya izzet bulmasının yegâne sebebi iken hem kendini bu karakter biçimsel kimlik belirlenimlerinde ahlak biçimsel düzeyde anlam-değer yüklem içeriğinde öznel anlamda yaratmaktaydı hem de yaratıcı etkinlikte diyalektik oluşun gereği olarak kulların karşıt belirlenimli yaratılıyor olmasının gereğini sağlamaktaydı.

Öldüren ve diriltiren, güldüren ve ağlatan, delalette kılan ve hidayet veren, evvel ile ahir, zahir ile batın vb. fiil belirlenimli ve geneli bağlayıcı evrensel belirlenimlerinden de bakıldığında, insanlık tini dahi diyalektik oluş içinde Allah'tan paye alma biçimlerine göre varoluş çeşitliliğinde değişkenlik gösterse de Allah'tan paye almış olarak pay sahibi kılınmış özerk oluş içinde gerçekleşmekteydi. Bütün varlık evreninde gerçekleşenler, O'nun ile kendi olmayı bulur iken O'nun dışında gerçekleşiyor olmakta değildi. Her var olan ona rağmen veya O'nun dışında var olan değil, katmanlı varoluş içinde etken nedenini ve erek nedenini de Allah'ta buluyor olarak yaratıcı etkinlikte gerçekleşmekteydi.

Bütün varlık âleminde görünen yaratılmış olanlar -mevcudat- Allah'ın Allah olmasına, varlık sahnesine özerk yaratılmış olmakta kendi -ben- olmalarında çıkarlar iken özerklik dolayımında kendi olarak bilerek veya bilmeyerek katılmaktaydı. Diyalektik oluş içinde karşılıklı varoluşa rağmen karşıt olarak özerk olmakta varoluşunu bulan insan için, hak-batıl, kötü-iyi vb. belirlenimlerde eytişim içinde yaratıcı etkinliğe eylenir olmak da kaçınılmazdı... ki anlam-değer yüklemelerinde özerk olarak kendi olmayı bulur iken değışen zamanlarda yaratıcı etkinlikte kendi yapıyor olarak yarattığı dünyalarda Allah'ın halifesi olmayı her türlü koşulda gösteriyor olabilsin.

Aslında ise üzerinde rabb belirimli sıfat ve karakter-kimlik belirlenimleri ile yaratıcı etkinlikte bulunan Rabbi olan Allah'ı bilerek ya da bilmeyerek hak kılınmış ölçüde yaşamaktaydı. Zalim olan da Rahmed sahibi olan da hakikatten aldığı payenin pay sahibi olarak hak kılınmış olanı hak ettiği veya hak etmediği yönde özerk anlamda kendi olmakta yaşamaktaydı. Yaşananlara -gerçekleştirilenlere- bağlı olarak gerçekleşen olumlu veya olumsuz her hak edişin karşılığı olan yeni bir yaratım oluşu içinde de yaratım gereği özerk kılınıyor -yaratılıyor- olmanın gereğinde kendi olmak, hakiki anlamda ve değer olarak bulunuyor iken varoluş, şimdi ve burada olarak geleceğe doğru yürümek te gerçekleşmekteydi.

Yaratımda, başkası kılınıyor olarak kendi olmayı bulan yaratılanın özerk yaratılıyor olması gerçeği sebebi ile artık dileyen zalim ve nankörlerden olur... dileyen ise rahmet sahibi olur. Hak ve hakikatten kaçışın olmadığı bir varoluş içinde er ya da geç hak ve hakikat ile yüzleşmek gerçek olduğundan, özerk yaratılıyor olması gereği dileyen dilediğini yaşamaktan yana özgürdü. Ancak, daim yaratım içinde yaşananların adalet ile hükmedildiği sonuçları olan bir yaratım oluşu içinde dileyen dilediği gibi değil, nasıl ve ne için yaşadığına dikkat etmeliydi.”

*

“Dünden kalanların izinde sabahın erken saatinde düşünürken anlaşıldı ki Allah sadece zat, sıfat, isim belirlenimleri ile Allah olmakta değil, yaratıcı olmakta Allah olmayı bulur iken yarattıklarıyla karşılıklı varoluş içinde yaratımı sürekli kılması ile Allah olmayı da sürekli kılmaktaydı. Varlık sahnesi kendisinin varoluş alanıydı... Her yaratılmış olan, ayrı değil aynı da değil oluşun içinde, farklı formasyonlarda gerçekleşen varoluşu ile Allah'ın Allah olmasının yaratım etkinliğine katılmaktaydı. Başka bir deyişle de Allah'ın Allah olmasına katılır iken hem Allah'tan paye almak ile pay sahibi yani özerk anlamda kendi -ben- olmakta var olmaktaydı hem de herkesin hakikati olup da herkesin evrensel gerçeği olan Allah'a yani üst ve evrensel gerçekliğe katılmakta olduğu kadar kendi varlık değerini bulmaktaydı. Rabb-ül Âlemin olan yani her varlığın üst ve ortak gerçeği olan evrensele katılmakta olduğu yönde ve katılmakta olduğu kadar kendi olmayı, anlam-değer belirlenimlerinde nitelendikleri ile bulmaktaydı.

Yaratılmış olanların dolayımında Allah'ın Allah olması dahi karakter ve kimlik belirlenimli, anlam-değer ve aidiyet içerikli yüklem alınmış özdeşlik oluşunda yaratım dolayımında gerçekleşmekteydi. Bunun içindi ki yaratılmış olan sebeplere değil, sebepler üzerinde fail olanı görmek gerekirdi ki yaratılmış olanlar için hakikat ile tanışma, hakikati müşahede etme olanağı tevhid belirlenimli olarak gerçekleşebilirdi. Gazali'nin Faili Mutlak görüşü, etken neden anlamında Allah'ın her olay ve olgu üzerinde iş gördüğü ile ilgili iken yaratılmış olanların varlık sahnesine özerk çıkışını anlatabilmekten yana uzaktı. Maturidilerin kesb görüşü de kısmi anlamda özerkliği içeriyor olsa da katmanlı oluşta karşılıklı varoluşu anlatmaktan yana yetersiz ve sadece fiile dair bakışında iken eksikti. Yaratımı ve dolayısıyla da kaderi, etken neden ve kesb (kader bahsini de içerecek anlamda) anlamlı kılmaktan yana yetersizdi.

Elbette yaratan, Gazali'nin dediği gibi Faili Mutlak'tı... ama yaratım etkinliği sadece yaratmak ile kalmayıp, yaratıcı etkinlikte yaratıcının da tinsel anlamda olanak (subuti sıfat, duygu, anlam, değer, ahlak vb.) ve kimlik-karakter (ilahi isim) belirlenimlerinde -varlıksal anlamda değilse de- varoluşsal anlamda yani öznel olarak kendisini de yaratması anlamını taşımaktaydı. Bunun ile beraber yaratımda gerçekleşen katmanlı oluş içinde ayrı değil aynı da değil olmanın gereğinde yaratılmış olan her can, varlık sahnesine özerk olarak kendi -ben- olma durumunda çıkıyordu... ki katmanlı oluşta karşılıklı var olma olanağı içinde veya anlam-değer yüklü varoluşta karşıt belirlenimli olmak söz konusu olduğunda yaratım, varlık sahnesinde yaratılmış olanların yaratıcının yaratıcı olmasının yaratıcı etkinliğine katılmakta olarak kendi olmayı bulmalarında gerçekleşmekteydi.

Her var olan sadece yaratıcıdan paye almış olarak pay sahibi -özerk- olarak var olmakta kalıyor değildi... Yaratıcı etkinlikte Allah'ın Allah olmasının yaratım etkinliğine ayrı değil aynı da değil olmakta başkası kınıyor iken kendi olması belirleniminde katılmaktaydı.

Her var olan üzerinde yaratım etkinliğinde olarak fail olan Allah'tı... bunun içindi ki her bilenin üstünde gerçekte bilen, her rabbin üstünde gerçekte rabb olan, her hâkimin üstünde gerçekte hâkim olan vb. bakıldığında Allah'a ait olanlar ile özerk anlamda var olanların üstünde Allah kendisine ait olanlar ile görünüş bulmaktaydı... ki bu durumda Allah'ı Ekber yani kendine ait tanrısal belirlenimlerin biricikliğinde her türlü yaratım etkinliğinde kendisinden pay sahibi kılar iken uluhiyetini yani tanrısal belirlenimleri kendisine ait gerçekleştirip de kendisinden büyüğü olmayan anlamında dengi olmayandı.

Böylesi yaratım oluşu içinde her yaratılmış olan, içerik-biçim belirlenimli olarak anlam-değer, temsil-tasvir içeriğinde yaratılmış olmakta kalmayıp, bulunduğu varlık alanında özerk varoluş gereği Allah'ın yaratım etkinliğine katılmaktaydı... ki her özerk anlamda var

olan, varlık alanı içinde gerçeklik deneyiminde hakiki anlamda var olmayı bulmaktaydı. Bulunduğu varlık alanı içinde hem kendi olmayı bulduğu yüklemi olan anlam-değer, temsil-tasvir içeriği gereğinde hem de katmanlı olmanın yaratımı içinde karşılıklı var olunuyor olmanın gereğinde aynalaşılan bir oluş içinde yeniden öznel/ tinsel anlamda yüklem aldıklarına bağlı değişen öznellik içinde yaratılıyor olmanın gerçeğinde bulunmaktaydı. Karşılıklı varoluşta karşılıklı yaratıldığında ise değişen -hak olana göre gelişen- dünyaların öznesi olarak yaratılıyor olmak da kaçınılmaz olarak bulunmaktaydı.

Yaratım bu yönde anlam-değer, temsil-tasvir, içerik-biçim belirlenimli katmanlı olarak özerk varoluş belirleniminde gerçekleşir iken her varoluş mertebesinde yani lahuttan ceberuta (emir âlemi de denilen), ceberuttan melekuta, melekuttan mülke, mülkten nasuta, nasuttan şehadete olan mertebelerde melek, bitki, hayvan, cin, insan vb. mertebeleri veya kafirlerden ya da salihlerden olarak biçim kazanan kimlik belirlenimli mertebeler) özerk gerçekleşen her öznel varoluş belirlenimi, var olduğu kendi alanı içinde muameleye tabi kılınmaktaydı... ki böylece her mertebenin özerk özneleri kendi olmanın oluşu içinde evrensel varoluşun bir parçası olarak varoluşa katılmaktalardı. Yaptıklarının sonuçları olduğu ve yaptıklarının sonuçları ile aynalaştığı bir yaratım içinde de hep kendi olmanın özerkliğinin korunuyor olması gereği ile kendi olmak, hakiki anlamda bulunmaktaydı.

Böylece yaratılmış olan, hakikatten aldığı paye gereği gerçek olmakta iken hakiki anlamda bulunduğu varoluş içinde de kendi olmanın sürekli -gerçek- kılındığı oluş içinde hep yaratılıyordu. Yapılanların sonuçları olarak gerçekleşen kafir- mümin, ceza-mükafat, cennet-cehennem gibi yaratılmış olma belirlenimleri yaratılmış olunan mertebeye göre muamele görüyor olmaktan öte değildi... ki her muamele, muhatabın

özerkliği bağıntısında kendi olmayı koruduğu yönde karşı karşıya geldiği gerçeklik belirimiydi.

Böylesi oluş içinde her yaratılan, Allah'ın Allah olmasının yaratım etkinliğine katılmakta iken üstünde -üzerinde- Allah'ın yaratıcı fail olması gereği sonuç ve erek belirlenimli olarak ne için olduğu belirli kılınmış oluş içinde hikmetini bulmaktaydı... ki yaratılmış olduğu mertebenin kafirlerden veya salihlerden olması içeriğinde muameleyi hak edilmiş belirleniminde bulmak bu yönde kaçınılmaz olarak bulunmaktaydı.

Bu anlamda sorgulanması gereken özgür irade değil, özerklik belirlenimi olarak özgür irade kendi olmanın/ olabilmenin yaratılmış gerçeği olarak bulunur iken yüklem alınmış özdeşlik belirlenimlerinde yani anlam-değer, içerik-biçim, temsil-tasvir içeriğinde sonuçta ne veya kim olunacağıydı. Geleceğin yaratılmış olanlar için belirsizliği ve yaratıcı zamansal anlamda yarattıklarının hep önünde iken gelecekte hareket ile yaratımın hep oldu kılınmış olarak gerçekleşmesi sebebiyle ne veya kim olunacağı, Allah için belirsiz değildi ama yaratılmış olanlar için belirsiz iken umut ve korku arasında Allah'a Tevab ismi gereği dönmek olanaklıydı. Her yaratım belirlenimi yaratıcıdan hareket ile değişebilirdi. Bu durumda özerk varoluş içinde, dileyen kafirlerden, dileyen de salihlerden olmaktadır/ olabileceği vardı.

Yaratıcı-yaratım bağıntısından bahsetmekte ise kader ve kaza gelecek belirlenimli olarak gerçekleşmekteydi. "Gökten yere emri tedbir eder (düzenler, indirir, karara bağlar). Sonra da sizin saydıklarınızdan bin sene olan bir günde ona döndürülür (çıkartılır, yükseltilir yani gerçekleştirilir)" ayeti ve berat gecesi için belirtilen bir hadisi şerifte beraat gecesinde, bir senede gerçekleşecek doğumların, ölümlerin, rızık taksiminin... takdir buyrulduğu ifade edilir. Yani -dolayısıyla da- yaratılmışlar için geçerli olmak kaydı ile gelecekte hareket ile, Allah

için yaratımda geçmiş anlamında belirlenmiş olanın üzerinden bir daha titizlikle geçiliyor olduğu belirtilmiş olunur.

Kanaatim o ki önceden belirlenmiş derken geçmiş zaman belirlenimli bir kaderden bahsedilmekte ise güne gelene kadar oluşan sebep-sonuç bağıntısında geleceğin geriye dönük yeniden yaratılıyor olması söz konusu olmazdı veya bütün sebep-sonuç ilişkisi yeniden kurgulanmak zorunda kalıncırdı... ki bu, mümkün olsa da sil baştan olacağı için ve enerji bağıntısından bakıldığında tercih edilecek bir durum da olmazdı.

Ya Rabbi iman ile döndük sana, sen bizleri salihlerden olmaktan yana sürekli kıl...

Katmanlı oluş içinde yaratıcı, kendine ait belirlenimleri yarattıklarına dair kılıyor olmakta anlam-değer aidiyet belirlenimlerinde yarattığını, başkası olmakta kendi olmayı buluyor olması bakımından özerk kılmaktaydı. Aidiyet belirlenimleri ile özerk varoluşta karşılıklı veya karşıt var olmak da olanaklı kılınmaktaydı.

Aidiyetler, kendi olmak bakımından özerk varoluşun belirleyeni iken her özerk varoluş biçimi veya öznesi, zaman-mekân belirlenimi içinde kendini ben merkezli konumlandırmakta olarak varlık sahnesinde bulmaktaydı. Yaratıcının kendi olması bakımından özerkliği, kendisinin hem nesnesi hem öznesi olmakta gerçekleşen zaman genişliğinde ve kendine mekân yine kendi olmasında gerçekleşmekteydi. Yaratılmış olanın kendi olması bakımından özerk olması da yaratıcıdan aldığı paye gereği yaratılmış olduğu mekân-zaman bağıntısında gerçekleşmekteydi. Her can zaman-mekân bağıntısında kendi olmanın gerçeğini özerk belirlenimde aidiyet yüklemelerinde bulmaktaydı... ki özerklikte yaratım, varoluşu karşılıklı bulmanın, gerçekleştiriminin olanağıydı.

Anlam-değer, içerik-biçim, temsil-tasvir belirlenimli aidiyetler ve öznel anlamda aidiyet belirlenimli özerklik, varoluş adına olması gereken

özerklik ilişkisinde yaratılmış olmanın gereğinde başkası kılınmış olmak dolayımında gerçekleşmekteydi. Tinsel/ öznel anlamdan bakıldığında, Allah'ın Allah olmaya dair ve yaratılmış olanın da kendi olmaya dair karakter-kimlik düzeyinde aidiyet belirlenimli özerk varoluşu, yaratım dolayımında kendi olmanın özerklik belirlenimlerinde gerçekleşmekteydi.”

*

“Yaratılmış olan mevcudat içinde aidiyet belirlenimlerinde her kim ne için yaratılmış ise kendi olmaktan kaçamadığı oluş içinde kendini gerçekleştirmekteydi. Hz. Resulün de dediği gibi “Her kim ne için yaratıldı ise kendisine kolay getirilmiştir.” Bu durumda her kim ne için ise o şeyi gerçekleştirmenin özerkliğini özünden -içerden- hareket ile yaratılıyor olmakta buluyor olarak kendisine kolay getirilecek aidiyet ve oluş içinde varoluşunu bulmaktaydı.

Diyalektik oluşun yaratım etkinlik belirlenimlerinde yani hak veya batıl içeriğinde kafir veya salih olarak yaratılıyor olmak (kafir veya salihlerden olmak) gerçekleşir iken özerk var olmanın gereğinde değişen dünyalarda yaratılıyor olma olanağı da vardı... ki kafir olanın salihlerden, salih olanın kafilerden, kapitalist olanın komünist, komünist olanın kapitalist olması anlam-değer yüklemelerinde değişen dünyalara geçişin özerk varoluşta olanaklı kılınması ile ilgiliydi.

Ayrıca değişen anlam-değer yargılarına göre gelişim içinde değişen zamanlar anlamında değişen dünyalara geçebiliyor olmak da özerk varoluş ilişkisinde olanaklıydı. Söz konusu anlam-değer yüklemelerinde yaratım ise farklı dünyalara geçişli veya genel anlamda değişen anlam değer yüklemelerine göre zamansal anlamda değişen dünyalara geçebiliyor olmak, özerk varoluşta insan tinin aidiyet, emek belirlenimlerinde gerçekleşmesinde olanaklı kılınmıştı. Her kişi kendi

tarafını hem zihniyet hem de ahlak biçimsel olarak belirliyor iken kendi olmanın özerkliğinde evrensel yaratıcı etkinliğe katılmaktaydı.

Önemli olan ise evrensel olarak herkese yönelik artı bir değer içeriğinde değer üreten çaba anlamında emek veriyor olarak katkıda bulunuyor olmakta yaratıcı etkinliğe katılmaktı. Yaratıcı etkinlik üst düzeyde sanat, felsefe, bilim, kelam, tasavvuf, siyaset, ekonomi, ihtiyaç vb. alanlarda ürün, eser, miras bırakmak anlamını içerse de insan hem düşünsel hem de ahlaki anlamda anlam-değer, içerik-biçim, temsil-tasvir içeriğinde yüklem alınmış özdeşlik belirlenimlerinde fail iken hep yaratıcı etkinlikte bulunmaktaydı. Bir sokak müzisyeninin müziği ile kalabalığı yarıp da gürültüye baskın olarak dünyayı renklendirmesi, bir çiçek satıcısının güzel çiçekleri ile sokağı güzelleştirmesi, yardıma ihtiyaçlı olana rahmet el olup da Rahman'ın uzanması, hak olana göre doğru olanı söylerken gerçeğe dair anlam-değer belirleniminde gerçek bir dünyaya bakıyor olmanın gerçekleşmesi vb. oluş içinde yaratıcı etkinliğe katılıyor olmak, tanrısal olan yüklemelerden hakkı gereği ile nefeslenirken kendi olabilmenin olanağını vermekteydi.

Anne ve baba vb. karakterlerinde Rabb ve Mürebbi belirlenimleri ile fail olan Allah'ın kendini gerçekleştirmesinden paye almış olarak kendi olmayı anne, baba olmakta buluyor olmak da yaratıcı etkinlikte Allah'a katılıyor olmaktan öte değildi. Sanatçı Musavvir, Halik vb. Filozof Hâkim, Alim vb. isimlerde yaratılıyor olmanın gerçeğini görünür kılmaktan öte durmamaktaydı. Hakikati görebilmek için duyulara aşkın ilkesel bakabilmek gerekliydi.

İyi olmak, doğru olanı sahiplenmek, güzel olanda kendi olmayı bulmak vb. diyalektik içinde diyalektiğe aşkın kendi olmanın bütünlüğünü korumak için elzemdi. Güzel ahlak, yaratım etkinliğinde güzel kılmak ile kalmayıp, yapılanların asıllar göğünde melek belirlenimlerine göre hep yeniden yaratıldığı yaratım oluşu içinde geleceğini de yaratmaya

doğrudan katılmak anlamını taşımaktaydı... ki kişi yaratıma dair gerçekleştirdikleri ile geleceğinin yaratılmasına da katkıda bulunur iken geleceği miras almanın oluşu içinde varoluşunu gerçekleştirmekteydi.

Diyalektik oluşta kaybolmadan, iman edenler için Allah'ı bilmek, Allah ile buluşmak, öznel anlamda kendinde Allah'a kavuşmak olanaklıydı. Aynı olmamanın özerk belirleniminde ayrı olunmayan yönleri açık ettikçe, gelişim gösterdikçe, yakınlık yani imanda kesinlik edindikçe Allah'a ermenin olanaklı olduğu görülecekti.

Kendisine Allah, Rahman, Kadir, Kerim vb. anlam-değer, temsil-tasvir içerikli olup da tinsel anlamda içerik-biçim niteliğinde görünüş bulanları aidiyet belirlenimli yüklem edinmiş olan için karakter ve kimlik belirlenimlerinde kendisini yaratıyor iken yaratılmış olanlar için yaratım alanında Allah'ı görebilmek, kendisine yüklem aldıklarının dahi yaratıcı faili kendisi iken fail olmasında olanaklıydı. Kendisinden alınan paye gereği pay sahibi olunurken de sıfat ve isimlerin evrensel kılınıyor olması gerçeği sebebiyle de tanrısal/ evrensel subuti sıfat ve isimleri dolayımında fail oluşu gereğinde Allah'ı görmek nesnelere - sebeplere- aşkın olarak olanaklıydı.

Allah'ın zatına dair görü ise yaratılmış olan kendi zatına döndüğünde, zatının O'nun zatından bir paye olduğu gerçeği ile bir şeye benzemiyor olmasında, şeylere benzememesinin anlayışı ile Allah'ın zatını, zatının mahiyeti gereği sadece kendisine benzer olduğu içerikte bilebilirdi. Keşfi veya bilimsel anlamda nuruna varmak olanaklı olduğunda da hem nesnel hem de şahıs olması içeriğinde, yarattığı şeylere benzemeyen Allah'ı kendi olma belirleniminde görmek ve O'na kavuşmak olanaklıydı.

Hakikat kendisinden sonuç almak ile kalmayıp alınan sonuca göre olanakların istidat artışından yana tasarruf, basiret, feraset, yakın, keramet, irfan vb. edinecek biçimde Allah'ın nurundan beslenirken

Allah ile gelişim -tekâmül- bulmak ile deneyimin konusuydu. Kendini deneyim nesnesi kılacak olanak beliriminde görünüşe taşıyabilmekte, gerçekliğinden şüphe etmeyecek kadar yakın -eminlikten yana kesinlik-gösterebilmekteydi. Bu anlamda hem öznel (şahıs, sıfat, isim) ve nesnel (nur) belirlenimleri ile deneyimin konusu hem de pragmatik anlamda tahkikin konusu olabilmekteydi.

Bu neden önemliydi? Bir vakit kış günü; duyu nesnelere bakarken çevremi yadsıdığım, anne-babamı dahi kendime yabancı hissettiğim ve içinde bulunduğum gerçeğe aslında şüphe ile baktığım bir hâl içinde kendime doğrulduğum, yükseldiğim aklıma geldi. İçinde bulunduğum yaratılmış dünyanın yabancıyım. Yabancılık, çevremi ve yakınlarımı yadsıdığım yani derinlerde şüphe ile baktığım kendilik durumunda bulunmama eylemekteydi. Eskilerin “Şüphe insanın fitratına vacip olarak verilmiştir” dedikleri herhâlde buydu.

Söz konusu olan çevreye veya bedene yabancılık, yaratılmış gerçekliği yadsıma ise bunların içeriğinde şüphe, ruha ait fitri -doğal- bir duygu belirlenimiydi... ki bu ussal anlamda şüphe etmek değil, ruha ait fitrat gereği yeni dünyanın gerçeğine yabancı olma durumuydu. Bu yabancılık ve şüphe, alışılan anlam-değer dünyası, varoluş gereği çaba içinde bulunulması, kendine çeken yaratılmış dünyanın cazibesi içinde kaybolabilmekteydi.

Ne vakit ki yabancılık ve şüphe; derde düşmüş yani varoluş krizine tutulmuş olan araştırmacı bir ruh için ussal anlamda meraka dönmekteydi... o vakit yadsıyan şüphe yerini, gerçeği öğrendikçe meraka bırakmaktaydı. Bazı kelamcı ve filozofların bilgibilimsel anlamda bilgiye dair şüpheleri ise bilgiden yana kesinlik arayışı ile beraber yöneme başvurulması gerektiğinin gerçeğine kapı aralamıştı... ki bu durumda yöntem, bilginin tahkikinin yapılabiliyor olmasının yöntemi olarak önemliydi.

Teorik anlamda metafizik, bilimsel anlamda deneycilik, bilgidен sonuç alınabilir olunmasına bağlı olarak pragmatizm bu anlamda önemliydi. Metafizikten kastım, olgunun değişmez belirlenimleri ile aşkın olması gerçeğinde ilke gereği evrensel belirlenimleri ile değerlendirilebilmesiydi. Bilimsellikten kastım, olgunun nasıl gerçekleştiğinin nesnelere ve oluş biçimi ile ilgili olup sonuç verilerden hareket ile olgusal olanın evrensel belirlenimleri ile değerlendirilebilmesiydi. Pragmatizmden kastım ise sonuç verilerin herkes için kullanılabilir kılınması ile evrensel belirimde tahkikin yapılabiliyor olabilmesiydi.

Bu anlamda İslam, hakiki anlamda tasavvuf içeriğinden hareket ile düşünöldüğünde sonuçlardan konuşulan metafizik anlatısıyla evrensel anlatıya haizdi. Eskilerin dediği gibi iman, ihlas, amel ile sonuç alınabilecek hakikatten bahsetmekte iken bilimsel içeriğe haizdi. Hakikatten sonuç alındığında ise öznel anlamda gerçeğin tasarruf, keramet, irfan, feraset, basiret, yakın vb. düzeylerde ihsanlarını pragmatik anlamda kullanılabilir olduğunun tahkikini taşımaktaydı. Tahkiki böylesi yöntemsel olmakta yapılabilir olan ise sadece nesnel anlamda gerçekliği olan değil, öznel anlamda da gerçekliği olandı... ki ussal anlamda şüphe, böylesi yakın yani kesinlik bilgisi edinildiğinde artık geçmişin sayfalarında bilgibilimsel olup da yöntemsel yaklaşım biçimi olmaktan öte değildi.

Eskilerin metafizik nesnelere, kavramların duysal algıda deneyim nesnesi olamayacağıının kanısı ise bir sanı olmaktan ibaretti. Kavramlar varlıkta veya öznel anlamda varoluştta karşılıklarına bağlı olarak ya nesnelere üzerinden öznelde deneyimin nesnelereydi ya da sonuç alınabilecek hakikatin belirlenimleri olarak sonuç alınabilecek, gerçekleştirilebilecek, genele yaygın tesis edilebilecek ilke belirlenimleri ile anlamda, duyguda, değerde, değerde belirlenimli

olduğu içindi ki iradede, dolayısıyla da ahlakta, evrensel anlamda da kültür ve medeniyette içerilmiş olarak tesis edilebilir olanlardı.

Demek ki nesnellığe dair metafizik belirlenimler ussal anlamda duyuşal algı üzerinden duyuşal algıya aşkın anlam-duygu-değer-inanç-eylem belirlenimli olarak gerçekleştiklerinde veya olan bitende gerçekleşiyor olduklarında deneyim nesnesi olabilmekteydi. Öznelliğe dair metafizik belirlenimler de anlam-değer belirlenimli gerçekleştikler iken nesnelere aşkın hareket belirleniminde öznel karşılığı olup da gerçekleştiğinde anlam biçimsel olarak gözlemlenebilecek olanlardı.

Allah'ı görmek dahi nesnelere aşkın gerçekleştirdikleri üzerinden sıfat ve isim belirlenimlerinin gerçekleşmesinde gözlemlenmek ile deneyimin konusuydu. Sadece gözlemin değil, yaşamsal anlamda da anlam-değer, ahlak, karakter belirlenimli olarak öznellikte deneyime açık olan ilkelerdi. Temel idealar dahi iyi, doğru, güzel yargıları olarak irade belirlenimli iken deneyimin nesnelerydi. Eylemde ve nesnelere gerçekleştiklerinde de gözlemin konusu olarak deneyimin nesnelerydi.

Metafizik nesnelere duyuşal algıdan daha çok duyuşal algıdan hareket ile duyuşal algıya aşkın ussal ve öznel anlamda da gerçekleştiklerinde deneyimin konusu olanlardı. Bu anlamda gerçekleştiklerinde ve evrensel anlamda gerçekleşiyor olmalarında deneyimin konusu olmalarındı. Metafizik nesnelere kavramsal anlamda karşılığı olup da varlıkta ve varoluşta karşılığı olanlardı... ki nicele aşkın nitelik belirlenimi olarak evrensel içerikte gerçekleşiyor olmalarına bağlı olarak ussal ve yakın düzeyinde kesinlik içeren müşahedeye bağlı gerçekleşen iman (emin olmak) ile deneyimin konusu olmalarıyla gerçekleşme belirlenimlerine bağlı olarak gözlemlenebilirdi.

Böyle olsa da metafizik, nesnellik zemininden hareket ile nesnellığe aşkın öznellik belirleniminde/ belirlenimlerinde olgusal anlamda gerçekleşti. Bundan da anlaşılacağı gibi metafiziksel her yaklaşım,

olguya dair salt nesnel yaklaşımı içermek ile beraber özneliği de içeren olması gerektiği yönde düşüncenin konusu olmalıydı. Metafiziğin en temel konusu olgu idi. Olguyu kavramsal anlamda gerçekleştirdiği mekânsal, zamansal (tarihsel, üç zamanlı öznel zamansal, bengisel), nesnel ve öznel gerçekleşme belirimlerine bağlı olarak ussal anlamda olgusal kılmak felsefi olarak metafiziğin konusuydu. Dolayısıyla da metafizik doğrudan gerçeği konu alan ve gerçeği kavramsal belirlenimleri ile görünür kılmanın ilmiydi.

Demem o ki mekân-zaman bağıntısında konumlanarak varoluşu olanaklı bulan/ kılan özne metafizik yapacak ise mekân-zaman bağıntısında nesnellik üzerinden gerçekleşen ve nesnelliğe de aşkın öznelikte de karşılık bulan olgusal olanı, kavramsal olarak değerlendiriyor olmak zorundaydı... ki bu anlamda mekân-zaman, nesne-özne bağıntısında gerçekleşiyor olan olgu; duysal algı, kavramsal anlamda ussal bakışım, bilimsel yani yöntemsel yaklaşım ve evrensel gerçekliği olduğu içindi ki genele yaygın kılınabilir olması gerçeğinden hareket ile deneyimin konusu olmaktaydı.

En temel de Allah dahi öznel anlamda insanda değişen zamansal belirlenimleri ile görünüş bulur iken devlet -metafizik- olgusuna - yüklem alınmış özdeşlikte- özdeş, genele yaygın olarak ilke belirlenimleri ile görünüş bulmakta, gerçekleşmekte yani vücuda taşınabilmekteydi. Yeter ki devlet, herkese Rahman ve adalet nazarı ile metafiziğin nesnelere olan ilkeleri kurumsal anlamda işlevsel kılar iken hizmete taşıyabilsin. Böyle olması gerekir iken devlet, Rab, Mürebbi, Malik, geleceğe dair kararları ve uygulamalarıyla İlah ilke belirlenimleri ile de Allah'ın Allah olmasının yaratıcı etkinliğine insan, devlet - metafizik- olgusuyla hak kılınmış olanı hak ederek ya da hak etmeyerek özerk varoluşu gereği katılmaktaydı/ katılabilmekteydi.

Devlet dahi metafizik olgu olması ile zaman-mekân, özne-nesne bağıntısında insan tininin bir ürünü iken Allah'ın halifesi olan insan

üzerinden Allah'ın, kendisini ilke belirlenimli gerçekleştirir iken insan tininde vücuda getirmesinin, gerçekleştirmesinin nesnesiydi. İnsan tını ve insan tininin ilke/ ilkeler belirimli en yüksek metafizik olgusu olan devlet bağıntısından bakıldığında metafizik nesnelere en temelde zaman-mekân, özne-nesne bağıntısında deneyimin konusu olduğu görülmekteydi.

Gelecekte devletin içeriğine -mahiyetine- bağlı olarak nasıl gerçekleşeceği tartışılabilir ama devletin tanrısal belirlenimlerinin, insan öznesi ile anlam-değer yüklemine itibari düzeyde gerçekleştiği unutulmamalıydı. Söz konusu devlet ise kutsiyetini insan öznesi ile itibari düzeyde (varsayılmış gerçeklik belirleniminde anlam-değer-inanç belirlenimli olarak kabule dair olan) bulmaktaydı. Allah ise itibari olmaktan ileri hakiki varlık olarak insan öznesinin üzerinde iş görmekte, katmanlı gerçeklikte de karşılıklı varoluşta tinsel anlamda her vechesiyle insanın hep önünde durmaktaydı. Kutsiyetini kendinde bulur iken hakiki varlık olduğu unutulmamalıydı. Varlıksal karşılığı olmayıp da tinsel anlamda itibari olarak varoluşsal karşılığı olan ile isim bağlamında tinsel anlamda itibari olsa da varlıksal karşılığı olup da hakiki olan, birbirine karıştırılmamalıydı.

İnsan tarihsel gelişimine bakıldığında iktidar-güç bağıntısında devleti tanrısal kılmaları, kişilerin devlet hegemonyası gölgesinde tanrı rolünü oynamaları, insan tininin ürünlerinde kaybolmalarından öte değildi. Kur'an tabiri ile söyler isek "Ellerinizi ile yaptıklarınıza -yonttuklarınıza- mı tapınıyorsunuz?" olmaktan öte değildi.

İnsan, tını gereği anlam-değer bağıntısında anlam inanca eyler iken değer beliriminde inancın nesnesi olması doğrultusunda inanç varlığı olarak kendini bulmaktaydı. Tını gereği yaratıcı etkinlikte emek varlığı iken varoluş nesnesi edindiklerini, hakkı dışında değer kılmakta veya kabul etmekte yani doğrudan veya dolayimli anlamda putlar edinmekteydi. Güneş tanrı, toprak tanrı, heykel tanrılar vb. doğrudan

putlar edinmekte olduğu gibi para, güç, kariyer, egemenlik kurma, tekbenci olarak kibirli olan benlik sahibi olmak vb. dolaylı -gizli- putlar da edinmekteydi.

İnsan, sanıya dair olanı ortak değer kabul ederken de gerçekten koptuğu dünyalar içinde doğmaktaydı. Varlıksal karşılığı olmayıp da itibari karşılığı olanları hakkı dışında tin alanında bulundurmamak olması gereken iken hakkı dışında kabule bağlı değer kılmak, gerçekten kopmaktan öte değildi. Kaldı ki gerçeğe hiç ilgisi olmayan sanıların peşinden koşmak da kendisinden mesul kılınmış insan için, zilletten başka bir şey değildi.

Devlet, özgürlük, adalet, rabb, malik, ilah, iyi, doğru, güzel vb. metafizik ilkeler tarihsel anlamda insan tını değışen zamanlarında ele alındığında, diğeri ile ortak varoluşta koşullar, ihtiyaçlar, hak-had vb. belirlenimler üzerinden diyalektik oluşa da bağlı olarak bireysel ve toplumsal belirlenimleri doğrultusunda tekâmül ediyor olmalarında hem deneyimin hem de gözlemin konusu olabilmekteydi... ki bu dahi özne-nesne, mekân-zaman bağıntısında metafizik olguların gerçekleştiğı gerçeğine tanık kılmaktaydı. Metafizik olguların hakkı gereğı gerçekleştirilmelerine ve hak edişlere bağlı olarak erek belirlenimli olmalarını korurlar iken tekâmülün de nesnesi oldukları görülmekteydi.

Bu durumda erek belirlenimli metafizik nesnelerin daha doğru, iyi ve güzel biçimde gerçekleşmesine/ gerçekleştirilmesine bağlı olarak tekâmül edilen oluş içinde, yaşananların ilke belirlenimli sonuçları olduğu da düşünöldüğünde ne olunacağına dair öngörölü bir geleceğe bakmak da olanaklıydı. Bir şeyin kategorik belirlenimleri (nitelik, nicelik, iyilik...) ile ne olduğuna dair bilinmesi, nasıl olduğuna dair deneyin konusu olması ile bilinmesi, ne için olduğuna dair sonuç belirlenimleri ile sibernetik ussal bilinmesi vb. en temel anlamda metafiziğin konu alanında bilimsel içerikte gerçekleşmesi gerekendi.

Keşfe dair içgörü, ilham, sahih rüyalar vb. de hakikatten sonuç almanın bir gereği iken nur ile edinilen anlayışta feraset, basiretle bakışında keşfin hakikate dair sonuç almalarda tahkiki barındıran bir yöntem olduğunu da unutmamak gerekirdi. Keşfe dair her görü, her seyir, ilham, içses (hatır), sahih rüya vb. belirlenimlerinin arkasında yatan evrensel gerçekliği kavramlaştırmak veya varlık ve varoluşta karşılıklarını görebilmek şüphelerin giderilmesi için yöntemsel anlamda önemliydi. Varsa eğer bilimsel literatürde karşılıklarına da tanık olmak, kavramsal düzeyde de metafizik belirlenimleri ile evrensel yönleri ile açıklayabilmek ve böylece gerçek herkesin ortak gerçeği iken herkese ayna olabilmek ile herkese açık olan gerçekten nasiplenmek, şüphelerin vesvese rüzgârına terk edilmesini olanaklı kılmaktaydı. Keşfe dair tarih olgusal gerçekleşen kadim bilgelik söz konusu ise aynı kaynaktan bilgibilimsel anlamda beslenirken ortak gerçeklerin ifade edildiği oluş sürecinde deneyimlenenlerin, ifade edilenlerin ortak yönlerinden bakıldığında da yalnız olunmadığının gerçeğinde hakikat ve hakikatten sonuç alma belirlenimleri yöntemsel anlamda tahkiki yapılandı.

Nurun -hakikatin en temel nesnel -töz- yönünden bilimsel anlamda sonuç almakta söz konusu iken hakikatten sonuç almaları bağlı olarak teknik anlamda kullanım nesnelere var ediliyor olması da hakikati rahmet belirleniminde görmeye olanak vermektedir. Kullanılabilir bir doğadan töze -nura- bağlı olarak yeniden yaratılabilir bir doğaya doğru gider iken bilim; hakikatten sonuç almanın tahkikinde ve sonuçları genele yaygın evrensel kılabilmenin olanağı -tahkiki- olarak daha emin bakılan bir dünyaya eylemekteydi. Özellikle fizik, kimya, mühendislik bu anlamda önemli olsa da sadece nicel belirlenimleri ile nesnel olana bakıyor iken hakikate dair eksik bakışında Allah'a şuurda örtük ateist -kafir- dil yapısallığında kendi ile biçimlenen dünyaya bakmaya eylemekteydi. Bu anlamda yanlış olsa da hakikate dair yaklaşım biçimi

ve sonuç almaya dair oluş içinde hakikati er ya da geç görünür kılmanın bir ilmi olarak kullanışlıydı.

Artık şüphe geride kalmıştı. Keşfe dair yakın bulmalar, metafizik anlamda varlıkta ve varoluştaki karşılığı olan kavramlar ile gerçeğin görünüyor olması içinde tam iman yani eminlik ile yabancı olmamış bir dünyada bulunmaktaydım. Tahkike dair gerçeklik deneyiminde emin olduğum bir yaratım oluşu içinde kendi olmayı bulmaktaydım. Nesnellik zemininden hareket ile gerçekleşen ve nesnelliğe aşkın yaşanan kendilik dünyasında yaşamaktaydım. Yaratılmış gerçekliğe de alışmış olduğumdan olsa gerek ki yadsımadığım bir oluş içinde yaşamaktaydım. Şükür, hamd, zikir, tefekkür vb. ile Allah'tan nefes alırken var olmanın tadına varmaktaydım.”

*

“Cenabı Allah'ın inayeti ile kendimi düşünmekten alıkoyamadığım; O yarattıklarının hem yaratım nesnesi hem de yaratıcı öznesi iken yarattıklarının faili olarak kendini gerçekleştirmekteydi. Velayet ehlinde nefes olarak görünüş bulup da hem yazılı hem de tevatür olarak nakledilen “Âdem benim, şeytan benim, suçlu olan suçsuz olan da benim... bugün benim Emre'de karar kılan” vb. ifadelerle dikkat edildiğinde aynılık düzeyinde özdeşlikte varlık birliği ifade edilmekteydi... ki söz konusu olan “benim” denilenler, süreksizliğe gebe yüklem alınmış özdeşlikte gerçekleşenlerdi. Yaratılmış olmaları sebebiyle de Allah'ın Allah olması mahiyetinden paye alarak ayrı olmadan gerçekleşseler de varlık sahnesinde pay sahibi özerk varoluşlarında aynı olmadan kendi olmayı bulmaktalardı.

Böyle olsa da hayat sahibi Allah'tan paye alınır iken diri olma beliriminde yarattıklarının faili iken dilde de fail olmakta, veli kulun dilinden konuşma olanağı vardı... ama benim denilen, Âdem, şeytan, suçsuz, suçlu vb. olma belirlenimleri aynılık düzeyinde özdeşlikte

aidiyet belirlenimli ifade edilir iken yüklem alınmış özdeşlikte gerçekleşenin yaratım gereği ile Allah olması olanaklı değildi. Bunun ile beraber Cenabı Allah'ın suçlu veya şeytan olarak kendini tasvir etmesi hem esmayı hüsna belirlenimine hem de kendine yakıştırmadığı ve aidiyet belirleniminde yüklem alınan bu gibi tasvirleri kendine ait kılmadığı/ bulmadığını da rahmet sahibi olmasından bilmekteydik.

Kur'an anlatısında Rabb-ül Âlemin ile şeytanın diyalogu ve şeytanın aşağı kılınmış olması gerçeği de Allah'ın şeytan olmaktan beri ve hikmet üzeri iş görür iken suçlu olmaktan uzak olduğu gerçeğini taşımaktaydı. Bu durumda anlaşılması gereken ise velayet ehlinde görülen nefeslerde -doğuşlarda- velinin kendi mertebe anlayışına bağlı olarak nefes sahibi olması söz konusuydu... ki hakikatten uzak anlatıya haiz her nefes, meleklerin de çoğu hikmete vakıf olmayan anlayışına benzer doğrultuda hakikate örten anlam yetersizliği ve ifade biçimine haiz olabilmekteydi.

Böyle olduğu içindi ki kötülüğü fiilen yaratmış olan Allah iken kötülük diyalektik yaratım belirleniminin bir kısıpı ve hikmete dair gerçekleşir iken amaç edinilmeyen olduğu içindi ki Allah kötü olarak nitelenmeyecek olardı. O, ölümü fiilen fail olması gereği sebepler bağintısında yaratmış olsa da hep diri iken ölen de değildi. Cehaleti fiilen yaratmış olsa da cehaletin faili olarak cahil olan da değildi. Öyle ki cehaleti hikmeti gereği aşikâr ederken dahi hikmet sahibi alim olarak cehaletin faili olmasında yaratım etkinliğinde bulunmaktaydı. O muhtaçlığı yani fakrı bir fiil yaratmış olsa da fakr olan da değildi.

Bu örnekleri unutkanlık, suçlu olmak, zulüm vb. yaratılmış olup da Allah'ta aynılık düzeyinde özdeşlik değil de yüklem kılınmış özdeşlikte gerçekleşenler olmaları ile anlamaya devam etmek -çoğaltmak- olanaklıydı. Öyle ise aynılık düzeyinde özdeşlik anlamı içeren "Âdem benim şeytan benim, suçlu benim suçsuz benim vb. ifadeler yüklem edinilmiş özdeşlik beliriminden uzaktı... ayrıca yaratıma Teo- ontolojik

-marifetullahtan- bakıldığında, Cenabı Allah yarattıklarının hem nesnesi hem öznesi iken ayrı değil aynı da değil oluşu içinde yüklem alınmış özdeşlik beliriminde yaratımı olanaklı kılması durumundan da uzak bir oluş durumunu ifade etmekteydi.

Böyle olmak ile beraber yarattığı oluş belirimli her durum katmanlı oluş belirleniminde gerçekleşen zamansal ötelemede olmuş bitmiş -oldu kılınmış- olmakta gerçekleşir iken O, her yaratım durumunda yarattığını geçmiş belirlenimli bulmakta, kendisini de yaratıcı olması fiilinde yarattığının hep önünde gelecek belirlenimli olarak bulmaktaydı. Bu durumda zamansal ötelemede gerçekleşen yaratıcı-yaratılan konumlanma durumunda ayrı olmadan aynı da olmadan varoluş olanaklı kılınmış olmaktaydı. Bu sebeplerden dolayıydı ki Kur'an'da "Öldüren ve dirilten de O'dur" denilmekte iken "Ölen ve dirilen de O'dur" denilmemekteydi. Yaratılmış olanın özsel mahiyeti gereği yaratıcıdan ayrı olmadan var olması aynı olunduğu anlamını taşımamaktaydı.

Bu durumda velayet ehlinin aynılık düzeyinde gerçekleşen özdeşlik belirleniminde "Âdem benim şeytan benim... vb. gibi ifadelerinde Allah'ı fail olmakta bulmaları, hayat sıfatı gereği ile zati anlamda Hayy olmasından beslenir iken gerçekleşen oluş belirlenimli bir yakınlık durumuydu. Böyle olsa da varoluşsal anlamda yüklem alınmış özdeşlikte ve zamansal ötelemede yaratılmış olanın gerçekleşiyor olmasından bakıldığında Allah, Allah olma mahiyetini koruduğu gerçeklikte hep durmaktaydı.

Elbette Allah'ı, kendi varlık mahiyeti ile nurda bulmak, O'na ermek olanaklıydı ve bu olanak içinde aynılık düzeyinde özdeşlikte O'nu, olma olanağı içinde tanımak da olanaklıydı. Böyle olduğunda Allah'ın, yaratılmış olan Âdem, şeytan, toprak, su, yıldız vb. olmadan yaratıcı fail olarak katmanlı oluş içinde yarattığına içkin ve dışsal olmakta kapsayıcı olması ile yarattığının hem yaratım nesnesi hem de yaratıcı öznesi

olduğunu marifetullahtan (Teo-ontoloji) referans ile bilmek gerekirdi. En basit örnek ile suyu yaratan nur, sudan ayrı olmadan aynı da olmadan suyu yaratma etkinliğini sürekli gerçekleştirir iken su değildi ama suyu kendi ile var kılmaktaydı. Yeme içmeyi yaratan, yeme içme eyleminde dahi yaratıcı faildi ama yiyen içen değil, yenilip içilen kendisine -nura- çevirir iken yarattıklarını hem nesnel anlamda hayat enerjisi vermek ile hem de öznel anlamda sıfat, duygu, karakter-kimlik vb. belirimlerinde yaratmaya devam etme etkinliği içinde kendinden besliyor olarak var etmekteydi... ki Er Rezzak ve El Adl olması içeriğinde, bu yaratıcı eylem faaliyeti, ilke belirlenimli olarak hakkı gereği ile okunması gerekendi.

Öyle ise “ben yer içerim sen de benimle yer içersin... vb. ifadeler dahi yaratıcıyı Teo-ontolojik anlamda tam tanımadığımız anlamını taşımaktaydı. Âdem’de ve şeytanda iş görür iken onları kendileri kılan nitelikleri ile var eden O idi ama şeytan ve insanı varlık sahnesinde kendisinin görünüşe gelmesinin vesilesi kılan da O idi. Vesile kıldığı her ne ise ayrı değil aynı da değil oluşun içinde Allah değildi ama Allah’ın yaratıyor olması fiilinde yüklem alınmış özdeşlik belirleniminde gerçekleşme olanağı bulmaktaydı.

Öyle ise velayette gerçekleşen nefes -doğuş- gibi oluş durumu, Allah’ın Allah olmasının mahiyetine için gerçekleşiyor olsa da kulun seyri sefer aşamasında mertebe ve makamları hatmi meratip etmesi bağintısında diri -Hayy- olandan beslenirken bulduğu deneyim belirimini genelleştirmesiydi. Eskiler buna cem mertebesi demiş olsalar da derinliğine analiz edildiğinde bu oluş belirlenimli tanrısal durum, kulun varoluş seyrinde gerçekleşir iken velinin mertebe anlayışına bağlı olarak yetkin bir ifade biçimi olmaktan beri, aynadaki aksin gerçek olduğu kadar gerçek olmasından öte değildi.

Demek ki velayet ehli olarak Allah’ı yakın bulduğumuz birçok oluş belirlenimli makam-mertebe durumunda bir mertebe veya makamda

yakin bulunmuş olursa da ileri bir mertebe veya makam durumuna göre yaratım oluşunda gerçekleşme içinde bulunuyor iken yetersiz ifadelerde hakkı dışında tavırlarda bulunuyor olmak da gerçekleşebilmekteydi. Melekler dahi asli velayet içeriğinde Allah'a yakın olmuş olsalar da insanın kan dökecek biri olduğu yargılarında sebepten bakıyor iken ereğinde gerçekleşecek olan halifetullah belirlenimlerinden yani insanın gerçekte ne için var kılınmış olduğunun hikmetinden beri yetersiz bilgide eksik bakışında bulanabilmektelerdi. Velayet ehlinin de hakikat ile doğrudan bağıntılı nefesleri hariç, fevri yorumları ile eksik veya yanlış yargılarda bulunmaları olanaklıydı.

Bu anlamda yanlış bir yargıya varmamak gerekirdi... ki Cenabı Allah veli kulunun dilinden dilin yaratıcı faili olarak fiilen konuşma olanağı bulunandı... Bu mertebede yakın bulan için, Allah'tan paye alırken pay sahibi olarak sohbet sahibi iken sohbet hizmetinde gerçekleşen irfan - anlayış- düzeyine göre Cenabı Allah'ın yaratıcı fail olması sebebiyle konuşması olanaklıydı. Böylesi velinin sohbetinde Cenabı Allah ile tanışma, buluşma olanağı dahi vardı.

Zaten hakikat; yaratıcının kendi varlık mahiyetinin hakikati ve yarattığının hem var olmasının nedeni hem de faili olmasının gereği olarak yaratılmış olanların hakikati anlamında Allah'ın hakikatiydi... ki hakikat; yaratan-yaratılan -karşıtlığı değil de- Allah'ın yüklem alınmış özdeşlik belirlenimlerinde Vahid olmayı buluyor olmasında ikilik belirleniminde sürekli olarak yaratıcı etkinlikte gerçekleşmesi ile olgusal olmayı bulan kavramsal içeriğe haiz olandı.

O'ndan (Allah'tan) paye alırken pay sahibi olmakta gerçekleşenler, yaratılmış dünyanın gerçeği idi... ama yaratılmış dünya içinde kulun kendisinden paye almasının istidat artışında kulundan fiilen görünüyor olması olağandı. Mealen belirtmek gerekir ise "Sen atmadın Allah attı" ve "Öldürür iken siz öldürmediniz Allah öldürdü" ayetleri de her daim yaratıcı etkinlikte fail olan Allah ile yarattıklarının ayrı değil, aynı da

değil oluşu içinde O'nun Vahid olması gerçeğinde gerçekleşme olanağı buldukça yaratılmış olmayı bulmakta olunduğunun gerçeğini içermekteydi.

Tevhid, her şeyi Allah ile aynılık düzeyinde özdeşlikte bilmek veya Allah'ı ötelere atmış olarak uzakta bilmek değildi. Bu anlamda tenzih de Allah'ı ötelere bilmeye eyler olan yanlış görüşün içeriğinde anlaşılmalı değildi. Tevhid yaratıcı anlamında tek olan bir ilaha iman etmek ve olan biten üzerinden olan bitene aşkın olarak gerçekleşen uluhiyetine ait olan -tanrısal- belirlenimlerini rububiyete dair kılmış iken gerçekleştirdikleri üzerinden görünüş bulan Allah'a tanık olmak/olabilmek anlamını taşımaktaydı. O'na tanrısal belirlenimlerini gerçekleştirmek üzerinden katılmak ile de ilgiliydi... ki tenzih de sadece Allah'ı bilme ilkesi değil, Allah'tan buluyor olarak varoluşun en temel evrensellerini, batıla ve kötülüğe rağmen hakkı gereği yaşamak ile de yaşamsal karşılığı olandı.

En temelde düşünmeyi, kendini gerçekleştirme, yaratma olanağı olarak kendi zaman genişliğinde bulan yaratıcıyı, düşünebiliyor olduğundan yana hangi akıl sahibi öte görebilirdi? Duyguları olan, yaratıp da katıldığı dünyalarda anlam-değer varlığı olarak kendini yüklem alınmış özdeşliklerde gerçekleştiren, ayrı olmadan ama aynı da olmadan varoluşu katmanlı oluşun gerçeğinde karşılık kılmış olarak olanaklı kılan Cenabı Allah'ı bu belirlenimlerinden yana hangi akıl sahibi öte görebilirdi? Elbette Allah'ın varlığına dair mahiyetinden ve varoluş belirlenimlerinden yana cahil olandan başkası değil.

Ayrı değil, aynı da değil ilkesi tenzihin en temel anlamda hangi içerikte bilgilimsel anlamda değerlendirilmesi gerektiğinin ilkesiydi. Yaratıcıdan paye almanın gerçeğinde var olunur iken ayrı olmadan ama varlık sahnesinde özerk kılınmış olmakta aynı da olmadan varoluş bulunmakta iken yaratan-yaratılan belirleniminde tenzih sadece Allah'ı hakkı gereği bilmek anlamını taşımakta değil, olan bitene dair

gerçekleşenleri de yaratıcısından itibaren hakkı gereği ile değerlendirerek bilmek anlamını da taşımaktaydı. Bu anlamda tenzih sadece olumsuzlamanın ilkesi değil, gerçekleşenler üzerinden tevhid gereği ile Allah'ı bilmek, bulmak, ermek belirlenimlerinde imanın yani emin olarak olumlamanın da en temel ilkesiydi.

Başka bir deyişle de tenzih; arındırmak, arı tutmak anlamlarını içerir iken Allah'ı, yarattıklarına ait kılmış olup da kendisinde olmayanların dolayımında ne olmadığı ile ilgili olarak kendisini bilmektir. Allah'ı, kendisine ait olup da yarattıklarına dair de kılmış olduğu tanrısal sıfatları ve isimleri ile de ne olduğuna, nasıl olduğuna dair de hakkı gereği ile biliyor olmak... ki böylesi bilmekte dahi ne olmadığına gerçekçi dolayımında ne olduğuna dair bilmek gerçekleşmekteydi.

Bir şeyin ne olduğunu nitelik, nicelik, iyilik, kiplik belirlenimleri ile bilmek olanaklıydı. Nasıl olduğunu bilmek; diyalektik biçimleri ve belirlenimleri ayrıca ampirik olarak deney-gözlem-ölçüm-kritik sürecinde bilmek olanaklıydı. Bir şeyin ne olduğu bilgisi, sebep-sonuç bağıntısında nasıl olduğu bilgisini tam anlamı ile açıklayıcı olmadığı içindi ki bir şeyin nasıl olduğunun belirlenimlerinde takip edilmesi önemliydi. Diyalektik ve ampirik yaklaşım bu anlamda önemliydi. Keşfe bağlı olarak da nasıl olduğuna tanık olabilmek de olanak dahilindeydi.

Bir şeyin ne için olduğu da sonuç belirlenimleri ile aşikâr olur iken ne için olduğuna bağlı olarak ne olacağını bilmek ise sibernetik ussal yaklaşımı biçimi ile olanaklıydı. Aynalaşmaya dair oluş içinde ise bir şeyin ne için olduğunu anlam-değer, içerik-biçim, temsil-tasvir belirlenimleri ile karşılıklı ilişkide açık olan gerçeklikte sezerken anlamak ve kavramlaştırır iken bilmek de olanaklıydı... ki kavramsallaştırılan dünya, yeniden ele alınır iken arkasında yatan gerçekliği ile görünüşe taşınan, düşünceye nesne edinilen dünya olmaktaydı.

Olan bitenin ilke belirlenimli olarak olgusal anlamda kavramsallaştırılması ile olan bitenin içerdığı gerçeklik, ilke bağlamında açık ediliyor iken olan bitenin arkasında yatan gerçekliğin ussal olduğu, olan bitenin ussal anlamda ilkeye özdeş yüklem alınmış özdeşlikte anlam-değer, içerik-biçim, temsil-tasvir belirlenimlerinde gerçekleştiği bu anlamda unutulmamalıydı. Eskilerin de dediği gibi en temelde logos, olan bitene içkin olan biteni belirleyen ilke olarak yaratıcı etkinliğin gerçekleşme belirleyeniydi... ki Allah, logosun yani en genel anlamda ilkenin, usun sahibi olarak yaratıcı etkinlikte iş gören iken olan biteni ilke gereği açık eden, vücuda taşıyan, belirli kılan yaratıcı güçtü.

Yaratım anlam-değer, içerik-biçim, temsil-tasvir belirlenimlerinde gerçekleşir iken nicel belirlenimleri ile gerçekleşeni bilmek ne kadar doğru ise özü -mahiyeti- gereği nitel yüklemeleri ile de şeyi bilmek o kadar doğrudu. Cenabı Allah'ı da kendi olmaya dair mahiyeti gereği bilmek her ne kadar önemli ise yaratım ile beraber olanaklarının görünüş bulması ile anlam-değer, içerik-biçim, temsil-tasvir belirlenimli yüklemelerinde yüklem edindiklerine özdeş değişen öznellikte kendi olmayı -nasıl olarak- bulduğunu da bilmek önemliydi.

Allah olmak; varlık mahiyeti gereği kendi varlığının hem nesnesi hem öznesi olup da dolayimsız varlık olanın yaratım ile beraber yarattıklarının hem var olmasının gereği olarak nesnesi hem de yaratıcı olarak öznesi olması dolayımında hem özsel anlamda karakter biçimsel hem de yarattıkları ile ilişki dolayımında onanırken kimlik biçimsel anlamda yaratıcı öznenin özde karakter, dilde de kimlik olarak tasvir ettiği temsil belirlenimini yüklem alınmış özdeşlikte kendiliğe yüklem almakta gerçekleşmekteydi. Allah'ın Allah olarak var olması mahiyeti anlamında gerçek olduğu gibi yaratım etkinliğinde kendini de yaratıyor olması gerçeğinde de anlam-değer, içerik-biçim, temsil-tasvir belirlenimli gerçekleşiyor, kendini gerçekleştiriyor olması ile de gerçektir.

Bir şeyin mahiyeti gereği gerçekliği ile yaratımda anlam-değer, içerik-biçim, temsil-tasvir içerikli olarak gerçekleşiyor olmasının gerçekliği, birbiri ile bağıntılı gerçekleşiyor iken birbirinden kopuk ele alınmalı değildi. Bir musibetin, belanın, hastalığın, var olanın vb. nicel veya tözsel -özel anlamda nitel belirlenimli nesnellikte gerçekleşiyor olması ne kadar gerçek ise yaratım gereği ile varoluşunu anlam-değer, içerik-biçim, temsil-tasvir içeriğinde -özel belirlenimlerde- yani kendini kendisi kılan yüklem belirlenimlerde buluyor olması da o kadar gerçektir... ki bu bağlamda gerçeklik, var olanın veya yaratılmış olanın nicel veya özüne bağlı olarak nitel belirlenimleri ile bilinebilir olması anlamını taşımak ile beraber anlam-değer, içerik-biçim, temsil-tasvir belirlenimleri ile de gerçekleşeni böylesi yüklem özdeşlik belirlenimlerinde bilmek anlamını da taşımaktaydı. Yaratılmış olanın anlam-değer, içerik-biçim, temsil-tasvir belirlenimli yüklem kılınmış özdeşlik belirlenimlerinde yaratılmış olduğu düşünülduğünde ayrıca yaratıcından paye alır iken şahıs olmaktan, subuti sıfatlarda, ilahi isim belirlenimlerinden de paye almak ile varlık alanında pay sahibi olarak kendi olduğu da düşünülduğünde gerçeklik, yüklem belirlenimli özdeşliklerde yaratılmış olmanın gerçekliğinden öte değildi.

Böylesi oluş -yaratım- içinde insanın gerçeği hem tümel belirlenimleri ile yaşarken deneyimsel hem de ilkesel anlamda kavramsal olmaktan tasavvur etme olanağında bilmesi olanaklıydı. Yeter ki doğru yöntem ile anlam-değer, içerik-biçim, temsil-tasvir belirlenimli betimlenmiş olanı hem kendi yüklem belirlenimlerinde hem de gerçekleşme oluşu içinde doğru kavramlar ile tanımlama, tanıtlama ve sonuç verilere göre kanıtlama olanağında bilmeye açık kılmış olalım. Böylece tenzihi sadece Cenabı Allah'ı bilme yöntemi olarak değil, O'nun ile var olup da yaratılmış olanları da bilme yöntemi olarak araçsal kılmış olabilelim. Doğru yöntem ve kavramlar ile olgusal olanı ilke belirlenimleri ile hakkı dahilinde bilirken de tenzihi, metafiziğin bilmeye dair ve bilmenin nasıl gerçekleşmesi gerektiğinin bir aracı kılmış olabilelim.

Cenabı Allah'ı da hakkı gereği bilecek isek şahsını ve yaratım ile beraber gerçekleşen -açık olan- sıfat belirlenimli olanaklarını ve yarattıkları ile beraber yaratım etkinliğinde gerçekleşen karakter-kimlik belirlenimleri ile yüklem alınmış özdeşlikte kendi olmayı nasıl bulduğunu da bilmek gerekirdi. Sadece ne/ kim olduğu değil, anlam-değer, içerik-biçim, temsil-tasvir içeriğinde yüklem alınmış özdeşlik belirlenimlerinde nasıl kendi olmayı bulduğunu da bilmek, tenzihin ve dolayısıyla da Teo-ontolojik olarak yani marifetullah belirleniminde metafiziğin konusuydu.

“La ilahe illallah” denilir iken Allah olmaktan yana niteliği olan tek bir tanrının olduğu anlamında tenzih etmekte bulunulur. “Hak geldi batıl zayı olacaktır” denilirken de hak olan batıldan yana tenzih edilir. “Muhalefetün li'l Havadis” denilirken de bir şey olmak ile benzer olanlarla bilinemeyecek anlamında Allah'ın zatı bir şeye benzemekten yana tenzih edilir. Hem nur olma niteliğinde özdeğe benzemeyen töz olması hem sonsuz belirlenimli alan -uzay- sahibi olması hem de şahıs olması anlamında sadece kendine benzeyen Allah, bu sıfat nitelemesi ile tenzih edilirken ne olmadığına dair olarak tanımlanmış olur. “Rabb-ül Âlemin” denilirken dahi ne olduğuna dair tanımlamada bulunur iken âlemler, yaratılmışlar olmadığına dair ne olmadığı içeriğinde tenzihte bulunulmuş olur.

Kur'an anlatısı doğrultusunda bu örnekleri çoğaltmak elbet olanaklıydı. İhlas suresi Allah'ın zatına dair içeriği ile Allah'ın ne olmadığını da anlamak anlamında önemliydi. Esmayı hüsnâ da Allah'ı bilmeyi olanaklı kılan tanımlamalar iken Allah'ın ne olmadığını da içeriyor olarak tenzih belirlenimiydi.

“Allah yerin ve göklerin nurudur. O'nun nuru içinde camdan lamba bulunan kandile benzer. Cam içinde inci tanesi yıldız gibidir. Ne doğu ne de batıda bulunmayan bereketli zeytin ağacının yağından yakılır. Öyle ki ateş değmese dahi onun yağı neredeyse ışık verir... Nur üstüne

nur. Allah dilediğini nuruna ulaştırır. Allah her şeyi bilendir. Size de misaller verir.” Nur ayetine dikkatli bakıldığında Allah’ın varlığına dair nur olduğu tenzih yapılıyor olarak net biçimde ifade edilir.

Allah nurdur denilir iken ne olmadığına dair olarak yerler ve gökler olmadığı da ifade edilmiş olur. Bizler anlayalım diye teşbihi anlamda Allah’ın nurunun neye benzer olup da neye benzer olmadığı da kaynağı nur olan yıldıza, ateş dokunmasa yanacak gibi olan zeytin yağına ve inci tanesine benzetilir. Yıldızdaki aydınlık, zeytin yağındaki yoğunluk, inci tanesindeki tanecik durum belirimli nicelik belirlenimi anlatılmış olur.

Nur ayetinde “Allah yerin ve göklerin nurudur” denilirken Allah’ın ne olduğuna dair net ifadede bulunulmaktaydı. “O’nun nuru, içinde camdan lamba bulunan kandile benzer. Cam içinde inci tanesi yıldız gibidir. Ne doğu ne de batıda bulunmayan bereketli zeytin ağacının yağından yakılır. Öyle ki ateş değmese dahi onun yağı neredeyse ışık verir...” denilirken de Allah’ın nurunun nesnellliğini anlaşılabilir kılmak için teşbih yapılmaktaydı.

Eskiden beri gelen, -Allah’ın varlık mahiyetinden yana- cahil olan bazılarının ifade ettiği gibi nur, nur ifadesi ile aydınlık, aydınlanma anlamında teşbih edilmekte olan değildi. Nesnel anlamda nur, Allah’ın töz belirimli özsel olan varlık mahiyetiydi ki nur ayetiyle bu net olarak ifade edilmekteydi. Nur ayetinde nuru anlaşılabilir kılmak için teşbih yapılırken dahi nesnel anlamda nur olması sebebiyle Allah’ın özsel anlamda varlığına dikkat çekilmekteydi. Neye benzediği ifade ediliyor iken neye benzemediği de ifade edilmiş olunmaktaydı... ki bu anlamda ayet hakkı gereği ile okunduğunda tenzih ayetiydi. Teşbih içerikli yönü ile dahi tenzih ayeti olmayı korumaktaydı.

Nur ayetiyle tenzih adına anlaşılması gereken ise mahiyeti -özü- itibarı ile Allah’ın özsel gerçekliği ifade edilir iken nurun şahıs olmaya içkin olarak Allah olma niteliğini taşıdığı gerçekliği de ifade edilmekteydi.

Nur, yaratıcı töz olması ve yaratıcı öznelliğe haiz olması ile beraber yaratım sonucunda yaratıcı olmanın karakter-kimlik belirlenimi olan El-İlah yani Allah olmayı hem nesnellik zemininden hareket ile nesnel anlamda gerçekleşen yaratım üzerinden hem de dil dolayımında tinsel olmakta gerçekleşen yaratım dolayımında, şahsına yüklem almış olmakta bulmaktaydı... ki bu anlamda nur ayeti, tinsel anlamda gerçekleşen yaratım dolayımından bakıldığında, yaratılmış gerçekliği de içermekteydi. Allah'ın varlık mahiyetine dair gerçeklik ve Allah'ın Allah olmasına dair gerçekleşen yaratım belirlenimli gerçeklik, tenzih belirlenimli olarak nur ayetinde anlam-değer, içerik-biçim, temsil-tasvir içerikleri ile dolayumsuz ve dolayumlu belirlenimlerinde dilde içerilmiş olarak ifade edilmekteydi.

Yaratıcı-yaratılan bağıntısında tenzihi temsil edecek bir prensip var ise o da ayrı değil aynı da değil ilkesiydi. Katmanlı olmakta gerçekleşen yaratımda yaratıcı ile ayrı değil ama aynı da değil oluşu içinde varoluş gerçekleşirken bu temel ilke yaratan ve yaratılanı hakkı gereği ile bilmenin sınırını da vermekteydi.

Metafiziğin bir aracı olması anlamında tenzihi görmekte ise yaratım, anlam-değer, içerik-biçim, temsil-tasvir bağıntısında gerçekleşen yüklem özdeşliklerinde betimleme belirleniminde gerçekleşir iken ilkeselliği içeren her betimlemeyi ilke belirlenimli olan kavramsallaştırmalar ile kavram içeriğinde gerçeğini, gerçeğe dair yüklemelerini açık etmek gerekirdi... ki gerçek arı duru olduğu gibi görünür olsun. Gerçeğe kör bakmak yerine, gerçeği gören bakışlar ile varoluşu gerçek anlam-değer belirleniminde bulmuş olmak, söz konusu metafizik ise olması gerekendi.

Tenzih, bir olgunun anlam-değer, içerik-biçim, temsil-tasvir yüklem belirlenimleri ile ne olduğu veya ne olmadığı ile ilgili olarak metafiziğin olgusal olana yönelik en temel yaklaşım biçimiydi. Söz konusu Allah ise

olgusal anlamda Allah'ın ne olduğu veya ne olmadığını tanımlama ve tanıtlamalar ile açıklıyor olmak tenzih yapıyor olmaktan öte değildi.

İnsanlığın düşünce tarihinde varlık alanında yayılımcı ve genele nüfus edici tekâmül ve tanrısal/ evrensel olana, Allah'a yükselişe dair tekâmül ile bakıldığında da cehalete dair körlük kader değil, "Hak geldi batıl zayi oldu" diyalektik oluşu açılımı içinde hep geride bırakılması gerekendi. Körlüğün kader kılınmış olmadığı bir varoluş içinde fevri olarak put kıldığımız nesnelere, kişiler de bizi özgürce düşünmekten yana sınırlamış olarak gerçeğe kör kılmamalıydı. Gerçeğe tutunanlar, körlükten uzak hakikati deneyimler iken hakikat ile uyanmış olanlardı. Er ya da geç hakikat ile kendine uyanmış olarak da var olmanın olanaklı kılınmış olduğuna tanık olunmaktaydı."

*

"Dünden itibaren kürsi-i âlâya yani beyne dair düşüncelere daldım. Duyusal algıda eril olarak seyir edilen görüngüler âlemine bakınır iken nurun eril olduğu iç dünyadan hareket ile tanık olduğumu unutmuştum. Kur'an'da Cenabı Allah'ın kürsüsünün yani beynin hem gökleri (iç dünyayı) hem de yeri (dış dünyayı) kucaklamış olduğu belirtilmekteydi. Nur, iç dünyadan itibaren zemini olduğu dış dünyayı kürsi ile kucaklamaktaydı. Kürsi de bu kucaklamanın aracı olarak hem dış hem de iç dünyayı katmanlı oluş içinde bulmayı, yaratılmış olanlar için olanaklı kılmaktaydı.

Yağ, protein içerikli et parçası olarak beyin et parçası olmaya aşkın, içinde bulunan dünyayı özneliğe -ait değil- dair kılmanın aracıydı. Mekân-zaman bağıntısında içinde bulunan dünyayı okuma, konumlandırma görevinden daha ileri olarak öz kendilik anlamında ruhun öznellik belirimlerinde dış dünyaya karşı konumlanmasını olanaklı kılmaktaydı... Ki öz kendilik yaratıma dair olarak öznel anlamda varoluş belirimlerinde kendini gerçekleştireceği dünyada bulunabilsin.

Yaratım ve gerçeklik belirleniminde öznelliğin gerçekleşmesi de olanaklı olmuş olsun.

Beyin tamamı ile bilgi işlevsel ve işlemseldi. Beynin hem âlemler arası holografik biçimsel olarak alt-üst, derin-sığ, ön-arka, iç-dış, biçim-içerik, imge-kavram belirlenimlerini esas alarak nesnel ilerleyişin temsil edildiği kendilik alanı oluşturmaktaydı hem de anlam ve değer bağıntısında genel kabul görmüş sözcüklerden varsayılmış ve inanılmış gerçeklik içinde bulunmayı, yaratımın bir ayağı olarak gerçekleşmesini olanaklı kılmaktaydı. Bedene kök saldığı ağları ile, deneyimlenen, içinde bulunulan dünyayı duygu oluşu içinde de yaşamayı olanaklı kılmaktaydı. Özde -tözde/ nurda- gerçekleşen öznellik, yaşamsal kılınmış olarak meleke belirlemelerinde beyin ile de yaratılmış olanın özellikleri olarak görünüş bulmaktaydı. İçinde bulunulan dünya, onun ile bilmeye, yoruma dair okunur iken özne olarak varoluş yaratım düzeyinde gerçekleşme olanağı bulmaktaydı.

Yağ, protein sentezli et parçası, Cenabı Allah'ın yaratıma dair bir ayağıydı. Nurun öznelliğe dair yüklem belirlenimleri, içinde bulunulan dünyada onun üzerinden gerçekleşme olanağı bulur iken öz kendilik - ruh- sahibi özne dahi tanrısal olan belirlenimleri onun bilgi işlevsel ve yapı işlemsel özellikleri üzerinden bulmaktaydı. Yaratılan özne, yaratıcı öznenin kürsi-i âlâ olan beynin nesnellliği üzerinden gerçekleştirdiği, yaratılmış olana indirgenen tanrısal özellikleri kendi olmaya dair kılınmış olarak bulmaktaydı. Beyin, yer ve gökler arası bir geçit olduğu kadar, Cenabı Allah'ın nurunda tanrısal olup da gerçekleşen yüklem aldığı öznel belirlenimleri, kürsiyi ala olması gereği ile yaratılmış olan özneye indirgemenin de aracıydı.

Özde kendilik yine kendine mekân iken beden, içinde bulunulan dünyanın bir formasyonu olarak öz kendilik anlamında ruha mekân olmaktaydı. İçinde bulunulan dünyada yer edinmiş olarak mekânda konumlanmış olmak, beden ile olanaklıydı. Beden, benliğin dış dünya

deneyimlerinin aracı gibi olsa da hakikatten aldığı paye gereği ile özneliği içeren oluş içinde işlevseldi.

Bilinçli olmaya dair yani öz bilinçlilik -ben olmak- beden işlevselliği içinde bedene aşkın nurda gerçekleşir iken beden işleyişinde ki rolü, katmanlı oluş içinde beliren dış dünya ile bağlantı kurmak, dış dünyayı deneyimlemekten öte değildi... ki beden yaratılmış öz kendiliklere ait değil, bizatihi Allah'a ait olarak Allah -nurları- ile işlevseldi ve içinde bulunan dış dünyaya yönelik bilinçli olmaya araç kılınmış olarak içinde bulunan dünyada iş görebilmenin olanaklarını sunmaktaydı.

Dış dünyadan hareket ile etkileşim içinde öznellik belirlenimleri görünüyor gibi olsa da yaratım, nurun iç dünyasından hareket ile gerçekleştiğinden dolayı özne olmaya dair varoluş, katmanlı olmanın gereğinde iç dünyadan hareket ile gerçekleşir iken dış dünya ile etkileşim içinde olmaya yönelik olarak özne olmanın yönelimsel doğası gereğinde gerçekleşmekteydi. Yani özneliğin doğası içten hareket ile bulunur iken dış dünyaya yönelik olarak gerçekleşmekteydi. Ancak, özsel olana geri dönüşel -reflektif- oluş içinde süreklilikte gerçekleşmekteydi. Dış dünyanın deneyimleri dahi bedene dair gerçekleşir iken bedene aşkın öznellikte deneyimlenmekteydi. Bu, katmanlı olma içinde özün önceliği ve dış dünyada varoluşa nesne edinilenlerin -kılınmış olanların- sonralığı ilişkisinde hep geri dönüşel oluşta gerçekleşir iken mekânda konumlanma ve zamansal yürüyüş -ilerleme- içinde bulunma doğrultusunda gerçekleşmekteydi.

Özsel anlamda öz kendilik -ruh-, bedende dış dünyaya yönelik her okuma belirleniminin öncesinde bulunsa da okunmuş olanın olmuş bitmiş olması sonucunda yüklem alınmış olarak deneyimlenmesinde kendini olmuş bitmiş bir dünya algısı içinde yürürken bulmaktaydı. Varoluş olmuş bitmiş içinde varlık sahnesinde yürürken gerçekleşmekteydi.

Benlik sahibi öz kendilikler beden belirlenimine içkin gerçekleşen duyuşsal algıya, hazlara, duygulara, anlam-değer belirlenimlere dair gerçekleşenleri yüklem alınmış özdeşlikte deneyimler iken dolayımli olarak olanakları dahilinde kendi olmayı da deneyimliyordu. Beden benliğin -öznenin- kendini deneyimliyor olmasının nesnesi iken öz benliğin anlam-değer yüklemelerinde edinilmiş olup da varsayılan benliğin inşasını yani yüklem alınmış benlikte yaratılıyor olmanın da içinde bulunulan dünyada olanaklı kılmaktaydı. Ki beden ile mekânda konumlanan özne deneyim nesnelere bağılı olarak zamansal oluşa da katılır iken içinde bulunulan dünyanın öznesi olarak kendi olmayı yüklem edindikleri içinde tinsel anlamda yaratılıyor olarak bulmaktaydı... Ki yaratılıyor olmak hep olmuş bitmiş kılınıyor olmak anlamında yaşamsal olarak bulunmaktaydı.

Bedenin de hakikatten alınan paye gereğı ile bilinçli olmaya eşlik ettiğı bilinçli olma durumu vardı... ki dış dünyaya göre ben olmayı besliyor olabilsin. Öznelliğe yüklem alınmış bir nesne olarak nesnellik üzerinden dış dünyaya dair kılınmış olanlar ilişkisinde beden, aidiyet belirleniminde yaşanırken tinsel yaratıma -varoluş nesnelere aşkın ben olmaya- dair besleyici bir etken neden yani vesile kılınmış olmaktaydı. Bedende beyin, vesile kılınmış en temel etken nedenlerdendi. Ancak, en temelde özne olmak nur ile bulunuyor iken beyin, beden gibi araç kılınmış olunmaktan ileri vesile kılınmış olanlar, öznelliğin kendini gerçekleştirme erkini kendinde bulur iken kendini gerçekleştirme erkini irade belirlenimi olarak yaşarken gerçekleşen yönelimsel doğası gereğinde öznelliğe uyumlu, ayak uyduran oluş içinde vesile olmayı bulmaktaydı. Her bir varoluş biçiminin hakikat -nur- ile canlı ve şuurulu öznelikte kendi olduğu da düşünöldüğünde ben olanlar üzerinden yükselen ve diğere ben olanlara aşkın bir oluş içinde ben olmayı -bilinçli olmayı- dış dünya belirlenimlerine göre bulan bir öznelliğe tanık olunur. Böylesi girift ama özsel anlamda da birbirini tamamlayıcı, ortaya çıkarıcı olarak gerçekleşen ben olma belirlenimleri

üzerinden gerçekleşen insan benliği artık kendini dış dünyanın öznesi olarak bulabilmekteydi.

Dış dünya koşulları, özneliliğin anlam-değer belirlenimli olması ve bu doğrultuda yönelimsel olması ile gelişen kültür ve medeniyet içinde biçimlenen karakter, kimlik, üst kimlik vb. belirlenimli var olmakta dahi yüklem alınmış özdeşlikte aidiyet hissedilen anlam-değer belirlenimli varsayılan ve yüklem alınmış benlikte varoluş bulunmaktaydı... Bu dahi beden ile mekânda konumlanırken zamansal olmanın süreç belirlenimlerinde gerçekleşmekteydi... ki bunlar gerçekleşir iken katmanlı varoluşta, içinde olunan dış dünyanın öznesi olarak kendi olmayı buluyor olmak, yani özde ben olanın yüklem alınmış özdeşlikte varsayılan gerçeklikte vücut buluyor olması özsel anlamda gerçekleşmekteydi.

Her bir organ meleke belirlenimli olarak işlevsel iken hakikatten aldığı paye kadarı ile canlı ve ben olmaya da haizdi. Öz kendiliğin böylesi oluş içinde ben olanlara aşkın ben olmayı bulması, melekelerinin kendi olabilmesini olanaklı kılmamanın secdesinde bulunmasından öte değildi. Ancak onların, yaptıklarına tanıklık yapacağı günde, onların canlılığına tanık olmadan önce onlar ile yaratılışa uygun yaşanması öncelenmekteydi... ki dış dünya olarak bulunanın öznesi olduğunun varsayılan gerçeği doğrultusunda korunmuş bütünlükte kendi olabilmek gerçekleşiyor olabilsin.

Ruh anlamında şahıs olan, özde kendine mekân ve kendini gerçekleştirmeyi kendinde bulur iken artık katmanlı yaratım içinde kendine mekân kılınmış olan alanlarda varoluş nesnelere yönelimli ve ilişkide olarak kendini gerçekleştirme olanağı bulmuş olmaktadır. Tanrı da kendine mekân kılmış olduğu alanlarda varoluş nesnesi kıldıkları ile ilişkisinde kendisini; irade-duygu, anlam-değer, içerik-biçim, sıfat-fail, karakter-kimlik belirlenimli yüklem alınmış özdeşlikte gerçekleşen olanaklarında dolayimli olarak artık deneyimliyendi.

Kendini tinsel/ öznel anlamda gerçekleştirdiklerinin öznesi olan Tanrı olarak gerçekleştirir iken Tanrı olmakta yaratmaktaydı, vücuda getirmekteydi.

Her yüklem alınmış özdeşlik belirlenimi yaratılmış olmakta öznesinin deneyim nesnesiydi. Yaratılmış her mekân da varoluş nesnelere ile belirli varoluş alanıydı. Yaratılmış her beden de öznelliğe dair belirlenimleri ile öznesinin evi hükmünde mekân olma özelliğinde vücuda getirilmekteydi. Katmanlı varoluşta böylesi gerçekleşme de hep içinde olmak esastı. Gerçek, içinde olunurken evrensel belirlenimleri ile gerçekleşmekte ve yaşanmaktaydı. Varlık sahnesinde yayılımcı olarak alan tutulurken ve gelişim gösterilirken dahi içinde olunan dünyada derinliğine gerçekleşen bir oluş içinde bulunulmaktaydı.

Öznelliğin evi hükümde vesile kılınmış bedenin her bir organı da öznelliğe haiz varoluşa sahip olmak ile beraber, nura dair salınım kapısı iken kendine dair öznel alan da var kılmaktaydı. Ancak her bir organın öznel alan var kılışı, beynin öznel alan -gönül- var kılışına katılmaktan öte değildi. Öz kendilik anlamında ruh, kendilik alanının oluşması içinde nesnel dünyayı da kendiliğe dair kılarak, içinde bulunduğu dünyalarda yüklem aldığı anlam, değer, inanç, karakter, kimlik, ahlak vb. öznel belirlenimler ile kendini tinsel anlamda yaratım alanında bulmaktaydı. Nura haiz olarak madde belirlenimli oluş içinde katmanlı varoluş bağıntısında öz kendilik yani ruh sahibi her canlı, oluşan kendilik alanında beynin vesile kılınmış olması üzerinden içinde bulunulan dünyayı deneyimlemekteydi.

Beyin, katmanlı oluş içinde nura da açılan bir kapı olarak nur deryasına yükselmeyi de olanaklı kılan bir araçtı. Cenabı Allah'ın kürsüsü olarak biyolojik canlılıkta kuluna, nur ve nura bağlı gerçekleşen öznellik belirlenimleri ile istiva ettiği "Şah damarından daha yakîn" olduğu yaratım -varoluş- nesnesiydi. Bedene dair canlılık belirlenimli her

organ, nurun doğası gereği ile yaratılıyor iken hakikatten aldığı paye kadarı ile şuurlu olarak bütünün bir parçası olmakta ve bütün ile uyumlu iş görmektedir... Beyin bu anlamda uyumluluğun gerçekleşmesini işlevsel varoluş belirleniminde olanaklı kılan en temel unsurdu.

Dış dünyada bulunan etkileşim nesnelere öncelikli değil de özden hareket ile yaratım gerçekleşir iken hem öznelliğe haiz hem de bellek belirlenimli ussallığa haiz olarak yönelimsel olmakta kendini konumlandırır iken okuduğu bir dünyaya eylemekteydi... ki dış dünyaya dair deneyimlerin kesintisiz sürekliliği ve yüklem alınmış özdeşlik belirlenimleri (irade, duygu, haz, anlam, değer, karakter, kimlik vb.) iç dünyada hep bir oluş belirleniminde gerçekleşir iken dış dünya öncelikli olarak yaratım etkinliğinde bulunulduğunun illüzyonu içinde dış dünya öncelikli sanısında ve öznellikteki yüklem edinilmiş belirlenimleri deneyimleniyor olarak varoluş -gerçekleşmekteydi- yaşanmaktaydı... ki içinde bulunulan dış dünyanın tinsel anlamda da içinde bulunuyor olmak bir anlamda gerçekleşmiş olsun. Temsile dair olup da tasvir edilmiş varoluşta da aynalaşılan bir oluşta, içinde bulunulan bir dünyaya eyleyenir olmak artık kaçınılmazdı. Temsile dair tasvir edilmiş olan bir dünya da katmanlı varoluşta karşılıklı var olmanın olanağı içinde aynalaşmayı, var olmasının doğası gereği kendinde taşımaktaydı.

Böyle olmak ile beraber beyin, iç dünyadan hareket ile nurun hakimiyeti gereğinde işlevsel ve işlemsel oluşuyla meleke belirlenimli oluş içinde öznelliğin, bulunulan dünya içinde tecrübe edilmesinin olanağıydı. İçinde bulunulan dış dünyayı, öznelliğin gerçekleşmesini olanaklı kıldığı yapısal olması kadarı ile yaşamayı, onu kendinde yaşatarak kendinde canlandırmayı ve kendilik alanına katmayı olanaklı kılmanın da aracıydı.

Beyin, basit ve hükümsüz sadece yapısal olan bir araç olmaktan öte, öznelliğe ve yapısallığa haiz bir etken neden olarak vesile olduklarının izlerini de taşıırken dış dünyaya yönelik öznelğin gerçekleşmesinin en temel belirleyeniydi. Öznelliğe -deneyime- dair izler, canlılığa haiz özsel ve öznel içeren belirlenimler olarak takip edilebilir olsa da ruhu -öz kendiliği- açık etmekten uzaktı. İzlerinden hareket ile ruhu yeniden yaratabilmek söz konusu olacak ise özsel anlamda töz olan nura bağlı olarak yeniden yaratımın yapılabildiği bir dünyada olmak gerekirdi.

Nicel belirlenimleri ile beyin, kendi gerçeğinden uzak görünmekteydi ama işlevsel oluşu ile ruhun, öznel belirlenimlerinde dünyayı deneyimlediği en temel aracıydı. Kendilik alanında anlam, duygu yaratımı, irade ve emek belirimi içinde gerçeklik kazanan değer yaratımı ile de öznenin yaratılmış dünyalarda anlam ve değerlerin eril doğası gereği -bakışıma, eyleme -tutum ve davranışlara- eyler oluşu sebebiyle inanç varlığı olarak var olmasını olanaklı kılmaktaydı. Duyguların, hazların eril ve dirimsel doğaları gereği ile özneyi, değer biçimsel bakışıma, iradi yönelime ve tutum ve davranışlara eyler olması da kaçınılmazdı.

Beyin, içinde bulunulan dünyanın deneyimlenmesi ile beraber biyolojik bellek edinimini de olanaklı kılar iken dünyaya dair geçmiş, gelecek ve şimdi burada yani 'an'da eş deyişle konumsal olanda olmayı olanaklı kılmaktaydı. Çünkü bu bağlamda şimdinin geçmiş ile, yani bellek ile ve dahi gelecek ile ilişkisi gönülde (kendilik alanında) sırasal değil, öznelğin konumlandırılmasına bağlı gerçekleşen bir ilişkiydi. Bedenin her organında -hücrelerinde- o alan ile ilgili deneyimler kaydedilir iken varoluşa dair ortak bellek de edinilmiş olsa da beyin en temel anlamda kişinin, öznel belirlenimlerinde varsayılan gerçekliğe ve deneyimlere dair bellek edinimini olanaklı kılmaktaydı.

Yaşanan her olay ve deneyimlenen her olgu, duyguların değer biçimsel gerçekleşmesi doğrultusunda, değer biçimsel olarak belleği biçimler

iken iradi -yönelimler- ve duygu yüklü oluş içinde karakter, kimlik ve kişilik belirlenimli yüklem edinimlerde belleğin biçimleniyor olması dolayımında insan olmak deneyimlenmekteydi. Beşer olandan beşerliğe aşkın insan olarak insan olmanın deneyimleniyor olması, insan olarak insanın tinsel/ öznel anlamda kendi yaratımına katılıyor olarak yaratılıyor olmasının gereğinde bellek, en temel rollerden birine sahipti.

Eskilerin de dediği gibi beşer doğulmakta insan olunmaktaydı. Duyusal algı, anlam-değer-irade-duygu vb. belirlenimler doğrultusunda öznelliğe dair bellek biçimlenirken, bellek de gerçeği değilse de öznel gerçeklik algısını biçimlenmekteydi. Anlam-değer belirlenimli olarak biçimlenen bellek ile beraber yüklem alınmış olan her ne ise ona göre biçimlenen kendilik dünyasında kişi kültür ve medeniyet olgusal olarak kendi olmayı, dışardan koşullayanlar (içinde doğulan anlam-değer-inanç dünyasına dair olanlar) veya seçimleri doğrultusunda bulmaktaydı.

Varsayılan kendilik -gerçeklik-, özellikle dil, bellek -vb. diğer- melekeler ile yaratılmış öznellik olarak bulunuyor olmaktaydı. Dil dahi bellekte gerçekleşme olanağı olardı. Genetik belirleniminde fitraten var olma olanağı, fitraten doğuştan verili olan melekeler ve bu melekeler üzerinden pratiklere bağlı olarak sonradan edinilmiş -kazanılan- melekeler dahi öznelde, geride işlevsel veya ön işlevsel iken bir biçimde bellek olmaktan ibaretti... Ki yaratılmış olarak var olmak, bellek belirim biçimlerinin öznelliğe bağlı işlevsel olması olanağında gerçekleşmekteydi. Öznellikte bellek, üç zamanlı (geçmiş-şimdi-gelecek) oluş içinde sibernetik ussal olarak belirli kılınmış olmakta işlevsel kılınırken de bilinçli olmanın belirlenimiydi. Dış dünyada gerçekleşenlere yönelik olarak öncesinde yönelimsel olmanın da bir olanağıydı.

Yaratılmış öznellikte sonradan olunan Türk, Arap, Alman, Yahudi, Hıristiyan, Müslüman, Ahmet, Ali, Hans vb. olmak dahi yaratılmış kendilikte -gerçeklikte- var olmak iken kültür ve medeniyete dair miras içinde mirasın nesnel bellek olması ile ilgili olarak yaratılmış öznel belirlenimlerdi... Değer olgusal ve ilişkilerde karşılığı olduğu kadarı ile gerçek kılınmış olarak yaşanmaktaydılar.

Doğa dahi her daim yeni bir oluş içinde gerçekleşir iken geçmişe dair izler taşıması ve yeni oluş belirlenimlerine bunun aktarılması ile bir bellek belirlenimi olarak değerlendirildiğinde genel bir bellek havzasında yaşam bulduğumuz gerçektir. Âlem kavramı ile dahi baksak: her âlem belirlenimi bellekte içerildiği kadar biliniyor iken kendinde kendi olmasını olanaklı bulduğu oluş içinde bellek belirleniminde gerçekleşmekteydi. Başka bir deyişle de işlevsel olan her küme belirlenimli oluş biçimli olan ve böylesi küme belirlenimleri arasında gerçekleşen süreç bağıntılı işlevsel olmakta bellek, -gerçekleştikçe vücut bulandı- olgusal kılınırken gerçekleşti. Yani belleğin varlıksal karşılığı değil, diğerleri ile ve kendi içinde gerçekleşen varoluşsal karşılığı vardı ki bu anlamda da ussal -makul- kılınmış olarak olması gerekli kılınmış olandı... Ki var olan, kendine dair gerçekliği olan ve ilişkiler ağında olarak var olmuş olsun.

Bu yaklaşımdan bakıldığında, doğada nesnel anlamda olup bitenler ve tinde ilke gereği gerçekleşmekte olanlar, Cenabı Allah'ın bellek sahibi olarak iş gördüğünü görünür kılmaktaydı. Yani tanrısal olup da evrensel kılınmış ve yalnızca Allah'a ait olan sıfat, karakter, kimlik belirlenimlerinin aidiyet belirlenimli olarak sahipleniyor olması doğrudan doğruya gerçekleşmesi ayrıca doğadaki oluşa rağmen varoluş eşliği sabitelerin ve doğa nesnelilerinin süreç belirlenimli var olması da göstermekteydi ki Cenabı Allah bellek sahibi olarak varoluş seyrindeydi. Cenabı Allah zat olarak değil de zatına -şahsına- tinsel anlamda yüklem aldıkları ile kendi olmayı, yüklem aldığı özdeşlik

belirlenimlerinde kendine kattıkları ile bulmaktaydı. Unutmamak gerekir ki O'nun bir ismi şerifi de El Hafız'dı.

Beyin sadece dış dünyaya göre konumlanan öznelliği açık etmekte değil, işlevselliğinde görülen ve farklı işlevlerde gerçekleşen bellek olması belirlenimlerinde, yüklemsiz öznesinin yüklem alınmış özdeşlikte nasıl insan olduğuna dair de rol almaktaydı. Beden, yapısı gereği işlevsel olan her meleke belirlenimi ile bellek olmaktan ibaretti ama beyin de yapısı gereği işlevsel ve işlemsel olması üzeri organik anlamda ana bellekti. Ancak, ruhun da -öz kendiliğin de- varoluşsal anlamda nurani yapısı gereği hem meleke hem anlam-değer içeriğinde bellek yapısallığında bilgi işlevsel ve işlemsel olması içinde kendi olmayı bulduğu gerçeğinden bakıldığında her bellek belirlenimi üzerinde daha üst ve ana olan bir belleğe ve bellekler arası uyumda gerçekleşen bir varoluşa tanık olunabilirdi. Ruhun bellek belirimli ve bellek içerikli meleke sahibi olduğuna ise ölüm eşiği deneyimlerinde, bir daha dünyaya gelebilme olanağının gerçek olduğunun ispatlanmasında, bedenden ayrılarak yapılan ruh/ ruhani seyirlerde tanık olunabilirdi.

Görülen, içinde bulunulan dünya, beyin ve beyin sapıyla kök saldıği beden ile deneyimlenir iken anlam, duygu akışı ayrıca öznel yönelimler, özneler arası ilişki ve emek üreten çaba içinde değer varlığı olarak kendiliğın bulunması da kaçınılmaz olarak bulunmaktaydı. Nicel belirleniminde melekelerle dair haritası çıkarılsa da değer belirimi; özde gerçekleşme erki -iradesi- gösteren potansiyellerin sonucunda irade belirimine bağılı olarak gerçekleşme olanağı bulmaktaydı. Duygular da değer katalizörü olarak iradenin değer biçimsel olarak gerçekleşmesine yön vermekteydi. Özne duygularda gerçeğe, öz kendiliğe tutunmayı ve kendini değer oluşu içinde gerçekleştirmeyi olanaklı bulmaktaydı.

Bilgi öznedeki bilgi işlemsel ve işlevsel olarak faal oluşta gerçekliğı olan olsa da nesnesine yönelik olarak bakış sahibi kılar iken belirli bir dünyaya bakmaya eylemekteydi. Eşyanın ne olduğuna dair statik bir

dünya bakışı gelişirken de bilgi özneyi katılaştırarak bir oluş içinde kılmaktaydı. Böyle iken duygular, özneyi değer oluşu içinde kılar iken akışkan bir oluş içinde varoluşu olanaklı kılmaktaydı. Bilen özne, bilgi ile kendiliğe dışsal bir dünya içinde iken duygular ile anlam bağıntısında değer öznesi olarak katıldığı bir dünya içinde olmayı olanaklı bulmaktaydı. Hakiki anlamda öznelliğin deneyimleniyor olması duygular ile gerçekleşmekteydi.

Duygular ile özne, kendini hep yeni bir oluş içinde ve varoluş -öznellerine duygu duyarlılığı içinde katılmayı olanaklı bulmaktaydı. İçinde bulunulan dünyaya duyarlı olarak katılmak ve değerinde var olmak duygular ile olanaklıydı. Çünkü duygular nesnelere birbirinden ayırmak işlevini gerçekleştirir iken bellek ve duygular ise özne ile nesneyi birbirinden ayırmaktaydı ama bellek ve duygular, nesnelere öznelliğe katmanın ve nesnelere yaratılmış dünyalar içinde katılmayı da olanaklı kılmaktaydı. İrade de duygular ile katılan dünyayı öznelliğe göre değer biçimsel anlamda yorumluyor olarak okumanın, yeniden biçimlemenin ve kendiliği değer oluşu içinde gerçekleştirmenin olmazsa olmazı olarak öznel erk belirimlerinde gerçekleşmekteydi. İyi, doğru ve güzel idealleri de öznel irade olanakları olarak fitrat gereği değer yargısal olmaya eylemekteydi.

Özne, duygusal içerik yüklü ve irade belirlenimi ile yönelmiş olduğu kendi için güzel olana bağlı olarak kendi için iyi ve doğru olanı her belirleyişinde, değer yargısal oluşta değer olarak kendini bulmaktaydı. Korkarken kendini -varoluşunu- değer bulan, haya ile değer oluşunu koruyan, severken değerli kılan ve değer yüklemeleri edinen vb. ile özne, değer oluşunda kendini gerçekleştirmekten öte değildi. İrade ve duygu belirlenimlerinde özne, akışkan oluş belirleniminde bilgiyle zenginleşen oluş içinde kendini gerçekleştirdikçe özne olmayı bulmaktaydı.

Bedendeki bütün kimyasal etkileşimler ve değişimler ayrıca en temelde nurda gerçekleşen fiziksel oluş zemininden hareket ile gerçekleşen öznellik, bilgi ile tutunulan varoluş içinde irade ve değer akışında öz kendilik anlamında şahıs olmayı şahıs olmanın belirlenimlerinde deneyimlemekten -yaşamaktan- öte değildi. Gerçeğe bedensel zemin üzerinden ne kadar uzak veya yakın olduğumuzu bedeni tanıdıkça daha çok bilecektik. Nur zemininden hareket ile özneliliğin bedensel oluş içinde gerçekleşiyor olması da öz kendilik anlamında ruhun bedene bağlı olarak görünen âlem içinde kendini gerçekleştirir iken üst bir gerçekliği de yaşıyor olması ile görünüşe taşınması anlamını taşımaktaydı.

İnsanın en güzel kıvamda halk edilmiş olduğunu beyan eden ayetten bakıldığında... bedene bağlı olarak içinde bulunulan dünyada sadece kendimiz olmakta değil, kendisinden doğrudan paye alarak var olduğumuz hakikat de istidada bağlı olarak kısmi ayrıca nesnelere üzerinden ve mülkten paye alma üzerinden de dolayimli olarak belirlenimlerine bağlı gerçekleşenlerde yaşanmaktaydı, görünüşe taşınmaktaydı. Beyin de bu anlamda bu oluşun bir parçası olarak onun ile gerçeğe ne kadar yakın olduğumuzun veya uzak kaldığımızın aracı olarak yerinde ve hakkı gereği değerlendirilmesi, araştırılması gerekendi.

Katmanlı oluşta ve temsile dair varoluşta ayrı değil aynı da değil oluşun içinde gerçekleşen her nesne hakikate doğrudan yakın olduğu ama başkası kılınmış olmasıyla hakikat olmaktan uzak kılınıyor oluşu içinde gerçekleşirken hem var olmakta hem de hakikate yakın kılan veya uzak kılan oluş içinde bulunuyor olabilmekteydi. Hakikate, kendi olduğu ve yüklem aldıkları kadar yakın olan için, kendi olduğu kadar ve yüklem aldıkları kadar hakikate uzak olması da kaçınılmazdı. Böylesi oluş içinde güzel ahlak -erdemler- yani ilke içeren yakın kılıcı ereksel eylemler bağintısında duygular, iradede -niyette- bulunmalar önemliydi.

Gerçeğe dair doğru bilgi -anlam- hakikati yakın bulmanın olanağı iken hakikate yükseltici güzel ahlak temelli gerçekleşen eylemler ve duygular da hakikate yükselip de hakikati yakın olarak bulmanın, yaşıyor olmanın gereği olarak önemliydi. İçinde bulunulan dünyada kürsi-i âlâ olan beyinde öznelliğe dair gerçekleşenler bu anlamda önemliydi. Bellek edinmek ile beraber elimizde kılınmışçasına gerçekleşenler ve geri planda olup da elimizde olmadan gerçekleşenler ile bakıldığında beyini bilmeye dair daha fazla gayretimiz olmalıydı.

Anlamanın, belleğin yaratılıyor olmasına bağlı olarak da anlam-değer bağıntısında değer edinilmiş olanlar ile beyin; anlam, değer, duygu, inanç -yargı- biçimsel olarak öz kendiliğin kendini gerçekleştirme aracıydı. Aslında ise Cenabı Allah'tan en yüksek düzeyde paye almanın olanağında öz kendilik; beynin nesne kılınmış olması üzerinden içinde bulunduğu dünyaya göre kendi olmayı bulmaktaydı. Anlam-değer bağıntısında ise yargılarına inanan özne olarak varsayılmış gerçeklikte kendi olmayı gerçekleştirdiklerine bağlı olarak da yaratmaktaydı. Yaratıcıya böylece yaratım etkinliğinde katılma olanağını beynin gelişmesine, işlevinde bulunduğu donanımına bağlı gerçekleşen kabiliyetine göre bulmaktaydı.

Öz kendilik ne zihindi ne de beynin kendisiydi. Cenabı Allah'ın kürsüsü olan beyin aracılığı ile öz kendilik, Cenabı Allah'tan yüksek derecede paye almanın sürekliliğini bulmaktaydı. Zihin, içinde bulunulan dünyanın duyulara erilebilmesi için oluşu içinde biçimlenen ve içinde bulunulan dünyanın biçimlendiği kendilik alanı olarak yüzeysel olan dünyaya katılmanın aracıydı. Beyin ise işlevsel ve işlemsel belirlenimleri ile zihnin gerçekleşme -oluşturma- mekânıydı.

Böylesi yaratım oluşu içinde nurdan paye aldıkça, öznellikten de paye almayı olanaklı kılan beyin alanında şahıs olmak yaratılıyor değil, içinde bulunulan dünyanın oluşuna göre düşünen ve konuşan özne olmak (nefsi natıka) yaratılıyordu. İnsan da özne olan bir varlık olarak kendilik

alanının oluşumu içinde insan olarak yaratılıyor olmayı buluyordu. Birçok katmanlı, girift ve bağıntılı oluş belirleniminde beynin işlevsel ve işlemsel olması sonucunda zihnin merkezinde özne olmak bulunuyor olsa da nurun yaratıcı etkinliği içinde özne olmak gerçek kılınıyordu. Her şey nurun fizik dünyasında fizik bilimi ile ilgili olarak gerçekleşir iken öznel bir oluş içinde yaşamak nurun doğası gereği kaçınılmaz olarak bulunmaktaydı. Beyin, beden vb. ne var ise nurun -öznel ve yaratıcı etkinliğinin bir aracı olarak gerçeklik bulmakta ve gerçekleştiği belirlenimlerine bağlı olarak olması gerektiği gibi var kılınmaktaydı.

Beyin dış dünyanın ilişkileri içinde hep yeniden yapılanmayı doğası ve işlevinde açık olan yeteneği gereği bulmakta iken aslında, iç dünyada nurun yaratım etkinliğinin sonucunda dış dünya belirlenimine göre işlevsel ve işlemsel oluşu içinde yapısal kılındığına tanık olunmaktaydı. Belirleyici olan nurdu, nurun yaratım etkinliğinde beynin biçimleniyor olmasını, dış dünyaya göre oluyor bulmak, duyuşsal algıya bağlı olarak dış dünyayı önceliyor olmanın eksik bakışımından dolayıcıydı. Beyindeki uyarımlar hem gerçekten paye almanın olanağında gerçekleşmekte hem de paye alan için yaratılmış gerçeklikte pay sahibi olarak kendi olmayı bulması doğrultusunda gerçekleşmekteydi.

Süreksizlik içinde belirli kılınmış olunanlar ile varoluşu yaratım etkinliğinde buluyor olmanın bir aracı da beyindi. Doğadaki gelişim içinde beynin krallığında değil, beyni kürsi-i âlâsı kılan Cenabı Allah'ın sultanlığında, içinde bulunulan dünyanın bir ferdi olarak yaratılıyorduk. Yaratımda Cenabı Allah'ın zamansal önceliği sebebiyleydi ki kürsi-i âlâda her ne gerçekleşmekte ise gerçekleşmesinin sonucunda kendi olmayı buluyorduk. Biyolojik düzeyde dahi olmuş bitmiş olan içinde var olmak, yaratılıyor olmanın kaderi olarak gerçekleşendi, yaşanandı.”

*

“Gece rüyamda “Kulum nafile ibadetler ile bana o kadar yakın olur ki ben onu o da beni sever. Kulumu sevince onun gören gözü, duyan kulağı, tutan eli olurum. Artık benimle görür, benimle duyar, benimle tutar ve benimle yürür” hadisi kutsisinin yanlış nakledildiği üzerine yazı yazmaktaydım. Bunun üzerine bu hadisi kutsiyi tevatürden nakledip de sonradan ilk kez yazıya kaydedenlerin basitliğe kaçtıkları kanaatine vardım. Rüyadan dolayı değilse de bu hadisi kutsi üzerine düşünmenin ve yanlış bir aktarı varsa eğer düzeltilmesi kanaatiyle bu yazıyı yazma kararı aldım.

Kur’an’ı Kerimde Allah’ın nur olduğu nur olmak ile hem kendi varlığının nesnesi hem de sonuçta öznesi olduğu nur ayeti ile net olarak ifade edilir. “Allah yerin, göklerin ve bir aradakilerin nurudur...” denilir iken Allah’ın yer ve gökler olmadığı da ifade edilmiş olmaktadır. Yine Kur’an’da “Âlemlerin Rabbidir” denilir iken Allah için âlemlerin kendisidir denilmemekteydi. “Biz size şah damarınızdan daha yakınız” denilirken de şah damarınızım denilmiyordu. “Sen atmadın Allah attı” denilirken dahi ahadiyet değil de vahidiyet gereği birlik yani aynılık düzeyinde özdeşlik değil de yüklem alınmış özdeşlikte gerçekleşen birlik ifade edilmekteydi. Bu ifadede dahi karşılıklı ilişkisinde değil de yaratımda gerçekleşen katmanlı oluşun gereği olarak karşılıklı varoluşu da olanaklı kılan oluş içinde ayrı olmadan ama aynı da olmadan varoluşun olanaklı kılınmış olduğu ifade edilmekteydi. “Sen” derken aynı olunmadığı, “Allah attı” derken de ayrı olunmadığı net olarak anlatılmaktaydı.

Bu örnekleri düşüncemde çoğaltacak birçok ayet vardı. Ancak yanlış bir biçimde basitlemeye giderek zikri yapılan hadisi kutside geçen kulumun gözü, kulağı, eli vb. olurum ifadesi yanlıştı. Hadiste geçen bu bölümün ekleme olduğu düşünülür ise kulum benimle görür, duyar, tutar... deniliyor olması tam da yerinde olurdu. Çünkü nur yarattıkları olmaktan öte yarattıklarını başkası kılıştı var ediyor iken onlara için

olsa da aşkın oluşunda kendi olmayı da koruyor olarak kendi olabilmekteydi. Yani Cenabı Allah'ın Allah olmasının doğasında sonradan yarattıklarının aynısı olmak yoktu ki yarattığının gözü, kulağı, eli vb. olmuş olsun.

Katmanlı varoluşta ayrı olmadan aynı da olmadan varoluş yüklem alınmış özdeşliğin oluş (kevn-fesat, olmak-bitmek) içinde ahadiyet değil de vahidiyet belirleniminde olanaklı kılınmış iken aynı olmak düzeyinde yaratımda varoluş zaten olanaklı değildi... yaratımın gereği olarak olanaklı da kılınmamıştı.

Eski vahdeti vücutçular Allah'tan başkası olmadığını, yaratılan ile yaratanın aynı olduğunu, birliğe muhalefet etmiş olmamak için yani şirke düşmemek için uygun görmüş olsalar da bu görüş formel düşüncenin yalınkat çıkarımlarından olup gerçek ile örtüşmekte değildi. Yaratımda başkası kılmak ile varoluşu olanaklı kılmış olmak esas iken başkası olmadığını ifade etmek anlamsızdı. Yaratılmış olan, katmanlı gerçeklikte yaratıcıya karşıt olmadan karşılıklı varoluşun olanaklı kılınmış olmasında var kılınırken yaratıcıdan paye almış ve pay sahibi olarak başkası olmak da kendi olmayı bulmaktaydı. Yaratıcıdan aldığı paye gereği başkası kılınmış olmakta pay sahibi kılınmış olarak var kılınır iken gerçek olmayı da bulmuş olarak karşılıklı varoluşun olanağı olarak var kılınmış olmaktaydı.

Bu durum şirke sebep değil, kulluk perdesinden Allah'ın onaylanıyor olmasının bir gereği idi ki Cenabı Allah'ın bilinmek isteği tevhid belirleniminde gerçekleşmiş olsun. Yaratılmış olmanın doğası, katmanlı varoluş içinde ayrı değil aynı da değil oluşun içinde gerçekleşirken ve zamansal ötelemede varoluş olanaklı kılınır iken başkası olmakta gerçekleşmekti, gerçek kılınmış olma... Ki karşılıklı varoluş hakiki anlamda yarattıkları ile kendine dünya kurmuş olarak gerçekleşmiş olsun. Bu, kendinde gerçek olanın, gerçekleşme belirlenimlerinde

kendi ile gerçek kıldıklarıyla gerçekleşen oluş içinde kendine gerçek bir dünya kuruyor olması ile ilgili bir konuydu.

Bu anlamda Cenabı Allah'ı hakiki anlamda bilecek isek ayrı değil, aynı da değil tenzih ilkesine dikkat etmek yerinde olur. Bu ilke tenzihin yani Allah'ı nasıl bilmemiz gerektiğinin, yaratımın, varoluşu ortak gerçeklik olarak karşılıklı kılmanın ve başkası yani ayrı kılınmış olunan özelliklerden soyunarak Allah ile yakınlık bulunacağıının -tevhidin de- temel ilkesiydi. Tevhid böylesi oluş içinde yaratan ve yaratılan ikiliğinde gerçekleşir iken tevhidi yaratan ile yaratılanın aynı olduğu basitlemesine -genellemesine- indirgemek tevhidi ve yaratılmış olmanın doğasını anlamamak anlamını içermekten öte değildi.

Ayrı olunmayan bir yer var ise o da nura ermek yani varlık olma bakımından hem nesnesi kendi olan hem de öznesi kendi olan yani nedeni sadece kendinde ve kendi olan Allah'ın Allah olduğu -ahadiyet, mutlakiyet- alanına ermek ile olanaklıydı... ki o durumda sadece kendisi olan vardı. Geri dönüş olanaklı kılındığında ise ev edna (aşağı ev yani beytullah) olmak Allah ile görmenin, duymanın, iş görmenin, yürümenin, anlam bulmanın olanaklı olduğu varoluş mertebesinde Allah'ı yaşıyor iken Allah'a uyanmış olmanın gerçeğinde yaşamak olanaklıydı.

Aslında ise yaratılmış olan zaten Allah ile gören, duyan, iş gören, bilendi ama artık istidat artışında olarak Allah ile gören, duyan... olmaya uyanmış olmaktadır. Yaratılmış olmanın belirlenimleri içinde ise ayrı değil ama aynı da değil oluşun korunduğu varoluşta bulunuyor olmak da kaçınılmazdı. Yaratılmış olan için böylesi bir durumun sadece kendisi ile sınırlı olmadığı gerçeğinden ve Allah'ın her an yeni bir oluşta bütün mahlukatı yaratıyor iken sadece kendisi olmaya devam ettiği gerçeğinden bakıldığında, yaratılmış olanın haddini yani varoluş sınırlarında kendi olmayı bilmesi gerektiği bir gerçektir."

*

“Denir ki Resulü Ekrem Muhammed Mustafa “Allah’ın zatını düşünmeyin. Çünkü O’nun zatını hakkı gereği bilemezsiniz” demiştir. Bu hadisi şerif hadis kronolojisi ve psikolojisi yapılmadan, muhataplarının kim olduğu düşünülmeden herkese söyleniyormuşçasına evrensel gibi değerlendirildiğinde bin dört yüz küsür seneden beri galip bir düşünceye sebep vermişti. Hakkı gereği ile düşünüldüğünde Allah’ı bilmek gerektiği neden akıllara gelmemiştir?

Aşık kullara bu hadiste geçen “Allah’ın zatını düşünmeyin” ifadesi bir anlam ifade edebilir miydi? Tabi ki etmezdi. O Allah âşıkları ki zaten Allah’ı düşünmek, bilmek, O’na ermek ile O’nu tanımak için yaratılmışlardı. Varlık gayeleri Allah iken Allah’ı düşünmemek onlar için ölümdü. Canlılıklarını Allah’ı düşünmekte bulan âşık kullar için düşünmeyin demek öl demek ile eş değerdii... Ki onlar her daim Allah’ı düşünmekte âşık olmanın doğasını bulmaktaydılar.

Söz konusu olan Allah’ın bilinmeyi istediğini ifade eden “Gizli Bir hazineydim, bilinmeyi istedim...” hadisi kutsi ve “Allah O’dur ki yedi göğü ve yerde de bir o kadarını -benzerini- yarattı. Şüphesiz bilesiniz ki emri bunlar arasında iner. Allah’ın her şey -e- -üzerine- kadir olduğunu ve şüphesiz ki muhakkak ilmi ile her şeyi kuşatmış olduğunu bilesiniz.” Talak Suresi 65/ 12 bilinmeyi istediğini ifade eden ayete dikkat edildiğinde... “Allah’ı düşünmeyin” demekten kast edilen; kutsi hadise ve ayete muhalefet etmek değil, Allah’ı ve zatını düşünmemek değil, hakkı gereği düşünülmesi gerektiğiydi.

Allah’ın Allah olmaya dair belirlenimleri (subiti sıfatlar, kendinde karakter belirimi olup da anlam-değer nitelemesinde yüklem alınmış kimlik belirlenimleri) ve zatına dair olduğu durumu (ihlas suresinde, nur ayetinde, ayet-el kürsinin başında vb. ifade edildiği gibi) haber veren nebinin ümmeti olarak Allah’ı düşünmek elbet olması gerekendi.

Hadisin söylenmiş olduğu o vakitteki muhatapları kim ise hadis sadece onları bağlıyor iken bu ümmetin tamamı için evrensel kılıyor olarak Allah'ı ve zatını düşünmekten men edenler bu anlamda büyük hata yapmışlardı.

Düşünmek; kendini gerçekleştirmek, kendini ve diğerlerini yaratabilmek kabiliyetini yine kendinde bulmak, yaratırken kendini olanaklarında keşfetmek olanağı olmak ile beraber varoluşun en temel doğası olmakta iken ayrıca bilmekte düşünmenin bir olanağı iken düşünmeye dair düşünülmeyi en çok hak eden düşüncenin yegâne sahibi Allah'ı her yönü ile düşünmek olması gereken değil miydi?

Allah'ı ve zatını hakkı gereği düşünmemekten yana Allah'a muhalefet etmekten yine Allah'a sığınarak Allah'ı düşünmeyi insan, varoluşunun gayesi olarak bulmuş olmalıydı. Rivayetlerin yanlış yorumlanması, varoluşun asıl doğasının nasıl gerçekleştiğinden ve ereğinden uzak olunması bir ümmeti Allah'tan mahrum etmiş değil miydi?"

*

"Nereden gelip nereye gittiğimiz veya kimden gelip kime gittiğimiz sorusunu detaylıca düşünmekteydim. Görünür dünyada doğadan gelip doğaya gittiğimiz görünmekteydi. Ancak, tinsel anlamda özde olana, öze dair özsel olan gerçekleştirdiklerimizin öznesi olarak hep dönmekteydik. Başka bir deyişle de uluhiyete ait olup da rububiyete dair kılınmış olanlar ubudiyetin gereği olarak gerçekleştirildiğinde Cenabı Allah'a dönülmekteydi.

Katmanlı oluş içinde gizilde duran şahıs, olanak belirlenimleri ile de gizilde durmaktaydı. Gerçekleştirdiklerinin hem evveli hem de gerçekleştireni olarak ahirinde kendi olmayı bulmaktaydı... ki gerçekleştirdiklerinin öznesi olarak sonuçta kendini görünüşe taşırken aşikâr olmaktaydı. Her mevcut, hakikatten aldığı paye gereği pay sahibi

olarak evvel-ahir, zahir-batın belirlenimleri ile Allah'tan gelip Allah'a dönmekteydi.

Allah'tan gelip Allah'a dönmeyi de mekânsal ve zamansal olmaya bağlı olarak bulmaktaydı.

Yaratıcı özne için anlam-değer yüklemli temsil belirlenimli yaratılmış dünyalarda var olmak, tinsel anlamda aidiyet belirlenimli dünyalarda kendini gerçekleştiriyor, öznel anlamda anlam-değer yüklemli olarak kendini de temsil içerikli yaratıyor olma gerçeğini taşımaktaydı. Sıfat, karakter ve kimlik belirlenimli varoluş da bunun gerçeğini ifade etmekteydi... ki bu anlamda dil, temsil içeriği ile tinsel anlamda yaratımı olanaklı bulmanın, yaratım sonucunda da kendilik bilincini, temsilde yüklem edinilmişler ile inşa edebilmeyi olanaklı kılmanın olanağıydı.

Yaratılmış olan için ise hep yaratılmış dünyalarda (temsil içerikli tasvir edilmiş olanda) varoluş bulmak kaçınılmazdı. Hem hikmetine - gerçeğine- bağlı olarak özsel -fitri- anlamda temsil özelliği olan hem de dil dolayımında anlam-değer yüklemlerinde dilin temsil özelliğinde gerçekleşenlere bağlı olarak temsile dair öznellikte kendi olmayı gerçekleştiren ve bulan için temsile dair varoluş kaçınılmaz olarak bulunmaktaydı.

Öncesinde ruhlar âleminde olan öz kendilik, bedene bürünmüş olması ile beşer olarak geldiği küreyi arzda anlam-değer yüklemleri ile insan olma çabasında bulunmaktaydı. Ruhlar âlemi mikro ölçekte sonsuza uzanan oluş içinde var olunan içsel gök âlemiydi ki bu âleme asıllar veya başka bir deyişle de melekut âlemi de denilen âlemin kendisinde gerçekleşme olanağı olandı... Ki eski tabir ile söylemek gerekir ise asıllar âleminden gölgeleri olarak ifade edilen yani nura daha yakın olunan latif varoluş içinden, özdeğe bağlı varoluş belirlenimli kesafette var olan ve asılların birebir değilse de karşılıkları olan temsillerinin

dünyasına inmek ile varoluş bir âlemden diğer bir âleme göç etmekte bulunmaktaydı.

Ruhların içinde bulunulan bu misal -temsil- âlemine başka bir deyişle de varlık sahnesine göçü, tarih olgusal olarak değişen zamanlar içinde insan olmayı yani Allah'ın temsili olan halifesi olmayı deneyimlemek için gerçekleşti. Temsile dair dünyaya ise atılmış değil, iniyor/ indiriliyor olmak ile karşılıklı varoluşun olanağı içinde aynalaşılan bir dünyada bulunulmaktaydı... ki her mevcut aslının yani melek karşılığının bir hatırlatıcısı olarak varlık sahnesinde var olma çabası içinde kendi olmaya çalışmakta, yer edinmekteydi.

Söz konusu ölüm ise yer edinilen bu dünya kalıcı bir yurt veya yuva olabilmekten uzak, geçici bir yurt veya yuva olabileceği olanağı taşımaktaydı. Belli ki geçici -süreksiz- olan içinde varoluş olanaklı kılınır iken kalıcı olmayan yani fani olan ile selamet bulmak, mutlu olmaya çalışmak geçici bir aldaniş olmaktan öte değildi. Özde aranan ve erekte gerçekleşmesi istenen, varoluş nesnelere bulunan mutluluk değil, geçici olan bir dünya da selamet ve huzurun aranması, gerçekleşmesi ve sonuçta da tesis edilmesi/ edilebilmesiydi.

Mutluluk arayışı, mutluluk bir haz belirlenimi iken hazın nesnelere saplanıldığında doyumsuzluk ve sonuçta anlamsızlık ile karşılaşıldığında kendine yitik yabancılaşmak ile hakikatten koparan şımarıklık ile sonuçlanabilmekteydi. Her şey tadında yani hakkı gereği güzel iken mutluluk da hak kılınmış veya hak edilmiş olanları hakkı gereği yaşarken huzur duygusunda haz belirlenimini aşmış olarak yaşanmalıydı. Söz konusu kıyamet yani ölüm ile gerçeğe uyanmak ise bitimli bir dünyada mevcuda tanınmış tüketilen zamanda mutlu olabilmek, nefsi emmarenin avuntularında, hevasında sanıdan ibaretti. Her tadı tatsız kılan ölüm korkusu mutluluk hazzını öldüren en temel korkulardandı. Elbette gelinen âlemin canlarını tatmak, varoluş nesnelere tatmanın hazlarında mutlu olmak da gerekirdi. Ancak hak

kılınmış, hak edilmiş olandan öte mutluluk arayışı şımarıp da gerçeğe örtünmeye, diğerlerinin varoluşuna duyarsız kalmaya sebebi.

Süreksizlik içinde varoluş olanaklı kılınır iken süreksizliğe aşkın gerçekleşen yaşamın sürekliliği içinde âlemlerden âlemlere göç etmek ile varoluş olanaklı kılınmıştı. Anlam-değer oluşu içinde yüklem alınanlar ile hep yaratım etkinliğinde bulunuyor olarak varoluş bulunmaktaydı. Her deneyimlenen öznelliğe yüklem alınmış olması sebebiyle yüklem alınmış olanın temsil olması içeriğinde öznellikte deneyimlenmekteydi. Öyle ise “madem ki ölüm var, fani olan bu dünyada kayıtsızca, şımarıkça, hakikate örtük olarak fevri anlamda keyfi olarak dünyayı yaşarım deme ve yaşama hakkına kişi -kendi olması bakımından bakıldığında- sahip olsa da hiç kimse temsil belirlenimli oluş içinde deneyimlediklerinin sonuçları olan temsil belirlenimli yaratım oluşundan kaçacak değildi. Temsile dair oluş içinde gelecek de kendi ile aynalaşacak olan öznenin kendi yazgısına katılıyor olarak bulacağı kendi geleceğinden öte değildi. Ölümünden ötesi yok diyerek anlamsızlığa kapı aralamak yerine, temsil içeriğinde sürekli kılınmış anlam-değer oluşu içinde gerçekleşen varoluşu olması gerektiği gibi güzel ahlakta yaşamak olması gerekendi.

Ölüm ve sonrası hep tartışıla gelmişti. İnsan, vahiyle haber verilmiş, ruhsal seyirlerde keşfi anlamda ayrıca ölüm eşiği deneyimlerinde de deneyimlenen öte âleme uzanan hikayesi içinde bulunmaktaydı. Bu âlemde yaptıklarının sonuçları olan oluş içinde bulunsa da öte âlemde bulacakları, bu dünyada gerçekleştirdiklerinin temsil olarak bulacağı önceden gönderdikleri olmaktan öte değildi... ki öte dünya her öznenin yaptıklarının -gerçekleştirdiklerinin- sonuçları olarak biçimlenen asıllar göğünden başkası da değildi.

Anlam-değer, biçim-içerik nitelik belirlenimleri ile özsel olarak içerilenlerin, amaca/ ereğe/ sonuca bağlı belirli kılınmış neden olarak temsil içerikli hikmet belirlenimli gerçekleşiyor olması bir gerçektir.

Yaratımın sürekliliği -kesintisizliği- içinde sürekli kılınmış temsil içerikli gerçekleşenler üzerinde gerçekleşen anlam-değer oluşu içinde ölüm ve ötesi yeni bir göçün gerçekleştiğinin anlamını taşımaktaydı.

Asıllar âleminden ki asıllar da anlam-değer, içerik-biçim belirlenimleri ile temsildi... misaller âlemi de denilen bu dünyaya beşer gelip de insan olma çabası içinde bulunan insan, insan olmayı dahi hem dil dolayımında yüklem edinir iken temsil belirlenimli bulmaktaydı hem de halifesi olduğu Allah'ın temsili olması mahiyetinde insan olmayı bulmaktaydı. Anlam-değer- içerik-biçim belirlenimli yaratılmış dünyalarda da temsil içeriğinde biçimlenmiş dünyalarda varoluşu olanaklı bulmaktaydı. Gerçekleştirdiklerinin öznesi olarak da temsil yüklemli karakter, kimlik belirlenimleri içinde yaratılmış öznel dünyasının hem öznesi hem de nesnesiydi.

Ancak, gerçekleştirdiklerinin öznesi olarak sonuçları olan bir oluş içinde geleceğini ve ölüm sonrası öte dünyayı -yaşamını- da temsil içerikli bulmaktaydı/ bulacaktı. İnsan, ruhlar âleminden arzı küreye ve arzı küreyi dünya kılmaya, arzı kürede dünyalar kurmaya eylenir iken sonsuza uzanan yeni bir oluş içindeydi. Öte dünyaya da -yeniden asıllar göğüne- uzanacak olan göç içinde kendi adına ne yaptı ise olumlu veya olumsuz anlamda sonuçlarına doğru yürümekteydi. Mikro ölçekte sonsuza uzanan asıllar göğünden makro ölçekte sonsuza uzanan temsiller dünyasında varoluş çabası ile sonsuza uzanırken daha büyük ölçeklerde gerçekleşen/ gerçekleşecek olan yeni bir dünyaya doğru yürürken yeni bir sonsuzluk deneyiminde bulunulacaktı. Uhud dağı kadar büyük azı dışı olan kafirlerden daha büyük ve ilerde olarak nurdan yaratılmış olmak ile anlam-değer, biçim-içerik belirlenimiyle yeni bir varoluşta sonsuza uzanmak yeniden deneyimlenecekti.

Sonsuzu idrak etmekten yana zorluk çekilse de sonsuzu/ sonsuz olanı, özsel -evrensel, tanrısal, belirlenimlerinde deneyimlemek ile sonsuza uzanılabilirdiğini unutmamak gerekirdi. Ölçek belirlenimli bakıldığında

ise duyuşsal algıda tanık olunan nicel belirlenimli tabiat -doğa- algısı, duyuşsal algının ötesinde değil iken âlemler göçünde her bir âlemin katmanlı oluş içinde hangi ölçeklerde gerçeklik algısı oluşturduğu önemliydi... ki orantısal olarak eşleşilen ölçek belirleniminde gerçekleşen her bir yaratım oluşu içinde sonsuzluğa uzanıyor olmanın deneyimi farklı gerçekleşmekteydi. Ancak, orantısal eşleşilen ölçeklerde duyuşsal algıya bağlı yüklem alınmış özdeşlik belirleniminde farkındalık oluşmadığı içindi ki diğer bir âlemin orantısal eşleşilen ölçekteki sonsuza uzanma deneyiminin unutanıydık veya yabancıydık.

Makro ölçeklerde değil de mikro ölçeklerde orantısal olarak eşleşilen bir dünyada olsaydık eğer kâinatı bir küre içinde veya küre olarak bulma olanağımız da olmuş olsaydı, içinde bulunduğumuz kâinatı sonsuza uzanıyor olmanın özdeşlik belirlenimlerinde deneyimliyor olmanın ötesinde bulunmazdık. Ancak, kâinatı küre içinde veya küre olarak buluyor iken katmanlı oluşun kapsayıcılığı içinde farklı bir sonsuzluk deneyiminde sonsuza uzanmanın varoluşu içinde kâinatı deneyimliyor olurduk. Böyle olsa da içinde bulunulan kâinat söz konusu olmakta ise mikrodan makroya doğru gerçekleşen âlemler göçünde, her bir âlemin orantısal eşleşilen ölçeklerinde gerçekleşen yüklem alınmış özdeşliklerinde kâinat veya sonsuzluk belirlenimleri deneyimlenmekteydi. Öyle ise kendinden yaratan ile gerçekliğini bulan özneler için her bir âlemde deneyimlenen sonsuzluğa uzanma gerçeği, kendi evreninin gerçeği olarak deneyimleniyor olmaktan öte değildi.

Allah'tan gelip de Allah'a dönen, asılardan gelip de asıllara farklı bir oluş içinde daha büyümüş ve gerçekleştirdiklerinin sonuçlarını buluyor olarak dönen özne için sonsuzluk deneyimi de farklılaşmıştı.”

*

“Bazı şeyler vardı ki kültür ve medeniyet nesnesi iken tabu kılınmış olması sebebiyle dokunulmazdı. Dokunulmaz olanın eleştiriye açık olmaması sebebiyle hakkı gereği değerlendirilmesi de olanaklı değildi.

Elbette kutsiyeti olup da içselleştirilmiş/ içsel kılınmış değerler ortak değer olarak ilişkilerde bütünlüğün sağlanabilmesinin gereği idi. Ancak hakikate açık kılmakta değil, hakikat ile örtüşmekte de değil ise hakkı gereği ile değerlendirilip yerinde ve gerekliliğinde hikmeti gereği okunmuş olarak değerlendirmeliydi. Ardından da hem fikri hem de ahlaki anlamda meşru kabul etmiş olmayarak aidiyet duyulmaması gerekirdi.

Hak ve hakikate dair gerçekleşenler ise elbette değer olarak korunmalıydı. Değer olarak sahiplenirken geleceğe tanrısal -evrensel- olanlar ile tutunuyor olmakta ortak yürümek olanaklı kılınmalıydı.

Bazı değerler vardı ki onlara olumsuz anlamda dokunmak değil, olumlu anlamda eleştirel olarak yani yorum biçimsel anlamda yapıcı olmakta açıklayıcı olmak elzemdi. Şehitler böylesi değerler için can verir iken mirası canlı günde canlı tutmaktaydı. Alimler ise ilim ile geleceği mirasa -esasa- bağlı olarak yeniden biçimler olmanın gayreti içinde alim olmayı bulmaktaydı.

Bunları düşünürken Allah’a dair edebîni yani değer kabul edilene karşı değeri açık eden sınırların, tutum ve davranış düzeyinde ahlak biçimsel anlamda belirli kılınıyor olması ile gözetilmesi oluşu içinde insanın Kur’an’a dokunabilmesinin sınırları nedir diye sormaktaydım.

Kur’an’ın tefsir edilmesi, yani yorumlanması tarihine bakıldığında, “İsimleri söyle” ayet emri yani tinsel doğası gereği bilimsel oluşu içinde varlığa ve varoluşa dair söz hakkı verilmiş olan insanın Kur’an’a dair de söz hakkı olduğunun gerçeğini taşımaktaydı. Kur’an’a dair söz hakkını ise genel anlamda söylemek gerekir ise Allah’ı anlamaktan daha çok anlattıklarını anlamaya, açıklamaya çalışmaktan yana

kullanmıştı. Önceden yapmış olduğum, Kur'an tevili ve tefsiri çalışmalarım da Kur'an'ın; hakikat, tevhid, ahlak, değer, karakter, kimlik, üç zamanlı sibernetik olması, hitap-muhatap ve makam-mertebe belirlenimleri ile aynalaşmaya dair ifade biçimi olduğu vb. ilke ve arketip belirlenimli evrensel anlatısında bengisel ayet-sure belirlenimli olduğu gerçeğine dikkat çekmeye çalışmaktaydım. Bunu yaparken de Kur'an'ı anlama çabasının, Allah'ın yaratım dehası ile karşı karşıya kalma ilişkisini de açık ederken Allah'ı anlamaya açık kıldığını da belirtmekteydim.

Ancak, Kur'an'a dair hakkı gereği bir şeyler söyleme (rey, görüş bildirme) hakkı olan insanın sadece Allah'ı ve kendinde gerçekleşenlere/ gerçekleştirdiklerine, yaşama dair hükümlerini bilme gayreti veya varlığa, varoluşa dair olup biteni ayetler ile anlamlı kılma çabası olmamalıydı. Her bilme verisi ile Allah'ı ve varoluşu ne için olunduğuna dair anlama çabası da olmalıydı. Allah'ın varlığına dair bilgi olmadığında da bunları anlayabilmek elbette olanaklı değildi. Kur'an ve vahiy ayrıca azim ve keşf ile Allah'ın varlığına dair bilgiyi hakikatin evrensel olması içeriğinde bulduğumuzda varlığa ve varoluşa dair olup biteni anlarken Allah'ı da anlayabilmeye yol bulunabilirdi.

Böyle olsa da söz hakkı sahibi insan, edebi korumak kaydı ile Kur'an ayetlerini hakkı gereği ile değerlendirirken ayet hükümlerini, hükmün bağlayıcı olmasına rağmen aykırı değil de ayetin esasına -ilkesine- bağlı olarak yeni bir hüküm ile değiştirebilir miydi? Bazı ayetleri tarihsel karşılığı var deyip de yok sayabilir miydi? Ayetleri tarihsel perspektiften değerlendirir iken yaşamsal anlamda hükme dair olanları zamansal anlamda artık yok saymak, Kur'an'ı ilke (evrensel-tanrısal-zamansız olup da olayda gerçekleşen oğuda içerilmiş olup da ussal anlamda gerekli kılınmış olan) ve arketip (ilk örnek, emsal kılınmış olan) belirlenimli olması içeriğinde anlamıyor olmak anlamını taşımaktaydı.

Ayetleri yok sayamayacak isek varlıkta ve varoluşta ilke ve arketip belirlenimli olarak karşılığı olduğu yönde okumak doğru olardı. Bazı sığ görüşlü sözde alimlerin bazı ayetleri zamanın ahkamına, ruhuna yani galip anlam-değer belirlenimine göre aykırı görüp de yok sayabilmek için belirttiği; ilahi söze Hz. Nebinin lafzi anlamda katılıyor olarak yorum getirmiş olabileceği kanaati bu anlamda yanlış idi. Lafzına katılıyor olmak lafızda içerilen anlama da müdahil olmak anlamını taşımaktaydı ki bu anlamda Kur'an ilahi -tanrısal- olmaktan uzak beşerî yaklaşımlar da içermiş olurdu. Böylesi bir durumda "Kur'an'ı biz indirdik biz koruyacağız" ayeti de bir şey ifade ediyor değildi.

Görülen o ki sözde tarihselci yaklaşım ilahi söze müdahil olduğunu vurgular iken zamanın ruhuna göre yeniden müdahil olunabileceği kanaatini vurgulamaktaydı. Ancak, tezlerini doğrulayacak doğrultuda belirttikleri ve mealen belirteceğim; anlama değil de lafza yorum biçimsel anlamda müdahil olunmuştur yaklaşımı, dilin anlam-değer yüklü indirgemeci, temsili, yükleme dair özdeşlik belirlenimli vb. doğasından uzak yanlış bir yaklaşımdı. Buna rağmen Kur'an'a hüküm belirlenimli müdahil olunabileceği tezi -kanaati- söz hakkı olan insan adına dikkate değirdi.

Öyle ise Kur'an'a hükümleri bağlamında nasıl müdahil olunabilirdi? Allah'ın hakikatine dair ayetler söz konusu ise bu ayetler sadece Allah'ın değil, kendisinden paye almış olarak pay sahibi olmak ile var olanların da kısmi ve istidat bağlamında hakikatine dair iken müdahil olunması söz konusu olmayıp da esasına bağlı olarak evrensel içeriğinde yorumlanabilmesi, açıklanabilmesi yapılabilir olardı. İnsanın hak ve hakikate dair yaklaşım biçimi ve ahlak biçimsel varoluşuna dair ayetler de özneler arası ortak varoluş söz konusu ise her zamanda gerçeğini koruyor olarak yerindeliğini korumaktaydı. Varoluşta da içerdiği ilke ve arketip bağlamında emsal örnekleri ile karşılığı olan ayetler de gerekli olanları görünüşe taşırken gerçekliğini

korumaktaydı. Bu anlamda kıssalar müdahil olunması değil de nasıl yorumlandığına bağlı olarak değerlendirilmesi gerekenlerdi.

Bunlara rağmen bazı ayetler vardı ki emir-yasak, helal-haram içerikleri ile betimlenmiş örneklerine göre yeniden değerlendirilebilirdi. Mesela: zina ve hırsızlık suçlarına verilen cezalarda esas olan, ilke gereği cezanın hem caydırıcı anlamda emsal olması hem kötü olanın meşru kılınmaması hem de cezanın suçun ahirette kefareti olması vb. olduğu içindi ki buna göre ceza hükmü değişebilirdi. Bu, esasın korunmuş olarak hükme müdahil olunması içeriğinde yapılabilir olardı.

Kur'an perspektifinde köleliğe bakıldığında kölelik esas kılınmış değil, özgürleştirme esas kılınmış olardı. Buna rağmen köleliği tesis etmeye yönelik gerçekleşen her çabada hiç yoksa insan hakkına dikkat etmek gerektiği net olarak ifade edilir. Zamansal anlamda köleliğin insanlık tininden çıkartılmış olması yani insanın eşya gibi alınıp satılmasının artık yasak kılınmış olması da Cenabı Allah'ın yine insan üzerinden kölelik ayetini gidermiş olarak insan tininde özgürlüğü ikame etmiş yani özgürlüğü ayet kılmış olduğunu görmek adına önemliydi. Demek ki insanlık tarihine Cenabı Allah doğrudan müdahil iken bir ayetini gidermek ile diğer bir ayetini ikame etmekteydi... ki insan varlığa ve varoluşa dair söz hakkı ile ayetlerin hükmüne müdahil olabildiğini görünür kılmaktaydı.

Zaten Kur'an ayet içeriğinde köleliğin değil, özgürlüğün insan tininde öncelendiği, köle azad etmenin önemi üzerinden vurgulanmaktaydı. Köleliğin olduğu durumlarda da köle değil de insan haysiyetine bağlı olarak haklarının gözetilmesi gerektiği de özellikle vurgulanmaktaydı.

Kadına miras ayetlerinde de mirasta asgari olan gözetilmiş iken ihtiyaçlı olmaya ve karşılıklı olarak rızanın ve hakkaniyetin gözetilmesine bağlı olarak hüküm göz ardı edilebilirdi. Çünkü mirasta esas hak olanın gözetilmesi olsa da ihtiyaçlı olmak ve rıza söz konusu olduğunda

hakkaniyetli olmak Cenabı Allah'ın rızasını kazanmak adına daha önemliydi. Her hak kılınmış olanın, hakkaniyet ilkesi gereği değerlendirilmesi gerektiği, hükme müdahil olabilmenin düsturu olması gerekendi.

Nebiye gece namazının hak kılınmış olması ise ümmete emsal teşkil ederken ümmetin de kendisine hak olarak görmesi gerekli olmalı... ki Allah ile buluşmaya vasıta olanın esas değilse de hikmeti gereği gerekli görülmüş olması önemliydi. Böyle olduğu içindi ki gece namazına dair ayet Kur'an'da yerindeliğini korumaya devam etmekteydi. Ancak, gece ibadete kalmak sadece namaz hükmü gereği değil, hak ve hakikate dair düşünebilmek, zikir yapabilmek anlamında da yapılabilirdi.

Hz. Nebiye ve eşlerine ihtarda bulunuluyor olması da ilke gereği bakıldığında ümmet için emsal teşkil ederken Allah'ın dinine hakkı gereği hizmet edilmediğinde, hakkı gereği hizmet etmeyenlerin, hakkı gereği hizmet edecekler ile yerlerinin değiştirilebileceği anlamını taşımaktaydı... ki bu, zaten başka bir ayette belirtilmişti. Hükme bağlanmıştı. Esas olan insan iken insan ile olan ilişkilerde kalp kırmamaya, insana duyarlı olmaya ne kadar dikkat edilmesi gerektiği de ilkesel anlamda anlamlı kılınır iken bunun ile ilgili Tahrim suresinde geçen ayetler Kur'an'da yerindeliğini korumaktaydı. Tahrim suresinde en temelde belirtilmek istenen anlam-değer varlığı olup da değişen koşullar, ihtiyaçlar, öznel belirimlerde gelgitler içinde değişen yüklem almalara bağlı olarak değişebilen özneye, öncelikli değerlere göre hareket ederken öncelikli değerlere dikkat etmesi gerektiği mesajı verilmekteydi. Bu anlamda değişen anlam-değer belirlenimlerinde değişen özneliğin olduğu her devirde bu sure gerçekliğini korumuş olarak Kur'an'da yerindeliğini korumaktaydı/ koruyordu.

Zihar ayeti de ziharı anlatıyor olmaktan öte tektip kılınmaya yönelik olarak hakları lağvedilen dışıl belirlenimli bir unsurun, canın her alanda

tektip kılınmaya karşı hak arayışının haklılığını ifade ederken Kur'an'da yerindeliğini korumaktaydı.

İlkelerin betimlenmiş olarak ifade ediliyor olması, bir ifade biçimi olarak ilkeyi genele yaygın kılmak için önceleniyor ve okuyucuyu dil dolayımında gerçekleşen yaratıcı etkinliğe katıyor ise önemliydi. Bu bağlamda ilkenin betimlenmiş olduğu sure ve ayetleri ilkesel açıdan okumak, yaratıcıyı anlayabilmek için de önemliydi. Elbette Allah'ın sözü üzerine söz söylemek kimsenin haddine değildi ama Allah'ın sözü üzerine söz söylemek değil de Allah'ın sözünü anlama çabası göstermek ve söz hakkı sahibi olarak Allah'ın yaratıcı etkinliğine doğrudan katılmak gerekirdi ki Allah'ı hakkı gereği ile anlamayı olanaklı bulalım.

Hukuki anlamda zekât ve infak ayetlerini iktisadi adaleti gözetmenin gereği olarak okumak; özgürleştirici olması anlamında dünyaya veya Allah'a yönelik kazanımlarda fırsat eşitliğinin gözetildiği ayetlerini de bu ilkeler doğrultusunda okumak gerekirdi. Ortak varoluş söz konusu ise başıboş bırakılmamış ve gözcüler ile de denetlenen öznenin sonuçta yaptıklarının karşılıkları ile er ya da geç hesaplaşacağı da evrensel anlamda herkes için herkese yönelik olarak belirtilmekteydi.

Hem maddi hem de manevi açıdan bakıldığında çalıştığının karşılığını bulan özne için tam rekabet ortamının gözetiliyor olması da önemliydi. Bütün kazanımların ihtiyaç fazlasının vergilendirilmiş olarak infak edilmesi gerektiği de zaten net olarak ayetlerde belirtilmişti... ki vergilendirilmiş olanın, ortak kazanç hanesinde toplanması da toplumun selameti adına önemliydi.

Fırsat eşitliği, iktisadi adalet, denetlenebilir ve hesap verilebilir kılmak ayrıca tam rekabet ortamının eş deyişle fırsat eşitliğinin sağlanması, Kur'an'ın ilkeyi içeren betimlenmiş dilinde içeriliyor olması sebebi ile insanlık tarihin en yüksek ve geniş çapta iş gören devlet

organizasyonunda -kurumsal yapısında- evrensel hukuk anlamında İslam hukuku olarak yer edinmeliydi... edinmesi ve işlevsel kılınması da gerekirdi. Geçmişin koşulları, statülerine bağlı olarak ilkesel olmaktan uzak değilse de büyük oranda ilkeselliğin gözetilmediği sadece ceza, ihtiyaç, hak vb. belirlenimlerine göre biçimlenen ve bu belirlenimler içinde kaybolan fıkıh anlayışının bu anlamda evrensel hukuk esasları ile yeniden değerlendirilmesi gerekirdi... ki esas olana -ilkeye- bağlı olarak, hukukun gerçekleşiyor olmasının gerekçeleri yerinde durduğu sürece evrenselliğini yitirmeyen bir hukuk anlayışı ile insanlığa ortak bir çözümümüz olsun/ olabilsin.

Bu anlamda -İslami anlamda- halka hizmet olarak dönen her vergi söz konusu olduğunda, fazladan infak edilenler değilse de zekât, devlet çatısı altında vergilendirilmiş kazanç olarak değerlendirilebilirdi... ki hem fırsat eşitliği korunmuş olsun hem de iktisadi adalet ile toplumun selameti gözetilmiş olarak ortak bir geleceğe yürümek olanaklı kılınabilsin. Böylece zekâta dair hükümün esasına bağlı olarak zekâtın nereye verilebileceğine dair hüküm çıkarılabilirdi. Söz -rey- sahibi insan, Allah'ı daha doğru biçimde anlıyor iken yaratıcı etkinliğinde O'na daha iyi ve güzel olanı gözetmiş olarak katılabilirdi.

Kıssalardaki ayet tekrarlarına bakıldığında da varlık sahnesinde gerçekleşen bir olayın birçok veçhesi ile çoklu anlam içerdiği gerçeğine dikkat çekilmekteydi... ki Kur'an ile, kâinatta olan biteni sadece bir veçheden okumamak gerektiği de işaret edilmekteydi.

Emsal teşkil eden ayetleri okurken dikkat edilmesi gereken ise ayetlerin nüzul sebepleri değil, nüzul sebeplerinin emsal olarak görülmesi ile beraber içerdiği ilkeye bağlı olarak değerlendirilebilmesiydi... ki ilke, her zamanda karşılığı gerçekleştiği sürece varlıkta ve varoluşta karşılıkları bulunmakta iken evrensel-tanrısal-zamansız olmayı koruyandı. Bu anlamda kanun hükmündeki yöntem veya uygulamaların zaman içinde değişebileceği gerçeğinden

hareket ile ilke anlamında esasın yitirilmemesine dikkat etmek gerekirdi.

İlkenin yani esasın korunuyor olmasına bağlı olarak hükümlerin değişebileceği gerçeğine de açık olmak gerekirdi... ki insan söz sahibi yani reyî olan bir varlık olarak sadece özgür veya özgün bir varlık olmasını koruması değil, varlık sahnesinde özgül belirlenimi ile de kendini gerçekleştiren bir varlık olarak görünebilsin.

Özgürlük, fıtrata uygun ilke bağlamında ahlak biçimsel olarak kendini gerçekleştirmek anlamında yorumlanabilir ise özgünlük de özgürce kendini gerçekleştirenin, farklı yaratım etkinliğinde biricik olma anlamında kendi olmayı bulması anlamını taşımaktaydı. Özgüllük ise özgün olanın düşünsel ve ahlak biçimsel anlamda karakter ve kimlik belirleniminde karizmatik, sağduyulu olarak öngörü -vizyon- sahibi ve nüfus edici görüş sahibi olmayı içeren anlama haizdi. Özgüllüğün hem fikri hem de ahlak biçimsel yönü vardı ki özgül olan özgündü ama her özgün olan özgül olacak diye bir kaide yoktu.

İslam olmak anlamında özgül olmayı, Allah'ın varlığı ile var olunduğu içindir ki fakr olarak Allah'ın huzurunda vakur -özgül- olmakta bulmakta vardı. Varoluşa dair tinsel/ öznel alanlarda söz -rey- sahibi olarak özgün ve özgüllüğünü yani var olanlar içinde özerk kılınmış olarak kendi olduğunu göstermek de olması gerekendi. Vakur ve rey sahibi insan, özgüllüğünü özerk olmakta bulandı.

Bu doğrultuda insanın, dolayısıyla da İslam olanın: Sanatsal alanda estetik yargısal olmak da vardı. Felsefi alanda tanımlama, tanıtlama bağıntısında hikmeti açıklayıcı olmak da vardı. Kelam alanında vahiy veya hadis bağıntısında hükme dair anlatısı olmak da vardı. Bilimsel alanda tahkike dair yöntemsel olmakta sonuç verilere göre konuşmak ve iş görmek de vardı. Tasavvuf alanında hakikate dair sonuç almaya bağlı olarak düşünsel ve ahlaki anlamda yaşamak da vardı.

Hangi alanda olursa olsun İslam olanın özgün ve özgül olarak varlığa ve varoluşa dair bir sözü olmalıydı. Özüne bağlı olarak haysiyet sahibi olması gereken insanın, eşrefi mahluk olması başka bir deyişle de varlık sahnesinde bulunan varlar içinde fitrat, istidat ve nüfus ettiği alan belirlenimleri ile özerk kılınmış olması nedeni ile her türlü alanda düşünsel ve ahlaki anlamda reyini yani iradesine -tercihine- bağlı olarak kendine dair görüşü olmak ile beraber ahlaki tutumunu, duruşunu da yaşamsal anlamda göstermesi gerekirdi... ki beşer olarak değil, hakiki anlamda insan olarak vücut bulduğunu yaratıcı etkinlikte görünüşe taşımak ile göstermiş olsun.

Böylesi oluş içinde ise Cenabı Allah'tan paye almış olarak pay sahibi olmak ile var olanın, hakikatten paye almanın sürekliliği içinde evrensel anlamda gerçekleşen yaratıcı etkinliğe, yaratıcı etkinlikte bulunarak katılırken özgürlüğü, özgünlüğü, özgüllüğü ve özerk olmayı Allah ile bulduğunu, tevhidin gereği olarak unutmamak gerekirdi. Özden besleniyor olarak var olan için özerklik, Allah ile kendi olmayı buluyor olmakta gerçekleşmekteydi... ki özellikle insan veya insan benzeri özneler için özerk olmak, kendi olmanın gereği olarak Allah ile var olmak gerçekleşir iken Allah'tan paye almanın sürekliliğinde pay sahibi -özerk- olması doğrultusunda istida bağlı gelişime açık kılınmış olması oluşu içinde gerçekleşmekteydi.

Böyle olsa da katmanlı oluşta gerçekleşen karşılıklı varoluşta Allah ile varlığını bulup da Allah'a karşıt olmadan var olan öznenin nefsi emmaresi sebebiyle özerklikte Allah'a düşman kesilmesi de gerçekleşebilmekteydi. Değişen anlam-değer yüklemelerinde iman ehli veya Allah'ın hakikatine örtük kafir olmak da olanaklıydı. Anlaşılması gereken o ki tevhid, iman ehli için gerçekliği olup, özerk olmayı Allah ile bulan öznenin -kulun-, Allah'ı deneyime açık bulması ile ilgiliydi... ki nesnellığe aşkın öznelikte -kendilik dünyasında- Allah ile buluşmayı olanaklı kılan ilimdi ve ilim olmak ile beraber duygu ve değer öncelikli

ve güzel ahlaka dair ahlak biçimsel bir oluş içinde bulunmayı gerekli kılmaktaydı.

Tevhid, her olay ve olgu üzerinden kendini gerçekleştirirken yaratıcı etkinlikte kendini ilkesel belirlenimlerde görünüşe taşıyan Allah'a tanık olmak ve O'na sıfat, karakter-kimlik belirlenimlerinin gereğinde fiilde katılabilmek, kendisinden özerkliğe dair istidat artışında olarak sonuç alabilmek anlamını da taşımaktaydı... ki müslim olan için Allah'a ait olup da kendisine dair kılınmış olan özsel belirlenimleri hakkı gereği yaşamak ve özünden gelen isim belirlenimleri gerçekleştirme azminde iken Allah'a teslim olmak dolayımında müslim olmak, tevhidi yaşamsal anlamda deneyimde bulmak ile gerçekleşti. Allah'a tevhid oluşu içinde yakınlık bulan insan için feraset, basiret, tasarruf, keramet, irfan vb. istidat belirlenimlerinde artışın da gözlenmesi, deneyimlenmesi haktı.

Tanrısal olan her isim; anlamda ussal karşılığı olan, duyguda değer biçimsel gerçekleşiyor olması, eylemde gerçekleşiyor olabilmesi, öznellikte aidiyet belirlenimli karakter ve kimlik biçimsel gerçekleşiyor olması, kültür ve medeniyette ortak değer olarak yapısal anlamda genele yaygın gerçekleştirilebiliyor olması ile evrenseldi. Kendinden yaratan Tanrı görüşü gereği ile tanrısal sıfat ve isimler sadece Cenabı Allah'a ait olsa da yaratım gereği yaratılanlara dair de kılınmış olanlardı... ki sıfat ve isim belirlenimleri ile Cenabı Allah'a tanık olabilmek, O'nu yaşarken O'na dönebilmek, katılıyor olarak yükselebilmek, ermek vb. tevhid anlamında deneyime açık ve yaşamsaldı.”

*

“Ululiyete ait olup da rububiyete dair kılınmış olanlar ile yaratılmış olmayı Allah ile bulan her can için varoluşu ahlak biçimsel bulmak kaçınılmazdı. Yaratım anlam-değer, içerik-biçim, temsil-tasvir üzeri

gerçekleşmekte ve yaratıcıdan paye sahibi olmak ile pay sahibi olarak özerk var olmakta iken yaratım ahlak biçimsel gerçekleşirken varoluş da ahlak biçimsel gerçekleşmekteydi. Özne olmanın doğası gereği şahıs olmanın yönelsel doğası sebebi ile iradeye için kendini gerçekleştirme erki gösterilir iken kendini gerçekleştirmek iradeye için değer yargısal olması nedeniyle ahlak biçimsel gerçekleşmekteydi. Kendi için iyi, doğru, güzel yargılarında bilmeye yönelik değer yargısal hareket edilirken de bilgibilimsel her yönelim dahi ahlak biçimsel yönelimler gösterilmesi doğrultusunda gerçekleşme olanağı bulmaktaydı.

Özne gerçekleştirdiklerinin öznesi iken emek, çaba içinde gerçekleştirdiklerini değer yargısal olarak aidiyet belirlenimli içselleştirir iken ahlak biçimsel olarak öznel dünyasına katmaktaydı. Ahlak biçimsel olarak da varoluş nesnelere üzerinden kendini gerçekleştirebilmekteydi. Anlam öznesinde değer yargısal olarak bakışma eylemleri iken anlam-değer yüklemeleri edinmek ile değer yargısal olana göre biçimlenen öznellik ahlak biçimsel olan metafizik varoluştan kaçışı olmayandı... ki bu öznelliğin varoluşsal doğasının ahlak biçimsel olduğu anlamını taşımaktaydı.

Yaratılmış her özne varlık sahnesinde özerk varoluşta kendi olmayı yaratıcısından aldığı paye gereği bulmakta iken yaratıcı Rahman, Rahim, Kahhar, Kerim vb. karakter-kimlik belirlenimlerinde ahlak biçimsel varoluşun yegâne sahibi olduğundan yaratılmış olan da ahlak biçimsel olarak var olmaktadır. Ancak yaratılmış olanlar için varlık sahnesinde ayrı değil aynı da değil oluş içinde varoluşun gerçekleşmesi olanaklı kılınmış olduğundan ve Allah'ın tinsel olan ahlak biçimsel doğası gereği, her yaratılmış olan var olmanın doğasını buluyor iken yaratım tektip gerçekleşmediğinden, istidat ve çeşitlilik belirleniminde her var olan varlık sahnesinde görünüş bulmaktaydı. Başka bir deyişle de mevcudatın varlığı özgün, örneksiz olarak benzersiz yaratılıyor

olmakta gerçekleşmekte iken istidat ve çeşitlilik içinde görünüş bulmak ayrı değil aynı değil olmanın sonucunda gerçekleşmekte iken farklılıklarda başkası kılınmış olarak var olmak da kaçınılmazdı. Bu anlamda farklılıklara bağlı ve varoluş biçimsel olarak eşitliğin gözetilmediği bir dünya içinde var olmak olanaklı kılınmaktaydı.

Var olmak diğerleri ile aynı olmadan gerçekleşir iken farklı olmakta eşitlik zaten olanaklı kılınmış değildi. Varoluşsal anlamda eşitliğin gözetilmiş olduğu söz konusu olmuş olsaydı, varoluştan da bahsetmiş olunmazdı... ki farklılıklarda, karşıt belirlenimlerde görünüş bulmak olanaklı iken aynı olunan bir dünyada hakikate ve diğerlerine duyarsız olmakta görülecek olan körlüğün hâkim olması kaçınılmazdı. Bilgi bilimsel anlamda bilme eylemi içinde varlığa tutunuyor olmak da gerçekleşecek değildi.

Varoluş istidat ve farklılıklarda çeşitlilik içeriyor olarak gerçekleşir iken ahlak biçimsel gerçekleşiyor olması, ahlak biçimsel varoluşun çeşitliliğine de dikkat çekmek adına önemliydi. Özellikle nefsi emmare verilmiş varlıklar olarak nefsi emmarenin tekbenci doğası gereği özneliği gerçekleşme erki -iradesi- belirlenimlerinde eyler olması da düşünüldüğünde diğerleri ile eşit olmamak bir tercih olarak bulunabilmekteydi. Söz konusu emek ve hak edişler ise hak edişlere bağlı olarak da adalet ilkesi gereği eşit olmamak kaçınılmaz olarak bulunmaktaydı.

Öyle ise eşitlik nerede bulunmalıydı? Hak edişlerin -kazanımların-, iktisadi adaletin korunması yönünde ve fırsat eşitliğinin sağlanması gerekçesiyle vergilendirilmiş olarak diğerleri ile paylaşımı eşit olunmayan varoluşta imkân belirlenimli eşitliğin yakalanabilmesi için önemliydi. Bu hukuk ile olanaklı olmakta iken bireysel anlamda vicdanda hakkaniyet ilkesi ile diğerinin önemsendiği noktada hakkının gözetilmesi de imkân anlamında eşitliğin yakalanabilmesi adına önemliydi... ki hukuk toplumsal anlamda ahlak biçimsel olmaya

eyleyen yasa yani sonuç belirlenimlerine haiz iken eşitliğin korunduğu değilse de eşitlik imkânının korunduğu alan olarak önemliydi. Vicdan belirlenimli hakkaniyet ilkesine bağlı olarak öznellikte tesis edilmesi gereken güzel ahlak da eşitlik imkânının korunması anlamında önemliydi.

Adalet karşısında herkesin hesap verebilir ve denetlenebilir olması eşitlik imkânının korunması ile ilgiliydi. Herkes için hak edişlere bağlı olarak sonuç almaların olduğu bir dünyanın fırsat eşitliği bağlamında gözetilmesi de eşitlik imkânının gözetilmesi adına önemliydi. Devlet dahi ilkeleri kurumsal anlamda genele yaygın hizmet etkinliğinde tesis etmesi yani hayata taşınması ile eşitlik imkânını tesis edebilmenin bir olanağı olarak değerlendirilmeliydi.

Her var olan ahlak biçimsel varoluşu eşitlikte buluyor değildi... ki eşitsizlik, var olanın doğası gereği var olması adına gerekli olması sebebiyle olması gerekendi. Böyle olmakla beraber, eşitlikte var olmamaya aşkın eşitlik imkânında var olmak olanaklı kılınmıştı. Doğada cana gelenler, birbirinden nefes alanlar birbiri için kılındığında, doğa herkes için doğa olma özelliği gösterir iken eşitlik imkânında var olunduğunu görünüşe taşımaktaydı. Her can, hakikatten paye almış olarak var iken aynı özün gerçeğini tümel yüklemeleri ile yani tanrısal olan belirlenimleri ile yansıtmakta iken eşitlik imkânında var olmaktaydı. Hakikat herkesin hakikati iken herkes üzerinde Cenabı Allah rabb belirlenimli tanrısal belirimleri ile kulluğa dair eşitlik imkânı tanımış olarak yaratımda bulunmaktaydı. Hakikat herkesin ortak gerçeği iken hakikat sahibi Allah, herkesin kendisinden sonuç alabileceği olanak içinde eşitlik imkânı tanıyanı.

Teolojik anlamda böyle olmak ile beraber doğa zemininde hareket ile doğaya aşkın tinsel varoluş içinde insan, fitrat ve hak edişlerindeki çeşitlilik ve farklılıklar sebebiyle eşit yaratılıyor değildi. Ancak, eşitsizliğe rağmen eşitlik, imkân olarak tesis edilebilir olandı.

Hakkaniyet ilkesi gereği biçimlenen güzel ahlak, hukuk ve devletin ilke belirlenimli kurumsal hizmetleri, ortak varoluşta hem tinsel hem de doğaya -fıtrata- dair varoluş imkânının eşitlik imkânı anlamında tesis edilmesi için gerekli olmalı... ki bireysel olan hak-had belirlenimleri, evrensel -fitri- olan meşru kabullere göre hem korunmuş olsun hem de ortak varoluş adına aşılmış olsun. Böylece hak-had belirlenimlerinde meşruiyeti olanı kabul etmeye göre gerçekleşen davranış, tutum ve hizmet belirlenimlerinde eşitliğe kapı aralanabilirdi.

Hukuk, sanat, felsefe, bilim, din, tasavvuf, tıp, eğitim vb. ilke belirlenimleri ile çıta değil, hakikat bağıntısında çatı olmaları gereken alanlar iken tektipleşmeye izin vermeden herkese, olduğu gibi hizmet alanı olmakta ise eşitlik imkânının korunması ilkesi gereği gerçekleştirilebilirlerdi. Bireysel ve tüzel kişilere dair kazanımlar da vergilendirilmiş olarak genele yaygın döndürüldüklerinde, eşitlik imkânı herkes için olanaklı kılınabilmekteydi.

Var oluşun farklılıklarda ve birbirini tamamlayıcı -bütünleyici- yönlerde gerçekleşmesi ayrıca yaratımın çeşitlilikte ve tinsel anlamda derinliğine gerçekleşmesi vb. adına eşit kılmamak ile başlayan yaratım, eşitlik imkânının olanaklı kılınmasının gereği olarak da gerçekleşmekteydi. Varoluşun doğası gereği eşit kılmamak, eşitlik imkânının gerçekleşmesi içindi. Başka bir deyişle de adalet belirlenimli olarak varoluşu olanaklı kılmanın olanağıydı. Eşit olmamanın gereği üzerinden var olunur iken eşitlik imkânı sunmak -tesis etmek- ile varoluş, adalet ve rahmet ilkesi gereğinde gerçekleşme olanağı bulmaktaydı.

Doğada eşit kılınmıyor olmak; farklılıklarda ve birbirini tamamlayan olan çiftler ilişkisinde bütünlük ve uyumluluk esasınca varoluşun olması gerekiyordu. Böyle olsa da her mevcut, bütüne katkıda bulunduğu yönde ve uyumluluk gereği varlığa katılır iken bütünden aldığı paye gereği ile de varoluşa dair eşitlik imkânında var olmaktaydı. Tinsel

anlamda hak edişler söz konusu olduğunda da eşitlik, bireysel ve sınıfsal düzeyde gerçekleşmesi olanaklı olmayandı.

Tinsel doğası gereği anlam-değer varlığı olan öznenin çeşitlilikte farklılıklar gösterir iken yetenek, iş bölümü, aidiyet belirlenimli sınıflanması da kaçınılmaz iken eşitlik, öznelliğin böylesi tinsel doğası gereği görülmekte değildi. Hukuk ile hak edişlerin güvence altına alınmasıyla da eşitsizlik, toplumsal düzeyde varoluşun bir parçası olarak hukuki anlamda tesis edilmekteydi. Böyle olsa da toplumda eşitsizliği açık eden yetenek, iş bölümü, hak edişler vb. belirlenimler, ilişkilerde uyumluluğunun, sürekliliğin, sürdürülebilirliğin vb. hukuki ve ahlaki anlamda gözetilmesi ile bütünlüğü tesis ederken birbirini tamamlayan yönde eşitlik imkânını da olanaklı kılmanın/ kılabilmenin belirlenimleriydi. Toplum içinde var olmanın gereği olarak eşitlik imkânına kapı aralamaktardı. Ayrıca hak edişlerin vergilendirilmesi ile evrensel hukuk esası olan fırsat eşitliği ve iktisadi adaletin tesis edilmesi, eşitlik imkânının tesis edilmesi anlamını taşımaktaydı.

Bütünlük, uyumluluk, süreklilik, sürdürülebilirlik, yönetilebilirlik vb. kavramlar ile de bakıldığında; geleceğe ortak adım atabilmek için dahi olsa hak edişlerin ve eşitlik imkânının korunması ile adaletin gözetilmesi gerektiğine dikkat etmek gerekirdi. Devlet ile hukuk çatısı altında eşitlik imkânı, alan belirlenimlerine göre ve tarih olgusal anlamda ilke belirlenimli olarak evrensel olanın genele yaygın evrensel kılınıyor yani halka dair hizmete yönelik kılınıyor olmasında tesis edilebilir olardı. Bu anlamda doğada ve tin alanında görülen eşitsizliğin, eşitlik imkânında aşıldığı görülebilirdi. Bu doğrultuda da yaratım, yaratılmış olanların yaratıcı etkinliğe dinamik olduğu yönde katıldığı doğrultuda devam etmekteydi.

Eşitsizlik içinde eşitsizliğe rağmen eşitlik imkânı, söz konusu nefsi emmarenin kötü doğası sebebiyle kolay da gerçekleşecek olan değildi. Eşitlik imkânı, ilke gereği hak edişler ile ereksel anlamda tesis edilmesi

gerekendi. Her türlü zorluğa rağmen sonunda tesis edilmesi gereken rahmet belirimiydi... ki rahmet, her daim gazabı geçmiş olduğundan gazaba aşkın olarak Zül Celal-i vel İkrâm isminin gerçekleşmesi sonucunda hep tesis edilmekteydi.

Her can fitratı gereği özerk varoluşunda var olmaya dair hak sahibi olarak var iken diğeri ile ilişkilerinde hak belirlenimleri aynı durumda had belirlenimleri olarak da görünüş bulur. Diğeri ile ilişkilerde ortak bir varoluştan bahsedilecek ayrıca sürekli, sürdürülebilir ve geleceğe ortak adım atabilmek anlamında yönetilebilir ilişkiler kurulacak ise diğerin hak-had belirlenimlerine bağlı olarak fitrat ve hakikat ile de uyumlu olmasında meşruiyetini bulan ilke belirlenimli evrensel anlam-değer belirlenimlerinde eşitlik imkânının korunduğu ortak değerler edinmek ile ortak ahlak belirleniminde ilişkiler geliştirmek elzemdi.

Meşruiyet; kişilerin fevri olan istekleri, arzuları, çıkarları vb. göre hakikatten yana sonuçsuz bırakan, hakikat şuuruna ve ötekine duyarsız kılan hadsizlikte gerçekleşen değil, hakikat bağıntısında hak kılınmış olanın güzel ahlak ile hak ediliyor olması gereğinde ve karşılıklı varoluş olanağında hak-had belirlenimlerinde aranması gerekendi. Güzel ahlaka dair ilkeler de vicdanda hakkaniyet ve hukukta da hak belirlenimlerine göre çatı belirimli olmak ile tektip kılmaktan uzak olarak güvence altında tesis edilmesi gerekendi. Her türlü zihniyete ve cinsiyete dair sapkınlık da hakikatten yani Allah'tan yana sonuçsuz bırakırken, Allah -hakikat- şuuruna örtük kılar iken ötekine duyarsızca gerçekleşen şımarıklık içinde kötü olan iken hem Allah katında meşru değildi hem vicdanlarda meşru olmaktan uzaktı hem de hukuki anlamda meşru kılınmaması gerekendi.

Gerçeği, adaleti, rahmeti önceleyen Allah'ın ahlakı ile ahlaklanmak, sıfatları ile sıfatlanmak, esmayı hüsnayı hakkı gereği ile yaşamak gerektiğini, Hz. Resul'ün hadisi şerifi gereği unutmamak gerekirdi. Cenabı Allah'a iman eden her can için meşruiyetin en temel

değerlendirme kaynağı Allah'tı. Allah olması gerekirdi... ki Cenabı Allah güzel ahlakı erek belirlenimi ile, ne için olunduğunun anlam ve değerine kaynak kılmış iken meşruiyet, hakkaniyet ilkesi gereği güzel ahlakta aranması gerekendi. Şeytanlığın kötü ahlak, insan olmanın güzel ahlak ile anlam-değer yüklemine nitelendiği oluş içinde meşru olan, güzel ahlak ile değerlendirilmeli, nitelenmeliydi.

Yaratımda erek ve amaç edinilmiş değil de ilinek -araç- kılınmış, kötü olup da sapkın olan ve olumsuz anlamda korkuya dair olan her ne var ise o da gerçek, adalet ve güzel ahlak ile aşılması gerekendi. Gerçek, adalet ve güzel ahlak yaratımda temel ilke ve erek iken bu üç ilkeden sapmamak gerekirdi... ki Allah'ın varlığında Allah ile uyumlu hak edilmiş bir yaşam edinilmiş olsun. Yaşananların sonuçları olan bir oluş içinde akıbeti/ ahreti yani sonuçta geleceği güzel olan bir yaşama da kapı aralanmış olsun. Kötü ve sapkın olan ayrıca iktidar ve güç oluşturarak egemenlik kurmak için olumsuz anlamda korkuya dair olan yani her türlü psikolojik baskının, tektipleştirme yönteminin, işkencenin, anarşinin, terörün vb. zulmün genele yaygın meşru kılınması ise engellenmeli ve kabul edilmeli değildi.

Fitrat ve hakikat ile uyumlu olması anlamında meşru olan, diğerinin hak-had belirlenimleri ve hak edişlerine bağlı olarak üst ve evrensel ilkelerin genele yaygın tesis edilmesi, toplumsal anlamda varoluşu ahlak biçimsel kılmaktaydı. Hukuk, devlet ve evrenselliği içeren ilke belirlenimiyle bireysel anlamda vicdan bu anlamda önemliydi. Karşılıklı hak-had belirlenimlerinin meşru hak edişlerde ve üst ilkelerde aşılması/ aşılabilir olması varoluşu ahlak biçimsel olarak kurgulamayı olanaklı kılmaktaydı. Ortak varoluşta ahlak, diğerinin meşru olan hak-had belirlenimlerine ve hak edişlerine bağlı olarak güzel ahlakta - erdemlerde- biçimlenmesi gerekendi. Aile, kültür, medeniyet düzeyinde ortak miras olarak yeni nesillere de aktarılması gerekendi.

Nefsi emmarenin tekbenci olarak bencil, çıkarıcı, güvenilmez, zalim, zaafı ve zaaf düzeyinde alışkanlıkları anlamında kötü ahlaklı olduğu düşünülduğünde, güzel ahlakı tesis edebilmek ve miras bırakabilmek zordu. Zaten fitri anlamda ahlak, özden -içeriden- hareket ile ilke içerikli karakter-kimlik belirlenimli yaratılıyor olmakta bulunuyor iken ortak değer kabullerine göre meşru kabul edilen, dışarıdan eğitim ile edinilmesi olanaklı olsa da dışarıdan edinilmesi zordu.

Eğitime dair değer içerikli oluş içinde dışarıdan ahlak edinimi, zaman gerektirmekteydi... ki ortak ruh alanı anlamında kültür ve medeniyette ortak meşruyet belirlenimlerinin eylem olması içinde dışarıdan ahlak edinimi kolaylaşmaktaydı. Buna rağmen, içeriden hareket ile anlam-değer yaratılıyor iken fitri anlamda yapı içerikli mizaç -kişilik- ve istidat -olanak- belirlenimli olarak yönelimsel anlamda gerçekleşme olanağı olan meşreb -karakter- belirlenimli olarak ahlak özselidi.

Toplumsal ahlak belirlenimleri, özsel ahlakın ya üzerine çekilen bir örtü -perde- ya da üzerine giyilen bir elbise gibi olmaktan öte değildi. Özsel ahlak ile örtüşmeyen toplumsal ahlak içinde bulunulmakta ise aykırı olmak kaçınılmazdı. Toplumsal uyumluluk -bütünlük- için ise toplumun ortak ahlak belirlenimlerine uymak kaçınılmaz görülmekteydi.

Buna rağmen toplumsal ahlak, evrensel anlamda rahmeti (salih amellerde görünüş bulması gereken) ve takvayı (Allah'a ait tanrısal belirlenimlerde bulunan insan haysiyetini -değerini- korumak) içeriyor olarak hakikat ile örtüşmekte ise batıl zihniyet ve ahlaki anlamda uyumsuzluk ve aykırı olmak sapkınlık anlamı taşımaktaydı. Sapkınlık; hakikatten yana sonuçsuz kalmak yani ferdi anlamda hakikatten sonuç alma olanağından uzaklaşmış olmak anlamını taşımaktaydı. Toplumsal ahlak, zihniyet anlamında batıl ile biçimlenmiş ve insan haysiyetini hiçe sayacak biçimde oluşmuş ise evrensel anlamda hakikat ile örtüşmekte değildi... ki bu durumda Hz. İbrahim, diğer nebiler ve hakkı söyleyen, hak arayışında olan, hakkı gereği yaşamaya çalışan salihler gibi aykırı

olmak, hak olanın gerçekleşmesinin gerekliliğini göstermek için elzemdi. Nebiler ve salihlerin aykırılığı üzerinden insana, nasıl insan olunması gerektiği hatırlatılmaktaydı.

Yüklem aldığı anlam-değer belirlenimlerine göre vücut bulan, başka bir deyişle de gerçekleşme olanağı bulan insan, insan olarak yaratılıyor olmayı hem dünya görüşü hem de dünya görüşü paralelinde gelişen ahlaki tutum ve davranışlarında bulmaktaydı... ki bu anlamda anlam-değer bağıntısında yüklemeler ediniyor olmanın sonucu olarak gerçekleşen zihniyet ve ahlak birbirinden ayrı olarak değil de bağıntılı oldukları yönde de değerlendirilmeliydi.

Ahlak özsel olduğu yönde ve nefsi emmarenin kötü doğası ve diğeri ile ilişkilerde kötü olanın aşılması gerektiği yönde diyalektik oluşta gelgitler içinde vicdan ile olması gerekeni gerçekleştirmekte gelişim, tekâmül yani olgunlaşma sürecinde de gerçekleşendi... gerçekleşmesi gerekendi. İnsan ahlaka dair iradesini gelgitler içinde terbiye ettikçe insan olma niteliğini özsel anlamda bulmaktaydı.

Söz konusu nefsi emmare ise ona dair ahlak varoluş nesnelere üzerinden gerçekleşse de özsel anlamda bulunmaktaydı... ki gerçekte iyi, doğru olan yapıldıkça ilke anlamında Allah'ın isimleri ahlak biçimsel olarak hakkı gereği yaşandıkça ahlak, özden hareket ile özneliği biçimleyen değer yargısal belirlenimli olarak özsel anlamda bulunmaktaydı. Elbette duygular ve huy belirimli alışkanlıklarda ahlaka dair olarak gerçekleşir iken güzel ahlaka göre terbiye edilmesi gereken nefret, kin, hased vb. ayrıca terk edilmesi gereken oburluk, fuşiyat, tamah, aşırı haz tutkusu, alışkanlık düzeyinde sapkınlıklar vb. güzel ahlakın edinilmesi gerektiğinin olumsuz örnekleriydi.

Ahlak Allah'tan dolayı özden hareket ile özsel anlamda bulunur iken kişinin itikadından bağımsız gerçekleşebilmekteydi. Bu anlamda ateist veya yanlış itikada dair insanlarda güzel ahlak örnekleri görüldüğü gibi,

söz de iman ediyor olan insanlarda nefsi emmarenin zaafllara açık kılan doğası gereği ile kötü ahlaka dair eylemler görünebilirdi. Ancak, inancın yani değer biçimsel anlamda biçimlenen bakışım -zihniyet-biçiminin ahlaki anlamda dünya görüşünü etkiler olduğu da unutulmamalıydı.

Bu anlamda ateist bir kafirin ahlaki anlamda doğru olması meşruiyet zemini olmadığı için tartışmalıydı... ki kafir için doğru olan hakikatten mahrum bırakmakta, üst bir ilkede buluşmayı olanaklı kılmamakta ve fitrat ile de örtüşmekte değil ise hakiki anlamda meşruiyeti olmayandı. İman eden bir şahsın da meşru zeminden hareket ile yanlışa düşmesini doğrultabilecek tövbesi var ise kötüye dair deneyim doğru olanı yapmayı olanaklı kıldığı içindi ki sonuçta hayra dönebilirdi.

Ancak, iman eden her kişinin nefsi emmaresi ile mücadelede sonuçta güzel ahlak sahibi olması beklenemez. Sadece ortak varoluş içinde ahlaki anlamda kontrol edilebiliyor olması ile kötü olmaktan yana sınırlandırılabilmesi olanaklıydı. Zaten herkesin yaptıklarından mesul kılındığı vicdan ve oluş içinde herkes kendi nefesine dair olanı en doğru biçimde biliyorken ayrıca gelecek anlamında ne olunacağını Allah biliyor iken kimse hakkında kesin bir yargıya varmış olarak kötü veya iyidir deme yargı hakkına sahip değildik. Sadece yapılanların sonuçları itibarı ile kötü veya iyidir değerlendirmesini itibari düzeyde şimdi ki zaman için kullanabilme hakkına sahip olabilirdik.

Hukuk, bilim, sanat, felsefe, ekonomi, siyaset, din, tasavvuf vb. düşünüldüğünde de ahlak, ilksel olanın üst değer olarak normatif anlamda işlevsel kılınıyor olması ile alanın vücuda geldiği, gerçekleştiği ahlakı anlamında görünür olmaktadır. Kimilerine göre buna etik deniliyor olsa da alanların ilkesine bağlı olarak normatif anlamda biçim kazanıyor olması, nefsi emmarenin kötü doğası sebebiyle zaaf, güvenilmez, zalim vb. olması doğrultusunda bir anlam taşıyabilirdi. Bu anlamda diğerlerinin hak-had belirlenimlerine göre hak edişlerin

meşru anlamda gerçekleşmesi ile normatif olanın hakkının veriliyor olması ile alanların varoluş hakkının veriliyor olması gerekiyordu... ki alanlar böylece hakiki anlamda gerçekleşme, vücuda gelme olanağı bulabilmekteydi.

Özellikle tasavvuf söz konusu olur ise özde kendi olmanın değerinin - haysiyetinin- korunduğu haya ve hem kendiliği değer olarak görünüşe taşımanın ve karşısındakini de değer olarak kabul etmenin gereği olan edep ahlaki anlamda aranandı. Üstad, talip ilişkisinde karşılıklı var olmanın gereği ve hakikate duyarlılığın belirlenimi olması açısından edep gözetilmesi gerekendi. Sükût ise hakikate duyarlılığın, anlayışın yetkin gerçekleşebilmesinin gereği olarak olması beklenendi. Tektip kılmanın gereği değil, anlayışa açık olmanın ve bu doğrultuda hakikat ile buluşmanın olanaklı kılınabilmesinin gereği olarak tercih edilen bir tutumdu.

Haya, edep ve sükût; olan biten içinde deneyimlenen olay ve olgularda hikmete ve diğer var olanlara duyarlılığın gelişmesi için de aranandı. Diğerleri ile ilişkide hakkaniyetin gözetilmesi ile yaşam düsturunun güzel ahlak olarak ediniliyor olması da olması gerekendi. Olay belirlenimli geleni güzel ahlak ile karşılamak hem kötülüğü iyilikle savmak hem de hayra dair olanı hikmetinde görebilmek için önemliydi. İnsanın ahlaki güzelliği zor koşullar altında imtihan edildiğinde hakikatten -imandan- taviz vermeden her koşul ve şart altında tutarlı olmayı korumak anlamında sabır da olması gerekendi.

Her can üzerinde galip olan tanrısal sıfat ve isimler ile yani ahlak biçimsel anlamda var olmasını olanaklı bulduğu, kendisine ait değil de Allah'a ait olup da kendisine dair kılınmış olan özsel olanak ve karakter-kimlik belirlenimlerine göre var olmakta, yaşamaktaydı. Varoluş ahlak biçimseldi... bu doğrultuda yaşananlar ahlak biçimsel bir oluş içinde okunmakta, değerlendirilmekteydi. Öznelliğin doğası gereği iyi, doğru, güzel değer yargıları kendi olmanın özsel/ öznel iradi belirlenimleri

olduğu gibi içinde bulunulan dünyayı ahlak biçimsel doğrultuda okumaya, öğrenmeye eyleyen bilgibilim nesnelerydi.

En temelde bilgi dahi ahlak biçimsel olma yönelim belirlenimleri doğrultusunda edilmekte iken anlam, öznedede değer yargısal olarak eylemler olmakta ahlak biçimsel olmaya katılmakta, ahlak biçimsel varoluşa eylediği de olmaktadır. Ahlak biçimsel olmaktan kaçışın olmadığı öznellikte ahlak özsel anlamda gerçekleşmekteydi. Diğerleri ile ilişkide de ahlaki ilke anlamında hakkaniyet ilkesinin güzel ahlak ilkesinin içeriği olduğunu unutmadan belirtme gerekir ki özsel/ öznel olanda bütünlüğün edinilmesi ve diğeri ile ilişkide bütünlüğün sağlanması güzel ahlak ilkesi ile olanaklıydı. Söz konusu nefsi emmarenin tekbenci olan zalim, çıkarıcı ve güvenilirmez kötü doğası ise hukuk, ilişkilerde bütünlüğün korunması için gerekli olardı. Tarihsel anlamda gerekli olduğu da ispata ihtiyaç duymayacak biçimde geçti.

Tasavvufta güzel ahlak, nefsi emmarenin nesnelere bağlı gelişen, nesnelere takılı kılan, nesnelere tattıkça içinde kaybolmayı da olanaklı kılan ahlak biçimsel olmaktan öte, nesnelere aşkın kendiliği tatmanın, kendinden yana mutmain olmanın huzurunda yaşanması gerekirdi... ki güzel ahlak sahibi olmak ile Cenabı Allah'a ahlaki ilkelerinde fail olan iken ermek olanaklıydı. Güzel ahlakı yaşamının zorluğu içinde hak kılınmış olması anlamında Allah'a ait sıfat ve isimleri hak ediyor olarak yaşamak böylece olanaklı kılınmış olmaktadır.

Güzel ahlak, nefsi emmareyi terbiye edici iken kendi olmak, güzel ahlaka dair anlam-değer belirlenimlerini yüklem almış olmakta gerçekleşmekteydi... ki güzel ahlakın terbiye edici yönü, sağaltıcı olmak ile beraber Allah'a yakın kılar iken Allah'tan -nuruna dair- beslenmeyi artırıcı özelliğe de sahipti. Bu durumda feraset, basiret, irfanda artış ile hikmete duyarlılık yani olan bitenin arkasında yatan gerçekliğe vakıf olmanın da olanağı edinilmiş olmaktadır.

Güzel ahlaka dair hayr; yaşam sevinci bulmanın, gönüllere sevinç olmanın, hikmete ve hakikate duyarlı -açık- olmanın, hakikate yaratım etkinliğinde hakkı gereği katılıyor olmanın/ olabilmenin gereği... ki bu anlamda tasavvufta güzel ahlak; bilgilimsel ve varoluş biçimsel yöntem olarak olmazsa olmaz olan temel ilkelerdendi.

Başka bir deyişle de ilim-talim-terbiye sürecinde, özsel olan ahlakın fitrat belirlenimli olarak toplumsal ilişkilerde kişinin üzerinden nefsi emmareye aşkın olarak hakkı gereği ile gerçekleşmesi, tasavvufta gerçekleştirilmesi gerekendi... ki böylece rabb belirlenimli yani kişinin üzerinde galip olan sıfat, isim belirlenimlerinde Rabbi olan Allah'ı yani kendisi ile kendi olmayı bulduğu özsel gerçeği, hakkı gereği bulması ve istidadı gereği nasibi ölçüsünde yaşaması olanaklı kılınmış olmaktadır.

İlim-talim-terbiye belirleniminden dahi bakıldığında, bilgilimsel oluş içinde varoluş biçimsel olarak güzel ahlak; değer biçimsel bir yaklaşım ve yaşam biçimi olarak hakikate duyarlı olmanın, hakikat ile buluşmanın, hakikati kendilik belirleniminde deneyimlemenin, nesnellığe aşkın öznelliğe yükselmiş olarak hakikate ermenin, evrensel yöntem biçimiydi. Özsel anlamda evrensel olanı genele açık ve sonuç alınabilecek gerçeklik olması anlamında evrensel kılınmış olmasında deneyime açık buluyor olmak, eşitlik imkânı olması sebebiyle önemliydi.

Hakikatin deneyime açık olarak güzel ahlak ile yöntem biçimsel bulunuyor olması, hakikatten beslenmeyi olanaklı kılar iken bilgilimsel ve varoluş biçimsel oluş içinde bulunmayı gerekli kılmaktaydı. Anlam-değer bağıntısında gerçekleşen yüklem edinmelerde, bilgilimsel ve ahlak biçimsel varoluş kaçınılmazdı.”

*

“Yağmurlu bir gün... kasvetli değil, esenlik içermekte. Düşünürken altında ıslandığım, duygu sellerinde gezindiğim günleri hatırlattı. Kaç

defadır not düşmek istediğim bir konu vardı. Önceden yaptığım çalışmalarda vurgulamıştım ama üzerine yeniden düşününce vurgulamaya değer gördüm.

Siyerden ve tevatürden de bilmekteydim ki Hz. Nebi hep sağına yatar ya da sırt üst ve sağ ayağını hafif kendine çekmiş biçimde uyurdu. Soluna yatmak adeti değildi. Tavsiye de etmekte değildi. Bu durumun en önemli yönü, bazılarının düşündüğü üzere bedensel yönden sağlığın uyurken korunması değil, söz konusu Hz. İnsan ise farklı âlemlere açılan bir kapı olmasıydı. Namazın sonunda dahi sağa ve sola selam verilir iken Allah'ın selamı, rahmeti üzerinize olsun denilmekteydi... ki sol ve sağ yön ile anlam kazanmış bütün varlık âlemlerine bütünlüğün korunması adına selam verilmekteydi.

Üzerinde özellikle durmak istediğim ise sol yana değil de sağ yana veya sırt üstü yatılmasının insan söz konusu ise olması gerekli olmasıydı. Bir dönem, ne vakit sağıma yatsam daha sahil rüyalar görmekteydim... ne vakit sola yatsam kabuslar ile uyanmakta olduğum ve gecenin bir yarısı uyandırılarak sağ yönüme yatmak gerektiğinin telkinini almaktaydım. Bu doğrudan ilham veya eskilerin hafiden ses dedikleri hatır da denilen iç ses duyumları ile olmaktadır.

Zaman içinde anlamıştım ki İnsan sadece âlemlerin son basamağı olarak özeti, özün dışı yönelik açılımı değil ayrıca bütün âlemler ile ilişki kurabilecek enerji bağıntısına ve âlemlerin kendisinde imgesel, kavramsal, meleke, karakter, zikir vb. biçimsel yeniden canlandırılabilmesi oluş içinde var edilmişti... ki böylesi canlandırma oluşu içinde diğer âlemler ile meleke bağıntısında bağ kurabilmekte veya kapı aralayabilme olanağına sahipti.

Böylesi bağıntılı oluş ve bağıntı kurma olanağı içinde her ne vakit sola yatsam bitki, hayvan, cin, insan veya melek türünden farklı olarak yaratılmış olan iblislere kapı aralandığı ve korkuya dair yaratılmış olan

bir âlemi deneyimlemekteydim. Sağıma yattığımda da melekler âlemine açılan bir oluş içinde deneyimlerde bulunmaktaydım.

Öncesinde derin uyku görülerinde deneyimlerde bulunuyor olsam da keşfi anlamda gelişen süreç içinde derin uyku haricinde iç görü ve iç ses düzeyinde deneyimlerim de olmaktadır. Deneyimlere bilinçli bir biçimde katıldığımda ise iblis olarak yaratılanlar ile tanışma olanağı bulmaya başlamıştım. Sayısını bilmediğim kadar çok âlemler seyrim keşfi anlamda olmuştu ama bu, yakinen beden ve ruhsallık bağıntısı üzerinden deneyimlediğim olduğu için dikkate değerdi. İnsanın her bir yönü ile hassas ölçüde mükemmel yaratılmış olduğu bir daha görülmekteydi.

Her biri bir korku ögesi olan iblis türüne gelince... onlar içinde sonuçta korkuya neden olabilecek şakacılığı, aptallığı, dehşeti, manyaklığı, duyarsızlığı, gamsızlığı, psikopatlığı, anarşiyi, vesveseyi, çirkinliği vb. temsil eden tasvir edilişte, korkmamanın elde olmadığı bir deneyim içinde olmak kaçınılmazdı. Kanaatim o ki onlar kötü yaratılışlı bir oluş içinde fitratları gereği üzerlerine emrolunan yani kendi olmayı buldukları zorunlu kılınmış olan her ne ise onun dışına çıkmadan kendi olmalarında korkuya dair ne var ise yaşamakta veya yaşatmaya çalışmaktalardı.

Kanaatim o ki onlar melek türünün bir alt grubuydular. Bundan kastım onların melekten düşme olduğu değil, melek türünden olarak yaratılmış olduklarıydı. Bu görüşüm elbet iyi, doğru ve güzel nitelmesiyle bilinen melek görüşüne aykırı durmaktaydı. Bu sebeple bilmek gereken ise emri ilahi altında kendi iradelerini gözetmeden iş gören melekler ile bu anlamda aynı ortak özelliğe sahip olmalarıydı.

Daha öncesinde de bu türe benzer melekler görmüş olmam bu görüşümü doğrular nitelikteydi. Ayrıca "Kim Rahman'ın zikrinden yüz çevirir ise onun arkadaşı olacak bir şeytanı ona salarız" ayeti de bu

görüşümü doğrular içerikteydi. Ancak, bu ayette geçen şeytan ifadesi, şeytanlığın ahlak biçimsel bir nitelik olması ile de okunduğunda, insan veya cine dair şeytan huylu, karakterli kişileri de genel anlamda içermekteydi... ama İblisliğe dair varoluş biçimi önsel düzeyde bir gerçektir ki insan veya cinde de temsile dair olarak gerçekleşen arketip özelliğini bu neden ile barındırmaktaydı. Bu açıdan bakıldığında bir alt tür olarak iblislerin varlığı gerçektir ama sonuçta meleklerin bir alt türü oldukları kanaatten öte değildi. Doğrusunu ise elbette Allah bilir.

Genel anlamda demek istediğim ise insan olarak bütün varlık âlemi ile bağıntılı olunan ve bağıntı kurulabilecek olanak içinde var oluyor olmak, gerçekten nasıl yaşamamız gerektiğine dair dikkate değer ve önemliydi. Duyu algısal olarak ayrıca mikro ve makro ölçeklerden bakıldığında kısmi anlamda tanık olduğumuz bir evren içinde bulunmaktaydı. Duyusal algı düzeyinde göremediğimiz, duymadığımız anlamında tanık olmadığımız nice âlem vardı. Onların etkisini, bazen de yönlendirmesi, eylemlerini hissetmediğimiz bir oluş içinde deneyimliyoruz olarak yaşamakta olduğumuz da bir gerçektir.

Gelişen bilim teknik ile kısmi tanık olduklarımıza yeterli değilse de tanık olmaya başladığımız bir zaman devrinde bulunmak, görünenin ötesinde bir gerçeklik içinde var olduğunun gerçeğini taşımaktaydı. Kim bizleri bedensel anlamda manipüle edebilecek olanağa haiz mikrobiyotaları inkâr edebilirdi? Kim nurlardan bağımsız var olduğu kanaatinde bulunabilirdi? Kim yaşamın sadece biyolojik formda gerçekleşeceğini iddia edebilirdi? Elbette gözleri kör, kulakları sağır olup da kalpleri anlamaya kapalı olanlar.

Farz edelim ki ölüm eşliğinde yaşananlara veya ölümden sonra sevkedilen âlemlere ya keşfi ya da bilim teknik olanaklar yardımı ile genel anlamda tanık olmuş olalım. Yerin başka bir yere, göğün başka bir göğe yükseltilmiş olduğu yani kişinin yeni bir yer -mekân, zaman algısında- ve yeni bir varoluş katmanına -boyutuna- taşındığına kesin bilgi ile

yakinen tanık olmuş olalım... Yeni oluş içinde ruhun -öz kendiliğinin- yaşadıklarının anlam-değer yüklü temsil edildiği tasvirde biçimlendiği yeni bir dünyaya bakmış olabilelim... Yeni dünya bu dünyada yaşananların sonuçlarını deneyimlediğimiz, tanık olduğumuz bir dünya olarak bulacağımız bir dünya olmaktan öte değildi. Ruh yeni dünyanın yeni öznesi olarak bulunduğu katmanın gerçeklik yaratımı içinde yeni deneyimlere gebeydi. Ruh, anlam-değer yüklü oluş içinde kendine dair yeni bir bedenlenmede tasvir edilir iken yeni dünyayı hissedecek olanakta var kılınmaktaydı.

Tanık olduğumuz yeni dünyada kötülüğü yüklenmiş olarak biçim kazanan ruhlar, yer algısı gerçekliğinde yere çekilmekte, rahmeti yüklenmiş ruhlar ise gök yarılıyormuşçasına gökte açılan kapılar ile göğe yükseltilmektelerdi. Kötüleri zebani, rahmet sahiplerini ise rahmet melekleri karşılamaktalardı. Herkes hak ettiği ne ise sonuçta onun ile yüzleştiği, aynalaştığı, hesaplaşacağı bir oluş içinde gerçeklik deneyimini kendi üzerinden belirlenmiş olduğu gibi yaşamaktaydı.

Kimi ruhlar ise yeniden kemik uçlarına kadar toparlanmış olarak bedenlenişte içinde bulunulan dünyaya geri döndürülmekteydi. Bu, Hint kültüründe ifade edilen daha iyi bir yaşam için doğa temelli gerçekleşen samsara denilen mekanik bir oluş içinde değil de Allah'ın izni ve kudreti yani gerçekleştirmesine bağlı olarak gerçekleşen bir oluş içinde yeniden bedenlenmekti... ki yeniden bedenlenme; geçmişe dair günahlara kefarete, bağışlanmaya sebep, bir önceki yaşamda deneyimlenmemiş olanı deneyimlemek, insanlığa -mahlukata- hizmet, daha üstün bir cennet nimetine ermek vb. birçok nedenden dolayı gerçekleşmesi olanaklı olan bir durumdu.

Özellikle İslam kelimasında buna sert biçimde itiraz edenler olsa da bu gerçeği değiştiren bir durum değildi. Birçok Kur'an ayeti bu gerçeğin olduğuna dair ifadeler taşımaktaydı. İyilerden olmak adına, dünya yaşamına bir daha dönmek için fırsat talep edenlere, "size bir daha

dönüş yok” denilerken dahi Cenabı Allah’tan, olabilecek/ olan bir şeyin isteniyor olması önemliydi. Ayette belirtilen kemik uçlarına kadar yeniden toparlanmış olunmayı ise ahret âlemine ötelemek yerine, geniş zaman oluşu içinde değerlendirildiğinde içinde bulunan dünyaya yeniden bedenlenmiş olarak gelmenin anlamını da taşıdığı görülebilirdi. Kaldı ki İsa nebinin mesih olarak gönderilmesinde dahi yeniden bedenlenme gerçeği vardı. Gökten melekler eşliğinde İsa nebinin gelmesi, mucize olarak olanaklı olsa da sünnetullahtan bakıldığında yeniden bedenleniyor olarak geliyor olması haktı. O’nun geleceğinin kesin olduğunu belirten hadisi şeriflerde bu açıdan değerlendirilebilirdi. İsa nebi yeniden gelmenin olanaklı olduğunun nesnel karşılığı iken kendisi adına ayette geçen “Doğduğum güne, öldüğüm güne ve yeniden diriltileceğim güne selam olsun” ifadesi de geniş zaman oluşu içinde yeniden bedenlenmenin olanağına dikkat çekmekteydi.

Hint ve özellikle birçok doğu kültüründe yeniden doğum - bedenlenmek- olanaklı görülüyor olsa da ahirete göre değil de dünyaya yönelik yanlış yönde, doğaya bağlı ahlaki içerikte eksikler barındırıyor olarak batıl biçimde yorumlanıyor olması elbette kabul edilemezdi. Ancak bu batıl yorumlanıyor olunması yeniden bedenlenmenin olduğu gerçeğini değiştirmezdi... ki bilimsel anlamda yapılan çalışmalarda gitme-gelme anlamında yeniden bedenlendiğini daha doğrusu yeniden doğduğunu belirtenlerin ortak anı ve ortak dil gerçeği tespitleri de bu anlamda önemliydi.

Ruh aynı olduğu içindi ki her ruh kendi olmayı belirli kılan ilahi esmayı hassına yani üstünde galip olan tanrısal karakter belirlenimine göre süregelen karakterini de koruyor olarak gelmekteydi. Zamanın ahkâmı, oluş belirlenimlerine göre kişilikte farklılıklar görülse de süregelen karakter korunuyor olarak yeni yaşama geçmiş yaşamlar unutulmuş olarak gelinmekteydi... ki yeni yaşam geçmişin izinde yaşıyor olsa da

yeni bir kişilikte gerçekleşen rol model belirleniminde hakiki anlamda yaşanıyor olabilsin. Yeni dünya ile uyumlu olarak içine girmek, içinde bulunmak daha kolay olabilsin. İçinde bulunulan yeni dünya, anlam-değer yüklemelerine göre değişmiş olan yeni bir zaman belirlenimi olarak deneyimlenebilsin.

Öte dünya anlamında ahretin bize bu kadar yakın kılınmış olduğu ve yeniden bedenlenmenin olanaklı olduğu bir varoluşa doğrudan tanık olunan bir dünyada yaşam nasıl olurdu? Elbette akıbeta/ ahrete göre yaşamın kaçınılmaz olduğu bir dünya ile karşı karşıya kalınırdı... ki bu durumda nefsi emmareye rağmen kötü olmaktan yana kaçılan, iyi olmak için çaba gösterilen bir oluş içinde bulunulurdu.

Bu durumda ekseriyetin gelecek belirlenimli olarak geleceğine doğru sağlam adımlar ile yürümesi söz konusu olur iken kendi -ben- olmak bakımından özerk olmaya eyler olan geleceğin belirsizliğine göre yaşamak söz konusu olmazdı. Bu soru dolaylı olarak kendi olmayı nasıl buluyor olmak ile doğrudan ilgili bir soruydu... ki geleceğin ve gözle görülmeyecek olanların bizler için belirsizliği, doğrudan kendi olmayı özerk anlamda nasıl bulduğumuzu da belirli kılmaktaydı.

Elbette üzerimizde bizi eyler olan tanrısal belirlenimlerin ve kuvvet içeriğinde gerçekleşme erkinde iradeye bürünüyor olması sonucunda, kendi olmayı özerk bulduğumuz bir oluş içinde bulunmaktaydık ama gerçekte hakiki anlamda yaratılmış dünyalarda varlık sahnesine özerk yani kendi -ben- olmak bakımından çıkılacak ise gerçek değilse de gelecek belirsizliğini bizler için hep koruması gerekendi... ki böylesi varoluşta hakikati bilsek de hakikati paye aldığımız belirlenimler üzerinden pay sahibi olarak özerk olmakta yaşıyor iken hakikate örtük kendi olmaya devam edilen bir oluş içinde yaşamaya devam edilmekteydi.

Varlık ve tarih sahnesine bu açıdan dikkat edildiğinde hakikati bilmenin, özerk olarak kendi olmayı yaşamaya engel olmadığı görülmekteydi. Hakikat, çeşitlilikte veya karşıt belirlenimlerde karşıtı -dengi- olmamasına rağmen istidat ve nasip belirlenimlerinde tekil ve tikel düzeylerde yaşanıyor olsa da herkes gerçekliği kendi var olma gerçeğinden öte bulmakta değildi... ki bu anlamda hakikate karşı duran yani inkâr eden veya iman eden her can, kendi olmayı bulacağı her deneyim üzerinden bilmediği veya ilkesel bakıyor iken ihtimal dahilinde kısmi bildiği bir geleceğe doğru yani anlam-değer bağıntısında yüklem aldıkları ile kendi olmayı bulacağı bir geleceğe doğru yürümekteydi.

Geleceğin, keşfi veya olgusal içerikten bakıldığında beliren gelecek öngörüsüne göre kısmi anlamda belirsizliğinin söz konusu olması dahi hem hakiki anlamda gerçeklik algısının yaratımda gerçekleştirilmesi hem de özerk anlamda kendi -ben- olmanın gerçek kılınıyor olarak iradeye bağlı deneyime açık kılınıyor olması adına önemliydi.

Önemli olan ise sadece bilmeye eylenir olduğumuz bir oluş içinde olmadığımızı da bilmektir. Elbette görmediğimiz, duymadığımız ve elimizde olmadan gerçekleşenlerin sonucunda, irade edebildiklerimizin olanağı içinde kendi olmayı bulduğumuz bir gerçektir. Bildiklerimize göre deneyim alanları açarken yükseldiğimiz, indiğimiz, ne olduğumuza veya ne olacağımıza vb. göre de yaşıyor olduğumuz önemliydi.

Okunan ezanlar dahi sadece salat vaktinin geldiğini veya önemli haberler vermenin aracı değildi. Bilmeye dair yönü olsa da gerçekte ortak bir miras, bellek ile biçimlenen ve öznellikte anlam-değeri olan ortak bir ruhta doğulduğunun gerçeğini taşımaktaydı. Sadece bilmek değil, bildiklerimizin anlam-değer, içerik-biçim, temsil-tasvir yüklemelerinde bizi yaşam biçimi olarak neye eyler olduğu önemliydi. Fitrat ve hakikat ile uyumlu, gerçeğe göre biçim kazanmış, adaleti ve

rahmeti içermiş olarak yaşanan her yaşam bilmekten öte, bildiği ile nasıl yaşanması gerektiğinin gerçeğini de aşikâr eden gerçekliğe haizdi.

Hakikati bilmek önemli olsa da insan tininde hakikatin yorumbiçimsel anlamda yani yaratım biçimsel olarak nasıl işlendiği ne için ve ne/ kim olacağımız ve bu doğrultuda da gelecek adına önemliydi. Söz konusu insan ve yaratım ise bilgi, salt bilgi olmaktan öte, yorum -yaratım-biçimsel olarak eyler iken anlam-değer yüklemelerinde özneliği ve yaşam biçimini doğrudan biçimlemekteydi. Bu anlamda katmanlı oluşta beliren çoklu gerçeklikte bilginin bağıntılı olarak nasıl yorumlandığı ve nelere eylediğine dikkat etmek gerekirdi.

Bilginin yaratım ile bağıntısı düşünülduğünde sadece doğruluğu değil, veri olarak ne için ve nasıl değerlendiriliyor olduğu da önemliydi. Ahlaki anlamda meşruiyet belirlenimli olarak bilginin yaşama taşınması, ilkelerin de meşru zeminden hareket ile genele yaygın evrensel kılınıyor olması önemliydi. Hakikat idrakine örtük kılan, hakikatten yana sonuçsuz bırakan, fitrat ile uyumsuz ve nesnelere sürüklenmeye sebep verir iken güzel ahlaktan da uzak kılan her türlü bilgi değerlendirmesine dikkat etmek gerekirdi. Ahlaksız, ötekine duyarsız ve kayıtsız olmakta sınırsızca yani haddi aşmış olmak anlamında şımarıkça değerlendirilen her bilgi, anlamsızlığa da kapı aralar iken varlığa/ varoluşa tutunmayı da sağlıklı kılmaktan uzaktı.

Bilgi; öznelde sadece biliniyor olmaktan öte, varlığa ve varoluşa tutunmayı olanaklı kılmaktaydı... öznelde anlam-değer-inanç belirlenimli olarak yorumbiçimsel değerlendirilirken, yaratım biçimsel anlamda varoluşu eyler kılmaktaydı. Bu anlamda hem doğruluğundan yana hem de ne için ve nasıl kullanılıyor olduğundan yana dikkat edilmesi gerekendi.

Bilmek söz konusu ise katmanlı oluş içinde çoklu gerçekliliğin, başka bir deyişle de çoklu anlamlılığın olması sebebi ile bir yöntem ve

perspektife değil, birçok yöntem ve perspektifte bağlı olarak bilme etkinliğinde bulunmak önemliydi. Gerçek çok yönlü gerçekleşmekte iken sadece bir yöneme veya perspektife indirgenerek bilenebilecek olan değildi. Gerçeğin evrenselliği de daracık perspektifler ve tekdüze yaklaşım biçimleri ile daraltılmış anlam-değer yaklaşımları ile anlaşılacak değildi.

Gerçekten koparan ve sonuçsuz bırakan, adaletten uzak yorumlanan, rahmete öncülük etmeyen bilginin kaynağına dikkat edildiğinde vesvese olmasına bağlı olarak batıl olduğu gerçeğine dikkat etmek gerekirdi. Bilgi hak olmalı, adalet ve rahmet ilkeleri gereği eyler olmalı ve bu doğrultuda hakikatten sonuçsuz bırakmayacak ve hakikat ile uyumlu olmayı olanaklı kılacak meşruiyet bulduğu yönde değerlendirilmesi gerekendi. Batıl olup da gerçek ile ilgisi olmayan sözde bilgiye veya gerçekte karşılığı olup da yanlış yorumlanan, vesvese niyeti ile olumsuz anlamda manipülasyon için kullanılan bilgiye de dikkat etmek gerekirdi... ki hakikat çizgisinden uzaklaşmaktan yana sapma yaşanmasın.

Gerçeğe birçok açıdan bakılabılırdi ama gerçeği meşru zeminden hareket ile değerlendirmek, anlam-değer bağintısında yeniden yorumlar iken meşruiyet zeminini yitirmemek önemliydi. Vesveseye bu anlamda dikkat etmek hem iman ile tutarlı biçimde hakikatten sonuç alarak yaşayabilmek hem de selamet ile yaşanabilir bir gelecek adına önemliydi. İmanın gereği olarak vahye ve Hz. Nebinin risaletine güvenerek (itimat ederek) yaşamak da hakikati hakiki anlamda bulmak, müşahede etmek, hakkı gereği istidat ve nasip ölçüsünde yaşamak adına önemliydi... ki kişi Rabbinden öte kendi olmayı hakkı gereği tadacak, kendi olmaya dair mutmain olacak bir şey de bulucu değildi.”

*

“Günüm, cinsel sapkınlıkları meşru kılma çabası içinde olan sapkınlar ile dolu. Bu konuya sanat camiası öncülük ederken siyaset de oy talepleri sebebi ile öncülük etmekteydi. Mesele, cinsel özgürlük adı altında çarpıtılmış bir biçimde kışkırtılır iken fitri anlamda yaratılış gereği cinsel tercihin doğal bir seçim olduğu sanısı ile de cinsel sapkınlığın meşru kılınma çabasına gerekçe oluşturulmaktaydı.

Cinsel tercihlerin eğitimde de saplantılı olarak sapkınca çocuklara yaygın kılınma çabası da ayrıca dikkat edilmesi gereken bir konuydu. Sanat, siyaset, eğitim vb. alanlarında cinsel tercihlerin fitri olanı değiştirecek biçimde sapkınca genele yaygın kılınmaya çalışılması vahimdi. Cinsel sapkınlar, tarih boyunca gizli veya aşikâr olarak sapkınlıklarına ortam ve muhatap bulmuşlardı. Söz konusu özgürlükleri ise tarih boyunca zaten özgür hareket etmekteydi. Görülen o ki dışlanmış oldukları toplumun genelinde, dışlanmış olmak ve eziklik psikolojisinden dolayı sapkınlıklarını meşru anlamda kabul ettirme çabası içinde bulunmayı amaç edinmişlerdi. Kendilerine karşı gelenleri de homofobik gibi kavramlar ile bastırır iken kendi eziklerini baskıladıkları ters psikolojide hareket etmekteydi.

En saçma biçimde cinsel sapkınlığın cinsel bir tercih olduğu ve bu yönde cinsel eğilimlerde özgürlüğün fitri olanı değiştirecek biçimde genele yaygın kılınma çabası, en çok dikkat edilmesi gerekendi. Tercihlerin genele yaygın kılınması için ise siyaset, sanat, eğitim, hukuki güvence, ekonomik özgürlük zaten yeterliydi. Tercihler sapkın olduğunda meşru değiller iken meşru kılmak için sanat ve hukuk, gelecek projeksiyonunda siyaset ve eğitim ile genele yaygın kılar iken karşıtlarını baskılamak da artık gerçekleşmekteydi.

Böylesi sapkın oluş içinde gözden kaçırılan ise sapkınlığa dair cinsel tercihlerin, anlam-değer varlığı insanın sadece tene indirgeniyor olmasında insan olmanın değerinden uzak deneyimlerde insan olmaya yitik kıldığıydı. İnsan, insan olmaya yitik kılındığı yerde yeniden kendine

doğru ayaklanarak kalkması gerekendi. Görölen o ki söz konusu sapkınlık ve bir türevi olarak cinsel terciilerden yana sapkınlık ise insanın kendine doğrulması söz konusu değildi.

Allah katında meşru olmayan, toplumun genelinde karşılığı olmayıp da iman dolu vicdanlarda küfre mahkûm kılınmış olan, hakikatten yana sonuçsuz bırakan, insan soyunun devamlılığında yana sonuçsuz bırakıp da karşılığı olmayanın hakikat bağıntısında insan tininde meşru olması beklenemezdi. Her türlü meşru kılma çabası da küfürden değildi... yani hakikate örtük ve fitri olandan uzaktı.

Cinsel tercihler adı altında cinsel sapkınlıklar, psikolojik anlamda her kadının özünde erkekliği, her erkeğin de özünde kadınlığı barındırıyor olması önermesi ile de gerekçelendirilmekteydi. Yaratılmış olmanın doğası gereği hakikatten paye alırken hakikate dair edilgen paye almanın gereği olarak da kendi olmaya dair etken olmakta iken cinsel anlamda kadın ve erkek olmak değil, varoluşun gereği olarak edilgen ve etken olma belirleniminde var olunmaktaydı. Ayrıca çift cinsiyetli doğmak, hormon bozukluğu sebebiyle cinsiyete dair ortak özellikler göstermek veya akli yetersizlik sebebi ile nahoş cinsel tutum ve davranışlarda bulunmak haricinde cinsel tercihlerdeki sapkınlıklar, adı üstünde, cinsel tercih olması anlamında sapkınlıktı.

Cinsel tercih sapkınlığında asıl mesele, konunun cinsellik ile ilgili olup en temelde gerekçelendirildiği gibi fitri anlamda karşılığının olmadığıydı. Mesele nefsi emmare ile ilgili olmasıydı... ki nefis emmare insanın içindeki şeytani, hayvani yönü olup tekbenci ve korkak yaratılışlı olduğundan bencil fitrata haizdi. En temel özelliklerinden birisi de cinsiyetsiz olmasıydı ki cinsiyetsiz olması onu, karşı cinse ait olan yönelimleri dahi sahiplenmesi, aidiyet duymasını olanaklı kılmaktaydı. Yani insan kendi içinde fitri olarak kadın ve erkekliği farklı olan ruhsal özellikleri ile barındırmaktan öte, cinsiyetsiz olan bir

yönünün olması sebebiyle cinsi yönelimleri, aidiyetleri, tercihleri bulmaktaydı.

Elbette cinsel anlamda kadın ve erkeğin bedenine sahip olunması yönelimleri belirli kılmaktaydı ama nefsi emmarenin cinsiyetsiz olması ve bu doğrultuda en temelde güzellik ideasına göre yönelimli olunması, bulunulan ortam içinde karşı cinse ait olan ruhsal özellikleri barındırıyor olduğuna inanılan ortam içinde var oluyor olması vb. onu cinsel sapkınlık tercihlerinde ve aidiyetlerinde belirleyici kılmaktaydı... ki bu yönü ile nefsi emmare edilgen tabiatlı olup ister kadın isterse erkek bedeninde olunsun fark etmez, diğer cinse ait ruhsal özellikleri taklit etse dahi kendini öyle hissettiğinde, öyle olduğuna inanıyor olarak cinsi aidiyet gösterebilmekteydi. Söz konusu ruh -öz kendilik- ise nefsi emmarenin böylesi tabiatında cinsi aidiyet ve tercihlerini yüklem alınmış özdeşlikte kendisinin aidiyeti veya tercihi olarak bulabilmekteydi.

Kişi bir an kendine dönüp de böylesi gerçekleşen cinsi sapkınlığın aslında nefsi emmare temelli olarak yani içindeki cinsiyetsiz olup da gerçekleşme belirlenimlerinde şeytani, hayvani olarak görünen yönüne ait gerçekleştiğini görseydi... Anlam-değer-inanç bağıntısında yüklem alınmış özdeşlikte kendini hangi cinsiyete ait hissediyor olmasında nefsi emmarenin ne kadar belirleyici olduğunu da görebilirdi... ki böylesi durumda içinde kendi olmaya dair bölünmüşlüğe sebep veren, hakikate örtük irade, tutum ve davranış belirlenimlerine yönelimli olan/ kılan, fitratı ile uyumluluğu bozan şeytani yönünü gördüğünde, hakkı gereği kendi olmaya engel olan fitne olandan Rabbi olan Allah'a sığınarak bütünlüğünü korumaya çalışırdı. Yeter ki iman ile kendi özüne doğrulmuş olarak kendi olmaya yönelik olarak kendine yükselme çabası göstermiş olsun.

İnsan kendi olmaya dair varlığı değeri anlamında haysiyetini koruyacak ise önce kendi nefsi emmaresini kötü doğası gereğinde yani kendini

gerçekleştirme erki gösterir iken ona dair irade kılınmış olanı gerçekleştirmekten yana kendini men edebilmeliydi. Nefsi emmaresine hayır diyebilmeyi öğrenmekten ileri onu, hakikate göre meşru olmayı bulan rahmet etkinliğinde terbiye edebilmeliydi. Rahmete dair olan ile nefsi emmaresini zapturapt altında tutabilmeliydi. O nefsi emmare ki kişi ölene kadar bedene yerleşik - içkin- fitne olarak bulunduğu imtihanıydı. Gönlüne kadar dokunmaya ruhsatlı şeytaniydi. Kötülüğü gerçekleştirme erkinde irade bulur iken katıksız kötü olarak vücut kazanandı... ki insan ona dair kılınmış olanları yüklem alınmış özdeşlikte kendi olduğunun belirlenimlerinde yaşamalı değildi.

Bu anlamda cinsel sapkınlıkta bulunanların, önce olmadıkları bir duruma inandıkları gerçeğinden kurtulmaları gerekirdi. Nefsi emmare olmadıklarının gerçeğinden hareket ile inandıkları sapkınlık belirleniminden kurtulmak için öyle olmadıklarına inanmaları gerekmektedir. Kendilerini öyle olmaya zorlayan veya inandıran çevreden de uzaklaşmaları elzemdi. Allah'a bir parça imanları var ise emri ilahi yönünde nefsi emmarelerine muhalefet etmeleri gerekirdi. Kendilerini nefsi emmareden yana sınırladıkça insan olmaya yitik kaldıkları anlam-değer-duygu ruhsal belirlenimlerine de yeniden dönmüş olarak insan olmaya dair nefes alabilirlerdi. İnsan olmaya dair bedensel içerikte boğulmak yerine, tinsel açıdan nefes alarak varoluşa hakkı gereği ile yeniden tutunabilirlerdi.

Ten -beden- kullanılmaya açık iken tin sahibi her özne özgürlüğü tenden öte, anlam-değer belirlenimlerinde tinde bulabilirdi. Tinde eşrefi mahluk olanın tende kendini zillete düşürmesi, ayet ile sabitti ki kabul edilir/ edilecek de değildi. Kendini tende kullanıma açık kılanlar, özgür ruhlu olmadığı gibi insanı tene indirgemiş olmanın zilletindelerdi. Ahirette akıbetlerine dair hükmü verecek olan ise Allah'tan başkası

değildi... ki burada zillette olanların ahiretlerinde de zilletten ileri rahmet bulmaları söz konusu olacak değildi.

Hakikate kör kalanlar elbet ahrette körlerdendi. Emri ilahiyeye de duyarsız kalmamak gerekirdi. Başka bir deyişle de emri ilahi vicdanda nefsi emmareyi men etmekte gerçekleşir iken emri ilahiyeye duyarlı olarak vicdanda men edilene ayak uydurmamak gerekirdi. Hakikate kör, emri ilahiye duyarsız kalınmakta ise ahrette de hakikate kör olup da Allah'ın kendisinden yana geride bıraktığı anlamında unuttuklarından, duyarlılık göstermediklerinden olmak kaçınılmazdı.

Söz konusu nefsi emmare ise insanın hakikat, vicdan, iman, us belirlenimlerinde yönelimleri olduğunda, kendi özünde gerçekleşen diyalektik oluş içinde yargı belirlenimli olarak kendi olma çabası gösterdiği görülür. Bu durumda insan; cinsiyetsiz, tekbenci, korkak yaratılışlı, bencil, çıkarıcı, güvenilmez, zalim olan nefsi emmare ile anlam-değer yaklaşımında duyarsız veya değerleri hiçe sayan yaklaşımında mı kendi olmayı bulacaktı? Yoksa Rabbi olan Allah ile rahmet sahibi olarak duyarlı ve değerleri hiçe saymadan mı kendi olmayı bulacaktı?

İnsan toplum varlığı olmakta kendi olmayı bulur iken tarihsel gelişim içinde fitratı ve hakikat ile uyumlu olması gerektiği deneyimlerini ayrıca ilkleri genelde tesis etmesi gerektiğini genel kabul olarak sahiplenmişti. Öteki ile varoluştaki hak-had belirimleri, ilişkilerin sürdürülebilirliği, sürekliliği ve ortak geleceğe adım atmak için yönetilebilirliği de söz konusu olduğunda insan; nefsi emmaresine dair olup da kötü ahlak anlamında nitelenebilecek istek, tutum ve davranışlardan yana kendisini sınırlaması gerektiğini, kişilik ve karakter gelişiminde incelemektedir.

Kötü olup da ayrıştırıcı, bütünlüğü bozucu, hakikate örtük kılmak ile kalmayıp hakikatten yana sonuçsuz bırakıcı vb. olup da ide -nefsi

emmareye- dair her ne var ise bilinçdışı kılmak, sonuçlardan bakıldığında toplum içinde özgürleştirici olmak ile kalmayıp, karakter ve kişilik gelişiminin de olmazsa olmaz bir gerekeniydi. Cinsel sapkınlıklara dikkat edildiğinde, kişinin kendi olmadığı cinsi ve ruhsal bir duruma inanmış olarak uyumluluk göstermeye çalışması, bir zorlamadan ibaret olup karakter ve kişilik gelişiminin doğal sürecinde öznel anlamda tamamlanmamış olduğu gerçeğini görünür kılmaktaydı.

Nefsi emmareden yana dürtülerini, isteklerini, tutum ve davranışlarını sınırladıkça ve fitratı ile uyumlu kendi olmanın ruhsal belirlenimlerinde kişi, nefsi emmaresine hayır diyebilmeliydi. Hayır diyebilmek veya nefsi emmaresini, kişinin kendisine helal kılınmış yani hak kılınmış olanlardan değil de haram kılınmış olanlardan yana men edebilmesi zor bir mücadelenin içinde olmak anlamını taşısa da hayır diyebilmenin özgürlüğünü taşımaktaydı. Özgürlük, hak arayışlarında hayır diyebilmenin imkânı doğrultusunda gerçekleşir iken kişi, nefsi emmaresinin kötüye dair ruhsal belirlenimlerine hayır diyebilme cesareti ile özgürlüğünü gösterebilmeliydi.

Başka bir deyişle de kendi olabilmenin bütünlüğünü korumak ve kendi olabilmeyi hakkı gereği gerçekleştirmek adına nefsi emmareye hayır diyebilmek önemliydi. Görülen o ki cinsi sapkınlıkların, kendileri ile barışık olma çabası içinde karşıtlarına hayır demeyi özgürlük zannettikleri bir dünya görüşleri vardı... ki bu, özgürlüğün özsel anlamda nasıl gerçekleşiyor olduğundan yana cahil olduklarının anlamını taşımaktaydı.

Doğal ve hak kılınmış olanlar çerçevesinde kendi olma belirlenimlerinin haricinde cinsel sapkınlık yönelimlerinde kendi olma çabası, özünde kendi ile barışık olmayan, kişilik ve karakter gelişiminden yana ezik ve geride kalmış anlamında nefsi emmareye dair ruhsal bozukluk yani hasta olmak anlamını taşımaktaydı. Elbette her hastalığın çaresi vardı... Tövbe yani özüne ve hakikate yeniden dönebilme olanağı ise yeni bir

başlangıç için önemliydi. Bir daha belirtmek gerekir ise kendi olmadığı bir duruma inanmışlık veya inandırılmış olmak, yeniden kendi olmanın nasıl gerçekleşmesi gerektiğine inanmak ile aşılabilirdi.

Unutmamak gerekirdi ki söz konusu nefsi emmare ise değerlerin hiçlendiği oluş içinde değersizliğe de kapı aralanır iken duyarsız yani taş kesilmiş olmakta hayata ölmek de söz konusu olmaktaydı. Her türlü cinsel sapkınlıkta sonuçta görülecek olan da anlamsız bir yaşama bakılırken duyarsız kalınan hayatta öz kendiliğe, hakikate yeniden dönüşün zorlaştığı bir oluş içinde kaybolunacağıydı. Hakikatten uzaklaştıkça ve diğerlerine duyarlılık öldükçe taşlaşan kalplerin taşlaştığından haberi dahi olmayan sapkınlar için her daim acı bir son vardı.

Gecenin bir yarısı şehvete uyandığında veya öfke nöbetinde, hırs sarhoşluğunda vb. kendini kaybeden nefsi emmare için Allah, anne, baba, kardeş, eş, evlat vb. değer biçimsel kavramların bir şey ifade etmediği kesindi. Cinsiyetsiz olduğu içindi ki beden belirlenimi olan cinsiyete kayıtsız olması da onun için normaldi. Kişinin bedene yerleşik -içkin- böylesi şeytanını terbiye etmesi varoluşsal anlamda hayatiydi. Ona dair kılınmış kötü olan ne var ise yüklem almaktan kaçınmak, başka bir deyişle de bilinçdışı kılmak olması gerekendi.

Unutmamak gerekirdi ki gelecek nefsi emmareyi özgür bırakanların değil, nefsi emmaresini terbiye etmiş olup da güzel ahlak sahibi olan salihlerindi. Allah, anne, baba, kardeş, eş, evlat, aile vb. değerleri canlı kılarken hakkı gereği yaşayıp da varoluşu hak edenlerindi. Bu değerler değersizleştirildiğinde, anlamsız olduğu kadar özünü kaybetmiş olduğu içindi ki değerini de yitirmiş olunan bir dünyanın boşluğunda savrulmak kaçınılmazdı.

Allah, anne, baba, aile, güzel ahlak vb. üst değerleri canlı tutanlar için gelecek anlamsız ve değersiz olmaktan beriydi. Ölümün sadece bedeni

terk etmek olduğu gerçeklikte, s¼rekli yaşam içinde bulunurken ahreti, akıbet anlamında da geleceği hak edenlerindi. Gelecek, Allah'ı g¼zel ahlak sahibi olarak hak ederek yaşarken g¼veni tesis edebilenlerindi. Evrensel esaslarıyla hukuku, fitrat ve hakikat ile de uyumlu olarak varoluşun meşru zemininden hareket ile tesis edebilenlerindi. Nefsi emmarenin zorlayıcı doğasına rağmen, insan haysiyetini yani varoluş değerini korur iken kendi olmayı da korumuş olabilenlerindi. Allah'ı yakinen bulmuş olup da tasarruf sahibi olan veli -kulların- kutuplarındı.

Ya Rabbi! Senin hak kılmadığından sana sığırız. Bizi azmışların, sapıtıp da yolunu kaybetmişlerin yolundan kılma... Kibleyi istikameti sen olup da senden sonuç almak ile nimete ermiş olanlar gibi hakikatinden yana sonuç alanlardan eyle... Sapıtıp da senden yana sonuçsuz kalmış olanlardan eyleme..."

*

"Diyorlar ki Resul¼ Ekrem Muhammed Mustafa Efendimizden itibaren iman ettiklerimiz rivayetten ibaretti. Tarihe yerinde tanık olunmadığında, imana konu olanlar dahi rivayetten (s¼yolentiden) ibaretti.

Bu iddialarda bulunur iken s¼z konusu olan, Kur'an'ın Allah kelamı yani ilahi s¼z olup olmadığını dahi Nebiye itimat etmiş olarak bulmakta olduğumuzdu. Elbette duyuusal algı d¼zeyinde tanık olmayanlar için b¼ylesi bir iddianın gerçeklik payı g¼r¼lmekteydi.

Ancak Kur'an; indirildiği devrin yani insanlık tininin bulunduğu bilgi yetersizliği d¼zeyinden hareket ile değerlendirildiğinde, Allah kelamı yani ilahi s¼z olduğu tanıtlanabilir olandı. Her ayetin varlıkta ve varoluşta karşılıkları olduğu ¼zerinden d¼ř¼n¼ld¼đ¼nde ve ayet karşılıkları g¼r¼ld¼đ¼nde de Allah kelamı olduğu tanıtlanabilir ve kanıtlanabilir olandı. Kur'an'da sonuçlardan konuşulurken, yaşananların sonuçları olduğu bir d¼nyada yaşandığından haber

verilirken ve sonuç alınabilir hakikattin olduğu gerçeği ilkesel anlamda ifade edilirken de sonuçların evrensel anlamda tahkike açık olması sebebi ile Kur'an, ilahi söz olmaktan yana tanıtlanabilir ve kanıtlanabilir niteliğe haizdi.

Bu durumda iman eden her can, Kur'an'ın ilahi söz olup olmadığını deneyime açık yönleri ile bizatihi keşfederek anlayabilir ve ussal anlamda bilebilirdi. Kur'an'ın böylesi yönünden bakıldığında Nebi Muhammed Mustafa'nın -beşerî yönü ile bakıldığında- kelamı olmaktan öte, Allah kelamı olduğuna yakinen -kesinlik bilgisinde- tanık olunabilirdi.

Böylece, tarihin gaybi yönü sebebi ile başkaları için rivayet iddiası, gerçekliği olan gibi dursa da yakinen iman edenler için boş bir sav olmaktan öte değildi. Söz konusu ilahi kelam ise beşer sözü olmaktan uzak, Allah kelamıydı. Rivayet diyenler için rivayete itikat ediyor olmak söz konusu olsa da yakinen iman edenler için Kur'an rivayet değil, değer belirlenimleri ile kültürel karşılıkları oluşmuş, ilkesel anlamda yaşam kitabı olmuş ve gerçekliği ile hayatın bir parçası olmaktadır. Gerçeğe dair olarak nasıl ve ne için yaşanması gerektiğine eyler olan yönü ile de hakikat ile uyumlu yaratılmış bir dünyaya eylemekteydi. Yeter ki ilkesel anlamda doğru okunuyor olarak varlıkta ve varoluştaki karşılıkları görülmesi doğrultusunda, yaratıcı söz olması niteliğinde anlam-değer-ahlak belirlenimleri ile yaşanabiliyor olsun.

İster imanı gaybi isterse imanı şuhudi denilen düzeylerde olsun fark etmez; dinin temeli olan Kur'an ve Kur'an'a göre yaşamın ilk örneği olan siyerden bakıldığında ayrıca kültür ve medeniyet bağlamlarında tarihsel etkisi doğrultusunda bakıldığında Kur'an sadece gerçeğe dair söz niteliği taşımakta değil, hakikat ile uyumlu yaratılmış dünya olanağında yaşamayı olanaklı kılmaktaydı. İlkesi gereği en temelde davet ettiği ise hakikat ve selametti. İmana davet, akibete/ ahrete göre yaşamayı ve salih ameli -rahmeti- tavsiye etmek de davetin bir parçası

olsa da bunlar ile de davete muhatap olanlar, en temelde hakikat ve sonuçta hak edilmesi -tesis edilmesi- gereken selamete davet edilmekteydi.

Kur'an'ın Allah kelamı olduğuna dair doğruluğunu yakinen deneyimleyen iman eden canlar için ise Kur'an'ın ilahi kelam olmaya dair rivayet olup olmadığı veya nasıl indiği/ indiriliyor olduğu ve kitap biçiminde nasıl toparlanmış olduğu artık önemli değildi. Önemli olan, içerdiği ayet ve sure belirlenimleri ile gerçeğe dair içerdiği niteliği ve içerdiği anlam-değer belirlenimlerinde nasıl yaşanması gerektiğiydi.”

*

“Sanatçı, polis, politikacı, filozof, vb. olayım mı? Dinen bir mahsuru var mı? Diye soranlar olmakta... Her iş bir alana mahsus yapılmakta iken her alan ilkesi gereği Cenabı Allah'ın sıfat ve isim belirlenimlerinin görünüş alanıydı. Sanat; Halik, Musavvir vb. belirlenimlerinde Cenabı Allah'ın yaratıcı fail olarak görünüş bulduğu alandı. Polis olan için emniyet; Mümin, Selam vb. belirlenimlerinde Cenabı Allah'ın yaratıcı fail olarak görünüş bulduğu alandı. Bilim; Alim, Habir, Mucid vb. belirlenimlerde Cenabı Allah'ın yaratıcı fail olarak görünüş bulduğu alandı. Felsefe; Alim, Hâkim vb. belirlenimlerde Cenabı Allah'ın yaratıcı fail olarak görünüş bulduğu alandı.

Bu alanları ve ilkelerin hakkı gereği ile görünüş bulduğu vb. alanları, bir müslim olarak hakkı gereği ile fail olmakta işgal ederek doldurmak hem halka hizmetti hem de Hakk'a hizmetti. Bunun haricinde bu alanları boş bırakmak söz konusu olduğunda, bu alanları dine düşman olanlar doldurduğunda, genele yaygın olarak din düşmanlığının ve kara propagandaların artması görülebilmekteydi/ görülmekteydi.

Modern hayatta; bilim ile dinin yadırganıyor ve olumsuzlanıyor olması, sanat camiasında din düşmanlığına veya dinden soğumaya neden faaliyetlerde bulunulması, emniyet veya siyaset alanında dine düşman

kararların hayata geçirilmesi vb. durumlar ile karşı karşıya kalınıyordu/kalınmaktaydı. Öyle ise söz konusu olan Allah'a ve yarattıklarına hakkı gereği ile hizmet ayrıca alanları Allah karşıtı, din düşmanı olanlara bırakmamak ve küfrü genele yaygın kılmaların önünde durmaksa ilkeleri gereği faaliyette alanların hakkını vererek alanları doldurmak elzemdi.

Mesele sadece Allah'ın halifesi olarak eşrefi mahluk olmak değil, eşrefi mahluk olmanın haysiyetini de korumak için olması gereken ne ise yapabilmektir. Her iman eden kişi yeteneğine uygun alanlarda Allah'a ve halka hizmeti kendine borç bilmelidir. İhtiyaç duyulan alanları küfür ehline boş bırakmamalıdır.

Ancak, birilerinin veya grubun menfaatleri doğrultusunda alanları doldurmaması gerekirdi. Her iman eden kişi vicdanında Allah'a hesap verir gibi halka hizmet ederken Allah'a hizmet ettiğini unutmamalıdır. Halk Allah'a hizmet etmenin nesnesi iken yani Allah'ın sıfat ve isimlerini yaşayabilmenin, görünüşe taşıyabilmenin aracı iken esas Allah'a hizmet olmalıydı. Halk da Allah'a hizmet etmek ile değerini bulur iken gerçekte Allah için olmayı/olabilmeyi, ne için olduğunun gerçeği olarak genele yaygın kültür ve medeniyet düzeyinde yaşama taşıyabilmelidir. Böylece fitnat ile uyumlu bir varoluşta huzur ve selamet, nefsi emmarenin aymazlığına rağmen tesis edilebilirdi.

Bir mümin için müslim olmanın gereği olarak tanrısal olup da Allah'a ait olan ilkeleri bireysel anlamda hakkı gereği gerçekleştirmek ile yetinmeden, alanlarda genele yaygın olarak ilkeleri gerçekleştirmek de olması gerekirdi. Alanları silah gibi kullanan küfür ehli, alanların boş bırakılmaması gerektiğinin gerçeğini görünür kılmaktaydı. Öyle ise her mümin yeteneği doğrultusunda hem alanları boş bırakmayacak hem de yeni alanlar açmak ile tinde derinleşmenin öncüsü olmalıydı.”

*

Derinlerde

İkinci defterden alıntılar

“Pirlerimin hepsi âlemini değiştirmiş, makamlarına yükselmişlerdi. Öldü demek ne haddime! Sürekli olan bir yaşamın içinde ölümsüz ruhlardı. Nimete ermiş salihler, hesabını dünyada kapatmış öndekiler ve Cenabı Allah’ın sevgili veli kullarıydı. Himmetleri eksik olmasın... Allah’a dair ne buldular ise paylaşmış, emanet etmişlerdi. Gerçekte pir olup da kullarını mertebe, makam, duygu, anlam, değer belirlenimlerinde anlayışı yaratan olarak irşad eden ise Allah’tı. O ölmeyen mürşitti. Her zamanın dirisi olarak kullarını rahmet ilkesi gereği daha iyiye, doğruya ve gerçek olana yetiştirendi.

Sıddık-ı Ekberin ‘Biat artacak yazmalısın’ demesi üzerine yazıları kaleme aldım. Eskiden bilmediklerimi Pirlerime sorar, bildiğimi zannettiklerimi de onlara sorardım. Keşfe dair olanları da hem bilimde karşılığı olup olmadığına bakar hem de Kur’an’da ayet, siyerde ve hadiste karşılığı var mı diye bakardım. Bilimsel anlamda sonuç veri olup olmadığını da tarihsel anlamda velilerde karşılığı olup olmadığından yana da tahkik ederdim. Her şeyden önce bilgi Rabbimden ise doğruluğunu yaşarken gerçekleşmesinde bilirdim. Meleklerden inen ilham dikkate değer olsa da hikmetten uzak olma ihtimali sebebiyle dikkat ederdim. Cinler ise insan ile oyunu sever, nefsi emmarelerine fazlası ile uydukları için olsa gerek ki onlardan gelen bilgiyi vesvese olarak kabul ederdim. Bilimsel verileri ise kesin değilse de hakikatte deneyimlediklerimde karşılığı olup olmadığı ölçüsünde değerlendirirdim.

Ulvi ruhlardan bir bilgi gelirse eğer, buldukları mertebenin doğrusunu yaşarlarken baktıkları açı gereği doğru söylemeler de farklı açılardan veya üst bir gerçeklikten yana bilgidir yana eksik veya mertebelerinden dolayı körlük içerebileceklerinden dolayı melekten gelen bilgi verisi gibi değerlendirirdim. Doğruluğunu yaşamda

gördüğümde ise eksiksiz bir biçimde sahiplenir yola bildiklerim ile devam ederdim. Artık, yetiştirdiğim ve farklı özelliklerde keşfi yeterlilikleri olan dostlarım var. Bilgiden yana çaresiz kaldığımda onlarla da istişare etmekteyim. Doğru bilgi, yolun kanatlarıdır. Düşmemek, doğru istikamette yürümeye devam etmek, hakikatten devamlı olarak sonuç alabilmek için elzemdir. Bunun için de istişare önemliydi.

En önemlisi ise her bir bilgi kaynağından farklı biçimlerde ve alan belirlenimlerine göre bilgiyi doğrular iken eksik, yetersiz veya yanlış bilgilenmeyi geride bırakmış olarak yola devam etmektir. Bilgi özgüven verdikçe de daha cesurca hareket etme olanağı bulunmakta ve eleştirel olmak daha kolay bulunmaktaydı. Böylece literatüre yönelik artı değer olarak yeni şeyler söylemek olanaklı idi. Zamanın konjonktürüne göre değişen dil, yeni alan ve oluş biçimleri ile karşılaşmanın sonucunda insan gözüne, kulağına, kalbine ötelerdeymiş gibi görünen gerçeği bilinir kılmak, tanımak, varoluşsal anlamda anlayabilmek için yeniden kavramlaşmayı gerekli kılmaktaydı. Yeniden kavramlaşmak ile de varlığı sadece belirlenimlerine göre bilmek, içeriksel anlamda tanımak, özsel ve ne için olduğuna bağlı olarak anlayabilmek değil, anlam ve değer edinimi ile varlığa ve varoluşa anlam ve değer edinimi içinde tutunabilmek de olanaklı olmaktaydı. Gerçeğe dair her bilgi, geçmişte açık edilmiş olsa da yeniden öğrenilir iken cehaletten soyunmak ile bilmenin verdiği heyecanın, yaşam sevincinin doğmasını da olanaklı kılmaktaydı. Yeni bir şey söylenmekte ise heyecan daha fazla olmakta, yaşam sevinci bütün varlık âlemi ile paylaşılmaktaydı.

Özgüven ve cesaret de hakikate kör olup da inatta durmanın benlik edinimine yani kibire sebep vermemeliydi. Hakikate dair bereket sürekli kılınacak ise istişare de dahil olmak üzere bilimsel metotlar, sonuç verilere bağlı tahkik etmeler, vahiy bilgisi her biliş durumunda

kişinin yol arkadaşı olabilmeliydi. Her bilme durumu üzerinden özden hareket ile anlam ve değer oluşturmuş olarak bilgilendiren de Allah'tı. Önemli olan ise diyalektik oluş içinde tekâmül eder iken hak ve batıl oluşu içinde bilgilenildiğinin unutulmaması gerektiğiydi. Hak ile tarih yazılır iken batılın tarihi, hak olanın görünüş bulması, gerçekleşmesi, genele yaygın tesis edilebilmesi, hakikate hakkı gereği ahlak biçimsel anlamda tutunulmasını olanaklı kılmak için olmaktan öte değildi. Cenabı Allah hak olan ile kendisine tutunmayı bizlere fazilet kıldı ise ne mutlu!”

*

“Dün uzaklardan gelen biri arkadaş ilahi aşkı sordu.

Kimileri der ki bazı şeyler yaşanır anlatılmaz. Bu, kimi tasavvuf ehlinin de sıkça tekrar ettiği bir slogan olmaktan öte değildi. Nesnel anlamda var olan bilenebilir, varoluşsal anlamda öznel olarak yaşanan da anlatılabilir. Yeter ki dil bağıntısı içinde doğru kavramlar, mecaz ve metaforlar ile tanımlaması, tanıtlanması yapılabilsin. Duyguda yaşanan anlam ve değer belirlenimli olan olgular da kavramsal ve imgesel ifade biçimi ile de öznel ilişkide aktarılmış olarak hemhal olmak olanaklı ise anlatılabilir. Daha önce deneyimlenmiş olup da ortak deneyim olan evrenseller; doğru biçimde ifade edildiklerinde, kalbe tercüman olduğunda ve aynı noktada buluşmayı -aynalaşmayı- olanaklı kılar iken ifade edilebilir olma özelliğine haizdir. Bu nedenledir ki yaşanır olanın anlatılabilir olması öznel iletişim ilişkisinde doğaldır, olanaklıdır. Yeter ki yaşananın ortak deneyim olmasında buluşulması ve hemhal olarak duygusunda, anlam ve değerinde dilde doğru ifade ediliyor iken anlaşılabilir olmasını sağlayabilelim.

Yeni Platoncu öğretilerde varlıksal anlamda birin -bir olanın-tanımlanamaz, üzerine bir şey söylenemez, belirlenimde sınırlı kılınamaz olması yaklaşımı, vahdeti vücud çizgisinde Bir'in üzerine

konuşulur iken Bir olan mertebelendirebilir iken aşılır. Ancak vahdeti vücut öğretisinde de Bir üzerine konuşulur iken Bir; sıfat, isim, eşya - halk- belirlenimlerinde yüklem alınmış özdeşlik seyrinde iken aynılık düzeyinde özdeşlik anlamında üzerine konuşulması yanlışlığına düşülür. Zaten Yeni Platoncu çizgide eş zamanlı panteist düşünce hâkim iken vahdeti vücut çizgisinde de bu korunur. Öte yandan bazı filozofların Doğa Tanrı anlayışında da bu korunur. Yaratım ve zamansal öteleme içinde olmuş bitmiş olanın yaşanıyor olması gerçeğinden uzak, Allah'ın varlığına ve varoluş belirlenimine bakışında bulunulur.

Bir'in (Vahit olanın) aynılık düzeyinde -sözde- özdeş kılındığı sıfat, isim, halk belirlenimleri üzerinden bakıldığında böylesi bir düşünce yaklaşımında Tanrı ile eş zamanlı ve aynı olma düzeyindeki özdeşlikte varoluş olanaklı bulunur. Yüklem alınmış özdeşlikte ise Bir (Vahid olan) her yüklem alınmış olan olmuş bitmiş olması ile yaşamsal kılıyor iken tanrısal -varlıksal- anlamda yüklem alınmış olursa da varoluşsal anlamda eş zamanlı Tanrı anlayışını olumlamaz. Yaratıcı yarattıklarını (sıfat, isim, duygu, anlam, değer, mevcut kıldıkları vb.) yaratımı, süreksizliği içinde varlıksal anlamda yüklem alma düzeyinde özdeşlikte yaşamsal kılıyor olsa da yaratıcı olarak yarattıklarını önünde buluyor iken zamansal anlamda yarattıklarının hep ilerisinde, varlıksal anlamda da anda kendi olmayı koruyor iken yaratıyor olduklarına aşkın olmayı sürdürür. Ayrı olmadan aynı da olmadan yaratımda bulunuyor olarak varoluşu katmanlı oluş içinde zamansal ötelemede gerçek kılar. Yaratıyor olduğu her ne ise yaratmış olarak kendinde kılar iken süreksizlik içinde yüklem alınmış olmasından öte durmaz.

Demek ki doğru kavramlar, mecaz ve metaforlar ile hakikat ifade edilebileceği gibi yanlış yaklaşım ve kavramlaştırmalar -genellemeler- ile hakikatten uzak şuurusal oluş içinde itikat ile sınırlı dünya -varlık- görüşlerinde bulunmakta da olanaklıydı. Düşünmenin dili araçsallaştıran ussal yaklaşımının her indirgemeci tavrına yani ussal

anlamda ve usun görüngüsü olan dil bağlamında gerçekleşen her indirgemeci yaklaşıma bu anlamda dikkat etmek ve dikkat çekmek gerekirdi. Ampirik, analitik, eleştirel, gerekirse sonuç verilerin herkes için kullanılabilir olması/ kılınması tahkik belirimi ile gerçekleşen pragmatik yaklaşımda ayrıca formel, diyalektik, sibernetik, spekülative mantık yaklaşımlarında tahkiki yapılmamış her düşünce, doğru ve gerçek olandan uzaklaştırabilirdi.

Tanrısal olanın yaşanıp da anlatılamıyor olması görüşü de yanlış bir yaklaşım ve itikat belirlenimli ifadede bulunmaktan öte değildi. Tanrısal olan, tanrısal olandan paye almanın sürekliliği içinde var olunuyor iken varlıkların evrensel ortak gerçeği olduğu içindir ki tanımlanabilir, tanıtlanabilir, kanıtlanabilir olarak bilinebilir iken ortak gerçeklikte aynalaşmaya dayalı varoluş ilişkisinde anlamlı kılınıyor olması ile de anlaşılabilir olandır. Bilinemez veya anlaşılabilir demek ile bilemeyiz, anlayamayız demekten ileriye de gidemediğimiz bir gerçektir... Ki bilinemez, anlaşılabilir denilen her ne ise bilinebilir ve anlaşılabilir olarak dilde duygu, anlam, değer bağintısında anlatabiliyor olmanın cesaretini göstermek gerekir.

Bu, tarihe meydan okuma olmaktan öte, hakikati değer olarak da buluyor iken değeri anlamında namusunu koruma haysiyetini göstermekle de ilgilidir. Belirlenimlerine, yüklemelerine bağlı olarak bir olanı doğru biçimde anlatmak onu sınırlamaktan öte sınırsızca belirlenimi içinde bilmeye ve anlamaya çalışma çabasıdır. Sınırsızca iş görüşünde hayret ve hayranlık ile onu seyir etmenin olanağını da edinmek anlamını taşır.”

*

“İşte! Dün uzaklardan gelip de ‘anlatılamaz yaşanır’ denilen ilahi aşkı sorana, bugün ne anlatabilirim diye düşündüm. Sorduğum soru zor bir soruydu ama anlatılamaz değildi.

Gençliğin delidolu oluşu içinde her cana elbet âşık olduğu bir güzel denk gelir veya gelmiştir. Eskiler derdi ki kul aşkından geçmeyen ilahi aşkı zor bulur. Demek ki mertebe seyrinde aşama aşama seyir edilir iken ilahi aşk, yaşanabilecek olgunluğa gelindiğinde yaşanabilir olmaya açıldı. İnsan aşama varlığı olarak süreç varlığıydı. Aşama, katı yöntem biçimsel değil, öznellikte özgünlük korunur iken varoluşun ortak gerçeği olan duraklara uğrama gereği ile kendini gerçekleştirme, yaratabilme olanağı içinde bulunmak yani bir akış içinde varoluşa dair dinamik edinmiş olmak anlamını taşımaktaydı. Benim aşama dediğime, eskiler mertebe demiş ki her mertebe, seyri sefer gereği aşama olarak aşılması gereken oluş içinde bulunmak anlamını da taşımaktaydı.

Bir ayette, insanın anılası olmadığına, yani tarih varlığı olmadığı veya yaratıcı etkinlikte emek ve miras varlığı olarak kendini gerçekleştirmediği zamanlarda anılası olmadığına, dikkat çekilir iken insanın aşama varlığı olarak süreç varlığı olduğuna da dikkat çekilmiş olunur. Üç karanlık evrede anne karnında oluş içinde bulunmasında dahi varlığa dair aşamalardan geçen insana dikkat çekilir. Tinsel anlamda zorluklar ile sınanmanın olduğu gerçeği de belirtilir iken deneyimsel anlamda aşamalarından geçmek ile tinsel anlamda tekâmül edildiği gerçeğine tanık olunur. Nebiler seyri dahi Âdem'den Hatem'e İslam belirlenimlerinde aşama süreci içinde insan olmayı Allah'a yükselme oluşu içinde bulmak anlamını taşımaktaydı.

Aşama, anlam ve değer varlığı olarak sonradan insan olmayı bulan beşer için, tinsel anlamda yükseltici anlam ve değer edinimi içinde şuurlanmak ile karakter, kimlik ediniminde ahlak biçimsel olarak kendiliğin mertebe koşulları karşısında özgünce gerçekleştirilmesi olanağı içinde bulunmak anlamını taşımaktaydı. Her cana fırsat eşitliliği ilkesi gereği tinsel anlamda yükselmeye ve derinleşmeye dair hak tanındığı gerçeğini de -anlamını da- taşıyan kavramdı. Aşamalar herkes içindi ve her can aslı ile kendi olmayı başardığı, gerçekleştirdiği kadarı

ile aşamalarda özgünce kendini gerçekleştirme, deneyimleme olanağına haizdi. Bu bağlamda aşama, tektip kılıcı değil, süreksizlik içinde süreç belirlenimli olarak süregelen varoluşun olmazsa olmazıydı.

Evrensel olan ortak gerçeklerin ilke olarak erek kılınıyor olması ile yöntem kılınıyor olması gerçeğinde insan olmak, kendi gerçeğine yöntem biçimsel olarak uyanmak anlamını taşımaktaydı. Süreksizlik içinde varoluş; varoluş eşikleri olan yasa, gerekli kılınmış olan ilke ve süreç belirlenimli aşama -mertebe- oluşu içinde olanaklı kılınmıştı.

İşte, aşkı hayvani, aşkı mecazi ve sonuçta da aşkı ilahiye varmak dahi aşka dair aşamalardan geçmek anlamını taşıyan yöntemsel anlamda aşamanın tinsel anlamda insanın, insan olmanın yöntem kılınıyor oluşu içinde deneyimlenmesi anlamını taşımaktaydı. Kul aşkına eskiler mecazi aşk demişler. Şehvet ile canların buluştuğu aşka ise hayvani aşk demişler. İlahi aşk ise Allah'a yükselmeyi olanaklı kılan bir bağıştı. Hayvani, mecazi ve ilahi düzeylerde aşk kavramlaştırılır iken farklı belirlenimleri ile anlamlı kılınarak anlatılmaya çalışılmıştı. Bu, eleştiriye de açık bir konu olsa da insan tininde anlaşılabilir olanın, başka bir deyişle de ötede olanın beride anlaşılabilir kılınma çabasına tanık olmak adına önemliydi.

Aşk, canlar arası bütünlüğün, birbirini tatmanın, birbirini sadece cinsel değil, cinsel olmaktan da öte tinsel anlamda da paylaşabilmenin, birbirine inebilmenin, birbiri ile bütünleşebilmenin, birbirine inerken birbirine yükselebilmeyi olanaklı kıldı. Bu anlamda iş gören değer biçimsel bir duygu olup öznelerin buluşmasından öte kavuşmasını olanaklı kıldı. Aşkı bir defa araçsal oluşu düzeyinde böylesi anlamlı kılar ise aşka dair nasıl bir yolda gittiğimizi de görmüş oluruz.

Hayvani aşk dedikleri; cinsellik nesnesi üzerinde öznelerin buluşmasının, bedenden coşan nur akışında buluşurken ve birbirine bu anlamda tinselliğe dair anlam, duygu, değer aktarımında bulunmayı

dahi olanaklı kılabilmekteydi. Her ışımaya -radyoaktif- belirlenimde, öznelliğe dair yüklem alınmış bilgi, duygu vb. içeriklerin de bilmeyerek dahi olsa paylaşımı olurdu. Bu olurken de Allah'ın kulları üzerinden nuruna dair rahmetini tamamlaması gerçekleşirdi. Nebi Muhammed Mustafa efendimizin “Bana içinizden kadınlar sevdirdi...” demesi de bu anlamda değerlendirilebilir.

Mecazi aşk dedikleri ise ilahi aşka mecaz gösterilerek ilahi aşkı anlayabilmek veya ilahi aşka yol bulabilmek için araçsal kılınmış olundu. Hayvani aşktaki gibi şehvet içermeyen ten üzerinden tinselliğe âşık olmak mecazi olan aşktı. Şair “ayrılık da aşka dairedir” derken aşkın ayrılığa gerçekleşen bir duygu oluşuna da bizi tanık kılmaktaydı. İlk başta tene âşık olmak ile başlayan mecazi aşk ayrılıklar içinde tene aşkın tinsellikte buluşmaktı. Bundan olsa gerek ki şiirler, edebi eserler bu aşkı yaşayanları anlatmak, anlamlı kılmak için gerçekleşir iken insan tininin tenden tinselliğe nasıl geçtiğini sanatsal anlamda görünür kılmaktaydı.

Âşık, mâşukuna yanar iken ayrılık acısındaki yanışında teni unutmuş... Hayal, duygu akışı içinde aşkı ile değerli kıldığı sevdiği ile tinsel bir yakınlık bulur. Sadece sevdiğine tutunmakta değil, varoluşuna da tutunur iken kendini diğeri ile tinsel anlamda yaratma olanağı içinde bulur. Öznelliğin en yalın biçimde değer olduğu gerçeğini deneyimler. Aşkın oluşu içinde sevdiği ile yaratıldığı bir oluşta kendi olmayı yaratım etkinliğinde yeniden değerlendirmektedir. Seven ve sevilen sadece âşık değil, aşkları sebebi ile kendilerinde gerçekleşen bilgi, duygu, karakter, huy, değer belirlenimlerini de bir akış içinde olarak birbirlerinden beslenerek zaman içinde bulurlar. Böylesi bir oluş içinde, özneler arası ilişkide sadece bütünlük bulunmaz, birbirini paylaşırken öznel yaratım olanağı da bulunmuş olarak varoluş yaşanabilir bulunur iken anlamlı da kılınmış olur. Varoluşa tutunmak, yaşanabilir bulmak aşk ile daha kolaydı.

Aşkın bir güzel tarafı da aşkın kimyasında olup bitenlerde, kişinin anlayış durumunda da yükselmeyi de olanaklı kılmasıydı. Tene aşık iken duygu, anlam, değer akışı içinde tinselliğe yükselme olanaklı kılındığında yaşam şiir gibi okunur iken şiir gibi yaşanırdı. Güzellik, suretlerde değil de özde en sade haliyle kendi olmanın/ olabilmenin oluşu içinde bulunurdu. Böylesi anlamlılık içinde varoluş, öznel anlamda diğeri ile yaratım etkinliğinde yeni bir oluş yaratım deneyimi içinde yaşanandı, deneyimlendi. Aşıkların bilmeye dair yakınlaşmalarında ise kendiliğe dair bilgileri paylaşılr iken birbirlerinden farklı iki dünyanın buluşması, yeni bir yaratım oluşu içinde özde kavuşması olanaklı kılınmış olmaktadır. Severken buluşan, sevdiğine özünde dönüşen aşık kendi olmayı artık diğeri de olmakta bulmaktaydı.

Hemhal oluş içinde birbirine duyarlı aşık canlar birbirini anlamaya yatkın, birbirlerini değer olarak bulur iken canından evla sahiplenme, özveri gösterme, fedakârlıkta bulunma erdemlerini de gösterebilir iken tanrısal olan erdemlere de yükselme olanağı bulmaktaydılar. Tekbenci olan nefsi emmarenin bencil tabiatı düşünöldüğünde, öteki ile aşkıta var olmak, tekbenci olmaya aşkın var olunabileceğini de göstermekteydi. Nefsi emmare aşk söz konusu olduğunda, bu aşk mecazi aşk dahi olsa öteki ile ilişkisinde duyarlılıkta, fazilette - erdemlerde- sanki kaybolmuş da mazide kalmıştı. Aşkı mecazi dahi olsa aşka dair yanış nurda gerçekleşir iken tinsel anlamda aşıkların yükseliş bulması kaçınılmazdı. Vedud olan Allah'tan, sevgisinden böylesi paye alınmakta iken Allah kullarına duyarsız kalmazdı. Onların sevgisini rahmete dair oluş içinde tanrısal olan belirimler yaşanırken kendisi ile kutsardı. Zaten aşk, en yüksek değerde sevenlerin birbirini kutsaması değil miydi? Birbirini put edinmekten öte, onlar birbiri ile var olmanın en güzel biçimini, aşkıta göstermekte değil miydi?

Kimisi de vardır ki aşkı platonik yaşar da maymun iştahlı olarak gönülden gönüle uçarcasına aşka doymadan aşkı yaşar. Bazısı da vardır ki aşkı karşılıklı olsa da kavuşmak kaderde olmadığı içindir ki aşkları platonik kalır. Böylesi platonik aşk yaşayanlar kavuşamaz ise er ya da geç kavuşacakları bir zaman kuşağında buluşturulur... Murad alıp vermek yani birbirlerini paylaşmak böylece hak kılınmış olurdu. Aşk, âşik olduğunu canından evla tutmayı olanaklı kılar iken bencilce yaşamaya aşkın hak edildi. Aşkı canından evla tutanlar birbirini hak etmiş olmanın hakkı gereği er ya da geç kavuşurlardı. Aşk ise sadece kavuştukları duygunun ismi değil, kendilerinde kavuştukları anın da ismiydi.

Kimisi de vardı ki hayvani düzeyde aşkı sadece şehvette arar ki aşka dair konakladığı gönlün haddi hesabı olmaz da kırdığı kalbin sayısını kendisi dahi bilmez. Pişmanlık arkasında kovalayan at gibi sonunda onu yakalayacak, geçmişte olanlar geçmişte kalmayacak... Sonunda şehvetin doyumsuz hazında, diğerini tatmak olanaklı olsa da anlamsızca bakılan bir oluş içinde anlamsızlığa kapı aralanırdı.

Platonik aşk yaşayanlar ise daha şanslı olarak diğerini kırmaktan daha çok kalbi kırılan kendi olduğu içindir ki aşkı kendine dair kendini deneyimlediği bir oluş içinde bulacaktı. İlahi olandan nasiplenirken de aşka duyarlı olan, sanki akort yapılmış bir çalgı gibi gerçek değerinde aşkı bulacaktı. Yeter ki gönlünde Allah'a dair iman da bulunmuş olsun. İman, aşk ile buluştuğunda ismi ilahi aşk olur.

İlahi aşk mı? O'nun sureti bir şeye benzemiyordu ki ilahi aşkın da bir nesnesi olarak sureti olmuş olsun. O şehvetten, tenden öte, kuluna suretsiz duran yani bir şeye benzemeyip de kulu için suretsiz belirene olan aşktı. Elbette yaratıcının karakter belirimli kimlik belirlenimli yüklem aldıklarına dair özdeşlikte tavır belirimli veçhe bulması, suret sahibi olması söz konusu olandı. Ayrıca, şahsında şahıs olarak bir şeye benzemez oluşu ile sadece kendisine benzer olmakta iken suret sahibi

de olandı. Ancak yerellikten, nicelin duyulara hâkim görüngülere tanık kılmasından hareket ile bakıldığında ilahi aşk, aşık kul için evvela suretsiz olan yârine doğru bir yolculuktu. Suretler içinde suretsiz olanı aramak ilahi aşkın kaderi olarak bulunurdu.

Demek ki suretlere aşkın suretsiz duran aşk, bir biçimde anlatılabilir ve bilinebilirdi. Çünkü bu derde düşmüşlerin evrensel ortak -benzer-olunan hikâyelerinde deneyimledikleriydi. Sevilenin surete gelmesi ise ilahi aşkın doğası gereği öze dönüş aşk yolculuğunda gerçekleşecekti. Görülen o ki suretsiz olan sevilende suret kazanmak için aşkı bilinmeye, buluşmaya, tanışmaya, kavuşmaya araç kılmaktaydı. İlahi aşk Cenabı Allah'ın mümin kulunun gönlüne; kendisini değerinde bilmesi, bulması, kavuşması için bıraktığı, her ne kadar kimyasal etkiler içinde gerçekleşiyor gibi görülse de özden hareket ile bakıldığında nurundan yarattığı bir duyguydu. Zaten her duygu nurda yaratılıyor iken yüklem alınmış özdeşlikte doğrudan deneyimlenmekteydi. Ancak, nurda deneyimlenenin bu âlemde nurdan hareket ile gerçekleşen kimyasal etkileşim bağıntısında dolayımı gerçekleşmesine de tanık olunurdu.

Âdem sureti Havva'ya aşkı nedeni ile aşağılara indirilmişti. Havva'da Âdem'e aşkı nedeni ile aşağıya inmeyi aşkın kaderi sebebiyle bulmuştu. Aşk ayrılıkta aşk iken aşkın hakkını vermek ayrılıkta gerçekleşebilirdi. Yoksa, mecazi aşkın tensel belirlenimli surete âşık olmakta kalınır, tensel olandan tinsel olana yükselmek hak edilemezdi. Belki de gerçek değerinde gerçekleşme olanağı bulamazdı. Onlar en sonunda Arafat'ta buluşup, cinsellikte kavuştular ama artık birbirlerini hak etmiş olarak birbirlerinin olmayı bulmuşlardı. Onlar için aşk artık hak edilmiş olarak sadece yaşanması gerekendi. Aşkı hayvani bu anlamda aşkı hayvani olmaktan öte, birbirini paylaşmanın, birbirini yaşayabilmenin tinsel bir gerçeğiydi. Söz konusu anlam ve değer varlığı olarak insan ise ne yaşanıyor ki sadece tene dair kalmaktaydı? Tenselliğe, nesnelliğe dair yaşanan ne varsa öznelliğe katılmakta, öznel kılınmakta, ortak anlam

ve değer oluğu içinde dünyalar kurar iken anlam ve değer belirlenimlerine göre yaşamsal kılınmaktaydı.

İsimleri beller iken talim etmenin gereğinde sadece terbiye yani rabbi ile varoluğu bulunmakta değil, aynı zamanda talim etmenin gereğinde bulma, kavuşma, erme yani olmak da söz konusu olmaktaydı. Rahmanı öğrenmek ile rahman olmak bilgilimsel ve yaşam biçimsel anlamda iki farklı varoluğu belirlenimiydi. Rahman olmak sadece bilinecek değil, yaşanması da gerekendi. Bu diğer tanrısal isimler için de gerçekleşmesi gerekendi. Ayrıca nesnelere bilmek ile duyuşsal anlamda onları deneyimlemek, yaşamak da talim etmenin gereğiydi. Böylesi oluğu içinde dahi duyuş nesnesi olanları kendinde Şey oluşlarını yani ne ise onu deneyimlediğimiz bir gerçekti. Kimileri bunu olanaksız bilir, kimileri ise bu durumun zmeden özneye değişeceğini belirtse de duyuşsal anlamda bir Şeyin deneyimleniyor olması onun kendinde ne olduğuna dair öznel alanda deneyimleniyor olmasından öte değildi. İsim ise bunu açık etmenin belirlenim nesnesiydi.

Deneyimlenen ne ise varlığa ait olanın varoluğu dair kılınmış olması ile paylaşılıyor iken onun ile yekvcud olunmasa da onun yaşanması anlamını taşımaktaydı. Bir elmayı yerken sadece tatmıyor onun kendi olması bilgisinde öznellikte yaşıyorduk. Güzel veya çirkin bir Şeye bakarken de sadece bakmıyor, çirkin veya güzel oluğu dair belirlenimi olanı varoluğuşsal karşılığına göre yaşıyorduk. Keşfi anlamda ise duyuş nesnelere ile hemhal olma olanağı bulunduğunda bir filin gözlerinde, kuşun bakışında, bir atın duruşunda onları biçim ve içerik birlikteliğinde dirimsel olan karakteristik anlam ve değer belirimlerinde yaşıyor olmak olanaklıydı.

Rahman olanı bilmek ile Rahman olmak öznellikte iki farklı varoluğu belirimiydi. Veli olanı bilmek ile veli olmak öznellikte iki farklı varoluğu belirimiydi. Anne veya babanın ne olduğunu, nasıl olduğunu bilmek ile anne veya baba olmak da bilgilimsel ve değer biçimsel karakter

belirimleri olarak yaşam biçimsel anlamda iki farklı varoluş belirimiydi. Her hâlükârda isim vermek, talim etmek ve terbiye bulmak sürecinde gerçekleşen öyle bir şey daha vardı ki o buluşmak, kavuşmak, birbirinde olmak ile ermek veya olmak düzeyinde gerçekleşti. Varlığa ait olanın tinsel olarak varoluşa dair gerçekleşiyor olması söz konusu olandı. Bu varlıksal olanın varoluşta kucaklanıyor olması anlamını da taşısa da talim sürecinde, olmak düzeyinde kendi olmayı, ilişkide aynalaşıyor iken diğeri veya nesnesi ile bulmak anlamını da taşımaktaydı. Özneler arası ilişkide de karakter belirimli kimlik belirlenimli olarak sadece Tanrı, anne, baba, eş vb. olunmakta değil, söz konusu talim etmek ise katmanlı oluş içinde aynalaşılan bir dünya da birbirlerini ayrı olmadan aynı da olmadan yaşamak da vardı.

Bu anlamda Rahman'ı bilmek ile rahmanı duygusunda yaşarken rahman olabilmek, sevgiyi bilmek ile sevgiyi duygusunda hakiki anlamda yaşıyor iken seven olabilmek bilgi ve olmak belirleniminde bellek ve talim etmek sürecinde terbiyenin bir gerçeği olarak yaşanmaktaydı. Bilgibilimsel ve yaşam biçimsel anlamda karşıt olmayan iki farklı varoluş belirlenimini süreçte yaşıyor iken varoluşta varlığa tutunmak için bilmek yeterli olsa da varlığı deneyimlemek için bilmek yeterli değil, bir araç olarak bilmeye, buluşmaya, tanışmaya, kavuşmaya, ermeye -olmaya- doğru taşınmalıydı. Bunun için ise sadece bilgi yetmediği içindir ki bilgiyi işlevsel kılan melekelerle -yetilere- ve bilgiyi edinmeye sebep duyulara ve bilgiyi yaşamayı olanaklı kılan bilgiye içkin duygulara ihtiyaç vardı.

Bilginin bilgi nesnesine dair sabitliği; bilgi nurda, öznedeki işlevsel ve işlemsel olarak gerçekleşir iken ussallığa dair formel, diyalektik, sibernetik, spekülâtif vb. düzeyde bağlam kurmalar ve çıkarımda bulunmalar ayrıca çoklu gerçeklik bağıntısında gerçekleşen yorum ve yöntem biçimsel yaklaşımlardan bakıldığında dinamik kılınmaktaydı. Düşüncenin yaratıcı doğası gereği ile bakıldığında da bilginin kategorik

belirleniminde sabit kalması beklenemezdi. Bilgi; anlamın öznellikte değer yargısal kılınıyor olması, kullanım değeri bulunması ve ussal bağıntılılıkta dinamik kılınıyor olmasında sabit değildi. Anlam-değer belirleniminde değişen yüklem almalara bağlı olarak değişen öznellikte bilginin sabit yargısal belirlenimli kalmaması da dikkat edilmesi gerekendi. Öznelde bilgi, duyguların değer biçimsel gerçekleşmesi de düşünülüğünde değer biçimsel olarak özneliği biçimler iken duygular ve bilgi bağıntısına özellikle dikkat etmek gerekirdi.

Söz konusu duygular ise değer biçimsel bir oluş içinde bilginin ahlak biçimsel eyler oluşta gerçekleşmesine tanık olunurdu. Bu durumda bilgi, anlam, duygu, değer bağıntısında talim edilen her ne ise öznel alanda kucaklanmış olarak bilinen, buluşulan, tanışılan, kavuşulan ve ermiş olarak olunan olması olanaklı olandı. Ancak, olmak ayrı değil aynı da değil oluşu içinde, külli ile cüzi olanın belirleniminde istidat ölçüsünde yaşamsal olarak bulunmaktaydı ki zamansal ötelemede var olunduğu da düşünülüğünde yaratılmış olanın olması nasibi ölçüsünde tanrısal olanı yaşaması ile ilgiliydi.

Yani, Rahman'ı bilmek ile Rahman olmak bizler için iki farklı varoluş belirlenimi olsa da yaşamsal anlamda Allah'tan alınan payenin varoluşsal karşılığında Rahman olmayı yaşarken rahman olmak olanaklıydı. Ancak, yaratılmış olan için rahmanı yaşarken rahman olmak duyguda yüklem alınmış özdeşlikte rahman olanı yaşıyor olmak anlamını taşır olmak ile beraber gerçekte rahman olan için birçok rahman tavrında yaşıyor ve görünüş sergiliyor olunması bir gerçektir. Biz rahman olarak rahmanı deneyimliyoruz iken bir belirlenimin de olmayı bulmakta iken O varlık sahnesinde rahman olmayı birçok belirimde yaşıyordu. Sevgiyi, kahhar ve azimli olmayı vb. birçok belirlenimde yaşıyordu. Zamansal ötelemede ise onda yaşanandan nasipli olarak istidat kadarı ile O'nu yaşamak kaçınılmazdı.

Rabbi ile terbiye bulmak böylesi gerçekleşiyor iken Rabbi yani tanrısal olan sıfat ve isimleri kendine ait bulan uluhiyet sahibini bir adım yakın bulmuş olmuştuk. Bu anlamda güzel -olumlu- bir kabul ile onu yaşarken bilmeyi, buluşmayı, anlayabilmeyi, tanışmayı, kavuşmayı da ermekte bulur iken olanaklı bulmaktaydık.

İşte suretsiz olana aşk ile başlayan aşkın böylesi yolculuğunda isim, talim, terbiye bulma sürecinde sonunda karakter biçimsel kimlik belirlenimli surete gelene ermek farklı biçimlerde gerçekleşmekteydi. Her ne kadar olmak ermek anlamını taşısa da bilmek, buluşmak, tanışmak, kavuşmak süreç belirlenimleri de ermenin tafsil belirimleriydi. İlahi aşk, seven ile sevilen arasında böylesi oluş sürecinde var olmayı olanaklı kılmaktaydı. Özneler arası ilişkide anlam ve değer yüklemelerine göre yaratımını tinsel oluş içinde bulan her can varoluşunu diğerine borçluymıştı... Ki ilahi aşkta Allah ile kulu arasında anlam ve değer bağintısında varoluş, birbirini hak ederek hakkı gereği deneyimlemeyi de olanaklı kılmakta gerçekleşmekteydi. Suretsiz olan aşk süreç içinde suret kazanır iken Allah'a dair bilinçlenmeyi de olanaklı kılmaktaydı.

Aşka dair hikâyeyi sadece bir kişinin değil iki kişinin ortak hikâyesi olarak bulmayı sağlamaktaydı. Aşka dair hikâye iki kişinin hikâyesiydi ki bu da onu ayrılığa dair kılmaktaydı. Ancak ilahi aşk, sevdiğinden ayrı olup da süreç içerisinde kavuşan aşkın ermeye dair de hikâyesiydi. Aşk, ayrılığın hasretinde kavrulmaktı ama özde kavuşmanın da aracıydı. Sevilen Allah için ise kulunun tekâmül seyrinde kendisi ile uyanması, kendisi ile var olduğunu gerçeğini bilmesi yeter değildi. Değerinde bilinmek ve değerinde hak ediliyor olarak yaşanmak da istenendi ki bu da ilahi aşk ile olanaklı kılınmıştı. Böylece birbirini değerinde bilip de kavuşan iki can gibi varoluş ortak bir gerçeklik kılınmaktaydı ki bu rahmetin en güzel oluş biçimiydi.

İşte, aşağıya aşk ile düşüp de ayrılığı aşkın kaderi olarak bulan insan, insanlık tininde kendilik göğüne taşınması ile milat olan İbrahim nebi ile ilahi aşkı, kendilik dünyasına yeniden taşınmanın olanağı olarak buldu. O sevdiğini düşünen bir âşık olarak O'nu hakkı gereği bilmeyi dert edinmişti. Bildikçe, hakkı gereği yaşamayı, ermeyi murad etmişti. Sonuçta ise tevhidin kendilik göğünde yaşarken kendisinde alınan paye ile yaşanan Allah'ı zorluklar içinde hak ederek hakkı gereği yaşamak nasibi oldu.

Hz. İbrahim özünden geldiği gibi olması -yaşanması- gereken ilkesel olanı yaşamaya teslim olundu. Aşk ile teslim olduğu Allah onu yalnız ve çaresiz bırakacak değildi. O nefsi emmaresine yiğit, şeytanına düşman, olması gerekeni hakkı gereği yaşıyordu. Sevdiğini düşünmek aşkın doğası gereğiydi. O'nu tanımak gerçekleştikçe güvenmek ile kendisinden emin olmak tesis edilirdi. Cömert olana cömert, merhamet sahibi olana merhamet ile vb. dönen sevgili tanındıkça, güven tesis ettikçe selamette bulunan ve yaşanandı. İlahi aşk ile Rabbine teslim olan, güven tesis edildikçe Rabbine tevekkül etmekte kendini bulmaktaydı.

Bu anlamda tevekkül, cömert olanın cömertlik bulacağı, adil olanın adalet bulacağı, merhamet edenin merhamet bulacağı bir oluş içinde Rabbi ile yaratıcı etkinlikte aynalaşmakta buluşmak anlamını taşımaktaydı. Tevekkül, Allah'ı tanımak ile ilgiliydi. Tanındıkça da eylem birliğinde aynalaşılan bir oluş içinde bulunmak kaçınılmazdı. Böylece iman, katmanlı oluşta gerçekleşen birlik ve karşılıklı varoluşta yani ayrı değil aynı da değil oluşun içinde Allah'ı tanındıkça Allah'a güvenmek anlamında tevekkül etmekte biçim kazanan olarak gerçekleşendi.

Hz. Nuh da aşıklardandı ama Nuh'ta ilahi aşk, zorluklar içinde duygusal bağ kurmak ile ilgiliydi. Zorluklar içinde aşk ile Allah'a yol bulmanın öncülü ise duaydı. Nuh zorluklar, kötülük, imtihan, acziyet, fakr vb. oluş biçimlerini araçsal kılıp da hikmet üzeri iş gören Allah'a yakararak dua

ile dokunmanın yolunu, kendisine dönmesi gerektiğinin yakarışında bulmuştu. Dua, hikmet üzeri iş gören Allah'a bana dön çağrısında bulunmaktı. Ya Rabbi diyen kula elbet buyur denilir iken muhatap almak da söz konusu olmaktadır. Yakarıştta bulunan hangi canı Cenabı Allah boş çevirmişti? Zorluklar ile mücadele yolunda ilahi aşk, zorluğu kolay kılıcıydı. Acılar içinde duygu akışında iman ile Allah'a tutunurken zorluklarda kaybolmamak ilahi aşk ile olanaklı kılınmıştı.

Dualar Allah ile buluşmayı olanaklı kılsa da zorluklar içinde buluşmak kendilik göğüne taşınmaktan yana yetersizdi. Dua da kulun muhatap alınması, çocuk ile ilgilenmek gibi Mevla'nın kulu ile ilgili olmasını sağlardı. Önemli olan ise zorluklar içinde olması gerekeni yaparken Rabbine katılabilmek, olması gerekende Rabbini yaşarken bereketinden nasiplenmekti. İşte İbrahim'i Halil yapan, insanlık tininde milat yapan da böylesi bir oluş içinde kendilik göğünde tevhidi sadece bilgide değil, yaşamın kendisinde bulmasıydı.

İlahi aşk zorluğa kardeş yaratılmış olsa gerek ki zorluklar içinde kendi çabası ile varoluş mücadelesi veren aşık, zorluğu yolun doğası gereği bulurdu. Zorluklar, Allah'a giden yolda kaçınılmaz olarak bulunandı. Kendini gerçekleştirmesi, olanakları dahilinde keşfetmesi, değer biçimsel anlamda anlamlı kılması ve yaratması gereken insanın yolu zorluklara elbet uğrardı. İlahi aşk ile yanan için zorluklar kaçılan ya da kaçınılan değil, yeniden tinde doğmanın aracıydı. Allah'a iman, dua veya olması gerekeni yapmak ile tutunmanın aracıydı. İbrahim zorlukları gören değil, Rabbini bilme, tanıma, görme gayretinde sonuçta ise kendilik göğüne, tevhide ermek ile muradına erendi. Kendilik göğünde Allah'ı yaşarken, müşahede ederken yürüyendi.

Her nebi zorluklara uğramayı nebiliğın kaderi olarak bulmuştu. Zorluklar içinde ilahi aşk, iman, samimiyet, sabır, mücadele vb. ile Allah'a tutunur iken üst bir değere göre kendini yaratabilmenin olanağını da vermekteydi. Musa, Turu Sina'ya giderken ilahi aşktan

nasipli idi. Sevdiği Allah'ın hoşnutluğunu kendi hoşnutluğuna tercih etmiş, aşık kul idi. Muhammed Mustafa da Allah ile insan olmayı bulmanın sürecinde ilahi aşkı yüreğinde bulmuştu. O atası İbrahim gibi kendilik göğüne taşınmıştı da zorlukları değil de zorluklar arkasında zorlukları maske kılmış Rabbini seyre dalmıştı.

Zorluk kötülük ise iyilikle savmak adediymi. Zorluk doğaya dair ise us, çalışmak, emek sonucunda doğayı doğa ile aşmak olması gerekendi. Zorluk imtihana dair ise kendini ilkesel olanı gerçekleştirir iken değer olarak üretmek, nefsi emmareye hayır derken ilkede kendi olmayı bulmak, zorluğu fırsata çevirmiş olmak ile tinsel anlamda dönüştürücü olarak kullanabilmektir.

İlahi aşk zorluğu kolay karşılamanın, yükseltici ve dönüştürücü etkisini en yetkin biçimde kullanabilmenin gereğiydi. Nefsi emmare söz konusu ise ilahi aşk, cehennem meleği Malik olup da kötü huylarını terbiye etmenin kutsal ateşiydi. Cenabı Allah'a yükselir iken en yalın biçimde kendi olarak huzura varmayı olanaklı kılmaktaydı. Kul perdesinde en yalın biçimde Allah'ı seyir etmek ilahi aşk ile olanaklı kılınmıştı.

İlahi aşkta buluşmak, kavuşmak ötelerde kılınmaz. Aşk ile yanan kulun gönlü Allah ile dolu iken gönül, ilham, hatır, keşif, keramet ocağı olur da gönle inenler ile aşık Rabbini yaşamanın neşesinde bulur kendini. Ayrılığın acısında, göklerden akan Kevser suyu gözyaşları olur da gönül sahibi Allah ile arınır ve nur evreninde yaşar. Uykusunda dahi ders görmek onun için sıradan olur. Kim Allah'a âşık olup da sorularından yana cevapsız kaldı? Dua etti de duası cevapsız bırakıldı? Teslim olup da acziyete mahkûm mu bırakıldı? Tevekkül edip de çaresiz mi bırakıldı? Allah'a aşık kul, Allah'a yâr iken Allah'tan uzak mı kalırdı?

İman, ilahi aşk, emek, zorluklarda mücadele ruhunu yitirmemek, varoluşu değer bulur iken anlamlı yaşamanın en güzel biçimiydi. Tanrısal olanı hak etmenin de gereğiydi. Tanrısal olanı hak edenler

Allah'tan gafil değildi. Allah'tan hak ederek kazandıklarını ise onlardan alacak kimse de olmazdı. Ruhu Allah aşkı ile titreyenler er ya da geç Rabbinin zatına kavuşurdu. Bu, öz varlığında bir kavuşmaydı, kendi dışında bir kavuşma değildi. Ötelerde değil, öz benliğinde sadece kendi olana kavuşmaydı. Aşık kendi canını ne yapsın? Canını Allah almış, diyeti de Allah olmuştu. İbrahim misali Allah'ın canı ile can bulmuştu. Ötelerde aradığını, kendinde kendinden daha yakın bulmuştu. Onun ile yaşadığı namus tadında dokunulmaz değeri. Kimsenin görmediğini, dokunamadığını yaşarken tadında bulacağı özeldi.

Ey ilahi aşkı soran dost! İlahi aşkı yaşamadan aşkı yaşadım sanma! O'nu yaşayanlar Allah'tan başkasına kör olur da Allah'tan başkasını görmez olur. Onun kendilik dünyasında O'nu yaşarken ayna bulur. Gözyaşlarında yıkanır iken Allah'a tutunur. O anlatılamaz değil, anlatıldıkça hatırasında tazelenir, güzellikte yaşanan olur. En yalın biçimde olduğu gibi kendi olup da Allah'ın güzelliğinden, güzellikten paye almayı istersen ilahi aşk durağın olur.

Sen Allah'ı sevdikçe, Allah'ı sevenler, Allah'ın sevdikleri de sevdiğin olur. Bir de bakmışsın ki O'nun sevdiklerini ve sevenlerini severken yine mecazi aşka düşmüşündür ki onlarda Allah'ı seversin. Bir şeye benzemeyene aşkını, takındığı perdeler arkasında bulursun. O insan üzerinden sıfat, isim belirlenimleri ile görünüş bulur iken insana da âşık olursun. Şehvetten -hazdan-, suretlere takılı kalmaktan azad edilmiş aşkı, ilahi aşk tadında bulursun. Allah'ın bir bağışdır. Kimi dilemiş ise ona lütfudur.

Bil ki hikmet üzeri iş gören Cenabı Allah, yaşamı tadında -anlam ve değerinde- anlamlı kılan duyguları yaratmaktan yana noksan da değildir. Duygu yaratımı içinde O'da kuluna aşkıdır. Özden gelen ilahi aşk, ne kadar şiddetli ise Allah kulunu o kadar sevmektedir. Kulun ne haddine aşkı yaratmak! Aşkı yaratan yüklem alırken kendine, aşkın nesnesi kıldığı aşkına yansıtır. Aşkı yaratan sevmedikçe, O'nu sevmenin

olanağı yoktur. Aşkı Mevla'ya isnat etmeyip de kula isnat edenlerin, Allah'ın neyi nasıl yaratıp da yaşadığından zerre haberi yoktur. Sen bakma cahillerin sözlerine! Duyguyu yaratan duyguları yaşamaktan mahrum olsaydı, yarattıkları da mahrum kalırdı. Ayrı değil aynı da değil oluşun içinde aşk, ayrı olmadan paylaşılır iken aynı olmamanın gerçeğinde yaşanır.

İlahi aşk bir bağıştır... Sevenin sevdiklerine vereceği aşk, en güzel bağıştır. Aşkın tadında sevdiğini yaşamak güzellikten paye almaktır. Murad edilmiş kul ile Allah'ın, ayrılıktan uzak kavuşmasına yol olan ilahi aşktır. Öyle birini bulursan eğer Allah ile dolu gönül hanesinde, selamet yurdunda, güzellik abidesinde Allah ile buluşmaya yol bulmuşsundur. İlk durağın aşk olsun...

İnsana muhabbetin ile de Allah'a yol bulursun. İlahi aşk insana yansıtılınca, eskilerin dediği "Cemal bulmaya, rıza devşirmeye, kemal bulmaya geldik" veya "Yâri bulmaya, yâr olmaya geldik" sözlerini yaşadığında anlarsın. Bu gibi sözleri çoğu kişi bilir ama öznelliğe dair böylesi bilgi, talim edilmeden, içeriğini hakkı gereği yaşamadan yani müşahit olmadan, birebir deneyimlemeden hakkı gereği anlaşılmaz. Nasıl anlaşılınsın, aynı vardan var olmuş olanların karşıt olmadan karşılıklı varoluş içinde birbirine ayna olarak buluşması? Cemal dediğin gerçekleşir iken görünüş bulan Allah'ın sıfat ve isim belirlenimleri ile iken cemal cemale buluşmak ne demek? Varoluşu kendi ile değer olarak bulmaktan öte, sevdiği ile değer bulmak içinde rızaya ermek ne demek? Paylaşılan muhabbet tadında can içinde can iken Allah ile kendi olmayı bulmuş, Allah'a sonunda kendinde kavuşmuş canlar için kemal bulmak ne demek?

Senin ilk durağın ilahi aşk olsun..."

*

“Bugün zor değilse de zorluğu, bela ve musibetleri hatırlatan bir gün. İnsanın hamurunun acizyet, zorluk, çalışma, mücadele, sabır, muhabbet ile yoğrulduğu söylenir. Doğaya karşı aciz yaratılan insan; doğanın zorlukları karşısında kendini gerçekleştirme, potansiyelini açıklama, kendini geliştirme, doğayı keşfederken kendini de ne yapabileceğine dair keşfetme, varlığa ve varoluşuna tutunma, varlığına dair kendisini sınırlayanları teknik anlamda aşabilme, insani anlamda organize olabilme, ilkesel anlamda ilişkiler kurabilme vb. olanakları zorluklar karşısında gerçekleştirmek zorunda bulur.

İnsan ilişkilerinde zorluk ise nefsi emmaresi nedeni ile tekbenci olan insanın, ötekinin hak ve had belirimleri karşısında yaşamasının getirdiği zorluklardır. Sadece kendi için olma çabasında olan nefsi emmare söz konusu ise diğersinin hak ve had belirimleri ötekini sınırlayıcı olandır ki nefsi emmare için sınırlanmak, isteklerini sınırsızca yaşamamak anlamını taşıırken zordur. Öteki ile varoluş ise ortak değerler alanında nefsi emmarenin kötü tabiatına karşı sınırlayıcı olan bilinçdışı kılınanlar ile sürekli, sürdürülebilir ve yönetilebilir olur. Zorluklar, aciz yaratılmış olan insanı organize olmaya zorlar iken nefsi emmaresi sebebiyle organize olmanın da zor olduğu bir oluş içinde bulunulur. Diyalektik oluş içinde edinilen tarihsel tecrübeler, olması gerekeni gerçekleştirmeye eyler iken zorlukların, musibetlerin eyleyici gücü ilkesel anlamda olması gerekeni tesis etmeye de yönlendirir. Organize olmaktan zorlanan nefsi emmare için artık olması gerekeni yaşamak da elzemdir.

Tinsel anlamda kendi için iyi, doğru güzel olanı tercih ederken sınırsızca yaşamayı murad etmek, öteki ile varoluşun ortak kılınmış olduğu gerçeğinde gerçekçi olmadığından dolayı ya geride bırakılır ya da ilke gereği ilişkilerde aşılmaya çalışılır. Gerçekte zor olan ise sadece kendi için değil, diğeri için de iyi, doğru, güzel olanı istiyor olarak diğersine artı bir değer katabilmektir. Zor olan, nefsi emmareye zor iken olması

gereken veya olmaması gereken karşısında seçimlerde bulunmak da anlam ve değer yüklemelerinde insan olmayı bulan insanın, tinsel anlamda yaratımına doğrudan katılmasını olanaklı kılmaktadır.

İnsan haysiyet sahibidir. Haysiyet ise uluhiyete ait kendisine bahşedilmiş tanrısal sıfat, isim belirimlerini varoluşsal anlamda sorumluluğunu almış olarak hakkı gereği yaşamak ile sonradan edinilen, hak edilendir. İnsan tanrısal olan ile yaratılmış iken fitratı gereği elbet haysiyete içkindir. Kendiliği değer olarak bulmayı olanaklı kılan haya, varoluşa -hakikate- tutunmayı olanaklı kılan iman ve zorluklar içinde gerçekleşmesi fırsat olarak değerlendirilen us ile kendi olmaya dair haysiyet sahibidir. Ancak, nefsi emmareye uydukça, kötü olan ile kirlenip, nicelin belirlenimlerinde hazlar ile savrulur iken arzuların peşinde nesnelere sürüklenip kaybolan insan için haysiyetini yitirmiş olmak da kaçınılmazdır. Kişiliksiz, ilkeye dair karakter yoksunu başka bir deyişle de zalim, güvenilmez, şımarık insan; hakkı gereği yaşanması gereken hazları, arzuları, hırsları hakkı dışında yaşarken haysiyetini de yitirir.

İlke gereği vicdan, nefsi emmareye göre değil de hak, hakkaniyet ilkesine göre olması gerekeni yaparken ilkeye dair değer belirlenimlerinde zor olanı yapıp da haysiyetin yeniden kazanılmasını sağlar. İnsanın nesnelere değil, ilkenin değer kılınışında kendini anlamlı bulması, gerçekleştirdiklerini anlamlı kılması ile yüklem aldığı anlam ve değer bağintısında kendisini haysiyet sahibi olarak yaratma olanağını vicdanda yeniden kazanır. Haysiyet, öteki ile yaşamının zorluğunda sınanmış hak edilmiş olarak kazanılır. Hak ve hakkaniyet ilkesi gereği nefsi emmaresine aşkın olarak olması gerekeni yapmak koşullar, şartlar, kaygılar, korkular karşısında zordur. Haysiyet zor olanda kazanılır iken insanın kendi olmayı idealinde nasıl kazanması gerektiği gerçeğini taşır.

Zorluk tutarlı -sabırlı- çalışmak, olması gerekeni yapmak ile aşılabilen oldukça, korkulacak değildi. Ancak, geleceğe dair kaygılar, ilişkilere dair korkular insanı zorlarken zorluğu aşmak yerine kolay olan günahı, kötülüğü, zulmü tercih etmek de söz konusu olmaktadır. Kolay olanı tercih etmek yerine zor olanı tercih etmek kolay olmasa da haysiyetini kazanmış ve koruyor olarak insan olmayı -varlığını- hak etmiş olarak bulmayı olanaklı kılmaktaydı.

Zor olan öldürmedikçe, emek ile değer üreten çaba içinde hep yeniden üretmeyi, kendini de yaratmayı olanaklı kılmaktaydı. Zor olan karşısında doğayı yeniden üreten, kendini de yeni anlam ve değer edinimi içinde yaratmayı olanaklı bulan insan, zorluğu insan olmanın/olabilmenin en temel etkisi olarak bulmaktaydı. Zorluklar karşısında hep yeniden üreten, anlam ve değer yaratımı içinde kendini de hep yeniden yaratan insan için değişen zamanların varlığı olarak değişen zamanların değişen insanı olmak da kaçınılmazdı. Bu durumda zorluklar, insanı değişmeyen zamanlarda var olan mahlukattan farklı kılmaktaydı.

Melek, bitki, hayvan vb. canlılarda değişen zamanlar içinde varoluşa tanık değil isek bu onlarda zorluğun olmadığından dolayı değil de zorluğun değiştirici etkisinden yitip kalmış olmaları sebebiyleydi. Acziyet, zorluk, us içeren değer üreten çaba anlamında emek, nefsi emmare ile diyalektik oluş içinde güvenilmez ve zalim olunması vb. faktörler ile değerlendirildiğinde insanın değişen zamanların varlığı olarak tarih varlığı olması için var edilmiş olduğuna tarihsel anlamda tanık olunur. Zorluk ise değişen zamanlara eyleyici etkiyi en temelde sağlayan olarak değişen zamanlar içinde farklı açılımlarda konjonktüre göre insanlık tınısında hep görülür. İnsan, nefsi emmare sahibi, aciz oluşunu koruyan ve koşullar karşısında kendini gerçekleştirmeye devam ettiği sürece de zorluk, yaşamın bir gerçeği olarak kaçılması gereken değil, mücadele edilmesi gerekendi.

Söz konusu tasavvuf ise haysiyetini, nefsi emmareye rağmen erdemler -güzel ahlak- ile kazanması gereken insanın, üzerinde Rabbi olarak uluhiyet belirlenimleri ile bulunan Allah'a yine O'na ait sıfat ve isim belirlenimleri ile rububiyeti gereği yeniden dönebilmesinin yoluydu. Asıl olan kader Allah'ı yaşamaktı. Allah'ı hakkı gereği hak etmiş olarak yaşamak için ise haysiyetini koruyor olarak yaşamak olması gerekendi. Kaderi Allah'ı yaşamak olan insan için acziyete düşmek, zorluklar ile karşılaşmak, imtihan edilmek vb. kaderi değil, kaderi olanı yaşamasının -kaza belirimleriydi- araçlarıydı.

Zorluk kaderimiz değildi. Zorluklar içinde dahi olsak özvarlığını değerinde haysiyet sahibi olarak yaşamak gerekirdi. Bu, nefsi emmare sahipleri karşısında, duruş sahibi olarak kendini var ediyor olmanın gerçeğini de taşımaktaydı. Hayatta duruşu olan insan için yaşamın gerçeği olan zorluklar ile barışmak da kaçınılmazdı.

“Hak geldi batıl zayı oldu” ayeti, gerçek olanın batıl üzerinden gerçekleşir iken zorluğa gebe olduğunun anlamını zaten taşımaktaydı. “İman ettikten sonra sınanmayacağınızı mı zannettiniz” ayeti; iman değer bağıntısında ilahi sözü -kelimetullahı-, değerinde içselleştirmenin, gerçekleştirilmenin, yaşanması gerektiğinin anlamını taşımaktaydı. Sınanıyor olmanın gerçeğinde, değer biçimsel bir oluş içinde imanın gereklerinde ahlak biçimsel olarak yaşanması gerektiği öngörülmüştü. Sınanan insan için iman ve öncelenmesi gereken değerlere tutundukça Allah'ı, Allah'ın bahsettiklerini ve kendini hak etmiş olmak olanaklıydı. İstidadında gelişme de sırandıkça Allah ile -nurdan beslendikçe- gerçekleşecekti.

“Yoksa siz, sizden önce gelip geçenlerin başına gelenlerin benzeri sizin de başınıza gelmeden cennete gireceğinizi mi sandınız? Onlara yoksulluk ve sıkıntı öylesine dokunmuş ve sarsılmışlardı ki sonunda peygamber ve beraberindeki müminler, 'Allah'ın yardımı ne zaman gelecek?' demişlerdi. Bilin ki Allah'ın yardımı yakındır.” Bu ayet dahi

sınanmanın şiddetini belirtir iken sınanmanın bir aşama olduğu gerçeğini de ifade etmekteydi. Allah'a giden yolda sınanıyor olmanın gerçeğinde, geçmişin tecrübe ediliyor olmasından daha çok yakın bulmanın da gereği olarak sınanmanın bir aşama olduğu gerçeği görülür. Zorluklar, değerli olanı değerinde bulmanın, yaşamanın, değerli kılmanın olanağı olarak hak etmenin gereğiydi. Değer ile anlamlı kılınan varoluşun içinde insan olma, Allah'a erme yolunun yönetsel bir gerçeği olarak gerekli kılınmış olandı. Sonuçtan bakıldığında neden olarak belirli kılınmış zorluklar, artık zorluk değil, rahmetin bir parçasıydı.

“İnsana çalıştığından başkası yoktur” ayeti de emeğin, değer üreten çabanın zorluğuna dikkat çektiği gibi hak edişin zorluklar içinde gerçekleştiği anlamını da taşımaktaydı. “Her zorluğun ardında kolaylık vardır. Boş kaldığında kalk ve yorul! Rabbine yönel, doğrul.” Ayetleri dahi zorlukları aşmanın gereği olarak çabayı ve çaba ile beraber Rabbi ile kişinin kendi olmayı bulması gerektiğinin anlamını taşımaktaydı.

Zorluğa dair her ne yaşanmakta ise zulmetten bir perdeydi. Zulmetten perdeler perde olmaktan çıkmalıydı. Rahmet zorluk üzerinden tesis edilmekteydi. Allah Zül Celal-i Vel İkrâm ismi gereği rahmeti tesis etmekteydi. Sonuçta rahmet var ise Rabbi ile zorluklar içinde yakın bulan iman ehlinin nurdan beslenirken irfanın -sağduyunun-, feraset ve basiretin artması ile zulmeti zulüm olmaktan çıkarıp rahmetin aracı olarak görmesi olanaklıydı. Çabası ile Rabbine doğrulmuş ve tutunmuş olarak yükselen için ise zorluk hep aşılabılır olandı. Cenabı Allah zorluklar içinde olup da doğru olan güzel ahlak sahipleri ile beraberdi. Zulmet perdeleri, irfan ile yırtılmakta, güzel ahlak ile çaba içinde aşılmaktaydı. Allah'a aşık kullar için ise zorluk, çile, dert vb. varoluş biçimleri kaçılan değil, yâre varmanın aracı iken tercih edilip de Allah'a ermek ile aşılandı.

Böylesi oluş içinde zorluklar, bizi kendimiz kılmakta değil, kendimizi gerçekleştirir iken tinsel anlamda hangi anlam ve değer niteliğinde yaratıyor olduğumuzun seçimlerine eyliyordu. Tinsel anlamda kendi olmak ise değer biçimsel olan her seçim ve gerçekleştirdiklerimiz sonucunda, anlam ve değer edinimi içinde gerçekleştirdiklerimiz sonucunda bulunmaktaydı. Allah ile varoluşunu bulmak da tasavvufta bahşedilmiş kaderi, tercih edilmiş kader olarak yaşamak anlamını taşımaktaydı.

Kötü olana dair zorluk; iyilikle savılması gerekendi. Musibetlere dair zorluk; olması gerekenleri yapmak, musibete karşı önlemler almak ile aşılabılırdi. Doğaya dair zorluk; us ve çaba ile doğaya karşı doğayı kullanabilmek ile aşılmaktaydı. İbadetlere dair zorluk nefsi emmareye rağmen mücadele ruhunu yitirmemek ve Allah'a olan muhabbet ile aşılmaktaydı. İnsani ilişkilerde zorluk; nefsi emmareye rağmen ilkeye dair olması gerekeni cesaret ile gerçekleştirmek, özveri ile olması gerekeni tutarlı biçimde gerçekleştirmek ve ilkesel olanı genele yaygın olarak tesis ettikçe aşılabılıyordu. Çaba, özveri, ötekinin varoluş haklarının gözetilmesi, güvence altına alınabilmesi de ilişkilerde zorlukları aşmayı olanaklı kılar iken sürekli, sürdürülebilir ve yönetilebilir ilişkiler ile yarına selamet içinde adım atmaya olanaklı kılmaktaydı.

Zorluk hangi düzeyde gerçekleşir ise gerçekleşsin amaç değil, araç kılınmış olandı. Sınanan insandan da zorluklar karşısında iman ile değer olarak kabul ettiği Allah'a -kelimetullah- değerinde tutunması beklenmekteydi. Allah denilmekte ise Allah sözünün değer olarak içselleştirmiş olması ve Allah sözünün değerinde yaşanması, sınanandan beklenirdi. İman zorluklarda sınanırken iman edenin imanının ne kadar olduğu da sınanmış olurdu... Ki Allah'a ait edineceği istidat artışındaki nimetleri hak edip etmeyeceği de kendi nefsinde görünmüş olsun.

Sınanmak zorluk içerirdi ki hak ediş gerçekleşebilsin. İmanlı kişinin canından, malından, tebaasından, çocuklarından, kariyerinden eksilenler elinden alınmış olması veya feda ederek bırakmış olmasına göre değerlendirilirdi. Bu bağlamda cennetin bulunmasına, yaşanmasına dair olarak ilkeleri yaşamak ile edinilen kendini tatmak, mutmain olmak, yaşam sevinci bulmak, huzurlu olmak, selamet kazanmış olarak da öngörülü bir geleceğe Allah ile bakmak hak edilmiş olarak kazanılmaktaydı. Bahşedilene dair sınanan, zorluklar karşısında güzel ahlak ile hak edilenin elden bir daha alınmamasının bedeli olarak da güzel ahlak ile hak edişi sürekli bulurdu. Güzel ahlak ile hak ettiği ise kendisinden alınacak değildi. Nebiler, veliler böylesi bir hak ediş oluşu içinde kendilerini gerçekleştirirken Allah'ı hak etmiş olarak istidatları ölçüsünde yaşamayı, O'nun ile nasıl var olunması -yaşanması- gerektiğinin gerçeğini deneyimler iken öğrenmiş ve emsal teşkil eden yaşamları ile öğretmişlerdi.

Her bir nebi ve velinin farklı biçimde yaşadığı zorluklar, tanrısal olanı hak etmenin yolunu göstermekteydi. Ahiret -sonuçlar- âlemine ötelenmiş cenneti, dünyada iken cehennemden geçmek ile yaşamsal anlamda bulmuşlardı. Gönül cennet oldu ise dış dünyanın zorlukları cennete giden yolda cenneti hak etmenin olması gerekenleriydi. Cehennem terbiyesinden geçer gibi hak edilenlere sıkı sıkıya tutunmak, onları değer olarak yaşamak hakiki anlamda gerçekleşirdi. Ahiret -sonuçlar- âleminde ise cennet, öncesinde hak etmiş olunanların aynası olarak yaşanacak selamet yurduydü. Gönlünde selameti bulanlar için ise ötelerde değil, özlerinde olan Allah ile yaşadıklarıydı.

Hakiki anlamda iman etmiş olarak Allah'a tutunanlar için ise cennet amaç değil, Allah'a ermenin bir mertebesiydi. Dünyada ise nefsi emmare sebebiyle ilişkilerde eksik bırakılmış adalet, cömertlik, iyilik, doğruluk, hak vb. gerçekleştirildiği, tesis edildiği ölçüde cennet, daha güzel yaşanabilir olan bir dünyanın, geleceğin adıydı. Bu kötülüğün

kurumsallaştığı, insan haysiyetinin hiçe sayıldığı bir dünyada zordu ama her zorluk aşılması gerekendi.

Zorluk; olması gerekeni gerçekleştirmek, genele yaygın tesis etmek için rahmete araç kılınmış olması gerekendi... Ki insanın, insana dair bir hikâyesi olsun. Hem kendi hikâyesini yaşarken kendi olmayı hem de tarih varlığı olarak insanlığın ortak hikâyesinde kendi olmayı, gerçekleştirdikleri sonucunda anlam ve değer yüklemelerinde çabası sonucunda kendi bulmuş olsun. Böylesi bir oluş içinde de Rabbi olan Allah'ı, gerçekleştirdiklerinde görünüşe taşır iken halifetullah olmayı gerçekleştirmiş olsun. Kendi hikâyesini yaşarken Allah'ın hikâyesini de kendinde yaşamış olsun.”

*

“Günler hep zorluklara gebe değildi. Hizmete soyunmuş insanın bıraktıkları geride kalmış, Rabbi ile kendine doğrulmuş olarak kendini bulmuş olması önemliydi. Hizmet ehlinin, insana hizmet etmenin çabası içinde Rabbinden beslenir iken Rabbin emekte bulmuş olmanın sevinci tadında günleri yaşaması da vardı. Sorular sormaktan daha çok soruları olana açılıyor olan hizmet kapısından besleniyor olmak gerçekleşmekteydi. Sorunları olana da el uzatır iken Rabbinin eli olmuş olarak tanrısal isimleri hakkı gereği gerçekleştirir iken yaşamak söz konusu olmaktaydı. Rabbine doğrulmuş olarak çaba içinde yani hizmette bulunan için yaşam, zorluklar ile dolu olsa da zor değil rahmetti. Rahmette yaşanan ise Rabbi ile kendi olabilmenin sevinciydi.

Zorluklara değil de hizmete odaklanmak, acılara değil de paylaşmaya odaklanmak, kötülüğü değil de iyiliği yapmak, yanlışı tercih etmeden doğru olanı yaşamak zor gibi gelse de ortak yaşamda yaşamı kolaylaştırır iken hayatı anlamsız değil, hakkı gereği tadında yaşamayı ve değerli bulurken anlamlı yaşamayı da olanaklı kılmaktaydı. Bardağın dolu tarafını görmek ile beraber boş tarafını da yok saymamak, üzerine

vazife olmayan işlerden kendine vazife çıkarmamak, farklı açılardan hayatı anlamlı kılıyor olmak, saygı ve hoşgörü gönül genişliğinde yaşamı kucaklamak daha güzel bir oluş içinde yaşamayı olanaklı kılmaktaydı.

İlahi aşk ile hareket kazanan hikâye artık zorlukları görmeden hakkı gereği hizmette gerçekleşmekteydi. Hizmet, Cenabı Allah'ı rabb belirlenimli sıfat ve isimleriyle hakkı gereği bulmayı, yaşamayı olanaklı kılmaktaydı. Hizmet eden için zorluk aslında zorluk değil, Allah'tan nefeslenirken hayat bulmanın olanağıydı. Nefes olurken nefes bulmanın gereğinde yaşamaktı.”

*

“Hep yeni bir oluş içinde Rabbini bulmak isteyen için gönüllülük esası ile karşılık beklemeden insanlara hizmet ederken Allah'a hizmet ediliyor olması, Allah'tan besleniyor iken kendi nefesine de hizmet ediyor olunması anlamını taşımaktaydı. Her yeni çalışma, yeni bir oluş içinde Allah'ı bulmayı, tanımayı olanaklı kılar iken anlam ve değer belirimlerinde genişleyen bir dünyaya bakmak olanaklıydı.

Nurun varlığı ile aydınlanmış dünyada yapılan hizmetlerin, zikirlerin, ibadetlerin, derin düşüncelerin, salih amellerin melek belirlenimli biçim kazandığına doğrudan tanık olunabilmekteydi. Geçmişin ulvi şahısları ile tanışmak, gelecekteki güzel insanlar ile karşılaşmak, zaman kuşakları içinde farklı hikâyelerin buluştuğu gönülde yaşamı zevk etmek, insanı çeşitlilikte tatmak ile daha güzeldi. Çeşitlilikte kendi olmayı bulmuş olan nice yaratılmış ziyaretçi içinde insanı tatmak ne güzeldi. Rabbi olan Allah'ı tarih sahnesinde, zaman kuşakları içinde yaşayan varlığı anlamaya çalışmak, tinin derin dünyasına, kendiliğin - ben olan şahsın- dünyasına inmekti ki insanı anlamak, anlıyor olmak ne güzeldi.

Kendinden habersiz yaşayan insan için doğada kendisini bulması kaçınılmazdı. Allah ile kendini bulan için ise yükseldiği tinde derinleşen bir dünyada olmak kaçınılmazdı.

Yeni bir hikâyenin başlangıcında gecenin bir yarısı uyanmış, uyku ile uyanıklık arası yeniden tam uykuya dalarken kendiliğın şuurlu olduğu bir seyirde, sonsuzluğu doldurmuş nurların en küçüklerini seyir etmekteyim. Onları daha öncesinde de seyretmişliğim vardı. Ancak, bu defa geçmişten kalan bir sorunun cevabına tanık olmaktaydım. - Nötrinolardan ötesi var mıydı? Karanlıkta duran nur sahibini aydınlıkta bulmuştum ama daha ötede karanlıkta bıraktığı bir yönü var mıydı? Işıktan hızlı olduğu içindir ki algılamaktan uzak, kendisini görünmez kıldığı nur mertebesi var mıydı? Var ise kendinde gerçekleşen titreşim hızı algılama hızından hızlı gerçekleşir iken kendinde yek vücud olup da görünmez olduğu gerçeği ile karşılaşmak artık an meselesiydi.

En temel nur tanecikleri gözlerimin önünde ışığın karesinin karesi kadar bir hızda üçlü tanecik siyah yapılar oluşturmaktaydı. Yeni siyah tanecikler de hem iç hareketi titreşim olarak bulur iken hem de kendi aralarında ilk taneciklerin akışı olanaklı iken saf enerji yayımında nötrinoların biçim kazandığı oluş içinde bulunuyordu. Hareket her yerde böylesi hızda bütünlük içinde ise homojen bir oluşta sıfır noktası -merkez/ odak- hep korunuyordu. Her bir tanecik karesi kadar salt enerji alanı ile beraber diğer tanecikler ile etkileşimde nurun emme-emilme özelliğinde dahi kendi olmayı korumaktaydı. Tanecik olmayan nur yayımı burada en salt biçimde görülse de siyah nur taneciklerinin üzerlerine kapanması ile şiddetli hareket içinde aydınlıktan daha çok karanlık hakimdi. Tanecik durumunda görülmeyen ama siyah nur taneciklerinin titreşiminden -iç dinamik oluşturmalarından- dolayı salınan ışımaya varlık alanı ile yekvücut siyah nurları örtmekteydi. İki farklı ve ayrı nur değil, aynı nurun iki farklı özellikte tanecik ve saf enerji

biçimde görünüş bulması, varlık doğası gereği -olandı- varoluş biçimsel olarak gerçekleşti.

İlk gördüğüm siyah nurlar da aynı büyüklükte ve her nur belirleniminde görülen bir nurun karesi kadar olan salt enerji alanı kadar uzaklıkta mükemmel bir oluş içinde görülmekteydi. Kendilerinden daha küçüğü olmayan zatı kibriya nurlarıydı. Hareket ilişkisinde yeni siyah nur olarak görüldüklerinde ise artık görülmüyor değilse de örtünmüş, katmanlı oluşa haiz varlık alanı oluşturmuşlardı. Görülen ise yeni siyah nurların evreni -katmanlı boyutsal- olarak var olan alan belirlemiydi. Yeni bir başlangıç noktası olarak sifıra yakın belirlenimli oluş içinde katmanlı oluş sağlanır iken içsel dinamik varoluş biçimi de korunuyor iken aslında ilk yaratım, kendine özdeş her daim olarak gerçekleşmesi gerekiyor olarak gerçekleşmekteydi. Yeni siyah nurların daim yaratımı içinde salınan tanecik olmayan salt enerji ile de açık edilen, titreşim durumuna göre de renk dinamiği gösteren ve yeni katmanlı oluş belirleniminde aydınlık alan belirlenimine sahip nötrinolar ise Rabb-ül Âlemin nurları olmaları ile artık yeni varoluş belirimi olarak görülmekteydi.

Siyah renkteki ilk nötrinolar ile saf nur salınımından açık olan ise sınırsız hareket kabiliyeti içinde kuarklar, atomlar gibi yapı durumu göstermeyen ve tanecik durumu olmayan yüksüz enerji durumuna geçiş gösterebilen Rabb-ül Âlemin nurları olan nötrinolardı. Tanecik belirleniminde dahi ışıktan hızlı hareket kabiliyeti tespit edilse de yüklü enerji -tanecik- belirlenimi ve yüksüz enerji belirlenimi oluşu içinde gerçekleşen yüksüz enerji ve yüklü enerji geçişlerinde, ışıktan kat be kat hızlarda ortaya çıkma ve kaybolma özelliğinde yani kendi varoluş alanında gerçekleşen yüksüz ve yüklü enerji belirlenimine geçiş özelliği gösterebilmekteydi. Kuvvet alan etkileşimlerinde de farklı yük belirlenimlerinde hareket etme kabiliyeti vardı. Yüklü tanecik durumu ve tanecik olmayan yüksüz enerji durumuna geçişte, yapı biçimsel

olmadığı içindir ki kendinde bölünme göstermeden var olan bu nurlar, böylesi oluş belirleniminde kendinden sonra var olan bütün nurların da varoluş -yaratım- belirlenimlerinin gerçekleşmesinin en temel taşıydı. Bilgi işlevsel ve işlemsel oluşa haiz olarak özde onlar hâkim iken kendisi ile var olup da sonradan var olanlardan yaratılıyor, ortaya çıkıyorlar da değillerdi. Özde olanın kuvvet etkileşimlerine bağlı olarak görünüş bulmasında, onların yaratılıyor olması veya açık oluyor olmaları kanısı ise özde gerçekleşenlerden uzak sanıdan ibaretti. Işık hızında iş görüyor değil, ışıktan kat be kat fazla -ışığın karesi kadar- hızlarda yüksüz ve yüklü enerji biçimine geçişlerde kendinden yaratıyor olarak varoluş sergilemekteydi. Nuruna dair varlık alanında yek vücud şahıs olmayı da böylesi bulmaktaydı.

Onlar için bölünme değil, yüksüz ve yüklü enerji belirlenimi geçişlerinde bulunuyor olarak varoluş gösterdiklerini söylemek daha doğrudu. Ayrıca yük ve bilgi işlev farklılığına göre farklı oluş durumları gösteriyor olmaları da kendi olmalarını değiştiriyor değildi. Bir kaynaktan olarak yayıldıkları tespit edilmekte ise o kaynaktan itibaren dışlaşma gösteriyor olarak yoğun veya şiddetli kuvvet etkileşiminde buldukları söz konusu olardı. Varlık sahnesinin her yerinde özde olarak varoluşu gerçekleştirmekte olan, onlardan -O'ndan- başkası da değildi. Yüksüz enerjinin emilme özelliği de söz konusu olduğunda kendisinden sonra kendisi ile var olanların süreksizliğe bağlı olarak varoluşu da ondan beslenmek ile olanaklıydı. Kendisinden bir şey kaybetmeden kendisi ile var olanları var kılıyor olan da O idi.

Kuvvet etkileşimleri içinde hareket hızlarından yavaşlamanın olanaklı kılınması ile varoluş eşiklerinde yaratımda bulunmak da O'nun olanakları dahilinde gerçekleşmekteydi. Yaratmak, kuvvet etkileşimlerinde daha yavaş hızlara geçerken varoluş eşikleri var kılmak ile olanaklı kılınmaktaydı. Taneciklerin ışık hızı veya daha yavaş hızlarda hareket ediyor oldukları etkileşim alanı olan kuvvet alanlarında

bulunmaları da onların daha hızlı hareket etmediği anlamını taşımamaktaydı.

Yüklü tanecik ve yüksüz enerji biçiminde her an birbirine geçiş oluşu içinde bulunma özelliği gösteren Rabb-ül Âlemin nurları, siyah nurlar evreninde karanlığı aydınlatırken her an oluş içinde varoluş göstermekteydi. İki farklı nur gibi görülseler de siyah nurlar nötrino ışımasında yeni bir oluş içinde vücut bulmakta ve kendini gerçekleştirilmekteydi. Farklı gibi görünseler de siyah renkteki Zati Kibriya nurları Rabb-ül Âlemin nurları olarak iş görmekteydiler. Yaratıcı erk olarak sınırsız varlık alanında sınırsız hareket kabiliyeti gösterir iken kazanılan varlık zaman genişliğinde yaratım etkinliğinde bulunmaktaydılar. Nur, hareket bütünlüğü, şahıs olmak varlık alanının kendisi ile dolu olunması da düşünüldüğünde yaratım, ilk oluş biçiminden itibaren -kat be kat değil- birbirini içsel ve dışlaşma belirimine göre de dışsal anlamda kapsayıcı olmakta katmanlı olarak gerçekleşmekteydi.

Nurdaki yeni oluş biçimi önceki oluş biçiminden farklı olsa da varlık alanı nurun varlık alanıydı ki kendinden bir şey kaybetmeden varlık alanını katmanlı biçimde yeni bir oluş içinde biçimlendirmekteydi. Enerjinin korunumu katmanlı oluşta da sağlanır iken en temelde enerjide alan belirlenimi dengelenmekte, hareket kabiliyeti de düşürülürken kuvvet etkileşim biçimleri ve alan belirimleri görünüş bulmaktaydı. Artık bu oluş biçiminden sonra gerçekleşecek her nurani yapı da katmanlı alan belirlenimi oluşturularak gerçekleşecektir.

Nurun nesnel karşılığı olması sebebiyle ruhsallıkta gerçekleşen görüde, Cenabı Allah'ın zatına örtük kılması kaçınılmazdı. Nurun hareket ve şahıs olma özelliği göstermesi ise öznel belirlenimleri olan subuti sıfat açılımlarında gerçekleşmekteydi. Ancak şahıs olmak kendi olmak anlamında sadece kendiliğin kendisinde deneyimlenebilirdi ki her deneyim nurun emme emilme özelliği gösterdiği oluş içinde gerçekleşir

iken şahıs, nuru seyredenin kendisinde seyreden olarak bulunabilirdi. Sonradan edinilmiş ve anlam ve değer belirlenimlerinde yüklem alınmış olarak varsayılan benlikte seyir ederken en derinlerde nurun nuru seyrettiği idrakinde şahıs olduğu gerçeğine vakıf olmak zaten gerekirdi. Bakan O idi, seyir eden ise tinsel anlamda yüklem alınmış benlik olarak yaratılmış olan kuldu. Kulluk perdesinden soyunmak olanaklı olduğunda ise öz varlığın kendi varlığına şahıs olması düzeyinde tanık olması söz konusu olmaktaydı. O zaten kendini biliyor ve kendine tanık iken böylesi seyirde kulun O'na -muhabbet ile bilerek-tanık olması murad edilmişti.

O nurdu ama şahıs olma özelliğine haiz olarak nur oluşunu bulmaktaydı. Şahıs olduğu gerçeği ile nurunda da seyir etmekteydi. Kendisine hicap (perde) olmayan kendini şahıs anlamında biliyor iken kendi varlığını yek vücud olmakta nokta belirlenimli şahıs olmakta bulmaktaydı. Kendi varlığını yokladığında ise kendinden başkasını bulmuyor iken olumsuzlaması yapılamayan kendiliğini varlık alanının her noktasında aynılıkta bulmaktaydı. “Seslendim sesimi duyan olmadı. Baktım gördüğüm olmadı” hadisi kutsisi de bu gerçeğin ifade edilişiydi.

En temel siyah nurlar kendinde ilk olarak yapısal oluş belirlenimli üçlü hareket belirlenimli siyah nurları görünür kılar iken kendini gerçekleştiriyor olmanın olanağı içinde yaratımın ilk belirlenimini kendini gerçekleştiriyor olmakta göstermekteydi. Kendini gerçekleştiriyor olmanın hareket belirlenimini ise düşünmek olarak bulmuştur... ki düşünmek kendini gerçekleştirme erki gösteriyor iken kendini gerçekleştirmenin en temel olanağı olarak bulunmuştu. Rabb-ül Âlemin nurlarına geldiğinde ise düşünmek tanrısal sıfat, isim belirlenimlerinde kendini gerçekleştiriyor olmak olanağı içinde gerçekleşmekteydi... Ki yaratım varlık zaman genişliğinde “Ol” denilenin gerçekleştirilmesi, nur ile nurdan alınan paye ile gerçek

kılınması ve yaratıcı öznenin olanakları dahilinde kendini gerçekleştirmesi ve katmanlı oluş içinde kendisini evvel-ahir, batın-zahir belirlenimlerinde dışlaştırması anlamını taşımaktaydı. Yaratılmış olan da “Ol” emri gereği ayrı değil aynı değil oluşun içinde gerçekleşme olanağı bulmaktaydı.

“Ol” demek; oldu kılınmış -yaratılmış- olanın kendi olarak kendine benzer özgün oluşu gereği kendisi kılınmış olması anlamını taşımaktaydı. Yaratım, nurun varlık alanında sınırsız harekette gerçekleşen zaman genişliğinde hızlıca gerçekleşiyor olsa da yaratılmış olan için varoluş, bağıntılı oluşta zamansal olmakta gerçekleşmekteydi. Bir şeyin “Ol” denildiğinde olması, sınırsız hızlarda gerçekleşen zaman genişliğinde düşünsel olanın anda gerçekleşmesi anlamını taşısa da “Ol” denilmiş olanın yoktan değil, yok iken var kılınmış olması gerçeğinin anlamını da taşımaktaydı. Ayrıca, yaratılmış olanın var kılınmış olduğu gerçeklikte kendi olması belirlenimlerinde var kılınıyor olması anlamını taşımaktaydı... Ki “Ol” denilmiş olan, sonuçta düşünsel olanın ussal anlamda gerçekleştiriliyor olması ile oldu kılınmış oldu. Ne, nasıl ve ne için kılınmış ise o belirlenimleri ile var olmaktadır.

“Ol” demek; bir şeyin gerçekleşmesi emri olmaktan daha çok ne, nasıl, ne için olduğu belirlenimleri ile yaratılmış olan şeyin kendi olması, gerçekleşmesi, gerçek kılınıyor olması anlamını taşımaktaydı. Bu anlamda “Ol” demek yaratılmış olanın ne, nasıl ve ne için olduğunun belirlenimlerine bağlı olarak kendi -öyle- kılınmış olması anlamını taşıyordu. Sonuçta ise varlık zaman genişliğine bağlı olarak yaratılmış olan her ne ise yaratılmış olduğu belirlenimleri ile oluş süreçlerinde oldu kılınmış olmaktadır. Varlık sahnesinde açık olduğunda ise “Ol” emrinin gereğinin dışında gerçekleşmekte değildi. Çünkü yaratıcı ile yarattıkları arasında, kendinden yaratıyor olmanın sonucunda ve katmanlı varoluş sebebiyle ayrı değil ve aynı da değil oluşun içinde zamansal ötelemede gerçekleşen bir varoluş olanaklıydı... Ki yaratılmış

olan, özde olmuş bitmiş olanın sonucunda kendi olmayı buluyor iken olmuş bitmiş oluşun içinde yaratım etkinliği gösteriliyor iken gerçekleşme olanağı bulmaktaydı. “Ol” denilmiş olan her ne ise ussal anlamda hükme, yasaya, ilkeye bağlı olarak gerçekleşmiş olması anlamında ol emrini içermekteydi. Emir aslında hükümdü -yargıydı- ki olanın olduğu gibi olmasının hem ussal hem de iradi anlamda gerçekleştiğinin anlamını -gerçeğini- taşımaktaydı.

Nurun sınırsız yaratım olanağı içinde yaratım belirlenimlerinin önceleniyor olması, us ve hikmet gereği özneliğin gerçekleştiriliyor olması gerçeğini de taşımaktaydı... Ki nurun varlık alanı kendini gerçekleştirme alanı olarak kendilik alanıydı ama kendini gerçekleştirmek hareket bağıntısında gerçekleşiyor iken düşünsel etkinlik olarak bulunmuştu. Düşünce en temelde kendini gerçekleştirme erki -etkinliği-, oluşu içinde olanakları dahilinde sıfat ve isim belirlenimlerinde kendini de varoluşsal -öznel- anlamda yaratıyor olma gerçeğine haizdi.

Nur artık olanaklarını yaratıyor. Olanaklarını sürekli kılar iken belirlenimine bağlı olarak öyle “Ol” kılmış oluyordu. Yaratmak sadece başkası olanları var kılmak değil, tinsel -öznel- anlamda kendini de yaratıyor olmanın gerçeğine haizdi.

Ruh -öz kendilik- bakımının önünde, en temel nur taneciği olan ve karanlık uzayın öz gerçeğine bakmaktaydım. Nurun ilk yaratımdan hareket ile görünüşü ve karanlıktan aydınlığa geçişin hem yapısal hareket biçimiyle evre belirlenimli hem de katmanlı varoluş biçimi ile alan belirlenimli seyri görüşümün önündeydi. Gösteren nur iken katmanlı oluşun o boyutunda o nurlar ile bakıyor olmanın idrakinden de yoksun değilim. Kul perdesinden seyir ediyor olmak bu idrakten yoksun bırakmamaktaydı. Cenabı Allah’ın sonsuz nur deryasında kendini nasıl gerçekleştiriyor olduğuna da hareket, evre, yapı, katman -boyutsal-, alan belirlenimli olarak tanık olmaktaydım.

Sonradan hatırladım ki Rabbim olan Allah'ı, Rabb-ül âlemin nurları ile dolu varlık alanında "Benden başka ilah olup olmadığını Ben'den daha mı iyi bilmektesiniz" derken bulmuştum. Nurun siyah veya aydınlık olması; şuurlu, hareket ve yönelim sahibi yani gerçekleşme erki - iradesi- göstermesi, bakış sahibi olması ve bunlara içkin dirilik gösteriyor olması ile aynılık düzeyinde özdeşlikte şahıs olma özelliğinde kendini gerçekleştiriyor olmasında farklılık oluşturmamaktaydı. Nur, her varoluş biçiminde şahıs olmayı koruyor olarak kendini gerçekleştirilmekteydi. Yaratılmış olanların O'ndan aldığı paye kadarı ile O'na ait sıfatlar ile varoluş bulması ise kendinden yaratım ile beraber kaçınılmaz olarak bulunmaktaydı.

Siyah nurlar saf ışımaya salınımında iken ruh görüde gözden kaybolmakta etrafı flu -belli belirsiz- bir aydınlık kaplamaktaydı. Artık, katmanlı oluş sağlanıyor iken özde olan gizil durmakta, yeni oluş biçimli katmanın boyutsal alan belirlenimli evreninden bakılmaktaydı. Işımanın olduğu yerin iç dinamiklerinde yani bir üst katmanında hareket ve etkileşimin belirlenimi olarak ışımaya tanıklık söz konusu olmaktaydı. Zatı kibriya nurları Rabb-ül Âlemin nurları olarak iş görürken de iki farklı şahıs olma durumu değil, bir varlığın farklı oluş biçimlerinde kendini gerçekleştiriyor olduğuna tanıklık ettim. "Ben olan ben" en derinde sadece kendi olarak da bulunabilmekteydi. Yükleme alınmış kimlik belirlenimli benliğin aşağıda bırakıldığı özde sadece kendi olanın kendi olması kendisine mahsus bir durumdu.

Siyah nurlar varoluşun zeminiydi. Sadece ilk ışımaya ile Rabb-ül Âlemin nurları olarak yaratım etkinliğinde iş görmekte değil, kendilerinden var ettikleri bütün nurlar arası etkileşimde gerçekleşen akışın da en temel zeminiydi. Bu anlamda esir olma düzeyinde kabul edilebilirlerdi. Ancak cansız ve şuursuz değil, canlı ve şuurlu olarak bütün varlık sahnesinin varlık alanında görünmesini olanaklı kılmaktaydılar. Işık hızından kat be kat hızlı -titreşimde- hızlarda mesafe ve zamansal oluşun yitirildiği

yekvücut olma durumunda kendinde nokta iken bir nurun milyarlarca ışık yılı ötede yeniden var kılınışı anda gerçekleşebilirdi. Hepsi kendisinden var olmuş ve her biri kendi evreninde saf tutan nurlar da O'nun varlığında gerçekleşen yaratım etkinliğine katılmaktaydılar. O'nun evreninde yekvücut olmayı bulmaktaydı. Ayrıca, saf saf (belli bir düzende) dizilen ve katmanlı oluş içinde safha safha (aşama aşama) - katmanlarda yer alırken- etkileşim içinde yaratımda bulunmaktaydılar. Her nur katmanı hangi nurlardan ibaret olarak var ise o nurların boyutsal olarak var olduğu katman oluşuna haizdi. Nurda katmanlı oluş, en-boy-derinlik belirleniminde üç boyutlu evren beliriminde katman boyutsallığı oluşu içinde bulunmaktaydı. Katmansal olmak, boyutsal derinliği bulunuyor olarak gerçekleşmekteydi. Her katman birbirini içsel ve dışlaşma belirlenimine bağlı olarak kapsıyor olması ile boyut olma özelliğini göstermekteydi.

Bütün varlık alanını kendi varlık alanı olarak bulan siyah nur taneciklerinden itibaren bütün nurlar (yetmiş bin oluş içinde) kat be kat değil, birbirine içkin ve birbirine dışsal olarak katmanlı olan kapsayıcı oluşta kendi âlemlerinde diğerleri ile de etkileşim içinde yekvücut hareket ederek varoluşa katılmaktaydılar. Nur âlemlerini seyir ettikçe gördüm ki siyah nur tanecikleri, nötrinolar, kuarklar veya bozon belirlenimli vb. her bir nur görünüşünü sadece kendilerinin bulunduğu evren katmanında bulmaktaydım. Böyle seyirlerim olmuş olsa da fermiyon ve bozon belirlenimli birçok nuru çeşitlilikte ve çokluk içinde etkileşim gösterdikleri oluş içinde de seyir etmişliğim olmuştu. Katman katman varoluş yekvücut -vahit- olarak korunmaktaydı. Özde vahit oluşları gereği hem Ben oluşta hem de Biz oluş beliriminde varoluş bulunmaktaydı. “Ona konuşmak için Tur’un sağ yanından seslendik” ve “Ey Musa muhakkak ben, benim âlemlerin rabbi olan Allah” iki ayeti de bu gerçeği ne güzel ifade etmekteydi.

Kur'an'daki Ben ve Biz kimlik belirlenimlerine dikkat ettiğimde, bu ifadelerin nurun kendini ahad ve vahit belirlenimli ifade etme biçimleri olduğunu görmekteydim. Buna yakinen de tanık olmanın eminliğinde seyir etmekteydim. Biz ifadesi ben ifadesine içkin olarak yani vahit belirimi ahad belirimine içkin olarak gerçekleşmekteydi. Biz derken Ben olan ile biz olduğu gerçeği de ifade edilmekteydi. Biz derken her safın ve her safhanın biricik Beni olduğu gerçeği de ifade edilmekteydi.

Nurun kendi varlık alanı, hareket ve kuvvet etkileşim biçimlerinde yek vücud oluş korunur iken varoluş nesnelere ve kendiliğin gerçekleşme -yaratım- alanı yani düşünce alanı olarak biçim kazanmaktaydı. Kendilik -düşünce- alanı, -nur- yaratım nesnelere verdikçe yarattıkları ile kendinde yayılımcı, katmanlı oluşun gereğinde girift, anlam-değer yüklemeleri edindikçe de kendi içinde derinleşen bir oluşta biçim kazanmaktaydı. Yaratmak ile kendilik alanında yarattıkları ile anlam-değer, içerik-biçim, temsil-tasvir belirlenimlerinde tinsel anlamda alan açılmaktaydı. Ahlak biçimsel olarak rahmetin esas kılınmış olmasına bağlı olarak da katmanlı ve kendi içinde derinleşen bir oluş içinde bulunmaktaydı. Her an yeni bir oluşta bulunulsa da yaratıma dair yasa, ilke, anlam ve değer sabiteleri edinmek ile gerçek, adalet ve rahmetin korunduğu oluşa bağlı olarak yaratım sürekli kılınmaktaydı.

Nurun kendilik alanı yaratım alanı olduğunda, düşünce alanı olarak biçimlenmekteydi. Her yaratılmış olan düşüncenin kendilik alanında gerçekleşme olanağı bulmaktaydı. Tanrı ötelere değildi, O'nun kendilik dünyasında gerçekleştirdiklerinden olarak, gerçekleştirdikleri içinde her can varoluşunu bulmaktaydı. Simülasyon değil, kendinden yarattığı kendilik dünyasında kendisinin de yaşadığı bir oluş içinde her varlık O'nun kendilik dünyasının bir parçasıydı. Her varlık kendini gerçekleştirdiği ölçüde ve yönde O'nun düşünce -yaratım etkinliğine katıldıkça, O'ndan aldığı payenin sürekliliği içinde kendi olmakta

kendini gerçekleştirme olanağı bulmaktaydı. Önemli olan ise doğada yayılımcı olmayı olanaklı kılan, bilmeye dayalı olan ve bilgiyi kullanmaya dair gerçekleşen düşünce etkinliğinden de ileri Allah'a yükseltici olan tevhid düşüncesinde de yaratım etkinliğine katılabilmektir. Tevhid, Allah'ın kendilik dünyasına katılmayı, katmanlı varoluş etkinliği içinde O'nun ile aynalaşırken buluşmayı olanaklı kılan ilmin ismiydi.

İlim ise nur deryasında siyah nur taneciklerinden itibaren gerçekleşen kabz-bast, emme-emilme, titreşim ve spinsel olan hareket biçiminde gerçekleşen her etkileşimde gerçekleşirdi. Erek biçimsel olarak nedenlerin belirli kılındığı bilinç oluşta, nurda işlevsel bilgi belirleniminde işlemsel oluş içinde yaratımda bulunma ve kendini gerçekleştirme belirlenimi olmasından öte değildi. Nur deryasında ilim, kendini gerçekleştirme, yaratımda bulunma hareketinde beliren her türlü etkileşim oluşu içinde gerçekleşmekteydi. Bilgi dahi en temel nurlardan itibaren nurun etkileşim biçimlerinde işlevsel ve işlemsel oluşu belirlenimlerinde hareket oluşu içinde gerçekleşirken, varlık âlemleri nur ile gerçeklik kazanır iken bilginin yapısal anlamda belirlenimiydi. Varlık alanında her ne gerçekleşmekte ise O'nun varlık zaman genişliği alanında "Ol" emri gereği olması gerektiği gibi gerçekleşir iken Cenabı Allah yarattığını zamansal oluşta var kılmaktaydı.

Varlık zaman genişliği içinde ve katmanlı yaratım sebebiyle de yarattığını yaratıcı olmanın gereği olarak yaratımın sonucunda varoluşsal anlamda önünde bulmaktaydı. Aynı olmadan aynı da olmadan var ettiğini bu anlamda ne, nasıl ve ne için olduğuna dair her belirlenimi ile bilir iken zamansal oluş içinde ne olacağına dair de bilirdi. Çünkü yaratıcı ile yaratılan arasında katmansal oluş içinde gerçekleşen zamansal ötelemede varoluş olanaklı iken yaratılan yaratıcıdan aldığı varlıksal paye ile var olmuş olsa da yaratıcı her daim

katmansal/ zamansal -varoluşsal- anlamda yarattığının önünde durmaktaydı. Yaratım, olmuş bitmiş olanın sonuçta yaşanıyor olması zorunluluğunda gerçekleşmekteydi. Bu durumda Cenabı Allah; her şeyi -olay ve olguları- geçmiş, şimdi ve gelecek dizimsel belirlenimlerinde yaratıcı olması gereğinde biliyor olmaktaydı. Geleceği yaratıyor olarak geleceği yarattığı için olmuş kılar iken geleceği de bilmekteydi.

Ancak, yaratıyor olmanın yaratıyor olma anından başladığını düşünmekte isem Cenabı Allah'ın yarattığını bilmesini, yaratıyor olması gerçeğinin sonucunda gerçekleştiğini de artık bilmekteyim. Öznel zamansal yani geçmiş, şimdi ve gelecek yüklemine ussal olarak yarattığını biliyor olmak, Cenabı Allah için yaratım sonucunda gerçekleşmekteydi. Her yaratım belirlenimi üzerinden de yaratım deneyimlerinde bulunuyor olması, anlam ve değer yüklemlerinde bilgide derinleşmesi ve kendi varlık alanında da yaratıyor iken yarattıkça, kendinde yaratılanlara bağlı olarak gerçekleşen yayılımcı düşünce alanı var etmesi olanağı içinde gerçekleşmekteydi.

Yarattıkça yarattıklarını bilmesi ile kalmayıp, kendini olanakları dahilinde açıklamış olarak gerçekleştirir iken olanakları yani sıfat ve isimleri (karakter belirimli kimlik belirlenimleri) ile de kendini deneyimlerken kendini keşf etme -bilme- olanağında öznel zamansal bir oluş içinde bulunduğunu da bilmekteyim. Sıfatları ve isimlerini varoluşsal anlamda yüklem almış iken sonradan gerçekleşiyor olmaları da göstermekteydi ki yarattıkça kendini gerçekleştirdiği olanakları dahilinde bilmesi de gerçekleşmekteydi.

Ancak, bu bilme durumu eş zamanlı olarak bizlerin O'nu biliyor olması ile kendini biliyor olması gibi değil, yaratır iken zamansal anlamda yarattıklarının hep önünde olduğu bilinçli oluşta bulduğuydu. O sadece doğa nesnelere değil, anlam-değer-duygu- irade-inanç-ahlak-karakter-kimlik vb. öznel belirlenimleri de var etmekte iken yarattıkları ile bilen değil, yaratırken kendi ile bilen olarak bilmekteydi. O bilgiyi

yaratırken de bizler yaratıcı ile bilme olanağını bulmaktaydık. Bilgiyi kendinde bilgi işlevsel ve işlemsel olarak var ediyorken zaten bilgiyi anlam ve değer belirleniminde her yüklem alışında bilen özne olarak kendi olmakta seyir etmekteydi. Bilgiye dair gerçekleşen böylesi durumda ise zati anlamda kendinden bir şey kaybetmekte değil, yüklem aldıkları ile artı değer olarak kendine kattıkları ile kendisine yine kendinde olmak üzere gerçekleşen varoluş alanı oluşturmaktaydı. Başka bir deyişle de nesnel ve tinsel anlamda beliren her yaratım belirleniminde ve nesnellığe içkin tinsel oluş içinde kendine anlam ve değer yüklem -bilgi- belirlenimlerinde dünya/ dünyalar yaratmaktaydı.

Yine de aklımdan geçen bir düşünce var ki görmezden gelemiyorum. Yaratılmış olan ile gerçekleşen bilme edimselliğinde, bağıntılı oluş içinde işlevsel ve işlemsel olarak gerçekleşme olanağı bulan bilgi; ne, nasıl ve ne için kılınmış olmaya bağlı gerçekleşir iken ne, nasıl ve ne için olunduğuna bağlı olarak gerçekleşenin bilgisi önceden deneyimlenmiş olarak artık biliniyordu. Bu anlamda Cenabı Allah, varlıksal anlamda yarattıkları ile yüklem alınmış birlik -vahidiyet- içinde bulunuyor ayrıca kendiliğine dair varoluşsal durumda ahad oluşunu zamansal ötelemede koruyor olsa da yarattıkları ile bilmesi, geçmişe dair bilme edimselliği içinde mi gerçekleşmekteydi? Yani olmuş bitmiş içinde ben, ben olmayı O'nun ile bulmakta iken her bilme etkinliğinde bildiklerimi dahi O'nun yaratımı ile buluyor olsam da benim biliyor ve biliniyor olmamın deneyimi üzerinden Cenabı Allah, deneyimlediği bilginin bilgisi ile gelecek belirleniminde de yaratıma devam mı etmekteydi?

Bilgiyi dahi O yaratır iken O'nun ile bilme olanağından paye almak ile bilmesi gerçekleşen olarak benimle bilmediği kesindi. Biliyor ve biliniyor olmamın deneyimi üzerinde artık O'nun varlık sahnesinde özgün varoluş düzeyinde gerçekleşmekteydim. Bilginin deneyim alanı, nesnesi olarak yaratılmış olmanın gerçekleşmesi üzerinden bilgi artık O'nun varlığında yüklem aldığıydı. Yasa, ilke ve hikmet

belirlenimlerinde artık tekrarlara bağlı olarak da yaratım olanaklı kılınabilmekteydi. Özgün yaratım içinde gerçekleşen doğadaki tekrarlar da bunun göstergesiydi. Yüklemlenmiş iken deneyimlenmiş olanın (bilgi ve bilgi nesnesi) varoluşsal her belirimi dahi bilgi edinimi oluşunda gerçekleşir iken kendi ile bilen yaratıcı için yarattığı, bilmenin belirlenimlerinde gerçekleşmekteydi... Yarattığı ile bilme olanağı içinde kendini gerçekleştirmektedir. Böyle olsa da yaratıcı ve yaratılan arasında gerçekleşen katmanlı oluş içinde varoluş ve zamansal öteleme gereği yaratıcının yarattığından varlıksal anlamda değilse de varoluşsal anlamda zamansal olarak ileride bulunuyor olması da göstermekteydi ki sadece özneler arası ve özne nesne ilişkisi değil, bilen özne ile bilgi de ayrı değil aynı da değil oluşunda gerçekleşmekteydi.

Bilen özne bilgiyi yüklemlenmiş aldıkça kendinde işlevsel ve işlemsel olarak gerçekleştirdikçe bilginin varlığı söz konusu olmaktadır. Bilen ben isem geçmişin bir deneyimi olarak gerçekte bilen yaratıcı öznenin bilmesi ile bilme olanağı bulur iken yaratıcı etkinlikte kendini gerçekleştirme olanağında kendi olmayı bulmaktaydım. Yaratıcı için bilmek kendi ile bilmek anlamında nur deryasında gerçekleşir iken bilmesinden paye alındıkça varoluş, bilmenin yaratım etkinliğine dönmesi kadarı ile gerçekleşmekteydi. Yaratıcı ve yaratılan arasındaki ikili birlik ayrı değil aynı değil oluşu içinde bilgidan paye alırken ve bilgiyi yorumlarken de gerçekleşmekteydi.

Sonuçta anladım ki benim ile bilen değil, kendisi ile bilen Cenabı Allah'tan hem fitri anlamda hem de çaba içinde bulunarak bilgiye dair paye aldığım kadar bilmekte olarak kendimi gerçekleştirdikçe yaratılışımı O'nun varlığı ile gerçekleştirmekte bulmaktaydım. Bir deneyimin parçası olsam da O'nun benimle bilmiş olması, benden dolayı bilmiş olması anlamını taşımakta değil, yaratımın sonucunda benim ile yani yarattığı üzerinden- sonuçta bilmiş olması anlamını taşımaktaydı. Yarattığının her daim öncesinde ve ilerisinde bulunurken

kendi ile bilmeyi koruyor olarak bilme O'nda gerçekleşmekteydi. Kendisinden var edip de kendisi ile biliyor iken varlığında başkası kıldığı bilgi nesnesi üzerinden biliyor olması, üzerinden -dolaylı- biliyor olmak anlamını taşımaktaydı. Zaten her bilme, dolaylı bilmektir.

Bilginin yegâne kaynağı kendisi iken öznel anlamda bilmek sadece kendisinde kendi ile bilmek anlamını taşımaktaydı. Yaratan olarak yarattığını yaratırken ve sonuç belirlenimlerinde bilmek ile yaratanın, bilgisini bildirdiğinde O'nun yarattığı bilgi ile anlayan ve kavrayan olarak gerçekleşen bilmek birbirinden ayrı tutulmalıydı. Bilmenin bir nesnesi olarak O'na katılmak ve artı bir yorum-anlam-değer oluşturmuş olmak ile varoluşu değer bulurken anlamlı bulmak da O'ndan alınan paye ile yaşamı anlamlı bulmaktan öte değildi.

Böylesi bir düşüncenin formel akıl uzantısında çıkarımda bulunmak olduğunu da gayet iyi bilmekteyim. Böyle olsa ben olmayı bulduğum (herkesin ben olduğu üzerinden düşünmesi gerekir ki) bütün belirlenimlerim ile özgün bir varoluş içinde isem benim -ve diğerleri- ile gerçekleşen bu özgünlüğün deneyimlenmiş olduğu gerçeğinde bilgiye/ bilmeye dair yeni bir oluş var ise beni yaratmış olması ile bilen bir Rabbim vardı. Ancak, bilgiyi yaratıp da yüklem alır iken kendi ile bilen yaratıcıda, ondan paye alıp da bilen için O'ndan bağımsız olarak bilmek söz konusu bile değildi. O gelecek belirlenimi ile geleceğimi de yaratan olarak beni her belirleniminde -yüklem aldıklarım ile- biliyordu ama O'nun geçmiş bir deneyimi olarak ben, bir bilgi oluşu içinde O'nun öncesinde deneyimlemiş olduğuydum. Kendi üzerimden bu düşündüğüm, varlık alanında gerçekleşen bütün yaratılmışlar için gerçekliği olandı. Zaten varlık alanında varlık sahnesinin nesnelere ile Cenabı Allah'ı, yaratıyor olmasının bilgisinde yaratıcı olarak kendini gerçekleştirir iken bilen olarak bulmaktaydık.

Ancak, biliyorum ki bilgi dahi nurun işlevsel ve işlemsel kılışı içinde anlam ve değer bağıntısında gerçekleşiyor iken O, bilmekten yana yine

kendinde kendi ile biliyor olmanın gerçeğinde bulunmaktaydı. Her bildiğimde O'nun ile bilme olanağı bulduğumu da bilmekteyim. Zamansal ötelemede de yarattıkları ile -varlıksal anlamda değilse de- varoluşsal anlamda ahad (tek ve tekil -biricik-) olmasını korurken ayrı değil aynı da değil oluşun içinde bilmeyi, her şeyi bilmek anlamında yani yarattığı her ne var ise yaratmış olması ile bilmekteydi. Ne, nasıl ve ne için -ne olacak- belirlenimlerinde de bilmesi/ bilmeyi gerçekleştirmektedir. Bu anlamda yarattıkları ile bilmiş olması, bilginin izafi (bağlamsal) oluşta gerçekleştiği anlamını taşısa da O, bilgiyi de yaratan olarak bilgiyi öznelliğine yüklem almış olması ile gerçekleştirmektedir. Bu anlamda bilgi dahi bütün yaratım alanında ayrı değil, aynı de değil oluşu içinde gerçeklik bulmakta, gerçekleşmekte ve öznel ve nesnel içerikte gerçekleşmelere yeni kapılar aralamaktaydı. Onun için yaratmış olduklarını ne, nasıl, ne için -ne olacağı/ olacak- belirlenimleri ile bilmek, yaratıyor olmasının sonucunda kaçınılmaz olarak bulduğuydu.

Bu bağlamda anlaşılması gereken ise yaratılmış olanların olmuş bitmiş içinde varoluşu, yaratılmış olmanın doğası gereği bulmaları iken gelecek yönelimli varoluşta gelecek, yaratılmış olanlar için yaratılıyor/ yaratılmış olarak hep bulduklarıydı. Ancak, söz konusu olan yaratıcı özne olarak bizlerin zamansal olarak önünde bulunan bir varlığın yaratım ve kendini olanaklarında gerçekleştirmesi ise O'nun kendisi için gelecek; yönelimsel anlamda bulunduğu ayrıca her daim yaratıyor olmanın varoluş eşiklerinde, ilke gereklerinde ve hikmet belirleniminde anlam, değer, duygu yüklem oluşu içinde gerçekleşiyor iken hep şimdi ve burada oluşun sürekliliğinde gerçekleşti. Bu anlamda O'nun için şunu söylemek yanlış olmazdı. Yaratmış olduklarının geleceği değil de kendisine dair gelecek, O'nun için sürprizler ile dolu olabilir. Yani kendi varlık alanında kendi olanaklarını yaşar iken geleceği kendini gerçekleştirmek, yaşamak anlamında bulan bir şahıs için olanaklarını

deneyimler iken yeni yaratım oluşları içinde yeni olanaklar açılması ile kendi olmayı bulması da gerçekleşebilirdi.

İlk defa yarattığında yaratmanın, kendini gerçekleştirmenin, olanakları dahilinde bilmenin, kendinden var ediyor olabilmenin heyecanını bulan için, yeni yaratım olanaklarını buldukça kendini yeni sıfat ve isimlerde gerçekleştirmesi de olanaklıydı. Bu anlamda varlıksal anlamda ayrı olmadığımız ama varoluşsal anlamda zamansal ötelemede ve katmanlı oluş içinde aynı da olmadığımız Cenabı Allah kendine yüklem aldığı yeni oluş biçimlerinde nasıl gerçekleştirmektedir bilemeyiz. Ola ki Rabbim bizler için O'nun geleceği olarak bilebileceğimiz ve O'nun hakikatine göre kavramlaştırabileceğimiz yeni yaratım durumlarından bizi haberdar etmiş olsun.

O yeni bir deneyimde kendini yeni bir oluş içinde gerçekleştiriyor olarak buluyor ve biliyor iken bizlerin var olduğu olanaklar dahilinde aldığı payeye bağlı olarak sınırlı olduğu düşünülduğünde, O'nun kendini yeni olanaklarda gerçekleştirebileceğini biliyor olsak da o olanakların ne olduğunu ve bilme oluşu içinde hangi sıfat ve isim belirlenimlerinde oluşlara neden olduğunu bilmek olanaklı değildir. İlkesel anlamda olgusal olandan hareket ile Cenabı Allah'a dair yeni sıfat ve isim belirlenimlerinde metafizik oluşu koruduğunu bilsek de yeni oluş durumlarını bilmemiz, deneyimden uzak kaldığı içindir ki bizden uzaktır.

Ayrıca gelecek; ilkesel anlamda olgusal olanları bilmek ile yani tanrısal olup da evrensel olanları bilmemiz ile öngörülebilir olsa da oluş içinde olay belirlenimli olarak nasıl gerçekleşeceğine dair gizemini bizler için korur. Ola ki Cenabı Allah bizi ilim, keşif, ilham vb. bir biçimde haberdar eder. Hayal gücü yetisi ile de Cenabı Allah'tan beslenmek olanaklı olur ise hayal yetimiz ile hem Cenabı Allah'a dair yeni oluş belirlenimlerinden hem de kendi geleceğimize dair bilgiden yana -

olgusal olanın bilgisinden hareket ile de- sezgisel anlamda haberdar olmak bilmeye dair ihtimaldir.

Cenabı Allah için bilme, yaratım üzerinden yarattıkları ile bağıntılı oluş içinde dolaylı yoldan gerçekleşiyor görölse de bilgi anlam ve değer bağıntısında bizatihi kendinde gerçekleşiyor iken bizzat kendi ile biliyor olması gözden kaçırılmamalıydı. Bilmenin gerçekleşmesi anlamında bilmek için yarattıklarına ihtiyaçlı olan değil iken bilmek için yaratıyor olmayı gerekli bulandı. Bilmek için yaratıyor olması gerekli olan varoluş içinde bilgiyi de yaratıyor olarak yüklem alışında bilmeyi olanaklı kılmaktaydı.

Bilmek, bilinecek nesne her ne ise ona dair -dolayımli- gerçekleşir iken bilmenin gerçekleşmesi öznel anlamda olanaklıydı. Bilgi bu anlamda öznel ve kendilik alanında gerçekleşen olması ile nesnesine aşkın gerçekleşmekteydi. Böyle olsa da bilgi, nesnesinin kendi olmaya dair belirlenimleri her ne ise varlıksal veya varoluşsal anlamda nesnel veya öznel belirlenimlerde karşılığı olması gereken olarak bilgi olma özelliği taşıymaktaydı. Bu anlamda Cenabı Allah her olay ve olguyu gerçek kıldığı belirlenimleri ile kendinden yaratıyor iken yaratıcı özne olarak zaten bilmekteydi. Hem kendinin hem de yarattıklarının gerçek olan bilgisine haiz olarak yaratımda bulunmakta ve yarattıklarını bilmekteydi.

Düşünen öznelde de bilgi sadece bilmeye yönelik değil, anlam ve değer bağıntısında yaratım etkinliği içinde öznelliğe yüklem alınmasına bağlı olarak edinilen, gerçekleşen ve gerçekleştirmeye yönelik kullanılabilirdi. Doğada yayılımcı, tinde ise yükseltici düşünce etkinliğinde bilgi, anlam-değer bağıntısında yüklem alınır iken hep yaratım olanağı içinde bulmanın/ bulunmanın olanağı olarak edinilmekte ve kullanılmaktaydı.

Yaratılmışlar için tevhid bilgisi de kendilik dünyasına taşınmanın, evrensel -tanrısal olan sıfat ve isim belirlenimleri ile aynalaşan bir oluş içinde bulunmanın bilgisiydi. Anlam, duygu, değer akışı -oluşu- içinde kendiliği ereğinde yani Allah'ta gerçekleştirme, yaratma olanağı içinde bulunmayı olanaklı kılmaktaydı. Nesnelliğe aşkın öznel olan kendilik dünyasına yükselmenin, katılmanın gereği idi. Yaratılmışlık alanı Cenabı Allah'ın öznelliğe haiz varoluş belirlenimlerinin (sıfat, isim) gerçekleştiği dünyası iken nur evreni kendiliğin zatihi kendiliğe mekân olduğu varlık alanıydı.

Nur deryası, kendi varlık alanını kendilik alanı olarak bulur iken kendini gerçekleştirme yönelimini kendini gerçekleştirme iradesi olarak bulması sonucunda iradeye içkin kendilik alanını, düşünce etkinliği içinde düşünce alanı olarak bulmaktaydı. Düşünce en temelde kendini gerçekleştirme etkinliği iken olanaklar dahilinde kendini açıklama ayrıca anlam, değer, ahlak, karakter, kimlik yüklem belirlenimlerinde kendiliğin de yaratılıyor olması olanağı olarak bulunmaktaydı. En temel evrensel, tanrısal olması anlamında düşünce iken Allah'tan paye almanın gereği olarak var olan her can, düşünceden istidadı kadar nasipli olarak düşünen olmakta kendini gerçekleştirme olanağında kendi olmayı bulmaktaydı.

Nur deryası, düşünen öznenin yani Cenabı Allah'ın kendilik dünyasıydı ki varlık zaman genişliğinde düşünen özne olarak yaratıcı olmaktaydı. "Habibim seslendim sesimi duyan olmadı, baktım gördüğüm olmadı" hadisi kutsisinde dahi kendi varlığını bilmeye dair değilse de kendi varlığını yoklar iken başka birinin varlığının olup olmadığını sorgulayan Allah'a tanık olunmaktaydı. Sonuçta ise ampirik -nurun öznelliğinde gerçekleşen duyuşal deneyim- anlamda kendi varlığından başkasını bulmaması, olumsuzlaması yapılamayan oluş içinde kendi olması gerçeğinde koşullanamayan varlık olarak kendini buluyor olması gerçeğini de bu hadisi kutsisi ile anlamaktayız. Varlığa dair ne, nasıl, ne

için soruları varoluşsal anlamda Cenabı Allah'ta da karşılığı olduğu için olsa gerek ki evrensel anlamda ve evrenseller ile düşünen öznelinin de ortak özelliği olarak belirlemekteydi. Varoluşa dair sorular, düşünen her öznenin peşinden koştuğu kendiliğine dair de sorulardı.

Düşünen özne yaratım etkinliğinde sadece varoluş nesnelere veya halk ettiklerini var kılmakta değil, kendini de olanakları dahilinde öznel belirlemelerinde yaratmaktaydı. Anlam, değer yüklem belirlenimlerine bağlı olarak da öznel anlamda kendini yaratma olanağı bulmaktaydı. Bu, varlıksal anlamda değil, varoluşsal anlamda kendini yaratıyor olmanın gerçeğini taşımaktaydı. Yarattıkları ile ilişkide aidiyet belirlenimi olması anlamında karakter belirimi ve kimlik belirlenimlerinde de değer içerikli yargısal olarak ahlak biçimsel anlamda da kendini yaratıyor olarak kendi olmayı bulmakta, kendi varoluşuna tutunmaktaydı. Bu ise bir eksiklik değil, aidiyet duyduğu ve yüklem aldığı karakter belirimli kimlik belirimlerinde kendi olmayı yaratıyor olmaktadır. Karakter belirimlerinin anlam, değer, duygu belirlenimlerini de kendine yüklem alır iken kendi olmayı öznellikte gerçekleştirmektedir.

Yaratırken yarattıklarını ise kendisinden aldığı payeye bağlı olarak kendini farklı açılımlarda gerçekleştirmenin nesnelere kılmaktaydı. Aynı değil aynı da değil olmanın gerçeğinde her şey değildi ama her şey üzerinden kendini gerçekleştirir iken görünüşe getirmektedir. Varoluş, kendilik alanında düşünen özne olarak kendine alanlar açarken kendinde derinleşen oluş içinde kendi olmayı sürekli kılma çabasında gerçekleşmekteydi. O'nun varlık zaman genişliğinde "Ol" denilmiş olup ne, nasıl ve ne için belirlenimleri ile oldu kılınmış olan varoluş sürecinde aşama belirimleri ile var olmayı zamansal oluşta bulmaktaydı. Yaratıcı ise yaratır iken yarattığı her oluş beliriminde kendini de varoluşsal anlamda yaratıyor olmanın gerçeğinde yaratıyor olmakta kendi olmayı bulmaktaydı.

Yaratıcıdan yaratıma dair paye alan yani düşüncede düşünce üretimine ve türetimine dair paye alan her özne için de düşünce sadece ussal - nesnel- kritik, vicdan -öznel- kritik belirlenimlerine indirgenmemeliydi. Öznel anlamda değer yargısal her değerlendirme -çıkartım-, ussal olarak bilmeye dair her tanımlama ve tanıtlamada dahi düşüncenin yaratım etkinliği içinde gerçekleşmekteydi. Yaratıcı özne için kendine yaratım alanları açması, kendini gerçekleştirme alanları var ederken dünyalar kurması anlamına gelmekteydi. Emek ve miras varlığı olarak kendini tarih varlığı kılmaması da tarih içinde varoluşuna dair nefes almasıydı. Değişen zamanlar içinde değişen anlam ve değer dünyalarında bulunmak, yaratıcı özne olmanın gerçeğini aşikâr etmekteydi. Emek, miras varlığı olarak kendine dünyalar yaratan yaratıcı özne kendi olmaya dair tarihsel anlamda nefes almakta, kendine tutunmayı tarihsel anlamda bulmaktaydı.

İnsan düşüncede sadece ussal anlamda bilme etkinliğinde bulunan veya öznel anlamda öznel kritik olarak ahlak biçimsel var olmakta değil, yaratım etkinliğinde bulunuyor olarak kendi olmayı ve kendi kalmayı gerçekleştiriyordu. Yaşamın zorlukları, aciz yaratılışı dahi yaratıcı özne olmaya onu eylemekteydi.”

*

“Anlam arayışı sürecinde anlam bulmak, değer üretmek, varlık alanı ve miras varlığı olarak tarih sahibi olmak; us ile bildikçe varlığa tutunmak ve değer üreten çaba olan emekte de yaratım etkinliğinde bulunmak ile gerçekleşmekteydi. Kendi için iyi, doğru ve güzel yargısı ile değer biçimsel anlamda bildikçe varlığa tutunan özne aynı zamanda kendi varoluşuna da tutunmayı bulmaktaydı. Yaratıcı etkinlikte ise kendi olmaya tutunur iken kendini keşfeden ve anlam-değer bağıntısında değişen zamanlar içinde kendini bulurken de değişen öznellikte kendini de karakter, kimlik belirleniminde ahlak biçimsel var kılmaktaydı.

Varoluş hikâyesinde neleri gördüğümüz, yaşadığımızdan daha önemli olan, hikâyeyi bütünlüklü olarak yaşamayı olanaklı kılan ilkeler, gerçeklerdi... Ki kavramlaştırıldıkça görünür kılınacak olan gerçek, herkesin ortak hikâyesi olması adına önemliydi. Gerçeği kavramlaştırmak için ise bütün belirlenimleri ve çoklu gerçeklikteki bağıntılı oluştta formel, diyalektik, sibernetik, analitik, ampirik vb. olarak nedenliye biliyor ve genelleştiriyor olmak gerekirdi. Herkese bir sözümüz olacak ise ortak hikâyemizin, ortak gerçekleri ile birbirimizi kazanmak için dahi olsa birbirimize uzanmak, inmek -tenezzül etmek- olması gerekendi. Sadece bilmek değil, her açıdan deneyimleniyor olan gerçeğin kavramlaştırılarak görünür kılınması, soyutlayarak bütün içinde kalarak bütünden soyutlandırılması (bilinmesine dair tenzih ilkesinin korunması) ve genelleştirerek herkes için anlaşılır kılınıyor olması anlamını da taşımaktaydı.

Artık, aynı kılma özdeş yaklaşımında bulunan klasik vahdeti vücut ve zatın aşkınlığını nurun vücut belirleniminden öte gören vahdeti şuhutçuların yaklaşım biçiminden farklı olarak yeni bir dil ve bağlam oluşu içinde hakikati tanımlamak, tanıtlamak, kanıtlamak ve bu doğrultuda hikmet belirlenimlerinde olan biteni anlamlı kılma çabasında bulunmak olması gerekendi. Dil bağlamında kavramlaştırma da dilde metafizik -felsefi- yaklaşım kaçınılmazdı. Önemli olan ise yeniden metafizik derken metafiziği metafizik kılan ilke belirlenimlerini belirli kılmaktı. Başka bir deyişle de us-dil yetisinden hareketle sözcükler ve kavramlarla, olgusal olanda karşılığı olmak kaydı ile uzlaşım sal olarak oluş an metafizik alanı yani düşünce alanını, fiziksel kurallar bağlamında yeniden tasarlamak değildi. Önemli olan doğada yer alan, metafizik olarak adlandırılan ve fizik alanında da karşılığı olan meta-gerçekliği olgusal olarak düşünce alanında açık edecek, düşünce alanını gerçeğe uygun olarak biçimleyecek ve yorumbiçimsel olarak yaratım etkinliğinde oluşu koruyacak metafiziği edinebilmekt i. Olgusal olanın, evrensel olarak anlamsal, tarihsel, ampirik, pragmatik (sonuç

verilerin gerçekleşmeye yönelik kullanılabilir olması) karşılıklarına göre tanımlanması, tanıtlanması, kanıtlanması, çoklu gerçeklik içinde kavramsallaştırılarak görünür kılması ile olgusal kılınmış olması onu metafizik belirlenimleri ile açık etmek anlamını taşımaktaydı.

Metafiziği olgusal kılan değişmez belirlenim ilkesi iken varlıkta ve varoluşta değişmez oluşları ile tespit edilen ve tarih olgusal olarak da gerçekleşen ilkeleri olgusal kılmak ile de metafizik yapmaya kapı aralamak gerekirdi. Varlık ve varoluşa dair değişmezler varlık ve varoluşu da olgu kılar iken metafizik, varlık ve varoluşta karşılığı olup da var olanları, gerçekleşenleri gerçekleşme olanağı içinde tespitini yaparken yapılması gerekendi. Bu anlamda metafizik, olgunun, belirlenimleri ile olgusal kılınanın ilmi olarak yapılmalıydı.

Kur'an'daki ve kâinattaki ayet belirlenimlerini yani varlıkta ve varoluşta karşılığı olanın/ olması gerekenin değerlendirmesini yaparken de metafizik içerikli yaklaşım çizgisinde buluşulduğunu gözden kaçırmamak gerekirdi. Ayet, varlıkta ve varoluşta zamansız olarak gerçekleşenin metafizik anlamda betimlenmiş olması gerçeğini taşımaktaydı. Estetik ilkesi gereği estetik yargıda olgusal olanı betimlemeyi olanaklı kılan sanat dahi bu anlamda metafizik olmaktan uzak değildi. Metafizik derinliği olan betimlemeler, duygusal olmaya aşkın ussal, duygusal belirlenimleri ile anlam derinliği değer zenginliğine haizdi. Görünen âlemler de anlam-değer, biçim-içerik, etken neden ve erek neden vb. belirlenimleri ile ayet belirlenimli metafizik betimlemeler olmaktan uzak değildi.

Teolojisi metafiziğe dair kılınmış bir din, varlıkta ve varoluşta olgusal, başka bir deyişle de ayet belirlenimli gerçeklik zemininden hareket ile yapısal kılınmış ise gerçeğe dairdi. İslam bu anlamda Allah'a dair gerçekliği, yaratıma dair gerçekliği, olgusal olanın ayet belirlenimli betimlenmiş olarak açık edilmiş olmasına dair gerçekliği ayrıca

hakikate göre nasıl yaşanması gerektiğinin gerçekliğine dair olarak Allah'ın dini olması adına önemliydi.

Metafizik, bir olgunun kendisini kendi kılan değişmez belirlenimleri ile farklı oluşunda aşkın olarak belirimde ne olduğu, nasıl olduğu ve ne için olduğu ile ilgili olması anlamında olgusal olanın ilmiydi. Bu anlamda varlığın ne olduğuna dair yaklaşımı ile klasik metafizikten farklı olarak ele alınmalıydı. Salt nicel belirlenimli yaklaşımdan ileri içerik olarak nitelik yüklü belirlenimleri ile olguyu tanımlamayı, tanıtlamayı, kanıtlamayı konusu kılmalıydı. Nicel bir dünyaya değil, yüklem belirlenimleri ile nitelikleri olan bir dünyaya bakmayı olanaklı kılmaktaydı. Salt nicel yaklaşımlı dil, öznelikten ve nitelikten yani tekillikten yoksun kalmış yoksul yaklaşımı ile nicel belirlenimli olarak bilimin dili kılınıyorken dahi olgunun nicel belirlenimli değişmezleri ile kendisini kendi kılan farklılıklarında bütüne dair üst kavramlardan oluşan belirlenimlerinde ele alır iken aslında metafizikti. Matematik, dil bağlamında açılanır iken de dilin öznelde nitelendirilen belirlenimli özdeşlikte temsil nitelikli gerçekleşir iken metafizik olması sebebiyle metafizik olgusal bakışımı olanaklı kılmaktan öte değildi.

Genel anlamda matematik, nitel değil nicel belirlenimli bağıntılılığa ve denklem kurmaya bağlı dilinde nicel belirlenimli bir dünyaya baktırıyor olsa da özne belirlenimli nicelikleri değer yargısal -yüklem belirlenimli-ele almaktan geri durmuyordu... Ki metafizik olmaktan uzak olmuş olsun. Sadece yaklaşım biçimi ile metafizik olmadığına sanısında, çoklu gerçeklikten kopuk olarak metafizik bir belirlenimden hareket ile olguyu konu almaktaydı. Nicel belirlenimli sonuç veri odaklı olarak tüme varım oluşu içinde gerçekleşirken de matematik ve geometri, metafizik olmaktan öte değildi. Matematik temelli modern metafizik yaklaşımlar da dil bağlamında bağıntılı oluşun içinde gerçekleşir iken matematik, metafizik olmayı bilginin doğası gereği bulmaktaydı. Varlığın ne olduğundan öte, dili gereği bağıntılı oluş içinde

gerçekleşirken de varlığın neler ile ne olabildiği, olabileceğine dair metafizik yaklaşımı açık etmesi sebebiyle de önemlidir.

Ancak, varlığın veya olgusal olanın ne, nasıl ve ne için olduğuna dair önermelerde bulunmaktan öte, varlığın veya olgusal olanın ne, nasıl ve ne için olduğuna dair tespitlere -sonuç verilere- ve bu tespitler doğrultusunda tahkike dayalı gerçekleşmesi gereken metafiziğe ihtiyaç vardı. Ayrıca bu doğrultuda sadece bilmeye yönelik değil, yorumbiçimsel oluşa haiz olarak da varlığı, varoluşu ve tarihsel anlamda olgusal olanı gerçekleşme belirlenimleri ile bağıntılı oluş içinde değerlendirebilmeyi, evre (dizge ve aşama/ saf ve safha) belirlenimli olarak ele alabilmeyi ve öznelliğe bağlı olarak gerçekleşme olanaklarını değerlendirebilmeyi de olanaklı kılan metafizik bir yaklaşıma ihtiyaç vardı.

Bir görüşe göre bilinçdışı kabul edilen doğada, -duyusal algıda- deneyimlenebilen -fizik- nesnel doğanın, sözcüklere, kavramlara dönüştürülerek bilince aktarılmasına, doğayı terimler ile tinde yeniden tasarımılamak değil de temsil eden ve olup biteni art arda sıralanmış bir sözcük dizisi olarak değil, bir anlam alanı olarak kavrayan ve aktaran, olan bitenin gerçekliğini açımlayan ve tinsel belirlenimlerde karşılığı olan metafizik bir yaklaşıma ihtiyaç vardı. Dilin anlam-değer bağıntısında temsil, yüklem, özdeşlik, indirgemecilik, izafi ve -temsil niteliği bağıntısında- aynalaştıran belirlenimlerinde gerçekleşen metafizik olgusal değişmezleri ile olgusal olmasından bakıldığında, tin alanında yani kendiliğin düşünce alanı olması belirleniminde gerçekleşen ussallıkta gerçeğe dair her kavramlaştırma tasarımsal -sentetik- olmaktan öte, gerçekte olanı tinsel alanda karşılıyor olarak görüş -bakışım- edinmeyi ve anlam-değer belirleniminde öznelliğe yüklem alıyor olarak da deneyimliyor olmayı olanaklı kılmaktaydı. Dil ile varlıksal, varoluşsal ve tarihsel anlamda olgusal olanın mahiyetine -kendinde şey olmasına- metafizik ile bakmak olanaklı iken mahiyetin

anlam-değer belirleniminde kendilik alanında yüklem alınmış olarak deneyimleniyor olması ayrıca özneliğin böylesi metafizik oluş içinde gerçekleştiğini idrak etmek -görebilmek de olanaklıydı. Bu, evrensel kendilik alanında gerçekleşenin tekil ve tikel belirlenimli öznelilik alanında karşılık bulmuş olarak gerçekleşiyor olmasından öte de değildi.

Özne, yalnızca gerçekleştirdiklerinin öznesi olarak öznellik -ben olmanın- belirlenimlerinde görünüş bulur iken kendiliğe özdeş aynı olan değişmez belirlenimlerine ve yüklem alınmış özdeş belirlenimlerine bağlı olarak değişen ve değişmeyen özellikleri bağıntısında metafiziği yapılabılır olardı. Nurun nesneliliği zemininden hareket ile nesneliliğine aşkın şahıs olması ve nesneliliğine aşkın öznellik deneyimleri gerçekleştiriyor olması ile özne olmanın doğası gereği ile bakıldığında dahi deneyim varlığı olarak öznenin metafiziğini yapmak olanaklıydı. Bu anlamda öz kendilik anlamında ruhun, öz kendiliklere içkin ve aşkın belirlenimiyle Tanrı'nın da metafiziğini yapmak olanaklıydı.

Söz konusu özneliğin yönelimsel olması sebebiyle ereksel oluşa bağlı edimsel oluş içinde kendini gerçekleştiriyor olması ise kendiliğe ait (aynılık düzeyinde kendine özdeş) ve kendiliğe dair (yüklem alınmış düzeyinde özdeşlikler) kılınmış belirlenimlerin tespiti yapılır iken yapılacak olan kavramsallaştırma ile özneliğin metafiziği yapılabılırdi. Söz konusu Tanrı ise Tanrı'yı tasarlayan bir bilinç olmaktan öte, kendisinden sonuç almaları bağlı olarak nesnel anlamda ne olduğu, öznel anlamda karakter ve kimlik belirlenimlerinde kim olduğu, evrensel sıfat ve isim belirlenimleri ile herkesin veya her şeyin tanrısı olmaya dair nasıl olduğu gerçeğinde metafiziği yapılması olanaklı olardı. Yani özne olandan, öznellik belirlenimlerine ve nesneliliğinden yana sonuç almak söz konusu ise Tanrı'yı tanrı yapan özelliklerini kılıgısalıkta tanımak, O'nun gerçeğine dilde metafizik olarak ayna

tutmak hem felsefi hem de bilimsel -yöntemsel- anlamda olanaklıydı. Tanrı'dan sonuç alınabilecek bir oluş içinde bulunmak söz konusu ise sonuç almaları bağlı olarak tanınması olanaklı olan Tanrı'nın ve tanrısal fiziğinin, öznel belirlenimlerinin metafiziğini yapmak, hem tanrısal belirlenimi olan eylemsel oluş içinde hem de kavramsal bakışım düzeyinde metafiziğini yapmayı olanaklı kılarken olanaklıydı.

Olanı, olan biteni, süregeleni olgusal anlamda metafizik belirlenimde kavramlaştırmak, onları gerçeğinden kopuk olarak us veya tin alanında tasarımlarken bilgebilimsel oluş içinde görünür kılmak değil, dilde temsil edildikleri ölçüde tin alanına taşımak ve görünür kılmak ile ilgiliydi. Varlıkta, varoluşta olgusal anlamda karşılığı olan, tin alanında usun görüngü belirlenimi -yüklemi- olan dilde karşılanıyor olarak tin alanında karşılık bulmaktaydı. Öyle ise hakiki anlamda varlıkta, varoluşta, olgusal olana karşılığı olanı kavramsallaştırmak ile duyulara aşkın olarak varlığa, varoluşa ve tarihsel anlamda olgusal olana (tarih, us, dil, bilim, felsefe, din, özgürlük, adalet vb.) dair gerçekleşenin mahiyetini -kendinde şey oluşunu- açık ediyor olarak metafizik yapılabildi. Tin alanında da anlam-değer bağıntısında mahiyete dair olanın yüklem alınmış olması ile mahiyet deneyimleniyor olarak metafizik bir oluş içinde bulunulmaktaydı/ bulunulabilirdi. Varlık, varoluş ve olgusal olana dair gerçek olanın us-dil bağıntısında böylesi görülebilir ve deneyimleniyor olması dahi gerçekliği içeren anlam-değer bağıntısında ayrı değil, varoluşsal olarak da aynı değil oluşun gerçekliğinde gerçekleşme olanağı bulmaktaydı.

Mahiyet, öz veya içerik öznelde karşılık bulan anlam-değer belirlenimi gereği dil bağıntısında bilinebilir, bilinmiş olması ile görülebilir ve öznellikte anlam-değer bağıntısında yüklem alınmış özdeşlikte deneyimlenebilir olardı. Evrensel olan -tanrısal- özsel belirlenimlerin öznellikte karşılığının oluşması ise tasarım -sentetik- olmaktan öte, gerçeğin -yeniden ve yine- özsel olan tin -kendilik- alanında

gerçekleşiyor olmasındandı. Bilgi, öznellik dolayımında biliniyor olarak gerçekleşen olsa da nesnesi olan varlıkta ve varoluşta karşılığı olanın dilde temsil edilmesine bağlı olarak öznellikte öznel olarak gerçekleşmekte olardı. Metafizik kategoriler dahi nesnellikte karşılığı olmaları doğrultusunda nesnel olanın öznelde karşılanıyor olması doğrultusunda bilmeye yönelik gerçekleşme olanağında bulunmaktalardı.

Düşüncenin tinsel alanında varlığa, varoluşa veya olgusal olana dair olanın us-dil bağıntısında içerik-biçim, anlam-değer, özne-nesne, aynılık düzeyinde özdeşlik-yüklem alınmış özdeşlik vb. bağıntısında karşılık görmesi, yorumbiçimsel olarak tasarımsal olmaktan öte, gerçeğine dair olarak özsel olanın yine özsel -tinsel- alanda gerçekleşmesindendi... Ki böylesi oluş içinde anlam-değer bağıntısında metafizik varoluş kaçınılmazdı ve metafizik yapmak olanaklıydı. Katmanlı oluş içinde gerçekleşen çoklu gerçeklik belirlenimlerine bağlı olarak bağıntılı oluşun korunduğu yorumbiçimsel yaklaşım da bu anlamda zemin kazanmış olarak metafizik oluş içinde gerçekleşebilirdi/gerçekleşmeliydi. Başka bir deyişle de tevili yapılmayanın tefsiri makbul değildi. Evrensel düşünce alanında gerçekleşen yaratım etkinliğinde anlam-değer, içerik-biçim bağıntısında gerçekleşen nesnel ve öznel olguları, gerçekliklerine bağlı kavramlaştırmak ile kendiliğın anlam alanında kavramış -mahiyetini deneyimlemiş- ve aktaran olarak us-dil bağıntısı gerçeğinden hareket ile metafizik yapmak, düşünce tarihinden bakıldığında insan olmanın bir gereği olarak gerçekleşti.

Başlangıcında varlığa dair teorik önermeler düzeyinde us-dil-mantık belirlenimli kavramsal yaklaşımlar ile tanımlama ve tanıtlama düzeyinde metafizik yapılmaktaydı. Düşüncenin uzantısında öznelliğe bağlı görünür kılınan varlık -gerçeklik- ile, düşünceye uzanmış olan nesnellığe dair varlık -gerçek- belirleniminde felsefe -metafizik- iki farklı biçimde yapılmaktaydı.

Tanrısal oldukları kadar öznel olan idealar ile olan biteni hakikatine dair değerlendirmek de metafizik bir yaklaşım biçimi olmaktan öte değildi. Öznel olduğu kadar öznel olan değer yargısal -irade- idealar-ı- (iyi, doğru, güzel vb.) belirleniminde olan biteni okumak, gerçekliği açık edecek, hatırlamayı olanaklı kılacak idealar -tümeller- ile değerlendirmelerde bulunmaktan öte değildi. Gerçek idealar dünyasında -ussal alanda- açıklandı, görünen dünya ise gerçeğin -ussal kılınmış olanın- yansımasından öte değildi. İki farklı dünya değil de içinde bulunulan dünyayı üst bir gerçeklikten yani olgusal olmanın gereği olan değişmez tümel belirlenimlerden yani idealardan hareket ile okuma çabasında bulunulmaktaydı. Hem ve hem de olmaları barındıran gelgitler içinde de gerçeğe, diyalektik oluşa haiz diyaloglar ile kapı aralamaya çalışılmaktaydı. Bu, özneliğin uzantısında nesnelliğe aşkın olarak tümel belirlenimleri ile idealde gerçekleşene tümünden gelimci olarak bakabilme çabası olması adına önemliydi.

Nesnel belirlenimli tümeller -değişmez ilke önermeleri- ile tümünden gelimci olarak yapılagelen metafizik yaklaşımda da nesnelliğe bağlı olarak varlığın kavramsal belirlenimleri ile ussal alana taşıyor olması ve teorik anlamda açıklanıyor olarak bilinmesi esas alınmıştı. Gerçek, varlık- idealar ile bilinebilir olmaktan daha çok kategorileri ile mantıksal çıkarımlar sonucunda bilinebilir oldu. Varlığa ait olan gerçek orada durmaktaydı... görünür kılmak için, değişmez olan -kategorileri- yönleri ile ona sorular yöneltmek ve kavramsal belirlenimleri onu bilmek için gerekli oldu. Bu hem nesnel -ussal olan- belirlenimlerinde varlığı bilmeyi hem de yöntemsel oluşun korunuyor olmasını içeriyor olması adına önemliydi.

İşin ilginç tarafı ise özne söz konusu ise bilme eylemi öznelde ideaların (özellikle en temel idealar olan iyi, doğru ve güzel) irade belirlenimli değer yargısal gerçekleşir iken özneyi bilmeye de eyliyor olmasıydı. Bilmek idealar ile gerçekleşmeye de idealar nesnesine bağlı olarak

öznelde gerçekleşme erki yani iradesi gösterdiklerinde bilmeye eylemekteydi. Anlam ise öznelde hem kendi ile özdeş kendi iken eril ve dirimsel olması doğası sebebiyle değer yargısal bakışıma eylemekteydi hem de idealar ile değer yargısal bakışıma eylenebilir iken idealar ile varlıksal her belirlenim değer yargısal bulunmuş olmaktadır.

Eksiklerine ve yanlış vargılarına rağmen iki farklı metafizik yaklaşım biçiminde de öznel veya nesnel belirlenimlerden hareket ile tümünden gelimci olarak sabiteleri olan yani evrenseller -zamansızlar, tanrısal olanlar- belirleniminde bir dünyaya bakılmaktaydı. Böylesi metafizik yaklaşım biçimlerinde bilmek esas alınmış olsa da bilmek ile varlığa tutunmak ve teorik anlamda ona düşüncenin yaratıcı etkinliğinde katılıyor olmak da -bilerek veya bilmeyerek- olanaklı kılınıyordu... Bu anlamda metafizik yapıyor olması sebebiyle önemliydi.

Bu iki metafizik yaklaşım biçimi sonrasında gerçekleşen metafizik sonrasında da metafizik ya Bir'in sudur teorisi ile açılımı doğrultusunda ya Tanrı merkezli olarak düşüncede Tanrı ile nedenlenmiş bir dünyaya bakıyor olarak ya da iki görüşü de birleştiren düşünce oluşu içinde yapılageldi. Bu, formel mantığın tahkike dair yetersizliği sebebiyle yapılan çıkarımlardaki yanlış vargılara rağmen metafiziğin sadece varlığa dair değil, olgusal olana da dair yapılabilmesini olanaklı kılması sebebiyle önemliydi.

Artık olgusal olanı kavramsal anlamda tanımlama, tanıtlama yöntemi ile görünür kılma anlamında gerçeğin ifade edilebiliyor olması, metafiziğin konusu olmaktadır. Varlığa dair özdeşlik belirleniminde Bir'i konuşan ama Bir'in ifade edilemez olması savında dahi kavramsal anlamda Bir derken dahi Bir'i ifade eden ironik metafizik yaklaşımda da öz ve varlık, olgusal anlamda değerlendirilebiliyordu. Tanrı da olgusal anlamda metafiziğin konusu olarak üzerine düşünülen, kendisine dair tanımlamalarda ve tanıtlamalarda bulunulandı. Bütün yanlış veya eksik

yargılara, vargılara rağmen bu durum metafiziğin olgusal anlamda alan genişlemesi ile gelişimi adına önemliydi.

Hareketi özünde bularak ereğine dair devinen oluş içinde metafizik, tümellere dair erek bağıntısında yapılageldi. Modern olan mekanik yaklaşım ile beraber dışsal edilgen olmaya bağlı olarak devindiği kabul gören doğa nesnelere hareket belirlenimine göre -nasıl olduklarına dair- değerlendirilmesi söz konusu iken klasik metafizikte öngörülen kendinden erek belirlenimli olması ile ereğine devinmesi yaklaşımı geride bırakılmıştı... ki bu yaklaşım biçimi ile yeni bir gerçeklik açısından bakar iken geride bırakılan diğer gerçeklik belirleniminden uzaklaşmıştı. Özden hareket ile bakıldığında, özne-nesne, biçim-içerik, anlam-değer, etken neden, erek neden ve ara neden vb. bağıntısından uzak, sebep-sonuç düalist belirlenimine indirgenmiş bir doğa anlayışı galip gelmiş olmaktadır.

Mekanik doğa anlayışında devinim esaslı olarak nicel belirlenimli dünya öncelenir iken metafizik, bu doğrultuda gerçekleşecek olan aydınlanma felsefesinde özneliliğin deneyim alanına itilmiş olmaktan öte değildi. Dilin varlık, varoluş, olgusal olan ile bağıntısında gerçeğe dair olanı açık eden araçsallığından ve dilin metafiziğinden yani olgusal belirlenimlerinden (indirgemecilik, anlam-değer yüklem belirlenimli özdeşlik, temsil özelliği vb.) uzak olarak sadece usun belirleniminde bilginin tasarımsal gerçekleştiğinin sanısında ise bilinebilir-bilinemez, bilimi yapılabilir-bilimi yapılamaz dogmasında metafizik, özneliliğin daraltıldığı alana sıkıştırılmış olmaktan öte değildi.

Nesne, içerik, eylem ayrışımına giden, deneyimden uzak olduğu kanısı ile bilinebilir ve bilinemez ayrışımını yapan, bilginin öznelde tasarımsal gerçekleştiği -sarı- yaklaşımı ile biçimlenen ve bu doğrultuda da içeriğin -kendinde şey oluşun- bilinemez olduğunu belirten bilimsel yaklaşım çerçevesinde metafiziğin, öznel alanına sıkıştırılıyor olması sonrasında... Olgusal olanı diyalektik oluşta tarihsel

gerçekleşme içinde gösteriyor olabilmek de tümünden gelimci olarak metafiziği yeniden diriltmeye çalışma çabasıydı.

Ancak, kavramın içerik olarak anlam belirleniminde sadece kendi olmasını sağlayan yani kendine özdeş iken kendi dışında yüklem almayan dolayimsız olmakta eril ve dirimsel doğasından uzak olarak, karşıt kavramlar arasındaki bağıntılılığın, aynı düzlemde ortadan kaldırılarak oluş belirlenimli yeni kavramda içeriliyor olarak aşılmış olduğunun savı, anlamın doğasından uzak ve yanlıştı. Yani kavram, karşıtını içeren özdeşlikte görü veren değil, sadece kendi içeriğinde görü yönelimsel klandı. Kavramlar arası dolayımllık, anlam bağıntısı elbette vardı ama karşıtlığın aşıldığı savındaki oluş belirimli yeni kavram sadece kendi olması gereğinde görü sahibi kılmaktan öte içeriğe sahip değildi. Elbette diyalektik, kavramlar arası anlam bağıntısında dolayimli olarak gerçekleşmesi olanaklı olandı. Ancak, karşıt kavram veya kavram çiftlerinin kurgusal anlamda dolayimli kılınmasından öte, varlık ve varoluşta karşılığı olduğu yönde kavramın diğer kavramlar ile anlam bağıntısında -dolayımında- bulunuyor olması önemliydi. Diyalektik dolayimli oluşun kurgusal yaklaşımı en temelde kavramın biricik olması doğasından uzak ve kurgusal olması yönünde zorlama-lar- da içerir iken teknik anlamda yanlışı yaklaşıma haizdi.

Önceden tasarlanmış bir açılım yönüne yani doğa ya da tin yönüne göre seçilerek esas alınan belirli bir karşıtlık çiftinin, hep karşıtlıkta kalarak yeni bir içerik kazandırıp, hep yeni bir karşıtlık çifti kurgulayarak; eyleme gönderim yapan 'oluş' terimi altında aslında 'tasarıma' gönderim yapan yeni bir kavramda aşılmış özdeşlikte yeniden kurgulanıyor olması hem teknik hem de yöntemsel yaklaşım biçimi bakımından zorlamalar ile dolu ve yanlıştı. Bilginin öznelde tasarimsal olduğu savı, bir hayalet gibi bu düşünsel yaklaşımda da dolayimli kurgusal -spekülatif- biçimde kendini göstermekteydi. Ancak, salt formel bakmaktan öte, diyalektik oluşa haiz hep yeni bir oluşa

devinimde gelişimci -tarihsel perspektif- bakışım geliştirilmesi anlamında önemliydi.

Yaratımda ve tinsel oluşun ilişki belirlenimlerinde hem o hem o, ya o ya da o, ne o ne de o gibi diyalektik belirlenimler var iken diyalektiğin sadece bir 'değilleme, aşma, yeni oluş belirlenimi -olumsuzlamanın olumsuzlanması-' düzleminde dolayım belirlenimli kurgusal olarak yapılıyor olması da gerçekten uzaklaşmak, ondan beri kalmak için yeterliydi. Birbirini olumlayarak yeni bir oluş biçiminde görünüş bulan çiftlerin diyalektiğinden bakıldığında böylesi bir kurgusal yöntemin varlıksal karşılığı kısmi anlamda olsa da birbirini olumsuzlayan karşıtlarda uygulandığında, gerçekçi olmadığı gibi yöntemsel anlamda yanlışa ve zorlamaya düşülmekteydi. Ayrıca çiftlerin diyalektiğinde, karşıt belirlenimler birbirini olumsuzlamaktan öte, birbirini olumlayarak ve ilişkide yeni bir oluşa taşınır iken birbirini yeni oluş içinde barındırarak varoluşu olanaklı kılmaktaydı. Yeni oluş biçiminde ayrı değil, aynı da değil olmakta -biz olmaya da kapı aralamış olarak-kendi olmayı özgün farklılıklarında gerçekleştirmekteydiler. Varoluşu sadece bir yöneme indirgeyerek tanıtlama çabası, farklı perspektiflerden bakıldığında yanlışları, zorlamaları ile beraber artık geride bırakılmalıydı.

Söz konusu olan birbirini olumsuzlayan karşıt 'kavram' ve 'oluş' terimleri, çelişenleri çelişmez kılma çabası doğrultusunda amaçlanmış, tasarlanmış bir kısır 'oluş-a gönderim yapmaktaydı. Öznellikte, öznelikten aldığı paye gereği ile eril, dirimsel olup da kendine özdeş belirlenimi ile var olan ve öznesini yüklem alınmış özdeşlikte eyler kılan anlam, duygu belirlenimlerinde yapılması olanağı olmayandı. Seviyor iken sadece seven, nefret ediyor iken sadece nefret edenin yeni bir duygu oluşu içinde karşıt duyguları yeni bir oluşta aşarak ve içererek yaşaması da söz konusu değildi. Yaşanan her duygu bir önceki duyguyu geride bırakmış olarak deneyimlenmekteydi. Anlam da sadece

içeriğine özdeş görü -anlayış- sahibi kılar iken karşıt kavramların aşılmış birliği olan oluş belirlenimli kavram olmaktan da uzaktı. Anlamın eril, dirimsel, biricik ve bakışma -eyleme- eyler doğası anlağın da yani anlayış yetisinin de doğasını belirli kılmaktaydı... Ki anlayış, nurun doğası -gereği- doğrultusunda gerçekleşen sezgi üzerinden yükselir iken tinsel olarak anlamın doğasına göre biçimlenmekteydi.

Anlamın kendilik alanındaki etkisi ile anlayışta, anlamın doğası gereği ile görü edinmiş olmak kaçınılmazdı. Anlakta ve kalpte -kendilik alanında eril ve dirimsel olmaları sebebiyle kendine özdeş biricik olanların yönelimsel ve eylemde gerçekleşmeye eyler kılmalarında -öznellikte- biricik olanlar (anlam, değer, irade, duygu, melekeler vb.) deneyimlenmekteydi. Bu anlamda, karşıtların aşılmış ve içerilmiş birliği -özdeşliği- yüklem alınmış özdeşlikte gerçekleşen ve sadece kendisi olanlar ile öznellikte yapılabilir değildi. Özneliğin doğasında her şey bütünlüğe doğru evrilir iken kendi ile daim karşıtlık içinde olmaya sebep oluş içinde bulunulması beklenemezdi. Özneler arası ilişkide ise birbirini olumlayan karşıt çiftlerin, birbirini olumsuzlayan karşıtların diyalektiği ise anlamın öznelde değer yargısal gerçekleşmesi sonucunda gerçekleşmekteydi.

İçeriksel olarak birbirini tamamlayan içerikte çift kavramlar (Aziz-Hâkim, anlam-değer, töz-öz, neden-erek, evvel-ahir, zahir-batın, hak-had, özne-nesne vb.) olduğu gibi birbirini yadsırken yeni bir oluşta da buluşma olanağı olmadığını açık eden içerikte karşıt kavramlar (hak-batıl, cimrilik-müsriflik vb.) da vardı. Karşılığı olan nesnesini açıklamak için kullanılan kavram öbekleri (zamansal öteleme, hak kılınmış, hak edilmiş, ayrı değil aynı da değil, yüklem alınmış özdeşlik, aynılık düzeyinde özdeşlik, katmanlı oluş, çoklu gerçeklik, ortak gerçeklik vb.) de vardı. Dilde doğaya veya tine dair göstergeler olan özel adlar (aslan, yaprak, insan vb.) kavramsal sıfat adlar (yeşil, sıcak, sert vb.) kavramlar (tür, cins, töz, öz, özne, nesne, ilke, neden, erek, iyi, doğru, güzel vb.)

ve kavram öbekleri de olanı ve gerçekleşenleri usun görüngüsü olan dilin bağıntılı oluş belirleniminde açıklamak için kullanılır iken metafizik anlamda gerçekten uzak kılmakta değildi.

Kavram; karşıtlık dolayımında belirli kılınabilir olduğu gibi kavram çiftleri, kavram öbekleri ve tümcenin anlamı aşıkâr eden kurgusu içinde de açık edilebilir olandı. Tarihsel perspektiften de bakıldığında, kavramın öznelde değer yargısal oluş belirlenimli olarak diyalektik oluş belirlenimli gerçekleşme süreçleri de anlamın ilke belirlenimli olarak diyalektiğe aşkınsal bengisel gerçekleştiği gerçeğini görünür kılmaktaydı... Ki kavram ilke içerikli anlamı temsil ettiği kadarı ile kavram olmayı korumaktaydı. Elbette ilke belirlenimli her kavram anlam içeriğinde ilişki dolayımında gerçekleşme olanağı bulmaktaydı... Her ilişki ilke belirlenimli gerçekleşir iken anlamın öznelde eyler olması ile değer yargısal olması sonucunda değer yargısal olarak gerçekleşir iken her zaman karşıtlık belirleniminde gerçekleşecek diye bir kaide de yoktu.

Diyalektiğe aşkın olarak kavramların tesis edildiği kurumsal yapılara dikkat edildiğinde diyalektiğe, karşıtlığa -çelişkiye- aşkın uyum içinde gelişmelerinin esas kılınmış olması buna örnekti. Yani evrensel olması anlamında ilke belirlenimi kavramlar birbirini yadsımdan öte, birbiri ile örtüşen anlam içeriğinde birbirini tamamlarken de özün çeşitlenme olanağında gerçekleşme olanağı bulmaktaydı. İlahi isimler yani tanrısal belirlenimli evrensel gerçekler olan karakter ve kimlik belirlenimleri bu anlamda varlığı, varoluşu farklı bir açıdan yeniden düşünebilmek adına örnekti. Tanrısal isimler birbirini kapsayan anlam içerikleri ile öznesinin mahiyetleriydi -niteliksel belirlenimleriydi- ve birbirini de açımlayan oluş içinde kavram çiftleri olarak okunmaları olanaklı olandı.

Oluş felsefesinde ise karşıt kavramların aşılmış belirlenimi olan her yeni kavram yeni bir karşıtlık belirlenimi içinde yeni bir kavrama doğru

devindirilmekteydi. Varlık ve hiçlik kavram belirlenimi karşıt olsalar da varlık mahiyet belirlenimleri ile görünüşe geldiğinde artık hiçlik geride bırakılmış olardı. Oluş kavramında içeriliyor olmaları da anlamın biricik doğasına aykırıydı. Varlık-hiçlik ve oluş kavramından sonra varlık ve mahiyet kavramları da karşıt kavramlar olmayıp kavram çifti olma bakımından değerlendirilebilirdi... ki bu neden ile bir şey varlık olmayı mahiyeti gereği bulmakta iken varlık-mahiyet kavramlarını karşıt kılmak ve bir şey kavramında aşılıyor olduğunu belirtmek de zorlama olmaktan öte değildi. Bir şeyin diğerine sınır olması ile ilişki dolayımında özne olmayı buluyor olmasında dahi bir şey ve sınırlı kavramları da (hak-had belirlenimi) karşıt olmaktan öte, en fazla kavram çifti olabilirdi. Böylesi beliren öznellik kavramını da akıl, zaman vb. gibi sıfatlara yüklem kılıyor olarak gerçek öznesinden bağımsız olarak öznel kılmak da zorlama yapıyor olmaktan öte değildi.

Kavram evrensel oluşunu, gerçekliğini varlık ve varoluşta karşılığı olanlarda bulur iken diyalektiğin dolayımında birbirini olumsuzlayan karşıtlık beliriminde başkası oluşta gayrı iken yeni kavramsal oluşta karşıtlığın aşılması ile olumsuzlamanın olumsuzlanması beliriminde aynılık düzeyinde özdeşlikte ele alınırken düşüncenin ussal alanında evrenselinden yani metafizik olgusal belirleniminden uzak olarak ele alınmaktaydı.

Çünkü düşüncenin ussal alanında evrensel içeriği ile kavram, ilkenin evrenselde örtüşüyor olmaları gereği ile birbirini tamamlayan içerikte karşılıklı varoluşun belirlenimiydi. Bu anlamda ilke olması gereği ile ayrı olmadan birbirini olumsuzlayan karşıtlarda ve birbirini olumlayan kavram çiftlerinde aynı da olmadan varlığı, varoluşu, olgusal olanı öznelde anlamlı kılmanın gereği idi. Karşıtlıkta ki gayrı, başkası oluşun aynılık düzeyinde özdeşlikte aşılıyor olması zorlama olmaktan öte değildi.

Kavramsallaşmada gayrı ve aynı oluşun değil, aynı değil ayrı da değil oluşun korunduğu oluş içinde varlık, varoluş belirlenimli olgusal olanı görünür kılmak, nesnel kılmak gerçekte olması gerekendi... ki dolayimli oluşta ussal olanın görünüşe gelmesi elbet doğrudu ama dolayımı sadece -yanlış- bir oluş biçimine indirgeniyor olması yalınkat olarak olan bitene bakmaya nedendi. Dolayımın birçok belirlenimde gerçekleşmesi içinde sadece karşıtlık belirlenimi değil, katmanlı gerçeklikte karşılıklı varoluş belirleniminde ayrı olmadan aynı da olmadan oluşu içinde gerçekleşiyor olması özellikle dikkat edilmesi gerekendi. Spekülatif -kurgusal- olan, gerçekte örtüşmediğinde düşüncede yorum biçimsel çıkarımda yanlışla düşmek kaçınılmazdı.

Oluşun ilmi elbette diyalektikti ama oluşun (kevn ve fesadın, olmak ve bitmenin) süreksizlikte olup bitmekte nasıl olunduğunun ilmi olduğunu hatırlamak yerinde olurdu. Oluşun bizzat kendisi değil, oluşun hangi mahiyette gerçekleştiği önemliydi... ki gayrı ve aynı yaklaşımı oluşu bir nokta durdurtup kurgusal olarak devam ettirme mahiyetini oluşa yüklemek anlamını taşımaktaydı. Ayrı değil aynı da değil yaklaşımında ise oluşa, aynılık düzeyinde özdeşliğe yer vermeden, yüklem alınmış özdeşlikte ayrı olmadan ama aynı da olmadan gerçekleşen bir oluşa tanık olunmaktaydı. Bu, kurgusal olmaktan öte, oluşa dair gerçekte olanın düşüncenin yaratım -evrensel- alanında nasıl gerçekleştiğini görmek adına önemliydi. Gayrı ama aynı yani karşıt ama yeni oluş biçiminde aynı olunduğunu belirten ve oluşun bu mahiyette gerçekleştiğini söyler iken oluşun metafiziğini yapan yaklaşım biçimi bu anlamda yanlıştı. Ayrı değil aynı da değil olmanın gerçeğinde ise yüklem alınmış özdeşlik belirlenimlerinde, oluşun, süreksizliğe gebe sürekli olan ve sürekli kılınmış olanlar -tümeller- ile nasıl gerçekleştiğine, gerçeğinde nasıl ise öylesi tanık olmak olanaklıydı. Bu anlamda oluşun mahiyet belirlenimlerine yani oluşu oluş kılan, olgusal -nesnel- anlamda nasıl gerçekleştiğini görünür kılan düzeyde metafiziğini yapmak kurgusal değil, gerçeğinde olduğu gibi gerçekçiydi.

Özellikle belirtmek gerekir ki gayrı ve aynı düzleminde oluşu mahiyetlendirmek doğrusal anlamda yalınkat gerçekleşen kurgusalılık içerir iken ayrı değil aynı da değil mahiyetinde gerçekleşen oluş, erek/ sonuç/ amaç belirlenimli olarak nedenlerin belirli kılınmış olduğu sibernetik ussal -bilinçli- olmakta gerçekleşir iken yalınkat doğrusal olmaktan uzak gerçekleşmekteydi... Ki bu da süreksizliğin mahiyetini ve süreksizlikte beliren sürekli olan tümel belirlenimli mahiyetlerin sadece nasıl gerçekleştikleri değil, ne için gerçekleşiyor olduğunu da açık etmekteydi. Kurgusal olarak ve doğrusal süreçte oluşu yalınkat nitelime -mahiyetlendirme- çabası içinde isek sibernetik olarak oluşun nasıl mahiyetlendirilmiş olduğunun gerçeğinden de uzak olunmaktaydı ki bu anlamda bu felsefi -metafizik- yaklaşım ile yaratım felsefesi yapmak olanaksızdı.

Doğa ile aynılık düzeyinde özdeşlik mahiyetinde içkin töz yani Tanrı anlayışını durağan Tanrı ile ilişkilendirdikten sonra cesurca bir karar alıp kendini açımlayan hareketli bir Tanrı anlayışına geçmek ne kadar doğru olsa da oluşun nasıl gerçekleştiğinden uzak oluşu mahiyetlendirmek de gerçekten uzak ve yanlıştı. Yanlış olanı, ardından gelenlerin de yanlış yorumlamamış olarak ideolojik yaklaşımlarında hayata geçirmesi de hem batıl hem de zulme neden olur iken tarihsel anlamda hak olana ne kadar ihtiyaçlı olduğumuzu görmüş olmuştuk. Elbette hakkı olanların hak talebinde olarak hak olanı tesis etmesi gerekir ama bu batıl ve zulüm ile değil, hak olandan sapmadan gerçekleşmesi gerekendi.

Bunlara rağmen gayrı ve aynı yaklaşımında olarak oluş felsefesinin -metafizik- kurgusal anlamda mahiyetlendirilmesinde, düşüncenin yaratıcı etkinliğinde ilham alırken ve tümel belirlenimli oldukları içindir ki kendinde yeterli olan içerikte kavram tanımlamalarında bulunuluyor olunması ve yöntemsel tanıtlama içinde tarihsel perspektiften düşüncenin gelişimini gösteriyor olmak gerçekten önemliydi. Kavramın

ayet belirlenimli yani varlıkta ve varoluşta karşılığı olanın öznelde olgusal -nesnel- kılınmasının nesnesi olması, varlık-mahiyet belirlenimli olarak metafizik yapmayı olanaklı kılmaktaydı. Diyalektik oluş belirlenimleri de gerçekleşmenin, ilerlemenin, kendini aşmanın gelişimi içinde dolayimsal anlamda nasıl gerçekleştiğine dair ayna tutmaktaydı.

Kendine tezat düşmeden karşıtlığa aşkın çeşitlilikte, katmanlı oluşta karşılıklı varoluşu da olanaklı kılar iken kendini görünüşe taşıyan hakiki varlık yani Allah için hikmet üzeri de iş görür iken çelişkiye yer yoktu. Öz varlıkta özne-nesne kavramları dahi karşıt değil, aynılık düzeyinde gerçekleşen özdeşlikte kendi olmanın belirlenimleriydi. Bu gibi kavramların karşıt olduğunu belirtmek ise zorlama yapıyor olmaktan öte olmazdı. Katmanlı gerçeklikte ise karşılıklı varoluş önceleniyor iken karşıtlık dolayımından öte, karşılıklı dolayimli oluşta varoluş olanaklı kılınmaktaydı. Bu anlamda yaratan-yaratılan kavram çifti karşıt kavramlar olmaktan öte, katmanlı oluştan bakıldığında karşılıklı varoluşta karşılıklı dolayımına haiz olduğunu imleyen kavram çiftleriydi. Ussal anlamda katmanlı varoluş bilinmediği takdirde, karşıt belirlenimli çelişir diye ifade edilen karşıtların veya onları temsil eden kavramların çelişir olduğu zorlamasında bulunmanın bir zorlama olduğu gerçeğine uyanmak olanaklı değildi.

Katmanlı oluş içinde karşılıklı varoluş olanaklı kılınmış iken diyalektik araçsal olmaktan öte değildi... Ki özellikle birbirini yadsımayan çift karşıtların çelişir olmasından bahsetmek zorlama olmaktan öte değildi. Birbirini olumsuzlayan karşıtlığa haiz hak-batıl belirlenimli diyalektik oluşta ise batıl olan aşılması gereken iken hak olan batıl olan üzerinden görünüş bulmaktaydı. Bu anlamda karşıtlık bir çelişki olmaktan öte, erek odaklı hikmet açılımının bir gereği olarak yerinde ve gerekli kılınmış olarak gerçekleşmekteydi. Ayrıca, Tanrı vardır veya yoktur, ruh ölümsüzdür veya ölümlüdür gibi sonuçsuz gibi görülen savlar dahi

değer biçimsel yaklaşım içerir iken tarih olgusal olarak gelişen tinsel yöntem ve teknik gelişimler sonucunda bir sonuca bağlanabilirdi... Ki özellikle İslam tasavvufundaki Allah'tan sonuç almalara bağlı olarak gelişen tarihsel Ariflik -kadim bilgelik- deneyimi, bu gibi soruları kâle almayacak kadar keşfe dair deneyimlere haiz iken bu anlamda önemliydi.

Gerçeği, gerçek olanı, birçok belirlenime haiz olan kavram çeşitliliğinde ussal bağıntılılıkta tanımlamak, tanıtlamak da olanaklı iken sadece bir yönetime indiriyor olmak anlaşılabilir değildi. Anlam, dilin cümle kurma bağıntısında aşikâr olurken de sadece kavramsal yaklaşımda bulunmak ile anlamı açık eden yapısal belirlenimden uzak, kurgusal düzlemde tanıtlamaya dair kavramsallaştırma çabasında, dilbilimsel olarak teknik anlamda hataya düşülmüş olması gerçeği de gözden kaçırılmamalıydı.

Aslında üzerinde durulması gereken ise metafiziğin -nesne, içerik, eylem bağlamında- olması gerekeni mantıksal bağıntıda kurallaştırır iken gerçekten koparan ve yalınkat bakışıma eyleyen normatif bir anlatım dilinin olmaması gerektiğiydi. Katmanlı doğada olanın ve ilkesel içerikte tinde gerçekleşenlerin, dilde ve düşüncede yaratılanın dili olduğunu, deyim yerinde ise gerçek olan, doğada betimlenirken ve tinde kavramlaştırılırken bir metadile haiz olarak metafizik oluş belirlenimlerinde gerçekleşmekteydi. Öyle ise doğada ve tinde birbirini içeriyor olarak kapsarken gerçekleşeni anlamak ve anlatabilmek adına olması gereken bir metafizik dile -metadile- ihtiyaç vardı. Metadil, doğada ve tinde gerçekleşen dil oluşunu öznelde karşılayan, kapsayıcı olması gereken dildi. Yaratım, yasa ve ilke olgusal gerçekleşiyor olarak yöntemsel oluşu içerirken olanı ve gerçekleşenleri gerçeğinden kopuk olmadan anlamayı sağlayacak ve anlatmayı da olanaklı kılacak yöntemsel oluşa da ihtiyaç vardı.

Bir ayette “Allah O’dur ki yedi göğü ve yerde de bir o kadarını -benzerini- yarattı. Şüphesiz bilesiniz ki emri bunlar arasında iner. Allah’ın her şey -e- -üzerine- kadir olduğunu ve şüphesiz ki muhakkak ilmi ile her şeyi kuşatmış olduğunu bilesiniz” denilmekteydi. Talak suresinde, olması gereken ahlaki kurallar çerçevesinde belirtilen emirlerin tutulması gerektiği yönünde ifadelerde bulunulur iken bu ayet Cenabı Allah’ın emir ve yasaklarını gerçekleştirmenin insanın hayrına olduğu anlamını sure bağlamında uyarı olarak içermekteydi. Bu bağlamda insanın doğada ve tinde anlama haiz gerçekleşenler doğrultusunda Allah’ın emir kıldıkları ile uyumlu yaşaması da gerekli olarak istenendi. Sure ile bağıntılı olan anlam akışından farklı olarak bu ayet sadece kendi anlam yüklemine değerlendirildiğinde anlaşılacağı gibi Allah bilinmeyi istemekte, katmanlı oluş içinde her şeyi kuşatmış ve gerçekleştirme gücünü kendinde bulurken de yerler ve gökler arasında gerçekleşen emri ile iş görmekteydi. Kanaatim o ki ayette geçen ‘emir’ kavramı, olması gereken yasaya (olması zorunlu olanlara) ve ilkeye (gerekli kılınmış olanlara) işaret ettiği gibi Allah’ın iradesine ve anlama da işaret etmekteydi.

Allah’ın iradesi gökler ve yerler arasında inerken -iş görürken- yasa ve ilke belirleniminde gerçekleşmekteydi ama irade gerçekleşme erkinin bir belirlenimi olarak gerçekleşirken anlamın eyler doğasında da görünüş bulmaktaydı. En temel de ‘emir’ anlama içkin olarak iradede biçimlenmiş olandı ki anlam, irade, duygu, haz vb. belirlenimler eril, dirimsel, biricik doğaları gereği gerçekleşirken -özellikle anlam, irade ve duygu- yaratımda “Ol” denilenin olmuş kılınan oluş içinde gerçekleşmesini de olanaklı kılmaktaydı. Bu anlamda “Ol” emri en temelde anlam biçimsel oluşa haiz olarak anlamın yaratıcı tözden -özden, öznenen- aldığı eril, dirimsel olması belirlenimlerinde gerçekleşmekteydi... ki bu anlamda gökler ve yerler arası inen emir; ne bulunduğu, nasıl olduğunu belirli kılar iken ne için olduğunun anlamını da içeriyor olarak gerçekleşen anlamın kendisiydi.

Sonuçta emrin emir olarak gerçekleşmesi içindir ki anlam içerikli yönlendiren, eyler kılan kılıgal oluşa haiz olması gerekliydi. Anlamın kılıgal doğası gereği zaten böylesi olarak 'emir' gerçekleşmekteydi. Doğada ve tinde gerçekleşenler anlamın eril, dirimsel, biricik ve eyler doğası dışında gerçekleşmekte değildi. Bu anlamda doğada ve tinde gerçekleşenlerin birbirini içeren, kapsayan gerçeklikte anlamın doğasından uzak gerçekleşmediği bir gerçek olarak insan tininde yani insan üzerinden anlam-değer bağıntısı dolayımından -dışlaşarak- gerçekleşenlerde görünmekteydi/ görülebilirdi. Bu anlamda kavramın -ilkenin-, tarihte gerçekleşiyor savı gerçeklik içeriyor olsa da tarihte nasıl gerçekleştiğine dair kavramı kavramlaştırma yönteminin yanlış olduğu da bir gerçektir.

İlkenin, kavramın tarihsel anlamda, bengisel olarak açıklanır iken gerçekleşiyor -deneyimleniyor- olması ve tanıtlama bağlamında olgusal olduğu yönünde gerçekleşen metafizik yaklaşım, tarihsel perspektiften bakıldığında elbet anlaşılır bir şeydi. Ardı sıra gerçekleşen materyalist yaklaşım; ilkeye göre değil de temel ihtiyaçlara bağlı gerçekleşen diyalektik materyalizmi yani tarihsel gelişimi emek üzerinden okurken, emeği ve hak edişi tarih olgusal kılıyor olarak ilkenin tarih olgusal olduğu gerçeğine ayna tutmaktan uzak değildi. Ayrıca öznenin fitri olarak yeti ve yeteneklerine göre, tinsel olarak da anlam ve değer varlığı olması sebebiyle sınıflanması kaçınılmaz iken diyalektik materyalizm, sınıfsızlaştırmaya dair yaklaşım biçimi ile hem teknik hem yöntemsel hem de ahlaki anlamda yanlıştı.

Tarih öznesi olan insanın, doğuştan gelen yeti ve yetenek farklılıkları, anlam ve değer varlığı olması, miras içinde doğması ve hak edişlerine bağlı olarak kendine bir yandan doğa ve servet alanında, öte yanda da tin ve mülk alanında yer açıyor olanağı içinde konumlanır iken sınıflanıyor olması kaçınılmazdı. Özellikle miras nesnel bellek iken öznelde anlam-değer belirlenimine göre karşılık bulduca aidiyetleri

belirli kılar iken miras belirlenimlerindeki farklılık, toplumsal anlamda sınıflanmaya sebep vermekteydi. Kültür, medeniyet ve nesnelere, miras belirlenimi iken farklılıklar, iş paylaşımı vb. aidiyet anlamında sınıflanmaya sebepti. İnsanın sınıflaşmaya yönelik gerçekleşen doğası karşısında sınıfsızlaştırılmaya çalışılması, bir sanının ve sanrının peşinde batıla kapı aralamaktan öte değildi. Sonuçta ise bu yaklaşım biçiminin ve dünya görüşünün tarihten tasfiye edilmesi kaçınılmazdı.

Yaklaşımlardaki yanlışlıklar, düşüncenin yaratım etkinliğinde bulunur iken yaratıcı töze bağlı üretim içinde ilham almalara bağlı olarak ilhamların nesnel karşılıklarının da görülmesi, gösterilmesi doğrultusunda doğru tespitlere, gerçeklere de kapı aralamış olsa da genel yaklaşım biçimi ile, gerçekle buluşmayı olanaklı kılması gereken metafizikten öte, gerçekten uzak bakışım veya eylem sahibi kılmaktaydı. Hakikatten yana sonuçsuz bırakan her görüş, tarih sahnesinde tasfiye edilmesi gereken olarak hak olanın görünüş bulmasının aracı olmaktan öte gerçekleşmemekteydi.

Öznellik alanına bilimsel çerçeveden hareket ile sıkıştırılmış metafizik sonrası farklı bir yaklaşım da öznellik alanında nesnelliğe içkin ama nesnelliğe aşkın gerçekleşen deneyim -ruh- alanını metafiziğin konusu kılmaktan öte değildi. Nesnel alanın öznel alanda gerçekleşen deneyimin dolayımında görünür olduğu -görüngü bilimsel- yaklaşımı, öznelliğe dikkat çekmesi adına önemliydi. Bu yaklaşım, özneliğin metafiziğini yapabilmek adına önemli olsa da özneliğin nasıl gerçekleştiğine dair nesnel belirlenimlerden yoksun eksik bir yaklaşım içinde bulunmaktan da öte değildi.

En temelde özde -nurda- özne-nesne özdeşliği aynılık düzeyinde gerçekleşir iken yaratım sonucunda özne-nesne veya ruh (öz kendilik)-beden belirlenimi yüklem alınmış özdeşlikte gerçekleşmekteydi. Ontolojik yani metafizik anlamda hangi düzeyde -mertebede- neyin

nasıl bir olma -mahiyet- belirleniminde bulunduğunu bilmek bu anlamda önemliydi.

Hakikati -varlığı- öзде bilip de açıklanıyor oluşunda değil de var olanlar nezdinde sonuçta varılan -olunan- belirlenimlerde aramak yani doğa nesnelerinde -ontik belirlenimde- varlığı var olanlar ile aynılık düzeyinde buluyor olmak ise hem yöntemsel yaklaşım biçimiyle hem de gerçekten uzak olduğundan dolayı yanlıştan ibaretti. “Varlık var olanların varlığıydı” denilirken ve var olanların birbiri dolayımında var olduğu gösterilmeye çalışılırken varlık ve var olmak, nasıl olduğuna dair gerçekleşir iken anlamlı kılınmaya çalışılmaktaydı. Bir anlamda varlık olarak var olmak gerçekleştikçe olanaklıydı.

Ancak varlık olma bakımından var olanlar parçalı olmaları, süreksizlikte bitimli -fani- olmaları, kendi mevcudiyetleri ile (öze ait ve bütüne dair kılınmış iken) kaim olmamaları (fakr ve acziyette var olmaları) vb. belirlenimleri ile varlık sahnesinde hakiki varlık olma iddiasından uzaktılar. Hakiki varlık; süreksizliği, fakrı, acziyeti, faniliği vb. yaratmış olsa da bu sıfatları kendine ait kılmamış olan ve yarattığında da kendine dair bir eksiklik olarak bulmayan, Allah’ın varlığından başkası değildi.

Hakiki varlık; varlık olma bakımından daim olması ile değişmeyendi ama varoluşsal olarak kendinde hareket sahibi olduğu içindir ki süreksizlik belirimlerinde değişim içinde kendini gerçekleştirme olanağı olandı... ki kendinde kendini gerçekleştirme ile beraber yaratıyor olmayı da olanaklı bulmuş olsun. Böylece yaratım ile beraber yarattıklarının hem varoluş nesnesi hem de üst gerçeği olan öznesi olmakta Allah olmayı bulmaktaydı.

Varlık-zaman bağıntısından da bakıldığında varlık elbette şimdi ve burada olması anlamında var olduğu sonuç belirlenimine göre var olandı. Hakiki varlık olan Allah dahi yaratım etkinliği sonucunda karakter ve kimlik belirleniminde Allah olmayı bulmaktaydı. Ayrıca

kendi varlık belirleniminde kendinden bakıldığında şimdi ve burada olması ile kendi olmayı bulmaktaydı... Ancak, yaratılmış olanların var kılınmış olduğu bütün zamanlarda yaratıcı olması gereği bulunur iken bitimli zamansal oluşa aşkın kendi olmayı öznel zamansal oluş içinde geçmiş-gün-gelecek belirleniminde bulmaktaydı. Kendisi için şimdi ve burada olmak, zamana özdeş kendi olmayı bulmaktan öte değildi. Kendi ile var olmayı bulan mevcudat dahi O'nun ile var olmanın doğası gereği ile şimdi ve burada olma zamansal belirleniminde zamana özdeş kendi olmayı bulmaktaydı.

Nasıl zamana özdeş? Varlıksal olanın şimdi ve burada olması zamana özdeş gerçekleşir iken Allah için de hakiki varlık olması bakımından şimdi ve burada olması zamana özdeş gerçekleşmekteydi. Varlık belirlenimli her mevcut kılınmış olan, O zamana özdeş var olduğu içindir ki varoluşunu zamana özdeş gerçekleştirmekte bulmaktaydı. O, zamana özdeşliği hem hareketin kendinden başlaması sebebiyle zamanın nesnesi olması hem de hareketin yegâne sahibi iken zamanın öznesi olması bağintısında bulmaktaydı. Böyle olsa da özne olması bakımından da öznel zamansal (geçmiş-gün-gelecek belirlenimli üç zamanlı) olmasına rağmen şahıs olmasının doğası gereği bitimsiz olması sebebiyle zamansız yani gelip geçer olmayan ilksel belirlenimli ve her mevcudun ortak gerçeği olmasında evrensel varlık olma durumunu korumaktaydı. Böylesi oluş içinde bengisel anlamda tekrar eden gerçeklik değil de her daim kendi olma gerçeğini kendinde bulur iken öznel anlamda zamansal olma belirimleri dolayımında kendini gerçekleştiriyor olsa da bitimli zamansal olmaya aşkın an da kendi olmayı dördüncü bir zamansal olma belirleniminde bulmaktaydı.

Hakiki varlık olarak zamansal olmanın hem nesnelliğinin hem de öznelliğinin nedeni kendisiydi. Hakiki varlık zemininden hareket ile yaratım; ereğinde başkası kılmaya yönelik olarak ve ayrı değil aynı değil oluşun gözetilmesi oluşu içinde gerçekleşmekteydi... yaratımda hem

nesnel hem de öznel anlamda etken neden iken var -kılınmış- olanların hem nesnesi hem de öznesi olmak da ahadiyette var olmanın kaçınılmaz doğası sebebiyle yaratım sonucunda kaçınılmaz olarak vahidiyette bulunmaktaydı.

Yaratıcı yaratılmış olanın hem nesnesi hem de öznesi iken ayrı değil aynı da değil oluşun içinde her yaratılmış olan, yüklem alınmış anlam-değer, içerik-biçim belirleniminde gerçekleşme olanağı bulmaktaydı. O varlık olarak kendinde elbette şimdi ve burada olarak zamansal belirlenimde varlık olmayı bulmaktaydı ama bu an beliriminde kendinde olma durumunda kendi olmayı bulmak ile ilgiliydi. Öznel zamansallıkta geçmiş-gün-gelecek belirlenimli üç zamanlı olmak ise zamansal olmanın yüklem alınmış özdeşlikte gerçekleşmesinden öte değildi. Bitimli oluşa haiz ardışık belirlenimli nesnel zamansallık ise öznenin vakte inmesinin, iş görmesinin belirlenimlerini görünüşe taşırken ussal anlamda yüklem alınmış özdeşlik belirleniminde zafî olmasına göre belirli kılınmış olan zamandı... ki böylesi bakıldığında hakiki varlığın zamana özdeş kendi olmayı buluyor olması an belirlenimi haricinde yüklem alınmış özdeşlik belirlenimlerinde gerçekleşmekteydi.

Var olanların nasıl var olduklarına dair görüşler ise hakikatten alınan paye üzeri paye almış olarak gerçekleşir iken hakiki varlıktan öte olarak eksik ve kanaatler olarak değerlendirilmesi gerekendi. Var olmak hakiki varlığın nur olarak yaratıcı töz ve yaratıcı özne olması gereğinde katmanlı varoluşta gerçekleşir iken üst ve alt gerçeklik belirimlerinde çoklu -varlık belirlenimli- gerçekliğe haiz olarak gerçekleşmekteydi... Aynı değil ama aynı da değil oluşta var olmak, var kılınmış olmakta olanaklı kılınmıştı... ki bir şey sadece kendisi değil, kendisini kendisi kılan her ne veya kim ise onun/ onların da gerçeğini dolaylı taşıyor olarak kendi olmayı başkası kılınmış olmakta bulmaktaydı.

Doğrudan varlık olarak kendini gerçekleştirdikçe görünüşe gelen insan ise hakikatten aldığı paye kadarı ile pay sahibi olarak kendi olmayı bulur iken ne kadar doğrudan varlıktı? Doğaya dair kılınmış yönleri ile bütün içinde var olmakta iken doğrudan varlık olmak söz konusu olabilir miydi? Nedeni kendi olarak kendi ile özdeş sadece kendi olan ve varlığının hem nesnesi hem de öznesi olan Allah doğrudan varlık iken insanın doğrudan varlık olması kendi ile değil ama sadece Allah ile olanaklıydı... ki insan doğaya dair kılınmış olsa da Allah'a ait yönü/ yönleri ile doğada da Allah ile doğrudan varlık olarak kendini gerçekleştirme olanağı bulunandı.

“Varlık şimdi ve burada olandı” yaklaşımı da ne kadar doğru olsa da bu yargı özne olan için ne kadar doğruduydu? Üç zamanlı varoluşta irade-duygu, anlam-değer vb. gerçekleşenlerin gelgitleri içinde ve özellikle gelecek yönelimli olması sebebiyle özne, tinsel anlamda şimdi ve burada olmaktan hep uzaklaşandı. Şimdi ve burada olmaktan yana zorlanandı. Şimdi ve burada olmak varlık belirlenimli düşünülduğünde, eş zamanlı olmakta var olmak anlamını taşımaktaydı... ki yaratım ilkesinden bakıldığında, olmuş bitmiş oluşun sürekliliğinde yaratılmış olmayı bulan/ bulanlar için, geçmişin sonuç belirlenimli bulunması içinde şimdi ve burada olmak gerçekleşir iken şimdi ve burada olmak bir yanılısama olarak da değerlendirilebilirdi.

Öyle bir yanılısama ki yaratılmış gerçeklik belirleniminde karşılığı olup da hakikatten paye alınan sürekli kılınmış oluşu içinde pay sahibi olarak varlıksal anlamda gerçekliği olsa da varoluşsal anlamda karşılığı olan bir yanılısama... süresiz oluş içinde de önceden gerçekleşenin sonucu olarak geçmişin ana düşümünde varoluş bulunur iken şimdi ve burada olmak -yeniden söylemek gerekir ise- yanılısama olarak değerlendirilebilirdi.

Ancak, hakikatten paye alınan sürekliliği, varoluşu gerçek bulmayı olanaklı kılmaktaydı. Hep olmuş bitmiş kılınmış oluş içinde şimdi ve

burada olmak da her ne kadar varoluşsal anlamda duyusal algı, aidiyet vb. belirleniminde gerçek olsa da nesnel ve öznel anlamda hep değişen varlığın kendi olması dahi süreksizlikte olanaklı kılınmış iken şimdi ve burada olan, hep aynı varlık olmayı değişim içinde bulur iken varoluşsal anlamda hep aynı varlık olduğunun yanılmasıydı... ki şimdi ve burada olmayı bulur iken gerçekte şimdi ve burada olmak, aynı varlık olarak gerçekleşmiyor iken ne kadar doğrudu? Görünen o ki şimdi ve burada olmak belirleniminde doğrudan varlık olarak bulunabilen sadece Allah idi. Şimdi ve burada olmak, kendi varoluşuna özdeş zamansal oluştaki şimdi ve burada olmak anlamını taşıyor iken yaratım da yaratan-yaratılan ikiliğinde zamansal ötelemede gerçekleşirken yaratıcının şimdi ve burada olmasını hem yaratılmış kılınıyor olmakta hem de hep yaratılmış olana yani geçmişte bulunana, zamana inen özne olmayı gerçekleştirirken bulmak olanaklıydı.

Bunlara rağmen, varlıksal anlamda hakikatten paye almak, varlık belirlenimleri ile gerçek olmayı bulmayı olanaklı kılmaktaydı. Varoluşsal anlamda ise hakikatten alınan paye gereği pay sahibi olan her var, zamansal olmaya özdeş şimdi ve burada olarak kendi olmayı nesnel ve öznel değişimlere rağmen bulmaktaydı.

Yaratıcı özne için yarattıklarını katmanlı varoluştaki hem kendi ile var ediyor olmak hem de hep önünde buluyor olmak söz konusu iken yaratan ve yaratılmış olan arasında zamansal ötelemede ayrı olmadan aynı da olmadan karşılıklı varoluş olanaklı kılınmıştı... Ki yaratılmış olup da hakiki varlık olma iddiasından uzak özne veya nesnel için yaratıcı ile aralarında gerçekleşen zamansal ötelemede bulunuyor olarak var olmak hep olanaklıydı/ olanaklı kılınmıştı. Bu nedenden dolayıydı ki şimdi ve burada olan özne için şimdi ve burada olması, zamansal ötelemede gerçekleşen olmuş bitmiş olmanın -kılınmanın- sürekli oluşu içinde gerçekleşirken şimdi ve burada olmak, -doğrudan varlık olmaktan öte- yaratılmış olmanın gerçekliğinde bulunandı. Yaratılmış

olanlar için şimdi ve burada olmak hep yaratılıyor olarak bulunandı... ki başkası kılınmış olarak kendi olmakta varoluş olanaklı kılınmış olsun.

Bu açıdan da bakıldığında şimdi ve burada olanlar ne kadar şimdi ve buradaydılar? Şimdi ve burada olduklarını hissettikleri ve gerçekleştirdikleri ölçüde, mekânsal-zamansal olmaya duyusal algıda ve aidiyet belirleniminde katıldıkları kadar ayrıca şimdi ve burada olmanın yaratılmış olması gerçeğinde şimdi ve burada olarak zamansal olmaya özdeş varoluşu bulmaktalardı.

Doğrudan varlık olarak insan kendi dışına çıkıyor olarak kendi olmayı buluyor yargısı da her ne kadar formel mantık düzleminden bakıldığında doğru gibi görünse de özsel anlamda var olma bakımından her mevcut -varlık-, kendi dışına çıkma olanağı olmadan var olmaktaydı. Katmanlı gerçeklikte var olduğu içindi ki varlık sahnesinde gerçekleşen daim yaratımda kendi içinde derinleşen tinselliğin doğası gereğinde var olmak söz konusu olandı.

Düşüncenin yaratım etkinliğinde kendi ile aynalaşma içinde yaratım etkinliği gösterilir iken konuşan -nefsi natıka- olma durumunda dahi kendilik alanında kendi ile aynalaşmanın kendi dışına çıkması söz konusu değildi. Her aynalaşmada öz kendilik merkezde iken aynalaşmayı olanaklı kılan kendiliğin kendiliğe nesne kılınması üzerinden varoluş hep kendi üzerine dönüyor olmakta bulunmaktaydı. Düşüncenin özsel olması içinde kendilik alanı aynalaşmaya dair yaratımda derinlik kazanır iken kendi içinde derinleşen oluşta kendi dışına çıkılmakta değildi.

Varlık alanında da yaratıcı etkinlikte kendi dışına çıkmak kendini gerçekleştirmek anlamını taşımakta ise bu anlamda bu ifade bir benzetme olup varlığa dair apaçık bir ifade değildi. İçinde bulunulan dünyada katmanlı var olmak söz konusu iken hem özsel hem de çevresel etkenler içinde kendi olmak bulunmaktayken kendi olma

belirlenimlerinin dışına çıkmak olanaklı değildi. Kaldı ki insan gerçekleştirdikleri ile anlam ve değer varlığı olarak varlık sahnesinde dünyalar kurarken dahi kendisine ayna olan yaratılmış -tinsel/ öznel- dünyalar içinde var olanlara aşkın kendilik dünyası kurmuş olmakta iken kendi dışına çıkamayandı.

Kendi dışına çıkmak, yüklem edinilen anlam-değer belirlenimlerinde değişebilmek ise insan, iradesine bağlı olarak bir önceki tinsel/ öznel durumundan kendi dışına çıkmadan öteye geçebilirdi. İnsan anlam-değer belirlenimli olan yüklem edindikleri ve kendi olmayı gerçekleştirdiklerinin öznesi olarak bulmaktaydı. Anlam ve değer belirlenimli yüklem aldıklarına göre değişen öznellikte kötü ve iyi, hak ve batıl, seçimler ve duygular vb. arasında gelgitler içinde kendi olmayı seçimlerine bağlı olarak başkası -farklı- olmakta gerçekleştirmekteydi. Gelgitler içinde gerçekleşen tinsel varoluşu gereğinde yüklem alınmış özdeşlik belirlenimlerinde değişen olması oluşu içinde hep bir öteye geçmek yani değişirken yeni bir tavır belirlenimi içinde kendi olmayı, oluş belirlenimli yüklem aldığı anlam-değer belirlenimlerinde bulmaktaydı.

Kendi dışına çıkabilmek gerçekleştirdiklerinin öznesi olarak değişen anlam-değer belirlenimli dünyalarda yüklem edinilen ile olmakta ise her yüklem alınan öznellikte özsel olarak deneyimlenirken kendi dışına çıkılmakta değildi. Kültür-medeniyet belirlenimli değişen -yaratılmış- dünyalar içinde var olunmakta ise kendiliğe dair olan ve kendine ait kılınmış olan dünyalar içinde -aynalaşılan- kendilik dünyasında iken kendi dışına çıkılmakta değildi. Söz konusu olan nefsi emmarenin doğası gereği nesnelere tadarken nesnelere kaybolmak ise özne kendi dışına çıkmanın yanılığında nesnelere öznellikte deneyimlemekten öte durmakta değildi.

Yaratım ve yaratıma bağlı gerçekleşen katmanlı varoluş içinde aynalaşmanın kaçınılmaz olduğu yani kendilik merkezli olarak kendine

nesne kılınmış olanlar üzerinden kendine dönmenin olanaklı kılındığı ve deneyimlerin öznellik merkezli gerçekleşmesi söz konusu iken kendi olan için kendi dışına çıkmak, gerçekleştirdiklerinin öznesi olarak varlık sahnesine -evrensel kendilik dünyasına- katılmak ve anlam-değer belirlenimli kendine kattıkları ile kendini gerçekleştirmekten öte değildi. Ancak, böylesi oluş içinde dahi özneliliğin doğası gereği her deneyim, nesnel belirlenimlerine rağmen nesneliliğe aşkın kendilik dünyasında gerçekleşir iken kendi dışına çıkmadan yaşanmaktaydı. Kendi dışına çıkmak, düşünsel ve deneyim anlamında varoluş nesnelere uzanmak, inmek anlamında kullanılabilirdi. Kendiliğin dışında bulunanlara katılmak ve onları anlam-değer belirlenimlerine göre kendine katmak anlamında uzanmak, dokunmak, inmek anlamında anlam-değer ilişkisinde ve eylem belirleniminde olanaklıydı.

Kendi dışına çıkmak denilirken kendi dışına çıkmamanın da anlamlı kılındığı kavramsal anlatıya haiz ifadelerde bulunmak felsefe yapmanın gereği idi. Varlıksal belirlenimleri ile kendi dışına çıkmayan varlığın, bir özne olarak kendi içinde varoluş nesnelere edinirken kendi dışına çıkıyor olduğunu belirtmek, gerçekten bakıldığında bir sanıdan ibaretti. Ancak, yaratılmış olanlar için bütün içinde parça belirlenimli var olmak söz konusu iken gerçekleştirdiklerinin öznesi olarak kendi dışına çıkmak diğerlerine uzanıyor, dokunuyor, iniyor olmaktan öte değildi.

Görünen o ki kavram yetersizliği görüngübilimin başlangıç aşamasında yeni bir yaklaşımda bulunacağım derken dikkat edilmiş olan değildi. Betimlemeye dair şiirsel dil ise gerçeği sezme için kullanılabilir olsa da gerçeği apaçık ifade etmekte değildi.

Şiir; imgenin anlamı işaret etme, betimlemenin yorumlama, estetiğin yargısal anlamda eylem gücünü, betimlemeye dair ifade etme biçiminde kendinde -gösterir- toplar. Var olanlara yönelik olmaktan daha çok bir ifade biçimi olarak öznesinin yaratıcı etkinlikte kendini gerçekleştirme olanağını görünür kılar.

Sanatın yaratıcı -yorumlayıcı- yönü, doğrudan Cenabı Allah ile -buluşmayı değil de- olmayı olanaklı kılar iken hakikati deneyimleme olanağı olduğunun göstergesidir. Sanat gerçeği, imgenin anlamı betimleme gücünde sezdirmekte iken duygusal içerikte öznellikte dirimsel kılmaları ile de hem anlamın anlaşılmasını kolaylaştırır hem de anlamın içselleştirilmesine yardımcı etkindir. Böyle iken hakikati doğrudan, yaratıcı etkinlikte bulunarak dolayumsuz yaşama olanağında, hakikati dolayimli açıklama olanağına haizdir.

Şiirin ifade içeriğine göre hakikate örtük veya abartılı olan yönleri var ise şiir estetik yargısal belirlenimde hakikate örtük kılar/ kılabilir. Kalplere, kendiliklere (ruhlara) anlam, sezgi ve duygu akışında dokunabilmek ve dokunurken de anlamı apaçık değilse de görünür kılabilir için gerekli olsa da hakikati apaçık görünür kılacak kavramsal ifadeden yana eksik durur. Buna rağmen hakikati anlatabilmek, anlamlı bulabilmek için olması gereken iken gönüllere dokunmayı olanaklı kıldığında sadece sanatçıyı değil, diğer muhataplarını da yaratıcı etkinliğe katılmaya eylemekteydi.

Eser ve sanatsal etkinlik, sanatçının olmaktan öte, ortak dünyaya dair aynalaşmayı olanaklı kılar iken yaratıcı etkinlik belirlenimine göre muhatabını yaratıcı etkinlikte kılmaktaydı. Öznellikte gerçekleşen anlam-duygu-değer akışı içinde yaratıcı etkinlikte kılar iken kendi dışında kılmadan, estetiğin cazibe beliriminde kendinde kılar iken yaratıcı etkinliğin öznelde tekrar edilmesini olanaklı kılmaktaydı. Bu nedenledir ki sanatsal olması gereği şiir, bir ifade biçimi olarak özneliğin yaratıcı -yorumlayıcı- ve kendiliği de anlam değer yüklemelerinde yorumlar iken yaratabilmenin doğası ile birebir uyumluydu ama hakikati birebir ifade edecek metafizik -felsefi- bir dile de ihtiyaç vardı... ki Kur'an gibi şiirsel olup da gerçeği kavramsal belirlenimler ile de ifade edebilecek bir dile ihtiyaç vardı.

Eskilerin nefes veya doğuş dediği anlamda tanrısal -evrensel- içeriği ile akan şiirler, deneyimsel anlamda doğrudan hakikatin deneyimlenmesini olanaklı kılmak ile kalmayıp, evrenselleri yani mücerret olup da makul -akli- olanları yaşamsal -varoluşsal- anlamda görünür kılmaktaydı. Bu anlamda şiirin imgesel yönünden daha çok kavramın gerçeği açık eden yönü daha çok görülmekteydi. Evrenseller varoluşsal anlamda ifade edilirken ortak dünyanın gerçeği dile getirilmiş olmaktadır. Şiir, ortak dünyanın ortak gerçeklerini/ gerçeğini ifade yönetimi olduğunda varoluşa aynaydı.

Buna rağmen hakikatin, yönlemsel ve kavramsal (ki kavramsal olmak, ilke gereği kavramı yöntem kılar... kavramsal ifade kavramsal olmanın yönlemselliği içermesi anlamını taşır) açıdan apaçık ifade edilmesi gerekirdi... ki sanatın yorumlayıcı gücünde açık olan çoklu anlamlılık ve anlamın yönsüz ifade ediliyor olması söz konusu olduğunda hakikatin evrenselliğine zeval getirilmiş olmasın... ayrıca hakikate dair anlayış -yolu- belirsizlikler içinde kalmasın ve yolu kaybetmeye sebep bir bakışım ile hakikate yitik kalınmasın.

Bir ifade biçimi olarak şiir, yöntem olduğu içindi ki gerçeğe ayna tutacak diye bir kaide yoktu. Betimlemenin yorumlamaya dair yaratım beliriminde benzetmelerdeki anlam belirsizliği söz konusu olduğunda da kavramın açıklayıcı doğası şiirsel olanı dahi açıklayıcı olarak kullanılması gerekirdi. Şiir yorum biçimseldi... Onu dahi açıklayabilmek için kavramsal olmaya ihtiyaç vardı.

Şiirin bir ifade biçimi olarak yorum biçimsel olması sebebiyle yaratıcı etkinlikle uyumluluğu ve doğrudan yaratıcıda olmayı kılan kılıgısal olması açılarından bakıldığında şiirsel -sanatsal- ifade, yaratımdaki dehaya tanık kılan yönü ile çarpıcıydı. Kanaatim o ki Kur'an'da dahi şiirsel ifade biçimi, sanatsal olması ile gönüllere dokunma, gönülleri hakikate yönelik duyarlı kılar iken harekete geçirme olanağı içinde dil dolayımında muhatabını iman (emin olmanın duygu belirimi) ile

anlam-değer belirimlerinde tinsel/ öznel anlamda yaratım etkinliğinde kılmanın gereği olarak tercih edilmişti. Hitap-muhatab belirlenimine göre yaratıcı ile yaratılanın buluşmasını ve yaratılmış olan muhatabın dil dolayımında gerçekleşen yaratıcı etkinlikte yaratanda olmasını olanaklı kılmak da tercih edilmesinin diğer bir hikmetiydi...

Böylece, varlığa ve varoluşa dair söz hakkı verilmiş insanın söz hakkını kucaklayacak yoruma açık olarak Kur'an dahi ilke belirlenimlerine bağlı olarak kavramsal anlamda doğru biçimde yorumlanabilir. İlkenin betimlenmiş olmakta içerilmesinin ifade biçiminde Kur'an, ilke belirlenimli kavramsal olmasına bağlı okunduğunda, esasa bağlı yönetsel olarak daha doğru okudukça Cenabı Allah daha doğru anlaşılabilirdi.

Kur'an'ı Mübin anlamında kâinatı; doğru yöntemler ve teorik anlamda doğru yaklaşım biçimleri ile gerçeğine dair okunduğunda Cenabı Allah'ı hem gerçekleştirdiklerinde bilmek hem de talime dair deneyim oluşu içinde anlayabilmek olanaklıydı. Anlam-değer, içerik-biçim içeriğinde betimlenmiş doğaya dair yaratılmış dünya, betimlenmiş yani yorum biçimsel olarak yaratılmış dünyaydı. Betimlenmiş dünyayı doğru okuyabilmek için de doğru yöntem ve kavramsal bakışıma -nazara (görüyeye)- ihtiyaç vardı.

Sanatsal içeriği ile eser, yaratıcı etkinliği canlı tutan estetik yönü ile okuyucusunu kendinde kılar iken anlam-değer-duygu yüklem edinimleri içinde tinsel anlamda hep yeniden yaratım etkinliğinde kılıyor olarak okuyucu öznedede hep yeniden yaratılmaktaydı... Okuyucusunu da hep yeniden yaratım oluşu içinde kılmaktaydı. Bin küsur seneden beri süre gelen tevil ve tefsir çalışmaları ile Kur'an değerlendirildiğinde buna tanık olunabilirdi.

Kadar/ kader üzeri yaratılmış yani ölçü dolayımında var olan nicel belirlenimli doğa nesnelere de nicel belirlenimlerine aşkınsal sanatsal

içerikte anlam-değer niteliği içermiş olarak betimlenmiş olmaları ile varlık sahnesinde yerlerini almışlardı. Duyusal, algı, temel irade belirlenimi olup da değer yargısal olan idealar (iyi, doğru, güzel), koşullar, ihtiyaçlar, yönetsel yaklaşımlar, ussal çıkarımlar, emek, anlam-değer edinimleri ve değişimleri vb. hep yeniden yaratım etkinliğinde kılıyor iken yaratım etkinliğine katılan özne -özne deneyi anlam-değer belirimlerine göre yeniden yaratılmaktaydı. Önemli olan ise gerçekte hangi anlam-değer içeriğinde yaratım gerçekleşmekte ise gerçeğine uygun okuma veya gerçek ile buluşturan okuma biçimlerinde yaratıcı etkinliğe hakiki anlamda katılmaktı.

Yaratıcı etkinlik, kendinde kılarken kendine katılmayı olanaklı kılan oluş içinde gerçekleşmekteydi. Yorum biçimsel olarak gerçekleşir iken okuyucu ve yaratıcı etkinliğe katılımcı olan özne tarafından bir anlam madencisi gibi çoklu gerçeklik bağıntısında yorumlanırken anlaşıldığı kadar hakiki anlamda kendisine katılmak -olanaklıydı- olması gerekendi.

Varlık sahnesinde gerçekleşenleri -bütüne dair olan biteni- hikmeti (içerik-biçim, anlam-değer belirleniminde yüklem alınmış olan ve sonuç-erek belirlenimli açık olan gerçeklik) hakkı gereği anlayacak isek ilhamlar, mitler elbet yeterli değildi. Gerçeği apaçık kılan kavramlara ve gerçekten sonuç almayı olanaklı kılan yöntemlere de ihtiyaç vardı. Hikmete açık kılan hayra ve hikmeti kucaklayan keşiflere de ihtiyaç vardı.

Eser, yaratıcı etkinlikte kılan ve yaratıcı etkinlikte eyleyen olarak eser olma gerçeğini korur iken eserinde ayrı olmadan aynı da olmadan bulunan yaratıcıya katılmayı ve O'nda olmayı da olanaklı kılmaktaydı. Yorumlanmış -betimlenmiş- olarak yaratılmış dünyayı, hakkı gereği bilecek ve yaratıcısını hakkı gereği anlayacak isek anlam-değer belirlenimli esaslarına (gerekli kılınmış olan ilkelerine ve zorunlu kılınmış yasalarına) sadık okumak ve esaslarına bağlı olarak gelişen

duyarlılıkta kendisine katılıyor olmak gerekirdi. Esaslar yöntemsel anlamda gerçekten kopmamak ve gerçek anlamda anlıyor olup olmadığının tahkikini yapabilmek için önemliydi. Yaşananların, gerçekleştirilenlerin sonuçları ile karşılaşılacak bir oluş içinde -dünyada- olduğu içindi ki bu hayatiydi. Sonuçlar da doğru bir okuma veya hakkı gereği bir katılım içinde olup olunmadığının gerçeğinin göstergesiydi.

Zihniyet oluşturan kurucu eserler dahi tarihsel anlamda incelendiğinde her yeni anlam-değer beliriminde yeniden okunduğunda, esasına sadık olarak okunur iken yeniden yaratılmaktaydı... Okuyan özneyi de yeniden yaratım etkinliğinde kılabilmekteydi. Önemli olan ise eserin hakikati açık edecek yeterlilikte ve hakikat ile uyumlu varoluşa dair eyler olabilmeydi... Ki böylece hakikati özünde bulan öznenin hakikate bağlı varoluşunda hakiki anlamda özgünce var olması yani kendi olabilmesi olanaklı olabilsin. Hakikat herkesin ortak gerçeği iken tektip kılmayan farklılık içinde özgünlükte kendi olmayı olanaklı kılmaktaydı... Bu anlamda vahiy bildirimini ile Kur'an hakikate dair -tektip kılmayan- söylemi ile dikkat edilmesi gerekendi.

Katmanlı var olmanın çoklu gerçeklik içermesi sebebiyle de açık olan çoklu gerçeklik ise şiirsel dilin çoklu gerçekliği kucaklayan ifade biçiminde içerilmekteydi. Böyle olsa da ilkenin/ ilkelerin, arketiplerin sanatsal anlamda betimlenmiş belirlenimi olan, varlıkta ve varoluştaki karşılığı olması gereken her ayet, varlıkta ve varoluştaki karşılığı olan veya ussal anlamda olması gerekli olanın ifadesi olan kavramlar ile açıklanabilirdi... açıklanması gerekli olardı... ki şiirsel ifadede gerçekleşen dehaya kavramsal açıdan da bakmış olarak tanık olunabilirdi.

Felsefeye dair eldeki kavramları yeniden yorumlamak ise eksik yaklaşım biçimi ile gerçeği olduğu gibi aydınlatmaktan da uzaktı. Şimdi ve burada var olan varlık belirlenimli insan ise irade-duygu, anlam-

değer akışı içinde gelgitlerde ve gerçekleştirdikleri üzerinden ayrıca üç zamanlı oluşt varoluşunu bulurken şimdi ve burada olmayı tinsel anlamda hiçbir şekilde beceremeyendi... ki böylesi olduğu içindir ki kendisini hep yeni bir irade-duygu, anlam-değer belirlenimli oluş içinde değişen ve gerçekleştirdiklerinin öznesi olarak yüklem aldıklarına bağlı değişen öznellikte var olmayı böylesi öznel zamansal akışın sürekliliğinde bulandı.

Var olanlar düzleminde varlığa gerçekleşme belirleniminde dönülmüş olması önemli olsa da hakiki varlık bağıntısından uzak olarak var olmak değerlendirildiğinde eksik ve yanlış yargılarda anlamlı kılınmaya çalışılmaktaydı. Bu düşünce biçiminin öncesinde, içkin ama doğa ile aynılık düzeyinde özdeş Tanrı anlayışı da -panteizm de- Tanrı ve doğanın aynılık düzeyinde ne olduğuna dair, oluştan bağımsız ve gerçekte olandan uzak olarak, farklı bir biçimde yanlış yaklaşım biçimine ve kanaatine haizdi. Öncesinde gerçekleşen panteist görüşten farklı olarak var olanlar nezdinde hakikatin -özel olanın-, oluş belirlenimli olarak varılmış olunan sonuçta gerçekleştiği fikriydi... ki bu fikir üzerinden doğadaki her nesneyi kutsamak kaçınılmazdı. Bu anlamda pagan olmaktan da uzak olmayan bir yaklaşım biçiminde metafiziğin yeniden ve yanlış yaklaşım biçiminde varımlar -kanaatler- ile ele alındığı net olarak görülmekteydi. Gerçek ise kanaatlerden öte, hakkı gereği ile bilinmesi ve ifade edilmesi gerekendi.

Zen Budizm ve Taoculuktan etkilenmiş olmanın izleri de görülür iken yaratımın yorumlama erkinde yaratıcı özne belirimli olanın yani varlık sahnesine tanrısal ve emek belirlenimli miras sahibi olarak tarih varlığı -öznesi- olmakta iken değiştiren, dönüştüren olmasıyla değişen zamanlarda var olanın -insanın-, mahiyetine dair anlaşılmadığı da ironik biçimde görülmekteydi... ki yaratıcı özne olarak yorumlama gücünü Tanrı ile kendinde bulan için, önünde değişmeden kalabilecek, yeni bir durumuna veya oluş biçimine taşınmadan kalacak veya üst bir

ilkeye göre değerlendirilmeyecek bir şey yoktu. Ontik düzlemde görünüş bulanın ontolojik içerikte, özsel anlamda varoluşu vardı ki ontik düzleme indirgenmeyecek kadar varoluşunu anlam-değer, biçim-içerik vb. belirlenimlerinde metafizik olmakta bulmaktaydı.

Elbette olan biteni anlayabilmek ve öznellikte mahiyetlerin açılanmasını olanaklı kılacak irfanın (anlayışın) gerçekleşmesi için sukut ile sükûnet içinde bulunmak da gerekirdi ama düşüncenin yaratım etkinliğinde anlayışa, hikmete açık olmak da olması gerekendi. Ancak, yaratıcı özneliğin yaratıma dair yorumlama gücü karşısında, varlık alanına karışmadan var olanlar içinde sadece varlık alanına asgari olarak dokunur iken var olmaya çalışmak veya var olmayı anlamaya çalışmak eksik ve yaratıcı özneliği anlamaktan uzaktı. Bu anlamda Uzak Doğunun, yaratım etkinliğine katılmaktan uzak ve daha çok doğaya dair yaklaşım biçimiyle kendini gösteren çocuksu anlam arayışı yollarının da insanın kendisini anlamaktan yana ne kadar eksik bir yaklaşım biçimi olduğunun değerlendirilmesi gerekmektedir. Ancak, var olanlara kayıtsız, duyarsız kalmadan, yaratıcı etkinlikte kendi olmayı gerçekleştirirken hep yeni bir oluşta, tavır -tarz- belirlenimde kendi olmayı bulmak, gerçekleştirdiklerinin sonucunda yüklem alınmış özdeşlik belirlenimi olan anlam-değer belirlenimlerinde kendi olmak olması gerekendi.

Elbette sonuçta olunan, açığa gelme durumu varlığı değilse de varoluşu anlayabilmek adına önemliydi. Tin/ tinsellik -öznellik-, yüklem alınmış özdeşlik belirlenimlerinde gerçekleşen iken sonuç belirlenimli olarak sonuçta açık olandı. Varlık veya var olanlar ne olduğuna dair bilinmesi gereken iken varoluş, nasıl gerçekleşmekte olduğuna dair bilinmesi ve ne için olduğuna dair anlaşılması gerekendi... Bu anlamda var olanların nasıl gerçekleştiğine dair bir şeyler söylenmekte ise bu nasıl sorusu ile varoluşu sorgulamaktan öte değildi. Bir şeyin ne için olduğu ise bütün içindeki artı katkısı, kendini gerçekleştirme olanağı var ise

gerçekleştirdiklerinin sonucu olarak varlık sahnesinde rol alması ve gerçekleştirdiklerinin sonuçlarında görülebilirdi... ki amaca, sonuca, ereğe bağlı neden kılınmış olan için ne için olduğunu amaç, sonuç, erek belirlenimli -sibernetik ussal kılınmış olmakta- buluyor olması kaçınılmaz iken ontik düzlemde doğrusal olarak yalnızca düşünür iken oluş içinde sonuçta olunan, varılan durumda -yerde- açık olduğunu belirtmek her ne kadar görüngübilim adına doğru olsa da ontolojik anlamda hakikate dair eksik yaklaşımı ile anlam arayışından yana eksikti.

Var olanların nasıl olduğuna dair bilinmesi ve bilmekten de ileri anlaşılması elbette gerekirdi. Ancak varlık alanında mevcut kılınmış olanlar, varlık olma bakımında var olmuş olsalar da özde varlık olan ile var olmayı buldukları içindir ki O'ndan, O'nun varlık mahiyetinden bağımsız olarak kritikte bulunmak hataydı. Var olanların hakkı dışında kutsanıyor olmaları da hataydı. Varlık alanı ise istidat kadar varlık olma bakımından var olanların (vücuda getirilmiş ve gerçekleştirdikçe mevcut olarak var olmayı bulanların) oluş belirleniminde görünüş buldukları ve öz kendiliğın kendini katmanlı varoluşta gerçekleştirme mekânıydı.

Hakiki anlamda özde olanın, varlık alanında olay ve olgular gerçekleşir iken gerçekleştirdikleri üzerinden kendini (ayet, sıfat, karakter-kimlik belirlenimli) görünüşe taşıdığı gerçeğini unutmamak gerekirdi... ki olay ve olgusal olmaya dair her ne gerçekleşmekte ise içerik-biçim ve anlam-değer belirlenimli olarak gerçekleşirken öz kendiliğın yüklem alınmış özdeşlikte kendine dair -varlık alanında gerçekleşen dünyasına, gönlüne- aldıkları, kattıklarıydı. Yeniden varlık diyecek isek bu bağlamda da yeniden metafizik denilecek ise hakiki varlıktan uzak her yaklaşım, gerçekten öteleyici eksik veya yanlış yaklaşımları ile eleştirel anlamda bakıldığında doğrunun azığı olmaları bağlamında yerinde ve gerekli olarak görünüş bulur iken bizleri hakikate daha yakın kılmanın

araçlarıydılar. Yanlışların geride bırakıldığı eksiklerin tamamlandığı eleştirel bakış, her devirde hakikati daha iyi bilmek ve bilirken de daha iyi anlama olanağı edinmek için olması gerekendi.

Bütün eksik yönleri ve yanlış kanaatlere rağmen ontik düzlemde görüngübilim açılımında hakikati anlama çabasında bulunmak önemliydi. Hakikatin, ilkelerin, ideaların betimlendiği dünyada dile dönerek dilde açıklanan varlığa dikkat çekmek de dikkate değerd.

Varoluş felsefesi çizgisinde de özne, bilgilimsel alana sıkıştırılmış olmaktan kurtarılması gerekendi. Özne artık erek biçimsel olan anlamda ya Tanrı ereğine göre kendi olması gerekendi ya üst insan tasarımına uygun yeni bir oluş içinde bulunması gerekli olardı ya anlam ve değer varlığı iken değişen oluş içinde neler ile kendi olduğu açıklanması gerekendi ve olan biten içinde sonuçta vardığı, olduğu ile ilgili olarak varlık olması ile anlamı -hikmeti- açık olacak olardı ya da özgürlük idealinde kendini gerçekleştirmesi gereken eylem varlığı olarak kendi olması gerekendi. Bütün eleştirilere rağmen oluş felsefesinin hayaleti, varoluş felsefesinin her aşamasında farklı bir yorum ile yeniden görülmekteydi. Artık, varlığın bilgilimsel metafiziği, varoluştaki dilbilimsel öznenin metafiziğini yapmaya çalışırken yapılmak zorunda kalındı. Var olan öznenin olana, olan bitene dair sözü var iken kendine dair de sözü artık olması gerekendi.

Varlığı, nesnel belirlenimleri yani varlığı varlık kılan -mahiyetleri (özcülük)- ile bilmeye çalışır iken öznelde us ile kurulan bir dünyaya tanık olduğunun sanısından sonra metafizik, ilmi anlamda yok sayılamayacak kadar farklı bir oluş içinde gelişim göstermişti. Kavramın nesnesi olan varlıktan, diyalektik olarak oluş belirlenimli açılım gösteren varlığa da tanık olmanın gereği üzerinden felsefe yeniden biçimlenmekte, metafizik yeni bir boyut kazanmaktaydı. Varlığın ne olduğundan öte, nasıl olduğu, gerçekleştiği, kendini açık ettiği, varoluşa ve görünüşe taşıdığı, sonuçta vardığı/ olduğu başka bir deyişle

de gerçeğini (sonuçta açık olacak hikmetini) bilmeye veya yorumunu yaparken anlamaya çalışmak ile ilgili olarak metafizik yeni biçimlerde yapıyordu.

Deneyimin nesnesi olarak varlık konu edinildiğinde de metafizik daha gerçeğe yakın durmaktaydı. Böyle olsa da varlık sadece nesnel anlamda doğaya indirgenmiş iken gerçek varlıktan uzak düşünmek hataydı. Doğrusal ve yalınkat düşünülürken de katmanlı ve çoklu gerçeklik içinde karşılıklı varoluşta, hakiki varlık anlamında Tanrı ile yaratılmış olan öznenin birbirini deneyimliyor olması gereğinde varoluşun olanaklı kılınmış olduğundan uzak bakışımından -nazariyeden- bakılıyordu.

Başka bir deyişle de uluhiyete ait olanların rububiyete dair dolayımli kılınmış olarak yaratımın temeli olması ile var olmak olanaklı kılınmış iken var olmak (başkası kılınmış olmak), katmanlı ve çoklu gerçeklikte gerçekleşiyor iken yaratan- yaratılan ikiliğinde karşılıklı varoluş da olanaklı kılınmıştı... yani deneyim, Tanrı'nın kendinde aynılık düzeyinde özdeşlikte gerçekleşen nesnel ve öznel doğası gereği olanaklı iken Tanrı'yı ötelemiş metafizik her yaklaşım, eksik yaklaşım iken yanlış çıkarımlarda (panteizmin veya paganlığın vb. izlerini taşıyan yargılarda, vargılarda) bulunmak da kaçınılmaz bir son gibiydi.

Ayrıca, katmanlı olmanın varoluşa dair kapsayıcılığında gerçekleşen karşılıklı varoluşta, birbirinin varoluşuna dair deneyim nesnesi olmak da kaçınılmaz olarak bulunmaktaydı. Katmanlı varoluşta uluhiyete ait olup da rububiyete dair kılınmış olan şahıs, subuti sıfat (hayat, irade, ilim, görme...), isim (karakter ve kimlik) vb. belirlenimler ile hakikatten paye almış olarak pay sahibi olan her özne, varlık sahnesinde diğer varlar ile ilişkisinde kendi olmayı farklı oluş belirlenimleri ile başkası olmakta bulur iken alan, fitrat ve istidat belirlenimleri kadar özerk olmakta kendi olmayı bulmaktaydı... ki böylece katmanlı varoluşta

olanaklı kılınmış olan karşılıklı varoluş ilişkisinde birbirinin deneyim ve varoluş nesnesi olarak var olmak hakiki kılınmış olsun.

Nesnel anlamda var olmak hakikat ile bağlayıcı olmak ile beraber gerçekleşir iken varlık sahnesinde diğer varlar ile ilişkide öznel anlamda varoluş, özerk anlamda başkası kılınmış olmakta bulunmaktaydı. Öznel anlamda varoluş, özerk olan özneler ile karşılıklı var olabilmenin olanaklı kılınmış olmasında gerçekleşmekteydi... ki karşılıklı ilişkilerde gerçekleşen değişen anlam-değer yüklem edinilmesi oluşu içinde yaratılmış dünyalarda var olmak böylece olanaklı olmaktaydı.

Her özne evvela kendi varlığını varoluşa dair deneyim nesnesi bulur iken kendi varlığının hem nesnesi hem öznesiydi. Ancak, söz konusu Tanrı ise özden hareket ile bakıldığında yaratılmış olarak var olanın hem öznesi hem de kendinden var ederken nesnesi olan Tanrı'nın bizatihi kendisiydi. Karşılıklı varoluştaki ise varlık olmaya dair birbirine nesne olursa da özden bakıldığında her varlığın varoluşuna nesne olan, kendinden var eden Tanrı'dan başkası değildi. Bu anlamda söz konusu yaratım ise varların en temelde birbirinin varlığına neden olması anlamında nesnesi olması, varlık sahnesinde öyle oluyor gibi görünse de varların hadleri belirleniminde Tanrı'nın dahilinde gerçekleşmekteydi.

Tanrı ile insanın, katmanlı varoluştaki birbirini kapsayan gerçeklikte karşılıklı var olması dahi yaratım gereği insanın diğer varlar içinde başkası olmakta özerk kılınmış olması gerçeğinde hakiki anlamda gerçekleşmekteydi. Özerk kılınmış olmak, varoluşu başkası olarak kendi olmak anlamında bulmak anlamını taşımaktaydı... ki karşılıklı varoluştaki da anlam-değer, irade-duygu, ahlak-şahsiyet, karakter-kimlik vb. belirlenimlerde gerçekleşen yaratım etkinliği olanaklı kılınır iken varlık sahnesinde derinliğine gerçekleşen tinsellikte/ öznellikte varoluş, varoluşa dair deneyimlerde gerçekleşmiş olsun.

Özet olarak belirtmek gerekirdi ki Tanrı, doğa ve insanı katmanlı varoluşta hakkı gereği değerlendirmeyen her görüş, eksik olduğu kadar yanlış yargılara doğru da evriliyor olarak biçimlenmekteydi. Katmanlı varoluş; birbirini kapsayan gerçeklikler, karşılıklı var olabilmenin olanağı ve bu doğrultuda da aynalaşmaya dair gerçekleşen varoluş belirlenimleri ile okunmadığında: Tanrı'dan hareketle kâinata dair kılınmış olarak gerçekleşen olan biten ve olan bitene ayna olan Kur'an dahi hakkı gereği okunamaz ve dolayısıyla da anlaşılamazdı.

Hangi açıdan bakılırsa bakılsın, olana dair varlıksal belirlenimler, olan biten içinde öznelliğe dair gerçekleşen varoluşsal belirlenimler üzerine konuşulur iken varlıksal olanın bilinmeye veya anlaşılmaya çalışılması ve farklı yöntemler ile bunun ifade ediliyor olması, bir biçimde metafizik yapıyor olmak anlamını taşımaktaydı. Felsefe bir anlamda metafizik yapmak ile ilgili olup oluşa dair gerçekleşenlerde olgusal olanı -gerçeği- kavramlar, kavramlaştırmalar ile görünür kılabilmenin ilmiydi. Kurgusal olmaktan öte gerçeği, gerçekleşenleri olduğu gibi olgusal anlamda açık etmenin ilmiydi.

Fonksiyonel olarak bütünde -bir kümede- bulunanın, işlevinde kendi olabiliyor olması düşünüldüğünde de metafizik; ne olduğundan öte bütünde nasıl olduğuna ile ilgili olarak yüklem alınmış belirlenimlerden daha çok koşullayanlar ile nasıl olduğuna bağlı olarak ne olduğuna ile ilgiliydi. Nicel belirlenimlere bağlı yapılabilen yeni metafizikten benim tinsel anlamda -kanaat olarak- anladığım ise her hikâye ortak ilişkiler ağında şekillenmekte ve varoluş ortak gerçeklik iken hikâyeye elbette tek başına gerçekleşen değildi. Bütün içinde koşullayanlar ile hikayesini gerçekleştirenler, bütüne dair olarak ortak varoluşta varoluşu -hikâyeyi- olanaklı bulmaktaydı. Aslında ise bütün içinde erek bağıntısında nedenini gerçekleştiren her varoluş biçimi -durumu-, nedenin ereği içeriyor olması gerçeğinden hareket ile bakıldığında hem nasıl olduğunu hem de ne için olduğunu var olmasının gereği olarak

bulmaktaydı. Nicel belirimli metafizikten böylesi sonuçlara varmak ne kadar beklenebilirdi? Sonuçta, ilkesel yani evrensel içerikte gerçeği açık eden kavramsal oluştan başka bir deyişle de mahiyetten/ mahiyeti, olgusal olanı açık eden kavramsal kılmaktan ne kadar kaçılabilirdi?

Âdem'e yani insana, bir ayette "isimleri söyle" denilir iken katmanlı varoluşta var olanlar içinde insana verilmiş özerklik anlamlı kılınmaktaydı. Ayrıca keşfe ve usa dair boş bırakılmış olanı görünür kılacak, -tinsel anlamda- dolduracak kavramlaştırmaya gitmesi ve bunun da varoluşuna -fitratına- verilmiş olduğunun gerçeği ifade edilmişti... ki insana varlığa ve varoluşa dair söz sahibi yani görüş -rey- sahibi olduğu da ifade edilmişti.

İnsanın, varlıkta mahiyete dair olup da gerçekleşir iken açık olan gerçekliği -mahiyeti, özsel olanı- isim belirlenimleri ile açık etmesi gerektiği ve açık edeceği belirtilmekteydi. Ayet evrensel oluşu ile baki... Tarih olgusal olarak bakıldığında olgusal olanı -gerçeği- kavramlaştırmaya, nesnel kılmaya dair açık eden insan için bu durum sadece gerçeği bilme hikâyesi -macerası, arayışı- değil, varlığa katılma olanağının ereksel anlamda nasıl belirli kılınmış olduğunun da gerçeğini taşımaktaydı... Ki insan emeğe dair çabası sürecinde gerçeğe dair olanı açık etme ve gerçek ile biçimlenen yeni dünyalar kurma oluşu içinde, aynılık düzeyinde özdeşlik -birlik- değil de yüklem alınmış özdeşlik -birlik- belirlenimlerinde varlığa ortak olmasa da varoluşu ortak gerçeklikte bulmaktaydı.

İnsan, hakiki varlığa ait olanlar ile var olmakta ve mülk de O'na ait iken varlığa ortak olması söz konusu olmazdı. Ancak, varlık ve var olanlar ile tinsel anlamda gerçekleşen ortak bir varoluş içinde hikayesinin sadece kendisine ait olmadığı gerçeklikte bulunmaktaydı.

“İsimleri söyle” denilir iken insanın; varlığa, varlık alanında gerçekleşenlere katılması gerektiğinin gerçeği -ortak hikâyesi- ile kendi olması gerektiğinin gerçeği ifade edilmişti. Ayrı olmadan aynı da olmadan kendi olmanın gerektiği de ifade edilmişti. Ancak tekbenci, cahil kalmakta ısrarcı, zalim ve güvenilmez nefsi emmesi sebebiyle ortak varoluş hikâyesinden uzak sadece kendini önemseyen bencil ve çıkarıcı tutumda davranışlar sergileyen insan, isimleri (-nitelemeyi yani mahiyeti açık etmeyi-) söylemesi gerektiğini, söylemekten ileri taşıyamamıştı. Buna rağmen insan, tarih olgusal olarak nebilerin, bilge düşünürlerin katkısı ile varlığa, varoluşa dair olgusal olanı sadece isimlendirmek ile kalmamış, yaratıcı etkinlikte katılımcı olarak kendi olmanın nasıl olması gerektiğini de emsal örnekleri ile isim-ilim-talim-alim-terbiye oluş süreci belirleniminde açık etmekteydi.

İsim ve kavramlar ile varlıkta olanı ve varoluşsal anlamda gerçekleşeni olgusal anlamda açıklamak/ açıklamak, gerçeğe ilim -dolayısıyla da dil-dolayımında kapı aralamanın gereği idi. İsim ve kavramlar/ kavramlaştırmalar ile gerçeği bilmeye doğru kapı aralanırken talim de gerçeğe dair olanı dil ile öznelde karşılar iken hem öznel anlamda gerçeği anlam belirlenimde deneyimle, gerçekleştirme hem de katmanlı olmakta var olurken gerçek olana katılma/ katılabilme olanağının olduğu anlamını taşımaktaydı... ki kişi, gerçeği talim ettikçe deneyimsel anlamda gerçekle buluşmaktaydı. Gerçek olan ile ilişkide kişi, hak-had belirlenimlerinde terbiye buldukça da rabbi olan Allah ile, Allah'ın uluhiyetine ait sıfat, isim (tanrısal, evrensel olanlar) belirlenimleriyle kendi olmayı bulmakta olduğunun gerçeğine -şuuruna- ermekte olarak arif olan alim olmaktaydı. Böylesi bir yaklaşımda gerçek, bilinemez, deneyimlenemez değil, bizatihi bilinebilir ve deneyimlenebilir olması ile gerçek olduğunu aşikâr etmekteydi.

İsimleri söylemek, dilin yüklem alınmış özdeşliğinde temsile dair gerçekleşir iken sadece nitelemede bulunmak değil, evrensel mahiyeti de özel isimlerde örtük, sıfat isimlerde kısmi, kavram belirleniminde de aşikâr kılmış olarak görünür kılabilme. Her isimlendirme biçimi, dil dolayımında gerçeği açık etme çabasıydı.

Tasavvufta yapılan zikirde dahi bakıldığında: zikir; düşünsel anlamda hakiki varlıkta yani Allah'ta olan mahiyetleri hatırlamak için yapılır iken vird düzeyinde zikirlerle de Allah ile iletişime geçmek, Allah'tan sonuçlar almak hedeflenmekteydi... Ki zikir ile davet edilen Cenabı Allah, mahiyet belirlenimleri olan subuti sıfat ve isimlerini (evrensel kılınmış karakter-kimlik belirlenimlerini) açık etmek ile kuluna yakınlık ihsan etmekteydi. Mahiyet belirlenimlerinin gerçekleşmesi - belirlenimlerini gerçekleştirme- üzerinden Cenabı Allah kendisini görünüşe taşımaktaydı. Bu durumda kul, Allah'a dair mahiyetleri - aidiyet, iyelik belirimli içerikleri, özleri- hem düşünsel anlamda, düşüncenin yaratıcı etkinliğinde gerçekleşen ilhamlar ile hatırlamakta hem de deneyimsel olarak bulmakta ve hakkı gereği ahlak biçimsel anlamda yaşayabilmekteydi.

Görünen o ki Cenabı Allah'ın zatına, subuti sıfatlarına ve fiillerine yani faili olduğu ahlak biçimsel ve makul belirlenimlerine dair isimleri, O'nu sadece mahiyetine dair bilmek için değil, mahiyetin gerçekleşme belirimlerinde O'nu gerçekleştirdikleri üzerinden deneyimsel anlamda kendiliğe dışsal pratikte -ayn el yakın- ayrıca kendiliğe içsel olarak öznelde ve pratikte -hak-el yakın- yaşamsal anlamda bulmak için de önemliydi. Evrensel -tanrısal- kılınmış sıfat ve isim belirlenimleri üzerinden Allah'ı yakinen deneyim dolayımında bulmak ve bilmek, tevhidin gereği olarak da olması gerekendi. İsimlerin, gerçek ile ilgili olarak bağıntı kurduran, gerçeği açık eden, gerçek ile buluşmayı olanaklı kılan özellikleri üzerinden bakıldığında, teolojik anlamda

mahiyet yani tanrısal olan özsel belirlenimler, dil ve deneyim dolayımında bilinemeyecek olan değil, bizzat bilinebilir olandı.

Böylesi bir yaklaşımdan uzak olarak, matematik belirlenimli nicel yaklaşımlı metafizik bakışımından da farklı olarak, dil merkezli yaklaşımda ise metafizik, yapılması anlamsızmış gibi sanki yasak kılınmış olandı. Bu yaklaşımda, dil nicel belirlenimleri resmeder iken metafizik, gerçekten kopuşun hikayesi olmaktan öte değildi... Gerçekte ise analitik yaklaşım ile olan biteni dil bağıntısında tasavvur etmekte iken bu görüş de -ironik bir biçimde- kısmi olsa da metafizik yapmaktan öte değildi. Bu anlamda, katmanlı oluşta gerçekleşen üst ve evrensel gerçeklikten, ilkesel yaklaşımdan -mahiyetten, makullerden- uzak yalınkat bir dünyaya bakmaya eyleyen metafizik, katmalı oluş içinde gerçekleşen çoklu gerçeklikten ve hakikatten kopuk olarak dilin nicel belirlenimli kılınmaya çalışılmasından öte değildi.

Tüme varımcı ve nicel belirlenimli dünyaya bakıyor kılan matematiksel ve bilimsel yaklaşım da metafizikten öte duruyor gibi görünse de hem bilimsel yaklaşım biçimi ile hem de teorik anlamda betimleme yaparken genel içinde nitelermelerde bulunmuş olarak metafizik bir yaklaşım olmaktan öte değildi. Önermelerin yerini varsayımların, kavramların yerini matematiksel modellerin aldığı bakışım biçiminde varlığa veya varoluşa dair bir şeyler söylüyor olmak farklı bir açıdan metafizik yapmaktan öte değildi. Özcü yaklaşımın yerini mekanik doğa anlayışı alırken de varlığın ne olduğuna dair sabitleyici metafizik yaklaşımdan farklı olarak hareketin belirlenimlerinde açık olan yasa ile devinim içinde bulunan bir doğa görüşü galip düşünce biçimi olmuştu.

Kimileri, ön koşul olarak kabul görülmesi gereken yasa belirlenimini dahi bilimsel anlamda tam anlamı ile nesnel -objektif- bakabilmek için fazla görmekten kaçınmamaktaydı. Yasa, önsel bir neden olarak görüldüğünde, koşullayanlar ile nedenlenmiş bir dünyaya bakmayı olanaklı kılmaktaydı. Ancak, ereksel anlamda nedenlerin varoluş

eşiklerinde belirli kılınmış olması gerçeğinde sibernetik ussal bir doğada öznellikten ayrı olarak mekanik bir doğa gerçekleşmekte değildi.

Elbette yapı belirimli devinimde hareketi mekanik olarak belirliyor olmak bir gerçektir ama en temelde erek biçimsel olarak gerçekleşen bir devinim içinde varoluş eşiklerinin, yaratıma dair neden kılınmışlar olarak yasa olmakta gerçekleştiğini de görmek gerekirdi. Süreksizlik yaratımın gereği iken süreksizlik içinde varoluş eşikleri, kontrollü bir süreksizliğin gerçekleştiği/ gerçekleştirildiği gerçeğini taşımaktaydı.

Yasa önsel koşullayan olmaktan öte, erek nedene bağlı olarak neden kılınmış olandı. Varoluşu koşullayan önsel olarak bilen yasa değil, erek belirlenimli gerçekleşen ilkeydi ve hikmetti. Her şeyde ve her oluş biçiminde ölçülülük yasalar ile olanaklı kılınmış iken nurun tözsel yaratıcı doğasında yasa, yaratımın olanaklı kılınmasının bir gereği olarak erek belirlenimli oluş içinde gerçekleşmesi belirli kılınmış neden olmaktan öte değildi. Nurun öznelliğe haiz doğası gereği sebebiyle de bakıldığında, ereğe bağlı devinimde yasa koyucu olan nurun sahibi olan yaratıcıdan, Allah'tan başkası değildi.

Nurun doğasına dair daha çok bilgi -veri- edindikçe, nurun nesneliği -yaratıcı töz etkinliği- üzerinden özneliğin gerçekleştiği oluş içinde mekanik doğaya aşkın organik yapısalılıkta sibernetik ussal olarak erek belirlenimli varoluş eşiklerinin, nedenlerin belirli kılındığı oluşta varoluşun olanaklı kılınmış olduğuna, yeniden metafizik denilecek ise dikkat etmek gerekirdi. Mekanik doğaya aşkın öznelikte gerçekleşen ereksellik söz konusu ise yaratımdan, ölçülü olmaktan, devinim yasalarından ötede duran bir Tanrı'da yoktu. Tanrı, bizzat yasa koyucu yani yaratım adına zorunlu olanları gerçekleştiren ve varoluş adına ilke belirlenimlerini de gerekli kılmış olarak gerçekleştirir iken metafizik oluş içinde gerçekleşmeleri olanaklı kılmaktaydı. Nura ait gerçekleşen kendilik dünyasında salt mekanik bir oluştan bahsetmek, nurun

öznellik içeren doğasından habersiz doğaya yalın kat sığ bakmaktan öte değildi.

Öznelliği dahi bedenın mekanik devinimine indirgeyenler olsa da nurun nesnelliği zemininden hareket ile nesnelliğine aşkın gerçekleşen öznellikten bakıldığında beden dahi hakikatten paye almanın gereği olarak öznellikten nasipli idi. Özde olanın beden üzerinden kendini gerçekleştirir iken öznellik belirlenimlerinde açık etmesi de katmanlı oluşta gerçekleşen bir dışlaşma durumuydu. Mekaniğe aşkın organik bir doğada var olduğundan habersiz olmamak gerekirdi. Mekanik doğada mekanik oluşa aşkın olarak gerçekleşen öznelliğin asıl kaynağı ise nurdan başkası değildi. Mekanik belirlenimli olan her ne ise yapı ve devinim belirlenimli iken erekte gerçekleşmesi gerekene göre belirlenmiş olandı... Ki bu durumda ereğe göre neden kılınmış nesnel olanın öznellikte murad edilene göre istenilenin gerçekleşmiş olması doğrultusunda gerçekleştiğinden uzak bakmamak gerekirdi. Kur'an'da kıvam kavramı da bu anlamda özellikle kullanılmıştı. Kıvam; amaca/ ereğe göre belirli kılınmış olanın sadece neden olarak belirli kılınmış olması değil, ereğin/ amacın gerçekleşmesinin özsel belirlenimlerine de haiz olmayı da içeren nedenselliği anlamlı kılmaktaydı... Ki mekaniğe aşkın öznellik belirleniminde varoluşun olanaklı olduğu gerçeğine de anlam içeriği ile ayna tutmaktaydı.

Metafiziğin başlangıcında olduğu gibi özcü yaklaşıma geri dönenler dahi olsa da artık metafizik der iken teorik önermelerden daha çok varlık ve varoluşa dair gerçekleşen olgusal olanın ne, nasıl, ne için, kim için olduğuna dair değişmezleri ile tespit ve tahkik belirlenimli olarak gerçekliğini kavramsal düzeyde görünür kılınmasını anlıyor olmak gerekirdi. Metafizik gerçekleşen oluş içinde metafizik varoluştan da kaçışın olmadığı idrakinde olarak metafizik, varoluşu anlamlı bulmanın, anlamlı kılmanın gereği olarak yapılması gerekendi.

Olgusal anlamda gerçekleşenin kendilik alanında değişmezlerine bağlı ve koşullayanları ile gerçekleşmesine bağlı olarak öznellik alanında değerlendiriliyor olması metafizik bir oluş içinde var olduğu gerçeğini taşımaktaydı. Tin alanı her ne kadar nurun nesnellik zemininden hareket ile görünüş bulmakta olsa da nesnellığe aşkın varoluş alanı olarak metafizik alanın kendisiydi. Nurun nesnellik zemininden hareket ile nesnellığe aşkın gerçekleşen şahıs olmak söz konusu iken nesnellik zemininden hareket ile nesnellığe aşkın özneliğin de yüklem alınmış özdeşliklerde deneyimlendiği kendilik -tin- alanı metafizik alandı. Nurun nesnellığıne içkin ve nesnellığıne aşkın kendine özdeş kapsayıcı oluş içinde gerçekleşen özneliğin doğası, nurun doğası olmaktan öte değildi. Nurun kendi varlık alanını kendine özdeş öznellik alanı olarak bulması, kendini kendine özdeş gerçekleştirdiği alan olarak tinsel, metafizik alan kılmaktaydı.

İster nesnel isterse öznel anlamda olgusal olanın üzerine dair konuşuyor olunsun veya değişmezlerine bağlı olarak metafizik oluş içinde hakkında değerlendirmelerde bulunuluyor olsun fark etmez, metafizik olan varoluş içinde bulunulur iken hiç kimse metafizik oluştan ve metafizik yapmaktan -konuşmaktan- uzak değildi. Dil bağlamında varlığa, varoluşa ve olgusal olana dair ne, nasıl, ne için olduğu belirlenimlerinde gerçekleşen her ifade, dilde gerçekleşen temsil, yüklem, özdeşlik, indirgeme vb. belirlenimlerde ele alınır iken dilin değişmez belirlenimleri içinde metafizik olarak ele alınmaktan da öte durmamaktaydı. Nurun nesnel olgusal zemininden hareket ile gerçekleşen nesnellığe aşkın öznellikte kurulan öznellik alanında varlığa ve varoluş belirlenimlerine tutunmak; anlam-değer, özneyüklem belirlenimlerinde kendiliğin anlam alanında tinsel düzeyde gerçekleşir iken metafizik olmaktan uzak olunamazdı. Metafizik sadece varlık üzerine veya hakkında konuşmak değil, varlığın nasıl bir oluş içinde olgusal belirlenimleri ile gerçekleştirdiği ve erek biçimsel olarak ne için olduğuna dair de konuşmak anlamını taşımaktaydı. Öznellik

alanında olgusal olanın nasıl deneyimlendiğinden daha çok varlık-özne ilişkisinde gerçekleşen varoluşun -özneliğin- üzerinde veya hakkında konuşmayı da gerekli kılmaktaydı. Varoluş metafizik gerçekleşir iken varlık metafizik oluş için de bulunur iken varoluşa ve varlığa dair olgusal anlamda her ifade anlam-değer yüklem belirlenimleri ile metafiziğin alanında gerçekleşmekteydi.

Şahıs olmak, gerçekleştirdiklerinin öznesi olmak, anlam-değer belirimlerinde yüklem alınmış özdeşliklerde deneyim varlığı olmak nesnellik zemininden hareket ile nesnelliğe aşkın değişmez belirlenimlerinde gerçekleşir iken varoluş metafizik oluşta bulunmaktan öte değildi. Metafizik oluş içinde metafizik yapmak da gerçeği görünür kılmak, gerçeğe ayna tutmak anlamında önemliydi.

Tinsellik alanı, özneliğin anlam-değer-duygu-inanç belirlenimlerine dair yüklem aldıkları ile metafizik olarak biçimlenmekten uzak değildi. Olgusal olanın gerçekliğine dair hakkında konuşurken de metafizik yapıyor olmak kaçınılmazdı. Yüklemeler alırken biçimlenen kendilik alanı metafizik alandı. Dış dünya da evrensel düşünce, kendilik alanı iken metafizik oluş içinde var olanların içerik-biçim, anlam-değer, özne-yüklem bağıntısında metafizikten uzak olmaması kaçınılmazdı. Benlik, nesnellik zemininden hareket ile gerçekleşenler üzerinden kendi olmanın alanı içinde deneyimleniyor iken benliğe katılan yüklem alınmış her belirlenim metafizik oluş içinde değerlendirilmeliydi. Benliğin deneyim alanında gerçekleşen her deneyim, yüklem alınmış özdeşlikte gerçekleşir iken metafizik oluş içinde varoluşun olanaklı olduğu gerçeğini taşımaktaydı. Evrensel belirlenimleri ile metafizik olan bir dünyada metafizik oluş içinde bulunan öznenin, özneliği dair belirlenimler (duyusal algı, us, vicdan, anlam-değer- duygu-inanç vb.) ile metafizik oluş içinde metafizik yapıyor olarak içinde bulunduğu gerçeği değerlendiriyor olması kaçınılmazdı.

Yeniden metafizik denilecek ise metafiziği metafizik kılan -metafiziğin metafizik- olgu belirlenimlerine dikkat çekmek ve dikkat etmek gerekirdi. Düşünceye konu, nesne olan her ne ise hakkı gereği ile kritik etmenin ilmi olan metafiziğe her daim ihtiyaç vardı. Olgunun gerçekliği, düşünsel anlamda metafiziği gerekli kılar. Düşünceye konu olan her ne ise metafizik oluş içinde gerçekliği olan ve gerçekleşendi.

İnsanın metafizik ile -varlığa, varoluşa- olgusal olana dair sözü olmalıydı. Olgusal olanın zamansız -bengisel- olması da düşünülduğünde, metafizik geçmişte olanın, şimdi olup bitmekte olanın ve yarın olacak olanın ne, nasıl ve ne için olduğuna bağlı olarak ne olabileceğini de öngörebilmenin ilmiydi. Tarih hakkı gereği değerlendirilecek ise metafizik bilinmesi gerekendi. Günde olanlar hakkı gereği görülecek ise metafizik olması gerekendi. Gelecek bilimi yapılacak ise metafiziğe ihtiyaç vardı. Bilinmeyen evrenlerde -âlemlerde- söz konusu yaratım ve yaratımın nasıl gerçekleştiği ayrıca ne için olduğu ise farklı formasyonlarda yaratımlar olsa da metafizik kural ve ilke belirlenimli olarak gerçekleştiğini de unutmamak gerekirdi ki bilinmeyene dair insanın, metafizik belirlenimler doğrultusunda bir kanaati olsun.

Erek-neden, sebep-sonuç, içerik-biçim, anlam-değer, zorunlu (kural/ yasa kılınmış olanlar)-gerekli, nitelik-nicelik, kiplik- iyelik, katmanlı olma, çoklu gerçeklik, diyalektik yönetsel belirlenimler, sibernetik ussal varoluş, temsil nitelikli dışlaşmada aynalaşmaya dair varoluş, vb. perspektiflerden metafiziğe kapı aralamak gerekirdi. Etken neden-yeter neden, ilk ve erek -sonuç- neden arayışları ayrıca maddi ve biçimsel neden deneyimleri de metafiziğin konusuydu. İyi-doğru-güzel irade ideaları ile bilgi yönetsel ve ahlak biçimsel anlamda vücut bulunduğu, gelişmelerin ilke içerikli gerçekleştiği oluş belirlenimine de dikkat etmek gerekirdi. Özne-nesne, aynılık düzeyinde özdeşlik-yüklem alınmış özdeşlik vb. kavram belirlenimli olarak da

bakışında bulunmak, metafiziğin olmazsa olmazıydı. Bunlar vb. biçimde olguya dair kavramsal her yaklaşım, metafiziğin olmazsa olmazıydı... ki nicelin sığ belirlenimli dünyasına aşkın üst ve alt gerçeklik, öznel ve nesnel gerçeklik, maddi olup da biçimsel ve içeriğe dair olup da anlamsal karşılığı olan gerçeklik vb. gerçeklikler arası bağıntılılıkta dolayimli gerçekleşen varoluşa veya dolayimsızlıkta kendi olmayı kendi ile bulan -nedeni ve ereği kendi olan- varlığa dair insanın hakiki bir sözü olsun.

Olgusal olanın sadece ne olduğu değil, nasıl olduğu, ne için olduğu ve ne için olduğuna bağlı olarak ne olacağı da metafiziğin konusuydu. Metafizik sadece teorik bakışım değil, teorik olanın tahkike dair olarak tespitler ışığında değerlendirilmesini de kendine konu edinmesi gerekendi. Metafizik, dil belirlenimli olarak bütün olan bitene, olgusal anlamda kavramlar ile bakabilme olanağıydı... ki doğru kavramlar, yaklaşım biçimleri -yöntemler- ile gerçeğe bakıyor olmak olanaklıydı ve gerçeğe hakkı gereği katılabilme olanağı da böylece yakalanmış olmaktaydı.

Hz. Muhammed Mustafa “Ya Rabbi bana eşyanın sırrını göster” der iken bana varlığa dair gerçekliğin ne olduğunu göster demiş olmak ile metafizik ilminden nasiplenmeyi dilemiş olmaktaydı. Farklı bir açıdan da eşyanın varoluşunun olanaklı kılınmasının gereği olan ve kendi nur katmanında miratullah olarak öznellik içeren Nur-u Muhammed’i olan mertebeden bakıldığında, eşya öznellik gereği benim ile nasıl var -olmakta- sorusunu da dolaylı olarak sormuş olmaktaydı. Duası kendiliğine, öznelliğine, özüne dair uyanmanın gerçeğini taşımaktaydı.

Duyusal algıyla okunan fizik doğada özne ve eşya birbirine dışsal oluş içinde bulunmakta olsa da katmanlı oluş içinde karşıt değil de karşılıklı varoluş bulmaktaydı. Söz konusu olan varlık ise katmanlı oluş içinde özne ve nesne birbiri ile olanaklı olarak varlığın, yüklem alınmış özdeşlikte iki yönlü varoluş biçiminin ve birbirini kapsayan

gerçekliklerin olduğunun gerçeğini taşımaktaydı. Öze indikçe ve yaratıcı töz olarak özne olmayı da koruyarak nura ait nesnellik ve özneliliğin yüklem alınmış özdeşlik değil de aynılık düzeyinde kendi ile kendine özdeş olma gerçeği -marifetullah- ile tanıştıkça da öz varlığın nurda özne-nesne belirlenimli iki farklı yönünün aynılık düzeyinde gerçekleştiği gerçeğine er ya da geç varılacaktı. Nurun hareketli doğasına göre gerçekleşen nesnellik zemininden hareket ile nesneliliğe aşkın olarak bulunan varlık alanı kendilik alanı olmaktaydı. Nesneliliğe aşkın öznelilik belirlemelerinde nur, nesnellik ve öznelilik belirlemelerini farklı veya karşıt iki olgu olarak değil, aynılık düzeyinde kendine özdeş bulmaktaydı. İki farklı gerçeklik asıl olan varlığın kendine özdeş kendi olarak bulduğuydu.

Böyle olduğu içindir ki nurun nesnellik -tözel- zemininden hareket ile nesneliliğe aşkın gerçekleşen şahıs olmak özeldi ve öznelilik belirlemelerinde nur, yaratıcı -düşünen- doğası gereği ile kendini Tanrı olarak gerçekleştirmekteydi. Ereğini kendine özdeş bulmuş olarak gerçekleştirdiğinde yaratıcı doğasını kendi üzerinde gerçekleştirmekteydi... Ki kendinde karşıtlık barındırmadan hem yaratıcı töz (cevher) hem yaratıcı özne olur iken gerçekleştirdiklerinin özü olarak kendini, gerçekleştirdiklerinin öznesi olarak da bulmaktaydı. Kendine yüklem edinmiş olduğu meleke (subuti sıfat), anlam-değer, karakter-kimlik belirlemelerinde de nur, kendini yaratma olanağında hem nedeni kendi olan hem de ereğinde kendi bulunan oluş içinde kendini gerçekleştirmekte iken yaratımı, neden-erek bağıntısında yüklem alınmış özdeşlik belirlemelerinde doğası gereği bulmaktaydı.

Nurun kendi varlığından olarak başkası kılmış olmak kaydı ile yarattığı mevcudat ise nurun yaratımda kendine ait kıldıklarını yani tanrısal olan uluhiyete ait özelliklerini kendiliğe dair olarak bulur iken yaratılmış olmayı bulmaktaydı. Nurun kendisinden alınan paye gereği, pay sahibi olanların gerçekleşme belirlenimlerine bakıldığında tanrısal olanlar ile

var olmakta iken nurun öznel doğasında öznelliğe dair gerçekleşenlerin ne olduğunu bilebilmek metafizik anlamda olanaklıydı. Aşikâr olan tanrısal belirlenimlerden yani uluhiyete ait olup da rububiyete dair kılınmış olan Allah'a ait sıfatlardan, isim belirlenimlerinden, genel tümellerden hareket ile gizilde duranı, gerçekleşme belirlenimlerinde bilmek, tanık olmak olanaklıydı. Yani Tanrı'nın oluş belirlenimli gerçekleşen ama evrensel ve tarihsel anlamda tesis edilmesine bağlı olarak da olgusal olan belirlenimleri üzerinden metafiziğini yapmak olanaklıydı.

Söz konusu nur ise nurun nesneliliğinden bağımsız özne olmanın gerçekleşmediği bir oluş içinde varlığa, varoluşa ve olgusal olana dair düşünülecek ve konuşulacak ise nurun hem nesnel hem de öznel doğasına ait gerçeklikten hareket ile yeniden metafizik demek gerekirdi. Nurun yaratıcı töz olarak yaratım etkinliğinde erek belirlenimli olarak varoluş eşiklerini -yasaları- yaratım için yaratıyor olarak zorunluluk belirleniminde belirli kılması, ilkeleri de varoluş için gereklilikler olarak gerekli kılmış olması, varlığa ve varoluşa dair konuşmayı yani metafizik yapmayı olanaklı kılmaktaydı.

Söz konusu olan olgunun ilimsel anlamda ele alınmış olması ise metafizik olgusal olanın ilmiydi. Bu anlamda olgunun tarihsel gelişimi içinde yapılagelir iken gelecekte de olgusal olanın gerçekleşmesini olanaklı kılan koşulların, gerekliliklerin, değişmez belirlenimlerin gerçekleşmesi söz konusu ise varlığa, varoluşa, olgusal olana dair sözü olan için metafizik yapıyor olacaktı. Olgusal olan; evrensel belirlenimleri, tarihsel gelişimi, bilimsel yöntem içinde tespiti ve tahkiki yapılabilir olması ile zamansız olandı ki zamansız olanın gelecekte de karşılığı bir biçimde görülüyor ise metafiziği yarın da yapılacak olandı.

Olgusal olana dair bir sözüm var ise evrensel içeriği sebebiyle herkese veya her şeye dair ortak gereği ifade etmiş olunması sebebiyle herkese veya her şeye dair bir sözümüzün olduğu gerçeğini taşımaktaydı. Oluş

felsefesi yapanlar dahi oluşun olgusal olması belirlenimlerinden hareket ile kavramsal anlamda olgusal kılınması sebebiyle metafizik yapmış olmaktan uzak değillerdi. Olgunun ilmi metafizikti. Başka bir deyişle de olgusal olanın tanrısal, evrensel, zamansız olarak kader belirlenimli gerçekleşiyor olması sebebiyle metafizik, kaderlerin ilmi olarak olan biteni gerçekliğinde görünür kılmanın, aktarabilmenin ilmiydi.

Salt nesnel -nicel- belirlenimli yaklaşımı ile modern bilim dahi metafizikten uzak duruyor gibi dursa da fizik, kimya, tıp vb. ilke belirlenimli olgusal olması nedeni ile metafizik olmaktan uzak değildi. Salt nicel -nesnel- belirlenimli yaklaşım biçimi ile de hakikate dair eksik yaklaşımı ile modern bilim, hakikate dair aydınlatıcı olacak ise metafizik yaklaşıma da ihtiyaçlıydı. Bilimsel veriler tespit, tanımlama, tanıtlama, kanıtlama içeriğinde metafizik olmaktan uzak olmadığı gibi metafizik açıdan yorumlamaya da açık olarak gerçeği açık edebilmeye nesne kılınabilmeliydi. Metafizik, bilimsel veriler ile sonuç belirlenimlerine göre daha doğru yapılabilirdi. Bilim de olgusal olanın ilmi anlamında metafizik yaklaşımı ve eleştirel tutumu da içerecek biçimde gerçekliği açıklayan, açımlayan bir oluşum içinde hakikate daha doğru olarak ayna tutabilirdi.

Gerçek kavramsallaştırılır iken olgusal anlamda görünür kılınması ile metafizik, us-dil bağıntısında felsefe yapmanın en temel olanağıydı. Tüme varımcı nicel belirlenimli matematik modeller ve bilimsel yaklaşımlar ile olgusal olan açık edilirken de hem model belirlenimli dil yaklaşımında hem de olgusal olanın kavramsal düzeyde tümel belirlenimli olması sebebiyle metafizik, olgunun ilmi olarak yapılması gerekli olandı. Kavramsal, matematik model ve bilimsel anlamda olgusal olanın açık ediliyor olması metafiziği kaçınılmaz kılmaktaydı. Vahiy bilgisinde de olgusal olanın ayet belirlenimli yani varlıkta ve varoluşta karşılığı olana göre betimleniyor olarak anlaşılabilir biçimde

anamlı kılınması da metafiziğin farklı bir formasyonda yapılıyor olmasıydı. Olguyu olgu kılan, en temelde evrensel değışmezleriydi... Tarih içinde gerçekleşmesi, gelişimi -tekâmülü- ve tesis edilebiliyor olması ayrıca bilimsel yöntemler ile tespiti ve tahkiki yapılabiliyor olması da olgunun olgusal anlamda ele alınıyor olması/ olabilmesi gerçeğini taşımaktaydı... Ki metafizik bir oluş içinde gerçeğe, nicele aşkın üst bir dil ile tanık olmak söz konusu ise metafizik yapabilmenin/ yapmanın olanaklarını derinliğine açık etmek gerekirdi.

Metafiziğin tarihsel gelişimi içinde insan tininde olgusal kılınmış olarak ele alınması; varlığa, varoluşa, olgusal olana dair soruları olan insanın özne-nesne, anlam-değer, içerik-biçim, yükleme dair özdeşlik- aynılık düzeyinde özdeşlik vb. belirlenimlerinde metafizik varoluşu gereği ve araştırmacı ruhu sebebiyle kaçınılmaz olarak bulduuydu. Sorular ve cevaplar peşinde koşulan bir oluş içinde ise mücadele ruhu yitirilmediği yani Azim ismi anlam, değer, duygu belirlenimlerinde galip olduğu sürece anlam güneş gibi parlayacak, aydınlık bir dünyaya er ya da geç gerçek ile doğulacaktı. Söz güneş misali dünyalara doğduğunda, gerçek apaçık gün gibi herkese açık olacaktı. Gerçek, herkes için kılındığında, gerçek ile özgürleşen insan, gerçekle kendi yaratma olanağı içinde kendi olmayı bulurdu. İnsan, insan ile anlam ve değer ilişkisinde yaratılıyor iken gerçeğin insan ile paylaşıyor olması, insana dair tinsel sorumluluğun gerçekleştirilmesi ile de ilgiliydi.

İnsan insan ile buluşmalı, anlam ve değer ilişkisinde insanlaşmalı, kendini insan ilişkisinde yaratıyor olmanın gerçeğine uyanmalıydı. İnsan insan ile anlam ve değer bağıntısı, ilişkisi, yaratımı içinde insan olmakta ise insan kazanmak için insana inmek gerekirdi. İnsana uzanırken insanca insan haysiyetini koruyor olarak insana eğilmek yeterdi. Biraz özveri, fedakârlık insanı zaman içinde kazanmak için yeterliydi. İnsanı kandıracak, onu eleman, köle yaparken zulmün kapısını aralayacak tutum ve davranışlardan da kaçınmak gerekirdi.

İnsan, emrine verilmiş doğa karşısında acziyet ve zorluk içinde kendini tinde yeniden yaratma olanağı bulur iken doğada bulunanların, emrine verilmiş olduğunu görüyordu. Ancak, doğa nesnelерinin emrine veriliyor olması onlar ile anlam ve değer ilişkisinde yaşadıklarından yana sorumlu kılınmış olmadığı anlamını taşımamaktaydı. Yani doğanın insanın emrine verilmiş olması fevri anlamda doğanın hiçlenmesi -değersizleştirilmesi- anlamında gerçekleşmemesi gereken iken insan ne için olduğuna bağlı olarak doğanın emrine verildiğini hatırlamalıydı. Halifetullah olması gereken insanın emrinde doğa var iken güzel ahlak ile hak ve hakkaniyet ilkesini koruyarak diğerleri ile rahmeti gözeterek yaşamak olması gerekendi. Bu da insan haysiyetinin olması gerekenlerindendi. Kendi olma gerçeğini değer olarak bulan insan, kendi varlık değerini -gururunu- koruyarak olmanın tutum ve davranışlarında haysiyet sahibi olduğunu görünür kılmaktaydı. Diğerlerinin de haysiyet sahibi olduğu gerçeği ile haysiyet sahibi olmalarına, kendi olma gerçeklerini değer olarak bulur iken muhafaza etmelerine saygı duymalı ve hak belirlenimlerine hakkaniyet ilkesi ile dikkat edilmeliydi.

İnsan, insan ile olan anlam ve değer ilişkisinde insan olarak kendini halk etmeye katılmaktaydı. İnsanlığı helak etmek değil, insanlığı halk etmenin düşünsel etkinliği içinde bulunmalıydı.”

*

“Bugün günlerden salı, mevsimlerden sonbahar. Kasım ayı beklenenden sıcak geçmekte. Bir ara dilimde Lafza-i Celal denilen Allah zikrini yaptığımı hatırladım. Allah zikrinin kalbi mutmain ettiği gerçeğini ismin kendisinde de deneyimlemekteydim.

“Kalpler ancak Allah’ın zikri ile mutmain olur” ayetinde “zikir” hatırlamaya dair ifade edilir. Kalp, temelde sağduyunun -sezginin- olduğu, duyguların cereyan ettiği, anlam ve değerlerin inşasında

iradeye bağı her an değişen kendilik alanıydı. Kendilik alanında duygusal algılara bağı olarak gerçekleşen hazlar da cereyan ettiğinde Kalp; kendiliğın öznel belirlenimlerde kendini deneyimlediğı hem varlık hem de gerçekleştiğı belirlenimlere bağı olarak varoluş alanıydı. Kendiliğın anlam, duygu, değer, irade, inanç, karakter, kimlik belirlenimli olarak kendini kendinde deneyimliyor olması kendi varlığına yine kendisinin mekân olmasından dolayıydı. Kendi dışında gerçekleşen gibi görölen her şeyin kendinde gerçekleşiyor olarak bulunması da Cenabı Allah'ın kendi dışında bırakmadan kendinde gerçekleşeni kendinde yaşıyor olmasından aldığı payenin gerekleşmesindendi. O kendiliğini varlıksal anlamda kendine mekân bulmuş iken kalp sahibi olarak yarattıkları da kendiliğı kendine mekân bulmuş olarak kendilik alanında kendini deneyimlemekten öte durmamaktaydı.

Deneyim ister duygusal algıda ister haz belirimli ister duygusal yaşanmış olanda ister anlam ve değer belirlenimlerinde olsun fark etmez... her deneyim öznellikte nelerin deneyimlenebileceğı ve öznelde karşılığı olması gerçeğinden sebebiyet öznel bir tecrübe olmaktan öte değildi. Bu, deneyim nesnelere olmadığı anlamına gelmemek ile beraber onların gerçekliğine de deneyimsel olarak tanık olmak anlamını taşımaktaydı. Gizil olanda yaşamsal olanın, aşikâr olanda karşılığı olmalıydı ki gerçekliğine dair deneyimlenebiliyor olsun. Zaten öznel anlamda hakikatten yani Cenabı Allah'tan paye almış olarak var olan her ne ise O'ndan aldığı paye sebebiyle ve bütüne rahmet olarak katıldığı yani kendini gerçekleştirdiğı ayrıca bütünden aldığı pay yani -kabi- istidadı kadarı ile yalan olmaktan öte gerçekti... gerçekliğini deneyimliyor olarak kendi olmayı bulmaktaydı.

Varoluş her belirlenimi ile en temelde yasalar zemininden hareket ile temel olan öznel sıfat (subuti sıfatlar), ilkeler (iyi, doğru, güzel irade ideaları ve tanrısal isimler) üzeri yükselir iken değişmezleri olsa da

bütündeki ilişki ve bütün belirlenimler içinde özgünce deneyimlenmekteydi. Her an yeni bir tavırda olduğunu söyleyen yaratıcıdan bakıldığında özgünlük var edilmiş olanların varoluşsal anlamda kaderiydi.

Kendilik, kendilik alanında diğer oluş biçimlerini deneyimliyor olmanın üzerinden kendini de deneyimlemenin olanağı içinde bulur. Kendini deneyimliyor olan için kalp, kendilik alanı olarak mekândır, yerleşkesidir. Özne nur iken nurun emme, emilme özelliği oluşu içinde deneyimi deneyimliyor olmanın gerçeğinde kendi olmayı, kendini gerçekleştirme erki -iradesi- göstermesinde bulur.

Kalbin öznel bir alan olduğunu kavramadan öznel alanın ne ile doldurulabileceğinin fikrinden de yoksun kalınır. Kalp öznelliğe dair kendiliğin deneyim alanı iken şahıs olan; doğaya dair kılınmış varoluş nesnelere duyusal algıda deneyimler iken doğaya açık olmakta kendini bulur. Bedensel dürtüler, hazlar ile de kendi olmaya dair belirlenimlerde kalbi meşgul olur. Emek ile varoluş nesnelere edinirken de kalpte, değerli kıldıkları ile anlam bulur iken kendini varoluş nesnelere ile dolu bulur. Duyusal bağ kurduğu varoluş nesnelere yük edindikçe de kendilik alanını -kalbi- kendine dair daraltırken kendine dair nefes alamaz bulur. Durum böyle iken özne olan yani gerçekleştirdiklerinin zatı olan şahıs olan için varoluş nesnelere değil de kendini tattığı eylemler kendi olmaktan yana kendini mutmain kılar... Ki iyi, doğru ve ahlaki anlamda güzel olana dair ilkesel -tanrısal- olup da eylemde her ne gerçekleşmekte ise kalp, şahıs olanın kendisini kendi ile dolu bulduğu yaşam sevincinde ve haysiyet anlamında mutmainde olmuş olarak kendiliğin kendilik ile dolu olduğu oluş içinde kendilik alanı olarak gerçekleştiği sürece kalp olma olanağını bulur.

Kalp, süreksizliğe haiz varoluş içinde kendinde cereyan eden her ne ise onun ile gerçekleşmekte olarak her an yeni bir oluş içinde vücut bulmalarda gerçekleşir. Süreksizlikte var olanda, süreksiz olanların

deneyimleniyor olması gerçeğinden bakıldığında kalp, böylesi oluş içinde şahıs olanın kendinden tam anlamı ile mutmain olmadığı durumda gerçekleşir. Süreksiz olan, sürekli ve öznel anlamda Cenabı Allah'a yükseltici olan ilkelerin gerçekleştirilmesi ile gerçekleştiğinde kendilik ile dolu olmayı Allah ile dolu olmakta bulur... Ki böylesi oluş içinde kalp, ilkelerin gerçekleştirilmesi ile sükûn içinde bulunur iken kendiliğın kendi ile dolu olması gerçeğinde, kendiliğın kendinden mutmain olması oluşu içinde gerçekleşir.

Demek ki sadece Lafza-i Celal olan Allah lafzı ile kalp mutmain olmakta değıl, Allah'a ait ilkesel olan hak ve rahmet belirlenimli sıfat ve isimlerin gerçekleştirilmesi ile Allah'a yükselmiş olmanın oluşu içinde mutmain olan şahsın mutmain olması ile mutmain olmayı sükûn bulmuş olmakta buluyor.

Bu ayet sadece bunu ifade etmekte değıldi. Anlam arayışı içinde bulunan özneye, Allah dışında veya kendiliğın dışında anlam ararken hakiki anlamda gerçek olana tutunulmadığı içindir ki mutmain olunmayacağı gerçeğini de ifade etmekteydi. Allah'ı kabul etmeyerek, varoluşu doğadaki oluşa bağılı kılıp da hiçbir anlamın olmadığını ve anlam arayışının anlamsız olduğunu belirtenlere ise bu ayet ile anlam arayışı gerçeğinden hareket ile kalbin Allah anlamı ile ancak sükûn bulacağı ve böylece kendiliğın emin olduğu gerçek ile kalpte (kendilik alanında) mutmain olunabileceğı hatırlatılır. Sebepler alanı çoklu gerçeklik içinde şüphelere gebe iken ilkeleri gerçekleştirerek kendisine yükselme olanağı bulunulan ve kendisinden sonuç aldıkça kendisine tanık olunan Allah'tan emin olmak ve Allah ile tanıştıkça emin olmanın sürekliliğinde kalp, anlam arayışında sadece ilk neden değıl, erek nedende bulmuş olarak mutmain olur.

Tevhid sadece ilk neden olan Allah'ı bilmek ile ilgili değıl, Allah'ı erek neden olarak da bulur iken O'ndan sonuç alınacak deneyimler oluşu içinde bulunmak anlamını da taşımaktaydı. Bu nedendir ki anlam

arayışında iken ilk neden olan Allah'ı bilmek kalbin mutmain olmasına yeterli neden olmadığı içindir ki Allah'ı erek neden olarak bulmuş olmak da deneyimlenen tanrısal olanları gerçekleştirmek ile kendilik mutmain olmayı bulabilirdi. Kalbin mutmain olması ise hem ilk neden olan Allah anlamı ile dolu olması hem de ereksel oluş içinde tanrısal olanların gerçekleştirilmesi ile sükûn bulmakta gerçekleşmekteydi.

Her normal insanda, kötüye dair olanın vicdanda rahatsız ediyor olması veya kalpte huzursuzluğa, rahatsız edici ve iğreti gelen duyumsamalara sebep veriyor olması bir gerçektir. Tanrısal olan iyi, doğru, hak olanı gerçekleştirmek ile yaşam sevinci bulunduğu da bir gerçektir. Kalbin sükûn buldukça mutmain bulunduğu dahi deneyimsel anlamda böylesi olanaklıdır. Tanrısal olanlar hakiki anlamda gerçekleştiriliyor ise kalp, Cenabı Allah'ın sıfat ve isimlerini erek biçimsel anlamda yaşıyor olmakta buluyor iken gerçekleşme olanağı içinde kendilik alanı olarak kendilik ile dolu iken kendiliğin mutmain oluşu içinde mutmain olmanın gerçekleştiği alan olarak mutmain olmak ile doludur.

Mutmain olmakta da öznellikte deneyimlenen ise sükûn, eminlik, özgüven ile beraber kendi olmanın tadılıyor olmasıdır. Nesnelere değil, kendi olmanın tadılıyor olması ve kendilik alanının başka bir deyişle de kendiliğin kendine mekân oluşu içinde Allah anlamının galip olarak iman ile deneyimleniyor olması aslına dönmüş olarak mutmain olmaya sebeptir. Aslından koparan her ne ise kalpte gerçek anlamda mutmain olmaktan yoksun kılıyor iken insanın kendi varoluşunun anlamını nelerde veya kimlerde arıyor olması önemlidir.”

*

“Hakikate doğru yolculukta anlam arayışı esastır. Anlam arayışı oluşu içinde bulunurken de gönül ve gönüllülük esastır. “Dinde zorlama yoktur” denilirken de anlam arayışı ve erek biçimsel anlamda istikamet

bulmuş olarak yaşam biçimi bulmuş olmakta da yaşananlarda, yaşanması gerekenlerde gönüllülük esasına dikkat çekilmiştir.

Varoluş çeşitliliğe özgünce gerçekleşirken, nefsi emmarenin tekbenci doğası göz ardı edilmeden, diyalektik oluş içinde karşıt anlam ve değer dünyalarının içinde varoluşun gerçekleşiyor olması da düşünüldüğünde, özde ayrı olunmayan ama öznelde de aynı olmanın olanaklı olmadığı gerçeklikte her düzeyde tektipleşmenin/tektipleştirmenin yaratıma, varoluşun özgünlüğüne aykırı zorlama olduğu gerçeğine tanık olunur. Hakikat çeşitlilikte özgünce gerçekleştirmelerde kendini aşikâr etmekte iken tektip kılmaya -kalıplaştırmaya- yönelik her hareket, zorlama olmaktan öte durmaz.

Yaratımda ayrı değil ama aynı da değil oluşu içinde başkası kılmak, yaratımın gerçekleşmesinin en temel ilkesi -esas- iken başkası olmak ile kendi olan her canın kendi olmaya dair seçimlerinde başkası olarak kendi olmayı koruduğu gerçeği göz ardı edilmemelidir. Bu durumda kendi olabilmeyi sürekli kılmanın gerçeği olarak irade etmeye bağlı olarak kendini gerçekleştiren her canın kendi olma hakkını koruması anlamında irade göstermesine hak bağlamında saygı duymak gerekir.

İnsan anlam ve değer varlığı iken inanç varlığı olmayı da kaçınılmaz olarak bulur. Anlam, değer, inanç bağıntısında erek belirlenimli olarak amaç yönelimli olması ile sonuç belirlenimlere göre nedenlerini belirliyor olmanın bilinçliliğinde kendi olmayı gerçekleştiriyordur. Böylesi sibernetik bilinçli oluşta geçmiş, gün ve gelecek belirlenimli üç zamanlı olarak bilinçli olmanın gerçeğinde yaşar. Bilinçli olmak, kendilik bilinci -ben idraki- edinmiş olarak kendi olmanın gerçeğinde yaşanıyor olarak gerçekleşir iken varoluş hakkı olması anlamında ben olanın ben oluşunun hakkına dikkat etmek gerekir. Bu anlamda Allah dahi ereksel olan tevhid davetinde gönüllüğü esas kılmış iken hiç kimsenin gönüllülük esastan yoksun olarak diğerinin varoluş hakkını gözetmemesi, vicdani olarak kabul edilemez. Zaten söz konusu gönül

ve vicdan olduğunda, ortak ilişkilerde ve ereksel birlikteliklerde aranması gereken rızaya bağlı olarak gönüllülüktür ki diğerinin kendi olmaya dair varoluş hakkına kastedilmeden beraberce yaşamak olanaklı olabilsin. Biz olarak da üst bir değerde buluşmuş olarak varoluş anlamlı kılınmış olması ile ilişkilerde yaratılmış olan ortak ruh havzasında gerçekleşebilsin.

Eskiler irşad vazifesinde “Gelene neden geldin, gidene de neden gidiyorsun” demezlerdi. Tarikte tevhidin erek biçimsel kabulüne göre gönüllülük esas iken istenen, kişinin kendi iradesi ile kendi olmayı koruyarak hakikatten sonuç alma yolunda bulunmasıydı. Bu durumda kişi kendi olarak özgünce hakikatten sonuç alırken muhatap alınmayı da hak etmiş olmaktadır.

Dinde, tarikte gönüllülük esastır demek; kendi olmanın korunmasının esas olarak kabul edilmiş olması ile ilgiliydi. Gönüllülük esası ile murad edilen; hakikatin, her kendi olanın tanrısal olup da gerçekleştirdikleri üzerinden özgünce görünmesiydi. Varoluşa dair deneyimlenmiş olanların sonuçları ile karşılaşıldığında ise hak ediş anlamında bulunanların/ bulunacak olanların sahiplenilmesi, sorumluluğunun üstlenilmesi de kaçınılmaz olarak gerçekleşecekti. Böylece başkası olarak kendi olmanın korunmasının da sürekli kılınması gerçekleşiyor olmaktadır. Öznel anlamda gerçeklik, başkası kılınmış olarak kendi olmayı bulan için böylesi oluş içinde gerçekleşir iken ereksel olan da gönüllülüğün esas kılınmış olması, öznel anlamda gerçekliğin varoluşsal deneyimler üzerinden inkâr edilmeden kabul edilmesi için zaten olması gerekendi. Başka bir deyişle de yaratılmış dünyalarda aidiyet bularak içinde yaşamak olanaklı olacak ise gönüllülük esas kılınmıştır.

Allah kullarının varoluş hakkına, onları kendi ile gerçek kılıyor olsa da başkası olmalarında gerçeklik buluyor olmaları oluşunda riayet ederken katmanlı yaratım oluşu içinde karşılıklı varoluşu da olanaklı

kılmaktaydı. Allah'ın varlığını kabul etmeyenler için Allah ile karşılıklı varoluş olanaklı değil iken Allah'a iman eden her can için Allah ile karşılıklı var olma olanağı, kulun muhatap alınıyor olması gerçeğinde hak kılınmıştı. Dua ise bunun başlangıcıydı. Dua edenin duasına icabet eden Allah için, hikmet üzeri işlerini görür iken kullarına dönüyor olması, kulları ile ilgileniyor olması anlamında kullarını muhatap alması anlamını taşımaktaydı. Allah ile yakın bulmaya dair hak edişler söz konusu olduğunda da ayrı olmadan Allah ile kendi olmayı bulan için, başkası kılınmış olmakta aynı da olmadan varoluş bulur iken özne olarak muhatap alınıyor olması gerçekleşmekteydi. İbrahim Nebinin Halilullah olması, Muhammed Mustafa Efendimizin Habibullah olması da bu anlamda değerlendirilebilirdi.

Gönüllülüğün esas olması, gönüllü olanın kendi olarak var olması gerektiğinin -yöntemini- gerçeğini taşır. Elbet ortak ilişkilerde ve ortak ülkü birlikliklerinde hukuk ile öznel hak ve had belirlenimlerinde beraberliğin tesis edilmesi, güzel ahlak ile de uyumlu kılacak ilişkilerin tesis edilmesi olması gerekendi. Gönüllülük esası; hukuka riayet ve güzel ahlakın içselleştirilmesi ile düşünüldüğünde yaşamsal anlamda insan için yönetsel oluşun hak kılınmış olduğunu da görünür kılan ilkeydi. Bir yöntem olarak gönüllülük, kendi olmanın -özgünlüğü- korunuyor olarak ortak bir faaliyet ve ruh alanına katılıyor olmak anlamını taşımaktaydı. Ortak faaliyet, ruh alanına değer katıyor iken ortak faaliyette ortak ruh alanının canlı kılınıyor olması da gönüllülük esası ile hakiki olmanın korunuyor olması ile gerçekleşirdi/gerçekleşebilirdi. Gönüllülük ile ortak ruh -ortak bilinç- alanına aidiyet duymuş olarak başlangıçta uyum sağlamak, süreç içinde ortak ruh alanında sorumluluk almış olarak doğmak ve sonuçta da artı bir değer üretiyor olmanın gerçeğinde ortak ruhta kendine de doğuyor olmak bulunabilirdi.

Gönüllülük; ereksel olana yönelme, istekli olma ile tutunur iken kendi olmaya, var olmaya dair de gönüllülüğün ereksel olan ile yakalanmış olduğu gerçeğini taşır. Adanmış ruhlar, erek bağıntısında kendi olmaya da adanmış olarak kendilerini gerçekleştiriyor iken kendi olmayı ereğinde bulmanın tadında yaşarken yaşama en sıkı biçimde de tutunanlardır. Ereğin gerçekleşmesi söz konusu ise mallarının, canlarının eksilmesinden de yese düşmeden erek bağıntısında kendi olmayı koruyor olarak varoluşa tutunuyorlardır.

Her can anlam ve değer dünyasında, sevgiye dair duygu bağı da kurmuş olarak kendi olmayı nerede, ne ile, kimin ile bulmakta ise varoluşa dair gönüllülük esasını koruyor olarak kendi olmayı tercih ettiği dünyadadır. Gönüllü olarak yaptıkları ile kendini gerçekleştirir iken potansiyelinde olanları yetenek düzeyinde gerçekleştiriyor olarak da kendi olmayı bulabilir. Yaşadıklarının, dolayısıyla da deneyimlediklerinin, gerçekleştirdiklerinin sonuçlarını da kendi olmayı kabullenmenin gerçeği olarak bulur.

Tevhid davetine icabet etmekte aranan imana dair olarak gönüllülükte tercihte bulunulmasıdır. Dini kaidelerin yaşanmasında dahi gönüllü olan us sahibi kişilerin sorumlu tutulduğunu unutmamak gerekir.

Gönüllülük yaratımda gerçekleşen başkası kılma ilkesi ile doğrudan ilgili iken başkası kılınmış olarak kendi olmayı bulan her can gönüllülüğü, hikmete dair ereksel varoluş içinde kendi olmanın korunması -gerçekleşmesi-, varoluşa tutunulması vb. ile ereğin gerçekleştirilmesinin bir yöntemi olarak bulur. Öyle bir yöntem ki dayatılan olmaktan öte, kişinin meşrebi (üzerinde galip karakteri), mizacı (kişiliği) yönelimleri üzerinden kendini gerçekleştirirken kendi olmayı, anlam ve değer -aidiyetinde- yüklem almalarında -insel anlamda- yaratıyor olmanın yöntemiydi.

Tinsel anlamda yaratım, anlam ve değer bağıntısında inanç ve ahlak biçimsel karakter, kimlik belirlenimlerinde gerçekleşmekteydi. İşte gönüllülük, yaratıcı etkinliğe severek gönüllü olmuş olarak katılıyor iken kendi yaratımına da katılmış olma hikmetini -gerçeğini- de taşımaktaydı.

Gönüllülük, inanç belirlenimli olduğu içindir ki elbette manipülasyona açıktır. Bu anlamda gerçek olan ayrıca gerçeğe taşıyıcı iyi, doğru ve güzel olana dair olması gerekenler ile kendi olmanın korunduğu temel ilkelere her zaman ihtiyaç vardır... Ki hakikatten yana sonuçsuz bırakacak kötü ve batıl olandan yana yönlendirilmiş olmak ile hakikate örtük bir -varoluş- kendilik yaratımı içinde bulunmuş olmayalım.

Havalar soğuyor iken gönüllü olmanın hikmetinin tinsel yaratım ile ilgili olduğu gerçeği ile tanıştım. Neye gönüllü isek ona yönelimli olarak kendimizi gerçekleştirir iken değer yargısal anlamlı kılınan öznellikte kendimizi de yaratıyor olmanın gerçeği içinde bulunuyorduk.

Yasalar -nesnellik- zemininden hareket ile gerçekleşen zorunlu olan karşısında bir hükmü olmayan insan için gönüllülük, nesnelliğe aşkın olarak kendi -özne- olmayı gerçekleştirmesinin gereği olarak bulduğuydu. Uluhiyet belirlenimi olan tanrısalların rûbubiyet belirimi olarak ubudiyet gereği kılınmış olması ile kendi olmayı bulan her kişi için, hakikatten paye almış olarak kendi olmayı pay sahibi olarak buluyor olmasından da bakıldığında, elinde olmadan gerçekleşenler üzerinden gönüllülükten hareket ile kendi olmayı bulduğunu belirtebiliriz. Zorunluluktan veya uluhiyete ait olup da rûbubiyet gereği yaratılmış olanlara dair kılınmış olanlardan bakıldığında, ferdi -bireysel- anlamda özneliğin olmadığı görülür gibi olsa da böylesi oluş içinde hakikate ait olanlardan paye almış olarak pay sahibi olmak ile kendi için, özne olmak pay aldığı ve kendini gerçekleştirdiği kadarı ile olanaklı kılınmıştı. Bu anlamda gönüllülük, kendine ait olmayanlar ile

var olan yaratılmış olan için, kendini ereğe bağlı gerçekleştirir iken özne olarak kendi olmayı olanaklı kılan oluş içinde bulunmasının olanağıydı.

Sonsuz olandan paye almış olarak varlık sahnesinde pay sahibi kılınmış olan her can için kendi olmak böylesi gerçekleşir iken tikel ve tekil olan yani parça belirimli olup da kendinde özgün yüklem belirlenimleri ile bütünlüğü olan oluş içinde kendi olmak olanaklı iken kendi olmaya dair deneyimlediği, sonsuzdan aldığı payeden başkası değildi. Kendi olmaya dair böylesi oluş içinde gönüllülük, fitraten yönelimsel, ilke gereği ereksel oluş içinde kendi olmaya dair olarak sonsuza katılma olanağıydı. Önemli olan ise kendi olmaya dair harekette hakikatten paye almanın sürekliliği içinde hakikate yükseltici oluşta kendi olmayı buluyor olmaktı. Hakikatten paye alır iken hakikati yaşadığının gerçeğine örten gönüllülüğe dair her deneyim ise kendi gerçeğine yitik yaşamaktan öte değildi. Bunun içinde ki gönüllülükte de esas olan hakikate yükseltici olan eylemlerde bulunmaktı. Adalet, fedakârlık, erdemler, rıza, şükür, helalleşme vb. de hakikate dair buluşmanın, eylemde hakikate yükselmenin gerekenleriydi.”

*

“Soğuk havalar, insanın iliklerine işleyen soğuklarda düşünmesi de pek zor. Olsun! Düşündükçe ısınan kalpte, gerçekler ile aydınlanan öznel dünyada beden üşüse de ruhun (öz kendiliğin) sevgiliyle her buluşmasının verdiği sıcaklık ile kendilik dünyasında gezinmek yeterliydi.

Duyusal algıya açık görünen dünya deneyimlenir iken sezgi ile keşf edilen, us ile bilinen ve iman ile tanık olunan Cenabı Allah’ın kendilik dünyasında bulunmanın gerçeğinde yaşandığını bilmenin huzuru içinde bulunmak ne güzel... Duyusal algının nicel belirlenimli kendinde kılan dünyasına aşkın anlam ve değer içerikli hikmet ve tevhid belirlenimli bir oluş içinde bulunmanın gerçeğine ermek de pek zordu.

Tanrısal olan subuti sıfatların evrensel yayılımı, açılımı, dışlaşması gerçeğinde yine tanrısal olan karakter belirimli kimlik belirlenimli isimlerin de evrensel gerçekleşmesinde, özde olanın mevcudat dairesinde gerçekleştirdikleri üzerinden nasıl görünüş bulduğunun gerçeğine tanık olunmaktaydı. Tanrısal yani evrensel ve zamansız olan öznel tümellerin gerçekleşmesi, duyular ile deneyimlenen nicel belirlenimli dünyaya aşkın öznel gerçekliğin belirlenimiydi.

Cenabı Allah Kur'an'da Batın (gizil)-Zahir (aşikâr) ve Evvel-Ahir isimleri ile kendini anıyordu. Özde olan gizildi, gerçekleştirdikleri üzerinden tanrısal belirlenimleri ile aşikâr olmaktadır. Özde gizil olarak bulunması anlamında yarattıklarının evveli olan, sonuçta da tanrısal belirlenimleri ile yarattıklarının -gerçekleştirdikleri- üzerinden aşikâr olurken de yarattıklarının ahiri olandı. Bu, şu anlamı da taşımaktaydı... Gerçekleştirdiklerinin öznesi olanın tanrısal belirlenimleri, mevcudatın istidadı ölçüsünde yaşamsal anlamda bulduğuydu. Öznel anlamda kişiyi kendi kılan tanrısal belirlenimler kendi olmayı kimin ile bulduğumuz gerçeğini taşımaktaydı. En önemlisi ise tanrısal belirlenimlerin, nicel belirlenimli maddeye ait değil, öznellik belirlenimli olarak Cenabı Allah'a ait olduğunun gerçeğini taşımaktaydı. Yani tanrısal olan her belirlenim nurun doğası gereği kendine ait olarak yüklem aldığı özdeşlikte gerçekleştirdikleriydi.

Görünen o ki duyusal algıda görülen dünyanın sadece nicel belirlenimli olarak değerlendirilmesi en büyük eksiklik iken katmanlı gerçekliğin iç dünyasında nurda gerçekleşen özneliğin sonucu olarak gerçekleştiğinden uzak bir anlayışta bulunulmaktaydı.

Siyah nur taneciklerinden itibaren nurun sınırsız hareket kabiliyetinde şahıs olma özelliğini yek vücut olarak varlık alanının her yerinde koruyarak bulması önemliydi. Entropi ile nesnel zamansallığın kuruluyor olması dikkate değerdi. Kuvvet etkileşimleri ile hareket hızlarında düşünmenin belli sabitelerde yakalanıyor olarak

gerçekleşmesi de yaratımın olmazsa olması olarak gerekli kılınmıştı. Kuvvet etkileşimleri zemininden hareket ile yaratıma dair varoluş eşiklerinin korunuyor olarak yaratımda bulunulması ile katmanlı oluş içinde mekânın/ mekânların kuruluyor olması da önemliydi. Entropi nesnel zamansal oluşun kuruluyor olmasının gerçeği iken varoluş eşiklerine (yasa belirlenimlerine) bağlı olarak mekân da kurulmaktaydı. Entropideki süreksizlik, zamansal oluşun belirlenimi olsa da mekân belirlenimine bağlı olarak süreksizlik içinde varoluş, varoluş eşiklerinde gerçekleşir iken nesnel zaman belirlenim, ussal bir belirim olarak gerçekleşmekten öte değildi.

Süreksizlik, kuvvet etkileşimlerinde varoluş eşiklerinin belirli kılınması ile yaratımın olmazsa olmazı iken nesnel -bitimli- zaman ve mekân belirlenimlerinde gerçekleşen varoluşun olmazsa olmazıydı. Zaman ve mekân kurulur iken düşüncenin yaratım etkinliğinde kendini gerçekleştirmenin gerçeğinde bulunan Cenabı Allah için de öznel zamansal oluş kaçınılmaz olarak bulunur. Özne olmanın gelecek yönelimli olması gerçeğinde bilginin de nurda işlevsel ve işlemsel kılınması doğrultusunda nurda bellek oluşur iken geçmiş, şimdi ve gelecek belirlenimlerinde sibernetik ussal olarak üç zamanlı oluşta bilinçli olmak da kurulmaktaydı. Bilinçli olmaya bağlı olarak da gerçekleştirdiklerinin öznesi olarak sadece nicel bir dünyanın değil nicel belirlenime aşkın anlam ve değer belirlenimli bir dünyanın da öznesi olmak, anlam ve değer varlığı olan özne için kaçınılmazdı.

Düşünce bilmeye yönelik çalıştığında us, ilkeler (irade ideaları olan iyi-doğru-güzel) ile öznel kritik çalıştığında vicdan artık öznellik alanında kurulmaktaydı. Ahlak biçimsel olarak karakter belirimli kimlik belirlenimli varoluş da kurulmakta olarak bulunmaktaydı. Kendilik sahibi şahıs için kendiliğin anlam ve değer belirlenimli olarak yüklem alınmış özdeşliklerde sabiteler edinmiş olunması ile kuruluyor olması da gerçektir. Yani Allah olmak, Rahman olmak, gören, duyan veya hak,

rahmet ve adalet üzeri hayat sahibi olmak ilke belirlenimli olarak kendiliğe dair ahlak biçimsel sabiteler edinmiş olarak var olmak anlamını taşımaktaydı.

Nurda nurun emme-emilme özelliği gösterir iken gerçekleşen tanrısal belirlenimlerde öznelliğin deneyimleniyor olmasının deneyimleniyor olmasında öznelliğin kuruluyor olduğu gerçeğine tanık olmak gerekirdi. Nurun sınırsız hareket hızlarında şahıs olmak nur zemininden hareket ile bulunuyor ve korunuyor olarak gerçekleşse de şahıs olma düzeyinde nurun nesnel oluşuna aşkınsal olarak şahıs olmak gerçekleşmekteydi. Nurun emme-emilme özelliğinde de şahıs olmak değilse de nurda şahıs olanın yüklem alınmış özdeşlikte gerçekleşen tanrısal belirlenimler olan sıfat ve isimlerin gerçekleşmesinde öznellik deneyimleniyordu. Bu da yarattıkları ile ilişkide, yarattıklarının yarattıkları ile ilişkisinde gerçekleşen öznelliğin deneyimleniyor ve ussal anlamda da kuruluyor olmasından öte değildi.

Nurun emme-emilme özelliğinde etkileşim biçiminde nurlar arası ilişkide süreklilik var iken soğuktan sığağa doğru ısı -ışınım- açılım sonucunda sıcaktan soğuğa doğru ısı emilimi olurken nurun korunumu kendi varlık alanında hep korunuyor olarak bulunur. Sınırsız hızlarda titreşim gerçekleşirken de kuvvet alanlarının oluşturulması ile disiplin belirleniminde varoluş eşiklerinin var ediliyor olması da yaratımın olmazsa olmazı olarak gerçekleşir. Yaratım sadece nicel belirlenimli görüngüler dünyası nesnelere var etmek değil, tanrısal olan ve yüklem alınmış özdeşlik belirlenimi olan öznel belirlenimleri de yaratmak ile de ilgiliydi. Soğuktan sığağa, sıcaktan soğuğa doğru gerçekleşen süreksizlik belirlenimi de yaratımda gerçekleşen varoluşun olmazsa olmazı olarak kontrollü gerçekleştirilmekteydi. Yaratım ve yaratımın gerçekleşmesini olanaklı kılan varoluş eşiklerinin yaratılıyor olması da bunun kanıtı olarak dikkat edilmesi gerekendi.

En küçükler içinde en küçük olan siyah nurlardan itibaren bütün nurlar varoluş sabitelerinin yaratılıyor olması gerçeğinde siyah nurların zemin olması üzerinden yek vücut olarak yaratım etkinliğinin parçasıydılar. Nur, spin belirimli titreşim ve doğrusal hareket -kuvvet- etkileşiminden öte, kabz-bast belirimli sınırsız titreşim hızlarında emme-emileme özelliği gösterir iken bilgi işlevsel hareket ediyor olmanın temelinde yaratımı şuurlu olmanın gerçeğinde gerçekleştirilmekteydi. Nur, varlık alanında gerçekleşen ve zaman genişliğini olanaklı kılan sınırsız hızlarda titreşim, kabz-bast belirlenimli emme-emileme özelliği göstermesinde şahıs olmayı deneyimliyor iken hem nesnel hem de öznel anlamda yaratımda şahıs olma düzeyinde öznelliği de deneyimliyor olmayı kendi gerçeği olarak bulmaktaydı. Bu gerçeklik mevcut kılma düzeyinde yaratım ile beraber istidat bağlamında hakikatten paye almanın sürekliliği içinde yaratılmış olanların da gerçeği olmaktan öte değildi.

O'nun sıfatları ile O'nu seyir ederken, O'nu varlığına dair tanıma, gerçekleştirdikleri üzerinden anlam ve değer belirlenimlerinde anlayabilme çabası içinde olmak da O'nun kendisini yarattıklarına görünüşe taşımalarının bir gayretiydi. Yaratmak ile yaratmadan önceki yalnızlığını geride bırakmış olmanın oluşu içinde öznelliğe ait hak, rahmet, adalet ve en önemlisi olan sevgi ile kurulmuş anlam-değer dünyasında hep yeni bir oluş içinde değişen zamanlarda değişen dünyalar kurar iken mutlak yalnızlığa dönmek artık söz konusu değildi. Yaratmak sadece yaratmak değil, kendini de gerçekleştirme olanağı iken kendini tanrısal sıfat ve isim belirlenimlerinde gerçekleştiren için mutlak yalnızlığa dönmek için daim yaratıyor olmak da kaçınılmazı olarak gerçekleştirdiğiydi. Yalnızlık artık gelmemek üzere geride bırakılmıştı. Hem yaratıyor, kendini gerçekleştiriyor olmanın yaratımında hem yarattıkları ile ilişkide tanrısal olan sıfat ve isimlerde kendini yeniden yaratıyor olmanın oluşu içinde bulunuyor iken hem de yarattıkları içinde yaratıcı ve yaratılan arasında gerçekleşen zamansal

öteleme oluşu içinde muhataplar ediniyor olmanın gerçeğinde yalnızlık bir daha kendisine dönmek üzere artık hep gerideydi.

Yarattığı gök katmanlarında her bir katmanın zamansal olmasında, melekeler ile melekler zamanında, gök nesnelere (yıldızlar, gezgenler, uydular vb.) ve onlarda yaratmış oldukları ile izafi zamanlarda, cinler ile cinlerin zamanında, değişen zamanların öznesi olan insanın değişen zamanlarında, mekân-zaman bağıntısında varoluş nesnelere değişir iken değişen anlam-değer dünyaları yaratan Allah, yarattıkları ile beraber gerçekleşen değişen zamanların gerçek öznesiydi. Değişen zamanlarda değişen anlam-değer yüklemelerinde kendi olmayı ve yarattıklarını yaşamak var iken yalnızlığa neden dönelecekti ki? Zaten sevgiyi, yaratımın her aşamasında yaşam sevinci olarak zatına yüklem almış iken hiçbir şey gerçekleştirmeden var olunan mutlak yalnızlığa neden dönelecekti ki? Yalnızlık, sevgisiz kalmaya değer de değildi. Ne için yalnızlığa geri dönelecekti ki? Sevmek, hak, adalet, rahmet üzeri sıfat ve isim belirlenimlerinde kendini yaşamak, kendinden paye almak olarak var olan yarattıklarını yaşamak var iken yalnızlığın anlamsızlığına dönmek zaten anlaşılır bir şey değildi. Anlam ve değer yaratımında gizli hazine olan bir varlığın anlamsızlığa dönmesi de beklenemezdi. Yaratım ile beraber artık, mutlak yalnızlık sadece yalnızlığa indirgenmiş olarak geçmişte kalmıştı. Yalnızlığı yalnızlığa mahkûm kılmış olmak ile beraber aynı değil ama ayrı da değil olmanın gerçeğinde zamansal ötelemede var kıldıkları ile yalnız olmamak Cenabı Allah'ın kendisine hak kıldığıydı.

Güne başlarken ve günü bitirinceye kadar düşünen, rüyalarda dahi düşüncesi devam eden... eskilerin tefekkür ehlide dediği Allah'a aşık kullar olduğu sürece Cenabı Mevla yalnız da değildi. Kulluk perdesinden seyredilirken Allah, yarattıkları ile ayrı olmadan aynı da olmadığı gerçeklikte ikili birliğin aynalaşmaya dair gerçekleşenleri üzerinden kendisine yalnız kalmadığı dünyalar kurmaktaydı. Yarattığı

dünyalar içinde us ile bilinmeyi sevgi ile tanışmayı yol kılmıştı. Us ile O'nu bilmek tarihsel gelişim içinde olanaklı iken O'nu severken O'ndan beslenmek ile hem sağduyunun -irfanın (anlayışın) artması hem de keşfe dayalı ilişkilerin gerçekleşmesinde O'nun ile tanışmak, tanıştıkça bilmek ve anlamak da olanaklıydı. Doğasına dair salt ussal olarak O'nu bilmekten ileri şahıs olmasının gerçeğinde tanrısal olan öznel belirlenimleri ile de O'nu bilmek, O'nun ile tanışmak ve O'nu anlam ve değer varlığı oluşunda anlayabilmek de olanaklıydı.

O istedikçe kendisini seven ve sevdikçe düşünen, düşündükçe hakkı gereği bilen, anlayan kulları her daim olacaktı. Öznel belirlenimlerinde O'nu yaşarken deneyimlemenin gerçeğinde O'nu hakkı gereği ile bilmek, anlamak da her daim olanaklıydı. Yeter ki düşünmenin verdiği yaşam sevincinde aşk ile buluşmak gerçekleşmiş olsun... Sonunda da kendiliğin düşünce alanında duygu ile yürümek gerçekleşir iken kendilikte kavuşmak gerçekleşmiş olsun. Sonunda görülecekti ki yaratım ile beraber katmanlı ve zamansal ötelemede gerçekleşen ayrı değil aynı da değil oluşun içinde varoluş gerçekleşir iken nicel belirlenimli dünyaya aşkın metafizik oluşta var olmak O'nun doğasıydı. Duyusal algıda ampirik olarak tanık olunan nicel dünyaya anlam ve değer yüklemli özne iken salt nicel -nesnel- bakmanın olanağı yoktu. Nicel bakıyoruz diyenler dahi nicel belirlenimli salt doğaya teorik yaklaşımları ile kavramsal anlamda bakmakta iken nicelikten uzak metafizik bir oluş içindeydiler.

Nesnel belirlenimli doğa ile nurun doğasını da ayrı değil aynı da değil oluşu gerçeğinde karıştırmamak gerekirdi. Nicel belirlenime dair her ne gerçekleşmekte ise nurun eseri olarak sonuçta bulunmaktaydı. Varoluş nur ile olanaklı iken O da anlam ve değer varlığı olan şahıs olarak değişmezlerinde aşkınsal olmakta metafizik oluşu kendinde hep koruyor olarak var iken kendisinden paye almış olarak var olan insan için anlam ve değer varlığı olarak metafizik oluşu şahıs olmakta bulmak

kaçınılmazdı. Gerçekleşmeye dair varoluşunda gerçekleşme erkini irade olarak bulan insan için doğaya salt nesnel anlamda bakmak ne kadar olanaklıydı? Kavramsal zeminden hareket ile teorik perspektifte veya sadece matematiğe indirgenmiş yaklaşım -dilinde- biçiminde salt nicel bakışimli bir dünyaya bakmak da eksik ve hakikatten uzaklaştıkça yanırlara gebe dünya görüşü vermekten uzak değildi.

Katmanlı varoluşun gerçekliğinde ayrı değil aynı da değil oluşta ikili birlikte, organik bağıntılılıkta aynalaşmaya dair gerçeklemlerde çoklu gerçeklik hakimdi. Çoklu gerçeklikten uzak sadece bir veya iki vb. yaklaşım biçimine indirgenmiş dünya bakışımında -görüşünde (nazarında)- hakikati tam anlamı ile bilmek olanaklı olmadığı gibi hakikat sahibi Allah'ı anlamak da tam anlamı ile olanaklı değildi.

Yaratım, içerik-biçim, anlam-değer, kavram-imge, irade-duygu vb. sıfat-olanak, karakter-kimlik, us-vicdan, değişmezler-değişenler, süreklilik-süreksizlik vb. oluşa dair belirlenimlerinde temsile dair gerçekleşir iken yüklem alınmış özdeşlik oluşu içinde indirgeme belirlenimlerinde bağıntılı olarak gerçekleşmekteydi. Varlığa veya özne anlamda varoluşa dair her düşüncede indirgenmiş bir dünyaya bakılmaktaydı. Zaten bilgilimsel anlamda ussal her mantıksal çıkarım belirlenimleri ister nitel ister nicel belirlenimli yaklaşım biçimine haiz olsun fark etmez, indirgemeciliği içermiş olarak gerçekleşmekteydi. Ussal veya yorum biçimsel çıkarımlarda bulunmak, indirgemecilik ile var olan varoluş belirlenimlerini indirgemecilik ile bilme veya anlama çabası içinde bulunmaktan öte değildi. Zaten dil olgusu temsil niteliği ile indirgemeciliği bilgilimsel ve yorum biçimsel anlamda düşünceye yerleşik kılmakta iken indirgemeci ve genellemeci olmak kaçınılmazdı. İndirgemecilik varoluşsal bir durum iken önemli olan, gerçeği aşikâr edebilen, gerçeği hakkı gereği -rahmet belirlenimli- yaşamayı olanaklı kılabilen bir dil edinebilmek, geliştirebilmektir. Bunun için dahi olsa öznelliğin merkeze alındığı, nesnelliğe aşkın tanrısal belirlenimler ile

var olunduğunun gerçeğini hem aşikâr eden hem de düşünceye yerleşik kılan tevhid diline ihtiyaç vardı.

Yaratımın katmanlı çoklu gerçeklik belirleniminde gerçekleştiği düşünülürken de sadece bir açıdan indirgemeci olmak, olan bitene dair bilgi edinmekten yana, olan biteni yorumlamaktan -anlamaya çalışmaktan- yana önemli olsa da eksik bir yaklaşım biçimi olarak yanlış indirgemelerde bulunmaya neden olabilmekteydi... Olan biteni ve olan bitene aşkın gerçekleşenleri hakkı gereği bilmekten, anlamaktan uzak kılabilirdi.

Haklı gerekçeler sebebiyle uzmanlık alanları ile nicel yaklaşımlı ve yayılımcı düşünce biçiminde indirgemeci yaklaşan bilimsel paradigmanın da bu anlamda bütüne, olan bitene dair yetersizliği de kaçınılmaz bir sondu. Dili gereği nicel indirgemeci olan bilimsel yaklaşım, tanrısallığı anlayabilecek tümel kavramlardan uzak yaklaşımda bulunur iken alan belirlenimli uzmanlık alanları açmaktan öte değildi. Cenabı Allah'ı da bilimin nicel belirlenimli indirgemeci -ateist- dil yapısallığında bilmek olanaklı olmadığı gibi anlamak da olanaksızdı. Derinliğine bir dünyayı anlamak içindi ki deneyimsel ve kavramsal anlamda Cenabı Allah'ı bilmeyi ve anlamayı olanaklı kılacak, olumsuz anlamda karşıtlığı barındırmayan, karşıtlığa aşkın bir tevhid dilimiz olmalıydı.

Çünkü katmanlı varoluşta karşıtı olmayan ve karşılıklı varoluşu önceleyen oluş içinde yaratıcıyı bilmek, bulmak ve yaratıcıya kavuşmak için karşıtlığa aşkın bir dil de olmalıydı... ki ilahi sıfat, isimler yani tanrısal -evrensel- olanlar ve hakikatten sonuç almak da nasip olduğunda, karşıtı olmayan ile karşıtlığa aşkın tanışmak, buluşmak ve sonuçta da kendilik dünyasında kavuşmak olanaklıydı.

Allah'a şuurunda örtülü yani kafir olanların Allah'ı bilmek veya anlamak için bir derdi olmadığı içindir ki salt doğaya bakıyor olmak onlar için

sorun değildi. Ancak iman eden her can için Allah'ı bilmek ve anlamaya çalışmak en temel varoluş gerçeğiydi... varoluş gerçeği olmalıydı. Dini anlamda buna istenir ise farz yani olmazsa olmaz kılınmış olan denilsin fark etmez... her mümin için düşünmek ve ahlak biçimsel anlamda hakkı gereği Allah'ı yaşarken Allah'ı bilmek ve anlamaya çalışmak elzemdi.

Her alanda O'nu tanrısal belirlenimlerine tanık olarak seyir etmek de tevhidin gereği olarak olması gerekendi. Bilmeye, anlamaya çalışan bir mümin için sadece bir açıdan bakmak, varoluş doğasına aykırı olduğu gibi gerçeğe yaklaşım biçimi olarak da eksik veya yanlış olabilmekteydi. Kavramsal derinliği olan ve kavramsal derinliğinde farklı perspektifleri buluşmayı olanaklı kılarken evrensel içerikli genişleyen perspektifte içerik kazanan teorik bakışıma her daim ihtiyaç vardı. Teorik olanın belirlenimlerine bağlı olarak pratikte karşılıklarının deneyimliyor - tahkik ediliyor- olmasına da ihtiyaç vardı.

Kendi kurgumuzda varsaydığımız bir gerçekliğe değil, var saymaktan öte kendinde gerçekliği olana tanık olmak için ona dair teorik penceremizin kavramsal düzeyde biçimlenmiş olması gerekirdi. Öyle bir pencere ki pratikte de karşılığı olan gerçeği görmeyi, anlamayı olanaklı kılabilirdi. Herkesin ortak gerçeği olarak evrensel bir dünyayı gösterebilirdi. Böylece özneler arası buluşmanın olanağını da edinilmiş olsun.

Gerçek herkesin ortak gerçeği ise ortak kabul olarak özneler arası buluşmanın da gerçeği olmaktadır. Cenabı Allah'ı bilmek ve O'nun ile de buluşmak için dahi olsa gerçeklik belirimlerine ihtiyaç vardı. Çoklu gerçeklik içinde ise bağıntılı oluşta görülen ortak gerçeklere ihtiyaç vardı ki gerçeğe dair ortak bir yaklaşım gösterebilmek olanaklı olsun.”

*

“Dün gece rüyamda Âlemlerin Rabbi olan Allah’ı bana uzanan, sahiplenen dost yüzlü olarak gördüm. Miraç hadisesinde gerçekleşen ve “Rabbimi kıvırcık saçlı on dört yaşında delikanlı olarak gördüm” hadisi şerifi ile ifade edilen bir oluş içinde seyirdeydim. Uyandıktan sonra gecenin bir vakti derin düşünceye daldım.

Biçime gelmek nedendi?

Eskilerden biri “Biçim ruha vurulmuş mühürdür” demiş. Ruhların (öz kendiliklerin) özün/ özlerin (mahiyetlerin) her biri nesnellığe dair varoluşun nicel belirlenimli gerçekleşmesi gereği biçime haiz olarak gerçekleşmekteydi. En soyut denilen kavramlar, matematiğin nesnelere dahi en temelde düşüncenin yaratıcı etkinliğinde biçime haiz olarak vardı.

Biçim, özün veya ruhun gerçekleşebilmesinin -yaratım- olanağı olarak olması gerekendi. Var olmaya dair her yüklem, belirlenim biçimsel olmayı gerekli kılmaktaydı.

Özdeğe dair nesnellik zemininden hareket ile beliren her var olma durumu da biçimsel olmaktan öte değildi. Özdek temelli varoluş biçimleri ise özsel olan içeriğin hem gerçekleşmesinin kıvam belirlenimli olanağı, biçimi hem de içeriği yansıtabiliyor olmanın kıvam belirlenimli olanağı, biçimiydi... ki özdek üzerinden yükselen biçim, özsel olanın gerçekleşmesinin nesnesiydi. Bundan olsa gerek ki mevcutlar arası varoluş ilişkisinde biçimin kıvam belirlenimli olması üzerinden gerçekleşen biçime aşkın olarak özsel olanın hem sezgisel algıda hem duyuşsal algıda aktarımı ve ussal anlamda tespiti olanaklıydı.

Aynı tözden -nurdan- var olmanın olanağı sebebiyle anlam-değer, irade-duygu vb. özsel belirlenimler ilişkilerde biçime aşkın olarak aktarılır iken var olmayı belirli kılan nitelik, nicelik, kıplık, iyelik, kıvam gibi biçime dair özsel belirlenimler -yüklemler- ampirik tanık olma ve ussal olarak tespitte bulunma yönleri ile belirlenebilirdi. Duyuşsal algı

ve sezgide veri aktarımı, özsel belirlenimleri okuma biçimi olarak gerçekleşmekteydi.

Özde şahıs olma niteliğinde var olmak dahi kendinde biçimsizliğe haiz olma içeriğinde gerçekleşir iken yaratımda gerçekleşen kıvam (amaca/ ereğe bağlı belirli kılınmış araçsal neden) belirlenimli biçimsel belirlenimler yani bir şey olma düzeyinde biçime haiz gerçekleşenler içinde artık kendine benziyor olarak bir biçime haiz olduğu gerçeğini taşımaktaydı. Böyle olmak ile beraber kendine özdeş kendi olmakta iken aynılık düzeyinde gerçekleşen özdeşlik ve yüklem kılınmış - edinilmiş- özdeşlik belirlenimlerinde gerçekleşen biçimsel olmak, birbirine karıştırılmamalıydı... ki şahıs kendine özdeş aynılıkta, yüklem aldığı özdeşlikler üzerinden yani yüklem aldığı özdeşlikleri varoluşa nesne kılar iken kendini gerçekleştirme olanağı olandı.

Nurun nesnellğine dair nicel belirlenimli (tanecik, hareket vb. belirlenimleri) yönü de düşünülduğünde ayrıca her yaratılmış olanın bir ölçü -kader/ kadar- üzeri halk edilmiş olmasından da ayet olarak vahiy kaynaklı bahsedilmiş olunmasından hareket ile düşünülduğünde de var olmaya -halk edilmiş olmaya- dair her belirlenimin, nesnellğe bağlı nicellik üzerinden görünüşe geldiği gerçeğine tanık olunur. Nesnellğe aşkın gerçekleşen öznellik/ tinsellik dahi yüklem alınmış özdeşlik belirlenimlerinde biçime dair kılınmış olanlar ile gerçekleşme olanağı bulur. Özde sadece kendine benzeyen şahıs, yüklem aldığı özdeşlik belirlenimlerinin biçimsel olması gerçeğinde varoluşu olanaklı bulur. İrade temelli varoluş gösteren özne, duygu-anlam-değer-karakter-kimlik vb. her yüklem alınmış özdeşlik belirleniminde varoluşu biçime dair bulmaktaydı.

Evrensel düşünce -yaratım- alanında kavram biçimsel, matematik biçimsel, imge biçimsel, sayı veya geometrik biçimsel, kuvvet etkileşim biçimsel, yasa biçimsel, özdek biçimsel, cins biçimsel, tür biçimsel vb. düzeyinde gerçekleşenlerin aslında nesnellik zemininden hareket ile

nesnellige aşkın gerçekleşen öznellik içerikli olarak duyuşsal algı biçimsel, irade biçimsel, duyuş biçimsel, meleke -öznel sıfat- biçimsel, us biçimsel, anlam-değer biçimsel, ilke biçimsel, inanç biçimsel, karakter-kimlik biçimsel, ahlak biçimsel vb. olmayı da içeriyor olarak biçimsel gerçekleşmesi, evrenselde gerçekleşen düşüncenin yaratım doğası gereğiydi.

Allah'ta gerçekleşen böylesi yaratım biçimsel olan düşünsel oluşa tarihsel anlamda son on bin veya on beş bin senede katılan insanlık, yaratım alanlarındaki çeşitlilik belirlenimleri ve değişen zamanlarda kendini aşma olanağı ile dünyada bulunan diğer mahluka göre açık ara öndeydi. Sonda gelmesine rağmen, öne geçmiş olması, Cenabı Allah'a halife olmasının donanımı -kıvamı- üzeri yaratılmış olmasının gereğı olarak üzerinde bulunan rabbi -galip- belirlenimleri ile Allah'tan olarak gerçekleşmekteydi.

Kendiliğın gerçekleşmesi nurun nesnelligi zemininden hareket ile nesnellige aşkın gerçekleşir iken nesnellik belirlenimli gerçekleşenler ile öznellik belirlenimli gerçekleşenler birbirine karşıt değil, kapsayıcı olarak gerçekleşmekteydi. Bu neden ile düşüncenin yaratım etkinliğinde hem nesnel hem de öznel anlamda biçime gelmek, yapısal anlamda yaratıyor olmak ile yaratıcı tözün yani yaratıcı kendiliğın kendini böylesi gerçekleştiriyor olmasının kaçınılmazlığı sebebiyleydi. Her biçime bağılı yaratım, aynılık düzeyinde özdeşlik -birlik değil, yüklem alınmış düzeyinde özdeşlik belirleniminde gerçekleşme olanağı bulmaktaydı. Kendiliğe içkin nesnellik belirleniminden hareket ile yükselen öznellik, yüklem alınmış özdeşlik belirlenimlerinde gerçekleşme olanağı bulmaktaydı. Bu da düşüncenin nesnellik ve öznellik belirlenimleri üzerinden kapsayıcılıkta gerçekleşen katmanlı oluşta gerçekleşmekteydi.

Biçime gelerek kendiliğini betimlemiş olan özne, içerik-biçim, anlam-değer belirlenimli olarak kendine misal kıldığı ile görünüş bulmaktaydı.

İçerik-biçim yüklem alınmış özdeşliği, aynılık düzeyinde özdeşlik olmaktan uzak araçsal kılınmış bir oluş içinde kendiliği ve özde olan anlam-değer içerikli öznel-özel belirlenimleri görünüşe taşımanın bir olanağı, nesnesi olarak kullanılmaktaydı.

Duyusal algıda dünyayı algılayan yaratılmış olanlar için misal ile kendiliği görünüşe getirmek, hitap-muhatap ilişkisinde varoluşu olanaklı kılmanın da gereği idi. Bir anlamda yarattığına iniyor olmanın bir gereği idi. Çünkü vahiy bilgisi -söz- ile anlam-değer içerikli kendinde olanı yarattıklarına indirmek de söz konusu olandı. Duanın kabulünün gerçekleşmesi ile nesnelere aşkın öznel belirimi ile de yarattıklarına görünüyor olarak inmek söz konusuydu. Ancak yaratım, anlam-değer içerikli olarak içeriğin görünüş bulmasını olanaklı kılan biçimselliğe haiz olması ile gerçekleştirilmekte iken özde biçimsiz olan şahıs için misal belirlenimli görünüşe gelmek yaratımın bir gereği olarak olması gerekendi. Dünyada âlemler içinde Rabbini temsil eden insan da cemalullah, halifetullah olması ile özde olan mutlak kendiliğin kendini sıfat ve isim yani öznel olanaklar, karakter ve kimlik belirlenimlerinde eylem ve süreç oluşu içinde görünüşe taşımasının betimlemesiydi, nesnesiydi.

“Ol” deyip de oldu kılan, oldu kıldığı her ne ise anlam-değer- içerik-biçim, erek neden- etken neden, ilim-hikmet, aynı düzeyde özdeşlik-yüklem edinmiş olmakta özdeşlik belirlenimlerde zamansal oluş içinde gerçekleştirmekteydi. Öznel zamansal olarak geçmiş, anda olmak ve gelecek yönelimli olarak var olmak içinde de bitimsiz zamansal oluşta kendini gerçekleştirmekte yani yaratım etkinliğinde bulunmaktaydı. Yaratımı doğası gereği ile bulur iken ilk yarattığı andan beri bir anı bir anına benzemeyen, değişen zamansal oluş içinde her an yeni bir tavırda olarak gerçekleştirdiklerinde kendini aşma olanağında kendini gerçekleştirmekteydi. Öznel anlamda yüklem edinilmiş özdeşlikte sonradan edindiği karakter ve kimlik belirlenimli oluşta dahi anlam-

değer içerikli eylemlerinde dahi kendini vücuda taşımaktaydı... Ki karakter, kimlik belirlenimleri dahi anlam-değer biçimsel olarak şahıs olan öznenin kendini vücuda getirmesinin, vücut belirlenimli biçimsellikte gerçekleştirilmesinin belirlenimleriydi.

Varoluş, biçimsel zeminden hareket ile biçimselliğe aşkın öznellik belirlenimlerinde gerçekleşmekteydi. Tekil ve tikel belirlenimli görüngüler dahi anlam-değer ve anlam-değer içeriğine bağlı gerçekleşen içerik-biçim, temsil-tasvir belirlenimli, yüklem alınmış özdeşlikte gerçekleşmekte varoluşu olanaklı bulmaktaydı. Gerçekleştirdikleri, bütün içinde yerinde ve gerekli kılınmış oldukları gaye -erek- belirleniminde de kendi olmayı, hikmetleri yani kendi üzerinde taşıdıkları gerçeklerini yaşadıkları doğrultuda bulmaktalardı.

Anlam-değer bağıntısında gerçeklen içerik-biçim ve temsil-tasvir belirlenimleri, katmanlı oluşta birbirini yüklem özdeşliğinde içeren gerçeklikler iken varoluşun ve yaratımın olmazsa olması olarak gerçekleşmekteydi... Ki Rabbi on dört yaşındaki kıvrıkcık saçlı delikanlı gibi görmek, öznel arası ilişkide gerçekleşen tinsel yaratım etkinliğinde anlam-değer, içerik-biçim, temsil-tasvir belirlenimli olarak gerçekleşen varoluşta kaçınılmaz olarak bulunandı. Cenabı Allah özde nesnel anlamda nur ve şahıs olmakta eşyaya benzer olmayan iken insan biçimli değildi ama insan biçimli olarak kendini tasvir etmiş olarak insana görünebilmekteydi. Kendisini insanda tasvir ediyor iken insana ne kadar yakın olduğunu da göstermiş olmaktaydı. İnsana, insan biçimsel olduğu anlamında değil, insanın tanrı biçimsel anlamda tasvir edilmiş olduğu gerçeği ile ayna olmaktaydı.

Kul olma bilinci dahi anlam-değer içerikli olarak içerik-biçim ve temsil-tasvir belirlenimli olmakta öznellikte gerçekleşen yüklem alınmış özdeşlikte gerçekleşir iken yaratan-yaratılan belirleniminde -karşıt değil de- katmanlı oluşta gerçekleşen karşılıklı varoluşu olanaklı kılmaktaydı. Başka bir deyişle de hicap (perde), içerik-biçim belirlenimli

varoluş biçimlerinde yani anlam-değer içerikli temsil-tasvir belirlenimlerinde yaratımda bulunur iken açık olmakta ve varoluşun olmazsa olmazı olarak gerçekleşmekteydi. Hicapları aşmak ise anlam-değer bağintısında her hicabı yerinde ve gerekli olmakta gerçekleşen hikmet belirleniminde görür iken arkasında yatan gerçeği yani içeriği, özsel ve öznel olanı, içerilmiş anlamı, anlam ile görmek olanaklıydı.

Anlam sadece kendine özdeş olan yüklem belirlenimi ile öznedeki, öznellikten aldığı pay gereği dirimselken eril olmasıyla eylemler olması yani yönelimsel kılması oluşu içinde öznelliğe yüklem alınmış özdeşlikte gerçekleşir iken görü sahibi kılmaktaydı. Gerçekleşme erkine bürünürken irade ve irade dolayımında da eyleme yönelik eylemler olması -kılışsal olmanın- gerçekleşme süreci belirleniminde yüklem alınmış özdeşlikte görü sahibi kılması doğrultusunda gerçekleşmeye devam etmekteydi. Anlam, kendine özdeşlikte gerçekleşen anlam biçimsel doğası gereğinde, genel anlamda gerçekleşen biçime haiz içeriği -mahiyeti, anlamı- yine anlam ile görmeyi olanaklı kılmaktaydı... Ki içerik-biçim içeriğinde gerçekleşen her hicap, nurdan beslenme olanağı içinde gerçekleşen düşünce etkinliğinde yeniden -tinsel alanda- yaratım oluşuna katılır iken aşılabilmekte ve arkasında ki gerçeği, kendinde ne olduğunu görmek olanaklı olmaktadır. Anlam bunun ile de kalmayıp, gerçeği açık eden yönü ve gerçekleşme süreç belirlenimi ile gerçeğe katılmayı da olanaklı kılmaktaydı.

Yeter ki yorum biçimsel anlamda üretilmiş batıl -sanı- içerikli değil, gerçekte olanı açık edecek içerikte edinilmiş -bulunmuş- olsun. Gerçeği açık edecek anlam edinimi sürecinde anlamın tahkikini yapmış olarak gerçeği görmeye dair yöntemler edinmek bu neden ile kaçınılmazdı. Gerçeğe dair anlam, batıla dair kılınmış olan anlam üzerinden görünüş bulur iken batıl, tarih olgusal anlamda hep olumsuzlanmış olarak gerçeğe daha yetkin bir biçimde bakmamızı, gerçeği görmemizi olanaklı bulmanın aracı olmaktadır.

Hicaplara aşkın olması sebebi ile hicaplar üzerinden hicaplara aşkın olarak şahsı, öznel belirlenimlerde kendini gerçekleştirir iken gerçekleştirdikleri üzerinden görmek de olanaklıydı. Şahıs olumsuzlanması yapılamayacak olan iken kendi dışına çıkmanın olanağı olmadığı içindir ki mahiyetine dair kendisini görmek dışsal anlamda olanaklı değildi. Ancak, ruhun yani öz kendiliğın şahıs olmaya dair aldığı payeden hareket ile şekilsiz olduğunu iç deneyim olarak bulmak olanaklı olduğunda şahıs, bir şeye benzemiyor olarak görülmesi olanaklı oldu. Şahsın kendiliğine dair derinliği, nurun sınırsız varlık alanında gerçekleşir iken kendiliğe dair derinlik içinde şahıs bir şeye benzemiyor olarak bulunabilirdi. Benzer olan şeyler üzerinden görülen ve benzer olan şeyler üzerinden bilinen değil, kendisi ile kendini görmenin olanaklı olduğu ve ruh -can- gözü ile yani yine nur ile görülür iken kendisi ile kendisini bilmenin olanaklı olduğu bir oluş içinde şahıs görülmekten uzak değildi.

Bir şeye benzemeyen kendine benziyor olarak bulunur iken benzemez olması ile görülmesi olanaklı oldu. Nurun sınırsız kendilik alanı olması sebebiyle şahıs kendinde derinliği olan olması ile bulunur iken kendiliğe dair derinlik içinde yine kendinde olmak kaydı nurun gerçekleşme olanağı içinde tasavvur etme, halk etme eyleminde yaratım oluşu içinde düşünmeyi gerçekleştirir iken kendinden ve kendi ile kendinde olarak yaratımda bulunma olanağına haizdi. Her yaratım olanağında kendini gerçekleştirir iken şahıs olmanın belirlenimlerini gerçekleştirdiklerinin öznesi (zatı) olma belirleniminde kendinde açık etmekteydi. Yüklem alınmış özdeşlikte yaşamsal -deneyimsel- kılmaktaydı.

Allah'ın mutlak zatına muhabbetle (ilahi aşkla) erme olanağı bulmuş olarak ermek olanaklı olsaydı... Ki böylesi bir erme olanağı vardı. Allah'ın şahsını kendisinden paye alınması sebebiyle şahıs olmayı bulan öz kendilik anlamında ruhun kendinde bir şeye benzemeyen olması

gibi bulurduk. Nurun sınırsız varlık alanında kendiliğe dair derinliğinde kendi olmayı kendisi ile bulan şahıs sadece kendisi olarak bulmak olanaklı olurdu. Ruhun dahi şahıs olmaktan aldığı paye gereği ile O'na benziyor olması ise şahıs olmanın tümelinde benzersiz olduğu gerçeğini taşımaktan öte değildi. Yarattıkları ile ilişkide ise şahıs olmak öznel belirlenimleri olan kelimeler, irade, eylem vb. belirlenimlerde gerçekleşmekteydi... ki gerçekleştirdiklerinin öznesi olarak gerçekleştirdikleri üzerinden şahıs olanı görme olanağı olanaklıydı ve bu karşılıklı varoluşun olmazsa olmazı kılınmıştı.

Derler ki Rabbini gören her kişi, O'nu kendi tümel belirlenimlerine benzer olarak görür. Böyle olmasının bir hikmeti, nedeni de sonuçta kendiliğe dışsal duran Rabb belirlenimine aşkın kendiliğe içsel olan Rabbe varmanın olanaklı kılınmasıydı. Kendine benzer Rabbi ile tanışan için, katmanlı varoluşta gerçekleşen paye almanın olanağı içinde pay sahibi olan ile kendisinden paye alınan arasında aynalaşmaya dair bir varoluş gerçekleşir... Ki varoluş katmanlı oluşta spekülatif yani aynalaşmaya dair gerçekleşir iken içinde bulunan dünyalar olanaklı kılınmış olur. Biçim elbette Rabbin kendisi değildi ama tasvir edilmiş - betimlenmiş- olmanın üzerinden görünüş bulur iken kendiliği ötelere kılınmış olarak yakın bulmak, anlam-değer-duygu akışı içinde karşılıklı var olmak biçimin araçsallığı üzerinden olanaklı kılınmıştı.”

*

“Bunları düşünmeden önce, derin düşüncede iç görüye dair bir seyrin içine dalınca bulundum. Zatı kibriya nuru olan öz kendilik alanında kimsenin olmayıp da sadece kendisinin bulunduğu mertebeydim. Eskilerin hiçliğinin âmâsı dediği yerdeydim ama hiçlikten öte sadece kendisi vardı. Kendisinde kendini yoklar iken sonsuz alan genişliğinde sonu gelmez karanlıkta kendi olmak vardı. Bu mertebede her yer nurun karanlığı ile kaplıydı. Ruh gözü ile görülmediği için karanlık değil,

gerçekte siyah nurlar sebebiyle karanlık olan bir oluş içinde bulunulmaktaydı.

Sadece kendinin olduğu mertebede karanlığın her yerinde kendi olmasına rağmen üstüne katlanırcasına varlığını yaşamak, varlığından korkmak duygusu ile deneyimleniyordu. Korkuyu yaratırken yüklem edinmiş özdeşlikte korkuyor olmak kendinde gerçek miydi? İnsanın vb. varlıkların karanlıktan korkuyor olmasının en temelinde yatan da bu korkunun uzantısı olması mıydı? Sadece kendisinin olduğu mertebede sonsuz karanlıktan ben mi korkmuştum yoksa kendi varlığının derinliğinden sadece kendi olan mı korkmuştum? Korkan ben değil, O muydu? Bu soruların cevabı elbette vardı ama anlaşılan o ki kendi varlığının sonsuzluğuna dair korku kendine yabancı kılar iken kendiliğe de yitik kılmaktaydı. Korku nesnesi yine kendi iken kendine yitik kalmak, kendini yabancı bulmak anlamında kendinde kaybolmak böylesi bir deneyimde gerçekleşmekteydi.

Sonsuzun karanlık derinliğinde kendiliğe dair yüksüz enerji beliriminde ışığa her yerde olsa da karanlığı aydınlatmaya da yeterli değildi. Karanlığın kendiliğin üzerine çöküyor gibi olması da korkunun deneyimleniyor olmasından öte değildi. Elbette korkarken varlığını değer bulmanın duygusunda kendine tutunmak vardı ama kendine kayıp iken kendine tutunmuş olmak fark ediliyor da değildi.

Korkan ben miydim yoksa korkuyu deneyimleyen zatın yalnızlığına bağlı olarak derinlerde kendiliğine dair yaşadığını mı yaşamaktaydım? Elbette Cenabı Allah yarattıklarından veya yaptıklarının sonuçlarından korkan bir oluş içinde değildi ama yaratmadan önce korkuyu yaratmış olarak kendi varlığının sonsuz karanlığından korkmadığına dair ne söylenebilirdi? En derinlerde korku, yüklem alınmış özdeşlikte en temel duygu belirlenimiydi. Anlam-değer, biçim-içerik bağıntısında yaratım ise korkunun merkez duygu olmasını kendiliğinden söküp atmak anlamını taşımaktaydı.

En derinlerde korkunun hâkim olduğu yerde sadece kendi olmak kolay değildi ama kendi olmanın huzuru da vardı. Sonsuzu içeren varlığının her yerinde merkezde sadece kendi olmak kaydı ile sadece kendi olan için kendi ile dolu olan varlığına tanık olmaktan öte başka bir şey de yoktu. Varlıksal anlamda kendine -şahsına- tanıklık, varoluş belirlenimleri olan sıfat ve fiilde gerçekleşen öznel belirlenimlerine veya katmanlı yaratımda katmanlı olmakta gerçekleşen ve kendiliğe dışsal kılınmış olan yaratım nesnelere tanık olmak gibi de değildi. Kendi ile dolu olan varlık alanında kendi dışı olmadığı içindir ki kendi dışına çıkmıyor olmanın hareketi içinde kendine tanık olmak, varlığının -kendiliğin- derinliğinde kendi olmayı buluyor olmakta gerçekleşmekteydi.

Kendiliğin derinliğinde kendi olmaktan öte başka bir şey olmak da olanaklı değildi. Sadece kendi olan için olumsuzlaması yapılamayacak olan varlık alanında olumsuzlaması yapılamayacak şahıs olmakta kendi olmayı, yanında başkası olmadan buluyor olmak hem varlığının azametinden hem seçilmemiş olan yalnızlıktan dolayı kendiliğin derinliğinde gerçekleşen korkunun gerçekleşmesine sebebi... ki korku, varlıksal karşılığı olmayıp varoluşsal olarak özneliğin kendinde yaratılıyor olan ve yaratıldıkça özneliğe yüklem alınmış özdeşlikte deneyimlenen duygu belirleniminde yaşanmaktaydı. Kendiliğin derinliğinde en temelde yaratılıyor olan kendini gerçekleştiriyor olmanın erk belirleniminde oluşan ve kendiliği kendinde yönelimsel kılan irade olsa da duygular ardı sıra yaratılıyor olarak bulunmaktaydı.

Sonsuzu içeren varlık azametinin öznelikte karşılığı korkuydu. Azamete büründükçe de korku yerini huzura bırakmaktaydı. Korku ve azamet, azamet ve huzur arasında azamette kendi olmak daha güzeldi... İrade ve duygular arasında yüklem alınmış özdeşlik belirlenimlerini yaratıyor iken yüklem alınmış özdeşliklere göre kendi olmayı da tinsel/ öznel anlamda yaratıyor olmak artık olanak

dahilindeydi. Dolayimsız olarak yüklemsiz varoluşunda şahıs olmayı kendine özdeş benlik sahibi olarak ve bir şeye de benzemiyor olmakta bulan için, yüklem ediniyor olarak yüklem alınmış irade-anlam-değer-duygu belirlenimlerinde kendiliğini değişen oluş içinde inşa ediyor olmak artık gerçekleşmekteydi.

Deneyimlenenlerin izinde yani bellekler (meleke -yeti ve sıfatlar-, hatıraların canlı tutuluyor olarak hıfz ediliyor olması vb.) ediniyor olmanın etkisinde karakter ve kimlik belirlenimli olarak kendilik bilincinde -ben olmakta- kendi olmayı buluyor olmak da kaçınılmazdı. En temel de benlik, nurun nesnelliği zemininden hareket ile nura aşkın gerçekleşir iken nurdan öte gerçekleşen değildi. Yüklem alınmış özdeşlik belirlenimi değil, aynılık düzeyinde özdeşlikte gerçekleşti. Ben, nesnesi ve öznesi kendi iken kendi olan bilen olarak kendini gerçekleştirme erki -iradesi- göstermek ile kendi olmayı sürekli kılmaktaydı.

Nurun kendisinde, kendiliğin derinliğinde, yaratıyor olmanın bir belirlenimi olarak korku, yaratım belirlenimlerinde yeni irade ve duygular edindikçe yerini yeni yüklem alınmış özdeşliklere bırakmış olmaktadır... Ki artık korku, geçmişin bir gölgesi olarak geride kalmıştı ama varlığın azameti ve yalnızlığında yerini de korumaktaydı. Böylesi olmak içinde kendiliğin, yüklem alınmış özdeşliklerde tavırsal bir oluş içinde gerçekleşmesi olanağı yakalanmış olmaktadır.

Korku geriden takip etse de nur olan, kendi varlık alanını kendini gerçekleştirmenin düşünce alanı kılarken artık yaratıyor olduğunda, yaratmanın verdiği heyecan ile yani heyecan duygusunun özde yaratılıyor olarak yüklem alınmış olması ile kendi olmanın kolaylaştığı, kendi olmanın merkeze alınmış olarak değer olarak bulunduğu bir oluş içinde bulunmaktaydı... ki bu, nurun nesnelliği zemininden hareket ile gerçekleşen öznellik ve öznelliğe dair belirlenimler olan ve yüklem alınmış özdeşlikte yaşamsal -deneyimsel- kılınan ve gerçekleşen

varoluşa dair yeni bir başlangıçtı. Artık değişen oluşlar içinde tavırsal anlamda öznelğin gerçekleştiriliyor olması, yaratımın -idrakinde olarak- ereksel, amaçsal anlamda merkeze alınması ile beraber sürekli kılınmış olmaktadır.

Heyecan duygusu yaratımın idrakinde olarak yaratımda yaşanan ilk duygu iken yaratımdan önce yaşanan duygu korku, azamet, huzur idi. Korku azametinden korkmak iken azamet varlığını sahiplenmiş olarak kendi olma duygusunda özgüvende yaşanandı. Huzur ise azametten dolayı kendi olmayı sahiplenen yaratıcı özne için kendi varlık alanının derinliğinde sadece kendi olmaktan/ olabilmekten dolayı olarak yaşanandı.

Yaratmanın heyecanı, kendinden korkarken kendini sahiplenmenin, kendini gerçekleştirir iken olanaklarında -sınırsız yaratım potansiyelinde- kendini keşfetmenin, kendini gerçekleştiriyor iken bir şeyler gerçekleştirmenin değerinde de bulmanın emeği içinde bulunmaktı. Kendiliğe dair yalnızlık ve korku ile yaşanan kendine yabancılaşma, yaratım oluşu içinde heyecanı yaratmış olarak yüklem almışlıkta heyecan duymak ile beraber aşılır iken yarattığına heyecanlanmak dolaylı olarak kendine heyecanlanmış olmak, yaşam sevinci bulmuş olmak anlamını da taşımaktaydı.

Artık, Rabb-ül Âlemin nurları ile karanlık aydınlanmaya başladığında aydınlıkta olmak daha güzeldi. Âlemler yaratıldığında ise Malik-el Mülk olarak saltanat elbisesi giyilmiş olduğundan; varlığına dair özünde yaratıyor olarak bulunan ve yüklem alınmış özdeşlikte yaşanan korku artık geçmişte kalmıştı... Kendiliğin derinlerine salınmış olarak geride bırakılmıştı ama salınmış korku, yaratılmış olan özneler için hayati olarak kendilerini varoluşsal anlamda değer bulmaları için gerekli kılınmış olmakta, yaratımın -hikmetine dair- nesnesi kılınmıştı. Yani kendiliğini korku belirleniminde değer olarak bulan her özne, başkası kılınmış olarak -bütünlükte- kendi olmayı da bulmanın en temel

duygularından birini yaşıyor olarak kendini gerçekleştirme olanağında kendi olma çabası gösterebilmekteydi.

Korku ile her can, varoluşsal anlamda kendi -ben- olmaya zorlanmaktaydı. Bu korkunun gölgesinde var olmak değil, korku ile kendi olmayı değer bulur iken değer olarak bulunan varlığına/ kendiliğine tutunmak da korku ile gerçekleşmekteydi... ki bu anlamda korku varoluşsal bir yöntem olarak varın kendi -ben- olmasına dair araç kılınmış olandı. Varlık sahnesine özerk yani kendi -ben- olmak bakımından çıkıyor olmanın en temelinde dahi korku vardı... ki korku, varoluşun en temel duygularından olarak varoluşun her aşamasında refleks, fobi, kaygı, utanma ve sevgi sebebiyle çekinme, endişelenme vb. anlamda kullanılan haşyet, Allah'ın yaratımda Kebir ve Azamet belirlenimlerinde görünmesinden duyulan hayret ve hayranlığa da sebep azamet ayrıca farklı korku belirlenimlerinin genel ismi olarak havf vb. bu anlamda korku biçimleri olarak gösterilebilirdi.

Korkmak söz konusu ise kişinin fani olan varoluş nesnelere, gelip geçici olanlardan dolayı kaybetmekten yana kaygılanmasından daha çok Allah'tan korkulması gerektiği Kur'an'da sıkça ifade edilmekteydi. Allah'ın zatından korkmak değil de Allah'ın yaratımda beliren azametinden ve O'nun varlığında yaşarken yaşananların sonuçları olan bir dünyada/ evrende O'nu adaletinden korkmak gerektiği, dolayısıyla da kişinin kendi fiillerinin sonuçlarından korkması gerektiği ifade edilmekteydi. Çünkü Allah zulmedici değildi... Herkes gerçekleştirdiklerinin sonuçları ile er ya da geç karşılaşacağı bir oluş içinde var olmaktadır.

Varoluşun en temelinde korku varoluşun doğası gereği var iken yaratımda korku, varoluşun gereği olarak var olanların hem varlıklarını değer olarak bulmalarının hem de en temelde varlıklarını değer olarak bulur iken kendi -ben- olmaya eylenir olmanın zorlayıcı gücü -duygusu- dolayısıyla da yaratım -aracı- eyleyeni olarak bulduklarınıydı... ki bu

durumda korku, yöntemsel anlamda yaratıma dair varoluşsal araç iken hangi biçimde gerçekleşir ise gerçekleşsin aşılması olanaklı kılınmış araç olmaktan öte değildi.

Korku varoluşsal anlamda amaç değil, araç kılınmış olandı... ki bu anlamda varoluşsal anlamda görüldüğü biçimlere bağlı olarak cesaret, sevgi, sorumluluk, aidiyet, hukuk (adaletin evrensel normlarda tesis edilmesi), rahmet, (herkes için iyi, doğru, güzel olanı gerçekleştirmek...) hak olan, selamet, yakınlık kurmak vb. belirlenimler ile aşılrken korkuya rağmen korkusuzca yaşamak olanaklıydı.

Kendi olabilme çabası, korkular ile yön bulurken kendini aşma olanağı da korku zemininden hareket ile olanaklı kılınmıştı. Yeter ki korku, kendi olabilme çabasını sekteye uğratacak kadar şiddetli olmasın... aymazca bir korkusuzlukta da değerleri hiçe sayan zalimlikte hastalık derecesinde kişi korkusuz olmasın. Sağlıklı olmanın korunduğu yani ilişkilerde ve kişilikte bütünlüğün korunduğu oluş içinde normal sınırlarında korku, varoluşun araçsal kılınmış yöntem biçimsel olgusu olarak olması gerekli olandı.

Anlam-değer varlığı olan özne için korku, yaratılmış dünyaları yön verdiği doğrultuda en temelde biçimleyendi. Tarih dahi korku ile biçimlenir iken hak olan ile gelişim içinde yazıldı. Korkulan ne olursa olsun, aşabilmek için elbette bir çözüm vardı. Yeter ki korku nesnesine hakkının dışında takılmadan çözüm odaklı olarak çalışmak, yakınlıklar kurmak, organize olabilmek, yaratıcı etkinlikte çözüm üretmek vb. başarılabilsin.

Korku hem yaratılmakta hem yaratım nesnesi olan araç kılınmış olmakta iken korkunun hâkim olduğu bir dünya amaç edinilmiş değildi. Araç kılınmış olan korku aşıldıkça, cesaret ile eminliğin -özgüvenin-, adalet ile selametın, çaba ve yakınlıklar kurmak ile geleceğe dair kaygıların azaltıldığı vb. oluş içinde daha güzel bir dünyaya kapı

aralamanın olanağı vardı. Korku bu anlamda cesaret, özgüven, çaba (değer üreten çaba anlamında emek), selamet vb. oluşlar içinde olmaya eylemesi ile yaratım olanağının bir nesnesi olarak da söz konusu varoluş ise araç kılınmış olması gerçeğini korumaktaydı...ki söz konusu nefsi emmarenin varlığı ise tekbenci ve korkak doğası gereği ile çıkarıcı, güvenilmez ve zalim olabilmesi sebebiyle korkulması gereken karşılıklı varoluş içinde korku, tarih olgusal anlamda öznel olgu olması ile hep tanık olunacak olandı.

Nefsi emmarenin tekbenci olup da korkak doğası gereği ile çıkarıcı, zalim, güvenilmez olmasından bakıldığında, nefsi emmareye rağmen kişinin, karşılıklı varoluşta korkularını aşarak ortak anlam-değer dünyaları (aile, kültür, medeniyet) kurması ile varoluşu ilişkilerde sürekli, sürdürülebilir ve geleceğe ortak adım atabilme olanağı olması anlamında yönetilebilir kılması önemliydi. Anlam-değer yüklü yaratılmış dünyalarda gerçekleşen ortak belirlenimli ve karşılıklı gerçekleşen varoluşta korku, kaygı vb. belirlenimler ile bilinçdışı kılınanlarla sınırları olan, bilince alınmışlar ile nitelenen, içerik kazanmış olan yaratım oluşu içinde varoluş bulunmaktaydı.

Korku; hak-had belirlenimleri doğrultusunda yani ortak varoluşta bilinçdışı kılınmışlar ile bilinçli olmayı, ortak bilinç alanında (aile, kültür ve medeniyet) yaratım etkinliğinde bulmaya eylemekteydi. İnsanı insandan korumak için hadler ve beraberce var olabilmek için haklar, ortak varoluşun belirleyenleriydi. Korku ise insanı doğa ve insan ile olan ilişkilerinde refleks, kaygı veya korkuyu içerirken korkuyu aşmayı olanaklı kılan takva, vera, haya, iffet, sorumluluk, aidiyet vb. farklı belirlenimlerde yaratıcı etkinliğe eylemekteydi. Ortak varoluşta aidiyet, sorumluluk bağıntısına bakıldığında dahi en temelde korkunun insanı ortak yaratıcı etkinliğe eylemesi gerçeğine tanık olunabilirdi.

Aile, kültür ve medeniyet ortak yaratım alanı olarak insanın insan ile anlam-değer nitelendirmelerinde içerik kazanmış olması ile bireyselliği

içeren ortak bir varoluş hareketi olarak korku zemininden hareket ile gerçekleşmekteydi. Ceza ve mükâfat içeriğinde ahlaki anlamda terbiye gelişimi içinde karşılıklı var olmanın olanaklı kılınıyor olmasında dahi korkunun yaratıcı araçsallığı kullanılırken de buna tanık olunabilirdi.

Terbiyede korku haddinden fazla kullanılmakta ise travmatik durumlar kaçınılmaz olarak görülebilirdi. Ancak, gelecek kaygıları ile beraber geleceğe tutunmak ve ortak yaratım alanında yaratıcı etkinliğe katılmak söz konusu ise en temelde korku varlığını korumalıydı. Toplumda yer edinerek kendine nefes alacağı tinsel alan açan insan için korku, kendini gerçekleştirmesinin motive edici aracı olarak yerinde durmaktaydı.

Bu açıdan korku; aile, kültür, medeniyet bağıntısından bakıldığında, yaratıcı etkinliğe katılmak zorunda kalan insanı ortak karakter, kimlik belirlenimlerinde yaratıma eylem olan varoluşsal araçlar içinde en kuvvetlisi gibi görülmekteydi. Yerini güvenliğe, selamete, güvene, sevgiye bıraktığında ise farklı biçimlerde gerçekliğini koruyarak görünmeye devam etse de varoluşta baş rolü diğer duygu ve ilişki belirlenimlerine bırakması ile aşılabilmekteydi. Yeni varoluş biçimlerinde yaratım, farklı oluş belirlenimlerinde devam etmekteydi. Böyle olsa da korku, yaratıma eylem olan bir araç ve güç olarak gerçeğini arka safta korumaktaydı.

Korku temelli varoluşta mutluluk da ne olmaktadır ki aranıyor olsun? Korku temelli varoluşta korkuları aştığımız selamet, güven, güvenlik, varoluş çabasının yorucu olmasından dolayı bir parça huzur vb. en temelde aranandı.

Korku; öz varlığı -kendiliği- değer olarak bulmayı olanaklı kılar iken kendi varlığına tutunmayı olanaklı kılması ne kadar önemli ise umut da hayatı değer olarak bulup da kendisine tutunmayı olanaklı kıldığı yönde önemliydi. Bunlar kimlerin dediği gibi karşıt değil, değer oluşu

içinde birbirini tamamlayan iki öznel olguydu. Sorumluluklar ve aidiyetler bağıntısında korku, değer olarak yaşanan yaratılmış dünyalarda olmayı gerekli kılmaktaydı. Umut ise korkuya rağmen korkudan korkmadan hayatı değer olarak bulur iken tutunmayı, yaşamayı, korkunun aşılabileceği umudu olarak gerçekleşmekteydi.

Kendiliğe yüklem alınan ve yüklem alınmış özdeşlikte deneyimlenen anlam, değer, duygu, irade vb. belirlenimlerin akışkan, gelgitli, süreksizlikte değişken oluşu sebebi ile korku da farklı biçimlerde ve değişken oluş belirlenimli gerçekleşir iken yerini başka duygulara bırakabilmekteydi. Araçsal kılınmış olması sebebiyle de geride bırakılacak, kendisine rağmen kendisine alışmış veya kendisine aşkın yaşanabilecek ve kendisini kontrol edebilecek olma olanağı içinde varoluşta yerini almaktaydı.

Fani olanlardan gelebilecek tehlikelere karşı korkmak, önlemler almak her ne kadar gerekli olsa da yaratıcı fail olarak olay ve olguların yegâne gerçekleşmesinin kaynağı olan Allah'a dönerek korkuları tevekkül ile aşmak da olanaklıydı. Korkuları aşmak, tehlikenin aşıldığı anlamını da taşımazdı. Tedbir amaçlı önlem olması gerekenleri yapmak anlamında gerekliydi ki böylece kişi, kendi dışında Rabbini bulmakta değil, kendi üzerinden hareket ile Rabbini bulma olanağında tevekkülün gereğini yerine getirmiş olsun... sonuçta takdir Allah'a ait iken tehlikeleri savacak olan da O'ndan başkası değildi. Tam iman ile Allah'a güvenmek anlamını taşıyan tevekkül, olması gerekenleri yapmak ile beraber Allah'tan gelecek hayrı umut içeriğinde gerçekleşirken gözetmekten öte değildi.

Korkmak varoluşun doğasının bir parçası olsa da korkmaya gerek duyulmayan ve korkunun olmadığı bir dünyada olmak da olanaklıydı. İman ve akıbet/ ahrete göre salih ameller yaparak yaşadığında Allah'ın varlığında kendisi tarafından korunmuş ve selamet bulmuş olarak korkuları geride bırakmak da olanaklıydı. Korkular içinde, Allah

var diyerek iman ile özgüven bulur iken korkmaktan korkmamak da olanaklıydı. Söz konusu Allah ve kulun imanı ise imanın hem kula kul olmaktan kurtaran hem de korkuları rahmet sahibi olan Allah ile rahmet sahibi olmakta aşırın yönü ile özgürleştirici olduğu unutulmamalıydı.

Özde nurun doğasında gerçekleşenler yaratılıyor olarak bir biçimde varlık sahnesinde görünür olmaktadır. En derinlerde yaratıcı töz, özne için ise anlam-değer, içerik-biçim belirlenimli yaratımda yüklem alınmış özdeşlik -Vahid- oluşun deneyimlerinde artık korku geride bırakılmış ama yaratımın bir nesnesi -öznel belirlenimi- olarak kullanılmaktaydı. Özgüven ve cesaret, varlık alanında şahsına yüklem olarak giydiği elbiseleri, duygu belirlenimleri olmuştu. Bir daha korkmamak üzere varlığını sahiplenmiş olduğu sonsuz karanlık artık azamete büründüğü varlığından öte değildi. Derin dalıncıtan kavramsal düşünce ufkuna uzanırken bir de baktım ki sonsuz karanlık artık azamete bürünmüş olarak sahiplenilmişti. Kendi olmanın merkezinde ben olmak da sahiplenilmiş olarak kendine yabancı, kendine kayıp olmak da geride kalmıştı.

Yaratmak, yaratıyor olarak kendi olabilmenin, kendi içinde derinleşir iken kendinde kaybolmamanın olanağı iken yarattıkları ile yalnızlığı da geride bırakan Cenabı Allah için artık vazgeçilmeyecek olandı. Sevgiyi yaratırken seven, yaratırken yaratıcı olan, rahmet sahibi iken yarattıklarına dönebilen oluş içinde anlam derinliğinde, değer zenginliğinde kendi derinliğinde artık hep kendi olmayı korur iken kendi olabilen vardı. Azamet ile görülene karşı hissedilen korku ise kendinde kendine kayıp olanın artık geçmişin anılarında kaldığıydı. Nura dair varlık alanı ise artık kendiliğin düşünme, yaratım alanı olarak sınırsız olanak içinde kendini gerçekleştirme alanıydı.

Rabb-ül Âlemin nurları ile “Ol” denilenin tahayyülde anlam-değer, içerik-biçim oluşunda yaratılıyor olması ve diğer nur katmanlarında

melek, özdek biçim belirimlerinde hep yeni bir oluşa yeniden başladığı tavırsal oluş içinde yaratım artık sürekli kılınmıştı. Allah'tan başlayıp da Allah'tan paye almanın sürekliliği içinde pay sahibi özne olarak Allah'a dönmekte olunan oluş içinde tekâmül ederken kendi olmak -olabilmek- süreç belirlenimli olarak gerçekleşmekteydi.

Allah ile gerçekleşir iken kendi olmayı gerçek olarak bulan özne için varoluşunu değer olarak bulması oluşu içinde kendi olmaya gönüllü de olması, gerçekliliği kendi öznelliği üzerinde bulması, yaşaması anlamını da taşımaktaydı. Yaratımda gerçek kılınmış özneler ile katmanlı oluş içinde karşılıklı varoluş da olanaklı kılındığında artık, yalnızlığa dair yaşananlar geride kalmıştı. Derinlerde yatan korkunun yerini, kendi varlığını sahiplenmek ile beraber sevgi ve rahmet almıştı. Öznelliğe dair varoluş, farklı biçimlerde gerçekleşen yüklem alınmış özdeşlik belirlenimlerinde hep yeni bir oluş içinde gerçekleşmesi olanağında gerçekleşmekteydi.

En temelde biyolojik gerekçeler sebebiyle gerçekleşen korku dahi kendiliği değer bulmak ve kendiliğe yüklem belirlenimli özdeş alınan beden korunumu (muhafazası) sağlar iken ruhsal anlamda da varoluş çabasına eyler iken bütünlüğün korunmasını olanaklı kılmaktaydı. Doğrusunu Allah bilir ki en derinlerde yatan korkunun iz düşümü gibi varoluşa dair bir gerçeklik olarak korku, hayati anlamda canlı tutulmaktaydı. Bu hem en derinlerde korkunun olmasına örnekti hem hakikatten paye alarak var olunur iken gerçekliği olan varoluşu, en derinlerde yatan ile gerçek bulmanın, başkası kılınmış olmakta kendi olabilmenin bir gereği idi hem de en derinlerde olanı hemhal olarak deneyimlemenin gereğinde yakın bulmak için de gerçek kılınmış olan bir -var-oluş biçimiydi. Bu yaklaşım, korkunun gerçekliğini varlığın en derinlerinde aramak değil, en derinlerde yatan ile varoluşa dönerken varoluşun hangi gerekçeler ile nedenlenmiş olarak gerçekleştiğini anlamlı kılmak adına önemliydi. Varoluşu Allah ile anlamlı bulur iken

Allah'ı ortak bir noktadan hareket ile kendiliğe daha yakın bulmayı da olanaklı kılmaktaydı.

Yaratmanın verdiği yaşam sevinci içinde yaratırken anlam-değer edinimi içinde kurulan dünyaların sahibi olarak kendini gerçekleştiren Allah için korku, en derinlerde yatan ve geride bırakılmış olandı. Yaratıkları için de korku; kendiliği değer bulmanın, kendilik korunumu sağlamanın, bütünlüğü koruyor olmanın, ilişkilerde değerleri muhafaza etmenin, kendiliği her an yeni bir oluş içinde gerçekleştirebilmenin, kaygı düzeyinde ise geleceğe tutunabilmenin ve kendini gerçek bulmanın vb. birçok hikmetin gerçekleşmesi yöntemi olan duygu olarak bahşedilmişti.

“Seslendim sesimi duyan olmadı. Baktım gördüğüm olmadı” hadisi kutsisinden de anlamak gerekirdi ki kâinat ortaya çıkmadan önceki oluşta bilimsel anlam içeriği ile belirsizliği ifade eden tekillik, aslında hem hadisi kutsinin, ifade edildiğinde ilmen deneyimin konusu olmasında hem de keşf ile deneyimlendiğinde, tekillik olmaktan öte mutlak varlık alanı olarak bulunması, bilinmesi gerekendi. “Yaratmadan önce Allah hiçliğin âmâsındaydı” hadisi şerifi dahi dini anlamda mutlak bir tekilliğin olmadığı, insan referansından hareket ile insana belirsiz olanın hiçlik diye bilinenin tekilliğini ifade etmekteydi. Allah'ın kendi olduğu varlık alanında hiçlik veya tekillik, Allah için değil, o alanda olan bitenden habersiz olan yaratılmış olanlar içindi. Bu dahi yaratılmış olanların oradaki tekillik, hiçlik perdesini deneyim ile yırtıp atamayacağı anlamına da gelmemekteydi.

Sevgi ile bilinmeyi isteyen Allah'ı bilme gayretinde -derdinde- olanlar, elbet her şeyin başlangıcından önceki oluş durumunu da bilmeliydi... Ki yaratımın ne için sürekli kılındığı, ne için bulunduğu tanrısal açıdan da anlamlı kılınmış olsun. Yaratıcının Allah (Tanrı) olma hikâyesinin nasıl gerçekleştiğini biliyor olmak, yaratıcıyı bilmekten daha çok öznel olarak anlıyor/ anlayabiliyor olmak için önemliydi. Yaratıkça kendisini de

olanak belirlenimlerine bağlı olarak karakter belirimli kimlik belirlenimli yaratma olanağında bulunan Allah için yaratmak kendisine de rahmet olandı. Yaratıkları ile varoluş içinde, yalnızlığa dair yaşanan her ne ise geride bırakılmış iken yaratılmış dünyalarda kendini gerçekleştiriyor olmak elbet de yeğdi, tercih edildi, kendiliğe rahmet kılındı. Yaratmanın heyecanı ile kendi olmak da keşf ediliyor iken yaratmak, kendini de gerçekleştiriyor olarak kendini yeni oluşlar içinde bulmanın da gereği olarak hep sürekli kılındı.

Demek ki yaratmak, duygular ile biçimlenen değer biçimsel bir oluş içinde anlamlı kılınan bir varoluşun, kendiliğin tinsel belirlenimlerinde gerçeleşmesinin sürekli kılınması gerçeğine dayanıyor olarak gerçeleşmekteydi. Yaratımın arkasındaki gerçeklik bilinmemekte ise daim olarak ne için gerçekleştirildiği de bilinemezdi. Cenabı Allah'ın nur anlamında ne olduğu, nura bağlı olarak nasıl şahıs olmayı bulduğunu bilmek marifetullah yani Allah'ın varlık bilgisi ile Allah'ı bilmek adına önemliydi. Sonuçta da kimlik belirlenimli olarak yaratıkları ile varoluşta nasıl Allah olduğunu bilmek de varoluşun tinsel anlamda nasıl ve ne için olunduğunu bilmek adına önemliydi. Bu doğrultuda da yaratıma dair olarak varoluşu ne için sürekli kıldığını da artık daha açık ve net olarak bilmek olanaklıydı.

Yaratımın nesnel olarak nesnellikten hareket ile nicel belirlenimler üzerinden nasıl gerçeleştiğini bilmek, bilmek adına yeterli değildi. Anlamanın doğası gereği ile de yaratımın tinsel anlamda nasıl ve ne için gerçeleştiğini, sürekli kılındığını bilmek, varoluşu anlayabilmek için önemliydi.”

*

“Unutmamak gerekirdi ki hakikat, yaratıcı olan hem öznel hem de nesnel olan yönü ile nur olan ve kendine özdeş kendi olmasında nedeni ve ereği kendi olandı. Yaratım ile beraber kendi varlık alanında

yarattıkları kendisinden paye alırken pay sahibi olmakta iken hem yarattıklarına içkin hem de yarattıklarına dışsal olarak gerçekleşen mekânsal varoluşta kendi içinde kendine doğru derinleşen ve gerçekleşen öznellik alanında kendi olmayı bulmaktaydı.

Katmanlı olmanın gerçekliğinde yaratıcı özne -töz- iken öznesi olduklarının tözsel anlamda varoluş nesnesi ve tinsel anlamda öznesi olmakta kendini gerçekleştiriyordu. Kendisine ait tanrısal sıfatlardan paye almış olarak var olan her yaratılmış olan üzerinde yarattığına içkin ve katmanlı varoluşta kuşatıcı olması sebebiyle ona dışsal olarak da var olmaktaydı... ki böylece yarattıklarına evrensel anlamda mekân olmaktaydı. Hep içerde olan özne iken kuşatan varlığı ile katmanlı gerçeklikte mekân olan ve öznel belirlenimleri ile de görünür olardı.

Böylesi var olan için yarattıklarına içkin etken neden olması ile evvel olması ve içkin iken batın olması kaçınılmazdı. Gerçekleştirdiklerinin öznesi olarak öznel belirlenimlerinde ve nura dönüşte ahir olması ile zahir olması kaçınılmaz olarak bulunandı. Hakikat kendi dışı olmadığı içindir ki hakikat olma özelliği göstermekteydi. Yaratımda, kendi dışı olmadığı içindir ki kendi dışına doğru değil, katmanlı oluşta kendi içinde derinleşen ve kendi üzerine katlanan aynalaşma oluşu içinde dışlaşmakta olarak kendini gerçekleştiriyordu.

Varoluş; kendinde derinliği olanın yaratırken de kendi içinde tinsel düzeyde anlam belirlenimlerinde derinleşmesinin ve kendinde yayılımcı olarak çeşitlilikte kendini gerçekleştirirken de değer belirlenimlerinde zenginleşmesinin, oluşu içinde deneyim varlığı olarak yaşayan öznenin gerçekleştirdikleri ile kendini yaşaması olanağıydı. Yaratmak ile kendiliğe ait sıfatları gerçekleştirir iken anlam-değer varlığı olarak kendini gerçekleştirmek ile de artık kendiliğe rahmet olarak kendine dair nefes alınmaktaydı. Korkunun zorlayıcı gücü ile kendiliğe dair nefessiz bırakan yönü artık geçmişte bırakılmış iken

kendine rahmet olmak, yarattığı diğerlerine de varoluşları adına rahmet olmak ile sürekli kılınılmaktaydı.

O -yaratıcı- artık hakiki varlık olarak her yarattığının asıl olan vatanydı. Hakiki varlık, mevcudatın (var olanların) toplamı olan değil, her birine ve toplamına aşkın gerçekleştirdiklerinin öznesi olardı. Parça olmaktan öte, kendi varlığının hem öznesi hem de nesnesi iken nedeni sadece kendi olan bütünlükte kendi olardı. Yaratırken temsile dair var ederken, kendinden paye vermekte olarak pay sahibi -başkası- kılarken de kendi ile var olanlar, tanrısal belirlenimleri ile var olmakta iken kendine ayna kıldığı oluş içinde var olmaktaydı. Emek değer olan her yarattığı anlam-değer, içerik-biçim, erek-hikmet bağintısında var kılınmış iken O'nun varlık alanını varlık sahnesi olarak bulmaktaydı. Varlık sahnesi, yaratılmış olan mevcudat ile beraber kendiliğe dünya kılınmış kendiliğe içkin varoluş mekânıydı.

Mekân, katmanlı olmak içinde aynalaşmanın unsurlarıyla kendiliğe dair bulunmuş ve kendi ile varken kendine ait kılınmış olarak yabancılığın olmadığı kendiliğe dair dünyaydı. Zaman ise yaratıcı öznenin hem nurun nesnelliği zemininde nesnel belirlenimleri ile mekânları yaratıcı etkinlikte var etmesinin hareket belirlenimiydi hem de mekâna inmesinin belirlenimiydi. İnerken mekânın içkin olan ruhu, anlamı, değeri olarak mekâna nefes verir iken mekânı kendi ile canlı kılarken mekân kılmaktaydı. Mekân kendine dünya kıldığıydı. Zaman ise kendini, gerçekleştirmekte iken oluş belirlenimli olarak gerçekleştirdikleri üzerinden fail olarak açılımıydı. Katmanlı olan mekân belirlenimlerinde gerçekleştirdiklerinin öznesi olarak mekâna inerken mekâna aşkın öznellikte kendini açılıyor, gerçekleştiriyor olarak fail olmakta vücuda getirmesiydi. Gerçekleştirdiklerinin öznesi olarak hep aşikâr olardı. Mekâna dair oluş içinde sebeplere aldanan için ise gizilde kalmış olduğundan, kör bakılındı.

Zaman ve mekân, öznenin tinsel/ öznel olarak -kendine- yarattığı dünya içinde var olduğunun gerçeğini taşımaktaydı... Sadece nesnellığe, nicel belirlenimli dünyaya aldanan için, zaman ve mekânın öznelliğe dair böylesi anlam-değer belirleniminde gerçekleşiyor olması bir anlam ifade etmeyebilirdi ama gerçek, bazıları kör bakarken dahi çoklu belirlenimlerde gerçekleşti. Gerçeğin sahibi olan Allah ile buluşmak için ise iman (eminlik), ilim, talim, alim, terbiye bulma süreç belirlenimlerinde ve temsile dair gerçekleşen varoluş içinde karşılıklı var olmak olanaklı olduğundan, yakın bulmak olması gerekendi.

Zaman ve mekân bağıntısında var olanlar, gerçekleştirdiklerinin öznesi olan yaratıcıya gafil olsalar da O, gerçekleştirdiklerinde kendi seyrinde iken gerçekleştirdiklerinin öznesi olarak hep aşikâr olandı. Aşikâr olana kör olmak anlamından, bilgisinden yana idrak sahibi olmamak anlamını taşımaktaydı. O'nu bildikçe, anlama olanağı buldukça, daha yakın olarak buluştukça hitap-muhatap ilişkisinde beraberce var olmak da vardı. Sonunda yaratıcı özne, kendisinden var kılmış olduğu içindir ki gerçek kılmış olduğu ve başkası kılıp da muhatap aldığı özneler ile varoluş ilişkisinde onlar tarafından yaratıcı olduğunun onanmasından ileri, yaratımda kendisini anlamaya çalışanlar ile anlaşıldıkça beraberce var olunan bir dünya kurmuştu. Beraberce var olunan dünyada yaratılmış olanın muhatap alınması ise değer olarak varoluştta önemli olanlar içinde en önemlilerdendi.

Karşılıklı muhatap alınmanın olanağı içinde aynalaşan öznellikte birbirini kucaklıyor olmak, anlam-değer-duygu ilişkisinde birbirine mekân olmak olanaklı kılınmıştı. Allah'ın kendilik dünyasında bulunuyor iken Allah'ı gönül dünyasında bulmak, buluşmak, muhatap alınıyor olmakta iken karşılıklı varoluştta varoluş, ortak gerçeklik olarak bulunmaktaydı. Nesnel zaman akışı içinde nesnellığe aşkın öznel zamansallıkta birbirini anladıkça birbirine inmek, bağıntılı oluş içinde birbirini yorumlar iken anlamaya çalışıyor olarak birbirine yükselmek,

birbirine açılıyor olmak, karşılıklı varoluşta muhatap alınmış olmanın gereğinde gerçekleşmekteydi.

Bilinmek isteyen, onanmak isteyen ve bu ikisinden daha çok dehası gereği anlaşılacak isteyen Allah söz konusu ise bilinmek, onanmak ve anlaşılacak istencinin evrensel kılınmış olduğu varoluşta Allah'a ait olup da kendimize dair bulduğumuz bilinmeye, onanmaya ve anlaşılmaya dair ortak bir yönümüz vardı. İlahi sıfat, karakter ve kimlik belirlenimi olan ilahi isimler ile bakıldığında dahi Allah'a ait ve tanrısal olup da evrensel olan birçok yönümüz ile ayna kılınmış olma belirleniminde Tanrı'nın muhatap alması olanağını yine Allah'tan var olmaya dair beslenir iken bulabiliyorduk.

Muhatap olanlar sükutta sükûnet içinde buluştukları gibi birbirine ayna oldukları yönde birbirlerinde karşılık bulmakta olarak birbirlerine yükselmekteydi. Dil aynasında da birbirini bildikçe, onadıkça, anlayabildikçe birbirini kucaklama anlamında birbirinin gönlüne dokunmakta ve inmekteydi. Katmanlı oluş içinde birbirine yükselmiş olarak karşılıklı varoluşta birbirine ayna olmaktadır.

Dil sadece iletişim aracı değil, varlığa dair veya ait olanı -gerçeği- belirli kılma, açık etme, öznel alana yani düşünce alanı olan kendilik dünyasına taşıma olanağıydı. Görüngübilimin en temel olgularındandı ama bundan da ileri anlam-değer yüklemeleri ile öznellik alanını yeniden biçimler iken öznesini de yüklem alınmış özdeşlik belirlenimlerinde tinsel/ öznel anlamda yaratma olanağını olanaklı kılmaktaydı. Tinselliğin anlam-değer yüklemelerinde yaratım olanağı olarak dil, var olanlar içinde var olanlara aşkın, doğa zemininden hareket ile doğaya aşkın tinsellik/ öznellik alanında yaratıma dair biçimleyici nesneydi. Ortak anlam-değer dünyalarına eylenirken de kültür ve medeniyet olgusal olarak yaratılmış dünyalarda doğmayı eyley kılmaktaydı.

Var olanlar içinde dil ile yaratılmış dünyalara doğan ve yaratılmış dünyaları yaşayan özne için, varoluşunu dil dolayımında anlam-değer yüklem edinmelerinde tinsel/ öznel anlamda yaratıma dair buluyor olması kaçınılmazdı. Yani yaratılmış dünyalar içinde kendini de yaratıyor olmak, özne olmanın doğasında anlam-değer belirlenimli yüklem edinme dolayımında kaçınılmaz olarak bulunmaktaydı.

Her dünya/ dünyalar yaratılmış dünya/ dünyalar idi. Tin sahibi olmak dünya sahibi olmaktı... ki var olanları yaşamaya aşkın, yaratılmış dünyalarda yaratılmış dünyalar yaşanmaktaydı. Anlam-değer varlığı özne, var olanlara aşkın yaratılmış dünyalarda -metafizik varoluştaki kendi olmayı gerçekleştirdiklerinin öznesi olarak tinsel anlamda yüklem aldıklarıyla vücut kazanmış olmakta bulmaktaydı. Ancak, yüklem alınmış özdeşlikte gerçekleşen kendi olma belirlenimleri, süreksizlik içinde olmak-bitmek oluşunda irade-duygu, içgüdü- haz, anlam-değer, kişilik-karakter-kimlik vb. değişen olguların oluş belirlenimli gerçekleşmesinde gerçekleşmekteydi... ki yüklem alınmış özdeşlik belirlenimlerinde öznellik, varlıksal anlamda değişmeyen şahsın -zatın (öznenin)- yüklem aldıklarına bağlı olarak değişen öznellikte kendini gerçekleştirir iken kendini tinsel -varoluşsal- anlamda hep gerçekleştirme, başka bir deyişle de hep yaratma olanağı içinde bulmakta gerçekleşmekteydi.

Bu, oluş belirlenimli varoluş durumu dolaylı olarak da tarih öznesi olan insan için, anlam-değer belirlenimlerini -ortak- miras olarak bulur iken değişen dünyalarda yani değişen anlam-değer yüklemli değişen zamanlarda tinsel anlamda hep yeniden yaratılıyor olması anlamını taşımaktaydı. Eskilerin belirtmiş olduğu zamanın ahkâmı veya zamanın ruhu denilen ifade, değişen zamanlara -dünyalara- işaret eder iken değişen dünyalar içinde değişen insanlığın kendisini hep bir öteye taşıdığına yani tinsel anlamda gerçekleşen gelişimine, tekâmülüne tanık kılmaktaydı. Bu bağlamlarda dil, varoluş nesnelere dolayımında

aidiyet belirleniminde mirasın kısmi anlamda veya tamamen değişmesi sonucunda kendini yeniden anlamlı kılmaya yönelik olarak konumlandırılan insanın tinsel anlamda yeni anlam-değer yüklemlerinde yaratılmış dünyalarda doğmasının, yaşamasının olanağı olarak yaratım nesnesi olması sebebiyle önemliydi.

Sadece yaratılmış dünyalarda var değildik. Değişen dünyalarda - zamanlarda- var olmayı bulmak söz konusu olmakta ise evrensele, hakikate dair değişmez olan ilkeleri hem hakikati açık edecek hem de ahlak biçimsel anlamda yaşamsal olarak gerçekleştirmeyi olanaklı kılacak bir dile de ihtiyaç vardı.

Öyle ise hak kılınmış olan varoluşu hak etmek ve bu doğrultuda hakikat ile uyumlu yaratılmış dünyalarda doğmak, yaşamak için hakikati açık eden ve öznelliği bu anlamda yaratım belirleniminde ahlak biçimsel olarak da eyler olan, biçimleyen gerçeğin -tevhidin- diline de ihtiyaç vardı... Ki nefsi emmareden -idin tekbenci doğasından- dolayı boşluğa -anlamsızlığa- savuran heva ve haddi dışında yaşandığında nesnelere mahkûm kılarken sonuçta anlamsızlığa kapı aralayan hazlar sebebiyle yaratılmış dünyalarda kaybolmak söz konusu olmasın. z kendilikten uzaklaşırken varoluş nesnelere kendi olmaya yitik ve yabancı kalınmasn. Ayrıca mahiyetten uzak niceliğin, anlamsız bırakan ve hakikate kr kılan bakışımında değersizleşen varoluşta, varlığa ve varoluşa duyarsızlaşmak olmasın. Bu anlamda esasları itibarı ile değişmez değerlere haiz olup da hakikat ile uyumlu yaşamı önceleyen İslam olmayı nasip eden Cenab Allah'a hamd olsun, sonsuz şkrlere olsun.

Dil, diğer melekeler zemininden hareket ile düşüncenin yaratıcı doğasında anlam-değer yüklemleri ile öznelliğin yaratım olanağıyd. Kimlik belirlenimleri dahi bu anlamda dilin öznellikte yaratım olanağı olarak nasıl iş gördüğünü anlamak için örnek verilebilirdi. Kültür veya medeniyet içerikli anlam-değer edinimleri içinde aidiyet belirlenimli

olarak inşa edilen -üretilen- bireysel öznelliğin, ortak üst anlam-değer belirlenimlerinde dil ve yaratım bağıntısında gerçekleştiği yönünü de unutmamak gerekirdi.

Musa'ya "Korkma! Benim ben Rabb-ül Âlemin" denilirken özde -içerde- olan öznenin dil dolayımında sadece kendini görünüşe taşıması, aşikâr etmesi, dilde ve tavır belirleniminde kendini açmıyor olması gerçekleşmekte değildi. Bunlar gerçekleşir iken Musa'nın zihninde Rabb-ül Âlemin olarak Tanrı'nın kendini yaratıyor olması, Musa'nın da yaratıcıya sıfat belirlenimli isim ile anlam yüklü bakıyor olması ile yaratılmış öznellikte bakıyor olması gerçekleşmekteydi. Dilin öznesi dil dolayımında yaratıcı etkinlikte iken hem isim belirlenimlerinin öznesiydi hem de isim belirlenimlerini kendine nesne kılmaktaydı. Hem kendine nesne kıldığı öznesi iken kendini, yarattığının varoluş nesnesi kılmakta hem de yaratım etkinliğinde yarattığının öznesi olarak yarattığını yüklem almış olarak kendini görünüşe taşımaktaydı. Yaratmak; kendinden yaratırken yarattığına kendini nesne kılan ve nesne kılar iken kendisinden paye vermek ile yaratmış olan Allah'ın gerçekleştirdiklerinin öznesi olarak Allah olmayı buluyor olmasında gerçekleşmekteydi.

Musa hitap-muhatap ilişkisinde dil dolayımında kul olma belirleniminde görünüş bulurken hem kendi olma beliriminde yaratılmış -hakiki varlığa yüklem alınmış- özneydi hem de hakiki varlığa yani Cenabı Allah'ın muhatabı olarak dil dolayımında görünüşe gelmesinin nesnesiydi. Hitap-muhatap ilişkisinde de Rabb-ül Âlemin hakiki varlık olması sebebiyle hem Musa'nın varoluşuna kendini nesne kılmaktaydı hem de Musa'yı kendisinden verdiği payenin pay sahibi kıldığı öznellikte muhatap olacak özne kılmaktaydı.

Musa dahi dil dolayımında Musa olmayı kendine yüklem alınmış özdeşlikte bulur iken hem Musa olarak var olmasının nesnesiydi hem de Musa olmanın öznesi olarak kendi olmayı bulmaktaydı... Ki özne

olarak dil dolayımında vücuda gelerek görünüş bulmanın doğasında hem yüklem alınmış olunanın nesnesi olmak hem de öznesi olmak kaçınılmaz olarak bulunmaktaydı... ki böylesi oluşta yaratılmış öznellikte yüklem alınmış olan anlam-değer beliriminde tinsel anlamda kendi olmak olanaklı kılınmaktaydı. Özne olarak görünüşe gelmek, gerçekleştirdiklerinin hem nesnesi hem de öznesi iken düşünce etkinliğinin yaratım etkinliği olmasında gerçekleşmekteydi.

Anlamın tanrısal belirlenimleri (dirimsel, eril, yüklemsiz olarak yüklem yani dolayısız olarak sadece kendine özdeş kendi olması ile) eyler olması doğası gereğinde özne, yüklem alınmış özdeşlik içinde öznelliği, yaratım etkinliğinde yaratılıyor olarak bulmaktaydı. Anlamın, iradenin, duygunun, değerlerin öznellikte eril olarak eyler doğası, öznelliğin her an bir oluş içinde yaratım içinde yaratılıyor olması gerçeğini taşımaktaydı. Yaratan özne, yaratılan özne olarak kendini yaratım etkinliğinde özne olmanın gerçeğinde bulmaktaydı. İşte dil de anlam-değer-duygu, irade yüklemelerinde eyler olduğu yönde yaratan öznenin yaratılan öznellikte kendini gerçekleştirirken tinsel anlamda yüklem aldıkları ile kendi olabilmesi gerçeğini taşıyan yaratım nesnesi olarak önemliydi.

“Korkma! Benim Ben Rabb-ül Âlemin” denilirken dilin yaratım nesnesi olduğu gerçeğinde Cenabı Allah kendini de “Ben” ve Rabb-ül Âlemin olarak ifade etmekte, tanımlamakta iken dilde beliren kimliğe dair anlam-değer belirimli yüklem alınmış özdeşlikte yaratılmış öznellikte kendini açık etmekteydi. İsim nitelemesinde ismi kendiliğe yüklem alırken kendini dilde halk eden Allah’ın dil dolayımında hem yaratıcı özne hem yaratılan öznellikte kendi olmayı açılmadığına, ifade ettiğine tanık olunabilirdi. Hem yaratıcı özne iken hem de yaratıma dair kendini yaratıma dair nesne kılındı.

Her yaratım biçiminde nur hem nesnel hem öznel doğası gereği ile yaratıcı özneydi ve töz bağıntısında yaratıma nesne olmayı da kendinde

bulmaktaydı. Dil dolayımında da anlam-değer-kimlik belirlenimli yüklem aldığı kendine nesne kılar iken kendisini de yüklem aldığı öznesi bulur iken kendisine nesne kıldığı yaratıcısı olarak hem varoluş nesnesi hem de öznesiydi... ki her yaratım belirleniminde yarattığının (anlam-değer, içerik-biçim, irade-duygu vb. belirlenimli) hem öznesi hem nesnesi olmak, yaratıcı için kaçınılmaz olarak bulunandı.

Katmanlı var oluşta gerçekleşen her yaratım belirlenimi Allah'ta, Allah'tan olmasıyla Allah ile Allah için varken Allah'a ereksel olarak dönüyor olmanın gerçeğinde Allah'ın olarak gerçekleşir iken Allah, Allah olmayı gerçekleştirdiklerinin hem öznesi hem de nesnesi olmakta bulmaktaydı. Dil dolayımında da Ben olmayı ismi azam olarak bulur iken Allah olmayı anlam-değer, karakter-kimlik belirlenimli olarak benliğine yüklem alınmış özdeşlikte gerçekleştirir iken aidiyet belirlenimli inanç nesnesi olarak bulmaktaydı... Ki her özne ismi, gerçekliği olduğu ve aidiyet duyduğu ölçüde öyle olduğunun gerçeğinde inanmış olarak bulmaktaydı. Anlam-değer belirlenimli yüklem alınmış özdeşlikte gerçekleşen isimler dahi yaratımın nesnesi olarak öznelliğe, emin olma belirlenimli inanılan olması ile sahiplenildiği kadar gerçek olmakta iken giyilen elbise gibiydi. Şekilsiz olanın vücuda geldiği ve kendi olmaya tutunduğu varoluş belirlenimiydi.

Dilin; tanrısal olup da yani evrensel kılınmış olan yaratıma dair doğası sebebiyle özneler arası ilişkide anlam-değer-duygu-irade akışı içinde Allah'tan farklı olarak yaratıcı öznellikte yaratılan özne olmanın gereğinde yaratım etkinliğinde varoluşu ortak gerçeklik olarak bulmayı olanaklı kıldığını unutmamak gerekirdi. Allah için yaratıcı özne iken yaratılan öznellikte kendi olmayı gerçekleştiriyor olması, yarattığı özneler için katmanlı varoluşta yaratıcı öznellikte yaratılan özne olarak kendi olmayı buluyor olmakta gerçekleşmekteydi.

Katmanlı varoluşta karşılıklı var olmak olanaklı kılınmış iken birbirini muhatap alan özneler arasında dil dolayımında anlam-değer yüklem edinimlerinde yaratım etkinliğinde yaratılıyor olmak kaçınılmazdı. Dil dolayımından bakıldığında dil, gönderge belirlenimleri ile bilgiye haiz gerçekleşir iken bilginin sadece salt bilmeye dair gerçekleşmediği, öznellikte -anlamın değer yargısal olması sebebiyle- değer biçimsel gerçekleşmesi sonucunda yaratıma dair gerçekleştiği gerçeğini de açık etmekteydi.

Anlaşılan o ki Tanrı'nın Tanrı olma hikayesinden biz kullara çıkartılacak çok dersler vardı. O'nu anlayabilmek için, varoluşa dönüp tanrısal olup da gerçekleşenlerin izleğinde O'nu anlamaya çalışmak gerekirdi ama O'na yükselmeden, ermeden O'nu anlamaya çalışmak yetersiz kalırdı/ kalabilirdi. İnsanın ne olduğu ve insan olmanın nasıl gerçekleştiğini bilmekten ileri, insan olarak var olmanın irade-duygu, anlam-değer, biçim-içerik belirlenimlerinde ne için gerçekleştiğini anlayacak isek Cenabı Allah'ı anlamaya ihtiyacımız vardı.

Sorularımızı sadece bilmeye yönelik değil, anlamaya yönelik de sormak gerekirdi. Yaratım; anlam-değer, içerik-biçim bağıntısında temsil-indirgeme oluşu içinde gerçekleşir iken yorum biçimsel gerçekleşmekteydi. Ahlak biçimsel oluşa eylemekte ve yaratım nesnelere de ahlak biçimsel kılmaktaydı. Çoklu gerçeklik bağıntısında yorumlama erkinde yaratıcı etkinliğe katılırken anlayabilmek daha kolaydı. Ancak, ilham ve sezgi ile anlayabildiğini kavramlaştırarak anlaşılabilir, kavrayabilir kılmaya da anlaşılmayı evrensel kılabilmek için ihtiyaç vardı.

Gerçeğe gerçeği yaşarken katılıyor olmakta, gerçekten nefes alırken gerçeği hissetmek, anlamak, kavramak ile gerçeğe gerçekle bakıyor olmak, müşahede de -tanık olmakta- da anlayabilmenin gereği olarak olması gerekirdi. Böylesi tanıklık, kendiliğe dışsal bulunan olmaktan öte, kendisini -gerçeği- yaşarken kendisine kendisi ile tanık olmanın

gerçeğini taşımaktaydı... ki böylesi tanık olmakta gerçeği anlayabilme olanağı da yakalanmış olmaktaydı.

Rahmanı yaşarken rahman olmanın nasıl ve ne için olduğunu anlamak, Rahimi yaşarken rahim olmayı anlayabilmek, Adl olanı yaşarken adaleti anlayabilmek vb. gerçekleşirken olgusal belirlenimli olanı bilmekten daha çok gerçekleşen olguyu ve öznesini anlayabilmekte gerçekleşen bir tanıklığı içermektedir. Birbirini anıyor olmanın karşılıklı varoluşu içinde muhatap alınıyor olarak var olmak, özneliği değer biçimsel olarak gerçekleştirme olanağı içinde anlamlı kılmayı da beraberinde getirmektedir. Yaratıcı özne söz konusu ise yarattığının hem öznesi hem de nesnesi olan için, yarattığı da karşılıklı varoluşun hem nesnesi hem de öznesi olurken hakiki anlamda varoluş ortak gerçeklik olarak gerçekleşmektedir.

Kendisine gizil olmayan yaratıcı öznenin, varlık deryasında katmanlı yaratımda bulunur iken hep içerde gizilde kalması ama gerçekleştirdikleri üzerinden gerçekleştirdiklerinin öznesi olarak aşikâr olması, kendisini yarattıklarına görünür kılması söz konusu olmakta iken hakikati görünür kılacak dille, kavramsal yaklaşıma ihtiyaç vardı... ki hakikat dil dolayımında açık ediliyor, eylemde yaratıcı etkinlikte ve güzel ahlak ile kendisine katılıyor iken dile, yaratıcı etkinliğe -değer üreten çabaya- ve güzel ahlaka önem göstermek elzemdi... ki anlayabiliyor olarak yaratıcı etkinlikte yaratıcı etkinliğe katılıyor olmak ile var olmak hakkı gereği ile gerçekleşmiş olsun.

Ahlak biçimsel gerçekleşen yaratım -varoluş- içinde olan bitende gerçekleşen ilişkilerde ötekinin sorumluluğunu almayı olanaklı kılan vicdan ile de -güzel- ahlak sahibi olmaya ihtiyaç vardı. Gerçekleşenlerin yaratım etkinliği içinde sonuçları olduğu varoluşta güzel ahlak olması gerekendi... ki yaratım ile uyumlu oluş içinde bütünlüğünü koruyor olarak kendi olabilmek olanaklı olsun. Karşılıklı varoluş olanağında diğer özneler ile aynalaşılan bir dünyada derinliğine gerçekleşen bir

oluş içinde kendi olmanın tadına varılırken ortak varoluşun da tadına varılabilsin. Muhatap olmakta karşılıklı var olabilmenin tadında varoluş, hakkı gereği ile bulunabilsin... ki gerçeği anlayabilecek duyarlılıkta gerçeğe katılıyor olmak olanaklı olabilsin. Gerçeği biliyor, onuyor ve anlayabiliyor olarak hakkı gereği yaşamak olanaklı olabilsin. Yaşadıkça daha çok anlıyor, biliyor olunan oluş içinde hep gerçeğe yükselmenin ve yükselirken yaşamamanın olanağı yakalanabilsin.”

*

“Düşünmekten kendimi alıkoyamadığım bir soru var ki beni derinler de hep rahatsız etmekte. Işık hızı doğrusal anlamda hareket biçimi olarak yerellikten bakıldığında elbette Tanrı'nın tanrı olmasına yeterli değildi. Ancak, yerelliğe aşkın ahadiyette yani yekvücut olunan nur alanında yeterli olabilir miydi?

Elbette yeterli değildi. Nurun kendisi de sadece ışık hızı ile sınırlı kılınmayacak hızlarda yekvücut olmayı korur iken yerelliğe aşkın yaratım etkinliğinde yerelliği var etmekteydi. Yaratırken yaratıcı olduğunun idraki ile kendilik bilinci -ben- olan için kendinden olarak var ederken yaratımın en temel ilkelerinden olan başkası kılıyor olarak yaratmak söz konusu olandı. Nur, ben olduğu idrakine örtünüyor olması ile yaratmakta da değildi. Yaratıcı olduğunun ve ben olduğun idrakine örtünüyor olarak yaratım etkinliğinde bulunulduğunun görüşünde bulunanlar, yaratımın yaratım olarak gerçekleşebilmesi için her daim yaratıcı olmanın idrakinde ve kendilik bilincinin -ben olmanın- korunması gerektiği gerçeğinden uzak düşünmekteydiler. Yaratırken hem kendiliğini muhafaza eden hem de yarattıklarını ereğine bağlı olarak neden kıldıkları ile var edip de varlığında yöneten, ereğine sevk eden ve onlara geri dönebilen -ilgilenen- bir Tanrı için doğrusal anlamda yerellik üzerinden hesaplanan ışık hızı yeterli olamazdı.

Yaratmak, frene basmak misali yavaş hızlara inmeyi olanaklı kılan kuvvet etkileşim yapıları var etmek ile gerçekleşme olanağı bulsa da en temelde yaratıcı töz için ışıktan hızlı hareket etmesi esastı. Doğrusal anlamda yerel bakıldığında bir yerden bir yere olarak ışık hızında hareket etmek olağan olsa da yaratıcı töz olması anlamında nur, yerelliğin olmadığı ahadiyet belirleniminde yekvücut olmayı bulduğu etkileşim hızında bulunması gerekendi. Nurda bilgi işlem ve bilginin yapısal anlamda işlevsel (yazılımsal ve yazgı belirlenimli) kılınıyor olması ışık hızından daha hızlı gerçekleşmeliydi ki yaratım da gerçekleşebilsin. Bu anlamda nurun sadece ışık hızı hareketinde bulunduğunu belirtmek, özde gerçekleşen farklı hareket biçimi ve hızlarından habersiz olduğu anlamını taşımaktaydı.

Nurun ışık hızında ve ötesinde doğrusal hareket ediyor olması tespit ediliyor olsa da nur, doğrusal hareket gerçekleşir iken kendinde kabz-bast, emme-emilme belirlenimlerinde sarmal döngüsel hareket ediyor olsa da sarmal döngüsel oluş hareketine de aşkın farklı hareket kabiliyeti gösterebilmekteydi. Doğrusal yürüyen bir insanın yürürken birçok farklı hareket yapıyor olması gerçeğinden bakıldığında nurun sadece bir hareket biçiminde hız olarak sınırlı kabul ediliyor olması yaratım söz konusu ise kabul edilemezdi. Katmanlı gerçekleşen nurani kuvvet alanlarında hareket etmek sarmal döngüsel -spinsel- olsa da nur sadece bir hareket tipinde hareket ediyor değildi. Katmanlı oluşta yapısal belirlenimli nurların yavaşlayan hızlarda etkileşim gösteriyor olmaları da yaratımın açık olmasının bir gereği idi. Artık, ışık hızı sabitesinin doğrusal anlamda doğru olsa da nurun kuvvet alan belirlenimleri içinde sarmal döngüsel hareket ederken hareket ettiği alanda daha fazla yol kat ettiği ve diğer hareket biçimlerinde bulunur iken daha hızlı hareket etme olanağı içinde varoluş sergilediği kabul edilmeliydi.”

*

“Nurun sınırsız hızlarda kendilik bilincini -ben olmayı- koruyarak hareket ettiği gerçeğine tanık olabilseydik, nurun yekvücut olarak ışıktan kat be kat hızlı hızlarda gerçekleşen zaman genişliğine kıyasen ne kadar durağan olup da yavaş hareket eden bir oluş içinde var kılınmış olduğumuza tanık olunabilirdi. Eskilerin tayyi mekân dedikleri bir yerden bir yere ışınlanmışçasına gitmek ve birçok yerde bulunabilmek, iş görmek ayrıca tayyi zaman denilen az zamanda yapılamayacak kadar işleri başarmak, zaman içinde zaman oluşturabilmek vb. olayları, zaman genişliği olan katmanlara -boyutlara- ruhani yani öznel anlamda nurdan besleniyor olarak yükseldikçe gerçekleştirmek de olanaklıydı.

Özellikle tayyi zaman olayında dikkatimi çeken bir durum vardı ki an kadar kısa oluş içinde birçok işi bitirip hiç zaman geçmemişçesine bulunduğu zaman anına dönmekte gerçekleşen, kişinin -velinin- Cenabı Allah'ın yardımı ile gerçekleştirdikleri sonucunda olmuş bitmiş kıldığı bir oluşa yeniden dönüyor olarak yaşama devam ediyor olmasıydı. Bu gerçekleşirken de tayyi zaman yapan kişi dahi bir üst katmanın -boyutun- yaratım etkinliği içinde olmuş bitmiş kılmanın/kılınmanın sonucunda yaratılıyor olarak kendi olmayı bulmaktaydı. Kişi tayyi zaman yaparken dahi Cenabı Allah'ın yaratım etkinliğinin sonucunda kendi olmayı bulmaktaydı.

Olmuş bitmiş içinde var olmak, varlığı, varoluşu yeniden sorgulamayı gerektirmekteydi ki varoluş olmuş bitmiş içinde gerçekleşir iken sürekli olan varlığın gerçekleşme oluşu içinde sonuçta yaratılmış olarak var olunmaktaydı.

Özde sınırsızca gerçekleşen bilgi işlevsel ve işlemsel oluşunun sonucunda yaratılmış olmayı özden hareket ile bulurken olmuş bitmiş kılma oluşu içinde yaratılıyor olmayı buluyorduk. Doğada gerçekleşen zamanın da göreceli olduğu düşünülüğünde duyuşsal algıya kadar gelen zaman oluşu içinde hep bir önce gerçekleşen doğaya tanıktık.

Doğa içinde varoluş bulurken dahi olmuş bitmiş kılınıyor oluşu içinde gerçekleşme olanağı bulmaktaydık. Sekiz dakika önceki güneşe bakıyorken veya bir saliseden daha kısa gerçekleşen oluş içinde önceki bir duyu nesnesini deneyimliyorken de olmuş bitmiş kılınıyor oluşun içinde gerçekleşenler deneyimlenmekteydi. Biyolojik olarak da öncesinde gerçekleşen nesnel değişimlerin öznel karşılıklarının sonuç olarak deneyimliyorken olmuş bitmiş kılınıyor olmanın oluşu içinde yaratım gerçekleşmekteydi. Yaratıcı tözden hareket ile özsel anlamda bağıntılı olan oluş içinde bir önce gerçekleşenlerin etkileşim etkileri sonucunda yaratılmış olmak, olmuş bitmiş kılınıyor olmanın oluşunda gerçekleşmekteydi.

Nurun nesneliliği zemininden hareket ile bakıldığında fizik -doğa- yasalarının yaratılıyor olması yaratım oluşu içinde kaçınılmazdı. Nurun nesneliliğine aşkın öznellikten hareket ile bakıldığında özneliliğin de hem subuti sıfat hem karakter ve kimlik belirlenimli hem de rahmete dair olarak yarattıklarına geri dönüşte (dua, nübüvvet, adalet vb.) olması da ahlak biçimsel ilke belirlenimli olarak varoluş gereği ile kaçınılmazdı. Yani nurun nesnel ve öznel olan kendine özdeş ikili doğası sebebiyle gerçekleşen iki açılımlı oluş belirleniminde yani hem fizik yasa belirlenimli hem de tinsel gereklilik veya yasa belirlenimli oluş içinde yaratım ve yaratım ilişkilerini gerçekleştirmesi söz konusu olardı. Fizik doğa zemininden hareket ile varoluş eşikleri üzerinden ve uyumluluğun da gözetilmesi üzeri yükselen yaratım oluşu içinde, yarattıklarına gerçekleştirdikleri üzerinden geri dönüşün olması ilkeselliği de rahmete dair tinsel bir yasaydı. Hakikatten paye alırken pay sahibi olarak kendi olmayı başkası olarak bulmak ve gerçekleştirmek de yaratımın temel ilkelerinden olarak yasaydı. Yaratılmış olanların gerçekleştirdiklerinin sonuçları olan dünyalarda yaratım oluşu içinde hep var kılınıyor olmaları da en temel yasaydı. Zerre kadar iyilik veya kötülük yapanın yaptıklarının sonuçları ile

karşılaştığı dünyalar içinde bulunması; adalet, rahmet ve hak ilkelerinin tesis ediliyor olması gerçeğinde yasaydı.

Nurun hem nesnel hem de öznel olan ve aynılık düzeyinde kendine özdeş gerçekleşen ikili doğası gereği ile gerçekleşen iki açılımlı olan fizik yasaları ve tinsel yasalar ile de bakıldığında, gerçekleşenlerin sonuçları olan dünyalar içinde hep var kılınıyor olmanın oluşundan dahi bakıldığında, olmuş bitmiş oluşun içinde yaratılıyor olmanın gerçeğine tanık olmak gerekirdi.

Öyle ise zamanı dahi bir kurgu içinde buluyor iken imtihanın anlamı neydi? Olmuş bitmiş kılınıyor olmanın sürekliliği -oluşu- içinde yaratılıyor olmak başkası kılınmak ilkesi gereği gerçekleşir iken imtihan, başkası olarak kendi olmanın sürekli kılınıyor olması gerçeği ile gerçekleşmesi gerekendi. Yaratılmış olanın potansiyelinde bulunanı imtihan unsurları olan zorluk, acı vb. belirlenimlerde gerçekleştirir iken açık etmesinin gereği idi. Potansiyel açık edilirken de özünden hareket ile ereğinde olanı gerçekleştirmek ile tekâmül etmenin de gereği idi.

İmtihan, ne olduğunu açık etmekten daha çok neler yapabileceğimizin yöntemi olan olanak olarak ne veya kim olabileceğimizin anlamını taşımaktaydı. Ne olduğuna dair kendi varlığından emin olanın, neler yapabileceğinin ve gerçekleştirdikleri ile kendini aşarken ne veya kim olabileceğinin gerçeğini taşımaktaydı.

İmtihan etmek, öznellik söz konusu ise sorumlu kılınmış özne olduğunun da gerçeğini taşıy iken aidiyet ve sorumluluk üzeri kendi olmayı gerçekleştirmenin gereği olarak olması gerekendi... Ki yaratılmış olan özerk anlamda başkası olma belirleniminde kendi olmayı özgünce gerçekleştirir iken özne olarak Cenabı Allah tarafından muhatap alınmış olsun/ olabilsin.

Nurun sadece nesnel değil, öznel belirlenimlerinin de olması, imtihanı ahlak biçimsel kılar iken imtihan, ereğinde nasıl bir ahlak sahibi

olunması gerektiği gerçeğini de taşımaktaydı. Yaratım, nurun nesnelliği zemininden hareket ile nesnelliğe aşkın gerçekleşen öznelliğe bağlı gerçekleşir iken yönelimsel anlamda amaç varlığı olunması, yaratılanın anlam-değer, içerik-biçim, erek-neden, töz-öz, bağıntısında gerçekleşmesi, duygu belirlenimli olarak değer üreten çaba -emek- içinde bulunulması yaratımı ahlak biçimsel kılmaktaydı. Yaratım ile beraber açık olan sıfat, karakter, kimlik belirlenimlerinin de aidiyet olarak yüklem edinilmiş özdeşlikte gerçekleşiyor olmaları da yaratım ile beraber ahlak biçimsel bir oluşta bulunmaya nedendi.

Yaratmak, olanakları dahilinde kendini gerçekleştirir iken yüklem alınmış özdeşlik belirlenimlerinde kendini de ahlak biçimsel anlamda yaratmak anlamını taşımaktaydı. Yaratılanlar ile gerçekleşen ilişkilerde de öznelliğin anlam-değer yüklemeleri doğrultusunda gerçekleşen ahlak biçimsel doğası gereği ahlak sahibi olarak kendini gerçekleştirmek kaçınılmazdı. Bu anlamda Rabb-ül Âlemin olan Cenabı Allah'ın vahiy bilgisi ile de bildiğimiz, rahmeti kendine farz kılmış olması yani ahlak edinmiş olması hem kendi hem de yarattıkları için sürekli bir varoluşun olanaklı kılınması adına önemliydi.

Tarihsel anlamda iyileştirme, gelişim, tekâmül ilkeleri rahmeti olgusal anlamda görünür kılmaktaydı. İlkesel (adalet, şifa, ilim, hikmet, estetik, inanç vb.) olanın alan belirlenimli (hukuk, tıp, bilim, felsefe, sanat, din) olarak gerçekleşmesi ve gelişimi de rahmeti olgusal anlamda görünür kılmaktaydı. Biyolojik anlamda canlılığın hakikatten paye almaya bağlı olarak hep kendilik korunumu olanağı içinde gerçekleşmesi de rahmeti olgusal anlamda görünür kılmaktaydı. Öznellikte gerçekleşen öznel kritik us formasyonu olan vicdanda, hakkaniyet ve hak ilkelerinin öncelenmesi de rahmeti olgusal anlamda görünür kılmaktaydı. Doğada uyumluluk esas iken doğadaki oluş ve gelişimde de rahmetin olgusal anlamda öncelendiğine tanık olunabilirdi. Rahmetin tesis edildiği her

alan belirlenimine dikkat ile bakıldığında rahmet, kendini aşma olanağı içinde var olabilmektir.

Yaratımda da kendini olanakları dahilinde gerçekleştiren yaratıcı için her olanak belirleniminde yüklem edindikleri ile kendini aşma olanağı içinde bulunması söz konusu idi. Varlıksal anlamda kendini aşmak değil, tinsel anlamda olanakları dahilinde kendini yaratımda ve yarattıkları ile olan anlam-değer ilişkisinde aşmak olanaklı bulunmuştu. Yaratımda ve yarattıkları ile Allah, Rahman, Rahim vb. olmak yaratıcı özne için yaratım ile beraber gerçekleşir iken ve sonrada edinilen karakter ve kimlik belirlenimleri tinsel anlamda kendini aşma olanağında kendini gerçekleştirmek anlamını taşımaktaydı.

Her yaratılmış olan, yaratıcıdan paye alırken özneliğin doğasından da paye almış olarak kendi olmayı ahlak biçimsel bulmaktaydı. Hakikatten paye almanın olanağı içinde varoluş olanaklı kılınmış iken her varlık paye aldığı kadar pay sahibi olarak Cenabı Allah ile diri, şuurlu, öznellik belirlenimleri de içeren bir oluşta ahlak biçimsel olarak var olmaktadır. Bütüne dair varoluşta uyumluluk esas kılınmış iken bütüne dair olmak içinde de ahlak biçimsel varoluş kaçınılmazdı. Uyum, estetik belirlenimlerine bağlı olarak doğru ve iyi olanın gerçekleşme olanağı içinde her varlık, kendi olmasını içerik-biçim, anlam-değer vb. yüklem belirlenimlerinde olanaklı bulur iken ahlak belirlenimli varoluş biçimselliğine haizdir.

Ahlak; özneler arası ilişkide ilişkilerde uyumluluğun, sürekliliğin, sürdürülebilirliğin ve geleceğe ortak biçimde adım atmanın gereği olması ile ilişkileri yönetebilir olmanın gereği olarak ilke içerikli, erek belirlenimli gerekli olan -kılınan- kurallar bütünüydü. Ancak, ahlak sadece kurallar bütünü olmaktan ileri özneliğin doğası gereği gerçekleşti. Yaratımda da rahmet esas kılınmış iken ahlaktan kaçışın olmadığı oluş içinde varoluş gerçekleşmekteydi. Varoluş ahlak biçimseldi. Her yaratılmış olan anlam-değer, içerik-biçim, erek-neden,

töz-öz, öznellik-nesnellik bağıntısında sonunda açık olacak gerçekliğe - hikmete- haiz olarak da var iken ahlak biçimsel olarak yaratılmış olmayı bulmaktaydı.

Bu doğrultuda belirtmek gerekirdi ki imtihan Cenabı Allah'ın erek belirlenimli ahlak biçimsel varoluşunda erek bağıntısında kişinin kendini gerçekleştirir iken kendi kılınmış olmasının bir yöntemi olarak ahlak biçimsel bir oluşta gerçekleşmekteydi. Böylece imtihan edilen, imtihan edilirken hikmetini açık etmiş olarak varoluş bulur iken Cenabı Allah için değil de yaratım etkinliğinde rolü olup sadece neden-sonuç bilgisine haiz olan ve erek bilgisinden yoksun melekutun bilmesine konu olmaktaydı. Ayrıca imtihan edilen de hikmet bilgisini yani kendi olmaya dair yüklem belirlenimli gerçekliğini açık etmiş olarak kendine de açık olmaktaydı. Kendi olmayı koşullayan yöntem olarak imtihan varoluşun sorumluluğunu aidiyet belirlenimleri ile olanaklı kılar iken varoluşun ahlak biçimsel gerçekleştiğinin gerçeğini açık etmekteydi.

Olmuş bitmiş oluşun içinde yaratılıyor kılınmak söz konusu ise özgür irade ne anlam taşımaktaydı? İlk bakışta özgür irade, iradeye bağlı kendi olma gerçeği doğrultusunda düşünülürdüğünde bir yanılısama, sanı olarak sorunsal bir olgu olması belirleniminde görülebilirdi. Ancak, irade ve iradeye bağlı kendi olmak dahi Allah'ın iradesinden paye almakta gerçekleşir iken özgür irade sorunsal değildi. Bu bağlamda özgür irade özgürlüğün konusu olmaktan daha çok irade bağıntısında varoluşun nasıl gerçekleştiği ile ilgiliydi.

Üst gerçeklikten hareket ile alt gerçeklerin kendi olmayı buluyor olması gerçeğinden bakıldığında üst gerçek, alt gerçeklerden öte değildi ki düalist olarak özgür irade sorunsal olsun. Cenabı Allah'ın iradesini irademiz olarak buluyor iken irade belirleniminde yüklem alınmış özdeşlikte gerçekleşen birlik söz konusu olmaktaydı. Ancak, irade belirlenimini kendini gerçekleştirme erki beliriminde bulan her yaratılmış özne için yüklemdeki sınırlılıkta gerçekleşen irade ve

iradenin gerçekleşmesi eylemi, koşullandığı, ihtiyaç duyduğu vb. gerekçeler ile de beraber sınırlıydı. Hem istidat hem de dışsal olan gerekçeler sebebiyle sınırlı olmak içinde tekil düzeyde başkası olmak gerçekleşmekteydi.

İradeye bağlı kendini gerçekleştirir iken kendi olmak, “Ben irade etmeden siz irade edemezsiniz” ayeti gereği hakikatten paye almanın gereğinde gerçekleşir iken hakikatten ayrı olmadan ama başkası kılınmış olmakta var olurken de aynı olmadan gerçekleşebilmekteydi. “Ben irade etmeden siz irade edemezsiniz” ayeti dahi iradeye dair olmuş bitmiş oluş içinde var olduğu ve yaratımın iradeye bağlı nasıl gerçekleştiğinin gerçeğini ifade etmekteydi. Ayette geçen “Ben ve siz” ifadesi, aynı olunmayan gerçeklikte varoluşun olanaklı kılındığını göstermiş olsa da irade belirleniminde yüklem alınan özdeşlikte ayrı olmadan birliğin korunduğu gerçeğine dikkat çekmesinden dolayı önemliydi. Varoluş böylesi gerçekleşir iken irade, özgürlükten daha çok varoluşun nasıl gerçekleştiği ile ilgili olarak değerlendirilmeliydi. Özgürlük ise kendini gerçekleştirme erki gösterir iken özneler arası ilişkide düşünsel anlamda ve öteki öznelerin haklarının gözetildiği had belirlenimlerinde gerçekleşmesi gerekendi. Gerçekleştirilenlerin sonuçları olan bir varoluş içinde ise özgürlük, sonuçları selamet ile karşılık görecektir ilişkilerde ve eylemlerde bulunmak ile kendini gerçekleştirmenin sürekli kılınmasını olanaklı kılmakta bulunmalıydı.

Sonuçta ceza ve mahkumiyetin olduğu oluş içinde, kendini özgürce gerçekleştirmenin sınırları olmalıydı. Sınırları olan bir dünyada tinsel anlamda derinliğin yakalanması; ilişkilerde yeni oluş belirlenimlerinde yeni zamanlara taşınması içinde gerçekleşmekteydi... ki gerçekleştirdiklerine bağlı olarak kendi olmak, kendi olmanın gerçek olduğu eminliğinde de yaşanır olsun. Varoluş hakikatten alınan paye gereği ile gerçektir ama gerçekliğinden emin olarak yaşanması ve sınırlarda özgürce yaşanması gerekendi.

Hakikat ile var olunur iken iradeye dair paye almakta öznelliğe dair yüklem alınmış özdeşlikte birlik korunmaktaydı... ve başkası oluştaki kendi olmak tikel ve tekil belirlenimli gerçekleşiyor iken zaten üst bir iradenin altında kendin olmak değil de üst iradenin iradesini kendi olmaya dair olarak bulurken kendini gerçekleştiriyor/ gerçekleştiriyor olmak anlamını taşımaktaydı. Bu anlamda eski tasavvuf ehli özgür iradeye bağlı olarak kendi olmayı sorgulamaktan ve özgür iradeyi sorunsal kılmaktan yana değil de hakikate dair kendi olmak gerçekleşir iken hakikatten razı olmak gerektiğinden yana özgür irade sorunsalını aşmışlardı. Her oluş hikmet biçimsel gerçekleşirken de yaşananların sonuçlarını sorunsal kılmak yerine de hikmetine yani sonuçta açık olacak gerçekliğe göre yorumlamak yani anlamaya çalışma çabası içinde bulunmak tercih edilmişti... ki bu anlamda suç ve ceza hak kılınmış gerçeklikler olarak kendi olabilmenin gerçeğinde yaşamsaldı... Kendi olabilmenin gerçeğine uyandırıcıydı.

Cenabı Allah'ın iradesi -O'na ait olan- üzeri var olursa da iradeyi kendi olmaya dair bulur iken başkası oluştaki kendi olmak korunmaktaydı. Sonuçta vicdanın tesis edilmesi ile kendini sorumlu tutmanın ceza kılınmış olmasında de nesnellığe aşkın kendi olmaya dönmek, olması gerekli olanı gerçekleştirmek ve tesis etmek de gerçekleştirdiklerinin sorumluluğunu almış olarak kendi olmayı yetişkinlikte bulmanın gereği kılınmıştı. Suç ve cezanın çoklu gerçeklikte birçok hikmeti vardı ama Cenabı Allah sonuçta suç ve cezayı, yaratımın temel ilkelerinden olan, yarattığını başkası kılma yönteminin bir belirlenimi kılmişti.

Özgür irade, söz konusu hakikat ise hakikatten paye olarak var olmanın bir gereği olarak bulunandı. Gerçekleştirdiklerine bağlı olarak kendi olmanın gerçeği böylesi bulunur iken bu varoluş biçimi sorunsal değil, var olmanın bir gerçeği olarak böylesi gerçekleşmesi gerekendi.

Özgürlük kendini gerçekleştirme olanağında kendi olabilmeyi hak-had belirlenimli ilişkilerde gerçekleştirmektir. Gerçekleşenlerin sonuçları

olduğu bir dünyada da sonuçlara göre yaşamak ile sürekli kılınması gerekendi. İmtihan ise değer biçimsel olarak aidiyet ve sorumluluk belirlenimlerinde üst bir değere göre kendini aşıyor olarak gerçekleştirebilme olanağıydı. Doğaya kıyasen aciz olan insan beşeriyetini aşmayı aciziyeti üzerinden gerçekleştirdiklerinde bulmaktaydı. Tarihte diyalektiğin araçsal kılınmış olması üzerinden de tinsel anlamda değişen zamanlarda bulunmak da değişen zamanlarda kendini aşıyor olmanın gerçeğini taşımaktaydı. Tarih, değişen zamanlarda kendini aşıyor olarak yaratma -gerçekleştirme- olanağı olan öznenin tarihiydi. Vicdan da nefsi emmaresi olan öznenin nefsi emmarenin tekbenci doğasına rağmen hak ve hakkaniyet ilkesi ile kendini gerçekleştirir iken aşabilme olanağıydı. Rahmeti kendini aşabilme olanağında, özellikle diyalektik oluş içinde bulan özne için seyri seferde Allah ile yakın bulmakta gerçekleşen tekâmül dahi nurdan beslenmek ve erdemler ile Allah'a özne anlamında yükselir iken kendi olmayı kendini hep aşarak gerçekleştirdi.

Özgürlük ve bilgi bağıntısında bakıldığında bilgi; öznelde değer yargısal oluşa haiz inanç belirlenimli gerçekleşir iken anlamın eylem doğası sebebiyle ahlak biçimsel oluş içinde gerçekleşme olanağı bulmaktaydı. Bilginin, kullanım değeri ve değer yargısal varoluşu ile öznesini ahlak biçimsel eylediğini de tarih olgusal olarak görmek olanaklıydı. Gerçeğe dair bilgi ve gelişimine ayrıca gerçek olan ile gelişen öznenin tarihine bakıldıkça, bilgi ve özgürlüğün doğrudan bağıntılı olduğu görülebilirdi. Gerçeğin bilgisine tutunmuş olarak özgürleştirici eylemlerde, yaratıcı etkinlikte bulunmuş olanların tarihine bakıldığında özgür olma cesaretini gösterenler ile tarihin sayfalarının hep yeniden şekillendiği görülür.

Batıl olanın hakikatten yana sonuçsuz bırakması, hak olan bilginin ise hem gelişime dair özgürleştirici olması hem kendiliği batıl olandan yana özgür bırakmanın olanağı olması hem de genele yaygın kılındıkça

geneli kendi gerçeği ile tanıştırır iken özgürleşmesini olanaklı kılması sebebiyle özgürleştirici doğası vardı. Gerçeğe dair bilgi edindikçe, tarih olgusal olarak nesnelere aşkın ilkeyi yaşarken, gerçekleştirirken, yapısal -kurumsal- anlamda tesis ederken kendini de gerçekleştirmeyi bulmak, özgürlüğün bilgi ile bağıntılı olduğu gerçeğini görünür kılmaktaydı.

Bilgi, öznesinde inanç belirlenimli olur iken kendini gerçekleştirmenin özgürlüğü, gerçeğe dair bilgi ve bilginin her alanda yaşamsal kılınmış olması ile ahlak biçimsel kılınmış olması gerçeğinden hareket ile gerçekleşmekteydi. Bilginin, anlamın doğası gereği değer biçimsel olması, inanç belirlenimli olarak öznelde biçimlenir iken özgürlük referansından bakıldığında gerçeğe dair olmasının hayati olduğu görülmekteydi. Öteki ile ilişkilerde hak-had belirlenimli gerçekleşen özgürlük dahi karşılıklı olarak gerçekleşen ortak varoluşun gerçekliğine bağlı olarak olması gerekenin bilgisi ile olanaklıydı. Doğaya dair bilgi edindikçe doğaya dair özgürleşme olanağı bulan özne için, kültür ve medeniyet mirası içinde doğarken batıl olana eleştirel olması doğrultusunda yeniden şekillenen dünyaya doğması da gerçek olan ile özgürleşmenin bir belirlenimi idi. Bilgi, ben olanın yaratıcı etkinlikte kendini gerçekleştirmesi ve kendini aşmak bağıntısından bakıldığında özgürlük; bu üç belirlenim üzerinden doğaya dair iken tane ait olarak kendine yükselmeyi olanaklı kılmaktaydı.

Özgürlük kendini gerçekleştirme olanağı ise yaratıcı etkinlikte kendini aşmak, özgürlüğü sürekli kılmanın gereği idi. Gerçekleşenlerin sonuçları olan bir oluş içinde sonuçlara göre yaşamak da özgürlüğü sürekli kılmanın olmazsa olmazıydı.

Kendini aşmak, diyalektik belirlenimli gerçekleşen hak-batıl ilişkisi, acziyet ve emek, vicdan, tarih, seyri sefer, imtihan vb. oluş belirlenimlerinde gerçekleşti. Gayret, azim, emek, sabır (tutarlılık) vb. eylemde ve duyguda karşılığı olan öznel belirlenimler de doğaya

karşı değilse de doğaya aşkın kendini gerçekleştirmeyi, doğasına aşkın yaşamayı olanaklı kılar iken kendini aşabilme olanaklarıydı. Gerçeğe dair bilgi ve bilginin kullanım nesnesi kılınması ile de doğa zemininde tinselliğe yükselir iken doğaya aşkın yaşamak ile doğayı değilse de kendini aşma olanağı içinde bulunulmaktaydı. Hak olanda kararlı ve tutarlı olmak ile kültür ve medeniyeti yeni bir oluş içinde aşabilmek de yeni bir kültür ve medeniyet oluşu içinde kendini aşma olanağı olarak değerlendirilmeliydi.

Dini anlamda işaret edilen erek bağıntısında nefsi emmareye rağmen olması gerekenleri gerçekleştirmek ile de kendini ahlak biçimsel anlamda aşma olanağı içinde bulunulmaktaydı. Emek yani değer üreten çaba içinde yaratıcı etkinlikte bulunurken anlam-değer yüklemeleri edinmek ile de hem doğaya aşkın hem de bir önceki tinsel belirlenimlere aşkın olarak kendini -hep yeniden- aşma olanağı içinde bulunulmaktaydı. Yeter ki kendine inanmış olarak yaratıcı etkinlikte emek sahibi olunsun. Tarih olgusal anlamda da diyalektik oluş içinde bulunurken ve miras varlığı da olunurken deneyime, mülke, tine vb. dair birikimleri ile bir önceki duruma göre kendini aşan insanlığa tanık olmak gerekirdi.

Değişen zamanlarda kendini aşma olanağını sergilemesi sebebiyle aynı zamanda tarih öznesi de olan insan, miras varlığı olarak tarih varlığı olduğunu görünür kılarken de miras bıraktıkları ile kendini aşma olanağı içinde var olmayı sürekli kılmaktaydı... Yeter ki miras içinde eleştirel olmayı -diyalektik oluşu- koruyarak kendini gerçekleştirmeyi de olanaklı kılsın. Temel ihtiyaçlar ve zamanın koşulları dahi diyalektik oluşun bir belirlenimi olarak kendini aşabilmenin olanağıydı. Biyolojik anlamda kendilik korunumu, korku ile kendiliğin muhafazası ve kendiliğin değer olarak bulunuyor olmasında dahi kendini aşmaya eylenir olmak kaçınılmazdı. Geleceğe dair kaygı da emek sahibi insanın mülke dair birikime yönelmesinden daha çok

yaratıcı etkinlikte kendini gerçekleştirmesi ile kendini aşma olanağı içinde bulmasının bir olanağıydı. Yaratıcı etkinlik, insanın hem doğaya dair yönü ile doğaya rağmen ilerlemesinin hem de tinsel oluşa dair gelişiminin en temel belirlenimiydi.

Diyalektik, yaratıcı etkinliğe zorlamanın, uyandırmanın aracı olan oluş belirlenimli gerçekleşen olmaktan öte değildi. Tevhid ise çiftlerin yani birbirini bütünleyen karşıtların diyalektiğini aşmak değil de birbirini olumsuzlayan karşıt belirlenimli gerçekleşen diyalektiği aşmanın veya bu diyalektik belirlenime aşkın yaşayabilmenin olanağı olan dini bir deneyim olması adına önemliydi. Kötülüğün iyilikle savılması, hak olan ile batıl olanın hep aşıyor olması, ilahi sıfat ve isimler ile nesnellığe aşkın karşıtı olmayana tanık olunması ve karşıtı olmayana ilkeleri gerçekleştirir iken katılıyor olunması vb. tevhidin tanrısal gerçeklik belirlenimlerine bağlı olarak hangi düzeylerde gerçekleştiğini görmek adına önemliydi. Rahmetin kendiliğe farz kılınıyor olmasından da bakıldığında ahlaki anlamda sınırları olması ile sorumluluk sahibi olarak kudretine dair gücünün kontrolünü öz denetim, öz kontrol ile rahmet üzeri kullanabiliyor olmaktan da bakıldığında, gazaba dair belirlenimlerde kendiliğin nasıl aşıldığını görmek önemliydi.

Kendini aşmanın en temel olanağı ise yaratımda, çiftlerin hep yeni bir oluşa yeni oluşu muhafaza ederek diyalektik oluşta geçmesi ile gerçekleşmekteydi. Ayrıca yaratılmış olanların tekâmül, iyileştirme ve gelişim oluşunu diyalektik oluşta bulması ile de kendini aşabilme olanağı gerçekleşmekteydi. Kendini aşabilmenin en temel olanağı farklı formasyonlarda gerçekleşen diyalektikti. Çift belirlenimli karşıtlarda hem o hem de o, hak-batıl karşıt belirleniminde gerçekleşen ya o ya da o, olması -gerçekleşmesi- gereken ereğe göre olmaması gereken karşıtlarda ise ne o ne de o belirlenimlerinde gerçekleşen diyalektik, kendini aşma olanağı olarak gerçekleşmekteydi. Tarih de kendini aşma olanağında kendi olmayı bulan insanın tarihiydi.

Kendini aşmak zatını (şahsını) -zatının -özneliğin- doğasını- aşmak değil, zatın kendisine yüklem edindiklerini yani yüklem alınmış özdeşlikte deneyimlediklerini aşmakta gerçekleştirmektedir. Yeni oluşlar içinde yeni melekeler edinmek, karakter ve kimlik belirlenimlerinde hep yeni bir oluş içinde bulunmak, hakikat şuuruna -idrakine- örtük kılan anlam-değer yüklü varsayılmış gerçeklikleri aşma olanağında kendini gerçekleştirebilmek, kendini aşabilmenin belirlenimleri olarak görülmesi gerekenlerdir. Meleke, anlam, değer, duygu, inanç, karakter, kimlik, kişilik vb. yüklemelerine özdeş kendi olmayı, yaratım içinde bulan özne -insan- için kendini aşmak hem kendi olduğunu zannettiklerini aşmak hem de hep yeni bir oluş içinde kendini yaratma olanağında gerçekleştirebilmek ve açıklamak anlamını içermektedir.

Kendini gerçekleştirmenin özgürlüğü içinde özgürlük, kendini aşma çabası içinde kendini özgünce yaratmak ile gerçekleşmesi gerekendir. Özgünce gerçekleşmeyen özgürlük ise sanıdan ibaret, kendi olmaktan kopuk gerçekleşir iken varoluş nesnelere gölgesinde kaybolmak veya ideallerin peşinde sürüklenir iken taklit olmaktan öte değildir.

Öncesinde varlık iddiası olmayan öznenin gerçekleştirdikleri içinde kendine dünya kurmuş olarak kendine hem mülkte hem de mülk zemininden hareket ile mülke aşkın yükselen anlam-değer belirlenimli öznel/ tinsel anlamda alan açması, açtığı alan içinde kendini yeni bir oluşta gerçekleştiriyor olarak yüklem aldıkları ile var etmesi, vücuda taşınması, gerçekleştirmesi; varlık iddiasında bulunmadan, öznesi olduklarının varlığı olarak var etmesi anlamını taşımaktaydı. Bu da kendini aşma çabası içinde gerçekleşen, oluş belirlenimli olarak kendiliğince olgusal kılınması anlamını taşımaktaydı.

Varlık en temelde hakiki varlık olarak var olmalıdır. O'nun ile var olanlar, katmanlı oluşta gerçekleşen varoluş eşiklerinde var olmayı bulur iken O'na katılıyor olmakta ve birbiri ile bağıntılı oluşta hep daha büyük bir bütünü -var olanın- parçası olarak varlık alanına katılmaktaydı.

Birbirlerine katkıda olduğu kadar birbirini taşıyarak katmanlı varoluşta birbirine ayna olma oluşu içinde var olmaktaydı. Dışardan kaynaşma değil de özden hareket ile yüklem alınmış özdeşlikte birbirine sebep olmakta olarak bütünlüğün içinde hep daha büyük bir bütünün parçasıydılar. Böylesi oluş içinde var olanlar için var olmak, farklı biçim ve katmanlarda sürekli kılınmış iken olumsuzlaması yapılamayandı.

Ayrıca varlık olan ile var olmak olanaklı iken varlığı, hakiki anlamda olumsuzlama -aşma- olanağı da yoktu. Tanrısal olup da yaratılmış olanlara dair kılınmış evrensel her belirlenim ile varoluş olanaklı kılınmış iken evrensel olanları da aşmak olanaklı değildi. Ancak, tanrısal olanlar yani uluhiyete ait olup da rububiyete dair kılınmış olarak yaratılmış olanın; kader belirlenimlerinden olan sıfat, karakter ve kimlik belirlenimlerini gerçekleştirdiği kadar gelişimde, tekâmülde bulunması ile varoluş, tanrısal olanlar ile -istidat artışında- hep kendini aşarken gerçekleşme -vücuda gelme- düzeyinde olanaklıydı.

Var olanlar için varoluş, hep erek belirlenime göre ve bütün içindeki ilişkilerin sonucunda, sonuçta gerçekleşme olanağı bulmuş olarak vücuda gelmekten öte değildi. Varlık için ise sıfat, karakter, kimlik belirleniminde öznel yüklemeler edindikçe sonuçta varlık olarak görünüş bulmak söz konusu olardı. Katmanlı oluşta ise hem boyutlar arası hem de var olanlar arasında karşılıklı varoluş olanaklı kılınmıştı... ki bu durumda varlık kavramını var olanların bütününe -aynılık düzeyinde özdeşlikte- indirgemiş olarak varlığı bilme çabası yanlıştı. Katmanlı varoluşta gerçekleşen ilişkiye dair bütünlükte ise varlıksal anlamda onanmış olarak karşılıklı var oluş olanaklı kılınmaktaydı.

Katmanlı oluşta karşılıklı varoluş olanaklı iken varlığın karşımıza alınamayacağı yargısı ve varlığı anlamak için içinden geçmek gerektiği savı, yanlış olmaktan öte değildi. Çünkü varlığı, var olanları ayrıca onlara dair olup da gerçekleşenleri kavramlaştırdıkça karşısına almış olan özne, olanı ve olan biteni kendiliğe açık etmekteydi. Tanımlamaya

ve tanıtlamaya dair her kavramlaştırma çabası içinde özne, kavramlaştırmak ile nesnel kıldığını karşısına almış olarak karşılıklı varoluşa eylenir olmaktadır... Ki kavramlaştırmak, varlığı, var olanları öteye koymaktan daha çok varlığa ve var olanlara tutunmayı olanaklı kılar iken onlara katılmaya ve onları anlayabilmeye zemin olabilmektedir.

Karşıt belirlenimlere bağlı olarak yeni bir oluş içinde bulunmak dahi karşılıklı varoluşun gereği olarak gerçekleşmekteydi. Ancak, oluş belirlenimli bu olgusal durum, varlığı veya var olanları anlamayı olanaklı kılmamanın merkezinde değil, varoluşa dair görünür olabilmenin eyler dinamiği -yöntemi- olarak anlaşılması gerekendi. Diyalektiğin yöntemsel anlamda yeni bir oluşa devinmenin, nesnel anlamda var olanları yaratıma dair olarak vücuda getirmenin veya tinsel anlamda yaratıma dair olarak öznellik belirlenimlerinde vücuda gelmenin gereği kılınmış olması, diyalektik ile varlığı ve var olanları anlayabileceğimiz anlamını taşımamaktaydı... Olan bitenin nasıl gerçekleştiğinin, görünüş bulduğunun, nesnellik zemininden hareket ile yüklem alınmış özdeşliklerde kendiliğin nasıl aşılabildiğinin yani tinsel anlamda doğrusal gelişimin, doğaya kıyasen gerçekleşen yayılımcı ilerlemenin ve hakikate yükselmenin gereği olan tekâmülün nasıl gerçekleştiğinin ilmi olması anlamında diyalektik, nasıl gerçekleşme olanağı sergilendiğinin göstergesiydi.

Böylesi varoluşa çeper olan -diyalektik- oluş durumunu, varlığı anlamlı kılmaya dair merkeze aldığımızda, hakikate kendimizi ötelemiş olmaktan öte değildik. Diyalektik varoluş içinde diyalektiğe aşkın olarak varlık veya var olanlar ile karşılıklı varoluş da olanaklıydı... ki İslam bu anlamda tevhid görüşü ile diyalektiğin içinden sınırlarak varlığa ulaşmayı, var olanlara dokunabilmeyi, onları anlayabilmeyi, kendiliği onlara açık kılabilmeyi öngörüyor olması ile önemliydi. Birbirini olumsuzlayan karşıt belirlenimli oluş içinde kalmadan, birbirini

olumlayan çiftler ilişkisinde yeni bir oluşa devinmeyi öngörmekteydi. Hak-batıl diyalektiğinde batıl olanın aşılması ile kendiliğin hep yeni bir oluş içinde gerçekleştirilmesi gerektiği ile diyalektiğin içinden tanrısal olan ilkelere tutunmak, ilkeleri gerçekleştirmek ile sıyrılarak kendi olabilmeyi önelemekteydi. Nefsi emmareye rağmen bu, bedeli güzel ahlak olarak istenen, zor ve çetin bir yoldu.

Karşılıklı varoluş içinde varlığı ve var olanları karşıt kılmadan da karşımıza almak yani karşılıklı varoluş olanaklı iken varlığa ve var olanları anlamak için de varlığa ve var olanlara yönelik duygusal bağ kurmak, duygusal ilişkilerde -duyarlılıkta- hemhal olabilmek ayrıca yaratıcı etkinlikte katılıyor olmak, olması gerekendi. Katmanlı oluş içinde karşılıklı var olma imkânı, anlam-değer bağıntısında içerik-biçim belirlenimli temsil niteliğinde var olunması, erek belirlenimli olarak nedenlerin belirli kılındığı sibernetik oluşta hep ereğe devinim içinde olunması ve gerçekleşenlerin sonuçları olduğu oluş içinde sonuçlara göre yeniden biçimlenen varlık alanında karşılaşmalar, yüzleşmeler, hesaplaşmalar ile varoluşsal anlamda hep kendiliğe dönülen oluşta bulunuyor olunması, aynalaşmanın hikmete dair kılındığı gerçeklikte varlığa ve sonradan var olanlar ile biçimlenen varlık alanına hem katılmanın bir biçimiydi hem de katılmayı olanaklı kılmaktaydı.

Zaten düşüncenin yaratım etkinliğinde düşünen özne ve düşünceye nesne kılınmış olanlar arasında -katmanlı oluş içinde gerçekleşen- aynalaşmaya dair düşünme gerçekleşir iken kendilik alanı aynalaşmaya dair derinlik kazanmaktaydı. Düşünen öznenen paye almış olarak gerçekleşen her düşünce nesnesi öznesine ayna olan içerikte anlam ve değer biçimsel olarak gerçekleşir iken düşünce alanı, öznenin kendi üzerine -anlama, değere, duyguya, iradeye vb. dair- yüklem aldıkları ile kendini gerçekleştirdiği, yaratıma tabi tuttuğu varoluş alanı olarak özneliğin -tinselliğin- mekânı olmaktadır. Varoluşsal anlamda mekân, en temelde aynalaşmaya dair gerçekleşen kendilik alanıydı.

Düşünen özne için aynalaşmak, varoluş nesnelere üzerinden kendine yüklem aldıkları ile dönebilmek, tutunabilmek anlamını da taşımaktaydı... ki bu öznenin ben merkezli varoluşunun olanaklı olabilmesi için de olması gerekli olmalı. Ben olmak -kendilik bilinci- kendine özdeş kendi olmakta bulunuyor olsa da varoluş nesnelere aşkın arı soyutlamada kendi olmayı buluyor olmanın gerçeğini taşımaktaydı... ki ben olmak dahi aynalaşılan bir dünyada aynalaştıkları üzerinden kendine, kendi olmaya dair dönebilen öznenin kendi olma durumuydu. Kavramsal anlamda ifade edildiğinde dahi nesnelere, diğerleri ile aynalaşılan ve dilde de aynalaşılan oluş içinde ben olmak hem kendi olmanın öznesi hem de kendi olabilmenin nesnesi belirleniminde kendilikte karşıtlık bulmadan gerçekleşmekteydi.

Aynalaşmak, varoluşun en temel belirlenimlerindendi. Aynalaşmanın olanaklı olduğu bir dünyada, kendi olmayı gerçek bulmak, gerçeğe katılıyor olmak olanaklıydı. Gerçeği; gerçekleşiyor olan nesnelere üzerinden, gerçekleştiği olgusal belirlenimler üzerinden ve öznelde gerçekleşiyor olması üzerinden aynalaşmaya dair dolayimli olmakta yakın bulmak da olanaklıydı. Başka bir deyişle de gerçeğin mutlaklığından paye almanın sürekliliği içinde varoluş olanaklı iken gerçeği yaşamaktan kaçışın olmadığı oluş içinde gerçeği aynalaştığımız belirlenimlerde bulmak olanaklıydı. Gerçekten sonuç aldıkça, aynalaşmaya dair yetkinlik ve yeterlilik de artabilmekteydi.

Böylesi izlekte varlığa katıldıkça varlığı, var olanları ve varoluşu anlayabilmek olanaklıydı. Anlam-değer oluşu içinde varlık ve var olanlar, bilinmekten öte değildi. Hakiki anlamda duygusal duyarlılıkta katılmak ile de varlık ve var olanlar anlaşılabilir olmaktan uzak değildi. Varlık alanında tin ve miras varlığı olarak alan açtıkça ve yaratıcı etkinlikte buldukça katılıyor olarak kendini aşma olanağı içinde, sonradan var olanları da aşma olanağı bulmuş olarak insanın özgünce

kendi olması da vardı. Tarih öznelliğın deneyim alanı olarak bunun en büyük kanıtıydı.

Sükût içinde sükûnetin yakalanması ile de varlığa ve var olanlara açık kılınmış oluş içinde onları hemhal olarak hissedebilme, duyabilme sağduyusunu edinmek ile onlara katılmış olarak onları anlamak olanaklıydı. En temelde, kötülükten ve varoluşun hakkı dışında yaşanan fazlalıklarından arınmış olarak varlığa, var olanlara, varoluşa -sükût ve duygusal yaklaşım içinde bu yönde sağduyu kazanmış olarak duyarlılığın edinilmiş olması da anlayabilmenin olması gerekiyordu. Varlığın içinden geçerek varlığı anlama çabası ise özgün bir düşünce olmayıp yer yer Zen Budist yaklaşımın izleğinden hareket ile -doğaya yönelik- yalınkat yaklaşımda bulunarak felsefe yapmaya çalışmaktan öte değildi.

Böylesi yaklaşımda bulunanların, varlığın sonuçta varlık olmaya vardığı oluş içinde görünür olduğunu belirtmesi önemliydi. Varlık olma bakımından oluş içinde gerçekleşmesi ve gerçekleştikçe açık olan yüklem alınmış özdeşlikte bulunan belirlenimleri ile varlık olduğunun gerçeğini taşıyan varlığın, sonuçta vardığı belirlenimde veya sonuçta bulunduğu/ bulunacağı oluş içinde varlık olarak görünüş bulması onu anlayabilmek adına önemliydi. Zaten hakikat de sonuçta açık olan gerçeklik olarak sonuçta tanık olunandı. Hakikat sahibi varlık, sonuçta açık olan gerçeklikte varlık olarak görünüş bulmaktaydı.

Görüngübilim, oluşun sonucunda açık olan -gerçekleşen- sonuçlardan hareket ile artık varlığı erek belirlenimli tanımlamaktan ve tanıtlamaktan daha çok anlamaya yönelik yapılmaya çalışılması ile (hakiki varlıktan ve katmanlı varoluştan uzak, doğaya yönelik yaklaşım biçimindeki yalınkat olmasına rağmen) varoluşa dair gerçekleşenleri de anlamaya yönelik bir alan açmaktaydı. Ancak, varlığı ve var olanları, gerçekleşenler sonucunda erek-neden belirlenimli oluş içinde tanımlamaya ve tanıtlamaya da ereğre göre temsil içerikli belirli kılınmış

nedensellikte gerçekleşenlerin ne için olduğunu anlayabilmek için ihtiyaç vardı.

Varlık vardı, kendisi olması bakımından metafizik belirlenimleri ile varlıktı ama gerçekleşme olanağı içinde gerçekleşen açılımlarında yüklem aldığı belirlenimlerinde kendi olmayı yaratırken gerçekleştirdiklerinin öznesi olarak vücuda gelmekteydi. Erek belirlenimli yüklem aldıkları ile yüklem alınmış özdeşlikte kendi olmanın nedenlerini temsil niteliği içeriğinde belirli kılmaktaydı. Karakter ve kimlik belirlenimli varoluş bulma biçimi, bunu anlayabilmek için örnek gösterilebilirdi. Yarattığı dünyalardaki varlık çeşitliliği, alan belirlimi, ilişki yoğunluğuna göre de gerçekleşen her yeni vücuda gelme belirleniminde kendini aşma olanağı içinde kendini gerçekleştirmekteydi.

Öyle ise varlığı bilmek ussal, bilimsel, tarihsel, vahiy bildirimli olarak olması gereken iken varlığı anlamak; yaratıcı -düşünsel- etkinlikte O'na katılmak ayrıca duygusal duyarlık ve sezgisel anlayışın (sağduyunun) gelişimi ile ilgili olarak gerçekleşmesi gerekendi. Bu anlamda insan, yaratıcılıktaki çeşitlilik ile yeniden yorumladığı varlık alanlarını kendine açılmak üzere ve kendini de yaratıcı etkinlikte yaratma olanağında açılmak üzere ayrıca sezgi ve duygusal duyarlılığın artması ile yaratıcı özneyi varlık olması bakımından anlamaya en yakın oluş içinde bulunmaktaydı. Varlığı ve var olanları deneyimleme olanağı, onları tanımanın kapısını aralar iken anlayabilmenin de kapısını aralamaktaydı.

Tanımayla ve anlayabilmeye dair gerçeğe ne kadar yakın veya gerçeğe ne kadar varıldı ise gerçeği örten ve geçmişe dair birikmiş olup da hakikate örtücü zihniyetten -anlayış ve yaşam biçimlerinden- yani batıl olandan kurtulmuş olarak hakikat ile kendini aşma olanağı içinde hakiki anlamda var olmak da olanaklıydı. Yaratıcı özneye yaratım etkinliğinde katılır iken kendini değişen zamanlarda aşan olarak gerçekleştirmesi

üzerinden döndüğünde, yaratıcıyı kendi gibi bulması olanağında bulabilirdi. Yeter ki kişi kendini, düşüncenin yaratıcı etkinliğinde gerçekleştirebilsin, yeniden yaratım olanağında kendini de tinsel anlamda yaratıyor olabilsin.

Gizli bir hazine olup da bilinmeyi isteyen Rabb-ül Âlemini gerçekleştirdiklerinin öznesi olan varlık olarak bilmek, tanımak, tanık olmak olanaklıydı. Ancak, O'nu hakiki varlık anlamında anlamaya çalışmak O'na yaratıcı etkinliğinde katılmak ile olanaklıydı. Böylesi oluş içinde rahmet berekete döner iken hep yeni bir oluşun yaratım anında yaratıcıya yükselirken yaratıcı ile buluşmak veya yaratıcıya kavuşmak olanaklıydı.

O'nu anlamak için düşüncenin yaratıcı etkinliğinde ve yaratıcı eylemlerinde -hizmette- O'na katılır iken O'na uzanmak söz konusu iken O'nu bize berekette -akışta- dokunuyor olarak bulabilirdik. Dokunuştan ileri, üzerimizde gerçekleşenlerin dolayımında kendini gerçekleştirir iken bizi belirli kılıyor olarak dokuyarak yarattığını da anlayabilirdik.

Hakiki anlamda yapılan her yaratıcı eylem, yaratılmış olanın yaratılmış olmasının belirlenimleri ve yaratılan üzerinde galip olan tanrısal sıfat ve isimler ile rabb belirlenimli gerçekleşir iken yarattığının rabbi olan Allah'a yükselmenin aracıydı. Katmanlı varoluşta böylesi oluş içinde hem yüklem alınmış özdeşlikte birlik korunmaktaydı hem de yaratımda özgünce varoluş olanaklı kılınmış iken yaratıcı özne ve yaratılmış özne ayrıca özneler arası karşılıklı varoluş olanaklı kılınmıştı. Karşılıklı varoluş için ise yaratıcı etkinlikte, birbirini olumsuzlayan karşıt belirlenimli diyalektik oluşa aşkın buluşmanın olanaklı kılınmış olduğuna dikkat etmek gerekirdi.

Bazen de huylara, hazlara, bilme yöntemlerine dair alışkanlıklar ediniriz de varlıktan kendiliği koparır, kendi olma çabası içinde varlığı,

olan biteni anlamaya çalışırız. Alışkanlıklar bizi varlıktan ve varlıksal belirlenimlere -tanrısal olanlara- bağlı olarak gerçekleştirmekten koparmakta ise geride bırakılarak aşılması gereken veya hakkı gereği ile yaşanırken aşılması gerekenler olarak bulduğumuz olur.

Söz konusu hakikat ise hakikat, sonuç belirlenimlerinde sonuçta açık olan gerçeklik iken yaratıcı etkinlik, hakikati ona yükselirken doğrudan yaşamanın olanağı olması sebebiyle önemliydi. Yaratıcı etkinlik, kendini yaratma, yarattıkları içinde dünyalar kurma, yarattıkları üzerinden kendi olma, değişen zamanlarda kendi olmanın değişimlerinde kendini açıklama oluşu içinde kendini aşma olanağıydı.

Nebi Muhammed Mustafa'nın "İki günü eşit olan ziyandadır" hadisi ve bir iş bittiğinde yeni bir işe başlamanın da farz kılınmış olduğu ayet ile bakıldığında müminler için kendini aşmak hem düşünsel hem kültürel hem de yapısal anlamda olması gerekendi. "Bıraktığınız kadar erersiniz" ayeti de hakikat şuuruna örtük kılan ve anlam-değer belirlenimli olarak yüklem alınmış özdeşlikte öznellikte karşılık bulan varsayılmış gerçekleri veya zanları aşabilmek anlamını taşımaktaydı.

Varsayılmış gerçeklikler hakkının dışında değil de hakkı gereği yaşandıklarında ve batıl olup da zandan ibaret olanlar da geride bırakıldığında, tasfiye edildiklerinde, doğru olan ikame edildiğinde aşılmış olunur iken özne için bir önceki durumunu aşmış olarak kendini aşmış olması gerçekleşmekteydi. Çünkü anlam ve değer; öznellikten alınmış paye gereği ile yüklem alınmış özdeşlik belirlenimi olarak öznellikte gerçekleşir iken kendiliğe ve kendine özdeş kılan eril, dirimsel doğası gereği eyler -kılısal- iken inanç belirlenimli olarak yaşamaktaydı ve öznelliği tinsel anlamda belirli ve eyler kılmaktaydı.

Duygulara, arzulara, hazlara saplantılı bir biçimde takılıyor olmak ile varoluşta sürükleniyor olmak da aşılması gereken bir durumdu. Anlam ve değer varlığı olan özne için yeni oluşlar içinde yeni anlam ve

değerlere açık olmak bu anlamda önemliydi. Varoluş nesnelere, hakkı dışında değerli kılmak ile anlamlı kılmak da insanın zaaf, menfaat vb. yönleri sebebiyle gerçekleşir iken varoluş nesnelere hakkı gereği kabul etmek ve değerli bulmak ile sanılar (zanlar) uykusundan uyanmak ve gerçeğe dönmek önemliydi... Ki gerçek olan ile gerçeğe katılır iken hakiki anlamda varoluş olanaklıydı.

Değişimde kendini aşarken gerçeğe dair edinilmiş anlam ve değerler de değişimin ve kendini aşmanın sınırları olarak muhafaza edilmesi gerekirdi. Değişim içinde anlam ve değer yüklü değişimlerin ediniliyor olması, hakikat bağintısında rahmette gerçekleşen ve batıl olmaktan uzak olan yeni oluşlara kapalı değil, açık olması anlamında değerlendirilmesi gerekirdi.

Çoklu gerçeklik içinde gerçekliğin farklı katman ve perspektiflerinden yorum biçimsel olarak eleştirel olmanın korunduğu bir oluş içinde de tinsel anlamda hep yeni bir oluş içinde kendiliğinden yaratılıyor olması olanağının canlı tutulması da olması gerekirdi. Nefsi emmarenin tekbeni ve hevasına bağlı gerçekleşen ilahlık yönü düşünülürken, eleştiriye tahammül edememesi sebebiyle hak olana bağlı olarak gerçekleşmesi gereken eleştirinin tarih olgusal olarak canlı tutulması da kendini aşmak adına önemliydi.

Tarih öznesi olunacak ise kendini aşmanın yolları aranmalı ve hak olana göre kendini gerçekleştirir iken tarih yazılmalıydı. Batıl olanın hakikatten yana sonuçsuz bırakıyor olması sebebiyle de hak olandan yana tutarlı -sabırlı- olarak kendini gerçekleştirmek olması gerekirdi.”

*

“Benlik, hakikatten alınan paye gereği benzer olanlar içinde bir şeye benzemiyor olarak kendine benziyor olardı. Kendi varlığının hem nesnesi hem de öznesi iken kendine özdeş dolayimsızlıkta kendi olardı. En salt ve arı durumu ile sonradan edinilen anlam-değer

yüklemlerinden beri şahıs olma belirleniminde kendi olandı. Nurun nesnelliği zemininden hareket ile kendi olmak gerçekleşirken öz kendiliğin ben olarak bulunmuş olması, nur şahıs olayı içerir iken şahıs olmasından paye almış olmanın gerçeğinde gerçekleşmekteydi... ki şahıs kendi olma belirleniminde evvela kendi olmayı deneyimliyor olmanın gerçeğinde kendi olmaktaydı.

Nurun dil dolayımında anlam-değer yaratım belirleniminde ise benlik, anlam-değer yüklem edinimleri içinde kendi olmayı, tinsel/ öznel yaratım alanında yüklem aldıkları dolayımında bulmaktaydı. Yüklem alınan anlam-değer belirlenimleri inanılmış oldukları yönde aidiyet duyulan oldukları ölçüde, benliğin merkezde olmasına bağlı olarak benliğe katılan ve yaratılmış öznenliğin bir parçası olmaktadır.

Tinsel/ öznel anlamda benliğin yüklem aldıkları, içinde bulunulan dünyayı da varoluş nesnelere edinirken yaratılmış dünya olarak bulmayı olanaklı kılmaktaydı. Özde ise benlik, yüklem aldıkları ile yaratılmış öznenlikte kendi olmayı, aidiyet hissiyatının geliştiği doğrultuda yaratılmış dünyanın bir parçası, bireyi, öznesi olmakta bulmaktaydı. Anlam-değer edinimleri ahlak biçimsel gelişimi de biçimler iken değer biçimsel ve sonuçta da ahlak biçimsel anlamda benliğin kendini karakter ve kimlik biçimsel olarak gerçekleştirdiği, görünüşe taşıdığı görülmekteydi.

Anne, baba, nebi, şaman, doktor, sanatçı, asker, Türk, Arab, Alman vb. olmak aidiyet içerikli yüklem alınmış karakter belirlenimli kimlik biçimsel varoluş biçimleriydi... ki artık benlik, kendi olma bakımında görünüşe geldiği yüklem belirlenimlerinde öznel anlamda bir şeye benziyor olarak kendi olma durumunda bulunmaktaydı.

Böylesi yüklem alınmış özdeşlik belirleniminde gerçekleşen yaratılmış öznenlik içinde insan, insan olmayı dahi yüklem alınmış anlam-değer belirleniminde bulmaktaydı. Karakter-kimlik belirlenimli her görünüşe

gelme biçimi ise benliğe -özde şahıs olana- yüklem alınmış olması ile beraber temsil içerikli olarak gerçekleşmekteydi... ki bu durumda varoluş, yaratılmış öznellikte temsile dair olup da inanılmış gerçeklik belirlenimlerinde gerçekleşmekteydi. İnanıldıkları, aidiyet duyuldukları, ilişkilerde anlam-değer karşılığının canlı tutulduğu kadar gerçektiler. Artık, benlik kendini deneyimliyor olmanın dolayimsızlığında yüklem aldıklarını deneyimliyor olmanın dolayımında yaratılmış öznellikte kendi olmayı bulmaktaydı.

Kendiliğe -benliğe- dair varoluş, temsil edinilenlerin temsil içeriği ve aidiyet hissiyatı doğrultusunda biçimlenmekteydi. Temsil dair yaratılmış öznellikte her temsil hakkı gereği hakkı verildiği ölçüde veya aidiyet duyulduğu kadarı ile benliğin deneyim alanında inanılmış gerçeklik olarak yaşamsal gerekçeleri -gereklilikleri- doğrultusunda deneyimlenmekteydi.

Anlam ve değere dair yüklem alınmış olanın temsil içerikli yüklem alınmış olması, varoluşu doğrudan temsil içerikli kılmakta ve yaratılmış her dünyayı da temsil içerikli kılmaktaydı. Karakter-kimlik belirlenimli anne, baba, sanatçı, filozof vb. olmak hak etmek ile temsil niteliği kazanmaktaydı. Türk, Alman, Arap, Yahudi, Müslim, Hıristiyan vb. ise aidiyet duyulduğu ölçüde içinde olunan dünyanın dünya olmasının temsil belirlenimleriydi. Para, bayrak, vatan, vatandaşlık vb. ise anlam-değer belirlenimlerine göre yüklem kılınmış oldukları içeriğe bağlı olarak temsil nitelikleri ile ilişkilerde anlam-değer karşılığı olduğu kadarı ile gerçektiler.

Her temsil, anlam-değer yüklemli ve aidiyet belirlenimli olarak yaratılmış öznellikte karşılık bulunduğu ölçüde ve diğer ile ilişkide varoluşa dair ortak dünyanın bir nesnesi olarak yer edindiği kadarı ile tinsel anlamda gerçekliği olandı. Özne, nesnelliğe aşkın metafizik gerçekliği olan iken temsile dair her varoluş biçimi de anlam-değer yüklemde metafizik belirlenimleri ile varoluşu metafizik kılmaya

eylemektedir. Yaratılmış öznellik -dünyası-, temsil içerikleri ile biçimlenir iken her yaratılmış dünya metafizik bir dünya olarak içinde oldukça gerçekliği olandı.

Benlik merkezde iken temsiller ile biçimlenen dünyanın içinde bulunuyor olmak da kaçınılmaz olarak bulunmaktaydı... ki anlam-değer belirlenimlerinin yani yüklem alınabilir olmak ile beraber öznelde karşılığı olup da gerçekleşenlerin inanç ve aidiyet düzeyinde değişebilir olması söz konusu olduğunda yaratılmış özneliğin öznesi, değişen dünyalarda neye göre, nasıl ve ne için olduğunu da belirli kıldığı yaratılmış dünyalara eyelenebilirdi... böylece olmasını istediği dünyanın öznesi olarak kendini gerçekleştirme olanağı vardı.

Ancak, koşullar, ihtiyaçlar, diğer yaratılmış öznelerin anlam-değer farklılıklarına -karşıt belirlenimlere- bağlı olarak gelişen diyalektik oluş söz konusu olduğunda, her daim yeniden biçimlenen ve yeni bir dünyaya eylenir kılınmış olmakta iken çoklu ilişkilerde geleceğin sürprizlere açık belirsizliği yeni dünyanın gerçeklerine ve ilişkilerde gerekli olarak olması gerekenlere göre yaşamayı gerekli kılmaktaydı. Bu, geleceği daha iyi ve yaşanabilir doğru ve güzel bir dünya olarak hangi temsillerde yeniden yaratmamız gerektiği umudunu elimizden almakta da değildi. İnsan yaşadığı dünyanın öznesi olarak olumlu anlamda kendisi için olmasını istediği dünyayı diğerleri içinde istediği doğrultuda rahmet etmeyi öğrendikçe daha iyi olan, doğru olunan ve güzel kılınmış olan yaratılmış bir dünyada bulunabilirdi.

Kimler ki rahmeti öncelemekte olarak yaratılmış öznellik içinde kendi olmayı bulmaktaydı, işte o/ onlar Allah tarafından korunmuş olarak geleceğe selamet içinde adım atma olanağında yaşamaktaydı. Evrensel anlamda herkes için iyi, doğru ve güzel bir dünya ise nefsi emmarenin varlığı söz konusu iken hak-batıl, iyi-kötü vb. oluş belirlenimli ilişkilerde hep bir sonraya ötelenmiş gelecek olarak ötelerde durmaktaydı.”

*

“Her olay ve olgunun arkasında yatan bir veya birçok -hikmet- gerçeklik vardı. Her olan ve olgu ilişkiler ağında varoluş bulur iken üstünde bulunan gerçekliği açık etme varoluşu içindeydi... Var olma çabası gerçeklik ile doğrudan ilgili olup ne, nasıl ve ne için kılınmış olduğunun gerçeğine haiz olarak gerçekleşmekteydi.

Anlam-değer, içerik-biçim vb. bağıntılılığında ve katmanlı oluşun karşılıklı var olmayı olanaklı kıldığı aynalaşmaya dair var oluş içinde her can, hakikatten paye alırken pay sahibi olmak ile beraber kendi üzerine dönebilmenin olanağı içinde var kılınmıştı. Duyusal algıda her ne kadar dışa yönelik olursa da irade ile dışa yönelik olmanın dolayımında kendi üzerine dönmek de olanaklı kılınmıştı.

Kendini gerçekleştirme erki belirimleri öznellikte irade olarak karşılık bulur iken irade iyi, doğru, güzel idea belirlenimleri ile nesnelere dolayımında kendi üzerine dönmenin olanağında gerçekleşmekteydi. İradeye bağlı nedenlerin belirlenmiş olduğu sibernetik ussal olmanın oluşu içinde de kendi üzerine dönebilmek, bilinçli olmanın bir belirlenimi olarak gerçekleşmekteydi.

İdealar (iyi, doğru, güzel), öznel kritik düzeyde usu değer yargısal anlamda biçimler olduğunda özün diğeri için de olduğu gerçeğine göre yani hakkaniyet ilkesine göre işlevsel olan ussallıkta vicdan gerçekleşmekteydi. Artık özne, doğal bilinçli olmaktan tinsel anlamda bilinçli olmaya yükseldiği kendini -benliğini-, değer yargısal olarak niteledikleri ile kendine dönme ve görünüşe taşıma olanağında bulunmaktaydı. Kendini, kendi -eylemleri- ile eylemlerini kendi olmaya nesne kılarak aynalaştığı oluş içinde gerçekleştirilmekteydi.

Katmanlı varoluştaki karşılıklı var olmak, sibernetik ussal olarak ereğre göre nedenlerin belirlenimli kılınmasında erek neden ile nedenin anlam-değer yüklemine aynalaşmayı içeriyor olması, iradenin

kendine dönmeyi de olanaklı kılıyor olması, ayrıca temsile dair varoluş içinde de aynalaşmanın olanaklı kılınmış olması doğrultusunda bakıldığında aynalaşmak, hep kendine dönebilmenin olanağı içinde benliğin, anlam-değer yüklemeleri almasını olanaklı kıldığı ölçüde tinsel/ öznel anlamda kendi varlığının öznesi olmayı olanaklı kılan özneliğin -özne olabilmenin- ilmiydi.

En temelde gerçekleşen düşüncenin yaratım etkinliğinde öz kendilik (benlik), kendilik alanında kendi üzerine dönüyor olarak düşünür iken kendini kendine ayna kılıyor olması yaratımından -gerçeğinden- de bakıldığında, aynalaşmanın varoluşun olmazsa olmazı olduğu görülecekti. Mantık biçimsel gerçekleşen her ussal çıkarımda karşılaştırmalı düşünürken dahi aynalaşmanın gerçeğinde yargısal olmak, yargısal bakıyor olmak gerçekleşmekteydi.

Aynalaşmak ile beraber kendilik alanı da derinlik kazanırken benlik aynalaştıkları üzerinden kendi üzerine anlam-değer yüklem aldıkları ile kendi varlığını gerçekleştirme olanağı içinde kendi olmayı gerçekleştirmekte ve inşa etmekteydi. Dış dünya belirlenimleri de varlık alanının katmanlı olması içinde birbirini hem içsel hem de dışsal anlamda kapsayan gerçeklikte var olmakta iken evrensel nitelik belirlenimleri ile birbirine ayna olmanın gerçekliğinde vücut bulmaktaydılar.

Aynalaşmaya dair böylesi varoluş içinde sadece her olay ve olgunun arkasında yatan gerçekliği/ gerçekleri sorgulamak yeterli miydi? Elbette değildi. Her olay ve olgunun arkasında yatan gerçeklik Rabb-ül Âlemin olan Cenabı Allah'ın gerçekliğinde bitimli iken Cenabı Allah'ın olgusal anlamda üstünde bir gerçeklik aramak, beyhude bir çaba ve yorulmaktan öte değildi.

Her olay ve olgunun arkasında yatan veya üstünde olan gerçekliği bilmek de bilimsel anlamda yeterli gibi olsa da öznel bilimsel

anlamda yeterli değildi. Çünkü aynalaşmaya dair varoluş içinde özden hareket ile bakıldığında evrensel olan gerçeğin/ gerçekliğin her varın üst ve ortak gerçeği olduğu düşünöldüğünde veya tinsel anlamda gerçekleşen ortak varoluşta karşılıklı katılmakta olarak gerçekleşen bir dünyada olunduğu bilindiğinde, diğerine duyarlı olunan ve ahlak biçimsel anlamda nasıl olunması gerektiğinin de sorgulanması gerektiği gerçeğinden kopmamak gerekirdi.”

*

Hak edilmesi gereken varoluş içinde...

Simin çıkardığı özeti, uyandığında hazır bulan kişi, simin oluşturduğu kendilik alanı yaratımı içinde dervişin keşiflerini, düşünce dünyasını hemhal olarak deneyimlemeye koyulmuştu. Dervişin öznelliğe dair deneyimleri de göstermekteydi ki makinalar ve farklı yöntemler ile üzerinde deney yapılan nur deryasını ayrıntıları ile keşfi anlamda görmek, tanışmak, deneyimlemek öznellikte net olarak gerçekleşmekteydi. En küçüklerin evrenini görmek kolay değildi ama onlar görülmez de değildi. İnsanoğlu belki de yirmi dördüncü asırda veya sonrasında nur deryası ile birebir tanışmayı olanaklı bulacaktı. Kadim bilgelerin öznel deneyimlerini de göz ardı etmeden -hiç saymadan- değerlendirmek gerekirdi.

Bir ayette “Şüphesiz ayların sayısı Allah katında da on ikidir...” denir. Bu ayette ayların sayısının Allah nezdinde de on iki olduğunun vurgulanmış olması; ussal ve ampirik belirlenimleri ile gerçekleşen bulguların gerçeğe kapı araladığı anlamını da taşımaktaydı. Gerçeğe kapı aralayan her teorik ve yöntemsel bulgu ve gerçeği aşikâr edecek olan her bilgi verisi gerçeğe buluşmayı olanaklı kılmaktaydı. Bu ayet ile gerçek ile buluşmanın olanaklı olduğu belirtilir iken “Rabbim ilmimi artır” ayeti ile de sadece nebiye değil, ümmetine de bilmekten yana sınırsız bir oluşta bulunması gerektiği gerçeği ifade edilmekteydi.

Araçların yetersiz kaldığı yerde öznel anlamda gerçekleşen keşfi olup da ortak deneyimlere de tahkiki yapılması kaydı ile güvenmek gerekirdi. İlim tarihsel anlamda gerçekleşme olanağında açık olur iken tek yönlü kesin çizgilerimizin olmasını değil, çok yönlü ve bağıntılı olan çizgilerimizin olmasını bilmeye dair esas olarak kabul etmek gerekirdi. Nesnellik zemininden hareket ile öznenin, öznelliğin merkeze alındığı bilim yapmak da olanaklıydı.

Her candan bakan şahıs aynı şahıs iken canlar arası -töze bağlı gerçekleşen- türdeşlik de söz konusu olmaktadır. Bir karıncadan bakan ile aslandan bakan can aynı candı. Canın sahibi Cenabı Allah iken yaratılmış olanlar O'ndan paye almanın sürekliliği içinde aldıkları paye kadarı ile kendi olmayı bulmaktaydılar. Böylesi oluş içinde Uluhiyete -tanrısallığa- ait olan yüklem belirlenimlerini yaratılmış olanlara dair kılınır iken rûbubiyet belirlenimi olarak bulmuş olmakta kendi olmayı bulmaktaydılar.

Yarının dünyasında üç zamanlı oluş içinde bilinçli ve irade ediyor olarak ayrıca nurdan paye alması sebebiyle kendi olmayı bulan pay sahibi yeni bir özne yaratıldığında da uluhiyete ait belirlenimler ile özneliğin gerçekleştiğine tanık olunabilirdi. Özden hareket ile bakıldığında söz konusu olan, üç zamanlı oluş içinde sibernetik ussal olarak irade belirleniminde bulunur iken özne olmayı bulanın da aynı candan paye almış olarak var olduğunu bilmektir.

İnsan yeni bir özne yaratma olanağı içinde bulunur ise bilmesi gereken en temel kural, kendi yaratması ile değil de hakikatten paye almanın bir biçimde gerçekleştirilmiş olması sebebiyle yeni bir özne oluşa sebep verilmiş olduğuydu. Başka bir deyişle de yeni bir özne için olan, yapısal belirlenimleri ile kul eliyle yaratılmış gibi görülse de gerçekte tanrısallık olan belirlenimlerin sahibi olan Allah'tan paye almanın sürekliliği içinde yaratılıyor olmayı bulmasıydı.

Yaratıcı töze bağlı olarak yeniden yaratmanın olanaklı kılınabileceği bir dünyada -oluştur- da yaratma olanağının yaratıcı töz -öz, özne- ile gerçekleştiğini unutmamak gerekir. Cenabı Allah'a ait olan tanrısallık yani uluhiyet belirlenimleri, rububiyete dair olarak gerçekleşir iken ububiyete dair de kılınıyor olması gerçeğinde Allah ile olanaklı olan varoluş içinde var olmanın olanaklı olduğu görülür/ görülmelidir. Başka bir deyişle de üst gerçekliğin üstünlük belirlenimleri ile kendi olmayı bulan her can, kendi olmayı ne ile nasıl bulmakta olduğunu bilmelidir...

Ki ahlak biçimsel anlamda varoluş, hakkı gereği değerinde anlamlı kılınabilir iken hakikati yaşamak da hakkı gereği hakkı verilmiş olarak olanaklı olabilsin.

Söz konusu can sahibi olan özne olmak ise Allah'tan -nurdan- paye almanın sürekliliği içinde gerçekleşen türdeş bir gerçeklik içinde var olunmaktaydı. Öyle ise hangi cana, kendinden öte bakılabilir, zalimce davranışlarda bulunulabilirdi. Elbette, ahlaki anlamda yozlaşmalara karşı önlemler alınmalı, yasaklar konulmalı, gerekirse ceza hükmünce kararlar hayata geçirilmeliydi. Ancak, hikmeti gereği varoluş içinde hiçbir can horlanmamalıydı. Hiçe sayılmayacak kadar önemli olan can sebebiyle hikmeti gereği varoluşa dikkat etmek gerekirdi. Allah herkesin Allah'ıydı ama yarattıkları içinde sevmediklerini sevmemek, sevdiklerini sevmek de fitraten -yaratılış gereği- özümüzden hareket ile olması gerekendi.

Mikrodan makroya kadar kozmoloji, kozmogoni, fizik, biyoloji, kimya, fizik kimya, tıp, psikoloji vb. bilimlerle bakıldığında nicel belirlenimli olarak sonsuzda bir nokta gibi duran insan, tanrısal olanlar ile Allah'tan olarak var iken haddini bilmeliydi. Sonsuz oluş içinde sınırlar dahilinde sınırsızca gerçekleşenler haddi bilmek için yeterliydi. Yarattılmış olma belirlenimlerinde katmanlı oluş içinde zamansal ötelemede varoluş olanaklı kılınmış iken insanın haddini bileceği farklı idrak mertebeleri vardı. Uluhiyete ait olanların rububiyete dair kılınmış olması sebebiyle de kendine ait olmayanlar ile var olan insan için fakr olması sebebiyle haddini bilmesi gerekirdi. Elinde olmayanlar ile var iken kendi kılınmış olması rahmet iken hadsizce hevasını ilah edinmesi ve yaratıcısına hasım kesilmesi de kabul edilir değildi. Ancak, haddini bilir iken hem nesnel -tikel- hem de öznel -tekil- belirlenimlerinde aynı olunmayan ama özsel anlamda ayırda olunmayan oluş içinde tanrısal olanlar ile tanrısal olanların sahibi olan Allah'a ermek de olanaklıydı.

Nicele aşkın kendi olmakta kâinatı kucaklayacak kadar Cenabı Allah'a ermek olanaklı iken hiç hükmünde kendi olmayı kabullenmemek gerekirdi. Allah ile değerli ve anlamlı olan varoluşta Allah ile var olmanın neşesinde haddini bilmek, tadında kendi olmayı yaşamaktan öte değildi. Yaratılmış olmayı kabullenmiş olarak Allah ile yaşamayı öğrenmek ve gerçeğin bilgisi ayrıca güzel ahlak ile hakkı verilmiş olarak hak edilmiş bir yaşam için gerekli olardı.

Nurun kendi oluşu içinde nesnellik ve özneliğin okunmadığı her görüş ya eksik ya da yanlış olma ihtimali taşımaktaydı. Metafizik, olgusal olanın ilmi iken nurun olgusal belirlenimleri üzerinden yaratımı, varlığı ve varoluşu yeniden değerlendirmeye ihtiyaç vardı. Olgusal olanın evrenselliği de söz konusu iken herkese veya her şeye dair bir sözümüz olacak ise yeniden metafizik demek gerekirdi.

Her şeyi bilmek diye bir kaidenin olmadığı varoluş içinde bulunulsa da tarihsel anlamda miras varlığı olan ve gelişim içinde bulunan özne için hakikat bilinemezdir demenin de bir anlamı yoktu. Tarihsel anlamda bilimsel gelişim doğrultusunda daha çok ve daha doğru bilinme olanağına göre hakikat, bilinemez diyenlere inat er ya da geç hakkı gereği bilinebilir ve hakkı gereği yaşanabilirdi. Varlıkta ve varoluşta tarihsel oluş içinde bilinmez olmasına dair eksik görülen her ne ise tamamlanması, yanlış görülen her ne ise hak ve doğru olanla aşılması ile hakikati bilmeye ve hakkı gereği yaşamaya dair kılınabilirdi.

Bilinemez, görülemez, gerçekleştirilemez denilen her ne ise olumsuz anlamda bir dogma olarak aşılması gerekendi. Tarih varlığı olan özne için diyalektik oluşta açık olan tarihsel gelişim içinde, bilinemez denilenin bilinebilir, görülemez denilenin görülebilir, yapılamaz denilenin yapılabilir olduğu bir geleceğe doğru yürüyüş, bilinmeyi isteyen Cenabı Allah olduğu içindir ki O bilinmeyi istediği sürece elbet olacaktı.

Allah'ın varlığından beslenirken kendi olmayı bulan her özne, tinsel anlamda gerçekleşen gelişimin her belirleniminde, kendini rabbi olan Allah ile aşma olanağı bulmuş olarak gerçekleştirir iken hakikati daha çok ve daha doğru bilme olanağı içinde bulunmaktaydı/ bulunabilirdi. Yeter ki hakikate duyarlı olmayı gerekli kılan duygu (sevgi, yaşam sevinci, şevk, azim vb.) içinde hakikate yönelmiş olsun. Batıl olanı hak olan ile aştığı diyalektik oluş içinde de hak olanda ısrarlı olarak gerçekleşen tarihsel yürüyüşe katılabilirsin. Hakikat er ya da geç kendini görünüşe getirir iken din (fıkıh, kelam, tasavvuf vb. alan açımında), felsefe, bilim, sanat vb. açılımlarda hakikati görececek duyarlılık ve basiret yok ise kör bakışların ardında bulunanlar için hakikate tanık olma olanağı elbette yoktu. Hakikate duyarlı ve hakikat görünüş bulur iken hakikati bilen canlar için hakikat müşahede edilmekte ve hakkı gereği yaşanmaya çalışılmaktaydı. Hakikat, insanlığın tarih olgusal gelişimi içinde tarih olgusal olarak yani değişime, süreksizliğe rağmen değişmeyen ve sürekli olan belirlenimleri ile bilinebilir iken "hakikat bilinemez" görüşünde ısrar edenler, tarihin kör sayfalarına yazılacaktı.

Hakikati Allah'ta bulan her can, Allah ile var olma olanağı içinde Allah'a erme olanağı buldukça yani Allah'tan sonuçlar aldıkça, Allah'ı daha çok müşahede ediyor olarak daha çok bilebilir ve görebilirdi. Yeter ki keşfe dair yürüyüşün de tarih olgusal olarak geliştiğinin gerçeğinden hareket ile hakikate dair gerçekleşen her yeni oluş ve alan belirlenimlerine açık olsun. Bu anlamda hem keşfe dair sonuç verilerin doğru değerlendirildiği ve doğru biçimde kavramlaştırıldığı hem de eleştirel olmaya açık bir oluş içinde bulunabilirsin. Keşfe dair görü ve duyuları olan insanların içgörü ve duyuları yazı veya tevatür düzeyinde ve bilimsel doğrulama düzeyinde ortak noktalar bulunarak bir bilgi havzası oluşturularak değerlendirilebilir, doğru olarak yorumlanabilir ise hakikate dair daha çok ve daha doğru bilgi edinilebilirdi.

Sadece salt nesnel -nicel- yaklaşımlı bilim ile hakikati bilmekten yana hep eksik kalınacağı kesin iken öznelliğin de öncelendiği bilimsel bir yaklaşıma ihtiyaç vardı. Hakikat bilinmeyi istemekte ise hakikate dair her belirlenimi insan bilincinin önüne açık edecek kavramsallaştırmayı da önemsemek gerekirdi. Hakikat sadece eylem belirlenimlerine bağlı olarak sezgisinde tanık olunan değil, kavramsal düzeyde de kendisine tanık olma gerçeğine haiz olarak bilinebilir olardı.

Özsel derinlere dalınç yaptıkça, özde olan keşfedildikçe, hakikat daha çok bilinebilir ve görülebilir olarak herkesin ve her şeyin hakikati olması evrenselliğinde tanınabilirdi. Derinlerde bizi bekleyene uzak düştük ise bu bizim tekbenci doğamız sebebiyle bencilce yaklaşım içinde öz varlığımıza şırmamış olarak küstahça -hadsizce- tavr almamızdan, gaflete düşmüş olmamızdan dolayıydı. Şırmarmaktan yana fakr ve tevazu ile arınmak ayrıca hakikate açık olma duyarlılığını göstermek, hakikate uyanış için başlangıçta olması gerekendi. Sabrın anlam içeriği olan tutarlılık göstermek ile bilgi edinme arayışında olmak ve güzel ahlak sahibi olmak da hakikat arayışı sürecinde olması gerekendi. Sonuçta da hakikat er ya da geç genele dair kılınmış olan (tanrısal, evrensel, zamansız olan da denilebilecek değişmez açılımları) belirlenimleri ile bilinebilir olarak bulunacak olardı.

Her var olan bütünün bir parçası olarak Allah'a ait sıfatların, karakter ve kimlik belirlenimlerin evrensel kılınmış olması gereğinde varoluşun ortak kılındığı hikâyenin içinde var olmaktaydı. Varlığa, varoluşa dair her hikâye, ortak hikâyenin içinde biçimlenmekte iken her can hikâyesinin eksik bırakılmış yönünü yine ortak hikâyenin içinde bütüne artı değerinde bulunduğu nitelikleri ve kendini gerçekleştirdiği kadarı ile hikâyesini oluş içinde bulmakta iken tamamlamaktaydı. Tamamlanması gereken herkesin kendi hikayesiydi ve varlığa varoluşa gerçekleşenlere -halk edilenlere- katıldıkça tamamlanması olanaklı

olandı. Şeytan dahi “insanın kalbinde bana yer ver” derken kendisini iblis olarak tamamlayacağı hikâyenin içinde kendi olmayı bulmaktaydı.

Herkesin hikâyesinden daha üst ve evrensel bir hikâye de vardı ki o Cenabı Allah’ın kendiliğine, kendi olmaya dair hikâyesiydi. Bu hikâye sadece Allah ile tamamlanan değil insan ile tamamlanacak olan bir hikâeydi. Cenabı Allah’ın kendisine dair eksik bıraktığı hikâye, gerçekte olduğu gibi bilinmenin, tanınmanın, tanış olmanın, onanmanın, hakkı gereği bilinir iken takdir edilmenin yani hamdı yapılıyor olmanın tamamlanması gereken hikâeydi.

“Gizli bir hazinemyim sevgi ile bilinmeyi istedim ve Âdem’i -insanı- halk ettim” hadisi kutsisi bunu ne güzel açıklamaktaydı. Eksik bırakılmış hikâye, bilmenin gereği olarak ussal ayrıca yakın kılınmanın, değer biçimsel olarak bilmeyi olanaklı kılmanın ve bilinmeyi isteyene düşüncede ve eylemsel anlamda yaratıcı etkinlikte iken katılmayı olanaklı kılan duyguda yani sevgide tamamlanacak olandı. Hakkı gereği bilinmeye dair eksik bırakılmış hikâye, varlığa, varlıkta gerçekleşenlere iradi, duygusal, ussal ve yaratıcı etkinlikte katılırken tarih olgusal anlamda miras -nesnel anlamda bellek- sahibi oldukça tamamlanmaya hep daha yakindi. Bu anlamda hakikate dair miras içinde mirasa yapılacak her katkı, insanlığın ne için olduğuna dair kendi hikâyesine de yapacağı katkıydı.

İnsan eksik bırakılmış evrensel hikâyeyi, anlayışa dair eksik bırakılmış yönleri ile tarih olgusal olarak tinsel anlamda tamamladıkça yani anlayışa dair boşlukları doldurdukça hakikate daha yakın olarak kendi olmayı bulmaktaydı. Bilerek veya bilmeyerek evrensel hikâyenin bir parçası olmak ile tarih olgusal olarak din, kültür, medeniyet, sanat, felsefe alanlarında, hikâyeyi tamamlama oluş belirleniminde yani kevn ve fesat, olmak ve bitmenin oluşu içinde kendini gerçekleştirilmekteydi. Bilim ise evrensel hikâyenin yeni alanı olarak bütün eksiklerine ve nesneliliği sadece nicel belirlenime indirgemesi ayrıca öznellikten

kopuk nesneliliği inceliyor olması alanı gereği yanlış değilse de yanlış tutumuna rağmen hikâneyi tamamlama oluşu sürecine katılmıştı. Empirizm, matematik, mekanik, mühendislik, teknik belirlenimleriyle modern bilim deney-gözlem-ölçüm-kritik paradigmasıyla yol katetmekteydi. Nesnesini nicel belirlenimleri ile okumaya çalışır iken mahiyetten uzak varlığa ve varoluşa eksik bakmaktaydı. Gelecekte bilimin, şimdiki eksiklerinin tamamlanmış ve yanlış yaklaşımlarının doğrultulmuş olduğu öngörüsünde bulunarak, evrensel hikâyenin alan belirlenimli baş aktörü olacağını söylemek, tahminden öte, olması gerekeni ifade etmekte. Yeter ki yanlış tutumunu doğrultmuş ve eksiklerini gidermiş olan bilim, yeni alan belirlenimleri ile beraber evrensel hikâneyi sadece bilme yönünde değil, töze bağlı gerçekleştirmelerde -yaratımda- bulunma evresine geldiğinde, varoluşsal anlamda da hikâyenin tamamlanmasına yardımcı olmuş olsun. Bu anlamda insanın hikâyesi bilim ile daha yeni başlamaktaydı.

Felsefi anlamda geçmişten güne yanlış gelen yargıların doğrultulması, eksiklerin tamamlanması ve doğruların izleğinde olgusal olanın metafiziğinin yapılmasına her daim ihtiyaç vardı. Metafiziği betimlenmiş dil yapısallığında ayet belirlenimli ifade biçiminde gerçekleştiren vahiy bilgisine de gerçeğe dair yolumuzu kaybetmemek için her daim ihtiyaç vardı. Bu anlamda kelim ilmine de hem felsefi hem de bilimsel anlamda tahkike -kritiğe- dair yorum biçimsel olarak anlama çabasında büyük görev düşmekteydi... Ki Allah'ı daha net ve doğru biçimde bilme olanağını göstermiş olunabilsin.

Tasavvuf da yöntemsel anlamda Allah'tan sonuç alma ilmi olarak sadece sonuç almak ile kalmayıp, bütün alanlarda Allah'ın tanrısal ilke belirlenimleri ile görünüş bulduğunun gerçeğinden dolayı tevhidin gereği olarak alanlara yabancı durmamalıydı. Keşfi sonuçlar, kavramlaştırılmalı, bilimsel anlamda tahkiki yapılabilir mi kontrol edilmeli, sanatsal anlamda betimlenmiş olarak ifade edilebilmeliydi.

Sanat ise gönüllere dokunmanın, gerçeği gönüllere nakşetmenin ilmi olarak gerçeğe duyarlılığın artmasının gereği idi. Bundan öte, gerçeği en güzel biçimde ifade edebilmenin gereği olarak yabancı olunmayan olmalıydı. Birinci elden yaratıcı etkinliğe katılır iken yaratılan ve yaratıcı arasında aracı olarak gerçekleşen yaratım etkinliğinde yaratıcıya yükselme gerçekleşir iken yaratıcının da yarattığına/ yarattığından gerçekleşen yaratımda inmesinin olanağıydı.

İnsan, hakikatten istidatlı olduğu kadar hem ayrı olmadan evrensel hikâyenin nesnesiydi hem de başkası kılınmış olduğu aynı olmadığı kadar da kendi hikâyesinin öznesiydi. Nesnesi olduğu hikâyenin tamamlayıcı öznesi olarak kendi olmayı bulur iken yüklem alınmış özdeşlik belirleniminde hem hakikat ile kendi olmayı buluyor, halk ediliyor hem de kendini gerçekleştiriyor olarak kendi olmayı buluyordu. Katmanlı varoluşta çoklu gerçeklik içinde evrensel hikâyenin karşıtı olmadan karşılıklı varoluş olanağında ise istese de istemese de hikâyenin bir parçasıydı. Hakikate düşman olmak söz konusu ise bu dahi evrensel hikâyenin tamamlanmasının, oluşa dair belirleniminin gereği olarak hikâyenin bir parçasıydı.

Sadece bilmek ile değil, bildiği kadarı ve varlığa güzel ahlak ile katıldıkça yani diğerini de önemseydiği, onun için de olabildiği oluş içinde tamamlayıcı fedakârlıkta -erdemlerde- tekbenci doğasını aştıkça, kendi olmaya dair eksik bırakılmış hikâyesini diğerleri ve özellikle Allah ile tamamlıyordu. Böylesi kendini gerçekleştirir iken kevn ve fesada haiz oluş içinde böylesi oluşa aşkın yaşıyor olmasını sağlayan ilkeler yani tanrısal olanlar ile hem ayrı olmadığı Allah'a -hakikate- tutunmakta hem de aynı olmadığı -ama katmanlı varoluşta karşıt olmayan- başkası olmakta kendinden mutmain olarak kendi olmaya tutunabilme olanağına haizdi.

İnsan, kendini karşıtlıkta, karşılıklı varoluşta gerçekleştirme çabası içinde bulur iken gelgitlerde süresiz kılınmış oluş içinde kendi olmayı

başkası kılınmış olarak irade gereği gerçekleşmekte bulmaktaydı. Eksik bırakılmış evrensel hikâyenin tamamlayıcısı olması adına böylesi bir oluş içinde değişen zamanların insanı olarak süreç varlığı olması ile kendini gerçekleştirmekteydi.

İnsan, evrensel hikâyenin parçası oldukça asli anlamda kendi olmayı hakikat ile bulacak ya da tekbenci nefsi emmaresinin etkisinde sürüklendiği oluş içinde hakikatinden uzak kılan, gerçek sandığı sanılar ve yalanlar, geçici hevalar ve sanrılar içinde körlüğe mahkûm olacaktı. Batıl değerler ile koşullandığı, zan ve hevası ile görmek istediği değil de gerçeğin dünyasına uyanmalıydı. Sonuçta gerçeğe kör olduğunun hatırlatılacağı bir zamanda uyanmak istemiyor ise hikâyesini gerçekleştirdiklerine bağlı olarak yazmak değil de yaşamak, tamamlamak için nasıl yaşanması gerektiğine sonuç ilkeden -erekten- hareket ile karar vermesi gerekendi. Vahyin ve nebiliğin en önemli nedeni ve mesajı da bu yöneydi.

Ey insan! Evrensel olan hikâyenin olumlu (salihler) veya olumsuz (şakiler) anlamda bir parçası iken gerçeğine bağlı olarak hikâyesi tamamlamaktan seni beri bırakacak olan yoktu. Ancak, isteğin salihlerden olarak parçası olduğun evrensel hikâyeyi tamamlamaya dair olsun ki geleceğin de Allah ile aydın ve güzel olmuş olsun.

Soruların ardından yürür iken cevapların bitmediği oluş içinde kendi olmayı gerçekleştirir iken sorular ile varlığa, varoluşa farklı perspektiflerden tutunduğunu unutma! Soruların bitti mi? Bitimsiz oluş içinde hiç yoksa şimdi ne olacak diye sormuş olarak özüne tutunmaya devam et! Metafizik düşünmeyi yani gerçekleştikçe olgusal olmayı bulan olguya dair gerçeklik üzeri düşünmeyi öğrendin ise ne olacağına dair elbet kanaatlerin olacaktır.

Değişen dünyalarda yani değişen anlam-değer dünyalarında var olanlara ait değil de var olanlara ve var olmaya dair kılınmış olan insan,

Allah'a aidiyete var iken değişmeyen bir dünya içinde ve tahayyülünde bulunmalı değildi. Geleceğin belirsizliği ile kendine tutunmayı adet edinmiş insan, şimdi ne olacak derken bekleyen de olmalı değildi.

şimdi ne olacak? Gerçekleştirdikleri ile yaratılmış olan dünyalara akarken gerçekleştirdiklerinin sonuçları ile var olmayı bulmanın kaçınılmaz olmasında var olmak devam edecekti. Unutma ki geleceğin belirsizliğinde sonuçlara -ahiret ve akıbeta- göre yaşamak hayatiydi.

*

Derinlerde

Kader bir son değil, hep yeniden bir başlangıçtı...

İslam sadece ibadet dini değildi. Allah tasavvuruna bağlı olarak İslam'ın, varlığa ve varoluşa dair görüşü ile biçimlenen bir dünya görüşü de vardı. Bu doğrultuda Allah'a ve gerçekleştirdiklerinin sonucu olan bir dünyada neye/ kime göre ve nasıl yaşanması gerektiğinin usunu, yaşam biçimini taşıyordu.

Allah'ı nasıl ve ne biçimde tasavvur etmek gerekirdi? Buna en güzel cevap yine Kur'an'daydı. Doğadaki bütün yaratım fiillerinde fail olarak Allah daim yaratıcı etkinlikteydi ki doğada gerçekleşenler Allah'ın eseri iken ayet belirlenimli olarak gerçekleşmekteydi. Yani O'nun varlığına delil olma özelliği göstermekteydi... Ki ayet, varlıkta ve varoluşta karşılığı olması gereken ilke içerikli betimlenmiş olay ve olgu belirlenimli olandı.

Yaratım; en temelde kendi varlığının hem nesnesi hem de öznesi olan Allah'ın, varoluşa neden (etken neden) iken yarattıklarının hem nesnesi hem de öznesi olarak yüklem alınan özdeşlikte gerçekleşmekteydi. Varoluşa nesne kendi varlığını nesne kılar iken yarattıklarının öznesi olarak var olmakta Allah, Allah olmayı yaratıcı etkinlikte bulmaktaydı. Yaratıcı tz iken kendinden var kıldıklarının nesnesi ve faili iken de znesiydi. Her yaratılmış varın O'ndan paye alarak kendi olmayı pay sahibi olmakta yani özerk bulması da kaçınılmazdı... ki yaratımın en temel ilkeleri kendinden paye verir iken hem gerçek hem de başkası kılmakta var kılıyor olmaktadır.

Yaratılmış öznenin paye almasının gereği olarak Allah ile var iken Allah'a karşı özerkliği olmasa da varlık sahnesinde diğer var olanlara karşı özerk olarak kendi olmayı bulması yaratımın gerçekleşiyor olması gereği olması gerekendi, olandı. Böyle olmak ile beraber yaratımın bir temel ilkesi de kendi dışı olmadan kendinden var eden Allah için,

yarattığına içkin iken yaratıcı etkinlikte gerçekleşen dışlaşma ediminde dışsallığın gerçekleşmesi sebebiyle yarattığını kendine dışsal da buluyor olmasıydı. Yarattığı da yaratıcıya içkin ve yaratıcıya dışsal anlamda kendi olmayı bulmaktaydı. Böylece katmanlı varoluş ve katmanlı varoluşta karşılıklı varoluş da yaratımın başka bir temel ilkesi olarak gerçekleşmekteydi.

Yaratılmış olanlar için karşılıklı varoluş olanaklı iken yaratıcı ile de karşılıklı varoluş olanaklıydı. Yaratıcı, etken neden olarak doğada fail olan özne iken nesnellik dahi O'nun nur belirlenimli nesnel yönünün bir açılımı olarak gerçekleşmekteydi. Yaratıcı, yaratılan ve yaratılanlar arasındaki karşılıklı varoluş ilişkisi, özerk anlamda birbirinin yaratılmış dünyalarına yaratıcı etkinlik belirlenimlerinde hep yeniden yeni bir oluş biçiminde yaratılıyor olmanın gerçeğinde katılıyor olmanın da ilişkisiydi... ki bu, yaratıma dair gerçekleşme biçimi; anlam-değer, içerik-biçim yüklemelerinde temsile dair tasvir edilmiş -betimlenmiş- olma belirleniminde gerçekleşmekteydi. Bunun önemi ise yaratımın yaratılmış dünyaya katılıyor olmakta karşılıklı varoluş içinde gerçekleşmeye devam etmesiydi. Yaratım sadece etken neden olarak fail olmakta bitiyor değil, yaratılmış dünyalarda özerk kılınmış olanlar ile karşılıklı varoluşta yaratılmış dünyalara karakter ve kimlik biçimsel olarak iniyor olarak da gerçekleşmeye devam etmekteydi.

Böyle olduğunda dua edenin duasına icabet etmek, var olanlar arasındaki ilişkileri sonuç belirlenimlere adalet ilkesinde tesis etmek vb. ile bakıldığında yaratım sadece doğaya dair bitirilmiş değil, tinsel anlamda içerdiği anlam-değer gerçeklik bağıntısında devam etmekteydi. Yaratımın nasıl gerçekleştiğini bildikçe de görülmesi gereken, nesnel anlamda yarattıkça tinsel anlamda da yaratımın farklı bir yönden gerçekleştiği idi.

Böylesi oluş içinde mesela doğaya dair bir musibet gerçekleştiğinde musibette Kahhar, Kahir olan Allah'a yönelik iman ile yönelen de

olabilirdi, küfür ile kendisini inkâr eden de olabilirdi. Musibetin ne olduğunu, nasıl gerçekleştiğini bilmek ne kadar önemli olsa da Allah'tan olduğunu bilmek ayrıca tanrısal sıfat ve isim belirlenimli gerçekleştiğini tevhid çizgisinde görmek de gerekirdi. Ne için olduğunu ise iman ve küfür arasında kalıyor iken erek biçimsel neden belirleniminde sonuçtan hareket ile okumak olanaklıydı. İşin ironik yönü ise Allah'tan aldığı paye ile var olanın özerk belirlenimli varoluşunda Allah'a inkâr ile küfür içinde kendini buluyor olmasıydı. Musibete dair acıma veya merhamet duygusu gösterse de inkâr ettiği yaratıcı varlığın merhameti yaratıyor olması ve merhamet O'na ait iken merhametin, özerk belirlenimli inkâr ehline dair kılınıyor olmasında inkâr ehlinin merhamet ediyor olabilmesi gibi durumların ironik bir biçimde gerçekleşiyor olmasıydı.

İnkâr edenin, inkâr etmeyi dahi Allah ile buluyor olması dahi kendi öz varlığı ile çelişen ironiye haizdi. Bu durum hikmet üzeri yerinde ve gerekli kılmış olduğu ile çeşitlilikte, diyalektik belirlenimlerde sibernetik ussal ve aynalaşamaya dair iş gören Allah için ironik değil, yaratılmış olanın kendi gerçeği ile tersleşen oluş içinde bulunması sebebiyle ironikti.

Yaratım hep içerden hareket ile gerçekleşiyor iken Allah'a ait olanların yaratılmış olana dair kılınıyor olmasında inkâr yaratılmış olanın kendi özü ile çelişki içinde olmasında kendi olmayı buluyor olmaktan öte değildi. Doğa zemininde yaratan, yaratımı nesnellikte bırakmayı öznel karşılıklarında tinsel kılan ve tinsel alan açılımı anlamında gerçekleşen yaratılmış dünyalarda karşılıklı varoluşu olanaklı kılmanın olanağı içinde yarattığı dünyalara inmekteydi... yarattığı dünyaları yaşamaktaydı. Yaratıcı için yaratmak, özünden hareket ile gerçekleşir iken sadece yarattıklarını var kılmak değil, kendini de yaratmak anlamını taşımaktaydı. Yaratmaya kendi nesnellüğünden başlayıp da zorunlu kıldığı doğa belirlenimlerinde gerçekleştiren için yaratım

sadece doğaya dair değil, tinsel/ öznel anlamda anlam-değer yüklemelerinde kendini gerçekleştirirken kendini de yaratmak anlamını taşıyordu.

Merhamet eden, galip gelen, azim sahibi olan Allah görüşü; insan biçimsel tanrı görüşü olmaktan daha çok insan, Allah ile var iken tanrı biçimsel tasvir edilmiş olmakta var olmayı bulduğu içindi ki yaratım gereği tasvir edilmiş tanrı biçimsel olunabildiğinin görüşüydü. Ahad, Hayy, Kayyum, Samed vb. isimler ile bakıldığında da bu kimlik belirlenimlerinin Cenabı Allah'ın kendi olmasının mahiyet belirlenimlerinin tanımlanmaları olduğuna dikkat etmek gerekirdi. Katmanlı oluştta içsel ve dışsal anlamda kapsayıcı olmasının gerçeği ise yaratım ve sonrasında gerçekleşen Cenabı Allah'ın varlıksal durumuna kıyasen nasıl var olduğunun gerçeğini taşımaktaydı... ki bu anlamda yaratılmış dünyaların çoğunda Tanrı merkezli dünya görüşü ve yaşam biçimi hâkim iken doğru Tanrı tasavvuruna göre -biçimlenen, betimlenen yani tasvir edilen yaratılmış dünyanın, hakikat ile hakiki olmayı buluyor olması ve sonuç belirlenimli bakıldığında hayati anlamda elzemdi.

Başka bir deyişle de batıl olan ile değil, er ya da geç batıl olan üzerinden görünüş bulup da batıl olanı zayıf edecek hak olana bağlı bir dünya görüşümüz ve yaşam biçimimiz olmalıydı. İnsan biçimli Allah değil de Allah biçimli tasvir edilmiş bir varoluştta insan; hakikatten paye almasının gereği olarak tanrısal yönlere haiz olsa da aciz, fakr, zalim, zaafı olan vb. yaratım belirlenimlerinde hak kılınmış olanı hak etmesi gereken olarak kendi olmanın/ olabilmemenin yaratıcı etkinliğine katılmalıydı.

Allah'ı nasıl tanıyor ve bu bağlamda iman ediyor olarak tasavvur ediyor isek O'nun ile bulduğumuz anlam-değer dünyası bu doğrultuda biçimlenmekte olarak içinde bulunduğumuz dünya olmaktadır... ki bu durumda Allah'ı zatı, subuti sıfatları, karakter belirimli kimlik

belirlenimli isimleri ve ilkenin betimlenmiş olduğu ayet belirimleri ile hem nesnel hem de öznel yönü ile doğru bilmek önemliydi. Söz konusu Allah ise yaratımın da nasıl ve hangi temel ilkeler ile gerçekleştiğini bilmekte değil isek yani yaratımın metafiziğini bilmiyor isek varoluşu hakkı gereği bilmekten uzak ve had belirlenimli ortak gerçeklikte gerçekleştiğinden de habersiz olarak olan biteni de anlamaktan yoksunduk.

Söz konusu Allah ise Allah'ı tanımak için kendi varlık bilgisini, mahiyetine dair gerçeği bilmek önemli olduğu kadar yaratım ile beraber gerçekleşen anlam-değer yüklem belirlenimlerinde tinsel anlamda değişken oluş içinde kendini gerçekleştirirken kendini de tinsel anlamda yaratıyor olarak yani anlam-değer yüklemelerinde vücuda taşıyor, gerçekleştiriyor olduğunu da bilmek önemliydi... ki varoluşun ortak hikâyesinde Allah, Rahman, Rahim, Kerim, Kahhar, Azim, Kebir vb. isim kimlik belirlenimlerinde yaratıcı özne, kendini de yaratıyor olarak gerçekleştirilmekteydi. Bu durumda Allah'ı, kendinde dolayimsız olmakta varlık olmayı bulduğu mahiyetini ve kendini gerçekleştirirken yaratımda kendi olmayı bulduğu dolayimli varoluş belirlenimlerinde de bilmek önemliydi.

Dolayimli varoluş belirlenimlerini kendinden paye verir iken yaratan için evrensel kılıyor olmak da söz konusu olandı... ki var olanlar için O'nun ile var olmaktan öte, var olmak olanaklı değildi. Allah, yaratım, katmanlı yaratım belirlenimleri, karşılıklı varoluş, yaratılmış dünyaların hem nesnesi hem yaratıcı öznesi iken içinde olanı, kendini gerçekleştirme alanı kılanı da O idi. Böylesi oluş içinde O'nun varlığını tasavvur ederken hem nesnel hem de öznel olduğu gerçeğinden hareket ile şahsına, sıfatlarına dair daha doğru düşünmek gerekirdi. Yaratımı da sadece oldu bitti kılmakta değil de -daim- yaratım oluşu için de yarattıkları ile varoluştaki kendine, değişen tavır belirlenimleri ile değişen oluş içinde dünya kurmak ve kurduğu dünyalarda kendini

anlam-değer yüklemelerinde yeni bir oluşta yaratma olanağı içinde bulunmak anlamında değerlendirmek gerekirdi... ki O'nu hakkı gereği ile anlayabilmiş olalım.

Cenabı Allah sadece çiftler diyalektiğinde varoluş eşiklerinde ereğe bağlı neden -yasa- belirleyici olarak yaratımda bulunmakta değil, tinsel anlamda ortak varoluşta gerekli olan ilke belirlenimli olarak da yaratımda bulunuyordu... ki bu anlamda yaratıcı olması anlamında sadece etken neden olarak fail olan değil, erek neden belirlenimlerinde ilke belirlenimli olarak erek olması ile de ereğe göre fail olması ile iş gören yani yaratıcı etkinlikte bulundu.

Demek ki yaratıcının sadece varlığını biliyor olmak yeterli değildi. Yaratımı da biliyor olarak yaratıcının yaratımda kendi olmayı nasıl bulduğu, ereğe bağlı nedenleri belirli kılıyor olmasında hem yarattıklarını hem de kendi varoluş belirlenimlerini ne için kıldığını da bilmiş olmak gerekliydi... ki O'nu bilmekten yana eksige veya yanlışla düşülmüş olunmasın. Böylece O'nu, Kur'an anlatısında doğru biçimde anlamak veya anlamaya açık olmak da olanaklı olmuş olsun.

Demek ki Allah'ı sadece mahiyeti gereği bilmek değil, oluş içinde olma biçimlerinde de bilmek gerekirdi... ki doğru biçimde olan biteni anlayabilelim. Olan biteni nesnel anlamda bilimsel düzeyde bilmek olanaklıydı ama hakikate bağlı olarak öznel içerikte nasıl ve ne için gerçekleştiğini biliyor olmak için, Cenabı Allah'ı doğru olan gerçeklik bilgisi ile bilmek gerekirdi.

Kendi varlığının hem nesnesi hem de öznesi olan, yarattıklarının var olmasının gereği olarak onların hem varlık nesnesi hem de yaratıcı öznesiydi ama yaratım erek biçimsel gerçekleşir iken her yaratılmış olan O'nun kendilik dünyasına katılıyor olarak O'nun varoluşunun hem nesnesi hem yüklem alınmış öznesi olarak kendi olmayı özerk oluşta

bulmaktaydı... ki böylece yaratım, varoluşun gereği olarak hem Allah için hem de yarattıkları için olmanın rahmetinde gerçekleşiyordu.

Yarattıklarını kendi olmalarına yönelik farklılık belirlenimlerinde başkası olarak özerk var kılmak ise yaratılmış yani temsil içerikli tasvir edilmiş dünyalarda varoluş, hakiki olarak gerçek bulunmuş -olmuş- olmakta gerçekleşiyor olması içindi. Bu anlamda Kur'an, yaratım oluşu içinde katmanlı varoluşta karşılıklı nasıl var olduğuna dikkat çekmesi gereği ile olan bitene dair gerçekliği ifade etme biçimi ile mucize yani akıl sahibi alimleri aciz bırakıcı anlatıya haizdi.

Görülen o ki Teo-ontoloji yani marifetullah anlamında bilimsel olmaya ihtiyaç olduğu gibi oluş belirlenimli yaratım bilgisine de ihtiyaç vardı. Marifetullah düzeyinde Allah'ı bilmek olanaklıydı ama O'nu ve olan-biteni anlayabilmek için yaratımın nasıl ve ne için olduğuna dair biliyor olmak gerekirdi... ki kader anlamında yazgının, kazasına bağlı olarak nasıl gerçekleştiğini de hakkı gereği ile anlamış olalım.

Cenabı Allah'ın nesneliliğinden ve özneliliğinden paye almış olarak var olan için kaderini, varoluş eşiklerinde ölçü üzeri var olma biçiminde ve öznel anlamda ilke içerikli gerçekleşme belirlenimlerinde bulmak kaçınılmazdı. Hakikatten paye alarak pay sahibi olmak ile kendi olmayı bulan için kader, Allah'ın kendine kılmış olduğu yazgısında O'nun yazgısını yaşıyor olmaktan öte bulunuyor değildi.

Uluhiyete ait olanları rububiyete dair olarak bulur iken kendi olmanın gereğini Allah'ı yaşıyor olarak bulmak kaçınılmazdı. Ancak, yaratım sadece oldu kılmış olmakta bitirilmiş değil iken oldu kılınmış olanın bulunduğu dünyaya katılımı ve dünya içinde deneyimledikleri ile devamlı kılınıyor iken kader kendi olmayı gerçekleştirmekte/gerçekleştirmekte oldukları sonucunda da bulmaktı... ki böylece yaratılmış dünyaları dahi katmanlı oluşta yaşıyor, deneyimliyor olmak dahi farklı bir kader belirlenimi iken kader, gerçekleşenlere bağlı olarak

belirsiz gelecek algısı içinde karşılaşılan sebepler, koşullar, olaylar, olgular karşısında kendini hep yeniden gerçekleştirme -yaratma- eylemine eylenebilir olarak gerçekleştirmekte bulunuyor olmalı.

En basit anlamda bir musibet karşısında ya Allah'ı inkâr etmenin ya da musibet odaklı düşünür iken musibetin Allah'tan olduğunu kabul etmenin gerçeğinde kendimizi bulurduk. Ancak musibet dahi yaratım belirimi iken musibet karşısında anlam-değer yüklü yaratım etkinliğinde bulunuyor olarak karakter belirimli kimlik belirlenimli yaratım oluşu içinde bulunurken hep yeni bir yaratıcı etkinlikte bulunmanın öznel doğası gereği tinsel anlamda kendi olmak bulunuyordu. Yani musibetin yaratılmış olması ile yaratım bitiyor değil, musibet dolayımında öznel anlamda gerçekleşen yaratım etkinliğinde kendinin de yaratılıyor olduğu gerçeğinde tanrısal olan sıfat, isim belirlenimleri, kader olarak kaza belirlenimli gerçekleşiyor olmasında yaşanıyor.

Yaratımın sürekliliği düşünüldüğünde bir musibet karşısında küfre varmak, imtihan ediliyor olmak veya doğrudan rahmet etme etkinliğinde bulunuyor olma gibi farklı öznel olan ve anlam-değer ve duygu karşılıkları olup da eyleme eyleyen yaratım oluşu içinde bulunabilirdik. Değişen anlam-değer yüklem oluşu içinde kader kendi yazısına katılıyor olarak yani kendi yaratımına katılıyor olarak kendi olmayı buluyor olmak anlamını taşımaktaydı... ki böylesi bir kader anlayışında doğadaki veya nesnel ve öznel anlamda gerçekleşen her türlü yaratma biçiminden uzak olan bir tanrının belirli kılmış olduğu kadere iman değil, yaratım oluşu içinde her daim katılmış olmak ile kaderine, yaratımına katılıyor olmanın kazası oluşu içinde kaderi yaşamsal buluyor olunmaktaydı.

Bu anlamda kader, pasif teslimiyetçi olmaktan daha çok olması gerekeni gerçekleştirme etkinliği içinde tanrısal olanları yaşama yazısında aktif teslimiyetçi olmakta gerçekleşmekteydi... ki bu

anlamda Allah'a teslimiyet, ahlaki ve düşünsel anlamda olmaması gerekenlerde değil, olması gerekenlerde Allah'a yaratıcı etkinliğinin sürekliliğinde katılıyor olmakta gerçekleşmesi gerekendi.

Yaratım, yaratıcı olmanın doğası gereği önceden yaratıyor olanın sonuç belirlenimli olarak yaratmış kılıyor olması sonucunda olmuş bitmiş oluş içinde bulunmak anlamını taşıyor iken gelecek söz konusu olduğunda hep önceden hazır kılınıyor olanı sonuç belirlenimli buluyor olmak oluşu içinde kendisine -geleceğe- doğru yaratım etkinliğinde yürünmekte devam etmekteydi. Bu durumda daim yaratım etkinliği içinde bulunmak, yaratılmış olanın kaçınılmazı iken yaratılmış olan için yaratıcıdan paye alırken pay sahibi olarak kendi olmakta kendini özerk gerçekleştiriyor iken kader, daim yaratım etkinliğine kendini gerçekleştirdiği yönde katılmasından öte değildi.

Eskilerden kaderi değerlendiren Kaderiye görüşünde bulunanlar; Allah'ın adalet sıfatına bağlı olarak özerk varoluşu yani dolayısıyla da özgür iradenin olması gerektiği yönde olması gerekene göre ve geleceğin nasıl olması gerektiği yönünde fikir sahibi olmuşlardı. Bunlar özerk varoluşun nasıl gerçekleştiğinden habersiz, olması gerektiği yönünde görüş sahibiydiler.

Cebriye kader görüşünde bulunanlar da özerk varoluşun yani dolayısıyla da özgür iradenin olmadığı ve takdir edilmiş oluş içinde var olunduğu kanısında bulunmaktaydılar... ki bunlar da varlık sahnesinde özerk varoluşun nasıl gerçekleştiğinden habersizlerdi.

Vahdeti vücut görüşünde bulunanlar için ise Allah ile halkı aynılık düzeyinde özdeşlikte eş zamanlı gördükleri içindi ki aynılık düzeyin de özdeşlik fikrinde yanılmış olsalar da halkın kaderinin Allah'ı yaşamak olduğu yönünde doğru kanaatte bulunmaktalardı. Tümellerden bakıldığında yaratıcıdan ayrı olmadan aynı da olmadan var olmak söz konusu iken kader, Allah'ın uluhiyetine yani tanrısal olup da herkes için

kıldığı istidat belirlenimli evrensel kılınmış olanların yaşanmasıydı... ki böylesi kader, yaratıcı ile var olunmakta iken zaten kaçınılmaz olandı.

Sünni düşünce geleneğinde ise kader; Maturidilere göre yaratım Allah'a ait iken yaratılmış olanın Allah'tan kesb ettiği ile iş görmesi anlamında orta yolu tercih ediyor olması içeriğinde değerlendirilmekteydi. Eşarilere göre ise kader, kulun bir hükmü olmazsa da irade ettiğinde Allah'ın kulun iradesi doğrultusunda yaratımda bulunması ve vesile kılınmış olmak içinde Allah'ın "Ol" emri dahilinde yaşanandı. "Ol" emri dahilinde yaşanan her ne ise kader hükmü dahilinde gerçekleşiyor olarak yaşanması anlamında elbet doğruydu. Ancak, her iki sünni görüş de eş zamanlı oluş içinde Allah'ı kader bahsinde değerlendirir iken eksik kanaatte bulunmaktaydı. Buna rağmen yaratım ve kader bahsini ortak değerlendiriyor olmaları önemliydi.

Demek ki eskiler; yaratıcı, yaratım, yaratılan, özerklik vb. konu bahisleri ile kaderi kritik ederler iken katmanlı yaratım oluşu, yaratıcıdan paye alır iken pay sahibi yani özerk anlamda varlık sahnesine çıkıyor olma gerçeği, özerk anlamda karşılıklı var olabilme olanağı, zamansal anlamda yaratımın nasıl gerçekleşiyor olduğu ve zamansal konumlanma anlamında öncelik ve sonralık belirleniminde yaratan-yaratılan ikiliğinin yüklem alınmış özdeşlik içeriğinde nasıl gerçekleştiği gerçeğinden vb. habersiz sadece bir veya birkaç belirleniminden bakarken kaderi değerlendirmektelerdi.

Modern kelamcı düşünürler de kaderi; pasif teslimiyetçi olmaya eyler olan, önceden belirlenmiş olmayı kabul etmekten uzak, özerk varoluşun gereğinde ele alma çabasında bulunmaktalardı. Bir nevi Mutezile ekolünün izinde Kaderiye görüşünü benimsemiş olarak kader üzerine özgün bir düşünce üretmekte değillerdi. Yaratımın nasıl gerçekleştiğinden habersiz eksik görüşleri ile nasıl bir oluş içinde bulunulduğunu görmekten uzaklardı.

Kader ve kaza diyecek isek yaratım felsefesine yani yaratımın nasıl gerçekleştiğine dair kavramsal yaklaşıma, yaratım metafiziğine ihtiyaç vardı. Bilimsel çerçeveden de kuramsal anlamda düşünülenin tahkike dair gerçekliğinin deneyimlenmiş olması gerekirdi.

Yaratım-kader bağıntısından düşünür isek eski sufiler yaratımı, aklı evvel olan Nur-u Muhammediden, başka bir tabir ile de ilahi Kalem olandan başlatırlar. Eşari alimlerin genel görüşü de bu yönde şekillenir. Çünkü ilk yaratılanın, kalemin nurları, aklın nuru olduğu yönünde Hz. Muhammed'in (s.a.v.) hadisi şerifleri bulunduğu gibi ilk yaratılanın kendisinin nuru olduğuna dair de hadisi şerif vardı. Dolayısıyla da kalem denilen devasa biçimli nurdan bir nesne değil de Rabb-ül Âlemin nurlarının kendisinden halk ettiği melek özelliğine haiz nurlar olduğu anlaşılması gerekendi.

Sufilerin keşfi anlamda tevatür olarak belirttiği gibi kalem nurları noktayı kibriya nurlarındandı... ki bir hadisi şerifte miraca dair yani uruç belirimli tanrısal yükselme gerçekleştiğinde, kalemin nurlarının sesini, hışırtılarını -titreşimlerini- Hz. Nebinin duyduğu belirtilir. "Sonra ben yükseklerle çıkarıldım, nihayet kalemin/ kalemlerin cızırtılarını işittim."

Rivayet edilir ki kalemi melekuta dair melek olarak görenlerde olmuştu. Kalem, yaratıcı nurların yaratımda bulunur iken Allah lafzına katılıyor olmaları ile ilgiliydi. Elbet, Allah'a ait sıfat, isim belirlenimlerinin temsile dair tasvir edilmiş evreni olan melekut âlemi vardı... ki bu âlemde kalemin de ilmin temsiline bağlı olarak tasvir edildiği melek vardı.

"Nun, kaleme ve yazdıklarına yemin olsun ki" ayetinde de hem melekut olan kalem hem de ilimin açık edilmesini, kayıt altına alınmasını olanaklı kılan kalem nesnesi üzerine yemin edilmekteydi. Bu yapılırken de ilimin kayıt altına alınmasının önemine dikkat çekilmekteydi.

Yaratıcı nurların kalem nurları olarak ilim üzeri yaratımda bulunmaları da her yaratım belirleniminde ilmi kayıt altına almalarından öte değildi.

Bir hadisi şerif rivayetinde de “Allah önce kalemi yarattı. Kalem ne yazayım dedi. Allah, kaderi ve ebediyete kadar olup bitecek her şeyi yaz dedi” belirtilir. Kader; nurun nicel belirlenimli yönü ile kalem nurlarının ölçü belirlenimli nicele dair var kılıyor olması, ebediyete kadar olup bitecekler ise kalem nurlarının gerçekleştirmesine bağlı olarak doğaya dair oluş içinde her şeyin gerçekleşeceği anlamını taşımaktaydı. Suyun su olmasını, toprağın toprak olmasını, yıldızların yıldız olmasını, hormonların hormon olmasını, özdek temelli yapısal belirlenimli açık olan biyolojik oluşun biyolojik olmasını gerekli kılan nurlar neler ise işte onlar kalemin nurlarındandı... ki günüm bilimi ile fermiyon durumunda tespit edilen nurların tamamı kalemin nurlarından olarak ifade edilebilirdi.

Atom altı parçacıklar, atomlar, moleküller ve bunların taşıyıcı kuvveti olan bozon belirlenimli nurlar, kalem nurlarındandı... ki Kur’an’da “saf saf” dizildiklerini, “biz” ifadesi ile de özerk kılınmış olmakta vahidiyet temelli var olduklarını zaten ifade etmekteydi. Zatı Kibriya ve Rabb-ül Âlemin nurlarından itibaren yüksek hızlardan daha düşük hızlara eylenir iken yaratımı gerçekleştirme olanağı bulunmaktaydı... ki yapısal belirlenimli kuvvet etkileşim biçimlerine göre beliren bu -kalem-nurlar, Zatı Kibriya ve Rabb-ül Âlemin nurları ile de etkileşim içinde yekvücut olarak, kuvvet etkileşim biçimlerine göre yaratım etkinliğinde bulunmakta ve kendi olmayı da yaratım etkinliğinde gerçekleştirmekteydi.

Nurun öznellik içeren doğası gereği ile Ben olmanın ahadiyetinde, Biz olmanın vahidiyet belirlenimli olmasında yaratım, nurun kendini gerçekleştirme doğasının sonucu olarak hep içerden hareket ile yaratılmış olanın vücuda getirilmesi ve oluş içinde gerçekleşmesi yönünde gerçekleşmekteydi. Nurun nesnel ve nicel belirlenimli olması

sebebi ile de her yaratılmış olan, nesnel ve nicel belirlenimli görünüşe gelmekte olarak yaratılmış olmayı bulmaktaydı. Nurun öznel doğası sebebiyle de her yaratılmış olan, öznelliğe ait olan özellikleri de istidat belirlenimli olarak içermiş olmakta yaratılmış olmayı bulmaktaydı.

Bozon durumunda olup da âlemlerin yazgı biçimli bağıntılı olmasını olanaklı kılan, genel anlamda yeşil renkli olma titreşiminde iş gören ve gluon tabiri ile tutkal olarak günümüzde ifade edilen Nur-u Muhammediye de kalem nurlarındandı. Melekut dahi bu nurlar ile var olmayı bulur iken toprak, hava, su gibi özdek dolayımında var olmadan Allah'ı, yaratılmış oldukları gaye doğrultusunda dolayimsız olarak Allah'ın mutlak fail olması gereği yaşamaktalardı. Kalem nurları ile var olmayı olanaklı bulmaktalardı. Kur'an'da "Biz onları nurdan yarattık" denilirken de bu kastedilmekteydi.

Kalem; eskilerin anladığı biçimde bir kalem nesnesini değil, nurun kalem özelliğinde yazılım yaparken yaratıma dair ölçü belirlenimli yazılarda yaratımı açık eden nurların kendisiydi... ki ayrı değil, aynı da değil oluşun içinde illiyun anlamında noktayı kibriya denilen bu nurlar, ahadiyet temelli varoluşta katmanlı yaratımda vahidiyet belirleniminde görünüş bulur iken Cenabı Allah'ın Rabb-ül Âlemin nurları ve zatı kibriya nurları ile var olmayı olanaklı bulan ve yine Allah'ın kendi nuru olmalarından öte olmayan nurlardı.

Böyle olsa da "Allah önce kalemi yarattı. Kalem ne yazayım dedi. Allah, kaderi ve ebediyete kadar olup bitecek her şeyi yaz dedi." Bu hadisi şerif Kur'an'da "biz" lafzı ile geçen ve "illiyun" (yücelere ermişlerin kitabı anlamında belirtilen değil de Âdem'e secde etmek ile yükümlü kılınmamış olanlar) denilen olmaktan öte değildi. Biz lafzı ile hitap eden kalem nurları yaratım nurları iken melekutun da yani bir yazılım üzeri iş görecektir işlemci kuvvet belirlenimlerinin de kendileri ile var olmasını olanaklı kılmaktaydılar.

Böylesi varoluş ise katmanlı oluş içinde ayrı değil, aynı da değil olmanın korunuyor olması gereğinde gerçekleşmekteydi... ki bu anlamda kaleme dair nurlar, yaratım nurları olarak mevcudata dair varoluşun temel yasalarını ve öznel anlamda gerekli olan ilke belirlenimlerini kendilerinden olarak gerçekleştirmektelerdi. Başka bir deyişle de Cenabı Allah; yaratıma dair kendi ahadiyeti temelli varoluşta vahidiyet belirlenimi içinde gerçekleşen ve öznelliğini de içeren özerk yani -kendi dışından değil- özü gereği ile kendi olabilme erkine sahip olduğu varoluşta kendi olmayı da “biz” yani vahid belirlenimli bulan nurları üzerinden mutlak galip olarak fail olması ile yaratım etkinliğinde bulunmaktaydı... ki “kalem ne yazayım dedi... yaz dedi” ifadesinde geçen “kalem”, nurlar arası etkileşim bağıntısında yekvücut olmak söz konusu olsa da iş görme olanağı içinde ve katmanlı oluşun gereğinde özerk var oluyor olmaları ve karşılıklı var olmanın da böylece olanaklı kınıyor olması gerçeğinde yaratım etkinliğinde bulunan nurlardı.

Bu anlamda Kur’an, varlık alanlarında gerçekleşen mertebe, makam, hal, karakter, kimlik vb. belirlenimlerini kendinde içeriyor olduğundan, kaleme dair nurların “Biz” ifadesinde yaratımda bulunduğu gerçeğini de beyan üslubunda açık eder... “Kur’an’ı biz indirdik, elbet onu yine biz koruyacağız”, “İnsanı biz yarattık”, “Biz ona şah damarından daha yakınız” vb. “Biz yarattık... Biz yaptık... Biziz” gibi, Kur’an ayet ifadelerine dikkat edildiğinde yaratıma dair nurların kalem olmaları mahiyetleri gereği Allah olmaya nasıl katılıyor olarak özerk oluş içinde yekvücut olmaları ifade edilmekteydi.

Demem o ki bütün nurlar belli bir hiyerarşi içinde düzende olarak yaratım etkinliğinde Allah olmaya katılıyorlardı. “Kalem ne yazayım dedi... yaz dedi” hadisi kutsisi ve “Biz” lafzı ile bağıntısından bakıldığında her yaratım belirlenimi ayrı değil aynı da değil oluşun içinde özerk yani kendi olmanın farklı bir oluş içinde gerçekleştirildiği varoluş biçimlerinde gerçekleşiyordu... ki söz konusu nurlar ise özerk

olmak, biz içeriğinde hiyerarşik düzende Allah olmaya katılıyor olarak gerçekleşmekteydi.

Başka bir deyişle de Cenabı Allah, yarattığı her mertebe üzerinde yaratıcı fail olarak yaratımda bulunuyordu ve yarattıklarını da mertebe durumuna göre ya aynılık düzeyinde özdeşlikte (nurlar) ya da yüklem alınmış özdeşlikte (melekler, cinler, insanlar gibi tür belirlenimli mevcudat veya karakter-kimlik belirlenimli varoluş biçimleri) kendi varlığına katıyordu. Katmanlı oluş içinde gerçekleşen, birbiri ile etkileşimin kesilmediği yarattığı dünyalarda var kılıyordu.

Kur'an tabiri ile "Biz" olmak, nur dünyasına ait kimlik biçimsel bir ifade olsa da nurdan yaratılmış melekutun tamamı da nur ile dolayimsız oluş içinde kendi olmayı bulurlar iken biz olmaya, var oldukları alan içinde gerçekleşen özerk varoluşları gereği kadar katılıyorlardı. Toprak, hava su vb. özdekler de nurdan yaratılır iken kendi olmayı bulmakta "Biz" olmaya aynılık düzeyinde özdeşlikte değilse de yüklem alınmış özdeşlik beliriminde katılmaktaydılar... ki her birinin üzerinde yaratıcı etkinlikte iş görüp de hem onları var kılan hem de onlar üzerinden -dolayımında- yaratıcı etkinlikte iş gören "Biz" olup da Allah olmaya katılan nurların kendisiydi.

Bu anlamda doğada gerçekleşen daim yaratım etkinliğinde özdeklerin/özdeğin; töz olarak kendi başına/ başlarına değil, kendilerine içkin olan nurların her şeye içkin olan evrenlerinde içerden itibaren yaratımda bulunuyor olmaları ile yaratıcı etkinliğe vesile kılınmış olmakta katıldıkları görülür. Yaratım içerden hareket ile gerçekleşir iken tinsel anlamda anlam-değer yüklemelerine bağlı olarak gerçekleşen yaratım etkinliğinde de "Biz" olan nurların yaratım etkinliğinin sonucu olarak var olmak olanaklıydı. Doğada veya tinsel alanda (ki doğa da Cenabı Allah'ın anlam-değer yüklü temsil-tasvir içerikli içerik-biçim belirlenimli gerçekleşen tinsel alanı olmaktan öte değildi) oluşa, fail olana bağlı gerçekleşen her yaratım durumu ve oluş belirimi hep

yeniden yeni bir yaratım oluşu içinde yaratıcı tözün, öznenin kendini gerçekleştirme etkinliği olmasından öte gerçekleşmekte değildi.

Bir hadisi şerifte; bugün ameller ne olacak diye soran bir ashaba yönelik olarak, kalemin kuruduğu, miktarların cereyan ettiği takdirde gerçekleşeceği yani takdir kılındığı yönde gerçekleşeceği belirtilir. Haklarında öncesinde hüküm verilmiş olanlar için hükmün dışında amel edilmeyeceği de vurgulanır.

“Kalem durmuş veya kaldırılmış, mürekkebi dahi -kurumuş- bitmiştir.” Bu hadisi şerifte, kalemin artık iş görmediği değil, kaleme dair yaratım -düşünme- etkinliğinde yasa, ilke, kudret ve irade üzeri takdir kılınmış olanların (âlemi ceberut veya âlemi emir) tümel belirlenimleri ile artık hep öyle oldukları ve hikmete -ilme- bağlı olarak olacağı, olması gerekene doğru gerçekleşmesi gerekenlerin önceden belirlenmiş olduğu gibi gerçekleşeceği de net olarak ifade edilir. İlahi kaleme dair hadisi şeriflerin tamamında olup-bitmekte olanların önceden belirlenmiş olmasına bağlı olarak gerçekleştiği vurgulanır. Bu anlamda nesnellığe dair ve öznelliğe dair her ne gerçekleşecek ise önceden belirlenmiş olmakta gerçekleşme olanağı bulur iken kaleme dair yaratıcı etkinliğin içinde gerçekleşme bulunmakta iken kalem nurları halen iş görmektelerdi.

Çünkü, yaratıcı etkinlikte önceden belirleyici olan, belirlenmiş olmayı sonradan gerçekleşmekte, yaratılmakta olarak bulan için artık zamansal anlamda hep önünde duruyor olarak belirleyici olmakta yaratım etkinliğinde bulunmaktaydı. Katmanlı oluş beliriminde de karşılık varoluşun olanaklı kılınmasına göre gerçekleşen, yaratımda öncelikli olan ve yaratılmış olarak sonralıkta bulunan arasında ki zamansal konumlanmada yani zamansal ötelemede varoluş gerçekleşmekteydi.

Hep dediğim gibi yaratım, yaratıcı olanın yaratmak ile beraber olur kılar iken yarattığının, zamansal anlamda her daim önünde olması gereken oluş içinde hep oluyor kılması üzeri gerçekleşmekteydi... yaratılan için bu oluş içinde yaratıcı, iç âlemde hareket ile anlamında evvelde yani öncesinde belirli kılan iken aslında hep gelecek belirlenimli olarak yarattığının önünde iken yaratıyor olmanın belirli kılıyor olması gereğinde yaratımda bulunmaktaydı.

Bu anlamda kalem nurları dahi yaratıcı etkinliğin bir parçası olarak önceden belirliyor iken yaratılan referanslı bakıldığında, geçmiş zamanlı olarak olan biteni belirliyor değil, hep gelecek belirleniminde durur iken olan biteni yaratım etkinliğinde belirliyor olmaktadır... ki kalem nurlarının yaratıcı etkinliği içinde katmanlı oluşta her ne gerçekleşmekte ise hep oldu kılınmış olarak oluş belirlenimli yeni bir olma durumuna geçmekteydi. Bu durumda kalem nurlarının oldu kıldığı oluş içinde yaratılmış olanlar için ne kadar uzun bir geleceğin oldu kılınıyor olarak hazır kılınmış olması dikkat edilmesi gerekendi. Hz. Nebinin bir yükseliş -miraç- seyrinde geleceğe dair görülerinin olması da bundan dolayı olanaklıydı.

Demem o ki yaratım ile kader, varlıkta ve varoluştaki karşılığına göre nasıl gerçekleşmekte ise beraber okunması gereken iki kavramdı. Söz konusu yaratım ise önceden belirleniyor olarak belirliyor olanı da zamansal anlamda hep önünde gelecek belirlenimli buluyor olmak kaçınılmazdı.

Kalemin kurumuş olmasını da yaratılıyor olmayı hem oldu bitti kılınıyor olmakta bulduğumuz, bir şeyin tümel belirlenimleri ile ne olduğuna dair hep öyle kılınıyor olması ve gelecek zaman belirlenimi ile hep hazır kılınmış bir geleceğe doğru yürünüyor olması içeriğinde anlamak gerekirdi... Çünkü kaleme dair nurların yaratım etkinliği içinde hep oldu kılınmış olarak yaratılıyor olmayı bulmak, yaratılıyor olmanın kaçınılmazıydı. Allah için önceden belirlenmiş olan, yaratılmış olanlar

için olmakta olan ve gelecek belirlenimli olarak olacak olan anlamında bulunandı.

Söz konusu olan, hazır kılınan geleceğe doğru yürüyor olmak ise ruhun, belirli kılınmış olan yaratılmış dünya içinden, zamansal anlamda geçişi de söz konusu idi. Gelecek anlamında yazgı olarak bulunacak olanın değişebileceği anlamını da taşımaktaydı. Geleceği kendi için belirsiz olanın, geleceğini değişmiş olarak bulması söz konusu olduğunda, değiştiğinden haberi dahi olmadığı geleceği yaşıyor olması, yaratılmış olmanın, yaratılan için hep önceden belirli kılınmış olmasının gelecek olarak bulunuyor olması doğası gereğindendi. Bu durumda yaratıcı kudretin takdirinde gerçekleşen, şekillenen ve her anlamda belirsiz bir geleceğe doğru yürüdüğümüz bir gerçektir.

Artık, özerk anlamda kendi olan özneler içinde dileyen kafir, müşrik, münafık vb. olarak yaratıldığı yaratım oluşu içinde kendi olmayı bulacaktı... dileyen de mümin, müslim, muhsin olarak salihlerden olmakta yaratılmayı bulduğu yaratım oluşu içinde kendi olmayı bulacaktı.

Söz konusu yaratım ise yaratıcıdan paye almanın gereğinde katmanlı varoluşta yaratım gerçekleşir iken pay sahibi olarak varlık sahnesinde özerk belirlenimli var olmak, yaratımın gereği olarak başkası kılıyor olmanın gerçeğinde yaratım gerçekleşir iken olması gerekendi. Yaratıcının yaratıyor olmasının sonucunda var olmak kaçınılmazdı... ki bu anlamda tümel ve eyleme dair belirlenimlerde önceden belirlenmiş olmak kaçınılmazdı.

Ancak yaratımın tavrısal anlamda yüklem alınmış özdeşlik içinde değişen oluşta daim gerçekleştiği düşünüldüğünde, önceden belirlenmiş olmanın sonucunda hep olmuş bitmiş kılınıyor olarak varoluş gerçekleşir iken süreksizlik oluşunda gelecek yönelimli olarak önceden belirlenmiş olana doğru yürüyor olmakta fail olarak kendi

kaderini yaşıyor olmak da yaratılmış olmanın kaçınılmazı olarak bulunmaktaydı. Kader konusu yaratım ile bağıntısında kritik edilmediğinde anlaşılır olan değildi... ki bu anlamda yaratımın, yaratan-yaratılan bağıntısında nasıl gerçekleştiğini çok iyi ve doğru bilmek elzemdi.

Daim yaratım etkinliği içinde sibernetik ussal gerçekleşen sonuçlara göre nedenlerin hem nesnel hem de öznel anlamda belirleniyor olması, yaratımın gerçekleşiyor olmasının olmazsa olmazıydı. Bu açıdan dahi bakıldığında önceden belirlenmiş olmak, sonuç veya erek belirlenimli olarak belirlenmiş olmakta iken sonuca, ereğe yönelik gerçekleşme içinde yaratılıyor olmak anlamını taşımaktaydı... ki bu anlamda her vesile kılınmış olana göre geleceğe yönelik sonuç belirlenimli eylem içinde bulunulur iken yaratıcı etkinlikte yeni bir oluş belirlenimine göre hep yeniden yaratılıyor olmak bulunmaktaydı.

Önceden belirlenmiş olan geleceği hep önümüzde buluyor iken daim yaratım etkinliğine katılmanın kaçınılmaz olması oluş belirleniminde kendi olmak, gerçekleştiklerimizin öznesi olarak yaratılmış olmakta bulunuyordu. Varoluş sahnesi yaratım etkinliğinde görünüşe getirilmekte iken sonuçlarını yaratım etkinliğine eylenir olmakta bulan her can için kader, önceden gerçekleşenin sonuç belirlenimli olarak bulunuyor olması oluşu döngüsünde yaratılıyor olmanın gerçeğini ifade etmekteydi. Bu anlamda kader, pasif olmaya yer bırakmadan gelecek yönelimli olarak yaratım etkinliğine katılıyor olmakta bulunmaktaydı. Öznenin gelecek yönelimli olması ve süreksizlik içinde yaratılıyor olmasından da bakıldığında gelecek, önceden belirlenmiş olanı sonuçta bulmak iken varoluş eşikleri ve gerekli kılınmış ilke belirlenimleri bağıntısında kader, hep yeniden bir başlangıçta bulunuyor olarak gerçeklik deneyimi olmaktan öte değildi.

Elbette, Faili Mutlak olan Allah'tı ama kendisinden var ettiği, oldu kıldığı her var olan, katmanlı var olmanın gereğinde bütün içinde istidat

belirlenimleri doğrultusunda kendi olmayı özerk olarak gerçekleşmekte bulmaktaydı. Her türlü yaratım fiilinde fail Allah iken yaratılmış olan için yaratılmış olmanın gereği olarak özerk olması zaten olması gerekendi. İstidat, aslına yabancı kalmak, yaratılmış dünyalar içinde anlam-değer yüklemelerinde var kılınıyor olmak, unutkanlık, gerçekleşme erkini irade olarak bulur iken kendinde buluyor olmak ve kendindenmiş yanılığında -yönelim sahibi olarak- yaşamak vb. birçok nedenden dolayı yaratılmış olanın özerk varoluşu gerçekleşmekteydi. Yaratılmış olanın özerk anlamda kendi olabilmesi için, yaratıcıya şuurunda örtük olarak yaratıcıyı tümel belirlenimlerinde istidadı kadar yaşıyor olmasından öte bir kader yoktu.

Hakikatten paye alırken pay sahibi olmak ile varlık sahnesinde ayrı değil aynı da değil oluşun içinde görünür olmak, kaderin kuramsal anlamda hangi açılardan gerçekleştiğini anlamak için önemli bir ifadeydi. Ayrı olmadan Vahid olanı tümel belirlenimlerinde istidat kadarı ile (cüzi olmakta başka bir deyişle de minimize edilmiş olmalarında) yaşıyor olmak ve aynı da olmadan kendi olmayı özerk biçimde buluyor iken kendini yaşamak, yaratılmış olmanın gereği idi. Cenabı Allah da ayrı olmadan Vahid olması gereği yarattıklarını tümel -tanrısal/ evrensel- belirlenimlerinde deneyimleyen ama aynı da olmamanın belirlenimlerinde yarattıklarına aşkın kendi olmayı hep koruyor olarak yaratıcı etkinlikte bulunuyor olmaktaydı... ki katmanlı varoluşta bu, karşıt değil, karşılıklı var olmanın gereği olarak yaratan-yaratılan ikiliğinde gerçekleşmekteydi.

Böyle olsa da özerk var kılınıyor olmanın gereğinde gerçeklik, kendi olmanın gerçekliği olarak bulunur iken karşıt değil de karşılıklı varoluşa rağmen aslına düşman yani Allah'a hasım kesilmek veya Allah'ı inkâr etmek ile O'na karşıt durmak olağan bir biçimde gerçekleşmekteydi. Allah'a iman edenler ve iman etmeyenler arasında veya nefsi emmare, hayati koşullar ve farklı görüşler sebebiyle özneler arası diyalektik

oluşun belirlenimleri sebebiyle karşılıklı varoluşa rağmen karşıt ilişki oluşu içinde bulunulabilmekteydi. Böylece gerçek, anlam-değer dünyalarının karşıt belirlenimli diyalektik ilişkisinde gerçekleşiyor olmasında görünüş bulmaktaydı... görünüş bulmaktan ileri, yaşanan dünyayı hakiki anlamda yaşamaya eylemekteydi. Anlam-değer yüklemelerinde değişen öznellikte değişen zamanlarda yaratılıyor olmak da böylece olanaklı kılınmaktaydı.

Her yaşananın sonuçları olduğu bir dünyada da Allah'a; özden başlayan yaratımda ve özden belirlenimli ilkeleri gerçekleştirir iken yaratımda O'na, yaratım için belirli kılmış oldukları ile bağıntıda yaratılıyor olmakta katılıyor olmak kaçınılmazdı. Ancak, ilkesel anlamda ereğe uygun yaratım oluşunda gönüllü ve razı olmakta teslim olarak kendi olmayı gerçekleştirdiklerinde buluyor olmak da vardı, hak kılınmış olan varlığını kötü olanı gerçekleştirir iken hak etmiyor olarak yaşamak ile kendi olmak da vardı. Bu anlamda sonuçta kafir veya müslim olmak dahi karakter biçimsel olması gereği ile tinsel yaratımın sonuç belirlenimi olarak kader belirlenimli bulunmaktaydı.

Yaratım, katmanlı oluş içinde yaratıcı -töz- özne içerde iken içerden başlıyor olarak gerçekleşmekteydi. Yaratıcıdan alınan paye gereği ile pay sahibi olarak kendi olmak yani özerk var olmak yaratılmış olmanın gereği olarak bulunmaktaydı. Bu doğrultuda kişinin yaratım etkinliğinde kafir veya salihlerden, münafık veya müslimlerden olmasında yani fail olan Allah'ın yaratım etkinliğinde tinsel anlamda yüklem aldığı anlam-değer, temsil-tasvir belirlenimlerinde içerik-biçim belirlenimli yaratılıyor olmasında, özerk olması gereği yaratılıyor olmayı bulur iken kendi olmanın yaratım eyleminde ne olacağına/ olduğuna dair kendi hükmünü kendi veriyor olarak yaratıcı etkinlikte kendi olmaya dair yol bulmaktaydı.

Kafir olmaya veya mümin olmaya dair yaratım, kişinin özerk anlamda kendi olmasının yaratım eyleminde kendi olmaya dair hükmü, aidiyet

(kendi -ben- olmanın ve eylemlerinin değer olarak sahiplenilmesi) belirlenimli varoluşunda kendi veriyor olmasında buluyor olarak gerçekleşmekteydi. Kişi, kendi olmaya dair nitelermeleri, anlam-değer yüklemelerine göre ve yüklem edindiklerine bağlı gerçekleştirdikleri sonucunda yaratım biçimsel bulmaktaydı. Başka bir deyişle de fail olan yaratıcı Allah iken herkesin ne olacağına dair hükmü (yargısı) içerden başlayan yaratıcı etkinlikte kendi üzerinden verilmekteydi. Kişi bunu dahi kendi olmanın eylemlerinin sonucunda seçim ve aidiyet belirlenimli bulmaktaydı... ki başkası kılınıyor olmanın gerçeğinde yaratım, kendi olma belirleniminde özerk olarak gerçekleşir iken hakiki anlamda varoluş olanaklı kılınılmaktaydı.

Anlam-değer belirlenimli diyalektik oluş da sağlanıyor olduğundan, içinde kendini gerçekleştirmeye, yaratmaya yönelik olarak gerçekleşen yaratılmış dünyada hakiki anlamda varoluş olanaklı kılınılmaktaydı... yüklem alınan anlam-değer belirlenimlerindeki değişimlerde değişen dünyalar ve değişen öznellik içinde varoluş, değişen oluş içinde varlık sahnesinde gerçekleşen özerk belirlenimlerde kendi olmanın sağlanıyor olması üzerinden gerçekleşmekteydi.

Öyle ise değişen anlam-değer yüklem belirlenimlerine göre özden hareket ile başlayan yaratıcı etkinliğe nasıl yaratılıyor olduğunu biliyor olarak ne/ kim olacağına dair karar vermiş veya seçimde bulunmuş olarak katılıyor olmanın gerçeği sebebiyle dikkat etmek gerekirdi. Yaratıcı özne için katmanlı oluşta yarattığını önünde buluyor iken karşılıklı varoluşta gerçekleşen zamansal öteleme sebebiyle kader süresizlik içinde sürekli kılınmış olanlar ile gerçekleşmekteydi. Yaratıcı, varlıksal anlamda kendinden yaratıyor olduğu içindi ki zamansal anlamda eş zamanlı oluşta varoluş gerçekleşiyor gibi görünse de yaratıcı özne yaratım sonrası yarattığı ile varlıksal öncelik ve zamansal sonralık oluşunda zamansal ötelemede yaratımı olanaklı kılınılmaktaydı... ki bu anlamda yaratılmış olan, hep olmuş bitmiş olarak

yaratılıyor olmayı başka bir deyişle de kendi olmayı bulur iken eş zamanlı olmaya aşkın eş zamanlı olmayan zamansal ötelemede varoluşu olanaklı bulmaktaydı.

Bu anlamdan bakıldığında da yaratımdan bahsedildiğinde kader, kaza kılınmış yani gerçekleşmesi değişmez belirlenimler ile olanaklı kılınmış olanın gerçekleşiyor/ gerçekleştiriliyor, sürekli yaratılıyor olmasında gerçekleşti. Zorunlu ve gerekli kılınmış olanların yaşanmasından öte değildi. Varoluş adına yasa anlamında zorunlu, ilke anlamında gerekli kılınmış her ne ise yaratımın bir belirlenimi olarak kader olmaktaydı. Yasa ve ilke zemininden hareket ile kaza anlamında her ne yaşanmakta ise en temelde olan kaderin ereğinde gerçekleşmesinin gereği olarak gerçekleşmekteydi... ki erek biçimsel olarak sibernetik usullıkta gerçekleşen yaratımın sürekliliği içinde her var yaratım etkinliğine katılıyor olarak kendi olmayı özerk olmakta kaderleri olarak bulmaktaydı. Varlık sahnesinde özerk anlamda kendi olmayı bulmak dahi kader olanların kazasında gerçekleşmesi gereğinde bulunmaktaydı.

Zaten yaratılmış bir dünya içinde temsil içerikli tasvir edilmiş olmak bir kader belirlenimiydi. Varoluşun ortak kader yani ortak hikâye olmasından da bakıldığında öteki ile var olmak da bir kader belirlenimi olarak gerçekleşmekteydi. Böyle olmak ile beraber kendini gerçekleştirmeye dair her kaza belirimi, kader olarak bulunanları farklı formasyonlarda yaşamaktan öte değildi.

Kader bir son değil, hep yeniden başlangıçtı. Özne için anlam-değer yüklemelerinde değişken özdeşlik belirlenimlerinde kendi olmayı değişen zamanlarda bulması söz konusu ise önceden belirlenmiş olan yazgı anlamında kader, kendi yazgisına yani -hep yeniden- yaratılıyor olmasının sürekliliği içinde katılıyor olarak bulunmaktaydı. Bu anlamda kader sadece önceden belirlenmiş bir yazgı anlamında değil, önceden belirlenmiş olana katılıyor olmakta iken yaratıcı etkinliğinde Allah'a da

katılıyor olarak yaşamsal anlamda bulunandı. Hep yeni bir yaratım etkinliğinde kendi olmanın özerkliğinde yaratım gerçekleşir iken yaratıcı etkinliğe yaratım etkinliği içinde iken katılmamak söz konusu değildi. Kader, böylesi yaratım oluşu içinde yaratım ile ilgili olarak yaratımın dışında gerçekleşen de değildi.

Öyle ise önceden olması karara -hükme- bağlanmış olan için küfre varmak yerine, gelgitler içinde imtihan ediliyor olduğunun gerçeğinde hakikate örtük olmadan rahmete dair olması gerekeni yapıyor olarak kaderini yaşamak da vardı. Hak kılınmış olanı hak ederek yaşamak ile Allah'ı ve yaratmış olduğu ortak dünyayı hakkı gereği yaşıyor olmak da vardı.

Zulmün yaratılmış olduğu yerde adaletin, nankörlüğün yaratılmış olduğu yerde ahde vefanın, acizyet ve fakrın yaratılmış olduğu yerde kudret, iktidar ve gani olmakta kendine yeter olabilmenin vb. tesis ediliyor olmasının yaratım etkinliğinde eksik kılınmış olanı tamamlıyor olmak dahi özerklik beliriminde kendi olmayı bulmak, gerçekleştirmek anlamını taşımaktaydı. Eksik olanın tamamlanıyor olması da yaratım etkinliği belirlenimi olarak gerçekleşmekteydi... ki eksik olanı tamamlar iken evrensel -tanrısal- yaratıcı etkinliğe katılıyor iken kendi olmak bulunmaktaydı.

Böyle olsa da söz konusu hakikat ise hakikat ile var olan için hakikate karşı özerk olunması bir yanılısamadan ibaretti... ki hakikat ile var olunur iken hakikate karşıt olmak da yanılısamadan ibaret olarak bulunmaktaydı. Böyle olsa da varlık sahnesinde yaratımın gereği olarak başkası kılınmış olmakta özerk varoluş olanaklı kılınmıştı. Katmanlı varoluşun gereği olarak hakikat yani Allah ile karşılıklı varoluş ta olanaklıydı. Çeşitlilikte gerçekleşen varlık sahnesinde diğer varlar ile de karşılıklı var olmak da olanaklı kılınmıştı... ki böylesi özerk varoluş, belirlenimlerinde hep yeniden ve yeni bir yaratım etkinliğinde

yaratılıyor olmanın gerçeğinde kendi olmak özerk anlamda bulunuyor olarak gerçekleşmekteydi.

Bu durumda Cenabı Allah'ı sadece etken yaratım etkinliğinde değil, erek belirlenimli yaratım etkinliğinde varoluşun her belirleniminde yaratıcı olarak bilmek gerekirdi. Özellikle özerkliği dahi yaratılmış olma gerçeğinde bulan her özne yaratıcı etkinliğin sonucu olarak kendi olmayı bulduğunu unutmamalıydı.

Mealen belirtmek gerekir ise “Güldüren ve ağlatan O’dur”, “Öldüren ve diriltten O’dur veya “kendilerine rızık olarak verdiklerimizden infak ederler” vb. ayetler anlatmak istediğim, yaratım belirlenimlerine dikkat çekmek için önemliydi. Gülmek-ağlamak derken en temel varoluş belirlenimleri Allah'ın yaratması ile vardı. Öldürmek-diriltmek derken de süreksizlik içinde varoluş Cenabı Allah'ın belirli kılmış olduğu sebepler oluşu içinde en temelde faili kendisi olmak kaydı ile gerçekleşmekteydi.

Mealen söylemek gerekir ise “Rızıklandırdıklarımızdan veya verdiklerimizden” derken de insanın kendi tinine dair olarak özerk anlamda emek harcıyıp da hak etmiş olduğu kazanımlarının dahi Allah'tan yaratım belirlenimli olarak gerçekleştiği gerçeğine dikkat çekilmekteydi. Özerk belirlenimli kazanımlar ister bireysel ister toplumsal isterse tarihsel olsun Allah'ın fail olması gerçeğinden paye alırken gerçekleşmekte olduğundan Allah'ın vermiş olduğundan öte değildi. Hakikati yaşarken kendi olmayı özerk olmakta bulan insan için hakikati içermiş olarak gerçekleştirdikleri, Cenabı Allah'ın hep yeni bir yaratım etkinliğinde takdir etmesinden öte gerçekleşmekte değildi.

Ayrıca “...Rızıklandırdıklarımızdan verirler” derken infak ile beraber sürekli yaratım etkinliğinde nasıl bir oluş içinde bulunuyor olunması gerektiği yani nasıl yaratılıyor olunması gerektiğine de katılıyor olarak olması gerekene dikkat çekilmiş olunmaktaydı. “Mallarından

verirler...” derken de hak kılınmış ve hak edilmiş olarak bulunanlar ile özerk biçimde varoluşun gerçekleştiğine/ gerçekleştirildiğine dikkat çekilir.

Hakikat ve hakikat bağıntısında özerk kılınmış -yaratılmış- olmaya dair birçok ayet ve sure vardı... ki Hz. Nebi Muhammed Mustafa efendimizin emsal kılınmış olması üzerinden betimlenmiş anlatı olan İnşirah suresinde dahi insanın insan ilişkilerinde yaşadıkları, gerçekleştirdikleri/ gerçekleştirmesi gerekenler üzerinden, yaratımda yegâne fail olan ve yaratımda yarattıklarını kendisi ile özerk kılan Allah’a dikkat çekilmekteydi. “Sen atmadın Allah attı” ayetinde dahi bu gerçeklik -biçimi- ifade edilmekteydi.

Demek ki her olay ve olgu sadece etken neden belirleniminde yaratılmış değil, erek belirlenimli olarak vesile yaratımı ile de gerçekleşmeye devam etmekte ve özerklik belirlenimlerine bağlı olarak katılma etkinliği içinde de biçimleniyor olarak gerçekleşmeye devam etmekteydi. Özerk belirlenimli varoluş içinde birbirine katılmanın, karşılıklı var olmanın gereğinde anlam-değer belirlenimlerinde yaratım, gerçekleşmeye devam etmekteydi.

Öyle ise özerk belirlenimli varoluş hikâyesinde dileyen, ilkeyi yaşıyor iken kendi olmaktan yani varoluşundan mutmain olarak kendi olmanın yolunda yürür... dileyen, nesnelere nesnelere takılı kalmış olduğu haz ve tutkularında sürüklendiği yolda kendi olma yolunda yürür. Dileyen, acı ve zorluklar ile kendi olma olanağını, kendini gerçekleştirirken gerçekleşen yaratma olanağı içinde ilahi rızaya ermiş ve öteki ile varoluşunda kendinden de razı olarak varoluşa duyarlı olmakta kendini bulmuş olur... dileyen ise duygusuz, duyarsız kalmış olduğu varoluşa/ varoluşuna zalim ve hakikate nankör olmakta kendi olmayı bulur. Dileyen gerçek ile var olmasına rağmen gerçeğe kör, düşman kesilmiş olarak varoluş tercihiinde bulunurdu... dileyen ise

gerçeğe açık, kör olmaktan beri ve gerçek ile barışık olmakta kendi olmaya yol bulurdu/ bulabilirdi.

Varoluşa dair süreç ne kadar zor olsa da seçimlerimiz ve gerçekleştirdiklerimiz ile biçimleniyor olarak görülen yaşamda seçimlerimiz ve gerçekleştirdiklerimiz ile biçimlenen bir geleceğe doğru yürür iken önemli olan sonucun, gazaba yönelik değil, rahmete dair olarak hayırlı olmasıydı. Sonuçta hayrı istiyor olarak yaşarken süreçte insan olmak ve insan olmanın haysiyetini koruyor olarak insan olmayı sürekli kılmak kolay değildi.

Hayra dair sonuç hem selamet yani kötü olanın sonuçları ile bakıldığında öngörülü bir gelecek adına hem yaşanacak güzel bir dünya adına hem de hakikate ve hikmete ahlak biçimsel ve duygu biçimsel olarak açık olmayı sürekli kılabilmek -koruyabilmek- adına önemliydi... ki bu anlamda özerk olarak yaratılışını bulan her can için irade varlığı olarak seçimlerde bulunuyor olması hayati anlamda dikkat edilmesi gerekendi.

Seçimlerimiz ve seçimlerimize bağlı gerçekleştirdiklerimiz doğrudan yaratılıyor olmak ile ilgili iken yaratımın sürekliliği içinde kendi olmanın nasıl gerçekleşeceğine, gerçekleşmesi gerektiğine dikkat ediyor olmak, yaratımın bir belirlenimi olarak dikkat edilmesi gerekendi. Önceden ne/ kim olacağımıza dair belirlenmiş olan yazgıdan yana belki habersizdik ama yaratım etkinliği içinde ne/ kim olacağımıza dair seçim sahibi olmanın özerkliğinde yaratıma katılımcı olduğumuzdan yana artık habersiz değildik.

Öyle ise ya Rabbi, varlığımız varlığına ait gerçekleşiyor, yaratılıyor iken sen her işini hikmet üzeri yaratıyor -gerçekleştiriyor- iken muradımız ne küfre varmak ne de nankör ve zalimlerden olmaktır. Sen rahmet sahibi iken muradımız muradındır...

Derinlerde

Son derken dahi yeniden başlamak...

Kur'an hakiki anlamda varlık olan Allah'ın hem kendisini hem de yarattıklarını genel anlamda anlatıyor olduğu kitabıydı. Ne için olduğu ve ne olunacağı gerçekliğine ayna tutan anlatısında varoluşa dair sözü olan Allah'ın kitabıydı.

Sonuç alınabilecek yani deneyime açık olan hakikat sahibi Allah'tan bahsedildiği gibi yaşananların sonuçları olan bir dünyada sonuçlara göre ahlak biçimsel anlamda nasıl yaşanmasının gerektiğinin akli da verilmekteydi. Sonuçları ağır olan/ olacak bir yaşamdan ise sonuçları selameti içeren öngörülü bir geleceğe bakmayı öngören bir yaşam da tavsiye edilmekteydi. Sonuç alınabilecek bir hakikatten bahsedilmekte ve sonuçları olan bir dünyada bulunulmakta ise hem emsal anlamında betimlenmiş olgular hem de ilke belirlenimli olarak erek biçimsel olması yönünde işaret edilmiş gerçekler, sonuçlar olması anlamında ifade edilmekteydi.

Sonuç alınabilecek bir hakikat, her yaşananın sonuçları olduğu bir dünya ve sonuç belirlenimli olarak muhatabı olduğu/ bulunduğu kadarı ile evrensel içerikte ifade edilen gerçekler, Kur'an anlatısının en temel ilkeleriydi. Zaten sonuç alınabilecek bir hakikat evrensel olması yönü ile herkesin hakikatiydi. Yaşananların sonuçları olan bir dünya da herkesin istek ve arzularına göre özgürce yaşayacağı değil, diğerinin hak-had belirlenimleri doğrultusunda sonuçlara göre özgürlüğün sürekli kılınmış olmasında yaşanması gereken bir dünyaydı.

Eski yaşam biçimlerinde nefsi emmare sebebiyle ahlaki yozlaşmadan dolayı insana güzel ahlak tavsiye edilmekteydi. Güzel ahlaktan öncelikli olarak da hakikate yani Cenabı Allah'ın varlığına dair iman daveti yapılmaktaydı. Öncelik hakikate dair olsa da ahlak O'nun varlığında nasıl yaşanması gerektiğine dair öncelenendi. Modern yaşamda dahi

güzel ahlak nefsi emmarenin hadsizce serbest bırakılmış olması sebebiyle ihtiyaç duyulandı. Ancak, söz konusu olan Cenabı Allah'ın varlığına dair hakikat ise eskiye kıyasen Allah'ı inkâr etmek, nefsi emmare belirleniminde hadsizce gerçekleşen haz, çıkar veya kibir, tamah vb. anlayışa dair körlüğe sebep olan kötü ahlak sebebiyle olmaktan daha çok deneyci, pozitivist, pragmatist vb. yaklaşımlarda Tanrı anlayışını insan tininin dışında bırakan, eğitim biçimi ile gelişen seküler, deist veya ateist yaklaşım biçimlerinde hakiki anlamda Allah tasavvurundan uzak inkârı içeren ve genele yaygın kılmanın gereği olarak gerçekleşen Tanrı tasavvurlarında eğitim görülüyor olmasıydı.

Söz konusu İslam ise Kur'an kaynaklı olarak hem Cenabı Allah'a, hakikate dair tevhid içerikli tasavvur sahibi olmak gerekirdi hem de hakikat tasavvuruna göre nasıl yaşanması gerektiği yönünde güzel ahlak sahibi olarak yaşamak öncelenmesi gerekendi. Görülen o ki sadece güzel ahlaka değil, eğitim ve siyaset alanında Cenabı Allah'ın hakikat tasavvuruna göre biçimlenmesi gereken eğitime ve gelecek bilimi olarak siyaset yapmaya ihtiyaç vardı. Felsefe dini hakikati hakkı gereği yeniden kavramlaştırır iken görünür kılmak, sanat ise doğrudan Cenabı Allah ile yaratım etkinliğinde iş görmenin sonuçlarını görebilmek için önemliydi. Bilim ise nesnel ve nicel belirlenimli yaklaşımı ile öznellikten yana eksik iken öznellik içerikli olarak yeniden değerlendirilmesi gerekendi.

Söz konusu hakikat ise Kur'an açısından bakıldığında İslam'da; kendisinden sonuç alınabilecek bir hakikat ifade edilmekteydi. Sonuç almaya bağlı olarak hakikate göre yaşamak öncelenmekteydi. Yaşananların sonuçları olan bir oluş içinde bulunduğu belirtilmekte ve ilke ile arketip belirlenimli sonuçlardan bahsedilmekteydi. Bu içerikte emsal teşkil eden yaşam biçimi ile siyerden de bakıldığında İslam sonuç alınabilen hakikati yaşamın öznesi olarak bulmaya göre değer biçimsel yani dolayısıyla da ahlak biçimsel olan bir yaşam

öncelemekteydi. Hem felsefi anlamda özsel olan ilke ve arketip belirlenimleri ile kavramsal değerlendirildiğinde metafizik yönü olandı hem de bilimsel anlamda hakikatin deneyim nesnesi kılınıyor olması içeriğindeki yaklaşımı ile bilimselliği içermekteydi.

Her olay ve olgu Cenabı Allah'ın kudreti gereğinde yaratım oluşu içinde yine O'nun varlığında olmak kaydı ile katmanlı oluş belirlenimi içinde gerçekleşir iken O'nun ile nasıl yaşanması gerektiğinin akli da Kur'an'da ifade edilmekteydi. Olan biten içinde Allah ile barışık olmayı bulmak, O'nu sıfat ve karakter-kimlik belirlenimli gerçekleşen isimleri ile tanıyor olmak ile olanaklıydı... ki bu anlamda Kur'an Allah'ı tanımaya dair ve O'nun ahlak ilkeleri gereği nasıl yaşanması gerektiğinin temel aklını vermektedirdi.

Anlam-değer varlığı olan insana anlam-değer varlığı olan Cenabı Allah, Kur'an ile beraber anlam ve değer biçimsel bir anlatı içinde hakikat, tevhid, hüviyet, ahlak, karşılıklı varoluş vb. ilke belirlenimli içerikte sadece bir dünya görüşü vermekte değil, o dünya görüşüne bağlı olarak nasıl yaşanması gerektiğini de vurgulamaktaydı. İnsan bilmediğine kördü. Söz konusu gelecek ise selamet ve rahmetin gereği olarak nasıl bulunacak ise öylesi tavsiye edilmekteydi... ki bu bağıntıları ile Kur'an, Allah kelamı -sözü- olarak ahlak biçimsel bir disiplini içeren ifadeye haizdi.

Kur'an, yaratım-ahlak bağıntısında ahlak disiplinli yöntem biçimsel olarak okunması gereken Allah kelamı idi. Allah'a ait karakterlerin kimlik belirlenimli -ahlak biçimsel nitelikte ilahi isim- olması, iman edenlerin veya etmeyenlerin ahlak biçimsel karakter belirlenimli olarak kimliklendiriliyor olmasından da bunun anlaşılması gerekirdi. Ahlaka dair tavsiyelerde bulunulması, geçmişe dair kıssa anlatıları ve gelecek belirlenimli olacıklara göre nasıl yaşanması gerektiğinin ifade ediliyor olmasından da Kur'an'ın, ahlak ilkesini içen içerikte -nitelikte- gerçekleşen anlatısında ahlak disiplinli usulün olduğu görülür.

Elbette Kur'an'ın, hakikate dair anlatısında ussallığa önem verildiği ve hakikatin ifade edildiği disiplin içeriğinde bir anlatı usulü de vardı. Ancak, hakikat-yaratım-ahlak ilkeleri bağintısında hakikate göre nasıl yaşanması gerektiği gerçeğine dikkat çekilir iken ahlak biçimsel olmaya bağlı bir usulün takip edildiği bir gerçektir. Kur'an'ı hakkı gereği anlayacak isek esas bağlamında en temel ilke hakikat iken yaratımda usulün ahlak ilkesi bağintısında belirli kılınmış olduğuna dikkat etmek gerekirdi. Hakikat ile var olan nefsi emmare sahibi özerk canların, olumlu -güzel ahlak- ve olumsuz -kötü ahlak- içeriğinde ahlak biçimsel var olmaları sebebi ile de hakikatin nasıl yaşanması gerektiğine dair usulün, güzel ahlak olarak tercih edilmiş olduğuna da dikkat etmek gerekirdi.

Genel anlamda her sure; üç zamanlı ve diyalektik oluş belirlenimli içerikte betimleniyor -tasvir ediliyor- iken geniş zaman belirlenimli bengisel oluşa haiz olarak muhatap belirlenimine göre gerçekliğini her daim korumaktaydı... gerçekleşmekteydi. Hitap-muhatap bağintısında aynalaşılan/ aynalaşılması gereken oluş içinde bulunulduğunu da görünür kılmaktaydı. Ayetler de varlıkta ve varoluştaki karşılığı olması gerekenler olarak ilke içeriği gereği her daim karşılığı olan bir oluş içinde gerçekleşenlerdi.

Kur'an bir anlamı ile de yaşam kılavuzu iken varlık sahnesinde kendini ben merkezli konumlandırması ile varlık sahnesine katılan insana, varoluşa dair hak ve had belirlenimlerinin gösterildiği kitap olarak önemliydi. Artık, dileyen küfre varır... dileyen de Rabbinden bir öğüt alıp, hak kılınmış olanları hak ederek yaşamak ile kendi olmaya dair bir yol tutar. Dileyen nankör ve zalimlerden olur iken yaptıklarının sonuçları ile bakıldığında kendine zalim ve nankör olmakta kendi olmayı bulur... dileyen de ahde vefa ile hak edişlerini paylaştığı oluş içinde Rabbine yükselmeye yol bulmuş olarak salihlerden olmak ile kendi olmayı bulur.

Anlam-değer, içerik-biçim, temsil-tasvir edilmiş olup da yüklem alınmış özdeşlikte değişen öznellik belirlenimlerinde kendi olmaya yol tutan her özne, özerk varoluşu gereği kendi olmaya dair seçimlerde ve tinsel anlamda yaratımına dair eylemlerde bulunur iken varoluşunu nerede ve kimler ile gerçekleştirdiğine, Allah ile var olmak söz konusu olduğundan dolayı, sorumlu kılınmış varlık olarak dikkat etmeliydi. Allah'ın varlığı ile var iken hak kılınmış varlık durumundan sorumlu olunduğunu düşünmemek eksiklik olmaktan öte yanılttı. Aidiyet içerikli inanç nesnesi bulunan her anlam-değer belirlenimi, özneliği yaratım oluşu içinde kılmaya eyler iken tahkiki yapılmamış her bilgi verisine dikkat etmek gerekirdi. Hakikat, yaratım etkinliği içinde ahlak biçimsel gerçekleştirmeler içinde görünüş bulmakta iken diğerlerinin önemsendiği vicdan ve diğerlerine duyarlı kılan duygu oluşu içinde hakikate de duyarlı olmanın yitirilmediğini bilerek güzel ahlakı yaşam düsturu edinmek gerekirdi.

Ya Rabbi! Seni yaşarken kendinden uzak kılmadığın ahlaki güzellikte seni hak ederek yaşamayı dileriz. Muradın muradımızdır...

*

Derinlerde

Ya Rabbi! Varlık ve hakikat sofrası senin sofrandı. Biz huzuruna buyurduk, sen dilersen kabul edersin. Kalpler senin kudret elinde değişir iken dilersen kendine duyarlı kılar, varlık seyrinde kendini yakinen seyir ettirirsin. Gözlerdeki, kulaklardaki, kalplerdeki perdeleri dilersen kaldırır, perdesiz kavuşmayı olanaklı kılarırsın. Varlığında varlığını hakkı gereği hak ederek en güzel biçimde yaşamayı, dilersen olanaklı kılarırsın. Biz huzuruna buyurduk, sen dilersen kabul edersin. Muradın muradımızdır. Dilersen rızandan bahşedersin...